

ZUIVELINDUSTRIE
Noord-Nederland
1982-1990

onderhandelingen
met
ccFriesland

'Heruitgave': www.zuivelfabrieken.nl

1e-B versie is geplaatst 2013-07-01

Inhoud

MAP Noord-Nederland

Datum	Bron	Onderwerp	test
		/ 1982 / 1983 / 1984 / 1985 / 1986 / 1987 / 1988 / 1989 / 1990 / bijlagen	
1978-09-13	LC	Frico en Domo-Bedum streven naar groot zuivelblok	x
		1978 t/m eind 1982 in MAP Domo-Bedum	
1978-09-13	LC	Communiqué van Frico en Domo-Bedum	
1978-09-13	NvhN	Domo en Frico willen brede samenwerking	
1978-09-14	LC	Commentaar: „Zuivelblok” Frico en Domo roept vraagtekens op	
1978-09-14	LC	<i>De Veemarkt</i> : ‘Frico leidt Domo naar vleespotten CCF’	
1978-10-07	LC	Commentaar: ‘Hepkema’s plan’	
1978-12-20	NvhN	Domo en Frico gaan samenwerken – Noordelijke zuivelreuzen vinden elkaar	
1978-12-21	NvhN	Noorden heeft nu een zuivelgigant. Vakbonden positief over samenwerking	
1979			
1979-01-30	NvhN	Jaarvergadering Domo-Bedum: Domo zet in 1978 f 50 miljoen meer om	
1979-02-03	LC	<i>De Veemarkt</i> : Noordelijke zuivelblok krijgt snel gestalte	
1979-06-07	NvhN	Frico en NCZ stellen samen werkgroep in	
1979-06-27	LC	Commentaar: Spanning om Domo in CCF-bestuur	
1979-06-29	LC	Spanning om Domo in CCF-bestuur	
1979-08-01	LC	Commentaar: Domo weldra weer voor CCF-forum	
1979-08-04	LC	<i>De veemarkt</i> : Geheimzinnigheid breekt Frico zuur op	
1979-08-07	NvhN	Noordelijke zuivelblok binnenkort een feit	
1979-08-11	LC	<i>De Veemarkt</i> : Noordelijke zuivelblok is kip zonder kop	
1979-08-12	LC	Spanning in zuivelcoöperatie over komst Domo naar CCF	
1979-08-25	LC	<i>De Veemarkt</i> : Deelname Domo aan CCF en plannen voor Frico	
1979-08-25	NvhN	Domo-kaas van NCZ naar de Frico Geen nadelige gevolgen personeel NCK	
1979-08-29	LC	Domo met algemene stemmen opgenomen als lid van CCF	
1979-08-30	NvhN	Domo-Frico-CCF: Zuivelreus met ingewikkelde organisatie	
1979-09-01	LC	<i>De veemarkt</i> : In zuivelblok blijft ieder nog eigen baas	
1980			
1980-01-17	NvhN	Bij afscheid van DOMO directeur Nijhof geridderd	
1980-01-31	LC	Gesprek met Friese zuivelbond Domo stootte meer deelnemingen af.	
1980-01-31	NvhN	Domo-hoofddirecteur meihuizen: 'Dit jaar nog alle melk in koeltanks'.	
1980-06-26	NvhN	DOMO wijzigt etiketten op exportproducten.	
1980-06-28	LC	<i>De Veemarkt</i> : Over kaashandel, exporteurs Frico en NCK.	
1980-08-16	LC	<i>De veemarkt</i> : En hoe nu verder in Friesland.....vraag het aan Domo.	

1980-12-10	LC	Winschoter melk niet naar CCF Frico-Domo stopt fusieplannen ZOH.	
1980-12-17	NvhN	Knipsel: Aansluiting Domo bij Fries zuivelbond eerst uitgesteld	
1981			
1981-01-07	NvhN	DOMO-directeur licht sluitingsplannen Roder fabriek toe.	
1981-01-31	LC	Domo-kaas dupe versnipperd aanbod – Geen spijt over Frico	
1981-03-12	NvhN	DOMO wil 23 melkventers in loondienst kwijt	
1981-03-21	LC	<i>De Veemarkt</i> : Domo lid van CCF en Frico.	
1981-03-28	LC	Melkprijs Domo-Bedum 1980 komt met nabetaling van 2,37 ct. op 65,38	
1981-04-11	LC	<i>De veemarkt</i> over fusiegedachten Domo-Bedum met Frico.	
1981-04-13	NvhN	Frico en Domo stellen studiec commissie in.	
1981-06-15	NvhN	Jaarverslag 1980: DOMO-BEDUM versterkt positie.	
1981-06-30	DLB	Kort verslag DOMO-BEDUM GA. Boekjaar 1980 met gegevens.	
1981-07-01	NvhN	S.W. Meihuizen: 'Beperking melkproductie brengt voedselvoorziening in gevaar'.	
1981-07-01	LC	Hoofddirecteur Domo: Wereldmarkt voor zuivel beter dan ooit in 25 jaar	
1981-10-02	NvhN	Knipsel: Kaasmaker H. J. Kroeze uit Bedum wint gouden FNZ kaasprijs	
1981-10-17	LC	Besprekingen Frico-Domo duren voort.	
1981-12-11	NvhN	Domo-Bedum passeert de 1 miljard melkgrens	
1981-12-15	NvhN	'Technologie en economie wijzen de boer vanzelf de weg naar de melktank'	
1982			
1982-01-29	LC	Domo tilt niet zwaar aan vermogenverschil met Frico-deelgenoten	
1982-04-10	LC	Frico-deelgenoten eens over vorming van zuivelblok	x
1982-04-14	NvhN	Voorzichtig optimisme over fusieplan – Zuivelgigant in noorden	
1982-04-15	LC	Vakbonden prater met Frico-Domo over personele gevolgen fusie	
1982-04-17	LC	„Samenwerking ingrijpend" Zuivelblok moet leiden tot hogere melkprijs	
1982-04-17	NvhN	Zuivelblok in toekomst wellicht nog groter – door fusie CCF	
1982-04-xx	ZZ	Verdere samenwerking Frico-deelgenoten – Lijst deelgenoten – ook Domo-Bedum	
1982-05-13	NvhN	Voedingsbond FNV niet akkoord met zuivelfusie	
1982-05-14	NvhN	Gunstige ontwikkeling kaasexport bij Frico – Winst gestegen tot 2,4 miljoen	
1982-06-05	LC	<i>De Veemarkt</i> : De vorming van het zuivelblok is in een beslissende fase gekomen	
1982-06-19	LC	Vakbonden gekant tegen Frico-fusie	
1982-06-22	LC	Ingezonden: Vakbonden tegen fusie Frico-Domo	
1982-06-23	NvhN	Jaarverslag: 'Ontwikkeling zuivelmarkt spoelt DOMO in de kaart'	
1982-06-30	LC	Grote meerderheid boeren voor bundeling van frico en Domo	
1982-06-30	LC	Jaarverslag: 'Melkprijs van Domo kwam op 73,27 cent'	
1982-06-30	NvhN	Vier knipsels: Veehouders achter fusie DOMO-Frico	x
1982-07-03	LC	Commentaar: 'Frico-kamp stort zich ruggelings in toekomst'	
1982-07-14	LC	Groothandel Domo bij Friese ZHN-Irnsom	
1982-08-03	NvhN	Na brand hoofdtransformator, na nacht hard werken weer werkende poedertoren	
1982-12-18	LC	Noord-Nederland van start	

▲			
1982-12-15	LC	CCF houd winsten dit jaar op peil	x
1982-12-18	LC	<u>Fusie Frico met Domo-Bedum tot Noord-Nederland</u>	x
1982-12-18	NvhN	<u>Zuivelgigant in noorden een feit</u> – nieuwe combinatie bij ‘grote vier’	x
1982-12-21	LC	Zuivelbond streeft naar overleg Domo	x
1982-12-24	LC	<i>De Veemarkt</i> : ‘Een week Noord-Nederland,’terugblik.....	x
▲			
1983			
1983-03-08	LC	Nigeria stopt invoer condens – CCF moet de productie met kwart verminderen	x
1983-03-17	LC	Jan Weiland nu directeur van personeel (3000). Noord-Nederland	x
1983-04-09	NvhN	Noord-Nederland bouwt twee fabrieken bij het Beiler Domo-concern	x
1983-06-24	LiD	Knipsel: Europese boterberg naar recordhoogte – jaar later invoering quotum	x
1983-07-12	LC	Afbraak Friese Zuivelbond leidt tot verlies boereninvloed	x
1983-07-28	LC	Vrije fabrieken erg pessimistisch over Friese Zuivelbond	x
1983-07-30	LC	Domo keert over '82 nog 0,7 ct uit en houdt 0,3 ct extra in huis	x
1983-08-05	LC	NN. start met 115 miljoen eigen vermogen – aanvoer 2,3 miljard kg	x
1983-08-06	NvhN	Omzet DOMO ruim 1,2 miljard. Ondanks moeilijke marktverhoudingen	x
1983-08-16	LC	Standpunten niet verenigbaar – Ontbinding bedreigt Friese Zuivelbond	x
1983-08-19	LC	Bestuur FBvCZ roept leden bijeen – Enig optimisme in bestuursvergadering	x
1983-08-20	LC	Friese Zuivelbond laat zich niet langer aan kant vegen	x
1983-08-23	LC	Ingezonden-1: ‘Heeft <i>de Frico</i> het paard van Troje binnengehaald?’	x
1983-08-26	LC	Omslag Zuivelbond betekent voor Domo dubbele kosten	x
1983-08-27	LC	DE VEEMARKT: ‘Nieuwe zuivelcoöperatie moet zich nog waarmaken’	x
1983-08-27	NDa	DOMO winstgevend naar „Noord-Nederland”	x
1983-08-29	LC	Bruto-omzet van Frico liep in 1982 op tot 1,7 miljard	x
1983-09-02	LC	Ingezonden-2: Domo, paard van Troje?	x
1983-09-06	LC	Nieuwe poging FBvCZ te redden – Geen toenadering in Friese Zuivelbond	x
1983-09-07	NvhN	Friese Zuivelbond en Domo praten weer	x
1983-09-24	NvhN	CCF Leeuwarden koopt 7 fabrieken van Foremost	x
1983-11-05	LC	INGEZONDEN: Friese Zuivelbond	x
▲			
1984			
1984-01-10	NvhN	Superheffing gaat melkveehouders geld kosten. Vooral jonge boeren worden de dupe	x
1984-01-21	LeC	Experiment verkoop losse melk in supermarkten mislukt	x
1984-02-11	LC	Sluiting dreigt voor 4 fabrieken – Koekange, Koldeveen, Ruinerwold en Makkinga	x
1984-02-14	NvhN	Mogelijk kaasfabrieken dicht bij Frico-Domo	x
1984-02-17	NvhN	Hoofddirecteur NN. Sam Meihuizen: Zuivelbeleid EG in gevaar	x
1984-03-17	NvhN	Twee kaasfabrieken – Makkinga en Ruinerwold – dicht.	x
1984-03-19	LC	Makkinga verliest een 15 arbeidsplaatsen	x
1984-03-20	NvhN	Bonden komen met eisen. Acties dreigen bij 4 zuivelfabrieken	x

1984-03-23	NvhN	NN. praat met bonden over sluiting zuivelfabrieken Makkinga en Ruinerwold	x
1984-03-24	LC	Conflict over sluiting van zuivelfabrieken – NN. houdt deur open	x
1984-03-26	LC	Boze veehouder in Ruinerwold geeft melk gratis weg	x
1984-03-27	NvhN	Kaasfabriek in Ruinerwold plat uit protest tegen sluitingsplan	x
1984-03-27	LC	Staking in Makkinga – Zuivelfabriek in Wolvega met sluiting bedreigd	x
1984-03-28	LC	Overleg gemeentebestuur Weststellingwerf met „Noord-Nederland”	x
1984-03-28	LC	Acties in zuivel Noord-Nederland breiden zich uit	x
1984-03-29	LC	Weer overleg – Takomst houdt 60 ton Domo-melk vast in Wolvega	x
1984-03-30	LC	Zuivelconflict lijkt opgelost. De Takomst blijft voorlopig open	x
1984-03-31	LC	Makkinga tot 1 april open “De Takomst”Wolvega gaat 'moederloog' maken	x
1984-04-17	NvhN	Uitbreiding Domo bepaalt nieuwe gezicht Beilen	x
1984-05-05	NvhN	NN.: ‘Bij Frico-Domo – 200 man te veel’, Gevolgen van superheffing	x
1984-05-07	NvhN	1e FNV-bestuurder: Superheffing dekmantel ontslagen <i>Noord-Nederland</i>	x
1984-05-07	LC	2e Voedingsbond-FNV Vrees voor nog meer ontslagen bij Frico-Domo	x
1984-05-10	LC	CCF investeerde al bijna 40 miljoen in Duits bedrijf Wöhrmann	x
1984-05-19	LC	Zuivelgigant NN. legt verantwoording af over lage melkprijs	x
1984-06-09	LC	Boerenmelk gaat naar groothandel Spanning in zuivelcoöperatie	x
1984-06-20	NvhN	Jaarverslag <i>Noord-Nederland</i> : Aanvoer vorig jaar fors gestegen	x
1984-06-30	NvhN	Hoofddirecteur Meihuizen: Door superheffing melk en kaas mogelijk duurder	x
1984-07-20	NvhN	Bij kaaspakhuizen NN. dreigt ontslag voor 150 mensen	x
1984-08-02	LeC	Bonden tegen gedwongen ontslagen Kaaspakhuizen Noord-Nederland	x
1984-09-12	LC	Cheddarproductie wordt in Wolvega niet hervat	x
1984-09-27	LC	Ir. Bijvoet NN: In de zuivel nu al tekenen van herstel door superheffing	x
1984-10-15	NvhN	Contract bonden met NN. ‘geen gedwongen ontslag door automatisering’.	x
1984-11-20	LC	Ook FNV-acties op komst in Friese zuivelindustrie – staking geen zuiveldoel	x
1984-11-21	LC	Lubbi Voedingsbond FNV:”Acties in zuivelindustrie zijn nog maar een begin”	x
1984-11-22	LC	Knipsel: Korte werkonderbreking uiy protest tegen regeringsbeleid bij 'zuivel'	x
1984-11-28	NvhN	Bij NN. Te kort aan melk door Superheffing	x
1984-12-07	LC	<i>Noord-Nederland</i> neemt kaashandel Bouter – DC-Zuidwest – over	x
1984-12-08	LC	Overname Bouter door de 'Frico' verrast zuivelwereld	x
1984-12-18	NvhN	Door oplevende kaasmarkt. Studie naar sluiting kaasfabrieken opgeschort.	x
1984-12-22	LC	Frico-Domo is met melkprijs op het goede spoor terug	x
▲			
1985			
1985-04-12	NvhN	Domo geeft Esmil order van 6 miljoen – afvalzuivering Bedum	x
1985-04-13	LC	Spanningen om melkprijs Frico Vrije coöperaties raken ver aan kop	x
1985-04-23	LC	Gegevens: „Bezig met inhaal-manoeuvre” Nabetaling 5,7 cent bij NN.	x
1985-05-15	LC	NN. – Dokkum, Donkerbroek, Sint-Nicolaasga en Koekange dicht	x
1985-05-15	LC	<i>Torenmeterboeren</i> (Oldeboom): Stop melklevering aan <i>Noord-Nederland</i>	x
1985-05-17	LC	Sluiting fabrieken DOFFE RAMPSPOED	x

1985-05-18	NvhN	Koekange: '6000 kaasjes per dag is niet voldoende'	x
1985-05-23	LC	Spontane acties niet uitgesloten in Donkerbroek	x
1985-06-01	LC	Weer sluitingsplannen in Sint-Nicolaasga – gevolgen voor het dorp	x
1985-06-01	LC	Vakbonden krijgen nog meer te doen in de zuivel	x
1985-06-18	LC	Knipsel: CCF krijgt nieuwe naam (ccFriesland) en beeldmerk	x
1985-06-19	LC	Jaarverslag: Bestuur en directie NN. niet ontevreden over 1984	x
1985-06-29	LC	1e halfjaar van 1985: Resultaten van NN. in kaas 'nadrukkelijk beter'	x
1985-08-01	LC	De Torenmeter wil zes leden royeren	x
1985-08-17	LC	Noord-Nederland heeft de troef voor de eindfase	x
1985-09-03	LC	Poging om breuk ZOH en Noord-Nederland te herstellen	x
1985-10-22	LC	Advies plan sluiting vier fabrieken: 'NN. heeft lange termijnplan nodig'	x
1985-10-23	LC	<i>ccFriesland</i> gaat akkoord met eisen: staking van de baan	x
1985-10-31	LC	Stakingsactie bij zuivelfabriek in Donkerbroek	x
1985-10-31	LC	Staking bij <i>Het Klaverblad</i> Donkerbroek Tankwagen melk werd teruggestuurd	x
1985-11-01	LC	Ook staking zuivel in Dokkum en Koekange, Sint Nyk doet niet mee	x
1985-11-01	LC	'Wens' van COR: Zuivelfabriek <i>Eendracht</i> in Sint Nyk niet sluiten	x
1985-11-02	LC	Zuivelactie voorlopig beëindigd	x
1985-11-08	LC	Directie NN: Wel praten, niet onderhandelen over te sluiten zuivelfabrieken	x
1985-11-09	LC	Personeel St. Nyk nu wel achter mogelijke acties in zuivel	x
1985-11-13	LC	Gesprek bonden en directie levert niets op Bonden beraden zich op acties	x
1985-11-15	LC	Kort geding <i>Noord-Nederland</i> tegen bonden	x
1985-11-16	LC	Rechter verbiedt bond maandag actie te voeren	x
1985-11-20	LC	Reactie bonden op kort geding werkgevers, en uitspraak verbod staking	x
1985-11-23	LC	Na verlies van kort geding en vruchteloos onderhandelen Stakingsdreigen.	x
1985-11-23	LC	Bestuur en directie NN: Sluiting opschorten tot „bedrijfsplan” klaar is	x
1985-11-25	LC	1e) Zes zuivelfabrieken zijn door stakingsactie lam gelegd	x
1985-11-25	LC	Massale deelname aan stakingsacties in zuivel – 'Onze kaas moet blijven'	x
1985-11-25	NvhN	3e) Directie Noord-Nederland dreigt met nieuw geding tegen bonden	x
1985-11-26	NvhN	Zuivel in Beilen en Kolderveen ook plat	x
1985-11-26	NvhN	Onrust bij boeren over staking – angst voor lager melkgeld	x
1985-11-27	LC	Zuivelconflict in nw. Fase. Verkennend overleg van bonden en werkgevers	x
1985-11-27	LC	CNV-bestuurslid. 'Werknemers vaak beter geïnformeerd dan de boeren'	x
1985-11-28	LC	Staking bij NN. voorbij FNZ. voorz. R. Zijlstra brengt partijen tot elkaar	x
1985-11-28	LC	Iedereen tevreden over zuivelakkoord	x
1985-11-28	LC	Willem Stegenga De dag en de hele lange 'nacht van Heerenveen'	x
1985-11-30	LC	(KAF EN KOREN) Staking voorbij, conflict niet	x
1985-12-21	LC	Melkprijs <i>Noord-Nederland</i> ongeveer gelijk aan die van vorig jaar	x
▲			
1986			
1986-01-12	LC	Groot verlies van veevoederbedrijf 'Sloten': f20 miljoen	x

1986-01-16	NvhN	Strop Friese zuivel van 6,7 miljoen door failliete kaashandel	x
1986-02-08	LC	Dissidente boeren weigeren betaling van uitreegeld	x
1986-02-22	LC	Bijvoet: Noordelijke zuivel moet samen eigen gezicht tonen	x
1986-03-27	LC	ccFriesland-voorzitter: Research van zuivelindustrie is in Nederland relatief zwak	x
1986-04-19	LC	Melkprijs 79,21 cent voor Noord-Nederland	x
1986-04-22	LC	Werkgevers zuivel beraden zich over dreigende staking	x
1986-04-24	LC	Zuivelfabriek Winschoten alsnog bij ccFriesland – Als deelgenoten akkoord gaan	x
1986-04-25	LC	Werkgevers: meningsverschil erg klein. Bonden: stakingsbereidheid groot.	x
1986-04-26	LC	Akkoord NN. en ZOH kost deelgenoten van ccFriesland f 6 miljoen	x
1986-04-30	LC	Zuivelstaking onvermijdelijk. Bod werkgevers afgewezen	?
1986-05-01	LC	Takomst voorz.: ‘Zuivelwerkgevers hebben in feite al te veel toegegeven’.	x
1986-05-01	LC	Zuivelstaking heeft nog een rustig verloop	?
1986-05-02	LC	NOVAC-boeren dreigen massaal melk in water te laten stromen	x
1986-05-02	LC	Stakers Warga openen poorten voor de boeren	x
1986-05-02	LC	Minder stakingen en meer melklozingen ZOH. – DGV. weer aan het werk	x
1986-05-03	LC	Uitspraak kort geding: Staking zuivelindustrie tien dagen op slot gezet	x
1986-05-03	LC	FNV: „Uitspraak rechter gewoon te dol om over te praten”	x
1986-05-03	LC	Kafen Koren: ‘Botsingen zijn gevolg van inhaalmanoeuvre’	x
1986-05-03	LC	FBvCZ.: ‘Staking kostte de boeren in Noorden f 5 miljoen per dag’	x
1986-05-06	LC	FBvCZ. voorz.: „Vakbond overtreedt normen van fatsoen en redelijkheid”	x
1986-05-07	LC	Resultaat ccFriesland aanmerkelijk gedaald – Vooruitzichten niet rooskleurig	x
1986-05-09	LC	Grimmige stemming partners zuivel-cao	x
1986-05-13	LC	FNV: ‘leden zijn klaar voor staking’. Werkgevers: ‘geen minimumpakket’.	x
1986-05-14	LC	FNV. wil vooral in Noorden staken. CNV staakt niet meer mee	x
1986-05-16	LC	Akkoord cao voor zuivel	x
1985-05-17	LC	Werkgevers: Zuivelakkoord doet loonkosten met zo n vijf procent stijgen	x
1986-05-23	LC	Voedingsbonden FNV en CNV stemmen formeel in met zuivel-cao	x
1985-05-29	LC	Voorz. Greetje Lubbi: ‘Voedingsbond FNV voelt niets voor de illegaliteit’	x
1986-06-20	LC	Drs. Sam Meihuizen van NN bij viering jubileum 100 Jr. CZ. Warns	x
1986-06-20	LC	Noord-Nederland en ccFriesland op den duur één bedrijf	x
1986-06-27	LC	Gegevens: Melkprijs Frico/Domo dit jaar lager dan die van vorig jaar	x
1986-06-27	LC	Aankondiging vertrek ‘Hoofddirecteur’ drs. S. Meihuizen	x
1986-08-21	LC	NN. wil zeven fabr. sluiten Verlies 363 banen, geen gedwongen, ontslagen.	x
1986-02-21	LC	CNV-bestuurder: in beginsel niet weer een aanvaring	x
1986-08-30	LC	Bonden: er moet wat gebeuren om fabriek Emmen te behouden	x
1986-08-30	LC	In Wommels dreigt sluiting van kaasfabriek	x
1986-09-01	LC	FNV: „Friese boer is altijd voorgelogen”	x
1986-09-01	LV	CNV: In Fricoplan te weinig naar wensen verkopers gekeken	x
1986-10-03	LC	Noord-Nederland en vakbond nog niet rond met ondernemingsplan	x
1986-10-09	LC	NN. en vakbonden met nieuw plan naar achterban	x

1986-10-10	LC	St. Nyk blijft voorlopig open, Wommels vrijwel zeker niet	x
1986-10-10	LC	EG overweegt boetes voor vijf Nederlandse zuivelconcerns	x
1986-10-13	LC	FNV niet met voorstellen van NN. Akkoord – weer stakingsplannen!	x
1986-10-13	LC	Heinen (FNV) haalt fel uit naar voorzitter Takomst	x
1986-10-15	LC	CNV: 'Best mogelijk twee kaasfabrieken meer open te houden dan plan is'	x
1986-10-15	LC	Ledenraad: Noord-Nederland dit is uiterste bod	x
1986-10-30	LC	Voortbestaan Friese zuivelbond – FBvCZ – lijkt zeker	x
1986-11-01	LC	Noord-Nederland en bonden: in grote lijnen akkoord	x
1986-11-03	LC	Geitenmelk in zuivelfabriek Donkerbroek: hoop en scepsis	x
1986-11-07	LC	ccFriesland-voorz. de Boer: Grote organisaties enige antwoord zuivelproblematiek	x
1986-11-20	LC	Oudwoude in 1985 hoogste melkprijs van Nederland NN. 3e	x
1986-11-27	LC	NN. krijgt van EG f 1,4 miljoen boete 'Kartelvornting' op Belgische markt	x
1986-12-20	LC	Voorz. NN.: 'Deel weggelopen boeren zou terug willen'	
▲			
1987			
1987-02-28	LC	'Leeuwarden' wordt zelfstandige vestiging binnen <i>ccFriesland</i>	x
1987-03-16	LC	Drs. Zeilmaker bij afscheid: <i>ccFriesland</i> moet aanzet geven zuivelintegratie	x
1987-03-31	LC	NN. krijgt nieuwe structuur voor directie en divisies	x
1987-04-15	LC	Nabetaling van ZOH lager dan vorig melkjaar	x
1987-04-16	LC	Melkprijs <i>Klaver Vier</i> hoger dan Zuidoosthoek	x
1987-04-17	LC	Potgeld van Noord-Nederland op 6,3 cent	x
1987-05-13	LC	Ook dit jaar somber vooruitzicht <i>ccFriesland</i> - Winst van f 44 naar 7,9 miljoen	x
1987-05-20	LC	Dit najaar afslanken bij <i>ccFriesland</i> Leeuwarden	x
1987-05-20	LC	<i>ccFriesland</i> zoekt goede koers, maar zit met melktekort	x
1987-05-23	LC	Bij <i>ccFriesland</i> 290 banen weg?	x
1987-05-23	LC	KAF EN KOREN: 'Zuivel wacht een warme winter' – relatie NN en bonden	x
1987-06-23	LC	<i>ccFriesland</i> wil lagere prijs voor boerenmelk geven	x
1987-06-26	LC	<i>ccFriesland</i> verwacht groot verlies over 1987	x
1987-06-27	LC	<i>Noord-Nederland</i> mist orders door melktekort	x
1987-06-27	LC	<i>Noord-Nederland</i> : Presentatie Jaarverslag 1986 – moeite met kaasnotering	x
1987-06-27	NvhN	Lagere melkprijs <i>ccFriesland</i> Doorberekend. Inkomensdaling van f 1. 000	x
1987-07-09	LC	Vandaag gesprek noordelijke zuivel over samenwerking NN CCF en 'vrije'	x
1987-07-10	LC	Zuivelgesprek <i>ccFriesland</i> deelgenoten krijgt vervolg	x
1987-08-03	LC	Zijlstra en Beetstra vertrouwensmannen voor samenwerkingsonderzoek	x
1987-08-05	LC	Geen afronding in zuivelgesprek met vertrouwensmannen	x
1987-08-07	LC	Voor eind van jaar rapport samenwerking in noordelijke zuivel	x
1987-08-29	LC	KAF EN KOREN: Speurtocht in zuivel naar f 40 miljoen	x
1987-09-23	LC	Vakbonden in verzet tegen onderzoek in noordelijke zuivel	x
1987-09-23	LC	<i>ccFriesland</i> wil opnieuw minder voor melk geven	x
1987-09-25	LC	Verlies <i>ccFriesland</i> op f 38 miljoen	x

1978-09-29	LC	CNV: verdeeldheid in zuivel over opdracht Beetstra en Zijlstra	x
1987-09-29	LC	Kaasprijs stijgt naar grote hoogte	x
1987-09-30	LC	Zuivelconflict in Friesland nog niet opgelost	x
1987-10-06	LC	1) Heinen: Beetstra en Zijlstra 'vinden vast meer dan f41 miljoen	x
1987-10-06	LC	2) Heinen: 'Puur wanbeleid' – tekort <i>ccFriesland</i> kost boeren bijna 1,5 cent per kg	x
1987-10-06	LC	3) Binnenkort vervolgonderzoek verdere afslanking van <i>ccFriesland</i>	x
1987-10-13	LC	Afslanking bij <i>ccFriesland</i> veel omvangrijker 'Groter dan reorganisatie bij Nestlé'	x
1987-10-16	LC	Vakbonden en zuivel bereiken beginsel akkoord over studie	x
1987-10-17	LC	KAF EN KOREN: Er dreigt een commissie – Friesland	x
1987-10-17	LC	Bond voor hoger personeel: <i>ccFriesland</i> maakt te weinig gebruik van onze mensen	x
1987-10-18	LC	CNV uit ernstige kritiek op rapport – te veel directieleden niet genoemd	x
1987-10-19	LC	OR <i>ccFriesland</i> wil hulp externe adviseur	x
1987-10-20	LC	Gear Hofstra van Friese Mij: 'Voor Noorden één zuivelorganisatie'	x
1987-10-22	LC	Ondernemingsraden overleggen over zuivel-akkoord	x
1987-10-23	LC	CNV: wil ook correctie in het zuivel-akkoord	x
1978-10-27	LC	NN. dir. Bijvoet: 'Eén zuivelcoöp.? Zoiets zult u uit mijn mond niet horen'	x
1987-10-29	LC	Ondernemingsraden zuivelcoöperaties trekken proces in	x
1987-11-02	LC	Geheim rapport Beetstra en Zijlstra: Besparing noorden hooguit, f'90 miljoen.	x
1987-11-03	LC	Na spreekbeurt FNV-er Heinen Vakbond en boeren ietsje dichter bij elkaar	x
1987-11-04	LC	Popma c.s. adviseren OR <i>ccFriesland</i>	x
1987-11-05	LC	<i>ccFriesland</i> wil nu 550 banen schrappen	x
1987-11-05	LC	Rapport Beetstra Zijlstra	
1987-11-05	LC	1) Bij vrije fabrieken veel twijfel over zuivelfusie	x
1987-11-05	LC	2) Zijlstra: één zuivelcoöperatie biedt een beter perspectief	x
1987-11-06	NvhN	Vakbonden redelijk positief over fusie in zuivel	x
1987-11-06	LC	Vakbonden hebben gisteren terughoudend gereageerd	x
1987-11-07	LC	KAF EN KOREN: Zuivel op kookpunt	x
1987-11-12	LC	Directeur Geu Vries Zuivelconcentratie levert Gerkesklooster te weinig op	x
1987-11-28	NvhN	Mogelijk 350 banen weg bij <i>Noord-Nederland</i>	x
▲			
1988			
1988-01-09	LC	KAF EN KOREN: Van dooi geen sprake	x
1988-01-09	LC	Knipsels: Enkele leden Twee provinciën willen alsnog vergadering	x
1988-01-28	LC	Ir. Kranendonk: <i>ccFriesland</i> wil verlies aan melkprijs koppelen	x
1988-02-02	LC	Voorschotprijs voor '88 en '89 <i>ccFriesland</i> betaalt aan boer 80,3 cent.	x
1988-02-05	NvhN	<i>ccFriesland</i> - moet komende twee jaar verlies wegwerken	x
1988-02-09	LC	Vrij zeker vervolg op zuivelrapport	x
1988-02-25	LC	RUG onderzoek: 'Frico' moet de grens over met consumptiemelk	x
1988-03-05	NvhN	Onderzoeken RUG in rapport. 'Reorganisatie NN is noodzakelijk'.	x
1988-03-07	LC	RUG-Rapport 'N.-N. en <i>ccFriesland</i> samen. Meer in zuivelvervangers doen	x

1988-03-12	LC	KAF EN KOREN: Rapporten vallen onder geen enkele quotering (inleiding)	x
1988-03-12	LC	FNV: Werkgevers hebben 85 van 88 punten van ons afgewezen	x
1988-03-16	LC	Over reorganisatie pas na zomer besluit Frico	x
1988-03-19	LC	<i>Noord-Nederland</i> wint slag om melkprijs	x
1988-03-22	LC	Zuivelgesprekken: samenwerking op deelterreinen	x
1988-03-22	LC	Voorz. v. Weperen van ZOH: 'ccFriesland moet verlies uit eigen middelen halen'	x
1988-03-30	LC	1) 2) Pieter Winsemius: Samenwerking Friese zuivel noodzakelijk	x
1988-04-07	LC	Melkprijs <i>Noord-Nederland</i> stelt teleur – 79,49ct. (vj. 79,38)	x
1988-04-13	LC	'Workum' betaalt hoogste melkprijs	x
1988-04-30	LC	Sanering consumptiemelk Noord-Nederland kost zo'n 150 banen	x
1988-05-02	LC	Winsemius wil wei en melkpoeder in ccFriesland-poot brengen	x
1988-05-04	LC	In eerste perioden dit jaar licht herstel <i>ccFriesland</i>	x
1988-05-17	NvhN	Friese boeren willen weg bij <i>Noord-Nederland</i> – genoeg van te lage melkprijs	x
1988-05-20	LC	'Superheffing is erg slecht voor <i>ccFriesland</i> geweest'	x
1988-05-21	LC	Klap voor <i>ccFriesland</i> EG-subsidie melkpoeder gaat omlaag	x
1988-05-28	NvhN	<i>Noord-Nederland</i> Groningen krijgt versproducten	x
1988-06-02	NvhN	<i>Noordmelk</i> rekend op verontruste boeren <i>Noord-Nederland</i> uit Westerkwartier	x
1988-06-10	NvhN	Werkgelegenheid groeit niet bij 'Domo'-Groningen	x
1988-06-11	LC	P. Winsemius: 'Perspectief <i>ccFriesland</i> is slecht zonder samengaan NN.'	x
1988-06-25	LC	'Vrije' Fabrieken niet tegen samenwerking in de noordelijke zuivel	x
1988-06-27	LC	Jaarverslag : 'Schaarste aan ervaren automatiseringspersoneel bij NN.'	x
1988-06-28	LC	<i>De Twee Provinciën</i> : blauwdruk zuivel met voorwaarden	x
1988-06-28	LC	<i>Noord-Nederland</i> en <i>De Goede Verwachting</i> eens over zuivelrapport	x
1988-06-30	NvhN	Melkaanvoer <i>Noord-Nederland</i> daalt met 12 pct.	x
1988-06-30	LC	Banenverlies 'Frico' Warga wordt met 33 verminderd	x
1988-08-01	LC	NN niet ongeschonden uit affaire lage melkprijs – zo'n 7 miljoen naar elders	x
1988-07-01	LC	<i>ccFriesland</i> : er komt 'blauwdruk' samenwerking NN. en <i>ccFriesland</i> .	x
1988-10-03	LC	Bij samengaan van <i>ccFriesland</i> en NN reorganisatie onvermijdelijk	x
1988-10-06	LC	Vakbond: Bij fusie <i>ccFriesland</i> en <i>Noord-Nederland</i> weer veel banen weg	x
1988-10-08	LC	KAF EN KOREN: De moeizame weg naar Blauwdruk w.a.	x
1988-10-17	LC	Bij bonden en personeel Reserves over fusieplan van <i>ccFriesland</i> en <i>Frico</i>	x
1988-10-21	LC	Vakbonden eisen stopzetten studie fusie <i>ccFriesland-Frico</i>	x
1988-11-03	LC	Akkoord bonden met directie <i>Noord-Nederland</i>	x
▲			
1989			
1989-01-26	LC	'Formateur' bij fusie ' <i>ccFriesland</i> ' en ' <i>N.-N</i> ' bonden vertrouwen is geschonden	x
1989-02-04	LC	Rapport adviseurs <i>N.-N.</i> / <i>ccFriesland</i> . Andere structuur: meer poeder minder kaas	x
1989-02-04	LC	KAF EN KOREN: De klus van de formateur	x
1989-03-20	LC	FNV: Fusie <i>N.-N.</i> en <i>ccFriesland</i> vrijwel van de baan!	x
1989-04-07	LC	Vrije fabrieken weigeren niet meer melk van <i>N.-N.</i> 'boeren'	x

1989-04-08	LC	KAF EN KOREN: Door verschil in melkprijs laait 'melkoorlog' weer op	x
1989-04-15	LC	Leden stellen 'ultimatum' aan top <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-04-25	LC	<i>Takomst</i> : eventueel <i>Noord-Nederland</i> verlaten FNV dreigt werk stil te leggen	x
1989-04-25	LC	' <i>Takomst</i> ' dreigt uit <i>Noord-Nederland</i> te gaan – 2	x
1989-04-25	LC	Zorgelijke voorz. FBvCZ en NN over hoger melkgeld betaald aan 'dissidenten'	x
1989-04-25	NvhN	Boeren dreigen met opstappen – ' <i>Noord-Nederland</i> ' raakt in de problemen	x
1989-04-26	LC	'Foarútgong' dreigt ook met splitsing <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-04-28	NvhN	Vakbond bestuurder Heinen over: Onrust door crisis bij <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-04-29	LC	KAF EN KOREN: Vooruitzien in wrok	x
1989-05-03	LC	Fusie tussen <i>ccFriesland</i> en <i>Noord-Nederland</i> van de baan	x
1989-05-03	LC	Uitstel van zuivelfusie moet geen afstel worden	x
1989-05-18	LC	Resultaat <i>ccFriesland</i> omlaag Vrijval (WIR) ...krikken resultaat 1988 op	x
1989-05-19	LC	Voortrekkersrol van <i>ccFriesland</i> steekt <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-05-19	LC	KAF EN KOREN: <i>Noord-Nederland</i> : Snijden zonder mes	x
1989-05-20	NvhN	<i>Noord-Nederland</i> in de problemen. Zuivelbedrijf vraagt hulp topmanagers	x
1989-05-20	NvhN	<i>ccFriesland</i> neem afstand van <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-06-03	LC	Stork-topman Sickinghe leidt adviesraad bij <i>Noord-Nederland</i> .	x
1989-06-29	NvhN	Winst coöperatie f 1.5 miljoen Melkprijs <i>Frico/Domo</i> niet omhoog	x
1989-06-30	LC	Directeur ir. Bernard Bijvoet: <i>N.-N.</i> in eerste deel 1989 beter dan anderen	x
1989-07-13	LC	Melkprijs <i>ZOH</i> Oosterwolde dit jaar centen hoger	x
1989-07-19	NvhN	Eigen poot transport <i>Noord-Nederland</i> - Akkoord met voedingsbond	x
1989-07-27	NvhN	Voorlopig geen transport-BV voor <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-08-11	NvhN	Warga: Blokkade bij <i>Noord-Nederland</i> door chauffeursvrouwen	x
1989-08-16	NvhN	Melkrijders NN. krijgen hun zin, geen transport-BV	x
1989-09-05	LC	Groninger 'Ommelanden' betaalt boer meer dan <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-09-12	LC	<i>Noord-Nederland</i> : investeren in Beilen en Groningen	x
1989-09-14	LC	1) CNV-bestuurder Henk Amperse: 'Adviesplan kost NN 110 banen'	x
1989-09-14	LC	2) Sickinghe: 'Wat Workum kan, kunnen wij ook' – Vertrouwen winnen!	x
1989-09-15	LC	Ultimatum bonden aan <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-09-21	LC	Plannen voor fusie Melkunie en Campina – 'Noorden achterop door zuivelfusie'	x
1989-09-21	LC	Francken bij eeuwfeest van <i>ZOH</i> : 'Samenwerk in zuivel kan niet uitblijven'	x
1989-09-23	NvhN	Acties op komst bij <i>Domo</i> Beilen	x
1989-09-26	LC	Onrust onder boeren over <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-09-29	NvhN	Zuivelcoöperatie <i>Noord-Nederland</i> : 'Acties onterecht'	x
1989-10-01	LC	Ir. Bijvoet blijft topman bij <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-10-02	LC	FNV: kwart van melk van <i>ccFriesland</i> naar Beilen – ultimatum werkgelegenheid	x
1989-10-03	LC	CBTB voorzitter Pé Miedema: Geen dwazer oplossing dan ontvlechting NN.	x
1989-10-04	LC	<i>Takomst</i> -boeren wel positief over inbreng Sickinghe	x
1989-10-05	LC	Sickinghe: 'Bonden moeten niet zeuren, kwaliteit directie fiks omhoog'	x
1989-10-15	LC	Sickinghe houdt bij boeren Marrum bij <i>Noord-Nederland</i>	x

1989-10-12	LC	Dr. Rinse Zijlstra in Gorredijk: "Eenduidige visie zuivel ontbreekt".	x
1989-10-14	LDa	Knipsel: <i>Noord-Nederland</i> en <i>ccFriesland</i> overeenstemming over 'poeder'	x
1989-10-24	LC	Bij <i>Noord-Nederland</i> afgelopen dagen 30 boeren weg	x
1989-10-25	LC	Heinen voor Friese Mij Raerd: 'Staking bij Domo Beilen paste FNV slecht'	x
1989-10-31	LC	Vier man uit directie-top <i>Noord-Nederland</i>	x
1989-11-01	NvhN	Ledenraad Noord-Nederland: Simpler structuur in zuivel	x
1989-11-02	LC	Bestuur <i>Noord-Nederland</i> akkoord met plan	x
1989-11-04	LC	Achterban <i>Noord-Nederland</i> mort over besluit	x
1989-11-06	LC	Sickinghe: oorzaak ligt bij bestuur <i>Noord-Nederland</i> zelf	x
1989-11-06	LC	Sickinghe over morrende achterban NN. 'Ik heb Bijvoet gevraagd te blijven'	x
1989-11-09	LC	Arie Kranendonk hoofd-dir. <i>ccFr.</i> 'Nu eens doordonderen in noordelijke zuivel'	x
1989-11-09	NvhN	Zondebok Bijvoet blijft toch zitten	x
1989-12-02	LC	KAF EN KOREN: Niemand is meer zonder schade – kort stukje	x
1989-12-13	LC	<i>ccFriesland</i> geeft over 1989 een goede melkprijs	x
1989-12-15	LC	Bestuursleden 'De Foarutgong' (Bergum) stappen op	x
▲			
1990			
1990-01-24	NvhN	350 banen weg bij Noord-Nederland	x
1990-01-24	LC	Frico/Domo: 350 banen weg – Tuk en Wolvega dicht	x
1990-02-01	NvhN	Actie bij <i>Noord-Nederland</i> voor behoud kaasfabriek Tuk	x
1990-02-02	NvhN	Acties op komst bij Noord-Nederland te Tuk	x
1990-02-02	LC	Verzet tegen sluiten twee zuivelfabrieken – Wolvega, Tuk	x
1990-02-03	LC	Personeel TUK en Wolvega ziet – voorlopig – af van acties	x
1990-02-03	LC	KAF en KOREN: Het blijft stormachtig in de zuivel	x
1990-02-08	NvhN	Onderzoek RUG. sluiting fabrieken Tuk en Wolvega	x
1990-02-09	LC	Fusiegesprek <i>ccFriesland</i> met <i>Noord-Nederland</i>	x
1990-02-10	NvhN	Zuivelfusie vrijwel rond	x
1990-02-10	LC	<i>ccFriesland</i> akkoord met fusiebesprekingen	x
1990-02-13	LC	Boeren Terkaple – <i>De Lege Walden</i> – eisen hogere melkprijs <i>N.-N.</i>	x
1990-02-14	LC	Vershil melkprijs met Comelco (België) omverklaarbaar	x
1990-02-17	NvhN	Jaar van de waarheid voor noordelijke zuivel – Belgen ondergraven zuivelwereld	x
1990-03-08	LC	Deel-akkoord – OR. en bonden – over Friese zuivelfusie	x
1990-03-17	LC	KAF en KOREN: Friese zuivelfusie bijna een haastklus	x
1990-03-27	LC	Nog geen akkoord noordelijke zuivel	x
1990-03-27	LC	Staking bij <i>N.-N.</i> Tuk en <i>ccFriesland</i> Leeuwarden onnodig zegt directie	x
1990-03-27	LC	'Afstoten deel <i>ccFriesland</i> in strijd met plan'	x
1990-03-28	LC	Einde staking <i>ccFriesland</i> na belofte directie	x
1990-04-03	LC	Ook CNV roept nu op tot zuivelstaking	x
1990-04-04	LC	Dreigingbonden: "Zondagnacht eerste stakingen in zuivel"	x
1990-04-03	LC	2) Ook CNV roept nu op tot zuivelstaking	x

1990-04-11	LC	Noord-Nederland betaalt melkprijs van 84,65 cent	x
1990-04-27	LC	Conflict 'vrije' fabrieken over zuivelfusie <i>ccFriesland N.-N</i>	x
1990-05-08	LC	Zuivelfusie stuit nog op bezwaren	x
1990-05-12	LC	Ondanks conflict akkoord zuivelfusie	x
1990-05-15	LC	<i>ccFriesland</i> : in 1990 verdere verbetering	x
1990-05-17	LC	Nieuw voorstel vrije fabrieken	x
1990-05-18	LC	' <i>ccFriesland</i> en <i>Noord-Nederland</i> in drie jaar weer eredivisie'	x
1990-05-19	LC	KAF EN KOREN: Spannende laatste fase van grote fusie	x
1990-05-30	LC	Bond hoopt nog op kans Frico in Tuk	x
1990-06-02	LC	Commentaar: Tien kleine Negertjes aan de Pieter Stuyvesantweg....	x
1990-06-16	LC	Akkoord vrije fabrieken met partners zuivelfusie	x
1990-06-26	LC	'Friesland' wil geen leden kwijt aan vrije fabrieken	x
1990-06-28	LC	Jaarverslag 1989: Noord-Nederland boekt 9 pct. hogere omzet in EG.	x
1990-08-02	LC	Onenigheid bij deelgenoten <i>ccFriesland</i> over ontslag directeur Anton Roos	x
1990-08-15	LC	Vlak voor fusie: spanning stijgt in noordelijke zuivel	x
1990-08-21	LC	Domo heeft zorgen over fusie 'fout uit 1983 niet herhalen'	x
1990-08-22	LC	Sol c.s. Blijven in besturen <i>N.-N.</i> en <i>ccFriesland</i>	x
1990-08-23	LC	Sickinghe: Sol moet aftreden	x
1990-08-24	LC	Voorzitter Sol: 'Domo springt niet weer in blind gat'	x
1990-08-24	LC	<i>ccFriesland</i> : zeer verbaasd over twijfels Domo	x
1990-08-25	LC	Drentse behoudzucht ondergraaft fusie	x
1990-09-12	LC	Ir. Arie Kranendonk bij afscheid: 'Boer moet meer in coöperatie steken'	x
1990-09-22	LC	Fusie zuivelcoöperaties is nu rond. Domo schikt zich, topman staat klaar	x
1990-09-25	LC	Domo: nog sanering <i>ccFriesland</i> nodig	x
1990-09-29	LC	KAF EN KOREN: Nieuwe zuivelreus heeft wind in zijlen	x
1990-10-05	LC	Brief voedingsbond naar veehouders – Spanning stijgt	x
1990-10-09	LC	Breuk in noordelijke zuivel bijna definitief	x
1990-10-10	LC	Vrije coöperaties willen <i>ccFriesland</i> 'overnemen'	x
1990-10-10	NvhN	'Vrije Friezen' willen geld – Zuivelfusie in Noorden op de tocht	x
1990-10-11	LC	Fusie partners willen met vrije fabriek akkoord	x
1990-10-12	LC	Banken blokkeren akkoord in zuivel	x
1990-10-15	LC	Topman voor noordelijke zuivelcoöperatie zegt af	x
1990-10-16	LC	Rinse Zijlstra in Heerenveen: 'Mislukken van fusie bedreiging voor de landbouw'	x
1990-10-16	LC	Kaashandel Bouter neemt 'Frico' DC Culemborg over	x
1990-10-17	LC	Directeur 'Goede Verwachting': 'Breuk vrije fabrieken en 'Friesland' nu definitief'	x
1990-10-17	NvhN	Geding tegen 'vrije Friese' zuivelcoöperaties	x
1990-10-18	NvhN	Kort geding over zuivelfusie in Noorden afgeblazen	x
1990-10-20	LC	'Friesland' zuivelreus in Nederland	x
1990-10-30	LC	'Friesland' verliest 20 miljoen kilo melk door vertrek ontevreden boeren	x
1990-11-15	LC	FNV: 'Kaasfabriek' Tuk moet openblijven	x

1990-11-24	LC	<u>Akte zuivelfusie nu pas getekend</u>	x
1990-11-24	LC	(Kaf en koren): ‘Het blijft wroeten in een modderpoel’	x
▲			x
1991			
1991-01-26	LC	Feijo Sickinghe, ‘Ik heb altijd mensen om me heen gehad die meer wisten’	x
▲		BIJLAGEN	
Bijlage-01	DM	1985-03-22 (De Melkweg) Ons bedrijf ‘Noord-Nederland’	x
Bijlage-02	DM	1985-10-04 Onze onderneming: Het bedrijf te Beilenx	x
Bijlage-03	LC	1985-10-12: Lang gesprek: Douwe Hoitinga met pensioen bij Zuidoosthoek	x
Bijlage-04	LC	1983-04-28: Douwe Harder - vijftig jaar bij Frico - laatste van uitstervend ras	x
Bijlage-05	LC	1984-08-23: Afscheid Secretaris Ir. W de Graaf Friese Zuivelbond – <i>FBvCZ</i>	x
Bijlage-06	NvhN	1985-03-30: Hoofddirecteur W. de Graaf 25 jaar bij <i>CCF/ccFriesland</i>	x
Bijlage-07	LC	1989-08-25: Gesprek met Douwe Hoitinga nav 100 jarig bestaan <i>ZOH</i>	x
Bijlage-08		Fabriekslijst	x
Bijlage-09	LC	Melkprijsvergelijking 'De Boerderij'	x
Bijlage-10	LC	1987-10-17: Lang artikel over <i>ccFriesland</i>	x

Deelgenoten Frico blijven zelfstandig

Frico en Domo streven naar groot zuivelblok

(Van onze landbouwredacteur)

LEEUWARDEN - De besturen van Frico en Domo zijn het in beginsel eens geworden over de noodzaak van de vorming van een noordelijk zuivelblok in Nederland. Een eerste stap bij de vorming van dat blok zal waarschijnlijk zijn een harmonisering van het beleid bij de melkinrichtingen van de Frico in Warga (60 miljoen kg melk) en van de Domo in Groningen (90 miljoen kg melk). Gevolgen voor de werkgelegenheid zou dit in eerste aanleg niet hebben. Op lange termijn betekent het in ieder geval, dat er werkgelegenheid behouden blijft.

Bij de besprekingen vertegenwoordigde de Frico haar zes deelgenoten, te weten de zuivelcoöperaties *De Takomst* in Wolvega, de *Novac* in Tuk, *Noordoostergo* in Dokkum, *De Foaritung* in Bergum en de kleine zuivelfabrieken Makkinga en Donkerbroek. Gezamenlijk beschikken deze bedrijven over meer dan een miljard kg melk. De Domo heeft een melkaanvoer van 780 miljoen kg melk uit het eigen gebied plus een aanvoer van 150 miljoen kg melk uit Duitsland.

Frico-deelgenoten en Domo zouden hun zelfstandigheid behouden, maar binnen de Frico zou een betere taakverdeling tussen de kaasfabrieken van de deelgenoten tot stand kunnen worden gebracht. De Frico is in de eerste plaats een handelshuis, de Domo een produktiebedrijf. Bij een samenwerking vullen ze elkaar aan. De Frico heeft fabrieken als lid, de Domo is een coöperatie van veehouders.

Het is wel de bedoeling van de Fricodeelgenoten de Domo te zijner tijd binnen de coöperatie CCF te brengen, terwijl ook de verhouding tussen de Domo en de *Friese Zuivelbond* (FBvCZ) nader dient te worden bekeken. Een en ander houdt in, dat de Domo zich los maakt van de Nationale Coöperatieve Zuivelverkoopcentrale (NCZ) te Amsterdam. Hoe dat in zijn werk zal gaan is nog niet duidelijk en zal in de komende maanden verder uitgewerkt moeten worden. De Domo verkoopt alleen haar kaas via de NCZ, voor haar melkpoeder heeft ze zelf een handelsorganisatie opgebouwd.

[....]

Nieuwsblad van het Noorden, 13 april 1981

Frico en Domo stellen studiecommissie in

De zuivelconcerns **Frico** en **Domo** hebben een studiecommissie gevormd die onder meer de mogelijkheid gaat onderzoeken om in het noordelijk zuivelblok tot één netto-melkprijs voor de boeren te komen.

Volgens insiders uit de coöperatieve wereld betekent dit onderzoek dat **Frico** en **Domo** tot een gemeenschappelijke exploitatie van de zuivelfabriek van de **Frico-deelgenoten** en van de **Frico-afzet** willen komen. De **Domo** is een van de deelgenoten.

Bij de Friese deelgenoten van de **Frico** lijkt een fusieplan, dat nog dit jaar zijn beslag zou krijgen, niet op grote bezwaren te stuiten.

Frico-deelgenoten eens over vorming van zuivelblok

LEEWARDEN - Het noordelijk zuivelblok kan begin volgend jaar van start gaan. De besturen van de Frico-deelgenoten zijn het eens geworden en zullen in de loop van dit jaar de desbetreffende voorstellen aan hun leden voorleggen. Het is de bedoeling, dat alle economische activiteiten van de Frico-deelgenoten in één organisatie worden ondergebracht.

Het blok, dat dan ontstaat verwerkt ruim twee miljard kg melk in een reeks fabrieken, die in Friesland, Groningen en Drenthe gelegen zijn. Bij deze grote fusie zijn 8000 melkveehouders betrokken terwijl de deelnemende coöperaties 3000 personeelsleden hebben. De fusiebesprekingen hebben onder druk van de Frico-directeur mr. Gerrit F. Hepkema tot succes geleid. De plannen zijn praktisch rondgekomen kort voordat Hepkema met pensioen gaat. Op 21 mei is er voor hem een afscheidsreceptie.

Buiten de fusie staan de fabrieken van de CCF en de zogenaamde vrije coöperaties. Als de leden van de plaatselijke coöperaties de fusieplannen aannemen zullen de activiteiten van de Frico en de CCF elkaar gedeeltelijk gaan overlappen door de inbreng van de Domo. Verwacht wordt, dat een en ander tot verdere stappen zal leiden.

De Frico-fusie, zoals die nu op stapel wordt gezet, is al jaren over tijd, omdat er geen goede samenwerking tussen het handelshuis Frico en de deelgenoten kon worden gevonden. De deelgenoten waren geneigd om zich meer te richten op de mogelijkheden die ze binnen de reelingen van de Frico hadden, dan dat ze zich op het gemeenschappelijk belang richten. Bij zijn afscheid heeft de vorige directeur van de Frico, ir. Jaap B. Ritzema van Ikema, daar indertijd al op gewezen. Bij de fusiebesprekingen is vooral de inbreng van het eigen vermogen van elk der deelnemende partijen aan de orde geweest. In principe is een oplossing voor deze kwestie gevonden, waarbij een verrekening zal plaatsvinden. In de ledenvergadering van met name de Novac zal dit het hete hangijzer zijn.

De Takomst

De fusie was min of meer urgent geworden voor de grote coöperatie *De Takomst* in Wolvega. *De Takomst* had een nieuwe fabriek moeten bouwen, als de Domo niet een deel van de melkverwerking van *De Takomst* voor haar rekening had genomen. De afhankelijkheid van *De Takomst* van de Domo is daardoor erg groot geworden.

De besturen treden erg behoedzaam op in deze fusiekwestie, omdat er nog een aantal gevoelige punten tot oplossing moeten worden gebracht. Kennelijk wil men voorkomen, dat de indruk wordt gevestigd, dat de Friese zuivelcoöperatie de Domo overneemt. De Domo zal zich overigens wel moeten inkopen.

Het aan de veehouders, lid van de verenigingen, die deelgenoten zijn van de Frico rondgestuurde communiqué zegt nog dat het in de bedoeling ligt „dat elk der betrokken verenigingen al haar zakelijke activiteiten, inclusief die van de Frico, zal onderbrengen in één gemeenschappelijke exploitatie, waarbij voor alle betrokken veehouders voor melk van dezelfde kwaliteit en samenstelling één uniforme melkprijs zal gelden”. En voorts: „Met alle betrokken veehouders, ondernemingsraden en werknemersorganisaties zal op korte termijn overleg worden gepleegd, ten einde medio 1982 definitieve voorstellen aan de respectieve algemene vergaderingen te kunnen voorleggen”.

Zie meer over samengaan – periode 1978 – 1982 - fusie Domo-Bedum met Frico (deelgenoten) in [MAP Domo-Bedum](#)

Div. kranten 1982-06-30

Leidsch Dagblad, 30/06/1982; p. 19/22

Zuivelfusie Domo en Frico

LEEWARDEN/HAREN (ANP) – Negen grote zuivelcoöperaties in het Noorden des lands waaronder Frico (Friesland) en Domo (Groningen) gaan met ingang van 1 januari 1983 fuseren. Woordvoerders van Frico en Domo hebben dit gisteravond meegedeeld na afloop van de respectievelijke ledenvergaderingen.

Volgens hen werd in de vergaderingen met zeer ruime meerderheid besloten de betrokken besturen het mandaat te verlenen tot het aangaan van deze economische overeenkomst. Bij deze fusie zijn in totaal de belangen van ongeveer 8000 melkveehouders en 3000 medewerkers betrokken, samen ongeveer tweederde van de zuivelindustrie in de drie noordelijke provincies.

Directeur Meihuizen van de Domo verklaarde gisteravond dat er van de kant van de vakorganisaties noch een positief noch een negatief advies is gegeven. "Er zal met deze nog verder overleg gevoerd moeten worden, maar de centrale ondernemingsraad van de Domo heeft zich inmiddels unaniem achter de samenwerkingsplannen gesteld", aldus Meihuizen.

Nieuwsblad van het Noorden, 30 juni 1982, blz.27

Veehouders achter fusie DOMO-Frico

Door onze sociaal-economische redacteur

De fusie tussen **DOMO** en **Frico**, als gevolg waarvan volgend jaar de op één na grootste zuivelorganisatie van het land ontstaat, is in kannen en kruiken. Gisteren hebben de 8000 bij deze samenwerking betrokken veehouders in Groningen en Friesland hun fiat gegeven. Bij het nieuwe zuivelblok is 70 procent van de noordelijke veehouders betrokken.

Volgens de directeur van **DOMO**, drs. S. W. Meihuizen (toekomstig directievoorzitter van de nieuwe combinatie), heeft de commerciële integratie van het Friese en Drents-Groningse zuivelgebieden tot gevolg dat de op enkele terreinen bestaande samenwerking met ander grote blokken (als Melk Unie, Coberco en Campina) wellicht verder kan worden uitgediept.

"Bij de andere grote zuivelorganisaties is de noordelijke fusie positief ontvangen, juist tegen de achtergrond van de grotere samenwerkingsmogelijkheden," zo zei Meihuizen gisteravond tijdens de algemene ledenvergadering van de **DOMO** in Haren.

Leeuwarder Courant 1982-06-30

Fusie tussen Frico en Domo is een feit

WARGA - De fusie tussen de Frico en de Domo heeft gisteravond haar beslag gekregen. Een zeer grote meerderheid van de leden van de bij de Frico aangesloten zuivelfabrieken stemde voor deze vorm van samenwerking en bij de Domo werd het fusie-voorstel zelfs unaniem aanvaard. Deze noordelijke zuivelconcentratie zal per 1 januari 1983 ingaan.

Bij de fusie zijn zo'n vierduizend veehouders in Friesland en aangrenzende gebieden en vierduizend veehouders uit Groningen en Drenthe betrokken. De fusie „raakt” ook drieduizend werknemers: twaalfhonderd bij de Domo en achttienhonderd bij de Frico en de daarbij aangesloten fabrieken. Over 1983 zullen alle achtduizend veehouders voor het eerst een zelfde melkprijs uitbetaald krijgen. (Zie verder pagina 13 en pagina 25.)

Limburgsch dagblad 01-07-1982

Zuivelfusie in het Noorden

LEEWARDEN/HAREN – Negen grote zuivelcoöperaties in het noorden des lands waaronder Frico (Friesland) en **DOMO** (Groningen) gaan met ingang van 1 januari 1983 fuseren.

Bij deze fusie zijn in totaal de belangen van ongeveer 8.000 melkveehouders en 3.000 medewerkers betrokken, samen ongeveer twee derde van de zuivelindustrie in de drie noordelijke provincies.

CCF. houd winsten dit jaar op peil

LEEWARDEN - Op basis van de thans beschikbare cijfers mag voor CCF een goed 1982 resultaat worden verwacht. De groei van het afzetvolume stagneerde weliswaar maar de bijdrage aan de winstgevendheid lukt op peil te zijn gebleven. Dit deelde het CCF-bestuur gisteren in Leeuwarden mee aan de algemene vergadering van leden/deelgenoten. Het voorschot op de slotuitkering werd, evenals in het voorgaande jaar, vastgesteld op ½ cent per kg „achterstaande” melk. Uitkering van dit voorschot vergt een bedrag van !15 miljoen. (Vorig jaar beliep de slotuitkering incl. het voorschot ruim f 53 miljoen bij een omzet van f 1.676 miljoen)

De algemene vergadering van CCF-deelgenoten keurde een bestuursvoorstel goed om een bliklakkerij te bouwen. In de lakkerij zullen platen vertind blik, bestemd voor de fabricage van bussen, worden voorzien van een beschermende laklaag. Het lakken van blik is voor CCF een nieuwe activiteit die aan ongeveer vijftien mensen werk zal geven.

Met de bouw en inrichting van de CCF lakkerij-afdeling is een bedrag van dertien miljoen gulden gemoeid. De lakkerij die een totaal vloeroppervlak krijgt van meer dan 2.000 vierkante meter, wordt gekoppeld aan de bussenfabriek. Om daarvoor ruimte vrij te maken moet een bedrijfsgarage en-reparatiewerkplaats worden gesloopt. De bliklakkerij zal gelakt, vertind blik leveren aan de CCF bussenfabrieken van Leeuwarden. Groningen (“De Ommelanden”) en Kalkar-Apeldoorn (Milchwerke Wöhrmann).

De algemene vergadering nam het besluit om met terugwerkende kracht per 1 januari 1982 de coöperatieve vereniging van melkveehouders “Coevorden” w.a. toe te laten als lid van CCF. De c.v. „Coevorden” behoort tot de groep Domo-A leden. Bij de toetreding op 1 januari 1980 van de Domo-leden tot de CCF zag „Coevorden” zich destijds de weg versperd door de CCF-statuten. “Coevorden” was toen geen coöperatieve maar een naamloze vennootschap. Nu „Coevorden” tot een coöperatieve vereniging van melkleveranciers is omgevormd, kon ook “Coevorden” het lidmaatschap en daarmee - vanaf 1983 - een aandeel in de door CCF te behalen resultaten. „Coevorden” voert jaarlijks circa zestien miljoen kg melk aan.

In de bestuursvacature, ontstaan door het statutair aftreden van F. Bosscha (Wijnjewoude) benoemde de algemene vergadering de heer Jan K. van Weperen uit Oosterwolde. Het nieuwe bestuurslid is voorzitter van de zuivelcoöperatie „*De Zuid-Oost-Hoek*”.

Frico en deelgenoten gaan in nieuwe coöperatie van start

Onderneming met 8000 boeren en 3000 werknemers

ORANJEWOUDE - Maandag gaat de nieuwe zuivelcoöperatie „Noord-Nederland” van start met 2,3 miljard kg melk van 8000 boeren en 3000 man personeel. In die coöperatie zijn ondergebracht de Frico en de deelgenoten van de Frico, waaronder de Domo. Hoofddirecteur is drs. Sam Meihuizen van de Domo en voorzitter Geart de Jong van de Frico. Organisatorisch is de nieuwe coöperatie een ombouw van de Frico, in wezen is het het besluit van een procesfusie tussen de vroegere Frico-deelgenoten en de Domo.

De directie en het bestuur van de coöperatie Noord-Nederland presenteerde zich gisteren in Oranjewoud. Van links naar rechts de directieleden Wibren Boersma, Wout Kranenburg, Bernhard Bijvoet, Ruurd Posthumus en Sam Meihuizen (voorzitter van de directie) en de bestuursleden Geart de Jong (voorzitter) Powel Mulder. Geart Cnossen. Engbert van Ittersum en Berend de Boer

Die fusie is in fasen uitgevoerd. Ze zou oorspronkelijk ook een wat andere vorm hebben gekregen, maar om praktische redenen is in de eindfase besloten over een aantal gevoeligheden heen te stappen en de hele operatie via een statutenwijziging van de Frico uit te voeren. Die wijziging heeft gister in verschillende vergaderingen haar beslag gekregen. In Wolvega werd meteen de eerste ledenraadsvergadering van de nieuwe coöperatie gehouden. Die ledenraad bestaat uit de besturen van de Frico-deelgenoten.

De namen Frico en Domo zullen als merknamen blijven bestaan, zo werd gistermiddag na afloop van de ledenraadsvergadering van de Noord-Nederland meegedeeld. Waarschijnlijk is echter, dat de verschillende divisies van de nieuwe coöperaties voorlopig nog naar die merknamen genoemd zullen worden. Kaas en boter worden dan gewoon verder verhandeld door de Frico onder directie van ir. Bernard Bijvoet, de kaasfabrieken Bedum, Bergum, Dokkum,

Koekange, Kolderveen, Marum en Ruinerwold onder die van Ruurd Posthumus, de fabrieken te Donkerbroek, Dronrijp, Makkinga, Oosterzee, St. Nicolaasga, Tuk, Wolvega en Wommels onder Wout Kranenburg. In Friesland zullen ze nog lang de Frico-fabrieken genoemd worden.

Drs. Sam Meihuizen treedt op als voorzitter van de directies met o.a. de sociale zaken in zijn portefeuille. Hij heeft de divisie met de drie melkinrichtingen onder zich. Wiebren Roersma is belast met dat deel van de coöperatie, waarin de Domo zich onderscheidde van de Frico, namelijk de eigen melk-, weipoeder en speciaalprodukten.

Boersma beheert verder de technische zaken en research en ontwikkeling, takken die de Friese Frico-fabrieken hebben opgedragen aan de **Friese Zuivelbond (FBvCZ)**. De Domo-tak van de nieuwe coöperatie overlapt ten dele het werk van de CCF, waar de verenigingen, die de nieuwe coöperatie vormen, overigens alle bij zijn aangesloten. De CCF heeft inmiddels de bereiding van farmaceutische lactose overgedragen aan een gemeenschappelijke fabriek van Domo en Melk Unie in Uitgeest.

Behalve Geert de Jong (voorzitter van de oude Frico en van de veehoudersvereniging Mid-Fryslân) zijn in het bestuur aangenomen als vice-voorzitter Pouwel Mulder te Dwingeloo, voorzitter van de Domo, als secretaris Geart Cnossen te Nijelamer (De Takomst), als tweede secretaris Engbert van Ittersum te Biddinghuizen (Novac). Pier de Boer te Tirns (Takomst), Jan van Dalen te Haule (Donkerbroek), Bertus Faber te Veenwouden (Foarutgong). Piet Faber te Westeremden (Domo), Machiel Sol te Wapserveen (Domo) en Jan Veenstra te Makkinga (voor de zuivelcoöperatie Makkinga) Het bestuur zal te zijner tijd teruggebracht worden van tien tot acht man. Als secretaris voor het bestuur treedt op Berend de Boer van Makkinga.

Vier jaar

De plannen tot een volledig samengaan zijn vier jaar geleden op gang gekomen in een gesprek tussen Gerrit Hepkema van de Frico en drs. Meihuizen, nadat in Friesland fusiebesprekingen tussen de Frico-deelgenoten en de Frico mislukt waren. Hepkema proclameerde toen de vorming van een noordelijk zuivelblok, een begrip dat gister niet meer gehoord werd in de kring van de wat moevergaderde bestuurs- en directieleden. Ook over een „gemeenschappelijke exploitatie” wordt niet meer gerept; de nieuwe coöperatie exploiteert de bedrijven. Ze zal de veehouders ook als individueel lid aanvaarden

Voorzitter Geart de Jong noemde de vorming van de nieuwe coöperatie Noord-Nederland een onmisbare stap om te komen tot een zo hoog mogelijke opbrengst van de melk. Die stap is genomen door een drastische wijziging van de statuten van de Frico, waarvan de acte gister is gepasseerd. Daarmee is een einde gekomen aan het 85-jarig bestaan van de Frico; de structuur van die organisatie is nu fundamenteel gewijzigd. De omzet van die organisatie komt volgens drs. Meihuizen in het nieuwe zuivelboekjaar, dat maandag begint, op zo'n 2,25 tot 2,5 miljard gulden.

De nieuwe coöperatie is met die omzet ongeveer even groot als de drie grote zustercoöperaties in Nederland. Het viertal verwerkt ongeveer 80 procent van de Nederlandse melk. Vooruitlopend op het verenigen van de afzonderlijke onderdelen in één noordelijke organisatie is de afgelopen tijd reeds een aantal zaken op elkaar afgestemd, aldus Meihuizen. Door de nieuwe organisatie wordt de wendbaarheid van het geheel veel beter en kan er meteen ingespeeld worden op zich wijzigende omstandigheden op de markten. Succes van de nieuwe onderneming zou er toe kunnen leiden, dat andere noordelijke zuivelcoöperaties zich aansluiten.

De officiële vestigingsplaats van de nieuwe onderneming is Leeuwarden, maar er blijft een groot aantal vestigingsplaatsen, aldus Meihuizen Het melkvervoer zal meteen worden gewijzigd (onder leiding van Wout Kranenburg). Voor de verdere reorganisatie zijn reeds, een aantal voorstellen gedaan aan het bestuur en de besturen van de plaatselijke veehoudersorganisaties.

Meihuizen wees de suggestie van de hand, dat bedrijven onder de rook van de CCF in Leeuwarden gesloten zouden kunnen worden om de nieuwe coöperatie korte aanvoerwegen voor de melklevering aan de CCF te geven. Hij noemde dat een versimpeling van een problematiek, waarin de transportkosten naar de CCF slechts van ondergeschikte betekenis zijn.

Voorzitter De Jong hoopte van ganser harte, dat het gesprek met de Friese Zuivelbond (FBV-CZ) over een regeling van het lidmaatschap weer op gang zal komen. De andere leden van de bond moeten ook instaan voor een goede sfeer. Meihuizen meende, dat de taken op termijn een duidelijker afstemming moeten krijgen. Het nieuwe bestuur is echter nog niet in de gelegenheid geweest om over deze zaak van gedachten te wisselen of een beleid te formuleren.

Nieuwsblad v/h Noorden 1982-12-18

Nieuwe combinatie bij 'grote vier' Zuivelgigant in Noorden een feit

(Door onze sociaal-economische redacteur)

De noordelijke zuivelreus, ontstaan door de fusie van DOMO en Frico, is gisteren een feit geworden met de oprichting van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven Noord-Nederland. De nieuwe combinatie, die gedragen wordt door 8000 melkveehouders in Groningen, Friesland en Drenthe, behoort met een jaaromzet van 2,5 miljard gulden tot de vier grootste regionale zuivelblokken in Nederland. Gezamenlijk hebben deze „grote vier” tachtig procent van de markt in handen.

Bij *Noord-Nederland* wordt jaarlijks 2,3 miljard kilo melk verwerkt. Het concern, dat 3000 medewerkers telt, heeft een vijfhoofdige directie, waarvan DOMO-directeur drs. S. W. Meihuizen voorzitter is. De voormalige Fricovoorzitter G. de Jong uit Akkrum is bestuursvoorzitter van de coöperatie, DOMO-voorzitter P. Mulder uit Dwingeloo bekleedt de functie van vicevoorzitter.

Het accent bij de samenwerking komt te liggen op de gemeenschappelijke exploitatie van de achttien er bij betrokken bedrijven; een situatie die DOMO (acht bedrijven) al kende, maar die voor de Friese coöperaties (voornamelijk kaasproducenten) nieuw is. Daar waren de bedrijven totnutoe zelfstandig voor wat de produktie betreft. Alleen de verkoop werd via Frico gemeenschappelijk gedaan. „Met de nieuwe opzet wordt het mogelijk veel flexibeler op de vraag van de markt te reageren”, aldus directievoorzitter Meihuizen.

Niet de hele noordelijke zuivel is betrokken bij de fusie. Friesland kent nog enkele vrije kaasfabrieken en ook in Groningen en Drenthe zijn enkele zelfstandige zuivelbedrijven, waaronder Acmesa in Assen. De mogelijkheid wordt niet uitgesloten dat deze op de wat langere termijn toetreden. Mede met het oog daarop is de neutrale naam Noord-Nederland gekozen. Overigens blijven de merknamen DOMO en Frico bestaan.

De eerste stap op weg naar de fusie is in 1980 gezet, toen de DOMO toetrad als deelgenoot van Frico. Midden dit jaar werd in principe het besluit tot algehele integratie van de bedrijfsvoering genomen, wat gisteren formeel werd bekrachtigd.

Leeuwarder Courant 1982-12-21

Friese Zuivelbond (FBvCZ) streeft naar overleg Domo

Sjoerd Boersma ziet spanningen

LEEUWARDEN - Voorzitter Sjoerd Boersma van de Friese Zuivelbond bracht vanmorgen in de ledenvergadering de spanningen ter sprake, die er in de zuivelcoöperatie heersen. Ze zijn het gevolg van het feit, dat de Domo wel is toegetreden tot de CCF en de Frico maar niet tot de bond, zoals oorspronkelijk wel de bedoeling is geweest. Dat was voor velen een teleurstelling. De toetreding tot de Zuivelbond is niet tot stand gekomen vooral in verband met de kosten en door een andere geaardheid van de Domo.

Teneinde de huidige situatie op te lossen na het samengaan van Frico en Domo, valt te denken aan een aangepaste structuur, waarbij het oorspronkelijke doel toch is te verwezenlijken, zei Boersma vanmorgen in de Harmonie. Dat doel is het verenigen van alle coöperatieve melkveehouders in het Noorden voor hun gemeenschappelijke algemene belangenbehartiging en vertegenwoordiging bij de overheid. Boersma dacht verder aan controlediensten, kwaliteitszaken, gehaldebepalingen e.d. van de bond.

De bondsvoorzitter wilde de problematiek op korte termijn met alle belanghebbenden behandelen. De huidige bond zal dezelfde dienstverlenende functies en taken in dit overleg- en opbouwstadium dienen uit te voeren teneinde een zakelijk uiteengroeien te voorkomen. Bij dit alles dient er naar gestreefd te worden, dat in de uiteindelijke organisatievorm niet dwingend kan worden opgetreden.

Zorg om politiek

In zijn algemene beschouwingen had de heer Boersma toen al gezegd, dat de algemene politieke en sociaal-economische omstandigheden nauwelijks aanleiding geven veel vertrouwen in de nabije toekomst te hebben. Ook bij de zuivel zijn door oplopende voorraden in de wereld meer zorgen. Boersma vreesde een toenemend protectionisme, zoals in Frankrijk reeds tot uiting is gekomen. De prijsvoorstellen van de EG-Commissie hebben een duidelijk afstraffend karakter. Op een prijsverhoging hoeven we niet te rekenen, zei hij.

Wel constateerde Boersma een groeiende waardering voor de bedrijfstak als trekpaard in de economie. Als oorzaak van dit positieve onderscheid wees hij de overwegend coöperatieve structuur van de landbouw en de zuivel aan. Er wordt optimaal ingespeeld op technische ontwikkelingen. Mee door de inzet van de betrokkenen, is het gelukt de kostprijs redelijk in de hand te houden.

De exportprestaties zijn ook te danken aan de mogelijkheden die de EG geboden heeft. Voor de consument leidde het tot een relatief goedkoop voedselpakket in de vorm van een uitgebreid assortiment. Enige jaren geleden heeft de landbouw bij het prijsbeleid veel moeten inleveren, waardoor op veel bedrijven een precare situatie ontstond. Het is niet denkbeeldig, dat in een aantal gevallen de situatie weer zal verslechteren, aldus Boersma.

De kwaliteit van de produkten en met name van de kaas komt mede door bondsactiviteiten heel positief en herhaaldelijk naar voren. Dat heeft een goede invloed naar buiten, maar werkt ook enthousiasme bij de kaasmakers in de fabrieken. Boersma zei, dat men trots kon wezen op het grote assortiment kaassoorten in Friesland. Het financiële resultaat „kin besjen lije” en de verenigingen bezitten een goede eigen vermogenspositie. CCF, een vakbekwame melkveehouderij en een grote melkdichtheid maken, dat de zuivel zich in de economische teruggang nog redelijk kan handhaven.

Lichtpuntes

Tenslotte constateerde Boersma, dat de Friese zuivel in de komende jaren voor uitermate belangrijke beslissingen staat. Gezien de ontwikkelingen van de laatste tijd, had Boersma niet al te optimistische verwachtingen. Toch zag hij lichtpuntjes. De prijzen van kunstmest en krachtvoer zijn niet ongunstig en vooral de rentedaling is uitermate belangrijk. Boersma noemde het een historische beslissing, dat het centrale vet- en eiwitgehalteonderzoek van uitbetalingsmonsters bij de bond van start kan gaan. De nieuwe organisatie *Noord-Nederland* wenste hij kracht en succes toe.

Leeuwarder Courant 1982-12-24

volledig in MAP De Veemarkt

Een week Noord-Nederland, terugblik.....

(DE VEEMARKT)

[...] Die coöperatie draait al een week. De aangesloten verenigingen hebben hun zeggenschap over de bedrijven overgedragen aan de nieuwe coöperatie, waarvan ze het bestuur kunnen. Verenigingen als *De Takomst* blijven eigenaresse van hun bedrijven, maar ze kunnen die fabrieken niet meer uit de boedel terughalen.

Onderhoud en investeringen komen er voor rekening van *Noord-Nederland* en dus voor rekening van alle verenigingen. Na een paar weken zit de zaak zo in elkaar verwerkt, dat geen accountant haar meer uit elkaar kan halen. Dat hoeft ook niet, want *Noord-Nederland* is op zich een goede zaak. De naam *De Takomst* zal langzaam vervagen en alleen nog genoemd worden in verhalen over de goede oude tijd. De merknamen *Frico* en *Domo* zullen ook blijven als betiteling van de desbetreffende divisies van de *Noord-Nederland*. De drie melkinrichtingen gaan door onder de naam *Frico*, maar bij export blijft de naam *Domo*.

DE VLOTTE START VAN de Noord-Nederland is met een missertje begonnen. Haar blad *De Melkspiegel*, dat al die gezellige stencils van de fabrieken vervangt, opent met de volgende regels: „Met ingang van het jaar 1983 zal de wijze, waarop 8.000 veehouders uit drie noordelijke provincies samenwerken in hun zuivelcoöperaties drastisch veranderen.”

Doet de *Novac* dan niet mee zullen de honderden veehouders in de Kop van Overijssel, de Noordoostpolder en Zuidelijk Flevoland zich afvragen. Ja hoor, ze horen er echt bij maar in de top overzien ze het hele veld nog niet. Er zal ook wel eens een boer zoek raken in de computer, maar die vinden ze vanzelf terug.

Het zuiveljaar 1983 is het begin van *Noord-Nederland* en de eerste periode van dat jaar vormen de twee weken van 19 december tot en met 1 Januari. De 27ste periode eindigt op 31 december 1983. Het zuiveljaar 1983 telt dientengevolge 54 weken. De *VVZM*, de organisatie van particuliere zuivelfabrieken in Nederland lijkt daar een beetje ingetippeld te zijn, want

door die 27 perioden kwam ze voor de periodenkalender plotseling een kleurenfoto tekort. De 22ste periode geeft derhalve de koppen van de twaalf bestuursleden in zwart-wit.

Het volgende jaar komt er dan weer een normaal zuiveljaar met 26 perioden tot er over een jaar of tien weer een verspringing nodig is om gelijk te komen met de kalender, die buiten de zuivel gevolgd wordt. Ja; zo pedant is de zuivel, hij heeft een eigen tijdsindeling. De oorzaak zal wel zijn, dat de computers geen raad weten met het feit, dat 52 weken net geen vol jaar vormen. Zo komt het dus, dat de Noord-Nederland 19 december van start ging. Om gevoeligheden te ontzien werd wel gezegd van 20 december, een maandag, maar het was dus een zondag.

Het blijft wat merkwaardig, dat op de voorpagina van *De Melkspiegel* in feite twee begindata voor de Noord-Nederland worden aangegeven. Wijst zulks op een gemis aan invloed van de directie, of laat de directie het bestuur een eerste tuimeling maken om de boereninvloed te verminderen? Bestuur en directie leken vorige week op Oranjewoud niet alleen moe vergaderd maar ook wat mat. Moesten ze de pers ook nog te woord staan. De gebruikelijke aardige vragen werden gesteld en daar kwam dus niets uit. De fusie tussen de Frico-deelgenoten is met een minimum aan informatie naar buiten tot stand gekomen. Niettemin komt er toch een zeer slagvaardige Frico in het beeld, waar snel een aantal onzinnige regelingen in de verhouding met de fabrieken voor de bijl gaan.

DE NOORD-NEDERLAND is een voortzetting van de activiteiten van de Frico en de Fricodeelgenoten plus van de apartigheden van de Domo, alles onder één bestuur en onder één directie. De nieuwe organisatie is te vergelijken met *Coberco*, *Campina* en *Melk-Unie*. De *Noord-Nederland* is voorts de grootste deelgenoot van de *CCF*, waarvan ook de vrije coöperaties in Workum, Oosterwolde, Gerkesklooster en Oudwoude deel uitmaken.

Organisatorisch is de *Noord-Nederland* via de samenstellende verenigingen (zonder Domo) ook verbonden met de *Friese Zuivelbond*, die een aantal werkzaamheden verricht voor de fabrieken, die de Domo zelf voor haar fabrieken deed en doet. De Domo is geen lid geworden van de *Friese Zuivelbond*, ze was indertijd wel lid van de *Drents-Groningse Zuivelbond*. Later is die bond opgenomen in de Domo.

De zorgen in de *Friese Zuivelbond* over deze situatie zijn groot en het voortbestaan van deze organisatie is in gevaar als de *Noord-Nederland* een reeks activiteiten, die totnutoe door de bond werden uitgevoerd, zelf onder haar hoede gaat nemen. Dat hoeft dan niet goedkoper te zijn, maar de vrije coöperaties lopen dan niet langer mee onder de paraplu, die de *Noord-Nederland* voor hen ophoudt.

Die paraplu-theorie leefde vroeger sterk bij de Frico. Ze werd te pas en te onpas opgestoken om in het lijf van de vrije coöperaties te prikken. Dat gebeurde vooral in tijden, wanneer het niet zo goed met de Frico ging. De Zuivelbond met zijn vrije coöperaties is toen ook eens de paraplu geweest voor de Frico. De bond nam enkele afdelingen van de Frico op zuiveltechnisch gebied over. Men had elkaar toen nodig en leunde tegen elkaar.

Met de paraplu-theorie wordt bedoeld de beschermende functie, die de Frico op de kaasmarkt uitoefende. Door het aanbod van kaas te beperken, kon de Frico de kaasprijs in stand houden, terwijl de vrije coöperaties hun afzet naar de particuliere handel ongestoord konden voortzetten. De Frico zag zich in haar eigen ogen voor de hele verantwoordelijkheid van de melkprijs van de boer gesteld. Van lieverlede is de invloed van de Frico op de kaasmarkt verminderd doordat elders in Nederland steeds meer kaasmakerijen kwamen.

Voor een goed functioneren zijn de vrije coöperaties in Friesland afhankelijk van de Zuivelbond. Ze zouden nog jaren door kunnen draaien zonder die bond maar geleidelijk zouden ze toch hun vooraanstaande positie in de Nederlandse zuivelindustrie verliezen, zeker wat de melkprijs betreft, waarmee ze nu op de eerste plaatsen staan.

De eerste zorg van de Noord-Nederland zal een melkprijs zijn, die zich kan meten met die van Workum, Oosterwolde, Gerkesklooster en Oudwoude. Ze kan dat doen door een volledige inschakeling van de Zuivelbond. Ze houdt dan meteen een paraplu op voor de vier vrije coöperaties in Friesland, die ongeveer een derde deel van de Friese boeren achter zich hebben staan.

Als de *Noord-Nederland* knijp komt te zitten met de melkprijs, zal ze geen enkele behoefte hebben om de vergelijking met Workum te doorstaan en dan gaat de Zuivelbond eraan. Voor de reorganisatie van het melkvervoer in het gebied van de Noord-Nederland heeft directielid Wout Kranenburg (voorheen *De Takomst*) nog geen gebruik gemaakt van de computers van de Zuivelbond. Op de vergadering van de bond wees secretaris Wim de Graaf nadrukkelijk op de voortreffelijke hulp die de bond hier kan verlenen.

[....]

1983

Leeuwarder Courant 1983-03-08

Nigeria stopt invoer condens

CCF. moet de produktie met kwart verminderen

LEEWARDEN - Door het wegvallen van orders voor condens en melkpoeder uit Nigeria moet de CCF de produktie in Leeuwarden drastisch terugnemen. Op het moment valt het werk voor zestig mensen bij de CCF weg. De deelgenoten van de CCF hebben de mededeling gekregen, dat het bedrijf wekelijks twee tot drie miljoen kilo melk minder gaat verwerken, hetgeen overeenkomt met een kwart van de aanvoer.

De invoerlicenties voor grondstoffen, welke de CCF-fabriek in Nigeria zelf nodig heeft voor de bereiding van recombined milk, komen op het ogenblik wel weer los. De grondstoffenvoorziening is tot juni veilig gesteld. Daar zijn geen problemen, aldus De Graaf.

Door het terugdraaien van de produktie komen er bij de CCF zestig arbeidsplaatsen te vervallen. De CCF denkt dit op te vangen door de contracten voor veertig werknemers van uitzendbureaus te beëindigen. Voor de andere twintig man kunnen binnen het bedrijf voorzieningen worden getroffen.

Enkele fabrieken voor gecondenseerde melk die orders voor de CCF uitvoerden, zullen geen nieuwe contracten krijgen. Dit betreft o.a. de *Coberco*-fabriek in Zutphen. De afzet naar andere exportmarkten dan die van Nigeria ontwikkelt zich goed en komt volgens de CCF over een met de verwachtingen. In de uitvoering van de nieuwbouw-projecten o.a. een nieuwe blikmelkfabriek in Leeuwarden zal geen wijziging worden gebracht. De bouwplannen van de CCF belopen ongeveer f 200 miljoen.

Bij de CCF in Leeuwarden werken thans ruim 2000 mensen. Bij een reorganisatieplan voor de speciale produkten, dat in uitvoering is komen ongeveer 220 arbeidsplaatsen te vervallen.

Leeuwarder Courant 1983-03-17

Jan Weiland nu directeur van personeel Noord-Nederland

LEEWARDEN - In de directie van de nieuwe zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* zal een herschikking plaats vinden. Frico-directeur Jan Weiland zal directeur personeelszaken en organisatie worden en Domo-directeur Kees Willemse wordt directeur financiën.

De Noord-Nederland met 3000 personeelsleden bestaat uit verschillende ondernemingen, die aanvankelijk elk hun eigen structuur zouden houden. Het bleek, dat niet elke onderneming haar eigen personeelsbeleid zal kunnen blijven voeren. Om de problemen op te lossen, is Jan Weiland, de financiële direc-

Nieuwsblad van het Noorden, 25 maart 1983,

Proef met 'loeiverse melk' begonnen

In een aantal supermarkten en wagens van melkhandelaren is **Frico Domo** gisteren een proef begonnen met „loeiverse melk”. Heine Kempenaar in Drachten is de enige rijdende melkman in Friesland, die in zijn wagen een container-koeling van 125 liter kreeg. Andere plaatsen zijn Bedum, Groningen, Assen, Beilen, Hoozevee en Leeuwarden, waar de klant zelf zijn liter(s) melk kan tappen. De reacties van de consument zijn positief.

Als de proef van vier maanden slaagt, dan wordt het systeem niet op het platteland ingevoerd. De investeringen zijn volgens **Frico**-adjunct-directeur S. de Boer uit Warga vrij hoog. Daartegenover staan kostenbesparing door het vervallen van glazen of wegwerpflenzen, spoelmachines en verpakking.

teur van de Frico, aangewezen als de man van personeelszaken. Tijdens zijn periode bij de CCF had hij daar ook veel mee te maken. De financiële man van de Domo krijgt de financiën van de Noord Nederland onder zich.

De nieuwe coöperatie is in december van start gegaan met een gedecentraliseerde opzet, welke min of meer samenviel met de oude ondernemingen, die als divisies van de Noord-Nederland werden voortgezet. De vijf divisies bestaan uit de kaasafzet, de kaasproductie (twee), de melkpoederproductie en de melkinrichtingen plus de centrale botermakerij.

De directie van de Frico in Leeuwarden bestaat straks uit Bernard Bijvoet, Jan Bles (techniek) en Onno Messing (handel). De financiën komen in handen van de hoofdadministrateur Riens Rienstra. Bijvoet vertegenwoordigt de Frico in de directie van de Noord-Nederland.

Nieuwsblad v/h Noorden 1983-04-09

Investering van ruim f 40 miljoen **Noordelijke zuivelgigant bouwt twee fabrieken bij Beiler Domo-concern**

(Van een onzer verslaggevers)

De Coöperatieve Melkproduktenbedrijven *Noord-Nederland*, waartoe onder meer het Domo-concern in Beilen en de Frico in Leeuwarden behoren, gaat bijna 40 miljoen gulden investeren in de bouw van een poeder- en een indampfabriek, waar melk wordt ingedikt. Beide fabrieken komen bij het Domo-concern in Beilen. Daarnaast investeert de noordelijke zuivelgigant nog eens f 6 miljoen om de bestaande productiecapaciteit in Beilen te verbeteren.

De nieuwe fabrieken zijn nodig om de groei van de melkproductie op te vangen. Dit jaar zal de volledige verwerkingscapaciteit zijn benut. Voor volgend jaar wordt de groei van de melkproductie op 5 procent geraamd en voor de jaren daarna op minimaal 3 procent. Het concern verwerkt nu op jaarbasis 2,5 miljard kilogram melk.

De concernleiding heeft besloten dat ongeveer f 35 miljoen van de totale investering door noordelijke bedrijven zal worden uitgevoerd. De poedertoren is inmiddels besteld bij Stork in het Friese Gorredijk. Volgende maand wordt met de werkzaamheden begonnen. Het is de bedoeling dat de twee nieuwe fabrieken op 1 mei 1984 draaien.

De heer W. Y. Boersma, lid van de centrale directie van het noordelijke zuivelconcern, verwacht dat volgend jaar in de nieuwe fabrieken 120 miljoen kilogram melk zal worden verwerkt. In 1985 zal dit worden opgevoerd tot 140 miljoen kilogram en de jaren daarna tot 150 à 160 miljoen kilogram.

De directie heeft berekend dat het beste kan worden geïnvesteerd in hoogwaardige instantpoederprodukten. Deze worden buiten de Europese Gemeenschap afgezet. Volgens de heer Boersma betekent de uitbreiding van de productiecapaciteit meer arbeidsplaatsen, maar hoeveel banen er bij komen kan hij nog niet zeggen.

Europese boterberg 600.000 ton, nog nooit zo hoog geweest Zou aanleiding worden voor het invoeren van de melkquotering – zg. 'superheffing'¹

Limburgsch Dagblad 1983-06-24

Amerika probeert ook overschot te slijten

EUROPESE **BOTERBERG** NAAR RECORDHOOGTE

Van onze redactie economie

BRUSSEL — Nog nooit in de geschiedenis van de Europese Gemeenschap is het boteroverschot zo groot geweest als dit jaar. De **boterberg**, die nog elke week met 15.000 ton onverkoopbare boter toeneemt, zal waarschijnlijk al de eerste helft van juli een omvang hebben bereikt van 600.000 ton, en vervolgens zeker nog doorgroeien tot september. Woordvoerder Martin Vasey van de Europese landbouwcommissaris Dalsager heeft dat gisteren bevestigd.

Het vorige record dateert van 1978, toen eveneens 600.000 ton roomboter in de Europese koelhuizen lag, maar dat was pas aan het eind van de zomer. Dit gigantische overschot wordt mede veroorzaakt doordat ook de Verenigde Staten met gewel-

dige boteroverschotten kampen en deze op een toch al krimpende wereldmarkt proberen te verkopen. De EG heeft intussen besloten 30.000 ton zwaar gesubsidieerde boter naar de Sowjet-Unie te exporteren voor de fancy-prijs van 50 dollarcent — nog geen anderhalve gulden — per pakje van een half pond. Wat de boter vervolgens in de Russische staatswinkels gaat kosten, is onbekend. Overigens draagt de 30.000 ton naar Rusland te exporteren boter nauwelijks bij aan de oplossing van het overschotprobleem: het is niet meer dan de overtollige productie van twee weken in de EG-lidstaten.

¹ Knipsels over 'superheffing' zijn geplaatst in afzonderlijke MAP(PEN) – zie site

Afbraak Zuivelbond leidt tot verlies boereninvloed² „Noord-Nederland” wil zich ontdoen van controle-rapportage aan bestuur

(Van onze landbouwredacteur)

LEEWARDEN - De Friese Zuivelbond (FBvCZ) dreigt stukgemalen te worden in een belangenstrijd tussen de leden, de Friese zuivelcoöperaties. Ze zijn in twee kampen verdeeld. De voormalige Frico-fabrieken aan de ene kant en de 'vrije fabrieken; aan de andere kant. De nieuwe coöperatie *Noord-Nederland*, waarvan de Domo niet bij de Zuivelbond is aangesloten, wil slechts in beperkte mate gebruik maken van de diensten van de bond, terwijl de vrije fabrieken te kennen hebben gegeven te zullen bedanken voor iedere dienst, waaraan de *Noord-Nederland* zich onttrekt.

Het personeel van de *Friese Zuivelbond* (ruim 200 man) vreest, dat dit de bond in enkele jaren geheel zal uithollen. Het plan dat het bestuur van de bond aan de leden en aan de Domo heeft voorgelegd, wordt als een eerste stap beschouwd naar die uitholling.

Met dit plan komt ook de controlefunctie van de bond ten behoeve van de melkveehouders reeds te vervallen. De afdelingen van de bond rapporteren nu aan de besturen van de zuivelfabrieken. Dat dreigt op korte termijn te vallen, omdat de *Noord-Nederland* (Frico-Domo) een rapportage van externe deskundigen uitsluitend aan de directie wil. De directie licht dan de bestuursleden in.

Controle

De Zuivelbond beschikt over een omvangrijk controle- en onderzoekapparaat, waarvan de waarde en onmisbaarheid algemeen erkend worden. De Melk Unie heeft de bond een onderzoek laten instellen naar de achterblijvende exploitatie van haar Noordhollandse kaasfabrieken. Niettegenstaande een hogere kaasprijs blijven de Noordhollandse fabrieken met hun melkprijs 2,5 cent (tien miljoen gulden) onder die van de Friese fabrieken. De Bond heeft aan de hand van zijn Friese ervaringen de oorzaak van het achterblijven van de Noordhollandse fabrieken opgespoord en aan de verbetering van de moeilijkheden wordt nu gewerkt. Een soortgelijk onderzoek wordt op het ogenblik voor de DOC in Hoogeveen verricht.

Toen de noordelijke zuivelintegratie tussen Domo, CCF en Frico op touw werd gezet, is ook overeengekomen dat de Domo zich zou aansluiten bij de Zuivelbond. Toen het aan de Zuivelbond toe was, begon de Domo, en nu ook *Noord-Nederland*, voorwaarden te stellen, waaruit o.a. bleek, dat zij nietgediend was van de controle van de Zuivelbond. Het nut van die controle is overigens vorig jaar nog gebleken, toen de bond ontdekte dat er bij een van de zuivelfabrieken met de uitbetalingsmonsters van de melk geknoeid werd.

Als de *Noord-Nederland* zich van de bond distantieert, zouden de vrije fabrieken voor de kosten van het bondsapparaat opdraaien. De vrije fabrieken besloten daarop zich in dezelfde mate van de bond te distantieëren als de *Noord-Nederland* zou doen, zodat elk ook in gelijke mate voor de liquidatiekosten, wachtgelden van personeel, moest instaan. Vermoed wordt overigens, dat de *Noord-Nederland* via de Zuivelbond niet langer wil meehelpen aan een hoge melkprijs van de vrije fabrieken, terwijl die van de Noord-Nederland door de tegenvallende resultaten van de Frico, achterblijft

2 Over de – teloorgang – van de Friese Zuivelbond ook veel te vinden in 'MAP De Veemarkt' en 'MAP Kaf en Koren' – (zoeken op 'bond' en 'FBvCZ') – Verder komt er nog een 'MAP FBvCZ' – zoek '#FBvCZ'

Geen beleid

Het personeel van de bond voelt zich door zijn bestuur in de steek gelaten. Het bestuur wordt gevormd door bestuursleden en directeuren van de aangesloten zuivelfabrieken, waarbij fabrieken van Noord-Nederland (maar zonder de Domo) de meerderheid vormen. In het bestuur lijken alleen de fabrieksbelangen te spreken en daarbij speelt ook een rol het ontbreken van een beleid binnen de bond, waar men de situatie al jaren had moeten zien aankomen: het management van grote ondernemingen verdraagt geen pottekijkers ten behoeve van aandeelhouders of leden van de coöperatie. De bond heeft dat wat gezapig op zich af laten komen.

De enigen van wie het personeel nog steun kan verwachten, zijn de boerenbestuursleden van de bond. Zij zouden hun fabrieksbesturen duidelijk moeten maken wat er voor de boeren op het spel staat. Ten behoeve van hen kan de bond blijvende controle op de coöperaties uitoefenen met een rapportage aan het bestuur en niet aan de directie.

Er ligt nu een plan van het bondsbestuur op tafel, dat de opheffing inhoudt van de accountantsdienst van de bond en van de afdeling bedrijfseconomisch onderzoek met een inkrimping van technische afdelingen. Voorts zou er personeel van de zuiveltechnische dienst ontslagen kunnen worden en eveneens van de afdeling bedrijfsorganisatie. Het een vloeit uit het andere voort, want de ene dienst is afhankelijk van de gegevens van de andere. Het personeel zou ten dele bij de diensten van de andere coöperaties ondergebracht kunnen worden. Er ligt overigens een afspraak tussen bestuur en ondernemingsraad, dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen. De inkrimping van het personeel zou via het natuurlijk verloop tot stand worden gebracht.

Zestien tot achttien mensen van de accountantsdienst, die op korte termijn bij uitvoering van het plan overtollig worden, zouden ook bij de externe accountant ondergebracht kunnen worden. Bij de verdere uitvoering van de plannen komt de afdeling automatisering (zes man) van de bond op de wip te staan. Bij de technische dienst zou ieder jaar vijftien procent van de mensen weg moeten. Op het laboratorium komen negen mensen zonder werk. Het zou op een halvering van de bond in vijf jaar neerkomen. De bond zou dan nog als een soort ingenieursbureau verder kunnen bestaan zonder de bestaande controlefuncties ten behoeve van de boer.

In eerste aanleg zal het personeelsbestand van de bond volgens het bestuursplan met z'n seventig man terug moeten lopen, hetgeen voor de boeren direct verlies aan invloed op het fabrieksbeleid betekent. De *Noord-Nederland* wil dat zo. Het wil de desbetreffende dienden onder eigen directie plaatsen of zo nodig de reeds bestaande dienden van de Domo uitbreiden. Het bestuur van de *Noord-Nederland* kan dan alleen de besluiten van de directie nog maar goedkeuren. Een instantie als de bond, die het bestuur van alternatieve oplossingen kan voordoen, is er dan niet meer.

De afbraak van de bond gaat de boeren geld kosten. In de eerste plaats als gevolg van de wachtgeldten voor het personeel. In de tweede plaats doordat ze invloed op het beleid verliezen. In de derde plaats doordat een reeks onvervangbare diensten met hun kennis, nu nog in boerenhand, verloren gaan. Een eerste voorbeeld daarvan is er al. De leden van de voormalige Frico-fabrieken krijgen een uitkering om de eigen vermogens van de fabrieken glad te strijken.

Het gaat om een uitkering van tien miljoen gulden, waarvan er vijf miljoen naar de fiscus gaat. Het bedrag zou in zijn geheel naar de boeren zijn gegaan, indien de bond dat had kunnen regelen via het melkgeld. Overigens is de Zuivelbond geheel buiten de fusie van de Domo met de Frico-coöperaties gehouden. Binnen de bond is ook met verbazing gereageerd op de wijze, waarop de Domo een eigen vermogen heeft gecreëerd op papier.

Vrije fabrieken erg pessimistisch over Friese Zuivelbond

WORKUM - De toekomst van de Friese Zuivelbond (FBvCZ) als dienstverlenende organisatie wordt erg pessimistisch gezien bij de directie van de coöpentieve zuivelindustrie *De Goede Verwachting*. Directeur Marcus Beetstra heeft daarvan blijk gegeven in een korte mededeling aan de leden van zijn coöperatie.

In die mededeling distantieert de directie zich van een communiqué, dat de Friese Zuivelbond heeft verspreid en waarin staat, dat er bij de vrije fabrieken „nog enige twijfel bestaat” ten opzichte van een aantal punten. Beetstra zegt, dat die omschrijving de ernst van de situatie te zwak uitdrukt. Er lijkt veel verloren te gaan, zegt Beetstra.

Het communiqué sloeg op de bespreking van de vrije fabrieken met de *Noord-Nederland* (Frico-Domo) over de toekomst van de Zuivelbond. In dat communiqué staat, dat volgens de *Noord-Nederland* de bond in de toekomst een zeer zinvolle functie kan en moet vervullen als platform van de gemeenschappelijke belangen van de coöpererende veehouder. Dat geldt volgens de *Noord-Nederland* ook voor de controle op gehalten e.d. en voor de deskundigheid van de bond.

De onttakeling van de Zuivelbond is aan de gang. Een gegeven is, dat de accountantsdienst verdwijnt, terwijl de afdeling bacteriologische controle bij de fabrieken ook aangetast wordt. *De Takomst* b.v. brengt zijn onderzoek over naar de Domo-dienst in Assen. Dat haalt de basis onder het pasgebouwde laboratorium van de bond in Leeuwarden vandaan.

Wat blijft er dan nog van de bond over, vraagt Beetstra zich verder af. Aanvankelijk werd er bij de besprekingen met de *Noord-Nederland* vanuit gegaan, dat de dienstverlening van de bond aan de fabrieken in tact zou blijven, maar als die blijkt te vervallen, dan zal *De Goede Verwachting* zijn positie tegenover de bond opnieuw moeten bepalen. Moet je er lid van blijven, ook als er nog maar een zogenaamd platform van overblijft?

Als gevolg van de koerswijziging van de *Noord-Nederland* ten aanzien van de dienstverlening van de bond - de Domo zou zijn apparaat aanvankelijk niet uitbreiden - is er een nieuwe situatie ontstaan. Beetstra zei ons niet te begrijpen, dat de Friese boeren zo lauw onder de situatie blijven. De *Noord-Nederland* plukt mensen uit het apparaat van de bond en dat houdt in, volgens Beetstra, dat de bond als dienstverlenend apparaat geen grote plaats meer inneemt.

Domo keert over 1982 nog 0,7 ct uit en houdt 0,3 ct extra in huis

BEILEN - De leden-veehouders van de Domo krijgen binnenkort nog een nabetaling op hun melkprijs ver 1982 van gemiddeld 0,7 ct. per kg melk. In april is er al een voorlopige nabetaling geweest van zes cent, zodat het potgeld over 1982 8,7 cent per kg. melk wordt bij een vetgehalte van 4,2 procent en een eiwitgehalte van 3,36.

De melkprijs van de Domo bedraagt dan bij deze gehalten 78,25 cent (v.j. 73,27). Dit bedrag is betaald voor 900 miljoen kg melk (v.j. 850). De opbouw van de melkprijs is als volgt: voor-schot 85,10, kwaliteitstoeslag 0,78, vergoeding tankmelk 2,26, nabetaling leden 8,40, BTW 3,51, kosten veeverbetering 0,20, totaal 78,25.

Op de nabetaling is in april 0,3 cent ingehouden ter bijschrijving op de ledenrekening. Het bestuur heeft verder besloten 0,3 cent extra in te houden per kilo melk voor reservering, ten einde het eigen vermogen in overeenstemming te brengen met de afspraken, die bij de vorming van de *Noord-Nederland* zijn gemaakt met de Frico-coöperaties.

Zoals bekend zullen de Frico-coöperaties hun eigen vermogen per eind 1982 gelijktrekken met een uitkering in eens van totaal tien miljoen gulden. De hoogte van de uitkering verschilt van coöperatie tot coöperatie. Zij bedraagt bij de Novac vier miljoen gulden.

Noord-Nederland start met 115 miljoen eigen vermogen Melkaanvoer Frico-Domo³⁾ 2,3 miljard kg

LEEWARDEN - De nieuwe onderneming „*Coöperatieve Melkproduktenbedrijven Noord-Nederland*” is haar eerste boekjaar gestart met een balans, waarop het eigen vermogen met 115 miljoen gulden prijkt, zo blijkt uit een aanhangsel bij het laatste jaarverslag van de Domo.

De *Noord-Nederland* is statutair de voortzetting van de voormalige *Frico*. In deze onderneming zijn alle bedrijven van de Frico en van de deelgenoten van de Frico, waaronder de Domo, in een gemeenschappelijke exploitatie ondergebracht. De vaste activa van de *Noord-Nederland* belopen 444 miljoen gulden bij een balanstotaal van 1120 miljoen.

De voornaamste activa zijn verder de voorraden van 194 mln. gulden en de vorderingen op korte termijn van 433 mln. Behalve uit het eigen vermogen bestaan de passiva uit een ledenrekening van 66 mln., een egalisatiefonds WLR-premies van 34 mln., voorzieningen 38 mln., schulden op lange termijn 215 mln., banken in rekening-courant 195 mln. en schulden op korte termijn 457 mln.

3 Er werden de hele periode van ‘Noord-Nederland’ door de couranten meerdere namen gebruikt; ‘Frico-Domo’, ‘zuivelgigant’ en in het Nieuwsblad van het Noorden alleen maar ‘DOMO’, terwijl de Leeuwarder Courant, alleen ‘Frico’ gebruikte. ZHN. past dit soms aan – i.v.m. zoekmogelijkheid – tot ‘Noord-Nederland’

In 1982 hadden de bedrijven, die in de Noord-Nederland zijn opgegaan een melkaanvoer van 2,3 miljard kg melk rechtstreeks van de veehouders, waarvan 902 miljoen van Domo-leveranciers kwam.

Het eigen vermogen van de Domo kwam op het eind van het boekjaar op 28,2 mln gulden (v.j. 25,5), de ledenrekening op 19,6 mln (v.j. 16.3), voorzieningen pensioenen 14 mln (v.j. 24), schulden op lange termijn 88 mln (v.j. 105), banken 91 mln (v.j. 70) en schulden op korte termijn 71 mln. (v.j. 69). Aan activa stonden hiertegenover: vaste activa 133 mln (v.j. 138), deelnemingen 2 mln (v.j. 2), voorraden 68 mln (v.j. 58), vorderingen 204 mln (v.j. 230). Balanstotaal: 433 mln (v.j. 453).

Nieuwsblad vh Noorden 1983-08-06

Ondanks moeilijke marktverhoudingen

Omzet DOMO gestegen tot ruim 1,2 miljard

(Van een onzer verslaggevers)

Beilen - De omzet van de DOMO in Beilen is vorig jaar met zeven procent gestegen tot 1.230 miljoen gulden, bij een melkaanvoerstijging van ongeveer 6 procent. „Ondanks moeilijker wordende marktverhoudingen heeft het ontwikkelingsbeleid in de richting van meer gespecialiseerde producten zich kunnen voorzetten,” aldus de directie in het jaarverslag 1982.

De afzet van halfvolle drinkmelk steeg vorig jaar in Nederland. Ook bij de gemeenschappelijke consumptiemelkexploitatie van Frico en DOMO was die tendens waarneembaar. De afzet in de consumptiemelksector steeg daardoor tot 2.4 procent. „Deze stijging is ander meer te danken aan de introductie van de drinkyoghurts, houdbare aarbeienvla en de verhoogde omzet van karnemelk in een mooie zomer,” aldus het verslag. Tevens werd 25 procent meer kofficreamers verkocht. Dat lukte door meer afzet in het buitenland en een betere verkoop in grootverpakkingssfeer.

De hogere omzet en de productiviteitsverbeterende maatregelen die werden genomen, leidden er toe dat de veehouders een zeven procent hogere melkprijs uitbetaald kregen. Ze voerden 5.9 procent meer melk aan dan in 1981. Deze toeneming is hoger dan landelijke stijging van de melkproductie met 5.2 procent.

De DOMO verwerkte vorig jaar 902 kilo door de leden aangevoerde melk. Daarnaast werd 90 miljoen kilo aanvullingsmelk gekocht, voornamelijk uit West-Duistland. Totaal leverden 3.718 veehouders aan het bedrijf. Met uitzondering van een klein gebied in Noord-Drenthe zijn ze allemaal overgeschakeld op tankmelken. Er werden 52 nieuwe tankmelkers geregistreerd; 25 in Noord-Drenthe en 27 in de overige regio's. Op het ogenblik heeft de DOMO nog maar 196 leveranciers die hun melk in bussen afleveren.

Bij het bedrijf werken 1364 personeelsleden. Het ziekteverzuim onder hen nam sterk af. In 1981 bedroeg dit inclusief langdurig zieken nog 10.1 procent. Vorig jaar daalde het tot 8.5 procent.

Met het jaarverslag sluit de in Groningen en Drenthe werkzame DOMO een episode af waarin het bedrijf zelf volledig de eenverantwoordelijkheid droeg voor de financiële resultaten. Met ingang van het boekjaar 1983 wordt die verantwoordelijkheid gedeeld met de overige in Frico-verband samenwerkende zuivelverenigingen onder de naam Coöperatieve Melkproductenbedrijven Noord-Nederland B.A. Dit is het gevolg van de integratie van de DOMO met de Frico eind 1982. Doel hiervan is de positie als toonaangevende Nederlandse en Europese zuivelindustrie te waarborgen.

Leeuwarder Courant 1983-08-16

Ontbinding bedreigt Friese Zuivelbond

Standpunten niet verenigbaar

LEEUWARDEN - In zuivelkringen verwacht men tegen het einde van het jaar de ontbinding van de Friese Zuivelbond (FBvCZ). De leden van de Friese zuivelcoöperaties zullen dan moeten opdraaien voor de liquidatiekosten, welke voornamelijk bestaan uit wachtgelden voor ruim 200 personeelsleden.

De trieste voorspelling kwam gistermiddag toen bekend werd dat ook de besprekingen van het bondsbestuur met de besturen en directies van de *Noord-Nederland* en de besturen van de vier vrije coöperaties in Friesland waren afgebroken. Het had geen zin om verder te praten wegens onverenigbaarheid van de standpunten.

De *Noord-Nederland* zei alleen van de diensten van de bond gebruik te willen maken als aanvulling op het eigen apparaat. Aan de accountantsdienst heeft de *Noord-Nederland* geen behoefte. De dienstverlening van de Zuivelbond zal kostendekkend moeten zijn. Er is geen ruimte voor bondsactiviteiten die niet in het belang van de leden van de *Noord-Nederland* zijn.

De financiële gevolgen van dit uitgangspunt zullen volgens de *Noord-Neerland* geheel voor rekening komen van de huidige leden van de Friese Zuivelbond. Volgens de bond komt dit neer op een halvering van het aantal personeelsleden, waarvoor de Friese boeren opdraaien. Als aan deze voorwaarden van de *Noord-Nederland* niet wordt voldaan, dan wordt de Domo geen lid van de Friese Zuivelbond.

Dit standpunt van de *Noord-Nederland* was gistermiddag aanleiding voor de vrije fabrieken om tot de conclusie te komen, dat er geen basis was voor verder overleg. Verwacht wordt, dat het bestuur van de Friese Zuivelbond op korte termijn een algemene vergadering bijeen zal roepen van de besturen van alle bondsleden en de buitengewone leden. Op die vergadering zullen dan ook de besturen van de Friese Frico-deelgenoten worden ingelicht.

De vrije fabrieken menen, dat de Domo mede verantwoordelijk is voor de toestand, die er bij de Zuivelbond is ontstaan als gevolg van de vorming van de *Noord-Nederland*. De Domo dient daarom mede daarvan de financiële gevolgen te dragen. De beperking voor de activiteiten van de Zuivelbond, welke voortvloeit uit de voorwaarde dat de bond alleen nog dingen mag doen die ook in het belang van de leden van de *Noord Nederland* zijn, betekent het einde van vele bondsactiviteiten. Het betreft o.a. het ontwikkelingswerk ten behoeve van de afzonderlijke leden van de bond.

Bestuur Zuivelbond roept leden bijeen

Enig optimisme in bestuursvergadering

LEEWARDEN - Het bestuur van de Friese Zuivelbond heeft een besloten ledenvergadering uitgeschreven om de besturen van de aangesloten zuivelcoöperaties op de hoogte te brengen van de besprekingen om het lidmaatschap van de Domo van de Zuivelbond. De vergadering wordt 5 september gehouden.

Voorzitter Sjoerd Boersma en secretaris ir. Wim de Graaf toonden zich gistermiddag na afloop van de bestuursvergadering iets optimistischer over de mogelijkheden van verdere besprekingen. In het bestuur hebben de beide partijen, de Noord-Nederland (Frico-Domo) en de vrije coöperaties, hun standpunten en uitgangspunten toegelicht, waarbij enkele misverstanden uit de weg geruimd zijn. De verschillen zijn kleiner dan we aanvankelijk dachten, zeiden Boersma en De Graaf, en die verschillen moeten op te lossen zijn. Dat zou ook gebleken zijn op de bestuursvergadering. In de bestuursvergadering hebben de beide heren de andere bestuursleden op het hart gebonden de belangen van hun organisaties niet zwaarder te laten wegen dan die van de Zuivelbond.

Over de bestuursvergadering zei De Graaf, dat de situatie moeilijk blijft, maar er is bewust gewerkt aan verbetering. Liquidatie, opheffing en stoppen zijn door niemand aan de orde gesteld. De woorden zijn niet gevallen, want niemand had ook maar enig plan in die richting. Het overleg is echter even opgeschort en in de tussentijd zal er op een andere manier worden nagegaan of de standpunten van beide partijen dichter bij elkaar te brengen zin. De Graaf sprak van een „diplomatiek pendelverkeer”.

De bond zal ook voortgaan met het opzetten van plannen o.a. voor het organiseren van geregelde bemonstering van de tankmelk, waarbij niet meer van verzamelmonsters gebruik wordt gemaakt voor de uitbetaling van het melkgeld. Omtrent de voortzetting van de accountantsdienst zal zo snel mogelijk overleg beginnen met de vrije fabrieken omtrent voortzetting van de werkzaamheden van de dienst nu de *Noord-Nederland* besloten heeft op dit punt geen gebruik meer te maken van de diensten van de bond. Hetzelfde geldt voor de activiteiten van het laboratorium.

Leeuwarder Courant 1983-08-20

Noord-Nederland tegen ledenvergadering van Zuivelbond

LEEWARDEN - De vertegenwoordigers van de Noord-Nederland (**Frico-Domo**) in het bestuur van de Friese Zuivelbond hebben zich deze week verzet tegen het plan om een bijzondere ledenvergadering van de bond uit te schrijven. Ze gaven hun verzet op, toen bleek dat de handtekeningen van twintig buitengewone leden voldoende waren om zo'n bijzondere ledenvergadering uit te schrijven.

De vrije fabrieken zijn voorstander van deze vergadering, omdat ze behoefte hebben de problemen rond de toetreding van de **Domo** tot de Zuivelbond voor een groter forum van bestuursleden van de Friese zuivelcoöperaties te brengen. De vertegenwoordigers van de Noord-Nederland wilden de zaken binnen hun kringcoöperaties aan de orde stellen.

Friese Zuivelbond laat zich niet langer aan kant vegen

Voorzitter en secretaris spreken van zich af

LEEUWARDEN - Binnen de Friese Zuivelbond (FBvCZ) neemt de verbijstering toe over het gemak, waarmee de activiteiten van de bond ten behoeve van de coöperatieve zuivelindustrie aan kant dreigen te worden geschoven. In het conflict tussen de nieuwe coöperatie *Noord-Nederland* en de vier vrije coöperaties in Friesland. Het bestuur van de bond bestaat uit vertegenwoordigers van de beide groepen. De voorzitter en de secretaris van de bond, Sjoerd Boersma en Ir. Wim de Graaf, vertegenwoordigen in het bestuur de belangen van het bondsapparaat.

Gezien de bestuursverhoudingen had het tweetal tijdens de besprekingen tussen de beide groepen in het bestuur weinig behoefte standpunten in te nemen. Zij wilden het conflict over de toekomst van de bond niet aanscherpen. Toen de besprekingen een ongunstige wending namen en het bestaan van de bond in gevaar leek te komen, begonnen ze er anders over te denken. “De bond fertajinnet jierliks tsientallen miljoenen foar de Fryske boeren”, zegt De Graaf nu.

Het conflict gaat over de voorwaarden, waaronder de Domo lid wordt van de bond. De vorming van de *Noord-Nederland* heeft al met zich gebracht, dat een aantal activiteiten van de bond beperkt moet worden omdat de nieuwe coöperatie die in eigen huis wil doen. Een en ander brengt een beperking van ongeveer dertig procent voor de bond met zich mee. De bond en de vrije fabrieken staan op het standpunt, dat de kosten van deze reorganisatie ook mee gedragen moeten worden door de Groninger en Drentse boeren en niet alleen door de Friese: de leden van de Friese Frico-coöperaties en de vrije fabrieken. De *Noord-Nederland* wijst dit volstrekt af.

De jaarlijkse omslag die de *Noord-Nederland* voor de Domo als lid van de Zuivelbond zou moeten betalen, is een ander punt waarop de besprekingen mislukt zijn. De *Noord-Nederland* is wel bereid mee te betalen aan de bond, maar dan keert zij zich tegen de hoge omslageisen. Men wil de omslag beperken tot de betaling voor enkele algemene werkzaamheden van de bond. Die beperking raakt dan wel het hart van de zaak, aldus De Graaf, waarvan de kosten 2,6 miljoen gulden zijn. De Domo zegt de omvang er niet van te kunnen overzien.

De Graaf vroeg zich af, wat er nog van de bond overblijft als men op dit punt op de eisen van de Domo inging, maar de *Noord-Nederland* vindt de zaak dermate onoverzichtelijk, dat zij om te beginnen een nul bij de omslag voor de Domo wil zetten. Men wil eerst een overzicht van de kosten. De Graaf is best bereid om geregeld te praten over de desbetreffende activiteiten, maar hij wenst in ieder geval de vaststelling van een maximum bedrag. Het desbetreffende antwoord van de bond aan de *Noord-Nederland* is volgens De Graaf volkomen verkeerd overgekomen.

Maar als voor deze algemene activiteiten met een nul wordt begonnen, dan ziet de leiding van de bond de hele bond niet meer zitten. Naderhand is er in het bestuur van de bond nog wel weer over gesproken en de formulering, die het lid van de hoofddirectie van de *Noord-Nederland* toen gebruikte, is voor Sjoerd Boersma aanleiding om zeggen, dat de oorspronkelijke verklaring is afgezwakt.

Meer informatie

Bij de bond heeft men op het ogenblik sterk de behoefte om, na een periode van lijdelijk aanzien van de ontwikkeling, met informatie over de bond naar voren te komen. De hele affaire heeft volgens De Graaf, opskuor” gegeven, niet alleen in de landbouw, maar ook in andere organisaties en ondernemingen, die inlichtingen bij de bond gingen inwinnen.

Men kan zich niet voorstellen, dat er sprake is van opheffing en ontbinding van de Zuivelbond die 85 jaar tot volle tevredenheid van de betrokkenen heeft gewerkt als gemeenschappelijke vertegenwoordiging van de Friese zuivel en als gemeenschappelijke dienstverlening. De bond heeft ook een functie in algemene zin en wordt door de hele landbouw als zodanig gewaardeerd. Ook in de Nederlandse zuivel neemt de bond een bijzondere plaats in wegens zijn kennis. Hij heeft daarbij gezag en prestige verworven.

De bond is ook buiten het eigenlijke terrein van de zuivel getreden, toen hij het initiatief nam tot het Landbouw-Electriciteitsfonde Friesland. Dat fonds heeft er voor gezorgd, dat de Friese boerderijen konden beschikken over zwaardere leidingen, waarzonder de boerderij-koeltanks niet hadden kunnen worden geplaatst. Ten behoeve van de veefokkerij heeft de bond het eiwitonderzoek van de melk van de individuele koeien gratis uitgevoerd. De mechanisatie van de kaasbereiding is onder leiding van de bond tot een goed eind gebracht.

Vier jaar geleden zag de bond veranderingen aankomen, toen de Domo en de Frico besprekingen begonnen om te komen tot een noordelijk zuivelblok. De Domo sprak toen de intentie uit zich ook bij de Zuivelbond te zullen aansluiten. Dat kwam er om allerlei redenen nog niet van. Eind vorig jaar werd de zaak urgent toen de *Noord-Nederland* ontstond. De Frico-deelgenoten (waaronder de Domo) en de Frico vormden toen één onderneming. Voor de bond was de voorgaande periode er een van grote activiteiten geweest, waarbij alle fabrieken, die nu in de *Noord-Nederland* zijn opgenomen, werden gemoderniseerd.

In zijn hele bestaan heeft de bond zo een enorme bijdrage geleverd aan de goede resultaten van de zuivelindustrie in Friesland, maar de bond kon uiteraard jaarlijks niet met een handvol popotgeld die bijdrage in cijfers uitdrukken. De bond was voor de fabrieken altijd een kostenpost, waarop overigens nooit kritiek is geleverd.

Toch is er bij de bond wel eens gerekend over de bijdrage van de bond aan de resultaten van de zuivelindustrie en dan kwam men op tientallen miljoenen guldens per jaar in een zeer lange reeks van jaren. De Graaf wijst daarbij o.a. op het vocht- en gehalteonderzoek bij kaas, de fiscale activiteiten, het binnenhalen van subsidies, zoals onlangs negen ton voor beveiliging van de koelsystemen van melktanks door een alarminstallatie op de boerderij voor het geval dat er iets niet in orde is. De boeren kunnen nu voor tien procent van de kosten deze beveiliging krijgen. Wat er met het systeem van bedrijfsorganisatie voor de fabrieken is verdiend, is nauwelijks aan te geven. De bond heeft met zijn laboratorium-activiteiten inzake eiwit en vetgehalte vele zaken ontwikkeld.

Het is een lawine van activiteiten bij de bond en als men dan praat over opheffing, dan is dat nog al wat, meent De Graat. Hij heeft dan ook de idee, dat men de gevoelens onderschat die dan wakker worden geroepen. Nog is niet duidelijk wat daar achter vandaan komt, als de gevolgen voor het personeel (200 man) en de fabrieken duidelijk worden, maar ook als de boeren beseften wat u kwijtraken.

Verandering

Niettemin heeft de bond aan zien komen, dat er veranderingen op til waren in de Friese zuivel. In de afgelopen jaren is men er voortdurend bezig geweest met aanpassingen, ook in de personele sfeer. Die aanpassingen waren nodig, omdat er als gevolg van de fusies steeds grotere fabrieken ontstonden, die taken aantrokken, welke voorheen bij de bond lagen.

De oprichting van de *Noord-Nederland* zou voor de bond ingrijpende wijzigingen met zich brengen, hetgeen De Graaf als een normale zaak beschouwt. In goed overleg met de betrokkenen zou de zaak opgevangen kunnen worden. Een complicatie bleek het feit, dat de Domo in de *Noord-Nederland* is opgenomen, terwijl ze geen lid is van de bond.

De eenvoudigste oplossing was geweest, wanneer de Domo ook lid was geworden. Daar is overleg over geweest, waarbij de activiteiten van de bond naar voren zijn gebracht, en daarbij is ook meegedeeld, dat de kosten van de bond voor 50 tot 70 procent gedekt worden door de tarieven voor de dienstverlening. De rest komt uit een omslag per kilo melk.

De bond heeft nagegaan, wat er in de komende jaren aan dienstverlening gevraagd zou worden. De fabrieken van de *Noord-Nederland* zijn gereed, maar de vrije coöperaties staan voor nieuwe investeringen. De technische afdelingen zouden dus in ieder geval de komende twee jaar met tariefwerk geheel bezet zijn. De *Noord-Nederland* heeft in enkele sectoren van haar werkzaamheden een onderbezetting, die de directie optimaal wil vullen. Dit kan goed met personeel van de bond. Indien de *Noord-Nederland* zonder meer werk van de bond zou afnemen, dan dreigden de vrije fabrieken te stoppen met elke activiteit bij de bond, waar ook de *Noord-Nederland* mee op hield. Zij willen niet met de brokken blijven zitten

Op grond van die stellingen heeft de bond een inventarisatie opgesteld, welke er op neer komt, dat de bond in de komende drie tot vijf jaar zijn activiteiten met dertig procent zou beperken. De afspraak was, dat een en ander geleidelijk dient te gebeuren en zoveel mogelijk door natuurlijk verloop, wat het personeel betrof. De noordelijke zuivel zou dan ook het personeel moeten opvangen.

Iedereen was het er over eens. Volgens het in de zuivel geldende principe, dat het personeel met melk (dus het werk) meegaat in geval van fusies en reorganisaties. Een en ander zou een verlaging van de omslag van 0,28 ct tot 0,2 ct per kg melk met zich gebracht hebben. Met dat voorstel ging de bond onlangs de besprekingen in met de beide groepen. Men kwam niet tot elkaar, doordat de sfeer niet deugde als gevolg van grote wederzijdse argwaan.

Kosten reorganisatie

Zoals gezegd, gaat het daarbij in de eerste plaats om de bijdrage van de Domo-boeren in de kosten van de reorganisatie van de bond. De vrije fabrieken staan op het standpunt - De Graaf en Boersma hebben daar begrip voor - dat de komst van de Domo de problemen heeft veroorzaakt bij de bond, die over een kostbaar apparaat beschikt. Er zijn de laatste tijd bij de bond investeringen gedaan, die ook door de Domo worden gebruikt. Verder legt men er de nadruk op, dat het onttrekken van werk aan de bond bij de Domo een betere bezetting met zich brengt

De Domo wijst dit standpunt betreffende de kosten volstrekt af. In de besprekingen is bovendien een vraagteken gezet achter de levensvatbaarheid van de bond na de reorganisatie. Een kreupele bond zal niet een lang leven hebben, zegt De Graaf. *Noord-Nederland* meent, dat de bond dan een platform kan zijn voor gemeenschappelijke belangenbehartiging.

INGEZONDEN: Domo, paard van Troje?

Heeft de Friese zuivelindustrie met de komst van de Domo (Meihuizen e.c.) het paard van Troje binnengehaald? De doordenkende lezer (hopelijk zijn dat vele Friese veehouders) zal onmiskenbaar vermoeden, dat deze vraag iets onheilspellends inhoudt. Welnu dat is ook het geval. Afgaande op de vele publicaties in verschillende bladen blijkt, dat de positie van elke Friese veehouder, alsmede die van de medewerkers van de Friese Zuivelbond (FBvCZ) al dan niet direct in het geding is.

Door het samengaan van de Frico en de Domo - iets waartegen op zich geen bezwaar bestaat, immers men wilde gezien beider omstandigheden tot een betere bedrijfsvoering komen - werd *Noord-Nederland* gevormd. Teneinde deze fusie te kunnen bewerkstelligen werden de bij beide organisaties aangesloten verenigingen - veehouders gevraagd, hiervoor het groene licht te geven, hetgeen gebeurde. In de voorlichting, die vertegenwoordigers van Frico en Domo aan de betreffende veehouders gaven, werd destijds gesteld dat men een hogere melkprijs nastreefde. Zeker werd toen niet gesteld dat men (directeur Meihuizen van de Domo e.c.) de Friese Zuivelbond vleugellam zou maken om mede hierdoor het beoogde doel te bereiken.

Waar schrijver dezes de Friese veehouder nu op wil wijzen en voor wil waarschuwen is het feit, dat *Noord-Nederland* poogt de Zuivelbond zodanig naar zijn hand te zetten dat de Zuivelbond niet meer dienstbaar aan geheel zuivel-Friesland kan functioneren (de statuten van de Zuivelbond zien er beslist anders uit!). Inzender kan zich niet indenken, dat de veehouders van de Friese Frico-fabrieken nu lijdzaam blijven toezien, hoe de Zuivelbond, die in het verleden ook haar belangen steeds heeft behartigd, ten gronde wordt gericht door een organisatie waar zij deel van uitmaken. Men diene zich te realiseren, dat de beknotting van de diensten van de Zuivelbond als onafhankelijk orgaan gevolgen (en niet alleen financiële) zal hebben voor alle Friese veehouders. Mijns inziens een slechte zaak als men bedenkt, dat de financiële positie van de veehouder in verband met aangekondigde EG-maatregelen toch al zal worden aangetast.

Dat de hedendaagse structuur en organisatie bij de Zuivelbond mede als gevolg van de vorming van *Noord-Nederland* aanpassing behoeven, kan niet worden ontkend. Deze dient echter wel in redelijk overleg en op termijn tot stand te komen. Daarvan is op dit moment zeker geen sprake, omdat *Noord Nederland* rücksichtslos en overhaast te werk wil gaan.

De coöperatieve zuivelindustrie heeft sinds mensenheugenis bij fusies en reorganisaties hoog in haar vaandel staan: de mensen gaan met de melk mee, zodat geen gedwongen ontslagen behoeven plaats te vinden. Aangezien de Zuivelbond geen melkverwerkende organisatie is dient in dit verband melk te worden vervangen door werk. Maken de bij de Zuivelbond aangesloten verenigingen hun statutaire financiële verplichtingen c.q. verantwoordelijkheid waar?

Schrijver hoopt dat bestuurders en veehouders in de totale coöperatieve zuivelindustrie in Friesland tot het besef komen dat de Zuivelbond en haar ongeveer 200 medewerkers niet terzijde dienen te worden geschoven. In de eerste plaats zou dat ondankbaar zijn. In de tweede plaats zou die zuivelindustrie op termijn de kwalijke gevolgen van het gemis van de Zuivelbond ongetwijfeld gevoelen. Bovendien zou het bedroevend zijn dat een organisatie die nog volop werk in portefeuille heeft in de hedendaagse tijd van bedrijfssluitingen wegens het ontbreken van opdrachten ten prooi valt aan de ideeën van zuiveldespoten.

Leeuwarden. Verontruste, zuivelmedewerker.

Omslag Zuivelbond betekent voor Domo dubbele kosten

Voorzitter Domo Pouwel Mulder:

HAREN - De voorzitter van de Domo, de heer Pouwel Mulder, heeft gisteravond in de algemene vergadering van zijn organisatie de problemen over de toetreding van de Domo tot de Friese Zuivelbond aan de orde gesteld. De ontwikkelingen binnen de *Noord-Nederland* hebben de afgelopen tijd buiten de eigen kring in Friesland wat beroering gewekt, zei Mulder.

Bij de besprekingen over de toetreding heeft de Domo de conclusie getrokken, dat de Friese bond met zijn dienstverlening slechts zeer ten dele was gericht op de behoeften van de Domo. De bij de Friese bond gebruikelijke methode om een groot deel van zijn kosten via een algemene omslag te dekken zou voor de Domo dubbele kosten betekenen.

De besprekingen werden opgeschort met de afspraak, dat de Friese bond met nadere voorstellen zou komen om aan de ook door de bond erkende Domo-bezwaren tegemoet te komen. Nadere voorstellen zijn aan de Domo nimmer uitgebracht. Het verwijt dat de Domo de toetreding tot de bond zou hebben vertraagd, is ten onrechte. De toetreding behoort overigens sedert het begin van het jaar tot de competentie van de *Noord-Nederland*.

Een andere zaak die bepaalde kringen in de Friese zuivel in beroering heeft gebracht, betreft de hoogte en de opstelling van de melkprijs van de Domo over 1982. Deze zou volgens deze zegslieden, aldus de heer Mulder, ten opzichte van de Friese melkprijzen nu een sterk geflatteerd beeld geven, alhoewel noch bij ons, noch in Friesland iets aan de systematiek is gewijzigd, aldus Mulder, die er aan toevoegde: Op zichzelf merkwaardig dat deze geluiden juist nu en niet eerder naar voren zijn gebracht. Ook bij een reële vergelijking blijft de werkelijke opbrengst voor de Domo-melkveehouder over 1982 zeker twee tot drie kwartjes per 100 kg hoger dan die van de buiten de Frico werkende „buurtcoöperaties”.

Ook de zogenaamde bewijsvoering via een voorlopige afrekening van een individuele melkveehouder is al heel eenvoudig te weerleggen, zei Mulder, omdat daarbij de slotuitkering van de Domo is weggelaten en bovendien voor Domo de lagere melkprijs voor losse leveranciers wordt vergeleken met de ledenprijs van de desbetreffende buurtcoöperaties. Dat geeft een correctie van 1,3 cent per kg melk.

Stijging

In zijn mededelingen zei hoofddirecteur drs. Sam Meihuizen dat de melkprijs van de Domo de afgelopen vijf jaar met 12,68 cent is gestegen bij een gemiddelde stijging in Nederland van 10,49. De Domo heeft over die periode wezenlijk meer dan de gemiddelde melkprijsstijging kunnen uitbetalen. Ook in *Noord-Nederland* is er geen enkele onderneming die een dergelijke stijging kan laten zien. Meihuizen schreef dit toe aan een ingrijpende en tijdige reorganisatie van de melkverwerking en -aanvoer in de loop van de jaren zeventig. Verder wees hij hierbij op de versterking van het commerciële bedrijf.

Het weerstandsvermogen van de Domo heeft bij niet-insiders gezien de balansopstelling nogal eens vragen opgeroepen omdat de stille reserves voortvloeiend uit de toegepaste waarderingsgrondslagen aan het oog werden onttrokken, zei Meihuizen. Ook deze niet-insiders kunnen in de jaarverslagen zien, dat de Domo de eigen financiering van haar produktiemiddelen in vijf

jaar aanmerkelijk heeft versterkt van 25 naar 50 procent. Toch is er in die tijd 125 miljoen geïnvesteerd.

In deze contreien is het niet gebruikelijk, zei Meihuizen, de gegoedheid af te meten aan de glans van het kabinet maar veel meer aan de inhoud daarvan, waarop alleen aan de echte getrouwen een blik wordt gegund. Dit laatste is bij de toetreding tot de *Noord-Nederland* gebeurd. Drs. Meihuizen meende in alle bescheidenheid te kunnen vaststellen, dat het de Domo goed is gegaan in de laatste vijf jaar. De Domo heeft een positie bereikt in de Nederlandse zuivel, waarbij ze voor niets en niemand hoeft onder te doen.

Bij de persbespreking van de toespraken bleek, dat er uit het fonds pensioenvoorzieningen een aanmerkelijk kapitaal naar de exploitatie is afgevoerd. Het geld kwam vrij doordat de desbetreffende pensioenen op een andere manier werden verzekerd. Met de directie van de CCF bestaat een frequent overleg voor die terreinen, waar beide ondernemingen elkaar in de markt zouden ontmoeten. Meihuizen was ook van mening, dat de kaasprijzen het lelijk laten zitten, zodat kaas minder opbrengt dan de inleveringsprodukten. De kaasfabrikanten doen dit om hun marktaandelen te kunnen behouden.

Leeuwarder Courant 1983-08-27

ook MAP De Veemarkt / Kaf en koren

Nieuwe zuivelcoöperatie moet zich nog waarmaken

(De Veemarkt)

TOEN DE DOMO ZICH indertijd ontfermd had over de *Drents-Groninger Zuivelbond* en deze organisatie onderdeel werd van de Domo, kwam er uit de financiële afwikkeling van de bondszaken een affaire tevoorschijn. De Domo stuurde o.a. een rekening van een dikke ton naar de zuivelcoöperatie in Winschoten. Winschoten weigerde te betalen. Domo bracht de zaak voor de rechter en verloor.

Er gingen boze woorden heen en weer. Winschoten werd wat uit het coöperatieve kamp gedrukt en kwam voor zijn vet- en eiwitonderzoek terecht bij het Leeuwarder station van de particuliere zuivelindustrie in Friesland (*Nestlé* dus). Ir. Dick Schuurmans ontfermde zich liefdevol over Winschoten. Het laboratorium van Schuurmans heeft in de jaren vijftig de *Lijempf* in Friesland de das om gedaan, toen het ontdekte dat bij verschillende Lijemp-fabrieken bijna systematisch de vetgehalten van de boerenmelk te laag werden afgelezen.

De Lijempf kreeg een douw van de rechter en de Lijempt probeerde nadien financieel verhaal te krijgen bij de *Leeuwarder Courant*, maar het desbetreffende proces is doodgebloed. De CCF nam de meeste Lijempf fabrieken over waarna ze geleidelijk geïntegreerd werden in de zuivelcoöperatie. Alleen die in Berlikum draait nu nog voor speciaalprodukten, terwijl de Slooter fabriek door de CCF werd ingericht voor de produktie van kunstkalvermelk.

De fabriek in Winschoten is enkele jaren geleden via een wat ingewikkelde constructie weer in het coöperatieve kamp gekomen. Ze is nu verbonden met de vrije coöperatieve zuivelindustrie *Zuid-Oost-Hoek* in Oosterwolde. De *ZOH* was eerder gefuseerd met een zuivelcoöperatie in Drenthe, die zijn melk op haalt in Rolde. Anloo en Grolloo. De Drentse boeren hebben toen hun Domo vaarwel gezegd.

Door het lange tijd ontbreken van een grensregeling tussen de ZOH en de Domo, kwamen er vooral in het grensgebied een aantal melkveehouders uit het „Domo-gebied’ naar de ZOH. Ook de vrije coöperatie in Gerkesklooster breidde haar melkwinningsgebied fors naar het Oosten uit door een fusie met de zuivelcoöperatie in Grijpskerk. Door al deze fusies in oostelijke richting werd het draagvlak van de *Friese Zuivelbond* verbreed.

Van de Friese coöperaties respecteerde met name de CCF in Leeuwarden de positie van de Domo. CCF en Domo zetten een aantal gemeenschappelijke ondernemingen op en ze deden samen mee in de condensfabriek *De Ommelanden*, die haar zelfstandigheid verloren had in een stakingsconflict. Aanvankelijk kregen de Ommelander boeren toen een hogere melkprijs dan die welke in Drenthe werd betaald, maar later zijn Domo en CCF overeengekomen, dat de Ommelander boeren dezelfde melkprijs zouden krijgen als de leden van de Domo. Het was een angel uit het vlees van de Domo, maar de andere angels bleven zitten.

De Domo sloot zich enkele jaren geleden aan bij het Friese kamp. Ze werd deelgenoot van de CCF en Frico. De aansluiting bij de Frico heeft eind vorig jaar geleid tot de vorming van de Noord-Nederland, een zuivelcoöperatie die een geheel eigen leven zal gaan leiden met haar 2,5 miljard kg melk. De Noord-Nederland vormt veruit de grootste verzameling deelgenoten in de CCF, waarbij verder ook nog de vier vrije coöperaties in Friesland deelgenoot zijn. Die Domo vergeleek zich als onderneming met de CCF en de Frico en nu de Friese deelgenoten van de Frico hun beleid aan de Noord-Nederland hebben overgedragen, gaat dat ondernemingsbesef van de Domo uiteraard ook over op de *Noord-Nederland*. Dat is een onderneming, die zich de wet niet kan laten voorschrijven door laten we zeggen Oudwoude, dat nu nog via de Zuivelbond deze en gene aan de oren kan trekken.

DE VORMING VAN, het noordelijke zuivelblok is met het op glee komen van de *Noord-Nederland* een feit geworden. In de praktijk betekent dat machtsuitoefening, waarbij men zich door niemand voor de voeten wil laten lopen. In dat beleid past geen Friese Zuivelbond. De functies, taken en dienstverlening van de Zuivelbond wil de Noord-Nederland praktisch in eigen huis laten verrichten en als men al eens wat assistentie moet hebben voor specialistische zaken, dan wil men op de markt rondkijken om te zien wat zich aanbiedt Ingenieursbureaus, die ten dele dezelfde dienstverlening kunnen geven als de *Friese Zuivelbond*, wachten op het ogenblik gespannen af welke ontwikkelingen zich rond de Zuivelbond voordoen. Frico en CCF bedienen zich van dergelijke bureaus, al komt de Zuivelbond er ook over de vloer.

De Zuivelbond heeft deze situatie op zich af zien komen, maar de bond leefde in het vertrouwen dat de Domo zonder meer lid zou worden van deze gezaghebbende organisatie, die in Nederland een enorm prestige heeft opgebouwd. Niettemin moest de bond dit jaar komen met plannen om de organisatie met een derde in te krimpen, gezien de plannen die de *Noord-Nederland* heeft.

De *Noord-Nederland* wil de Domo-boeren niet laten opdraaien voor de reorganisatiekosten van de bond, Gezien de ervaringen met de *Drents-Groninger bond*, kan ieder wel ongeveer nagaan, hoe de redeneringen liggen. Dit standpunt van de Noord-Nederland leidde bij de vrije coöperaties tot de idee, dat zij wel eens met de Zuivelbond op gescheept zouden kunnen worden, als ze niet terdege oppasten. Zij besloten toen van iedere dienst van de bond af te zien, die de *Noord-Nederland* afzegde. Het controle-station van de particuliere industrie zou zich dan wel over de vet- en eiwitmonsters willen ontfermen, zo dacht men.

Een en ander had tot een snelle liquidatie van de Zuivelbond kunnen leiden, hetgeen de boeren op hogé kosten zou hebben gejaagd, want die draaiden dan op voor de wachtgeldregelingen van het personeel van de bond, dik 200 man, hooggekwalificeerde mensen, praktisch zonder een vakbond achter zich.

De inkomsten van de bond bestaan uit een omslag van 0,28 cent per kg melk bij de Friese fabrieken met daarnaast een tarief voor de verdere diensten van de bond. De Noord-Nederland wil praktisch af van de omslag, terwijl de tarieven bijna het hele werk van de bond moeten dekken. Dat zou niet neerkomen op een inkrimping met dertig procent, maar met vijftig. Dat zou een bond zonder handen en voeten zijn geworden. Bij de vrije coöperaties wakkerde dit de vrees aan, dat zij voor veel hogere tarieven bij de bond zouden komen te staan.

Het bondsapparaat is de laatste jaren druk bezet geweest met investeringen voor de fabrieken, die nu in Noord-Nederland zijn opgenomen. De verschillende diensten van de bond, zoals de bouwtechnische en zuiveltechnische, zouden in de komende jaren de handen vol hebben aan investeringen bij de vrije fabrieken. De Noord-Nederland heeft er kennelijk geen behoefte aan om de desbetreffende diensten via de bondsomslag te subsidiëren.

Nederlands dagblad 1983-08-27

DOMO winstgevend naar „Noord-Nederland”

HAREN (ANP) - De omzet van DOMO-melkproduktenbedrijven Beilen is in 1982 ten opzichte van het voorgaande jaar met zeven procent gestegen tot een bedrag van 1230 miljoen gulden. De melkaanvoer naar het bedrijf steeg in 1982 met zes procent tot 902 miljoen kilogram in totaal. Mede daardoor, en dank zij een geringere kostenstijging kon de aan de bij DOMO aangesloten veehouders uitbetaalde melkprijs ook met zeven procent worden verhoogd.

Dit blijkt uit het jaarverslag over 1982 van DOMO. het is het laatste jaarverslag van DOMO als zelfstandige onderneming, omdat het bedrijf per 1 januari samen met Frico en een aantal Friese verenigingen van melkproducenten de nieuwe „Coöperatieve Melkproduktenbedrijven *Noord-Nederland*” heeft gevormd. Bij deze organisatie zijn 8000 veehouders uit Groningen, Drenthe, Friesland, Overijssel en de IJsselmeerpolders aangesloten.

„Het jaar 1982 is voor DOMO een goed jaar geweest. Bij de intrede van DOMO in de nieuwe constellatie van „*Noord-Nederland*” brengen wij een gezonde en sterke organisatie in”, aldus P. Mulder, voorzitter van DOMO in zijn openingswoord tot de algemene ledenvergadering, die aansluitend op de presentatie van het jaarverslag werd gehouden.

Volgens DOMO-hoofddirecteur drs. S.W. Meihuizen heeft DOMO de afgelopen vijf jaar veel voor de aangesloten leden betekend. „De melkprijs van DOMO is van 1977 tot 1982 12,68 cent gestegen. De gemiddelde melkprijs in Nederland is in die periode omhoog gegaan met 10,59 cent, zodat daaruit mag worden afgeleid dat de DOMO haar leden-melkveehouders wezenlijk meer dan de gemiddelde melkprijsstijging over die periode heeft kunnen uitbetalen”, zo zei hij.

Bruto-omzet van Frico liep in 1982 op tot 1,7 miljard

Voor toetreding tot de Noord-Nederland

LEEUWARDEN - De bruto-omzet van de *Frico* kwam in 1982 - voor de toetreding tot de *Noord-Nederland* - op *f* 1,7 miljard (v.j. *f* 1,5 miljard). De personeelskosten stegen van *f* 59,5 miljoen naar *f* 69 miljoen. Voor de aangeleverde producten van de deelgenoten betaalde de *Frico* *f* 1,3 miljard (v.j. *f* 1,2 miljard). De duurzame bedrijfsmiddelen kwamen om de balans voor *f* 125 miljoen (v.j. *f* 89 miljoen). Het eigen vermogen steeg tot *f* 14 miljoen (13) en de egalisatierekening WIR tot *f* 14 mln (9). Het balanstotaal kwam op *f* 400 milj. gulden (357).

De cijfers betreffen het laatste boekjaar van de *Frico* als zelfstandige organisatie. De vorming van de *Noord-Nederland* is tot stand gekomen in een tijd, die bedreigingen van verschillende kanten vertoont, zegt het jaarverslag. Zowel de algemene economische recessie als de ontwikkelingen in de zuivelsector, met name de prijsontwikkeling, vervullen de samenstellers van het jaarverslag met grote zorg. De nieuwe organisatie moet de mogelijkheden bieden de bedreigingen te weerstaan en nieuwe kansen te scheppen.

De omzet van buitenlandse kaas in Nederland liep terug met tien procent, een ontwikkeling die zich zal voortzetten. De *Frico* kon de omzet van nieuwe soorten als Kollumer en Bergumer kaas vergroten. De aanzienlijke stijging van de kaasexport naar Duitsland was in belangrijke mate te danken aan de verder toegenomen afzet van Maasdammer, waarvan het *Frico*-merk „Fricotal” zich ook gunstig ontwikkelde. Pogingen van de *Frico* om tot een betere rentabiliteit van de kaasafzet naar Duitsland te komen, hebben slechts een beperkt effect gesorteerd.

De bezetting aan bedrijfspersoneel van de *Frico* in Leeuwarden, Wolvega en Warga kwam op 772 (v.j. 786) en het overig personeel in deze vestigingen op 196 (176).

Ingezonden: Domo, paard van Troje?

Wordt de Domo voor de Friese zuivel het paard van Troje? Dat is de vraag van een verontruste zuivelmedewerker. Het antwoord is waarschijnlijk: ja. Wie enigszins thuis is in de zuivelwereld weet van de afgunst die de hoge melkprijs van de zogenaamde vrije fabrieken opwekt. De glans van het kabinet van Meihuizen (Domo) keert pas terug als de melkprijs van de vrije fabrieken naar beneden gaat. Om dat te bereiken moet de Zuivelbond worden ontmanteld, niet als doel maar als middel. Opheffen betekent vervallen van de grensregelingen. Dan zetten veel boeren morgen al hun melkbussen aan de andere kant van de weg (om een beeld uit vervlogen tijden nog even op te halen). Is de *Frico* verlokkt door de bleke glans van het kabinet of liep de doelstelling gelijk op met die van de Domo? Het gebeuren rond de samenwerking tussen „Oosterwolde” en „Winschoten” en rond Anloo, Grollo, Rolde lijkt een en ander te bevestigen.

Van verschillende kanten worden de Friese boeren nu opgeroepen om zich te weer te stellen tegen het uithollen van „hun” Zuivelbond. Veel boeren weten dat ze voor elke liter melk een

klein bedragje aan de bond moeten betalen maar wat ze daarvoor in hun melkprijs terugkrijgen wordt nooit zichtbaar. Er blijken zelfs boeren te zijn die niet eens weten dat „hun” fabriek lid is van die bond. Excursies zoals kortelings door een groep NOVAC-boeren georganiseerd, hadden veel duidelijk kunnen maken. De deelname aan de in het recente verleden geboden mogelijkheden was echter gering, net als de opkomst op veel ledenvergaderingen van de fabrieken.

De heer Span uit Cornjum constateerde dezer dagen in een agrarische periodiek dat de Friese zuivelcoöperaties zich in een moeilijke situatie hebben vastgewerkt en voorziet een totaal verlies aan invloed van de Friese boer op het zuivelgebeuren in het Noorden des lands. Resultaat: hij danst straks naar de pijpen van een Groninger bouwboer (kent u ze nog?) met zijn trawanten (en collaborateurs?). Behalve de Zuivelbond krijgt ook de CCF de strop om de hals (Domo investeert tientallen miljoenen in de poederfabriek in Beilen). Tenzij de Friese boeren de dichtgesmeerde ogen alsnog opengaan. De niet-Friese boeren in het werkgebied van de Zuivelbond behoeven zich niet buitengesloten te voelen. De gevolgen zullen ook hen treffen in hun melkprijs.

Leeuwarden. N. B.

Leeuwarder Courant 1983-09-06

Nieuwe poging FBvCZ te redden

Geen toenadering in Friese Zuivelbond

LEEWARDEN - De besturen van de Friese coöperatieve zuivelfabrieken hebben gisteren in besloten vergadering gesproken over de toekomst van de *Friese Zuivelbond* nu de toetreding van de Domo als lid op grote moeilijkheden stuit. Van toenadering van de beide groepen in de Friese zuivel is niets geleden. De standpunten bleven zoals ze waren, zoals bleek uit de toespraken van de voorzitter van *Mid-Fryslân*, Geart de Jong, tevens voorzitter van de Noord-Nederland (Frico-Domo) en van Fopma, tweede voorzitter van de *Goede Verwachting* te Workum.

De bijeenkomst was bijeengeroepen door het bestuur van de *Friese Zuivelbond* en de voorzitter van de bond, Sjoerd Boersma, meende na afloop uit de toon van de vergadering te mogen opmaken, dat iedereen behoefte heeft om tot een oplossing te komen. Het bestuur zal op korte termijn opnieuw overleg openen met de afzonderlijke besturen van de coöperaties. Aan een aanpassing van het bondsapparaat valt niet te ontkomen.

Boersma was ook van mening, dat er door goed overleg tot een bondsstructuur is te komen, die een werkbare inhoud moet hebben. Over de details van deze structuur is niet gesproken, hetgeen gezien het bezinningskarakter van de bijeenkomst ook niet gewenst was.

Boersma zei met nadruk begrip gevraagd te hebben voor de mensen die bij de bond werken. Er is onder hen veel ongerustheid en een gevoel van onmacht. Deze 200 mensen hebben met veel energie en kennis bijgedragen tot de zaak van de Friese zuivel. Het is voor hen ook erg frustrerend, dat de bondsorganisatie wordt gezien als kostenveroorzakend.

De zaak heeft terecht veel publiciteit gekregen, aldus Boersma, maar daardoor is ook verwarring ontstaan. Boersma noemde hier het artikel in de Boerderij met melkprijzen die de Domo

heeft verstrekt. Het bestuur van de bond heeft opdracht gekregen om duidelijkheid in die kwestie te verschaffen. Dat zou veel onrust kunnen wegnemen, meende Boersma.

In de bijeenkomst heeft de secretaris van de bond, ir. Wim de Graaf, uitvoerig de geschilpunten belicht. Ze betreffen de bondsomslag, de begroting voor de komende jaren en de reorganisatiekosten. Vooral de ontwikkelings- en algemene kosten in de begroting vormen een geschilpunt. Er zal een zere vrijheid moeten bestaan voor het bondsapparaat om de ontwikkelingen bij te houden, zo is het standpunt van de bond.

Bij de discussie bleek elk van mening, dat de bond behouden moest blijven - over de kwestie van het wakend oog op de fabrieken is daarbij niet gesproken - en dat men gezamenlijk naar een evenwichtige structuur van de noordelijke zuivel diende te zoeken.

Zonder daarover vreselijk optimistisch te zijn, merkte Boersma op, dat het bestuur de opdracht heeft gekregen het overleg met de leden van de bond te openen over de geschilpunten die er nog zijn en te trachten daarvoor een oplossing te vinden. Als voorzitter was hij wel gelukkig met de opdracht, maar Boersma verheelde niet dat de problematiek vrij groot is. Mogelijk heeft de vergadering geleid tot een groter onderling vertrouwen, meende hij.

Verder merkte Boersma nog op, dat het bestuur niet de illusie heeft, dat het op korte termijn gemakkelijk is tot een oplossing te komen. De stemming in de vergadering was erg goed en er is volgens hem opbouwend gesproken. Er is geen onvertogen woord gevallen.

Het personeel of de ondernemingsraad was niet in de bijeenkomst aanwezig. Het bestuur staat op het standpunt, dat de huidige bestuursstructuur een goeddraaien van de bond mogelijk maakt. Het is niet de bedoeling om andere organisaties in het bestuur te betrekken. Tijdens de bijeenkomst van gister zijn geen nieuwe elementen ter tafel gekomen, zo zei Boersma.

Op de vraag na afloop van de vergadering of de geschilpunten tussen *Noord-Nederland* en de vrije fabrieken over de toetreding van de Domo tot de bond „kleine hobbeltjes” genoemd mogen worden, antwoordde Boersma: „Beslist niet.” Op de vraag of het financiële verschil tussen de standpunten ook in melkgeld uitgedrukt kon worden, kwam geen antwoord. (Er is sprake van een verschil, dat neer komt op 0,1 ct per kilo melk.)

De vice-voorzitter van de bond, Goffe van Popta van de *Goede Verwachting*, zei, dat het per liter melk een klein beetje is. Gezien in dat licht zei Boersma, dat hij zich wel eens afvroeg, waar men mee bezig is, maar, voegde hij er aan toe, het gaat ook om de structuur van de bond.

Van verschillende kanten waren er brieven en telegrammen binnengekomen van verontruste boeren. Ook de drie Friese landbouworganisaties hebben een gezamenlijke verklaring afgelegd. Het is de bedoeling wel, dat de bond zal doorgaan met haar activiteiten, die ten doel hebben het aanzien van de zuivel in Friesland te vergroten.

Friese Zuivelbond en Domo praten weer⁴

Van onze correspondent

LEEWARDEN - Het bestuur van de Friese Zuivelbond (FBvCZ) gaat opnieuw met de Domo praten over de aansluiting van Gronings-Drentse coöperatie bij de Friese bond. Sinds 15 augustus werd er niet meer onderhandeld tussen beide partijen, nadat eerder een aantal geschilpunten op tafel was gekomen.

De aansluiting van de Domo bij de Friese Zuivelbond is nodig nadat de Domo vorig jaar samen met de Frico en leden van de Frico ging samenwerken in de "*Noord-Nederland*". De Friese deelnemers in deze samenwerking zijn aangesloten bij de Zuivelbond, de Domo voert de taken van de bond zelf uit. Tot die taken behoren onder meer werktuigbouwkunde, accountancy, bouwkunde en laboratoriumonderzoek. Omdat de Domo al die taken zelf uitvoert, had de Drents-Groningse coöperatie een aantal problemen met het lidmaatschap van de Zuivelbond, en dat leidde ertoe dat de onderhandelingen tussen beide partijen afsprongen.

Gisteren echter besloten ook de Friese leden van *Noord-Nederland* dat de gesprekken heropend moeten worden, en dat de Domo lid moet worden van de Zuivelbond. Voordat het zover is, zal de Zuivelbond een reorganisatie moeten ondergaan, waarbij eenderde van de 200 arbeidsplaatsen zal verdwijnen. Ook zal de juridische mogelijkheid voor de aansluiting van de Domo moeten worden geregeld.

CCF Leeuwarden koopt 7 fabrieken van Foremost

Van onze correspondent

LEEWARDEN - De *McKesson Corporation in San Francisco* heeft bekendgemaakt, dat ze in onderhandeling is met de CCF in Leeuwarden over overdracht van zeven zuivelbedrijven in verschillende delen van de wereld. De zeven bedrijven, de Foremost-groep, hebben een omzet van 200 miljoen gulden in drinkmelk, consumptie-ijs en yoghurt. Ze zijn gevestigd in Thailand, Taiwan, Okinawa (Japan), Guam (VS), Saoedi-Arabië, Libanon en Nigeria. Ze hebben een gemeenschappelijk handelskantoor in Nederland.

Uit de aankondiging van McKesson waarvan wij gisteren in een deel van onze edities melding maakten, blijkt, dat de onderhandelingen in een vergevorderd stadium zijn gekomen. Het is nog niet bekend om welk bedrag het gaat.

Er bestaat een goede relatie tussen de beide ondernemingen sedert de CCF een fabriek voor recombined milk op Java van Foremost overnam. De fabriek is sedert 1977 door de CCF tot bloei gebracht. McKesson heeft vorig jaar haar Amerikaanse zuivelbedrijven afgestoten, waardoor de rest van de Foremost-groep er wat bij kwam te hangen. Tot de groep behoort ook een Argentijns bedrijf dat volgens de mededeling van McKesson buiten de onderhandelingen is gebleven.

4 Zie ook MAP De Veemarkt – LC 1983-09-03 – over dit onderwerp.

Toen McKesson de binnenlandse zuivelactiviteiten afstootte, moet men bij de CCF begrepen hebben, dat de fabrieken elders in de wereld zouden volgen. Deze zeven fabrieken werken niet op terreinen waarop de CCF op het ogenblik haar activiteiten ontplooit. Ze staan in landen of op eilanden, die in mindere mate door de economische wereldrecessie getroffen worden. Ze zijn eventueel een aanvulling op de bestaande CCF-activiteiten in de desbetreffende landen.

Uiteraard is er voor de zeven bedrijven melkpoeder en boterolie nodig, die de CCF of haar eigen deelgenoten kunnen leveren. Bij overname van de bedrijven begeeft de CCF zich op de markt van de gepasteuriseerde consumptiemelk en op die van de gefermenteerde melk. McKesson heeft bijvoorbeeld een yoghurtfabriek in Saoedi-Arabië.

Voor de CCF betekent de overneming een enorme stap, waarbij niet alleen fabrieken worden overgenomen, maar ook markten, waar mogelijk groei in zit.

Op grond van het onderzoek van een CCF-team zal het bestuur van de CCF in december een voorstel kunnen doen aan de algemene vergadering van de Noordelijke Zuivelcoöperaties betreffende de overname.

De CCF is een gemeenschappelijke onderneming van vijf Noordnederlandse zuivelcoöperaties: Frico-Domo (*Noord-Nederland*), *De Goede Verwachting*, *De Zuidoost-Hoek*, *De Twee Provinciën* en *Huisternoord* in Oudwoude. De vertegenwoordigers van de vijf coöperaties moeten over die overname besluiten.

Leeuwarder Courant 1983-11-05

INGEZONDEN: Friese Zuivelbond

LEEWARDEN: Het rumoer rond de Zuivelbond (FBvCZ) is verstomd, de publicatiestroom is opgedroogd. De rust lijkt weergekeerd, maar dat is schijn. Een belangstellende kan uit berichten die naar buiten komen wel een aantal conclusies trekken, die alle duiden op functieverlies van de Bond. Uit de kring van de meest belanghebbenden, althans diegenen voor wie de Bond uiteindelijk werkt, de coöperatief georganiseerde boeren, komen weinig reacties. Die er komen komen dan ook nog uit een groep waarvan sommigen in de ogen van anderen verdacht zijn.

Uit de berichten komt naar voren dat de secretaris van het Bondsbestuur (ir. Wim de Graaf), tevens fungerend als algemeen directeur, het personeel voorhoudt dat er geen reden tot ongerustheid is. Tegelijkertijd wordt meegedeeld dat de accountantsdienst straks overcomplete is. Hij vraagt het vertrouwen van het personeel maar hij geeft het personeel in een inderhaast belegde bijeenkomst aan het eind van de middag informatie die dezelfde middag al in de krant te lezen was. Geen aanbeveling dus om het vertrouwen te schenken. De man krijgt omstreeks midden volgend jaar pensioen maar over zijn opvolging schijnt nog steeds niet gesproken te zijn.

Met de „*Noord-Nederland*” schijnt afgesproken te zijn dat die in afwachting van de reorganisatie de eigen ondersteuningsafdelingen niet zal uitbreiden, op de publicatieborden bij de fabrieken van *De Takomst* hing een mededeling dat “*Noord-Nederland*” de ontbrekende kennis in huis zal halen, in eerste instantie bij de Bond vandaan. Dat kan de onderlinge informatieverstrekking tussen de Bondsafdelingen ontwrichten en de kwaliteit aantasten. Dan is er weer minder reden om van Bondsdiensten gebruik te maken. Intussen worden werkzaamheden die

vroeger door de Bond zouden worden verricht nu door het Domo-deel van de NN overgenomen. Had die dan overcapaciteit'

In het verleden zijn diverse reorganisatieplannen voor de noordelijke zuivelwereld steeds gesneuveld waarbij het verschil in melkprijs van de diverse verenigingen een enorm struikelblok is geweest met daarnaast o.a nog streek- of plaatsgebonden afkeer jegens buurstreken en -fabrieken. Nu is die reorganisatie geforceerd door het samengaan van Frico en Domo. Toen de besprekingen daartoe begonnen had de Bond daaraan deel moeten nemen. De ondernemingsraad heeft daar ook op aangedrongen, maar van bestuurszijde werd gesteld dat de Bond geen partij was en slechts op uitnodiging zou meedoen. Nu is de Bond dus slachtoffer.

Bestuurlijk valt er niet veel te bereiken anders dan ten gunste van de N.N. In het Bondsbestuur heeft de *Noord-Nederland* op grond van de hoeveelheid melk de absolute stemmenmeerderheid. Twee van de bestuursleden, directeuren van Frico-deelgenoten, zijn in de *Noord-Nederland* benoemd (door toedoen van directeur Meihuizen van de Domo mag men aannemen) op tweederangs directieposten in de *Noord-Nederland*. Zij kunnen dus niet anders dan de belangen van de NN dienen. De in deze kolommen genoemde conclusie dat de Domo het paard van Troje is, lijkt dus goed te kloppen.

Voor het personeel is het te hopen dat de ondernemingsraad samen met de vakbonden het vallen van klappen kan voorkomen. Het personeelsbelang loopt deels parallel met het boerenbelang. De boeren zullen verder zelf ook voor hun instituut moeten opkomen. Dat het levensvatbaar is kan blijken uit de ruime vraag naar Bondsdiensten van buiten de regio en zelfs uit het buitenland. Gezien de bestuurlijke situatie bij de Bond zou hier ook een taak kunnen liggen voor andere instituten als ETIF. Kamer van Koophandel. Provinciaal bestuur e.d., ook met het oog op de werkgelegenheid, zowel directe als indirecte, voor Friesland.

Leeuwarden. N. B.

1984

Nieuwsblad vh Noorden 1984-01-10

Superheffing gaat melkveehouders geld kosten.

Vooraf jonge boeren worden de dupe

(Van onze verslaggever Henk Kuipers)

GRONINGEN - "Je moet niet janken voordat je een pak slaag krijgt", zegt een nog vrij jonge en energieke melkveehouder in het Groninger Westerkwartier laconiek. Hij heeft er eigenlijk niet zo'n zin in om nu al ach en wee te roepen over de mogelijke gevolgen van de superheffing oftewel de boete op 'teveel' geproduceerde melk, die de EG-landbouwministers aan het voorbereiden zijn. Waarom zou hij zo breeduit in de krant moeten? Hij wacht wel af wat er gaat gebeuren en dan is het nog vroeg genoeg om te gaan jammeren, vindt hij.

Deze boer heeft zijn bedrijf onlangs drastisch gemoderniseerd om een redelijk inkomen te kunnen halen via een grotere melkproductie, maar daar moet hij binnenkort misschien zwaar voor boeten. De Europese melkpoeder- en boterbergen kosten de EG jaarlijks een kleine twintig miljard gulden en dat kan Bruin niet langer trekken. Vandaar een beperking van de melkproductie die desnoods met zware boetes zou kunnen worden afgedwongen.

Vooraf (jonge) boeren die dit jaar hun veestapel al dan niet noodgedwongen willen uitbreiden, zullen de dupe van de superheffing worden. Maar ook boeren die geen uitbreidingsplannen hebben en dit jaar evenveel melk willen produceren als vorig jaar, zullen een stuk superheffing moeten betalen. Want de 'boete' gaat vermoedelijk gelden voor elke liter melk die ze in 1984 méér leveren dan de productie van vorig jaar minus vier procent. Die vier procent gaat dus iedereen geld kosten, namelijk zo'n vijftig cent per liter. Dat kan al gauw duizenden gulden schade per jaar betekenen.

Geen wonder dus dat de veehouders met gemengde gevoelens op de definitieve regeling wachten. En bijna geen enkele boer haalt het in zijn hoofd om op dit moment nieuwe uitbreidingsplannen uit te werken. Dat is veel te riskant.

De heer A. van der Spek, sociaal-economisch voorlichter voor de melkveehouderij bij de Groninger Maatschappij van Landbouw legt uit dat de veehouders op dit moment ongeveer 75 cent ontvangen voor een liter melk. Als de superheffing doorgaat krijgen de boeren maar ongeveer twintig cent voor elke 'teveel' geproduceerde liter. Boeren die evenveel melken als vorig jaar zullen de superheffing (oftewel een inkomstenderving van twee kwartjes per liter) over vier procent van de totale productie moeten betalen.

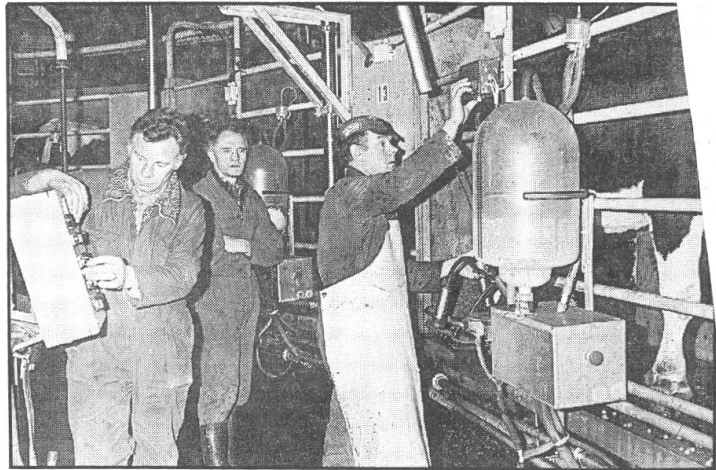
De grote vraag

"De grote vraag voor boeren is: moeten we die extra melk wel of niet produceren? Moeten we misschien een paar koeien wegdoen om ónder de productie van 1983 te komen zodat de superheffing kan worden ontlopen? Dat lijkt logisch, maar die oplossing hoeft niet de beste te zijn. Want als in 1985 voor een soortgelijke superheffing wordt gekozen, gaat men uit van de productie over 1984 die dus, door nu koeien weg te doen, al kleiner is geworden en die dus ook weer met een paar procenten wordt gekort. Zo hou je op den duur geen koe meer over en dat is de bedoeling niet", zegt voorlichter Van der Spek.

De deskundige van de Groninger Maatschappij van Landbouw acht het heel goed mogelijk dat veel boeren die elk jaar ongeveer dezelfde hoeveelheid melk produceren, geen koeien zullen wegdoen. "Beter een boete betalen dan elk jaar minder produceren, wat nog meer geld gaat

kosten," zou dus het motto kunnen zijn. Niettemin wordt het in kringen van veehouders als een hard gelag ervaren dat de beste boeren, die dus elk jaar met verbeterde foktechnieken, nog betere voederprogramma's en nog meer mechanisering de kosten zo laag mogelijk en de inkomsten zo hoog mogelijk proberen te krijgen, het hardst worden gepakt.

Neem nou die boer uit het Westerkwartier, bij wie dit verhaal begint. Hij is 38 jaar en heeft in 1976 de boerderij van zijn vader overgenomen. De oude stal was met 25 tot 30 koeien goed genoeg, maar toen de veestapel tot zestig stuks moest worden uitgebreid om een redelijk inkomen te kunnen halen, moest die stal drastisch worden verbouwd en uitgebreid. "Het werd allemaal veel te bewerkelijk met het aanslepen van het voer en het verwijderen van de mest.

Moderne melkveeouders die elk jaar met goede technieken en veel werklust hun melkproductie weten op te voeren, worden straks misschien het zwaarst gepakt.

Daarom heb ik voor een kleine 300.000 gulden in die nieuwe stal geïnvesteerd. Om de kosten van rente en aflossing op te kunnen brengen, moet ik mijn veestapel vergroten. Ik kan niet anders. Als mij dit door de superheffing onmogelijk wordt gemaakt, sta ik misschien binnen een jaar ook bij de Sociale Dienst op de stoep," zegt de boer.

Voorlopig wil hij er nog niet wakker van liggen. "Ik vertrouw voor honderd procent op het gezonde verstand van de politici", zegt de boer. "Angst is bovendien een slechte raadgever. Ik kan me niet voorstellen dat de politici goeie bedrijven de nek om willen draaien. Daarom zie ik de toekomst met vertrouwen tegemoet". Hij, noch de heer Van der Spek van de Groninger Maatschappij van Landbouw, ziet de verkoop van 'losse melk' aan particulieren, waar Landbouwminister Braks kennelijk zo bang voor is, als een oplossing voor het wegwerken van 'teveel' geproduceerde melk, als een manier dus om aan de superheffing te ontkomen. "Daar zit niet genoeg omzet in. Een paar liter aan die en een paar liter aan die, dat loopt niet op en je hebt er wel handenvol werk van", zegt de boer uit het Westerkwartier. "Hooguit is het interessant voor een paar boeren die vlak bij de stad zitten. Maar u, denkt toch niet dat veel burgers voortaan het platteland op gaan om melk te gaan kopen. Het geringe prijsverschil weegt lang niet op tegen het vele werk.

Leidse Courant, 1984-01-21

Frico-Domo stopt met experiment verkoop losse melk ⁵

GRONINGEN - In supermarkten zal geen losse melk meer verkrijgbaar zijn. Domo-Frico noemt het experiment met de verkoop van losse melk in acht supermarkten niet geslaagd. Tapmelk uit automaten zal nog wel verkrijgbaar blijven bij enkele rijdende melkhandelaren in het noorden van het land. Dit experiment wordt voorlopig nog voortgezet. Voor de tapmelk

⁵ Automaten waren in februari 1983 geïntroduceerd!

moest de consument een of meerdere jerrycans kopen. In de praktijk bleek men de jerrycan vaak te vergeten, terwijl ook het schoonmaken ervan problemen opleverde. De tapmelk was wel enkele centen goedkoper dan melk in fles of pak.

Leeuwarder Courant 1984-02-11

Sluiting dreigt voor vier kleine Frico-fabrieken

MEPPEL - In bestuur en directie van de *Noord-Nederland* wordt op het ogenblik de sluiting van een aantal kaasfabrieken overwogen. Het betreft de kleinste fabrieken die in het kader van de Frico werken en ze zijn alle vier gelegen in de omgeving van Meppel. De sluiting zou zeker niet voor 1985 tot stand komen, zo is gebleken in het overleg met de vakbonden.

De positie van deze fabrieken komt ter sprake in het locatie-beleid, dat de Frico voor de kaasfabrieken voert. Dit beleid zou naar buiten gebracht worden, als er meer bekend zou zijn omtrent de nieuwe **productieregelingen en contingenteringen inde EG**. Bij het locatiebeleid is de positie van de fabrieken in Makkinga, Ruinerwold, Koekange en Kolderveen in het geding. De kaas die in deze fabrieken gemaakt wordt, kunnen andere en grotere fabrieken van de Frico ook bereiden.

Een sluiting van de drie fabrieken in zuidoostelijk Drenthe tegelijkertijd valt overigens niet te verwachten, omdat daar indertijd de overgang van de Domo naar de NCK (Meppel) naar de Frico op hevig verzet stuitte. Bovendien zou er dan in geheel Drenthe geen kaasfabriek meer zijn in de Noord-Nederland-groep.

Nieuwsblad vh Noorden 1984-02-14

Mogelijk kaasfabrieken dicht bij Frico-Domo

BEILEN - Bij de Noord-nederlandse zuivelreus Frico-Domo zouden volgens de Voedingsbond FNV in de nabije toekomst vier kaasfabriekjes gesloten worden, wat een verlies van 140 banen met zich mee kan brengen. Het zou gaan om de kaasfabrieken Koekange, Ruinerwold, Kolderveen en Makkinga. Districtsbestuurder Dick Heinen van de Voedingsbond zegt dit te kunnen afleiden uit wat hij noemt 'rooksignalen'.

Officieel heeft de directie van '*Noord-Nederland*' (de officiële naam van de door fusie tot stand gekomen zuivelgigant) tegenover de vakbonden geen mededelingen over mogelijke fabriekssluitingen gedaan. Directeur sociale zaken Weiland noemt een en ander dan ook 'pure speculatie'. Hij ontkent overigens niet, dat er binnen het concern een lokatiestudie wordt verricht en dat na het verschijnen van de resultaten daarvan (eind volgende maand) besloten zou kunnen worden tot het sluiten van een aantal niet rendabele productie-eenheden.

De Voedingsbond vreest niet alleen ontslagen als gevolg van de eventuele fabriekssluitingen, maar ook in de vervoerssector. Domo-Frico wil de melk in de toekomst gaan vervoeren met grote tankwagens, zegt hij, wat het verlies van 'enkele tientallen' chauffeursplaatsen kan betekenen.

De Voedingsbond, zegt hij, zal in ieder geval blijven vasthouden aan de in de zuivelsector gemaakte afspraak, dat er bij reorganisaties geen gedwongen ontslagen zullen vallen. Bij de 26 vestigingen van 'Noord-Nederland' werken op het ogenblik 3000 mensen.

Nieuwsblad vh Noorden 1984-02-17

Hoofddirecteur NN. Sam Meihuizen: 'Zuivelbeleid EG in gevaar'.

Door onze sociaal-economische redacteur

HAREN - Het gemeenschappelijk zuivelbeleid van de Europese Gemeenschappen dreigt wezenlijk in gevaar te komen als op de komende Europese topconferentie (19 en 20 maart) in Parijs geen politieke oplossing voor de problematiek van de gigantische overschotten (boter en mager melkpoeder) wordt geforceerd.

Er ontstaat dan een enorme druk op de melkprijzen doordat tot op zekere hoogte de wet van vraag en aanbod weer zal gaan regeren. Dit als gevolg omdat de Europese instellingen, onder invloed van de aangekondigde bezuinigingen op de landbouwuitgaven, niet meer alle overschotten uit de markt nemen. Daardoor kan de gemiddelde melkopbrengstprijs wel met zes cent tot een dubbeltje per kilo kelderen. Veel individuele veehouders zullen zo'n klap niet overleven.

Dit wat sombere beeld schilderde de hoofddirecteur van de Coöperatieve Melkproduktenbedrijven 'Noord-Nederland' (*Domo-Frico*), drs. Sam Meihuizen, gisteren tijdens een bijeenkomst van het *Instituut voor Landbouwcoöperatie* in Drenthe en Groningen. Veel veehouders, aldus Meihuizen, hebben de neiging om te redeneren dat 'het allemaal wel mee zal vallen', maar dat is wat al te optimistisch. Als zo'n prijsklap zal optreden zullen ironisch genoeg niet de veeboeren met hoge produktiekosten het loodje leggen, maar hun collega's die vreemd vermogen hebben aangetrokken om te kunnen investeren in moderne en rationele produktiemethoden.

Volgens Meihuizen is de 'superheffing', die de EG als een soort van boete op overproductie overweegt en waartegen de boeren in opstand zijn gekomen, uiteindelijk toch het enige alternatief om het gemeenschappelijk zuivelbeleid in zekere mate in stand te houden.

Nieuwsblad van het Noorden 1984-03-17

DI-1

Twee kaasfabrieken, Ruinerwold en Makkinga dicht

(Door onze sociaal-economische redacteur)

BEILEN - Twee kaasfabrieken van de *Noord-Nederland* worden 1 januari volgend jaar gesloten. Het gaat om de bedrijven in Makkinga en Ruinerwold. De 56 personeelsleden zullen binnen „Noord-Nederland” herplaatst worden, zodat geen sprake is van gedwongen ontslagen. Het besluit is een gevolg van wat genoemd wordt „de noodzaak tot optimalisering van de kaasproductie”.

„Verdere beleidsaanpassingen” worden in de toekomst niet uitgesloten, aldus een vandaag verstrekt communiqué. Gewezen wordt op de Brusselse besluiten inzake de beperking van de melkproductie als gevolg waarvan de verhoudingen op de zuivelmarkt wellicht dwingen tot verdere optimalisering van de productie. .

Deel-2

Zuivelgigant zwicht voor eisen stakers, vanmiddag gesprek met FNV.

MAKKINGA/BEILEN - De Noord-Nederland lijkt te zwichten voor de stakingsacties bij enkele kaasfabrieken van de coöperatieve zuivelgigant. De directie heeft te kennen gegeven in elk geval in grote lijnen tegemoet te willen komen aan de eisen van de stakers. Vanmiddag gaat de directie met de Voedingebond FNV in Beilen rond de tafel om de opzet van een sociaal plan te bespreken.

In de reorganisatieplannen van Noord-Nederland is de sluiting van de fabrieken in Ruinerwold en Makkinga opgenomen, terwijl het voortbestaan van de fabrieken in Koekange en Kolderveen op het spel staat. De FNV wil voor de mensen die moeten afvloeien of worden overgeplaatst een betere sociale regeling. Die regeling voorziet onder meer in het honoreren van reistijd als werktijd en het doorgroeien van het inkomen in de nieuwe functie.

De regeling zou voor het gehele concern met 26 vestigingen en 3200 werknemers, en uiteindelijk voor de gehele zuivelindustrie met 22.000 werknemers, moeten gaan gelden. Verder willen de bonden een rentabiliteitsonderzoek in de bedreigde fabrieken en de garantie dat Kolderveen en Koekange niet voor 1 januari 1988 worden gesloten.

Om de eisen kracht bij te zetten werden 24-uurs stakingen gehouden in Ruinerwold en Makkinga en vandaag in Koekange en werden acties gehouden in Warga en Wolvega. De Voedingsbond ziet de uitnodiging voor een gesprek als een duidelijke opening. „We hebben de directie duidelijk gemaakt dat we alleen willen praten wanneer alle eisen worden ingewilligd,” zegt woordvoerder Geert Wijnhoven. Komt de directie van Noord-Nederland niet volledig aan de eisen tegemoet dan zal de Voedingsbond de komende week uitgebreidere acties gaan houden bij diverse vestigingen.

Leeuwarder Courant 1984-03-19

Makkinga verliest een 15 arbeidsplaatsen

MAKKINGA - De sluiting eind dit jaar van de “Stoomzuivelfabriek *De Eendracht*”, zoals dat al sinds 1915 op de gevel staat, in Makkinga betekent dat er in dit Ooststellingwerfse dorp 15,5 arbeidsplaatsen verdwijnen. Om nu te zeggen dat het bericht onlangs als een bom insloeg is overdreven, maar toch ging de vlag enkele uren halfstok. Makkinga kon de melkprijs lang goed houden, maar in het grote verband van *Noord-Nederland* (Frico) zijn er andere maatstaven gaan gelden. Combineren - en in dit geval betekent dat de overbrenging van de productie van Baby-Edammers naar Dokkum - is efficiënter.

Directeur Berend de Boer, die al een aantal andere taken binnen de grote coöperatie erbij vulde, behoort niet tot de 15,5. Hij geeft zonder meer toe dat toen de sluiting uiteindelijk definitief bekend werd de sfeer verslagenheid uitstraalde

Voor tien mensen zal herplaatsing moeten worden gezocht. Als ze binnen de *Noord-Nederland* blijven komen ze waarschijnlijk in Marum of Bergum terecht en misschien nog wel verder van huis.

Twee mensen van boven de zestig krijgen een afvloeiingsregeling aangeboden. De anderen hebben een baan die ook zonder de fabriek in Makkinga blijft bestaan, zoals de melkventer en de controleur

Directeur de Boer weet dat het verlies van deze arbeidsplaatsen in Makkinga hard aankomt “Tien voor Makkinga is net zo erg als duizend bij Wilton Fijenoord in Rotterdam.” Het verschil is echter dat de tien van Makkinga binnen het concern, samen met de mensen die in Ruinerwold op straat komen te staan (46) kunnen zoeken uit 95 vacatures. Bovendien, zo zegt hij, lijken er vacatures te zijn bij de ZOH in Oosterwolde. Wat de Noord-Nederland-bedrijven in Donkerbroek en Wolvega betreft kunnen de mensen het wel vergeten. Daar is geen ruimte.

Dat het personeel, zoals vroeger het geval was, “niet de melk meegaat” gaat allang niet meer op. Wel voorziet het sociaal statuut in de mogelijkheid dat mensen die zich na enige tijd op hun nieuwe plaats niet gelukkig voelen, opnieuw een keuze kunnen maken uit de overgebleven vacatures. Niemand wordt bovendien gedwongen om te verhuizen, al is het natuurlijk geen pretje om voortaan een half uur of langer te moeten reizen van en naar het werk, terwijl het nu nog in drie minuten te voet kan worden bereikt.

Voor het einde van het jaar zal de schoorsteen - de langste die er ooit in Ooststellingwerf heeft gestaan - werkloos naast “De Eendracht” staan. De inventaris van de fabriek, onder meer een vier jaar oude kaasmakerij, kan mogelijk in stukjes in andere fabrieken word, in ingezet. “De Eendracht” sluit uiterlijk op 1 januari aanstaande, maar mogelijk zelfs nog eerder. Dat ligt aan de snelheid waarmee de herplaatsingsproblemen van het personeel zijn opgelost.

Burgemeester dr. Tieme Oosterwijk van Ooststellingwerf, die onlangs nog eens uitgebreid informeerde naar de stand van zaken rond de fabriek, is uiteraard niet verbaasd als hij van de definitieve sluiting hoort. Wel is hij van mening dat het gemeentebestuur – en gemeentebesturen in het algemeen – te laat op de hoogte werd gesteld, eigenlijk pas op het moment dat het definitief keerpunt ten nadele van in dit geval een dorpsgemeenschap is bereikt. “En dat terwijl er ook consequenties, voor onze rekening zijn,” aldus de burgemeester.

Nieuwsblad vh Noorden, 1984-03-20

Bonden komen met eisen Acties dreigen bij 4 zuivelfabrieken

RUINERWOLD - Er dreigen acties bij de zuivelfabrieken in Ruinerwold, Kolderveen, Koe-kange en Makkinga. Dat besloot het personeel van de 4 fabrieken gisteravond op een protestvergadering in Ruinerwold, als de eisen van de bonden niet ingewilligd worden. Zoals gemeld wil de zuivelgigant *Noord-Nederland* de kaasfabrieken in Makkinga en Ruinerwold sluiten en de 79 personeelsleden overplaatsen naar andere vestigingen.

De vakbonden vrezen dat ook de fabrieken in Kolderveen en Koekange binnen afzienbare tijd dicht moeten. Daarom stellen de CNV en FNV nieuwe eisen die deze week ingewilligd moeten worden door de directie van de Noord-Nederland. Als dat niet gebeurt zullen volgende week dinsdag al werkonderbrekingen volgen bij de vier betrokken fabrieken. Dat kan volgens de bonden uitmonden in langdurige stakingen. De 100 aanwezige personeelsleden van de 4 kaasfabrieken stemden daar gisteravond bijna unaniem mee in.

Het personeel en de bonden eisen van de directie dat de sociale regeling voor de 79 betrokken personeelsleden verbeterd wordt. Ook moet er een studie komen naar de rendabiliteit van de vier kaasfabrieken. Verder mogen de vestigingen in Koekange en Kolderveen niet vóór 1 januari 1988 gesloten worden, aldus de eisen van de bonden.

Volgens de heer Heinen van de Voedingsbond FNV is de sluiting van de fabrieken van Makkinga en Ruinerwold het begin van verdere organisatie bij de 26 vestigingen van het zuivelconcern *Noord-Nederland*. De bonden hebben dan ook niet veel vertrouwen in het extern onderzoek dat het bureau ASB in Amsterdam voor *Noord-Nederland* uitvoert. „Dat zal zeker honderden banen extra gaan kosten meende Heinen. Bij Noord-Nederland werken op dit moment 3000 mensen.

Nieuwsblad vh Noorden 1984-03-23

Zuivel praat vanmiddag met bonden over sluiting zuivelfabrieken Makkinga en Ruinerwold

Van onze correspondent

RUINERWOLD - De directie van het zuivelconcern *Noord-Nederland* (Frico-Domo) wil vandaag met de Voedingsbond FNV een gesprek over de voorgenomen reorganisatie bij het bedrijf. *Noord-Nederland* wil, zoals gemeld, de kaasfabrieken in Makkinga en Ruinerwold sluiten. De 79 personeelsleden zouden werk moeten krijgen bij andere vestigingen van het concern. De bond vreest bovendien dat de werkgelegenheid bij fabrieken in Koekange en Kolderveen op de tocht staat.

De kaderleden van de bond en de leden van de, Centrale Ondernemingraad van *Noord-Nederland* besloten gisteravond in Ruinerwold volgende week actie te voeren als de directie van *Noord-Nederland* niet voor maandagavond akkoord gaat met een aantal eisen. Gedacht wordt aan werkonderbrekingen en stakingen bij de vier fabrieken. De bond wil onder meer dat dat er een goed sociaal plan komt voor de personeelsleden van de kaasfabrieken in Makkinga en Ruinerwold. Ook wil de bond de garantie dat de fabrieken in Koekange en Kolderveen niet voor 1 januari 1988 worden gesloten. *Noord-Nederland* telt totaal 3200 werknemers.

Conflict over sluiting van zuivelfabrieken

Noord-Nederland houdt deur open

MAKKINGA - De directie van het zuivelconcern *Noord-Nederland* heeft vrijdagmiddag de ultimatieve eisen van de voedingsbonden van FNV en CNV in het conflict over de voorgenomen sluiting van een aantal produktiebedrijven in Drenthe en Friesland „niet op voorhand van tafel geblazen”. Dat heeft een vakbondswoordvoerder verklaard na afloop van een gesprek dat beide partijen in Leeuwarden hebben gevoerd.

Volgens FNV-districtsbestuurder Dik Hernen zijn in dit onderhoud over en weer de standpunten toegelicht. Van onderhandelingen was (nog) geen sprake. Het onderhoud duurde bijna twee uren. De directie van Noord-Nederland heeft daarin aangekondigd tijd nodig te hebben voor intern beraad tijdens het weekeinde, waarna maandagmiddag drie uur de uitslag van dit overleg in Ruinerwold bij de bonden op tafel ligt. Vier uur later loopt het ultimatum af, dat gisteren nog steeds van kracht was. Zoals gemeld, kondigen de werknemers daarin aan in het geval van werkgeverszijde niet aan de eisen wordt voldaan.

Deze komen neer op uitbreiding van het sociaal plan in de vorm van waarborgen voor de gevolgen vast automatisering omzetting van reistijd in werktijd, de eis dat de produktiebedrijven Kolderveen en Koekange tenminste tot 1 januari 1985 open zullen blijven en het verlangen dat er garanties komen dat de over te plaatsen zuivelarbeiders hun perspectief op loonsverhoging, dat ze in de huidige functie hebben, behouden

Boze veehouder in Ruinerwold geeft melk gratis weg

RUINERWOLD - Veehouder Arend Krале uit Ruinerwold laat vandaag geen druppel melk naar de fabriek in zijn woonplaats gaan. Hij wil alle melk die hij sinds zaterdagavond tot en met vanmorgen melk vandaag gratis weggeven aan een ieder die zich met een pannetje of een fles bij zijn bedrijf meldt. Krале melkt zo'n 45 koeien en er wacht zo'n 1.200 liter vette melk op de liefhebbers.

Arend Krале is geschokt en boos over de aangekondigde sluiting van de zuivelfabriek in zijn woonplaats. „Ik vind dat voor het dorp zo jammer, je haalt de hele bedrijvigheid er uit”, zegt hij. Zoals bekend staan er bij de Noord-Nederland-bedrijven “*Onderling Belang*” in Ruinerwold en „*De Eendraeht*” in Makkinga respectievelijk een kleine zestig en vijftien arbeidsplaatsen op de tocht. De meeste mensen zullen overigens de kans op herplaatsing in een andere fabriek van het concern krijgen, maar voor de twee dorpen betekent het heel wat als deze bedrijven in de loop van het jaar sluiten. Krале besloot daarom op zijn manier actie te gaan voeren.

• Boer **Krale** aan het Gosteind 40 in **Ruinerwold** deelt gratis melk uit.

Nieuwsblad van het Noorden 27-03-1984

Gratis melk in **Ruinerwold**

RUINERWOLD — Landbouwer **A. Krale** van het Gosteind uit **Ruinerwold** had gisteren een drukke dag met het weggeven van zijn melkvoorraad. Hij doet dit omdat de zuivelfabriek van **Ruinerwold** van plan is te sluiten. De **Ruinerwold** die boer wil op deze manier zijn ongenegen over deze sluiting laten blijken. De sluiting vindt hij een zaak waar de boeren op meer dan een manier mee worden geconfronteerd. Aan de ene kant telt volgens hem het individua niet meer bij de enorme melkfabrieken, maar anderzijds vindt hij dat vooral agrarische gezinnen in de problemen komen. „Niet elke jonge boerenzoon

kan werk vinden op de boerderij. Velen van hen bleven dan toch een beetje in de agrarische sector werkzaam als ze op de melkfabriek werk konden vinden. Nu deze banen wegvallen in het dorp is dat een gevoelige klap,” aldus de heer **Krale**.

Aan de doorgaande weg in **Ruinerwold** stond gisteren een bord met daarop: gratis melk. Daarboven een fier wapperende vlag: melk, uw witte motor. Het bord lokte enkele honderden mensen gistermorgen en gisteravond met flessen, emmertjes en pannetjes naar Boer **Krale**. Zijn melkvoorraad van zo'n 1200 liter van het afgelopen weekende zat in de koel-

tanks. Ze werd ook bij bekertjes vol aan belangstellenden uitgedeeld.

Veel van de mensen die melk kwamen halen kwamen niet voor grote hoeveelheden maar vooral uit solidariteit met de actie. **Krale** vond het wat dat betreft jammer dat er nog weinig reacties bij hem waren binnengekomen uit de directe omgeving. Hij had landbouwers uit de buurt in een advertentie in een regionale krant opgeroepen ook hun melkvoorraad beschikbaar te stellen als de 1200 liter tank leeg zou zijn maar daar had gisteren nog niemand op gereageerd, al hadden buurtgenoten wel gezegd de actie te kunnen waarderen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1984-03-27

Kaasfabriek Ruinerwold plat, protest tegen sluitingsplan

Van een onzer verslaggevers

RUINERWOLD - Het personeel van de kaasfabriek in Ruinerwold is vannacht om half drie voor 24 uur in staking gegaan uit protest tegen de voorgenomen sluiting. Tot de staking werd gisteravond besloten op een gezamenlijke, door zestig personeelsleden bezochte vergadering van de Voedingsbond FNV en de Industrie- en Voedingsbond CNV, in het plaatselijke Dorps-huis, waar vandaag een actiecentrum wordt ingericht.

De kaasfabriek Ruinerwold is een van de twee kaasproduktiebedrijven binnen de zuivelreus „Noord-Nederland” die volgens de directie dicht moeten. De tweede staat in Makkinga, waar het personeel mogelijk komende nacht in staking gaat. Van twee andere fabrieken, Koekange en Kolderveen, is sluiting in de wat verdere toekomst evenmin uitgesloten..

Een van de conflictpunten tussen directie en vakbonden is, dat de leiding van het zuivelconcern weigert in te gaan op de vakbondseis de fabrieken Koekange en Kolderveen in elk geval

nog tot 1 januari 1988 in productie te houden. Wel is een nader onderzoek toegezegd, maar dat vinden de vakbonden „te vaag”.

Herplaatsing?

Ook zetten de bonden vraagtekens bij de mededeling, dat de werknemers van de bedrijven Makkinga en Ruinerwold elders in het concern herplaatst kunnen worden. Ze willen op zijn minst de garantie, dat reistijd werktijd wordt, in al die gevallen, dat herplaatsing geschiedt in productiebedrijven op grote afstand van de huidige woonplaats van de werknemers.

In Ruinerwold werken zestig mensen, in Makkinga 62, in Koekange 31 en in Kolderveen 34. Volgens een vakbondswoordvoerder zou de directie van *Noord-Nederland* overwegen ook de kaasfabriek Wolvega (116 werknemers) op de wat langere termijn te sluiten.

[....]

Leeuwarder Courant 1984-03-27

Staking in Makkinga

Zuivelfabriek in Wolvega met sluiting bedreigd

OLDEHOLTPADE - De kans dat ook de coöperatieve zuivelfabriek *De Takomst* in Wolvega (116 werknemers/sters) binnen afzienbare tijd wordt gesloten is levensgroot aanwezig. Een kleine zestig werknemers van *De Takomst*, gisteravond op uitnodiging van de Voedingsbond FNV en de Industrie- en Voedingsbond CNV bij elkaar in café Kromkamp in Oldeholtpade, blijken bereid om in navolging van het personeel van de eveneens tot de Coöperatieve Melkproductenbedrijven *Noord-Nederland* BA behorende fabrieken in Makkinga (16 werknemers), Ruinerwold (62) en Koekange (31) harde acties te gaan voeren.

Ruinerwold ligt sinds vanmorgen half drie „plat”. De actie duurt daar 24 uur „We rekenen er op, dat er geen „besmette” melk op andere bedrijven terecht komt”, aldus Wil Winters van de Voedingsbond FNV. De melk is trouwens wel houdbaar, ook in de rijdende melkontvangsten (RMO) Makkinga staakt vanaf de komende nacht 24 uur. Daarna volgt Koekange voor 24 uur. Dit besluit werd gisteravond unaniem genomen nadat het voorstel van de hoofddirectie van Frico-Domo als onvoldoende was afgewezen. Ook de CNV-leden zijn voor staking, al wilde de centrale bedrijfsledengroep van deze Industrie- en Voedingsbond er niet aan. In Makkinga is overigens niemand lid van het CNV.

Het is bijna zeker dat het personeel van de zuivelfabriek in Kolderveen, net als Koekange en Ruinerwold ook in Zuidwest-Drenthe, staakt van donderdagnacht tot vrijdagochtend. Die beslissing moet echter nog worden genomen. Veel personeelsleden hebben daar melkproducerende familieleden en met boeren in de familie, die waarschijnlijk zo'n cent minder of zelfs nog meer per liter melk nabetaling kunnen verwachten (aldus Winters), liggen acties extra gevoelig.

Overleg gemeentebestuur Weststellingwerf en directie van coöperatie 'Noord-Nederland'

WOLVEGA - Het gemeentebestuur van Weststellingwerf is niet gerust over de ontwikkelingen binnen de zuivelcoöperatie „Noord Nederland”. Men name het bericht dat de kans levensgroot aanwezig is dat ook de zuivelfabriek „De Takomst” in Wolvega binnen afzienbare tijd gesloten wordt, is aanleiding geweest om de directie van „Noord Nederland” uit te nodigen voor een gesprek. Morgenochtend zal het overleg tussen burgemeester Jan Schurer, wethouder Berend de Jong en de directie van *Noord-Nederland* worden gevoerd

Acties in zuivel Noord-Nederland breiden zich uit

MAKKINGA - De acties in de zuivel tegen dreigende sluiting van een aantal fabrieken van de coöperatieve melkproduktbedrijven *Noord Nederland B.A.* slaan over naar andere bedrijven van het concern. Terwijl op dit moment de produktie in Makkinga voor 24 uur stil ligt, worden onder meer in de *Noord-Nederland* fabrieken in Wolvega en Warga ook acties voorbereid. De 24-uursstaking in Makkinga, nadat er eerder 24 uur is gestaakt in Ruinerwold, gaat komende nacht over naar Koekange. Morgenochtend om half zes gaat er bovendien iets gebeuren in de zuivelfabriek in Wolvega.

Zoals bekend is ook het personeel in Wolvega (116) ernstig bezorgd over het voortbestaan van dit bedrijf. Het bedrijf heeft gisteren geprobeerd 50 ton voor Makkinga bestemde melk over te hevelen naar de *Noord-Nederland* fabriek in Donkerbroek. Daar is het personeel echter ook solidair en de melk werd dan ook „besmet” verklaard en geweigerd.

In Makkinga, waar de staking vanmorgen om vier uur begon, zijn geen rijdende melkontvangsten verschenen. De voor deze fabriek bestemde melk wordt waarschijnlijk bij de boeren in de koettanks bewaard en in stilstaande RMO's. Aan het produkt op zich ontstaat er zo geen schade.

Het personeel van de fabriek in Makkinga (16) post bij de met spandoeken versierde fabriek en deelt pamfletten uit aan de voorbijgangers. In café Jongedijk is een actiecentrum ingericht waar ook vertegenwoordigers van de Voedingsbond FNV aanwezig zijn. In Makkinga zijn alle personeelsleden lid van deze bond. De CNV-industrie- en voedingsbond staat wel achter de eisen van het personeel, maar heeft zich officieel niet uitgesproken voor een staking.

Tijdens een gisteren in Ruinerwold gehouden vergadering hebben kaderleden en alle Noord-Nederland bedrijven zich solidair verklaard met de acties. Ook de ondernemingsraad ondersteunt de eisen die de vakbonden stellen. De centrale ondernemingsraad van de *Melkunie* en van de *NCZ* hebben zich eveneens in die zin uitgesproken. bovendien heeft de COR van de ondernemingsraad van de *Melkunie* laten weten dat hun fabrieken geen voor Noord-Nederland bestemde en aldaar geweigerde melk in ontvangst zullen nemen.

Stakende werknemers van de zuivelfabriek in Makkinga worden gesteund door oud-collega's, die zich solidair hebben verklaard met de aktievoerders.

Morgenochtend om half zes komt de actie op gang in Wolvega waarvan bekend is dat het personeel bereid is de doorvoer van melk naar de DOMO in Beilen te blokkeren. Hoe de actie in Wolvega er precies uit zal zien blijft vooralsnog geheim. In Warga zal morgen van 12 tot 1 uur een werkonderbreking plaats vinden, het personeel (280) heeft voor dat uur een bijeenkomst in de kantine vastgelegd en daarvoor ook de directie van *Noord-Nederland* uitgenodigd.

Vanmiddag gaan de burgemeesters van Ruinerwold, De Wijk en Nijeveen praten met de hoofddirectie van de *Noord-Nederland*. Zoals bekend heeft die directie aangekondigd dat de fabrieken in Ruinerwold en Makkinga aan het einde van dit jaar dicht moeten en dat die van Koekange en Kolderveen binnenkort volgen. Burgemeester Jan Schurer van West-Stellingwerf is ook bereid actie te ondernemen maar hij wil eerst afwachten wat de definitieve plannen zijn met de Takomst in Wolvega.

Zoals bekend vreest men daar ook de sluiting van het bedrijf als eerst de Cheddarlijn wordt stilgelegd en daarn de Edammer lijn wordt overgeheveld naar een goedkoper producerende *Noord-Nederland* fabriek. NN-directeur Woud Kranenburg heeft namelijk duidelijk gezegd dat de produktie van Edammers in Wolvega de duurste is van het hele concern en daaruit leiden vakbonden en personeel af, dat dit een hint is om na het afstoten van de Cheddarlijn ook de Edammer lijn te kunnen stoppen.

De acties richten zich ook op het sociaal plan. Daarin is, zo zeggen vakbonden en personeelsleden van de verschillende *Noord-Nederland* bedrijven te weinig geregeld voor het personeel. Bij de *Melkunie* en de RCZ komen die zaken binnenkort ook aan de orde en het is dan ook duidelijk dat de solidariteit in die bedrijven toeneemt.

In het sociaal plan wordt ondermeer geregeld of reistijd ook werktijd is en hoe net met de groei van de salarissen gaat als mensen gedwongen van functie moeten veranderen. Noord-Nederland directie wil met de bonden praten, zo bleek begin deze week, maar aangezien er geen enkele toezegging kwam werd besloten de acties door te zetten.

Leeuwarder Courant 1984-03-29

Vakbonden en Noord-Nederlanddirectie vanmiddag om de tafel **Takomst houdt 60 ton Domo-melk vast in Wolvega**

WOLVEGA - De zestig ton vandaag in *De Takomst* in Wolvega afgeroomde melk, die volgens schema vanmiddag naar de Domo in Beilen moest, is in Wolvega gebleven. Het ziet er bovendien naar uit dat de voor morgen geplande zestig ton *De Takomst* evenmin gaat verlaten, terwijl de extra door de directie op het schema opgevoerde 120 ton voor zaterdag ook de deur nog niet uit is.

Vanmiddag zijn de twee dertig-tons Domo-wagens onverrichterzake terug gekeerd. Toen bekend werd dat het actiecomité van de georganiseerde werknemers van *De Takomst* de actie om de voor Beilen bestemde melk zelf te verwerken zou doorzetten haakte de Noord-Nederland-directie daarop in door de ritten voor vandaag en morgen zelf maar van de lijst te schrappen. Toen het actiecomité echter gewaar werd dat de directie in ruil daarvoor 120 ton voor zaterdag op het schema zette besloot het actiecomité de actie direct maar tot en met zaterdag uit te breiden.

Nu is het wel zo dat vakbonden en hoofddirectie van de Noord-Nederland vanmiddag in Beilen samen om de tafel zitten. Het is dus mogelijk dat er vandaag een oplossing uit de bus komt, maar zelfs de mogelijkheid daarvan kon de actievoerders in Wolvega niet meer tegen houden.

De eerste Domo-vrachtwagen, die vanmiddag om half een bij *De Takomst* arriveerde is leeg weer vertrokken. De chauffeur verklaarde in Ruinerwold - een van de twee fabrieken die per 1 Januari a.s. zouden moeten sluiten - dan wel wei te gaan halen. Geen melk dus.

De nu in Wolvega achterblijvende melk zal in eigen huis worden verwerkt. Vermoedelijk tot kaas, zoals directeur Arjen Agema liet weten, al is het ook niet uitgesloten dat de reeds een half jaar stilstaande poedertoren weer aan het werk mag. De heer Agema nam tegen twaalf vanmiddag de open brief van het actiecomité in ontvangst. Hij zei zich de ongerustheid bij het Takomst-personeel wel te kunnen voorstellen.

Hij zei bovendien te hopen dat de actie een dusdanig karakter zal hebben dat er geen grote bedrijfsschade ontstaat.

Wat dat betreft hoeft hij maar even naar „*De Eendracht*” in Makkinga te kijken, waar gisteren het werk voor 24 uur werd stilgelegd. Desalniettemin gingen gistermiddag zes kaasmakers naar het bedrijf om de dagproductie aan kaas uit de pekel te halen en in het plastic te verpakken. De Baby-Edammers daar liepen zo geen schade op, terwijl de staking als zodanig toch veel indruk maakte.

In Wolvega vreest het personeel een sluiting van *De Takomst* op langere termijn. De nieuwe Cheddar-kaas-contracten zijn nog niet afgesloten, ook al omdat de (Engelse) markt zeer onzeker is en de Edammers die uit *De Takomst* komen zouden volgens hoofddirecteur Wout Kra-

nenburg van de *Noord-Nederland* de duurste van het hele concern zijn. Dat heeft de heer Kranburs vanmorgen, in het bijzijn van secretaris Appelo van de ondernemingsraad ook uitgelegd aan burgemeester Jan Schurer en wethouder-Berend de Jong van Weststellingwerf. Het gemeentebestuur heeft zich uitgebreid laten informeren. Burgemeester Schurer kon niet zeggen dat hij gerustgesteld was, maar wel dat hij in elk geval blij is dat er een sociaal plan is.

Zoals bekend vechten de vakbonden de inhoud van dat plan ook aan en dan met name voor wat betreft de posities van het personeel van de fabriek in Makkinga en drie fabrieken in Zuidwest Drenthe.

Er kan vanmiddag mogelijk een oplossing voor het conflict uit de bus komen. De directie heeft de betrokken bonden voor een gesprek uitgenodigd. De bonden hebben harde eisen op tafel gelegd, waarbij het niet alleen gaat om het open blijven van de vier genoemde fabrieken, maar ook over het behoud van de Cheddar-lijn in Wolvega, alsmede over een aanpassing van het sociaal plan waarin onder meer zou moeten worden geregeld dat reistijd voor mensen die (al of niet tijdelijk) elders binnen het concern aan het werk moeten als werktijd moet worden beschouwd. Ook zou een rentabiliteitsonderzoek moeten plaatsvinden bij de met sluiting bedreigde fabrieken.

Warga

Bij de zuivelfabriek in Warga verklaarde men zich vanmiddag solidair met de acties. Men hield daar om twaalf uur een werkonderbreking van een uur en een groot deel van het personeel verzamelde zich in de kantine. Greetje Lubbie en Sietse Kloosterman van de voedingsbonden FNV en CNV die vanmorgen met het personeel in Wolvega spraken en vanmiddag met de directie in Beilen om de tafel gaan, waren ook in Warga van de partij om uitleg te geven over de eisen van de vakbonden. „Er worden stukje bij beetje mensen in de zuivel ziek en murw gemaakt”, aldus Greetje Lubbie. Zij kreeg van de werknemers in Warga te horen dat ze actiebereid zijn als het overleg in Beilen niets oplevert.

Leeuwarder Courant 1984-03-30

De Takomst blijft voorlopig open Zuivelconflict lijkt opgelost

WOLVEGA – „Geen drup de deur uit”, zei het personeel gister middag bij *De Takomst* in Wolvega en dat gebeurde dan ook niet. De directie van deze Noord-Nederland-zuivelfabriek had dat al voorzien en „speelde het spel mee”. Zestig ton voor de Domo in Beilen bestemde afgeroomde melk bleef in Wolvega. In Beilen raakten ze daar aardig door in de knoei en dat vergemakkelijkte de besprekingen die gistermiddag op een steenworp afstand van de grootste melkpoedertoren van West-Europa plaats vonden. Het zuivelconflict lijkt voorlopig opgelost. Vandaag gaat er ook geen melk naar Beilen vanuit Wolvega. Ook het door de directie van De Takomst geplande transport van 120 ton morgen gaat niet door. „We maken er kaas van”, zegt actieleider Frans Hoekstra in Wolvega. Maandag komt de levering aan de grootverslindende „moeder” van *Noord-Nederland* weer op gang.

Bij *De Takomst* weet het personeel sinds gisteren dat hun werk blijft, al zal de Cheddarlijn, mede gezien de Engelse markt, op de tocht komen. De zuivelfabriek *De Takomst* in Wolvega

wordt niet met sluiting bedreigd, zo verklaarde hoofddirecteur Wout Kranenburg gisteravond tijdens een vergadering van de commissarissen van *De Takomst*. Dat is andere taal dan eerder deze week toen het 116 mensen tellende personeel besloot mee te doen aan de acties omdat ook Wolvega wel degelijk gesloten dreigde te worden.

De Cheddar-productie is marktgevoelig - dat is trouwens al jaren zo -, maar blijft wel bestaan. Verder heeft men in Wolvega nieuwe plannen ontwikkeld voor hernieuwd gebruik van de daar in 1970 gebouwde en later aangepaste poedertoren. Mensen die anders ontslagen zouden moeten worden, kunnen nu in dienst blijven. Dat gaat om vijf arbeidsplaatsen.

Gistermiddag vonden hoofddirectie en vakbonden elkaar in Beilen. Er blijft in Zuidwest-Drenthe in elk geval één fabriek tot 1988 open. Dat zal Koekange wel worden. De andere twee gaan dicht, evenals de fabriek in Makkinga, waar 16 mensen werken. Zij krijgen een baan elders in het Noord-Nederland-concern.

De Noord-Nederland biedt de zuivelfabrieken van Makkinga en Ruinerwold te koop aan, in de hoop dat een ander iets met de gebouwen kan en bedrijvigheid in de dorpen kan houden.

Leeuwarder Courant 1984-03-31

Makkinga tot 1 april open

“De Takomst” Wolvega gaat 'moederloog' maken

WOLVEGA/MAKKINGA - De zuivelfabriek *De Eendracht* in Makkinga (15,5 arbeidsplaatsen) hoeft niet per sé voor 1 januari aanstaande dicht, maar mag, als er voor die datum geen koper voor het gebouw wordt gevonden, doorgaan met het produceren van Baby-Edammers tot uiterlijk 1 april volgend jaar. Op die dag zal het echt allemaal voorbij zijn.

De zuivelfabriek *De Takomst* in Wolvega (116 arbeidsplaatsen) hoeft niemand te ontslaan, ondanks de onzekerheid over de Cheddarlijn, de producent van een Engelse kaas waar de Engelsen op dit ogenblik „geen brood van lusten”. De Cheddarproductie blijft ook na 31 mei (het aflopen van de contracten) doorgaan, zij het voorlopig mondjesmaat. De mogelijk dan overvloedige personeelsleden zullen worden ingezet in de nu „stil levende” poedertoren van *De Takomst*. Die toren komt weer in gebruik, eerst voor het „ondermelkpoeien”, zoals dat heet, en vanaf augustus als maker van moederloog, een suikerarm weipoeder dat geschikt is als veevoer. Proeven daarmee blijken te zijn geslaagd.

De directie van *Noord-Nederland*, zowel Makkinga als Wolvega vallen daaronder, heeft dat mondeling toegezegd aan het actiecomité en de vakbonden die deze week zo intensief betrokken waren bij werkonderbrekingen, stakingen en het blokkeren van melkdoorvoer van Wolvega naar de Domo-vestiging in Beilen.

Noord-Nederland kan in elk geval niet om de definitieve sluiting van de zuivelfabrieken van Makkinga en Ruinerwold heen. De gebouwen komen in de verkoop, maar het concern bleek bereid de uiterste datum daarvoor te verschuiven van 1 januari naar 1 april volgend jaar. Het personeel zal elders aan werk worden geholpen en het sociaal plan zal zodanig worden aangepast dat reistijd én werktijd én vrije tijd wordt. Voor de betrokken werknemers blijft het natuurlijk vervelend dat zij niet langer naast de deur hun brood kunnen verdienen, maar de zure

pil is door de verder perfect gelopen acties in de verschillende Noord-Nederland-bedrijven aanmerkelijk verzacht.

Hoofddirecteur Wout Kranenburg heeft tijdens een commissarissenvergadering van *De Takomst* gezegd dat “Wolvega” niet met sluiting wordt bedreigd. Dat heeft veel angst binnen het bedrijf weggenomen, zeker nadat bekend werd dat de in 1970 gebouwde, later gemoderniseerde, maar nu al een half jaar stilstaande poedertoren weer in gebruik zal worden genomen.

De Cheddar is zeer marktgevoelig. Dat weten ze in Wolvega al acht jaar. De laatste tijd gaat het helemaal niet goed meer, want voor de op 31 mei aflopende contracten zijn nauwelijks nieuwe afgesloten. Deze typisch Engelse kaas gaat grotendeels naar Engeland, maar ook al gezien de verwickelingen binnen de EG zit de verkoopleiding van de *Noord-Nederland* met onverkoopbare voorraden.

De personeelsleden van „Makkinga” hebben overigens al laten weten dat ze best bij *De Takomst* in Wolvega aan het werk willen. Daar zal echter geen ruimte voor zijn. De nieuwe poedertoren-activiteiten zijn net voldoende om ontslagen in Wolvega te voorkomen.

Leeuwarder Courant
1984-04-07

Wie koopt de zuivelfabriek Makkinga en neemt ons als personeel erbij.

Het zit er trouwens ook nog altijd in dat de Cheddar-lijn in Wolvega op 1 januari aanstaande helemaal “in de mottenballen” gaat, een door directeur Wout Kranenburg gebezigde uitdrukking. De kaasmakerij is overigens zodanig ingericht dat er ook andere kaassoorten gemaakt kunnen worden, zoals eerder al bleek met de “zweetvoetenkaas” die naar het Midden-Oosten werd geleverd. De Edammer-lijn in Wolvega zou voorlopig geen gevaar lopen. In de Noord-Nederland-fabriek in Marum is geen ruimte om deze produktie op te vangen en in de fabriek in Wommels is er niet voldoende ruimte voor, al blijkt daar capaciteit over te zijn.

Nieuwsblad vh Noorden, 1984-04-17

Uitbreiding Domo bepaalt nieuwe gezicht Beilen

(Van onze verslaggever Henk ten Oever)

BEILEN - Waren tot vorig jaar de toren van de hervormde kerk en de fabriekspijp van de Domo de gezichtsbepalende elementen in Beilen, wie nu vanuit zuidelijke richting koers zet naar dit dorp zal toren en pijp amper meer opvallen. Ze zinken in het niet bij de immens grote en ruim 40 meter hoge poeder/indampfabriek van zuivelreus Domo. Beilen heeft, populair gezegd, een nieuwe skyline.

Zijn in veel gemeenten stedenbouwkundige voor de gezichtsbepalende punten van stad of dorp verantwoordelijk, in Beilen zijn het de zuivelmanagers van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven Noord-Nederland BV geweest die het aanzien van dit dorp een complete facelift hebben gegeven. Voor de bedrijfseconomische experts van deze noordelijke zuivelgigant - voortgekomen uit de fusie van Domo in Beilen en Frico in Leeuwarden - was die uiterlijke verandering van Beilen slechts bijzaak. Hun ging en gaat het om de wijze waarop binnen het concern op de meest rendabele wijze geïnvesteerd kon worden om de verwachte groei van de melkproduktie op te kunnen vangen.

Na veel denk- en tekenwerk en overleg ging vorig jaar april de eerste schop in de grond voor deze nieuwe fabriek, die maar liefst 40 miljoen gulden kostte. Volgende maand slaat aan De Perk in Beilen het Uur U. Dan moet blijken of het gemaakte rekenwerk klopt. Dan zal het nieuwe hart van het Domo-bedrijf moeten kloppen. In de nog resterende weken moet er echter koortsachtig gewerkt worden om alles op tijd klaar te krijgen. Dagelijks zijn er op de werkvloer dan ook nog zo'n 60 tot 70 mensen actief om de laatste laswerkzaamheden te verrichten of elektriciteitskabels aan te leggen.

De nieuwe indamp/poederfabriek binnen Noord-Nederland het neusje van de zuivelzalm worden. De heer L.R. Bouwer, bedrijfsdirecteur bij het Beiler afdeling van Noord-Nederland en speciaal belast met werkzaamheden binnen de poedersector, beseft dat maar al te goed. Dagelijks is hij dan ook te vinden in en rond de nieuwbouw. Ietwat overdreven gezegd zou je kunnen stellen dat er geen schroef wordt aangedraaid of hij draagt er kennis van. Bouwer praat over de nieuwe fabriek alsof het zijn troetelkind is.

Energiezuinig

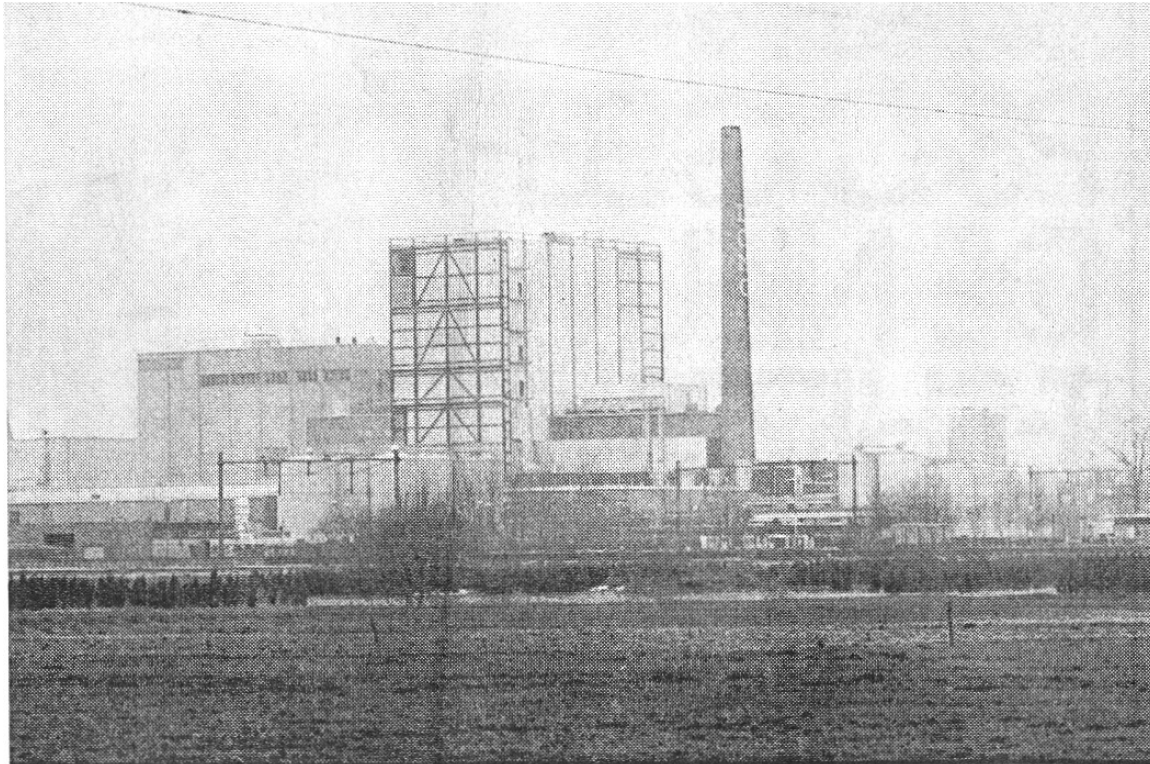
„Het wordt een unieke fabriek," zegt hij. Bouwer doelt dan niet alleen op het (geheime) productieproces maar tevens op de wijze waarop is ingespeeld op een zo zuinig mogelijk energiegebruik. De Domo bouwde in 1981 reeds voor vijf miljoen gulden een eigen energie-installatie, waarvan nu volop geprofiteerd kan worden. Door bovendien nog eens diverse snuffjes in de bestaande stenen fabriekspijp en productieproces aan te brengen, worden energie en stoom zo optimaal mogelijk aangewend. „Het maken van poeder is een energievretend proces, maar met de bestaande opwekkingsapparatuur kunnen we nu de tent trekken," zegt Bouwer.

Een van de nieuwe snuffjes: werd in het verleden voor het bereiden van poeder het principe van wielverstuiving gebruikt, in de nieuwe fabriek gaat het door middel van een vernieuwd vernevelingsprocedé. „Op deze schaal is dat compleet nieuw," weet Bouwer.

Maar er is meer 'uniek' aan deze fabriek. Werden tot nu toe de Denen als ongekroonde bouwers van poedertorens gezien, in Beilen komt er geen Deense bouwer aan te pas. Uitgangspunt volgens Bouwer was dat in Beilen „de beste instant-poeder van de wereld gemaakt moet worden." Bouwer bezocht daarom persoonlijk Nieuw-Zeeland, waar Stork Nederland ervaring had opgedaan met het bouwen van nieuwe poedertorens. Het hier toegepaste Nederlandse bouwprincipe sprak de noordelijke zuivelkenners meer aan dan de Deense kennis.

Eigen maakwerk

Uiteindelijk kreeg de lichte procesdivisie van Stork in Gorredijk opdracht om de bouw van de toren uit te voeren. Maar denk niet dat Bouwer en zijn mensen genoeg namen met de puur industriële aanpak van Stork. De ervaringen van het eigen onderzoekslaboratorium en de „specifieke kennis van de eigen mensen" moesten tevens toegepast worden. „Deze fabriek is uiteindelijk volledig toegesneden op onze wensen en eisen. Eigenlijk is het ook een stuk eigen maakwerk en kunnen nu voor het eerst in één productierun hoogwaardige instantpoeder maken," zegt Bouwer.

De Domo nieuwe stijl beheerst het beeld van Beilen. De toren van de hervormde kerk (links) valt erbij in het niet.

Zeventig procent van de in Beilen aangevoerde melk en wei wordt tot melkpoeder verwerkt. Nu kan bij de bestaande capaciteit 70.000 liter melk per uur verwerkt worden. Als de nieuwe fabriek draait, zal dat 120.000 liter per uur zijn. Op jaarbasis zal in de nieuwe fabriek ongeveer 100 miljoen kilogram melk verwerkt worden. De EG-superheffing op de geproduceerde melk, zo wordt binnen Noord-Nederland gezegd, zal geen negatieve invloed uitoefenen op de productiecijfers van de nieuwe fabriek.

Bijzonder is verder dat driekwart van de investering van 40 miljoen gulden bij noordelijke bedrijven geplaatst werd. Speciaal om geluidsoverlast en luchtvervuiling tegen te gaan, werd verder ook 1,5 geïnvesteerd in apparatuur, zoals bijvoorbeeld luchtfilterkasten. Verder zijn speciale brandbeveiligingsmaatregelen getroffen. Op speciaal ingewonnen advies van een Belgische expert uit Antwerpen zijn op de meest vitale plaatsen in het fabrieksproces zodanige veiligheidsmaatregelen getroffen, dat bij een explosie een opkomende brand gelijk gesmoord, en zo dat niet lukt, in ieder geval gelijk gelokaliseerd en geïsoleerd kan worden.

Binnen Domo is lering getrokken uit het verleden - halverwege de zeventiger jaren - toen bij een poederexplosie het vuur binnen de productielijn niet kon worden gestopt en uiteindelijk zelfs de peperdure filterkasten vernielde. Door het nieuwe beveiligingssysteem wordt dat uitgesloten. De nieuwe brandbeveiligingsmaatregelen zijn van dien aard, dat zelfs de verzekeringsmaatschappij bereid bleek om de verzekeringsvoorwaarden te herzien.

Maar er gebeurt momenteel meer binnen het Domo-bedrijf van Noord-Nederland. Ook het productieproces van de weipoeder (30 procent van de bedrijfsactiviteit in Beilen) wordt verbeterd. De grote opslagtanks zijn verplaatst, evenals de technische diensten. De melkontvangstmogelijkheden worden vergroot, de bedrijfskantine krijgt een geheel nieuw onder-

komen, de laboratoria zijn of worden verplaatst en er worden nieuwe kantoren gebouwd. Alles met het oog op een zo efficiënt mogelijk gebruik van het Beiler complex.

Computergestuurd

Met deze bedrijfsoperatie, die deze zomer volgens planning afgerond moet zijn, is ook nog eens een uitgave van een slordige 5 miljoen gulden gemoeid. Bouwer heeft uitgerekend dat de totale investering van 45 miljoen gulden in totaal aan 500 mensen een jaar lang werk biedt. „Die mensen zijn of hier in de fabriek aan het werk of bij de bedrijven waar wij apparatuur hebben besteld.”

Een niet onaardig rendement, meent de Domo-directeur. Weliswaar levert de nieuwe, computer gestuurde fabriek nagenoeg geen extra arbeidsplaatsen op, maar als het bedrijfsrendement er door verbeterd kan worden, betekent het wel dat de huidige personeelsbezetting deze nieuwbouw als een soort premie kan zien voor het behoud van de bestaande werkgelegenheid. Ook dat is winst in deze tijd, zo wordt binnen het zuivelconcern gezegd.

Terwijl de nieuwe fabriek zijn voltooiing nadert, wordt binnen de Beiler poot van Noord-Nederland al weer voorzichtig gefluisterd over nieuwe uitbreidingen. Maar daarover wil Bouwer (nog) niets zeggen. Zeker is wel - mede gelet op de interesse die de Domo steeds toont om omliggende bedrijfspanden of gemeentelijke wegen aan te kopen - dat de nieuwe fabriek niet de laatste bouwactiviteit zal zijn.

Midden-Drenthe en met name Beilen heeft er letterlijk en figuurlijk dus een hoogtepunt bij. Wie bij helder weer boven op het dak van de nieuwe fabriek staat, kan kilometers ver kijken. De flatgebouwen van Assen en Hoogeveen zijn haarscherp te zien.

Voor politiek Beilen is het de enige, maar wel uitgelezen mogelijkheid om eindelijk eens neer te kunnen kijken op deze twee 'grotere' broers, die al zo veel industrieën voor de neus van Beilen weg kaapten.

Misschien sprak de toenmalige burgemeester P. de Noord daarom vorig jaar (10 april), toen Noord-Nederland de bouw van de fabriek aankondigde, wel de woorden: „Eigenlijk is de bouw van deze fabriek niet in woorden uit te drukken.”

Gevolgen van superheffing 'Bij Noord-Nederland 200 man te veel'

(Van onze correspondent)

WOLVEGA - Door de superheffing heeft de zuivelgigant *Noord-Nederland* momenteel tweehonderd mensen te veel aan het werk. Dat zei gisteren directeur W. Kranenburg, tevens hoofddirecteur van zuivelfabriek *De Takomst* te Wolvega. *De Takomst* is een van de negentien fabrieken van Noord-Nederland. De in EG-verband opgelegde produktiebeperking is er de oorzaak van dat in het Noorden 200 miljoen kilogram melk minder moet worden geproduceerd. Niet alleen voor de boeren heeft dat gevolgen, ook de zuivelfabrieken zullen dat de komende tijd aan den lijve ondervinden. Volgens Kranenburg is het niet uitgesloten dat op korte termijn na de sluiting van de fabrieken in Makkinga en Ruinerwold, nog meer zuivelfabrieken van Noord-Nederland dichtgaan. Bij „Noord-Nederland” werken momenteel zo'n 3000 mensen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1984-05-07

FNV-bestuurder: “Superheffing dekmantel ontslagen Noord-Nederland”

(Van een onzer verslaggevers)

BEILEN/GRONINGEN - Distrietsbestuurder D. Heine van de Voedingsbond FNV is er van overtuigd, dat bij het noordelijke zuivelconcern *Noord-Nederland* meer dan 200 mensen hun baan zullen verliezen. Die banen, aldus Heine, gaan niet verloren omdat dit zuivelconcern getroffen wordt door de EG-superheffing. Volgens de FNV-bestuurder wordt die superheffing alleen gebruikt als dekmantel voor de ontslagen, die het gevolg zullen zijn van interne reorganisatie binnen Noord-Nederland.

Hoofddirecteur drs. S.W. Meihuizen van Noord-Nederland ontkent, dat er binnen het concern over massale ontslagen is gesproken. „Een getal van 200 (eind vorige week genoemd door hoofddirecteur W. Kranenburg van de zuivelfabriek *De Takomst* te Wolvega, red) is volledig uit de lucht gegrepen. Met de vakbonden hebben we afgesproken, dat voor het eind van dit jaar een studie, met het oog op eventuele bedrijfssluitingen, afgerond zal zijn. Tot die tijd is ieder getal speculatief. Wij willen gezamenlijk met ondernemingsraad en vakbonden optrekken. Dat weet ook Heine. Onze geheimen kunnen in een luciferdoosje en dan is die nog niet half vol,” aldus drs. Meihuizen.

FNV-bestuurder Heine heeft echter het sterke vermoeden, dat de uitlating van directeur Kranenburg bedoeld is om „stemming te maken, zodat de werknemers de zaak stukje bij beetje zullen accepteren. Maar voor ons staat het vast, dat er geen enkel gedwongen ontslag mag vallen. Vallen die toch, dan is het oorlog in de zuivelindustrie.”

Voedingsbond-FNV: Vrees voor nog meer ontslagen bij Noord-Nederland

WOLVEGA - De voedingsbond FNV vreest voor de werkgelegenheid in de zuivelfabriek te Wolvega, als de nieuwe poedermelkfabriek van „Noord-Nederland” in Beilen is gerealiseerd. Volgens districtsbestuurder Dick Heine zullen deze nieuwe poedermelkfabriek en de superheffing grotere gevolgen hebben voor het personeelsbestand, dan het aangekondigde verlies van tweehonderd banen.

„Noord-Nederland”-directeur Wout Kranenburg kondigde vorige week aan dat bij deze zuivelgigant (combinatie van Frico en Domo) tweehonderd banen op de tocht staan. Inmiddels heeft er overleg plaatsgevonden met de Voedingsbonden over de gevolgen van de superheffing voor „Noord-Nederland”. Heine verklaarde later er van overtuigd te zijn dat de gevolgen groter uitvallen dan nu wordt voorzien. Met name is men bevreesd voor de positie van de Wolvegaster „Takomst”-fabriek.

Eind maart, toen de werknemers van vier kleinere „Noord-Nederland”-bedrijven voor het voortbestaan van hun fabrieken vochten, bleek ook dat de werkgelegenheid bij „De Takomst” in Wolvega niet meer veilig was. Er volgde actie en uiteindelijk de toezegging van de NN-directie dat er bij „De Takomst” niemand zou worden ontslagen. Dit, ondanks de onzekerheid over de daar niet renderende Cheddarlijn en een door de komst van de nieuwe melkpoedertoren in Beilen min of meer overbodig geworden poedertoren in Wolvega. Bovendien kampt men bij de „Noord-Nederland” met een enorme overcapaciteit.

Voor de Voedingsbond-FNV zijn gedwongen ontslagen „onaanvaardbaar.” „Vallen die er toch, dan is het oorlog in de zuivelindustrie,” aldus districtsbestuurder Dick Heine. Hij denkt dat overigens de directie van de „Noord-Nederland” zich in alle bochten zal wringen om te vermijden dat er gedwongen ontslagen vallen. Wel kondigde NN-directeur Wout Kranenburg vorige week aan dat niet meer gegarandeerd kan worden dat de zuivelarbeiders „met de melk meegaan.” De tijden zijn veranderd,” verklaarde hij.

„Im Reich der CCF geht die Sonne nie unter”

CCF investeerde al bijna 40 miljoen in Duits bedrijf

(Van één onzer redacteuren)

KALKAK/APPELDOR,N - In Friesland is het een bekend verschijnsel dat bedrijven, die hun hoofdvestiging elders hebben er een dochteronderneming openen. Althans, dat was een bekend verschijnsel, want de laatste tijd wordt er niet zoveel meer geopend. Gisteren gebeurde in het Westduitse Kalkar-Appeldorn nu eens het omgekeerde. De Coöperatieve, Condensfabriek „Friesland” opende daar de uitbreiding van dochteronderneming Milchwerke Woehrmann. De Duitse onderneming maakt vooral condens (met name in twee-kilo-pakken voor grootverbruikers), maar ook tal van andere zuivelproducten. Men verschaft 360 personen

werk. De Friese delegatie was niet verbaasd dat één van die 260 gisteren zei dat hij even denkbaar had gekeken toen hij van de overname door de CCF hoorde. Dit soort dochters plegen niet altijd door de moeder tot het uiterste te worden gekoesterd.

De activiteiten van de Friese zuivelonderneming in Kalkar-Appeldorn deden de plooiën echter al gauw vervagen. In luttele jaren heeft de CCF namelijk voor bijna veertig miljoen gulden in het bedrijf geïnvesteerd. Zoiets was men bij Woehrmann niet gewend. Het oude familiebedrijf werd door de vroegere eigenaar - er zit nu geen Woehrmann meer in de directie - voornamelijk op de been gehouden door aankoop van tweedehands materiaal. Nu is praktisch alles nieuw.

Ook andere zaken veranderden. Als ten tijde van het familiebedrijf Herr Direktor binnenkwam ging iedereen, die zat, staan. Als directeur Paul Ziemann nu de hal in komt wordt alleen nog het hoofddeksel gelicht...

De nieuwe condensfabriek, waar het gisteren allemaal om draaide, heeft twintig miljoen mark gekost. Dat is weinig vergeleken met hetgeen elders in Kalkar wordt geïnvesteerd⁶, maar voor de deelstaat Noordrijn-Westfalen aan de andere kant ook weer genoeg om de plaatsvervangend minister-president en tevens minister van financiën, dr. Diether Posser, af te vaardigen om de officiële opening te laten verrichten.

De condensfabriek van Woehrmann is na die in Groningen de tweede die de CCF in korte tijd opent. In feite worden beide bedrijven mede gebruikt om het systeem uit te testen dat straks in de nieuwe fabriek in Leeuwarden (die volgend jaar wordt geopend) wordt geïnstalleerd. Kalkar-Appeldorn profiteert nu al van de foutjes die Groningen te zien gaf. Als het nieuwe bedrijf in Leeuwarden klaar is heeft de CCF in een paar jaar f 200 miljoen in nieuwe condensfabrieken gestoken.

Bij Milchwerke Woehrmann verwerkt men jaarlijks 250 miljoen kilogram-melk: 110 miljoen kilo van de boeren uit de omgeving en 140 miljoen kilo die via aankoop wordt verkregen. In het verleden ging nog weleens melk van Nederlandse zuivelondernemingen naar dit Duitse bedrijf (onder andere van Coberco). maar sinds februari vorig jaar worden de aankopen uitsluitend gedaan in het gebied ten oosten van de Nederlandse grens tot ver in het Noorden toe. Woehrmann zit in een gebied waar nog twee fabrieken actief zijn. Men is er de grootste. Er zijn 1142 boeren bij aangesloten, dat wil zeggen: zij hebben een leveringscontract voor vijf tot tien jaar. Deze boeren beuren 60 tot 62 pfennig per kilogram melk en zij vinden dat dat overeenstemt met de gemiddelde prijs in Nederland en dat dat iets meer is dan de boeren in andere deelstaten ontvangen.

De opening werd voorafgegaan door een dia-presentatie: een verkoopplaatje in woord en beeld. Dit soort presentaties blinkt meestal niet uit door bescheidenheid. Een voorbeeld: „Im Reich der CCF geht die Sonne nie unter”.

Een van de dia's liet ook even het omstreden beeldmerk van de moeder met het kind op de arm zien, beter bekend als „Dutch Baby”. Het toeval wilde dat gistermorgen de VARA-radio de actieve actiegroep, die tegen dit beeldmerk ageert, voor de microfoon had gehaald. De CCF kreeg dus een sneer zonder dat er sprake was van een weerwoord van de zijde van het

6 Bedoeld wordt de in aanbouw zijnde prototype van een zg. (snelle) kweekreactor kerncentrale. Nederland nam daar voor 15% in deel. Het werd een flop, kosten liepen op van 1,7 miljard tot 5 miljard DM. In mrt 1991 werd het project stop gezet. (zie ook www-wikipedia.org/wiki/Kweekreactor_Kalkar)

bedrijf, want daar had de redactie van de „Wekkerradio” kennelijk geen behoefte aan. De tendens was: de CCF gaat maar door met „Dutch Baby” terwijl het allang niet meer mag.

Bij de CCF vindt men dat de actiegroep zo langzamerhand wat aan het zeuren is. Het concern heeft besloten met ingang van 1 april van dit jaar met Dutch Baby te stoppen en de rest van het jaar te gebruiken om de baby op het etiket te laten verdwijnen en het nieuwe merk „Dutch Lady” in te voeren. Dat proces vergt veel tijd, aldus de CCF, want de wetten daaromtrent zijn in lang niet alle landen gelijk. Men stelt ook dat men daar de actiegroep van op de hoogte heeft gebracht. Op de etiketten van de produkten in Kalkar-Appeldorn was de baby al verdwenen. Dat wil zeggen het plaatje, nog niet de naam.

Leeuwarder Courant 1984-05-19

Zuivelgigant legt verantwoording af over lage melkprijs Aan boeren in Wommels e.o.

WOMMELS - Zo'n tweehonderd ongeruste en ontevreden boeren die aangesloten zijn bij de coöperatieve zuivelindustrie „*De Takomst*” te Wommels, hebben vrijdagavond in „It Reade Hynder” te Wommels hun ongenoegen geuit over de uitgekeerde melkprijs. De prijs die de zuivelgigant „Noord Nederland” hun heeft uitgekeerd bedraagt 76,08 cent. Dat is twee à drie cent minder dan de uitbetaling van de vrije fabrieken. Van de kant van de zuivelindustrie kwamen afgevaardigden in Wommels wel verantwoording afleggen, maar een voor de boeren aanvaardbare verklaring kwam er niet.

De heer Ymte Heeg uit Spannum die als verontruste boer de bijeenkomst leidde, bekritiseerde de bestuursleden omdat zij niet het initiatief tot de vergadering wensten te nemen. Volgens Heeg is het op die manier onduidelijk in hoeverre het zuivelbedrijf de problematiek zwaar opneemt. Bovendien lijkt het, aldus Ymte Heeg, alsof de hoofddirectie in recente publicaties „de boeren stront yn 'e eagen smarre wol”.

Bij dit alles speelt ook het vertrouwen van de boeren in „Noord-Nederland”. Tijdens de bijeenkomst vroegen de veehouders zich af of de overgang naar de zuivelgigant destijds wel een goede was geweest. Nu de Frico-Domo-combinatie ruim een jaar draait, lijkt het er volgens Heeg op dat erg veel wordt doorgeschoven naar Drenthe. Bovendien zetten de verontruste boeren vraagtekens bij de doorlichting van de Fricó door een- expertisebureau. Dat deed Ymte Heeg twijfelen over de verhouding tussen de blauwe overalls en de witte boorden. De heer Wout Kranenburg directeur van „Noord-Nederland”, stelde dat het bestuur en de directie van het zuivelbedrijf zich wel degelijk bewust zijn van de problemen rond de melkprijs. Hij kwam met een rijtje oorzaken voor de tegenvallende resultaten.

Zo is bij de kaasafzet van de Frico nogal wat geld verloren gegaan, voornamelijk door verhuizing en vernieuwing. De kosten daarvan zijn in een jaar in de exploitatie meegenomen, aldus Kranenburg. Daarnaast is de buitenlandse kaasafzet aanzienlijk verminderd en kwam ook de afname van de melkpoeder door de ontwikkelingslanden, in de knoei.

De zuiveldirecteur bleef er bij dat de integratie van Frico en Domo nog steeds als positief gezien kan worden. „Als „Noord-Nederland” nog niet bestaan had, was de melkprijs van de Frico nog slechter uitgevallen”, aldus Kranenburg. Ondanks de matige ontwikkelingen in de Der-

de Wereld heeft de melkpoederproduktie van de Domo de prijs toch nog wat omhoog weten te halen. De directeur kon met deze argumentatie de boeren niet overtuigen. Zij stelden dat bij de overgang van „de Takomst” naar „Noord-Nederland” hen voorgespiegeld was dat de melk-prijs twee cent boven die van de fabriek in Workum zou komen. Uiteindelijk is het echter drie cent eronder geworden. „En dat ferskil fan fiif sinten is in lytse superheffing”, zo werd opge-merkt.

Het feit dat de Frico door Kranenburg als de zondebok werd aangemerkt, werd hem door de verontruste boeren niet helemaal in dank afgenomen. Toch is er volgens de directeur van „Noord-Nederland” het een en ander op de Frico aan te merken. „Het zit daar al jaren niet zo best. Er had al veel eerder wat moeten veranderen in de bedrijfsstructuur, maar omdat alle be-trokkenen alleen naar hun eigen belang keken, kon er nooit iets veranderen”. aldus Kranen-burg.

Met de integratie is een herstructurering wel tot de mogelijkheden gaan behoren. Daarom is volgens de directeur ook het organisatiebureau ingeschakeld voor een onderzoek. „En dan gaat het niet om de blauwe overall, maar om de invulling van de commercie. De uitslag wordt gerapporteerd aan het bestuur van de coöperatie, zodat er geen sprake van kan zijn dat de di-rectie de resultaten ergens onderin een la kan leggen”, zo stelde Kranenburg. Het onderzoek zal zich richten op de onderlinge afstemming van het gebouw, de afzetmarkt, het lokatiebeleid en andere zaken die kostenbesparend kunnen werken. Wat dat lokatiebeleid betreft, zal het met de sluiting van de fabrieken in Makkinga en Ruinerwold niet afgehandeld zijn. „Er zal nog meer moeten gebeuren”, zo is de overtuiging van Kranenburg.

Over de melkprijs voor 1984 durfde hij geen voorspellingen te doen, hoewel de boeren dat wel probeerden uit te lokken. De prijs zal voor een deel afhangen van de resultaten van het or-ganisatieonderzoek en vooral ook van de afzetmogelijkheden van produkten als kaas en melk-poeder. Het ijveren voor een hogere prijs is volgens de verontruste boeren een zaak waar de directie hard voor moet werken. getuige een van de slotreacties: „Wy binne net by Jim yn ‘t wurk, mar Jim by ús.

Leeuwarder Courant 1984-06-09

Boerenmelk gaat naar groothandel

Spanning in zuivelcoöperatie

LEEUWARDEN - Groothandelaren in melk trachten op het ogenblik boeren die hun melk le-veren aan Frico-Domo, over te halen hun melk aan hen te verkopen. Actief zijn vooral de fir-ma **De Kievit** uit Meppel en een groep handelaren om de oud Lijemp-Directeur Lammert Gorter⁷. In een aantal gevallen heeft De Kievit succes, want in het zuiden van Friesland heb-ben zes boeren laten weten, dat ze met de melklevering aan Frico-Domo in Wolvega willen stoppen.

Het betreft grote en kleine boeren in Boijl, Noordwolde, Zandhuizen en Blesdijke. De groep-Gorter is actief in Groningen en heeft laten verluiden, dat ze al over tientallen miljoenen kilo's melk zou kunnen beschikken. Directeur Ruurd Posthumus van Frico-Domo kon zich dat niet

⁷ Gorter richtte mei 1985 Noordmelk BV op – was een zg. melkoper, leverde de melk voornamelijk aan de ZOH. in Oosterwolde. De ZOH nam in 1992 Noordmelk BV over van Gorter en mede eigenaren Lycklama en de Vries.

voorstellen, want uit het desbetreffende gebied had hij slechts een enkel seintje gekregen van boeren. die benaderd waren.

Binnen de noordelijke zuivelcoöperaties lijken de activiteiten van de groothandelaren tot grote spanningen te leiden. Deze handelaren hebben de melk, die afkomstig zou zijn uit het gebied van *Frico-Domo*, aangeboden bij de coöperaties, die geen deel van de *Noord-Nederland* uitmaken. Langs een omweg zou zo de grensregeling tussen de coöperaties omzeild worden.

Ruurd Posthumus heeft er bij zijn collega's op aangedrongen deze melk niet te accepteren. Het probleem is echter, dat deze bedrijven veel zaken met *De Kievit* doen. Ze leveren aan dit bedrijf in Meppel ingedampte melk en ze kopen er verse melk. Ook Frico-Domo doet zaken met *De Kievit*, die in Meppel zelf beschikt over een droogtoeren in de voormalige kalvermelkfabriek van Wessanen.

Gecomplliceerd wordt de zaak door het feit, dat *De Kievit* een volledige dochter is van BV *Hoogwegt*, die samen met de firma Buisman en de zuivelcoöperaties *ZOH* en *De Twee Provinciën* de kaashandel K. M. de Jong Export in Hoorn en Weidum exploiteert

Ontkend

Bij de *Lijempf* wordt ten stelligste ontkend, dat zij iets te maken heeft met de activiteiten van haar oud-directeur Lammert Gorter. Van de groep-Gorter wordt gezegd, dat ze pas in augustus met het ophalen van de melk zou beginnen, maar een van de leden van deze groep ontken- de die mogelijkheid. Men zou immers vastlopen op de wettelijke bepalingen en voorschriften omtrent de bemonstering van de melk. De melk valt uiteraard wel onder de productieregeling.

Achtergrond van de spanningen is de overcapaciteit in de noordelijke zuivelindustrie als gevolg van de productiebeperking van de melk. De *Frico-Domo* is wat dat betreft in een kwetsbare positie, welke er niet beter op is geworden na een tegenvallende melkprijs van deze coöperatie.

Nieuwsblad vh Noorden 1984-06-20

Aanvoer Noord-Nederland vorig jaar fors gestegen

Gegevens uit jaarverslag 1983

(Door onze sociaal-economische redacteur Egbert Zijlema)

De coöperatieve melkproductiebedrijven *Noord-Nederland*, ontstaan na de fusie tussen Domo en Frico, hebben het afgelopen jaar beduidend meer melk te verwerken gekregen dan een jaar eerder. De totale aanvoer was bijna 2,5 miljard kilo.

Met een stijging van zeven procent zit "de Noord-Nederland" ver boven de gemiddelde groei van de melkproductie in Nederland, die 3,1 procent bedroeg. De gemiddelde stijging van de productie in de tien EG-landen was 3,9 procent.

Dat staat in het vandaag verschenen jaarverslag van Domo/Frico. Ondanks de fors hogere productie was het financieel resultaat over 1983 echter nauwelijks beter dan in 1982. De „winst”, beschikbaar voor de uitkering van melkgelden aan de leden, was ruim 1,7 miljoen gulden.

Factoren, die de stagnatie voornamelijk bepaalden, waren: het achterblijven van de kaasprijzen, verminderde exportmogelijkheden naar landen buiten de EG (gedaalde koopkracht) en de kosten, die het concern heeft gemaakt om de „kaaspoot” te vernieuwen en centraliseren. Voor de zuivel is van een opleving van de wereldeconomie in 1983 niet veel te merken geweest, aldus het verslag. De wereldzuivelhandel liet zelfs een lichte daling zien ten opzichte van 1982, terwijl tegelijkertijd melkproductie over de wereld met drie procent groeide.

De binnenlandse verkoop van consumptiemelk heeft in 1983 nogal wat concurrentie ondervonden van verse melk uit het buitenland. In de drinkmelksector is een duidelijke verandering in het consumptiepatroon van de Nederlander merkbaar: er wordt minder volle melk gedronken. In het werkgebied van „Noord-Nederland” daalde de afzet van dat produkt met twee procent, waartegenover een groei stond van halfvolle melk met 7,5 procent.

De ambulante melkhandel (de traditionele „melkboer”) moet intussen steeds meer terrein prijsgeven. De afzet van melk aan de kar is aanzienlijk gedaald, doch steeg in vrijwel de zelfde mate bij de supermarkten.

Nieuwsblad van het Noorden, 1984-06-30

Voorzitter Meihuizen van DOMO/FRICO:

Door superheffing melk en kaas mogelijk duurder

Van een onzer verslaggevers

BEILEN - Komende herfst moet de consument mogelijk meer betalen voor zuivelprodukten als melk en kaas. Dit als gevolg van de superheffing, die tot doel heeft de melkproductie te drukken. De directie van de Coöperatieve Melkproductenbedrijven *Noord-Nederland*, heeft dit gisteren in Beilen bekend gemaakt tijdens de ledenraadsvergadering.

Volgens drs. S. W. Meihuizen, voorzitter van de centrale directie van de Noordelijke zuivelreus, zou ‘de nog onbekende invloed van de superheffing wel eens van meer betekenis kunnen zijn dan nu nog algemeen wordt verwacht’. In herfst en winter dreigt, aldus drs. Meihuizen, zeer waarschijnlijk een tekort aan melk. Dit kan voor buitenstaanders tot de ‘onbegrijpelijke’ situatie leiden dat, ondanks productie-overschotten binnen de EG in de winkel meer geld moet worden neergeteld.

Betere spreiding van niet door de superheffing belaste melkproductie melk, zodat optimaler bij de vraag wordt aangesloten, zou het probleem moeten oplossen. De zuivelgigant overweegt daarom de productie van wintermelk te stimuleren door extra toeslagen.

Voorzitter G. de Jong van het bestuur van de zuivelcoöperatie bepleitte, indien hier toe wordt besloten, snel maatregelen te nemen.

Wanneer de spreiding van de melkproductie niet kan worden verwezenlijkt, moet de daling van de grondstofaanvoer in de winter op peil worden gehouden door technische kunstgrepen, zoals het aanhouden van grotere voorraden tijdens de zomermaanden en het tot poeder verwerken van melk. Dit werkt echter kostenverhogend.

De Jong signaleert als vervelend bijverschijnsel, dat door het dreigende wintermelktekort handelaren proberen bij veehouders melk op te kopen.

Bij kaaspakhuizen NN. dreigt ontslag voor 150 mensen

LEEWARDEN - Bij de twee kaaspakhuizen van het zuivelconcern *Noord-Nederland* in Leeuwarden staan 150 arbeidsplaatsen op de tocht. In de pakhuizen werken nu 450 mensen. De sterk teruggelopen kleinschalige kaasverkoop is de oorzaak van het dreigende verlies aan arbeidsplaatsen, zegt de Frico-directie.

De directie heeft een onderzoek laten doen naar de toekomstmogelijkheden van de kaaspakhuizen, toen in mei bleek dat er bij de kaasfabrieken van *Noord-Nederland* een overcapaciteit van 200 miljoen kilogram kaas per jaar is. Er was toen ook sprake van sluiting van kaasfabrieken en ontslag van 200 mensen.

De mededeling van de Frico-directie kwam voor de Voedingsbond FNV als een volslagen verrassing. De bond wil daarom nog geen commentaar geven.

Leidse Courant, 1984-08-02

Bonden tegen gedwongen ontslagen kaaspakhuizen *Noord-Nederland*

LEEWARDEN - De vakbonden gaan absoluut niet akkoord met gedwongen ontslagen bij de twee kaaspakhuizen van het noordelijk zuivelconcern *Noord-Nederland* in Leeuwarden (vroeger Frico-Domo). Dit is meegedeeld bij de behandeling van een rapport over de werkgelegenheidssituatie bij de kaaspakhuizen. Hierin wordt vermeld dat er zo'n 100 banen bij de kaaspakhuizen moeten verdwijnen. De problemen bij *Noord-Nederland* zijn een gevolg van de sterk teruglopende kleinschalige kaasverkoop. Er is een overschot van 200 miljoen kilo kaas per jaar. Er werken in totaal 450 mensen bij de kaasafdeling van *Noord-Nederland*. Gedwongen ontslagen zouden, volgens de vakbonden in strijd zijn met afspraken die in 1980 met de directie zijn gemaakt toen de zuivelcoöperaties Frico en Domo fuseerden tot *Noord-Nederland*

Leeuwarder Courant 1984-09-12

Cheddarproductie wordt in Wolvega niet hervat Districtbestuurder Dick Heine van Voedingsbond-FNV.

LEEWARDEN - Steeds weer opnieuw worden boeren en zuivelarbeiders geconfronteerd met de gevolgen van de fusie tussen de Frico en haar deelgenoten waaronder de Domo. Het blijkt dat de vorming van de „Noord Nederland” heel wat voeten in de aarde heeft. De ongerustheid bij het personeel van de zuivelfabriek van „De Takomst” in Wolvega was dit voorjaar een voorproefje. Er hangt meer in de lucht. Een lokatie-onderzoek dat wordt gedaan door de faculteit bedrijfseconomie van de rijksuniversiteit te Groningen, zal voor de Voedingsbond-FNV Nederland een leidraad zijn bij nog komende ingrijpende beslissingen bij „Noord-Nederland”.

Districtsbestuurder Dick Heine van de Voedingsbond-FNV is niet gerust over de ontwikkelingen. Zo verwacht hij niet dat de stilgelegde cheddarproductie in Wolvega zat worden hervat. „De directie koestert de illusie de dat de markt voor cheddar zich zal verbeteren en de cheddarlijn per 1 april volgend jaar weer kan beginnen. Wij houden echter ernstig rekening met het definitief verdwijnen van de cheddarproductie”, aldus Heide

Toch bestrijdt Heine het hardnekkige gerucht dat de zuivelfabriek in Wolvega dicht zal gaan. „Wolvega krijgt een zeer belangrijke plaats in het lokatiebeleid” is zijn stellige overtuiging. De vestiging van „Noord Nederland” in Wolvega is volgens Heine dermate groot dat een sluiting van deze fabriek niet in de lijn der verwachtingen ligt. Dit ondanks het feit dat er vanwege de stopzetting van de cheddarlijn tijdelijk 25 mensen naar de „Noord Nederland”-fabrieken in Warga en Marum zijn overgeplaatst. Daartegen is de Voedingsbond FNV niet in actie gekomen. Men wil de rust binnen de gelederen bewaren, om de positie bij de onderhandelingen over het lokatiebeleid niet te verzwakken, zo wordt duidelijk.

Goede kansen

Heine erkent dat de fabriek in Wolvega niet een van de modernste fabrieken is maar ziet goede kansen als hier wordt begonnen met de fabricage van andere kaassoorten. Hij noemt daarbij als voorbeeld de Maasdammer, die nu voor de frico in Bergum en Dokkum bereid wordt. Nu biedt voor Wolvega de productie van Edammers enig soulaas. De melkpoedertoren in Wolvega is namelijk overbodig geworden, nu de moderne melkpoedertoren in Beilen volop produceert.

Veel eerder denkt districtsbestuurder Heine dat kleinere fabrieken het slachtoffer zullen worden van de reorganisatie bij de *Noord-Nederland*. Hij verwijst dan weer naar het geruchtencircuit, waarin al langere tijd de namen van de zuivelfabrieken in Donkerbroek en Sint Nicolaasga circuleren. Bij de eerste vestiging maakt men de rode commissiekaas, in Sint Nyk speciaalsoorten als de Friese nagelkaas.

Met nadruk wijst Heine op de voorwaarde dat gedwongen ontslagen niet mogen vallen. Eerder heeft hij aangekondigd dat het in het andere geval „oorlog zal zijn in de zuivelindustrie”. Hij denkt dat de directie van *Noord-Nederland* zich in alle bochten zal wringen om dat te voorkomen.

Eind oktober zal de directie van de „Noord-Nederland” met haar lokatiebeleid naar buiten treden. Daarbij zal volgens Heine ook zeker het onderzoek van de rijksuniversiteit te Groningen worden betrokken. Dat laatste is een initiatief van de Voedingsbond-FNV, dat is overgenomen door de centrale ondernemingsraad van de „Noord-Nederland”. De onderneming betaalt de kosten van deze externe deskundige van de centrale ondernemingsraad.

Met de inschakeling van een externe deskundige wil de Voedingsbond-FNV en de centrale ondernemingsraad voorkomen dat de directie ten aanzien van de productiebedrijven een ad hoc-lokatiebeleid zal gaan voeren. Volgens Heine zal het lokatiebeleid rekening moeten houden met de werkgelegenheid, een regionaal spreidingsbeleid en de maatschappelijke betekenis van de fabriek.

Het laten maken van het lokatie-onderzoek is trouwens een uitvloeisel van de dit voorjaar gevoerde acties bij de fabrieken in Makkinga, Wolvega, Koekange en Ruinerwold. „De sluiting van Makkinga en Ruinerwold is nooit goed onderbouwd”, luidt de klacht van Heine over de toenmalige gang van zaken.

Een gegeven is dat de zuivelfabrieken van Makkinga en Ruinerwold op 1 januari 1985 zullen sluiten. Dat is het begin, de rest van de maatregelen zal voortvloeien uit het lokatie-beleid, waarbij de Voedingsbond-FNV met het eigen onderzoek nog een vinger in de pap houdt. Districtsbestuurder Dick Heine beseft echter dat er bij „Noord Nederland” iets moet gebeuren. „Men moet immers werken aan een regionaal en landelijk concurrerende melkprijs. Dat is een juiste stellingname, zo zit het systeem nou eenmaal in elkaar”, luidt zijn verklaring. De *Noord-Nederland* bleef vorig jaar bij de uitbetaalde melkprijs achter bij de vrije fabrieken in Friesland.

De „Zuid Oost Hoek” in Oosterwolde redt overigens de werkgelegenheid van tien tot twaalf werknemers van de zuivelfabriek te Makkinga. Bij de „Zuid Oost Hoek” heeft men de arbeidstijdverkorting doorgevoerd en dat maakte onder andere ruimte om het grootste deel van het personeel van de fabriek in Makkinga over te nemen. „Ook nog een positief geluid”, constateert de heer Heine, die ingenomen is dat er overeenstemming zal worden bereikt over het automatiseringscontract bij „Noord Nederland”.

Dat er op dit moment veel melk vanuit Friesland naar de melkpoedertoren te Beilen wordt vervoerd, baart Heine geen zorgen. „Het is een op de markt gerichte politiek van het bedrijf. Men verwerkt de melk op de plaats waar men het beste rendement kan krijgen. Voor de melkpoederproductie in Beilen is er een goede orderportefeuille. De markt voor met name volle melkpoeder is goed, dus dan is het minder gek dat de kaasproduktiebedrijven in Oosterzee en Sint-Nicolaasga af en toe een of twee dagen per week niet draaien”.

Reserves

Met reserves is Heine vervuld over de reorganisatieplannen bij de kaaspakhuizen van de *Noord-Nederland* in Leeuwarden en Wolvega. Hij wijst er op dat er lange tijd in allerlei geleidingen niet efficiënt werd gewerkt en dat eigenlijk al veel eerder maatregelen hadden moeten worden genomen. Overigens is deze kwestie een zaak van de Dienstenbond-FNV, maar Heine wil op voorhand wel kwijt dat overtollig personeel uit de pakhuizen niet kan en msg worden weggesluisd naar de productiebedrijven.

„De gevolgen van de fusie tot „Noord-Nederland” komen nu echt boven water. Op lange termijn denk ik echter dat het een goede ontwikkeling is geweest, al is het best denkbaar dat nu een hogere melkprijs behaald zou zijn, als de Friese Frico-deelgenoten zelfstandig waren gebleven” meent Heine. Hij merkt voorts op dat de vorming van de „Noord Nederland” tot nu toe met de nodige scepsis is bekeken door de werknemers en de boeren.

Te pakken gehad

Een dreigend verlies van honderden arbeidsplaatsen in de zuivel door de superheffing wordt door de bestuurder Dick Heine tenslotte als „kretologie” weggewimpeld. „de superheffing is door de zuivel dankbaar aangegrepen”, verklaart hij. Heine wijst er op dat ondanks afspraken over arbeidstijdverkorting met inlevering van de prijscompensatie de werkgelegenheid in de bedrijfstak van de zuivel in Nederland met bijna tweeduizend arbeidsplaatsen is verminderd tot ruim twintigduizend. Volgens afspraak had die daling zo’n tweehonderd arbeidsplaatsen mogen bedragen, aldus H „De zuivel heeft ons wat dat betreft mooi te pakken”.

Ir. Bijvoet van “Noord-Nederland”:

In de zuivel nu al tekenen van herstel door superheffing

JOURE - De eerste tekenen wijzen er op dat het in de zuivel beter gaat na de invoering van de superheffing. Ir. Bernard Bijvoet, directeur van de zuivelcoöperatie „*Noord-Nederland*,” ziet in een stijgende kaasprijs en een toenemende vraag naar kaas en volle melkpoeder de eerste tekenen van het herstel. Ook de kleiner wordende melkproduktie en de teruggang in de verwerking tot boter en magere melkpoeder, zijn volgens hem de eerste resultaten van de superheffing.

Ir. Bijvoet verklaarde gisteravond bij de officiële opening van de Agrische Schouw in park Herema State te Joure dat de kaasproduktie nu al zeven procent is gestegen. “Bovendien is het prijspeil nu veel beter dan in '83, toen het zich op een dieptepunt bevond. Nu zit de kaasprijs duidelijk in de lift,” merkte hij op. Met enige trots maakte hij voorts melding van een forse order die zijn coöperatie pas heeft binnengehaald. Voor zo'n 7 à 8 miljoen gulden zal er binnenkort ruim 700 ton naar Egypte worden verscheept.

Vanzelfsprekend kon aan de vooravond van de eendaagse landbouwwerktuigententoonstelling in Joure de superheffing niet onbesproken blijven. Enkele boeren uit het gehoor wilden graag van Bijvoet weten of er door de quotering een tekort aan wintermelk zal ontstaan bij de zuivelcoöperaties, waarvoor eerder werd gevreesd. Bijvoet verklaarde dat het zeker geen teruggang zal worden van zo'n tien tot twaalf procent. Hij dacht dat het tot de helft beperkt zou blijven.

Over de hoogte van de melkprijs voor de winterproductie wilde hij zich niet uitlaten. Vanuit de zaal merkte men evenwel op dat het veehouders veel in de portemonnee kan schelen als men de produktie naar de winterperiode weet te verleggen. Men ging er vanuit dat de literprijs voor wintermelk aanmerkelijk hoger uit zal komen. Boeren, die al vroeg op de superheffing hebben ingespeeld door hun produktie te verminderen, zouden daardoor in de winterperiode extra productievoordeel kunnen halen, zo werd opgemerkt.

Directeur Bijvoet hoopte op een snelle groei van de afzet van zuivelprodukten. Dat zou volgens hem de kans een stuk groter maken om zo snel mogelijk van de superheffing af te komen. Voorwaarde daarvoor is volgens hem zeker een matig prijsbeleid in de zuivel. Het aantrekken van de export moet met name de zaak in de zuivel ten goede keren, zo werd verder van Bijvoet duidelijk.

Contract bonden met ‘zuivelgigant’ (Noord-Nederland) Geen gedwongen ontslag door automatisering

BEILEN - De voedingsbonden van CNV en FNV hebben met de directie van de *Noord-Nederland* een automatiseringscontract afgesloten. In het contract is overeengekomen dat de automatisering geen gedwongen ontslagen tot gevolg zal hebben. Het is de eerste keer dat een dergelijk contract, dat op 1 januari 1985 ingaat, in de zuivelindustrie wordt afgesloten.

De overeenkomst heeft ook betrekking op de werknemers die als gevolg van de verdergaande automatisering in salaris achteruit gaan. Afsproken is onder meer dat werknemers van vijftig jaar en ouder een aanvulling tot 100 procent van het „oude” loon krijgen als ze door automatisering in een lager betaalde functie terecht komen. Deze aanvulling wordt betaald tot het bereiken van de VUT- of pensioenleeftijd. Werknemers die jonger zijn dan vijftig jaar, krijgen tien jaar lang een aanvulling op hun „oude” salaris. Het eerste jaar is er een aanvulling tot 100 procent en wordt jaarlijks met 10 procent minder.

Vakbonden en directie hebben ook afgesproken dat de werknemers vroegtijdig zullen worden ingelicht als er nieuwe automatiseringsplannen op stapel staan. Informatie moet onder meer worden gegeven over de financieel-economische achtergronden van de investeringen, de nieuwe functieindeling die ontstaat en de plannen die de directie maakt voor omscholing voor het betreffende personeel.

Districtsbestuurder Tamme Volders van de Voedingsbond FNV zegt ingenomen te zijn met deze eerste overeenkomst. „Automatisering in de zuivelindustrie zal en moet doorgaan, maar door dit contract kan het in goede banen worden geleid.” Het overleg tussen bonden en directie is op gang gekomen na het conflict tussen bonden en Noord-Nederland van enige maanden geleden over de sluiting van vier kaasfabrieken. Automatisering in andere vestigingen maakte sluiting volgens de directie noodzakelijk.

Leeuwarder Courant 1984-11-20

Ook FNV-acties op komst in Friese zuivelindustrie⁸

LEEWARDEN - De Voedingsbond FNV in Groningen heeft aangekondigd dat er donderdag op verschillende plaatsen in Friesland acties zijn te verwachten bij zuivelfabrieken. Vandaag zijn er ook acties bij de Nestlé-zuivelfabrieken in Scharsterbrug, Osingahuizen en Bolsward. Donderdag zullen er volgens de voedingsbond werkonderbrekingen zijn bij de Frico/Domo-fabrieken in Makkinga, Warga, Dronrijp, Oosterzee, Wolvega en Tuk. Ook staan er donderdag acties op het programma bij de CCF in Leeuwarden.

Volgens bestuurder Dick Heinen van de Voedingsbond FNV staat vrijwel vast dat de zuivelfabriek in Makkinga donderdag de hele dag plat gaat. Ook de Industriebond FNV voert vandaag op tal van plaatsen in Friesland actie, onder meer in Joure, Drachten en Sneek.
[...]

Leeuwarder Courant 1984-11-21

„Acties in zuivelindustrie zijn nog maar een begin”

Voorzitter Lubbi van Voedingsbond FNV:

DONKERBROEK - Volgens voorzitter Greetje Lubbi van de Voedingsbond FNV zullen de voor deze week aangekondigde acties in de zuivelindustrie nog maar een voorproefje zijn van de “vervelende dingen” die later gaan gebeuren. „Ik kom” zegt ze, “nog al eens op afdelingsvergaderingen en bij de zuivelmensen die ik daar spreek wordt de irritatie steeds groter. Er is arbeidstijdverkorting overeengekomen en men ziet niet wat dat oplevert. We hebben richtlijnen voor de werkgelegenheid opgesteld en daar blijven de bedrijven fors onder. Ik merk ook dat de werkgevers de superheffing aangrijpen om de werkgelegenheid te beperken. Maar van de superheffing komt pas volgend jaar de weerslag. Het betekent voornamelijk dat er minder mager melkpoeder wordt gemaakt en dat gebeurt al grotendeels machinaal.”

„Maar we zijn niet van plan ons knollen voor citroenen te laten verkopen, terwijl we nog een paar rekeningen te vereffenen hebben,” vertelt ze in Donkerbroek waar ze wat bijtankt tussen de acties bij Douwe Egberts en een vergadering met leden van de Voedingsbond in Oosterwolde.

Het zijn werknemers van de zuivelindustrie *Zuidoosthoek*. Bij deze fabriek zullen morgen acties worden gehouden. Evenals onder andere in Makkinga, waar de fabriek de hele dag „plat” gaat. Het is de bedoeling dat personeelsleden van Makkinga die dag in de fabriek van de *Zuidoosthoek* gaan werken, „om al vast het bedrijf te bekijken, waar ze na de sluiting van hun eigen fabriek waarschijnlijk naartoe gaan.”

[...]

⁸ Deze acties waren vooral bedoeld om druk uit oefenen op de politiek. De regering had plannen omtrent de sociale minima en de korting op het ziektegeld, waar de bonden – naar ik begrijp – bezwaar tegen hadden.

Korte acties van FNV bij zuivelbedrijven in Frieslanduit protest tegen regeringsbeleid

Leeuwarder Courant 1984-11-22

Korte acties van FNV bij bedrijven in Friesland

Zuivelfabriek Makkinga ligt stil

(Vervolg van voorpagina)

LEEUWARDEN/MAKKINGA - De laatste dertien werknemers van **zuivelfabriek** De Eendracht in Makkinga hebben vanmorgen eendrachtig het werk neergelegd uit protest tegen het regeringsbeleid. De baby-edammers zijn gekeerd en de kaasjes die nog uit de pekel moeten, zullen er worden uitgehaald, want het produkt zal geen enkele schade worden toegebracht. Maar verder gebeurt er vandaag helemaal niets. De werknemers zitten in de kantine en zullen daar blijven.

Over twee weken is de fabriek definitief dicht. De laatste kaas verdwijnt op 10 december uit het pakhuis en met ingang van 3 december verspreidt het personeel zich over de provincie: vijf gaan naar ZOH in Oosterwolde, één gaat naar Dokkum, vier gaan naar Bergum en één blijft als melkventer in Makkinga. Ook gaan er twee in de vut.

FNV-acties worden er vandaag ook gevoerd in de **zuivelfabrieken** van Oosterwolde, Donkerbroek, Elsloo, Dron-

rijp, Warga, **Oosterzee** en Leeuwarden (CCF). Het gaat hier in de meeste gevallen om werkonderbrekingen. In Warga is het personeel van de Frico/Domo-fabriek rond elf uur de straat op gegaan om onder de dorpsbewoners pamfletten te verspreiden. Een delegatie van het personeel is rond het middaguur met de vakbondsbestuurders meegegaan naar de CCF in Leeuwarden om daar de zuivelwerkers op te roepen tot een werkonderbreking.

Gewapend met spandoeken trok personeel van de **zuivelfabriek** in Warga vanochtend in optocht door het dorp

Als gevolg van superheffing, **Dreigend melktekort in Noorden**

(Door onze sociaal-economische redacteur)

LEEWARDEN - De grote zuivelconcerns in het Noorden van het land kunnen te maken krijgen met een tekort aan melk. Dit als gevolg van de beperking van de Nederlandse melkproduktie (door de superheffing). Als de afzet van zuivel sterk zou gaan aantrekken, moeten bedrijven als CCF in Leeuwarden en de *Noord-Nederland* mogelijk melk bijkopen in het buitenland.

„Dat zou wel een erg wrange situatie worden voor de Nederlandse boeren”, aldus CCF-directeur A. J. Kranendonk, gisteren tijdens een vergadering van de Friese Maatschappij van Landbouw, „omdat je die extra melk dan zou moeten kopen in landen met een overschot (Frankrijk, Ierland) en die zijn nu juist in hoge mate verantwoordelijk voor de invoering van de superheffing”.

Kranendonk sloot niet uit, dat Nigeria (vroeger een grote klant) straks weer zuivel gaat importeren, waardoor bij CCF een tekort van 100 miljoen kilo melk per jaar zou kunnen ontstaan. De Noordelijke zuivelbedrijven denken overigens de komende winter niet met een tekort te kampen te krijgen.

Leeuwarder Courant 1984-12-07

Frico (*Noord-Nederland*) neemt kaashandel Bouter over

LEEWARDEN - In het kader van de reorganisatie van de afzet is de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* (Frico-Domo) de SER-procedure gestart voor de overname van het hele aandelenpakket van de kaashandel Bouter in Raamsdonkveer. De Frico heeft indertijd reeds 25 procent van dat pakket verworven bij de opzet van *het zogenaamde DC-systeem* voor de binnenlandse afzet.

De kaashandel Bouter, waarin eerder de firma Bontje werd opgenomen, werkte in Fricoverband als DC Zuidwest bij de binnenlandse afzet. Het DC-systeem vormt op het ogenblik nog een samenwerkingsverband tussen de Frico en een aantal kaasgrossiers, die de regionale markten in Nederland bewerken. Het systeem werkt niet meer naar wens, doordat de afzetgebieden elkaar begonnen te overlappen door de opkomst van de supermarkt ketens.

Het is de bedoeling, dat de DC's worden opgeheven en vervangen door een organisatie die onder één leiding staat. De kleinschalige activiteiten van de Frico-bedrijven in Wolvega en Leeuwarden (Hemrik) zullen in de nieuwe organisatie worden ondergebracht, waarna de bedrijven in Wolvega en Leeuwarden zich geheel kunnen richten op grootschalige activiteiten, die het leeuwendeel van de bedrijvigheid daar uitmaken.

Overname Bouter door de 'Frico' verrast zuivelwereld

LEEWARDEN De mededeling dat de Frico haar DC-grossier Bouter in **Raamsdonksveer** gaat overnemen, baarde gistermiddag op de zuivelbeurs in Leeuwarden groot opzien. De Frico verzekerd zich daarmee van een jaaromzet naar de levensmiddelenhandel van 27.000 ton kaas. Ook zuivelcoöperaties die niet verbonden zijn aan de Frico-Domogroep, laten hun kaasafzet gedeeltelijk via Bouter lopen. Het bedrijf in Raamsdonksveer heeft 135 man in dienst.

De kaashandel Bouter was reeds opgenomen in de samenwerking van Frico met een aantal kaasgrossiers in het zogenaamde DC-systeem. De Frico wil dit systeem beëindigen en kan nu met de overname van Bouter de markt rechtstreeks bedienen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1984-12-18

Door oplevende kaasmarkt

Studie naar sluiting van kaasfabrieken opgeschort.

BEILEN - Bij *Noord-Nederland*, is de publicatie van een studie over de mogelijke sluiting van kaasproduktiebedrijven met „enkele maanden” uitgesteld. Dit onder invloed van een opleving van de kaasmarkt, waarvan op dit moment niet te overzien is of deze tijdelijk dan wel structureel is.

De uitkomst van de studie over wat wordt aangeduid als „het toekomstig lokatiebeleid”, met als kernvraag hoeveel van de dertien kaasfabrieken moeten blijven bestaan, zou aanvankelijk deze of volgende maand verschijnen. Het is wel zeker, dat er (na de sluiting van de kaasfabrieken Makkinga en Ruinerwold dit jaar) nog enkele kaasbedrijven gesloten zullen moeten worden, maar welke dat zijn en om hoeveel werkgelegenheid het daarbij gaat is volgens hoofddirecteur drs. S.W. Meihuizen niet te zeggen. Wel staat volgens hem vast, dat het vermijden van gedwongen ontslagen het uitgangspunt blijft bij deze operatie. Verplaatsingen sluit hij niet uit

De Industrie- en Voedingsbond CNV zegt zich „ernstig zorgen” te maken over de op handen zijnde saneringsplannen in de kaassector (Frico-poot). De bond wil alleen over sluiting van fabrieken praten, als de noodzaak daarvan „keihard wordt aangetoond met duidelijke bedrijfs-economische cijfers”.

Leeuwarder Courant 1984-12-22

Noord-Nederland is met melkprijs op het goede spoor terug

LEEWARDEN - De melkprijs van de grootste zuivelcoöperatie in het Noorden, de *Noord-Nederland* zit „in een bevredigender spoor dan vorig jaar”. Dat deelde directeur Sam Meihuizen gistermiddag mee na afloop van een ledenraadsvergadering op het bedrijf in Leeuwarden. „Wij zijn op de goede weg terug”, zo werd eraan toegevoegd.

Concrete cijfers wilde men nog niet noemen. Vaststaat wel dat, die boeren, die in de zomer het melkgeld een week hebben laten staan, aan het eind van het jaar een voorschot op de nabetaaling krijgen van 1,65 cent per kilogram. Zoals bekend, hebben de fabrieken van Noord-Nederland dit jaar een nogal wat lagere melkprijs uitbetaald dan de overige Friese fabrieken. Wanneer „Brussel” zou besluiten geen prijsverhoging in te voeren - de beslissing daaromtrent moet nog genomen worden - zou dat inhouden dat Noord-Nederland de achterstand ten opzichte van de grote coöperaties in de rest van het land sneller kan inlopen. Een groot deel van de melk wordt namelijk in kaas omgezet en de kaasafzet loopt als een trein. Het zou overigens wel inhouden dat de boeren dan minder zouden ontvangen dan bij een Brusselse prijsverhoging en de heer Meihuizen wilde dat laatste liever dan het eerste.

De ledenraad besloot gistermiddag de aandelen over te nemen van **kaashandel Bouter** in Raamsdonkseer. Daar werken 130 mensen en de omzet bedraagt f260 miljoen. Met Bouter wordt ook „dochter” Bontje onderdeel van Noord-Nederland, een bedrijf dat zich specifiek richt op de kleinschalige export. Met die overname is tegemoet gekomen aan één van de aanbevelingen van het onderzoeksbureau Adviesbureau voor Strategische Besluitvorming, dat had geadviseerd meer „kaas” in het management te doen.

Verder werd besloten het komend jaar voor zo'n f31 miljoen te investeren, vooral in vervangingen. Dit jaar heeft de investering rond de f36 miljoen gevegd. De afschrijving is bepaald op f50 miljoen. De eerste jaren zullen geen aanvullende leningen worden gesloten, zei voorzitter Gerrit de Jong van Akkrum. Of de productie van Cheddarkaas in Wolvega weer ter hand wordt genomen staat nu nog niet vast. Noord-Nederland is er in augustus van dit jaar mee gestopt omdat de afzet stakte. In het najaar was er echter sprake van een sterke kentering, waardoor de markt voor Cheddar zich ging herstellen. Op dit moment lijkt het de directie nog niet lonend er weer mee te beginnen maar als de tendens zich voortzet zal dat veranderen. De Cheddar-lijn is „stand-by” zo drukte Meihuizen het uit.

Voorzitter De Jong maakte de ledenraad erop attent dat overal ter wereld ondernemingen bezig zijn met de mogelijkheden van genetische manipulaties in de microbiologie. Het Nederlands Instituut voor Zuivelonderzoek (NIZO.) in Ede neemt slechts op bescheiden schaal zo'n onderzoek ter hand. Doel daarvan is stammen van de melkzuurbacteriën te construeren die verbeterde of nieuwe eigenschappen bezitten voor toepassing in de zuivelindustrie. „We zijn geneigd te vrezen, dat de Nederlandse zuivel door een dergelijke bescheiden aanpak het risico loopt in de ontwikkeling van dergelijke technieken een achterstand op te lopen”, aldus de voorzitter.

De ledenraad koos Boyen de Boer van Stiens in het bestuur. Hij volgt Pier de Boer van Tirms op.

1985

Dit jaar, in april, vond er een landbouwredacteurs wisseling bij de Leeuwarder Courant plaats. Willen Stegenga wordt de opvolger van Jildert 'Sudema', dat betekent dat de vaste wekrubriek *De Veemarkt* waar ZHN., ook in deze MAP, gebruik van maakt, verdween, deze werd vervangen door een wekelijkse rubriek van Stegenga. Vanaf eind september '*Kaf en Koren*' geheten. Deze zaterdagse landbouwrubriek was de helft korter, maar al snel even 'krachtig' als die van zijn voorganger 'Sudema'. Meer hier over in de speciale '*MAP-LC-Kaf-en-Koren*'

Nieuwsblad vh Noorden, 1985-04-12

Domo geeft Esmil order van 6 miljoen voor afvalzuivering kaasfabriek Bedum

Van onze correspondent

AMSTERDAM - Esmil International, een dochter van Hoogovens, heeft van de Coöperatieve Melkproduktbedrijven Noord-Nederland opdracht gekregen een biologisch afvalwaterbehandelingssysteem te leveren voor de zuivelfabriek Domo in Bedum. Met de bouw is ongeveer zes miljoen gulden gemoeid. De installatie moet in 1986 in gebruik zijn.

In de installatie wordt uit slib eerst biogas gehaald en dat levert een extra besparing op de energiekosten op. Uiteindelijk blijft een hoeveelheid slib over dat na ontwatering wordt afgevoerd naar de landbouw. Het gezuiverde water wordt afgevoerd naar de Waddenzee.

Leeuwarder Courant :1985-04-13

Spanningen om melkprijs Frico

Vrije coöperaties raken ver aan kop

LEEWARDEN - De zuivelcoöperaties ZOH in Oosterwolde en *De Goede Verwachting* blijken dit jaar met een gelijke nabetaling over 1984 te komen. Beide coöperaties betalen per kilo melk 7,9 cent na. Dat is juist iets minder dan kleine coöperatie Oudwoude, die met haar Maasdammerfabriek tot 8,37 cent komt.

In procenten van de voorschotmelkprijs, die voor alle fabrieken gelijk is, komt Oudwoude op twaalf procent en Oosterwolde en Workum op elf procent. Als gevolg van verschillende gehalten zijn de prijzen per kilo niet geheel gelijk. De ZOH noteerde een melkprijs van 79,79 cent, Workum 79,63 cent en Oudwoude 79,47 cent. Het drietal Friese coöperaties heeft hoogstwaarschijnlijk de hoogste melkprijs behaald in Nederland als gevolg van de gunstige afzetmogelijkheden, die er vorig jaar voor kaas waren. De verbetering van de melkprijs draagt daardoor ruim een cent.

In Friesland moeten de Frico-Domo, Gerkesklooster en Nestlé hun melkprijs nog bekend maken. De verwachting is, dat dit volgende week zal gebeuren. In de melkprijs van de Friese coöperaties is een nabetaling van ruim een cent verwerkt, welke afkomstig is van de CCF. De verwachting is, dat de nabetaling van de Frico-Domo met enige moeite de vijf cent zal kunnen halen. Gerkesklooster zal uitkomen bij de drie andere vrije fabrieken en Nestlé zal er tussenin zitten.

De prijs van de Frico zal ongeveer in de buurt komen van de andere grote coöperatieve concerns, die op ruim 77 cent zijn beland met andere voorschotprijzen en daardoor niet vergelijkbare nabetalings. Verwacht wordt ook, dat de nabetaaling van Frico-Domo tot enige spanningen bij de melkveehouders zal leiden. Advertenties in de landbouwbladen van een melkgroothandel haken op deze dreigende onvrede in.

De coöperaties kunnen onderling geen melkveehouders van elkaar overnemen, omdat ze binnen de Friese Zuivelbond afspraken hebben. Wanneer er een groothandel tussen schuift, is daar weinig aan te doen. Er is vooral enige spanning tussen de ZOH en Frico-Domo, omdat de Frico indertijd bij de fusie tussen ZOH en Winschoten de melk van deze Groninger coöperatie heeft uitgesloten van de nabetaaling van de CCF, hetgeen de ZOH bij een melkaanvoer van 70 miljoen kilo in Winschoten jaarlijks ruim 700.000 gulden aan inkomsten scheelt.

Leeuwarder Courant 1985-04-23

„Bezig met inhaal-manoeuvre"

Nabetaling 5,7 cent bij *Noord-Nederland*

LEEUWARDEN - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* komt met een nabetaaling van 5,7 cent per kilogram melk. Noord-Nederland ligt daarmee achter op de zogenaamde vrije fabrieken in Friesland (Oudwoude 8,4; Zuidoosthoek 7,9; Gerkesklooster 7,7 en Workum 7,9 cent).

Voorzitter Geert de Jong uit Akkrum deelde evenwel mee, dat de Noord-Nederland bezig is met een inhaalmanoeuvre. De melkprijs is gestegen naar 77,54 cent per kilo (rekening houdend met een netto tankmelktoeslag). Dat houdt een stijging in ten opzichte van 1983. Toen werd een melkprijs uitbetaald van 76,08 cent en een pot van 5,4 cent. De boeren van *de Takomst* beuren meer. Zij krijgen een pot van 8,34 cent per kilogram en een melkprijs van 78,18 cent. Dat houdt verband met het vrijkomen van gelden die gereserveerd waren voor de strubelingen rond de kaasfabriek in Dronrijp.

De onderbezetting als gevolg van de dreigende superheffing heeft de melkprijs met een halve cent per kilogram nadelig beïnvloed. *Noord-Nederland* schreef af op een niveau van 2,5 cent per kilogram tegen vorig jaar 2,2 cent.

Volgens directeur drs. Sam Meihuizen zit *Noord-Nederland* nu op het niveau van de andere grote zuivelcoöperaties in Nederland. Volgens hem is men met de melkprijs meer gestegen dan Oosterwolde en Workum. De stijging van de melkprijs van Noord-Nederland is volgens Meihuizen de hoogste in het land. „Wij kunnen ons niet voorstellen dat wij op den duur bij de vrije fabrieken achter zullen blijven”.

De verbetering van het resultaat heeft vooral plaatsgevonden in de tweede helft van vorig jaar. Toen zijn de gevolgen van een directere lijn tussen fabriek en afnemer duidelijk zichtbaar geworden. De resultaten van het eerste kwartaal van dit jaar zijn tot dusver boven verwachting, zeker als ze vergeleken worden met die van het eerste kwartaal van vorig jaar. *Noord-Nederland* heeft vorig jaar 2,3 miljard kilogram melk ontvangen. Dat was 140 miljoen minder dan in 1983, ofwel vijf procent. De eerste maanden van dit jaar was de aanvoer acht tot negen procent lager.

De heer Meihuizen vond dat er op dit moment een wat ongewenste druk op de kaasprijs is. „Die druk is sterker dan nodig zou zijn”. De oorzaak daarvan ligt in de overschrijding van de afgesproken produktie. De voorraad bedraagt daardoor 10.000 ton meer dan normaal. Voorzitter Geert de Jong: „Het is een spijtige zaak. Je moet toch over veertig procent van de melk een betere prijs kunnen halen. Het risico is nu, dat er een aantal centen minder voor deze melk per kilogram wordt ontvangen. Er zou veel meer te verdienen zijn”. De heer Meihuizen bezwoer, dat de overschrijding niet op het conto van de Frico kan worden geschreven. „Wij hebben geen kilo extra in voorraad liggen. Het gevolg is wel, dat een volgende afspraak bemoeilijkt zal worden”. Wekelijks zou er volgens die afspraak 9400 ton kaas geproduceerd worden. Vaak komt de produktie boven de 10.000 ton. Het Frico-aandeel bedraagt zo'n 28 procent, ofwel 2500 ton.

Noord-Nederland heeft vorig jaar de kaasproduktie op hetzelfde niveau gehandhaafd. De vermindering van de melkaanvoer had een vermindering van de produktie van mager melkpoeder (van 30.000 ton naar 5000 ton, waarvan 3500 ton naar de interventie ging) en van de produktie van boter tot gevolg. De produktie van vol melkpoeder steeg van 34.000 naar 50.000 ton.

Volgens de heer Meihuizen wordt van de activiteiten van de firma's, die melk opkopen bij boeren en verkopen aan fabrieken in een ander gebied, weinig hinder ondervonden. „Kwantitatief merk ik daar weinig van. Deze melk moet ergens verwerkt worden en ik zie op basis van de gegevens van 1984 nauwelijks in hoe dat kostendekkend kan”. Voorzitter De Jong sprak van een verkapte overschrijding van de vastgelegde grenzen. Hij had gehoord, ook uit kringen van de directies van de vrije fabrieken, dat men daar niet aan mee wil doen.

Leeuwarder Courant 1985-05-15-1

in Dokkum, Donkerbroek, Sint Nicolansga en Koekange *Noord-Nederland*: vier zuivelfabrieken dicht

(Van een onzer redacteurs)

LEEUWARDEN - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* wil de fabrieken in Dokkum (65 vaste personeelsleden), Sint-Nicolaasga (35), Donkerbroek (35) en Koekange (30) sluiten. Daardoor zullen volgens de directie 160 arbeidsplaatsen verloren gaan. Er zullen echter geen gedwongen ontslagen vallen. De sluiting van de vier fabrieken moet volgens districtsbestuurder Sietse Kloosterman van de Industrie en Voedingsbond CNV in 1986 en in de loop van 1987 plaatsvinden. Dat staat in het lokatieplan van deze zuivelonderneming, dat gisteren door bestuur en directie is gepresenteerd aan vakbonden en personeel.

Deze afslanking van het aantal produktiebedrijven vloeit voort uit een al eerder in gang gezet reorganisatieplan bij de „*Noord-Nederland*”. Eind vorig jaar werden als onderdeel van dat plan al de fabrieken in Makkinga en Ruinerwold gesloten. De fabriek in Kolderveen bleef toen uiteindelijk buiten schot en kreeg respijt tot 1988. Bij de vakbonden verwacht men echter dat daarna de fabriek alsnog zal worden gesloten. Kloosterman: „Wy wisten wol dat der wat barre soe, mar fjouwer is wol slim yngripend.”

Het nu gepresenteerde sluitingsplan behelst in feite een sterke concentratie van de kaasproduktie van de *Noord-Nederland*. In de zuivelfabriek in Wolvega zullen in de toekomst de spe-

ciaalsoorten als Friese nagelkaas. Leidse en broodkaas worden gemaakt. Dat is nu het pakket van de Sint Nykster fabriek.

De Dokkumer zuivelfabriek zal de produktie van baby-Edammer moeten overdragen aan de fabriek in Marum en gestopt zal worden met de lunchkaasjes. Ook de produktie van de fabriek van Koekange (de zogenaamde zoute Edammer) gaat naar Marum. De in Donkerbroek geproduceerde commissiekaas zal worden overgeheveld naar Wolvega. Het ligt wel in de bedoeling dat de pakhuis capaciteit van de zuivelfabrieken in Dokkum en Sint Nicolaasga ook in de toekomst zal worden benut. Daarbij gaat het echter maar om enkele arbeidsplaatsen.

„Noord-Nederland” probeert met deze reorganisatie het rendement van de onderneming op te vijzelen. Sinds de vorming van de Frico-Domo-combinatie in 1982 is de behaalde melkprijs steeds enkele centen achtergebleven bij de zogenaamde 'vrije coöperaties' in Friesland. Dat laatste heeft er onder andere toe geleid dat de boeren van de zuivelcoöperatie „De Torenmeter” in en rond Oldeboorn nu proberen onder de leveringsplicht uit te komen door te trachten de statuten te wijzigen.

De vakbonden en het personeel waren gisteren verrast door het onverwacht bekendmaken van de reorganisatieplannen. „Het kwam als een donderslag bij heldere hemel, al hing er natuurlijk al langer wat in de lucht”, verklaarde districtsbestuurder Dick Heine van de Voedingsbond-FNV. „Wij zijn uitermate gereserveerd over deze plannen. De bekendmaking van het aantal van vier bedrijven is echter wel als een schok ervaren. Deze dingen gaan je niet in de koude kleren zitten. Dit soort voorstellen vinden wij nogal ingrijpend.” CNV’er Sietse Kloosterman vindt dat er sprake is van een koude sanering. „Ik tink net dat wy de plannen fan tafel kegelje, mar wy wolle de saak al kritysk besjen.” Hij is van oordeel dat de problemen, waarmee Noord-Nederland heeft te kampen, niet op de werknemers mogen worden afgewimpeld.

Gedwongen ontslagen van vaste medewerkers worden voorkomen. Dat is al jaren geleden in de cao opgenomen. Sommigen zullen elders worden geplaatst anderen zullen gebruik maken van de vut, waarvoor de leef tijd onlangs van 62 naar 60 jaar is verlaagd. Een probleem vormt, aldus Kloosterman, het feit dat Noord-Nederland al geruime tijd werkt met tijdelijke, met uitzend- en met afroepkrachten. Voor die mensen zal het nu gebeurd zijn. Sommige tijdelijke krachten waren al jaren in dienst en behoorden bijna „bij de inventaris”.

Ook de zuivelcoöperatie Melkunie Holland in Woerden kondigde vandaag sluiting van enkele van de negen kaasfabrieken aan. Ook wil de Melkunie de consumptiemelkfabrieken in Velsen en Den Haag en de boter en melkpoederfabriek in Woudenberg sluiten. Bij de presentatie van het jaarverslag werd opgemerkt dat de capaciteit van de kaasfabrieken bij deze onderneming te groot is.

Leeuwarder Courant 1985-05-15-2

Werknemers van te sluiten zuivelfabrieken reageren verslagen. **„It sil hjir wol om hegere bedriuspolityk gean”**

LEEUWARDEN - De aangekondigde sluiting van de zuivelfabrieken in Donkerbroek, Sint Nicolaasga en Koekange van de coöperatie Noord-Nederland is als „een donderslag bij heldere hemel” door het personeel en de vakbonden ontvangen. Het personeel heeft verslagen gere-

ageerd op de gisteren ontvouwde plannen van bestuur en directie. „De minsken moatte earst noch wat bekomme fan de skrik, mar it is harren al rau op It liif kaam”, aldus Nammele Otter, werknemer van de zuivelfabriek „Het Klaverblad” in Donkerbroek. Bij „De Eendracht” in Sint Nicolaasga werd na het bekend worden van het 'slechte nieuws' de vlag halfstok gehangen. „We zijn ontsteld over hetgeen men op korte termijn wil realiseren aldus Dick Heine, districtsbestuurder van de Voedingsbond FNV., kort nadat hij gisteren kennis had genomen van de plannen.

„Wy ha hjir mei grutte twifelridigens de plannen oanheard”, verklaart Nammele Otter. „Wy snappe net dat yn Donkerbroek troch de boeren samar njoggen miljoen oer de balke goaid wurdt. Foarich jier is hjir ek noch foar in miljoen ynvesteard. En no goaie jo samar jild fuort. Soks is net wier te meitsjen. Der is net ien dy't dat snapt. As der dan ek noch troch direkteur Wout Kranenburg ferklearre wurdt dat der net nei it risseltaat fan 'e suvelfabryk sjoen wurdt, dan wurde jo al synysk oer dit soarte fan plannen. Wér moatte jo dan nei sjen, as it risseltaat net telt. Ien fan de twa is net goed wiis: of wy as arbeiders net of de direksje net. It sil hjir wol om hegere bedriuwspolityk gean.”

„In slim tryste saak”, is de eerste reactie van Bennie van Dellen van de zuivelfabriek „Betterwird” in Dokkum. „Der binne in protte minsken dy't no wer feroarje moatte. Aldere wurknimmers hawwe earder de sluting meimakke fan de suvelfabryken fan Rinsumageast en Morre-Ljussens. Hjir is in tsiismakker dy't hjir ferline jier kommen is troch it sluten fan it fabryk yn Makkinga. Hy sil no wer wat oars moatte. Der is earder wolris praat west fan it sluten fan it fabryk, mar ,o rekkenje der net op. Qua rendemint hearre wy ek ta de bettere fabryken. Wy kinne bygelyks rom om Dronryp hinne. De risseltaten telle lykwols net. Se wolle konkurrearje mei de frije fabryken, mar ik sjoch it het sitten dat dat helle wurdt mei it sluten fan fjouwer fabryken”.

Het is eigenlijk niemand nog goed duidelijk op wat voor gronden precies de keuze van de vier te sluiten zuivelfabrieken tot stand is gekomen. „Us yndruk is dat it in toulúkery wurden is. Mei nammen oer de fraach as it no Sint Nyk, Donkerbroek of Wolvegea wurde moast. Dat is in kwestje fan machtspolityk west. Dêr gong it net mear om ekonomyske motyven”, aldus Nammele Otter.

Ook in Sint Nicolaasga begrijpt men niet goed waarom „De Eendracht” de produktie zal moeten staken. „Wy hawwe altyd best draaie kind. It risseltaat wie altyd posityf. Soe Sint Nyk dan echt net trochdraaie kinne foar de speciale soarten, dy't yn in lytse partijen makke wurde?”, zo vraagt Reinder Krikke, werknemer in Sint Nyk, zich af. „Wy sille yn elts gefal besykje om Sint Nyk te behâlden. Wy sille us sa djoer mooglik ferkeapje”.

Sluiting wordt voor „De Eendracht” in Sint Nicolaasga een tere kwestie. Immers, in het voorjaar van 1978 wilde de zuivelcoöperatie „De Takomst” deze fabriek al sluiten. Een actie in het dorp onder aanvoering van enkele notabelen leidde uiteindelijk tot succes. „De Takomst” zag af van het voornemen om de produktie vanuit Sint Nyk over te hevelen naar de fabriek in Wolvega.

Een van de toenmalige actievoerders is de veehouder Piet Jaarsma, die al 25 jaar lang zijn melk via een melkleiding rechtstreeks aan de Sint Nykster fabriek levert. Hij werd gisteren verrast door het nieuws. Sedert '78 heeft het actiecomité geen formeel overleg meer gehad, maar dat zal binnenkort ongetwijfeld gebeuren, meent Jaarsma. „It leit no al wat oars, as yn '78”, luidt zijn eerste voorzichtige reactie. „De molkeproduksje is minder wurden en de molkeprijis leit by de Noord-Nederland leger. De drang is únder de boeren tink ik wat lytser om der

foar te soargjen dat it fabryk fan Sint Nyk bliuwt. It sluten sil mooglik no wat better te akseptearjen wêze, al sille der boeren wêze dy't om dizze reden nei Nestlé yn Skarsterbrêge oergean sille. Se binne hjir net sa koöperaasjefêst.”

Leeuwarder Courant 1985-05-15-3

Voorzitter Noord-Nederland Geart de Jong Akkrum.
„Er was geen andere keus”

AKKRUM - De heer Geart de Jong uit Akkrum, voorzitter van *Noord-Nederland*, vindt het jammer, dat deze „impopulaire maatregelen” genomen moesten worden, maar voegt er onmiddellijk aan toe dat er geen andere keus was. Er is bij elke deelgenoot van *Noord-Nederland* afzonderlijk een overcapaciteit. Dat blijkt onder andere uit het feit dat men de mogelijkheid heeft om per jaar 150.000 kaas te maken, maar dat de commerciële behoefte „slechts” 130.000 ton is.

Bij het ontstaan van deze coöperatie is men uitgegaan van een groei van de produktie van vier procent per jaar. Door de superheffing is er echter geen sprake geweest. Men moest acht tot tien procent per jaar terug. Toen is men aan het zoeken gegaan hoe dat het beste opgevangen kon worden. Daarbij is niet gekeken naar het rendement van de verschillende fabrieken maar naar de manier waarop de produktiecapaciteit het meest efficiënt benut kon worden.

De drang tot reorganisatie is nogal groot, aldus de heer De Jong. Dat komt vooral door het feit dat Jong met de melkprijs omhoog wil. Die is nu (nog) lager dan van de zogenaamde vrije fabrieken. Hij vindt dat werknemers ook tot taak hebben mee te zoeken naar de meest efficiënte manier waarop het bedrijf moet draaien. Over het algemeen hebben ze wel begrip voor toestand, zo zegt hij. De maatregelen zijn met tegenzin genomen, maar men kan ze onder de heersende omstandigheden niet voorkomen. Hij voegt eraan toe dat de pakhuizen in Dokkum en Sint Nicolaasga in bedrijf zullen blijven voor de opslag en behandeling van kaas. Er zal plaats zijn voor vijf tot tien mensen. De andere negen fabrieken zullen worden aangepast. Dat zal een investering vergen van zo'n tien miljoen gulden.

De heer De Jong gelooft niet dat de boeren, die bij *De Torenmeter* in Oldeboorn zijn aangesloten, onder hun verplichting uit kunnen om melk aan *Noord-Nederland* te leveren.⁹ Hij kent de statuten van *De Torenmeter* niet, maar „wat sil in coöperaasje sunder leveringsplicht. Dy is net om e nocht „. De heer De Jong bestrijdt de opvatting van de Torenmeter-boeren dat de vergadering van eind juni wordt gehouden om alle aangesloten boeren onder één noemer te brengen.

⁹ Zie volgende knipsel!

Torenmeterboeren: Stop melklevering aan Noord-Nederland¹⁰⁾

OLDEBOORN - De leden van de zuivelindustrie „*De Torenmeter*” in Oldeboorn¹¹⁾ proberen een weg te vinden om aan de plicht melk te leveren aan de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* te ontkomen. Op een onlangs gehouden ledenvergadering is een korte actie gevoerd die er toe moet leiden dat er binnenkort een bijzondere ledenvergadering wordt uitgeschreven. Daar zullen de plannen dan nader besproken worden. De boeren, die de actie op touw hebben gezet, zijn van oordeel dat zij houvast hebben aan artikel 17 lid 3 van de statuten van „*De Torenmeter*”. Daar staat in dat de ledenvergadering bepaalt, dat wanneer een lid minder melk levert dan de door de ledenvergadering bepaalde hoeveelheid, deze melk niet wordt opgehaald.

De boeren, die niet tevreden zijn met de gang van zaken bij *Noord-Nederland*, zien in dit artikel een mogelijkheid om van de melkleverantie aan *Noord-Nederland* af te komen. Ze willen wel lid van de coöperatie blijven, want uittreden zou teveel geld kosten. Problemen om de melk elders kwijt te kunnen zijn er volgens hun niet. Zij overwegen contact te zoeken met de *Zuidoosthoek* in Oosterwolde, met *De Goede Verwachting* in Workum of met de melkopkopers *De Kievit* in Meppel of *Noordmelk BV* in Drachten.

De onvrede over *Noord-Nederland* wordt gevoed door de melkprijs, die deze coöperatie over het afgelopen jaar heeft uitbetaald. Die prijs lag, ondanks het feit dat de coöperatie aanmerkelijk betere resultaten heeft geboekt dan in 1983, nog beduidend onder die van de vrije fabrieken. Aangezien de superheffing voor de deur staat en de meststoffenwet de boer geld dreigt te kosten komt zo'n lagere melkprijs harder aan dan gewoonlijk. Daar komt bij dat de boeren van „*De Torenmeter*” vinden dat zij „foar de safolste kear” minder geld ontvangen dan hun collega's van de zogenaamde vrije fabrieken. „Wy ha tsien jier underfinmg mei de Frico en it is der noait utkommen en no mei *Noord-Nederland* sitte wy der wer under”.

Op de onlangs gehouden ledenvergadering werd het plan voor het houden van een bijzondere ledenvergadering naar voren gebracht. Er waren volgens de statuten veertig stemmen voor nodig, maar in korte tijd had men al zeventig verzameld. Binnen de vier weken moet nu die extra vergadering bijeen worden geroepen. Daar zal een voorstel aan de orde komen waarin staat dat boeren, die minder dan anderhalve miljoen kilogram melk per jaar inbrengen, vrijgesteld worden van leveringsplicht. En aan anderhalf miljoen kilo komt geen enkel lid van „*De Torenmeter*” toe.

„*De Torenmeter*” is een coöperatie zonder een fabriek. Sinds de fabriek in Oldeboorn sloot heeft men steeds de gemiddelde prijs gekregen van de drie hoogst uitbetalende Frico-fabrieken en sedert de laatste jaren de Noord-Nederland-prijs. In en rond Oldeboorn zijn zo'n zestig tot zeventig boeren aangesloten bij „*De Torenmeter*”. Zij beschikken over het algemeen over grote bedrijven die samen 27 tot 28 miljoen kilogram melk aanleveren.

Volgens de boeren zou vijftig-plus-één procent voldoende zijn om de uitbreiding van de statuten in de door hen voorgestelde vorm aangenomen te krijgen. Zij vinden namelijk dat er geen

10 In de extra vergadering die nav. de beschreven onvrede – van 13 boeren – werd gehouden op ca. 6 juni, werd door de meerderheid – 253 – toch besloten te blijven leveren aan NN. 87 waren was voor verandering, de opkomst was hoog 80 van de 84 leden waren op de vergadering aanwezig. (LC. 1985-06-07) ZHN.

11 'Torenmeter' was een melkveehoudersvereniging, zonder eigen fabriek, die melk levert aan NN. ZHN.

sprake is van een wijziging van de statuten. Daar is een meerderheid van driekwart van de leden voor nodig. Dat de actie nu is opgezet houdt mede verband met het feit dat *Noord-Nederland* voor binnenkort een vergadering van alle deelgenoten heeft uitgeschreven. De boeren van „*De Torenmeter*” vrezen dat zij voor die vergadering een agenda krijgen met als voornaamste punt het opdoeken van de deelgenoten om de zaak in één grote coöperatie onder te kunnen brengen. En de statuten van die coöperatie zullen wel niet meer eenzelfde artikel bevatten als die van „*De Torenmeter*”.

Leeuwarder Courant 1985-05-17

'Doffe ramspoed'

DE SUPERHEFFING op melk blijft in Friesland ramspoed zaaien. Deze week kwam het schokkend nieuws, dat de zuivelgigant „*Noord-Nederland*” zich gedwongen ziet, nog eens vier zuivelfabrieken te sluiten: in Dokkum, Sint Nicolaasga, Donkerbroek en Koekange. Voor de betrokken plaatsen en mensen betekent dit een zware slag. Er wordt wel beweerd, dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen, maar mensen komen bij dit soort reorganisaties onvermijdelijk in de knel.

Ook deze ramp zal om zuiver economische redenen wel niet af te wenden zijn. Ze bevestigt weer eens, hoe zwaar de superheffing Friesland economisch en sociaal treft. De dreigende fabriekssluitingen vormen aanslagen op het Friese platteland en zijn dorpen. Voor de betrokken bestuurders, boeren, werknemers en dorpsgemeenschappen moet dit alles reden te meer zijn, zich eens te bezinnen op de vraag, door welke wetten en normen zij hun bestaan eigenlijk laten regeren.

Het goede ondernemerschap dat elders wordt aangeprezen als de beste weg naar economisch herstel, wordt in agrarisch Friesland afgestraft met bedrijfssluitingen en ontslagen. Dat moet wel opstandig maken. Het verzet tegen de superheffing mag niet aan de boeren worden overgelaten. De hele Friese gemeenschap moet er tegen in het geweer komen. Het gaat immers uiteindelijk niet om melk maar om mensen.

'Zesduizend kazen per dag is zeker niet genoeg'

● Directeur Veerman van de zuivelfabrieken in Koekange en Dokkum, die beide dichtgaan: "De grote boosdoener is de superheffing." (Foto: Karel Bekkenk)

Nieuwsblad van het Noorden, 18 mei 1985, blz.3

Koekange geschokt door komende sluiting kaasfabriek

(van onze correspondent)

KOEKANGE. Als een donderslag bij heldere hemel kwam voor de dertig werknemers van de coöperatieve fabriek voor zuivelprodukten in Koekange deze week het bericht dat hun fabriek binnen 22 maanden gesloten zal worden. Hún fabriek, want in Koekange neemt de kaasfabriek een centrale plaats in de dorpsgemeenschap in. Bijna negentig jaar is de fabriek al in bedrijf. Tot het eind van de zestiger jaren als coöperatie en daarna als onderdeel van de Domo. In 1982 is dit moederbedrijf met de Frico gefuseerd waardoor de zuivelreus Noord-Nederland ontstond met in totaal 3000 werknemer.

Van dit aantal werknemers moeten binnen 22 maanden 160 man verdwijnen. Niet gedwongen, zo zegt men bij de directie, maar door natuurlijke afvloeiing en overplaatsing. En daar zit hem voor de werknemers uit Koekange nu net de kneep. Tientallen jaren hebben ze hun Edammertjes met de hand in hun geboortedorp vervaardigd en nu moeten ze verhuizen. „Maar dat doe ik nooit.” is de veel gehoorde kreet onder de aangeslagen werknemer. „Ze zijn daar bij onze directie aan de verkeerde kant bezig. We maken hier 6000 kazen per dag, maar dat is blijkbaar niet genoeg,” aldus de chef kaasmaker. „Wij kunnen in ons bedrijf goed meekomen, we draaien niet met verliezen. Als dat wel zo was had ik er vrede mee, nu niet.”

„Niet alleen is het daardoor moeilijk te verteren. het is ook moeilijk uit te leggen,” zegt de heer J. H. Veerman, directeur van de zuivelfabrieken in Koekange en Dokkum, die ook dichtgaat. Hem werden dus twee poten onder de stoel weggezaagd, en ook hij weet niet wat de toekomst brengen zal „De grote boosdoener is de superheffing”, aldus Veerman. „Binnen ons concern rekenen we jaarlijks op een stijging van twee procent, dat is jaren zo gegaan. Maar nu kwam er opeen, een daling van acht procent, dat geeft een gat van 250 miljoen liter melk. Daar moet de produktie op worden aangepast. En niet alleen bij ons. Ook bij de andere grote zuivelunies zijn reorganisaties te verwachten. De superheffing kost gewoon erg veel arbeidsplaatsen”.

In Koekange worden hele speciale Edammer kaasjes bereid. Met een zoutpercentage van 5 procent en een lager vochtgehalte dan de normale kaas. De Koekanger kaasjes worden naar tropische landen uitgevoerd, als enige uit Nederland. Ze zijn er in die warme landen gek op. Er is geen sprake van een dalende afzetmarkt. Waar deze „tropenkaasjes” straks bereid gaan worden, weet Veerman nog niet, maar dat de produktie doorgaat staat vast. Er is immers veel vraag naar deze kaas.

De komende sluiting is het gesprek van de dag. „Eerlijk gezegd had ik er ook op gerekend dat we in elk geval tot 1988 door konden draaien. Nadat de fabriek in Ruinerwold was gesloten. is een aantal werknemers vandaar hier komen werken. Je verwacht toch niet dat ze die na vier maanden alweer een verandering aanzeggen,” aldus directeur Veerman. Voor de dorpsgemeenschap van Koekange zal de sluiting van de fabriek volgens Veerman ook moeilijkheden met zich meebrengen. De school zit al met een minimum aantal leerlingen, zodat dit in haar bestaan wordt bedreigd en ook de middenstand zal het voelen als er dorpelingen wegtrekken, zegt Veerman.

Leeuwarder Courant 1985-05-23

Spontane acties niet uitgesloten in Donkerbroek

DONKERBROEK - Spontane acties onder het personeel van de zuivelfabriek in Donkerbroek worden niet uitgesloten. Dat verklaarde de districtsbestuurder Dick Heine van de FNV Voedingsbond gisteravond na afloop van de bijeenkomst met de werknemers. In Donkerbroek zijn de plannen van de „Noord-Nederland” besproken, om de fabrieken in deze plaats en in Dokkum, Sint Nicolaasga en Koekange te sluiten.

Het personeel is bereid tot acties, aldus Heine. —Men wil vechten om het bedrijf overeind te houden. Men ziet geen enkele reden voor sluiting. Het personeel toonde zich tijdens deze bijeenkomst dan ook uitermate verbolgen over de sluitingsplannen". Georganiseerde acties zullen pas worden gehouden, als het onderzoek is verricht, waarom de centrale ondernemingsraad van de „Noord-Nederland" heeft gevraagd.

Geschiedenis herhaalt zich voor zuivelfabriek 'Sint-Nyk' Voor tweede keer binnen zes jaar dreigt sluiting – ook Marrum en

(Door Paul Achterberg)

Voor de werknemers van de zuivelfabriek in **Sint-Nicolaasga** staan spannende tijden voor de deur, nu de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft aangekondigd de fabriek, samen met die van **Dokkum**, **Koekange** en **Donkerbroek**, te willen sluiten. Voor Sint-Nyk is het de tweede keer in korte tijd, dat de fabriek gesloten dreigt te worden.

Zes jaar geleden stond de Sint Nykster fabriek ook al op het lijstje om dicht te gaan, samen met die van **Marrum**. Marrum ging inderdaad dicht, die van Sint Nyk bleef open, mede door de protestacties, met aan het hoofd veehouder Piet Jaarsma. De produktie van de Friese nagelkaas werd van Marrum naar Sint Nyk overgeheveld. Maar ook aan de produktie van dit typisch Friese produkt, waarmee in het verleden zowel door de fabriek in Marrum als door die in Sint Nyk hoge ogen werden gegooid, zal in Sint Nicolaasga moeten stoppen. De gouden medaille, oorkonde en het uit „nageltjes” vervaardigde schip in een van de vertrekken van de fabriek in Sint Nyk herinneren daaraan. Voormalig chef-kaasmaker Oege Bergsma van Marrum heeft een halfjaar na de sluiting van de Marrumer fabriek de produktie van de nagelkaas in Sint Nyk nog begeleid.

De sluiting van een zuivelfabriek, vele gingen de vier nu te sluiten fabrieken al voor, is voor welk dorp dan ook een flinke klap. Wat staat Sint Nyk te wachten, als de fabriek inderdaad dicht gaat. Verloedert het dorp, is het de doodsteek voor het sociale en culturele leven? Krijgt men te kampen met grote leegstand van woningen en hoe zal het de middenstand, de vereni-

gingen en de scholen vergaan? Hoe werd destijds de sluiting van de zuivelfabriek in Marrum door de werknemers ervaren en is de klap inderdaad zo hard aangekomen als werd gevreesd?

Achteraf blijkt dat Marrum betreft wel wat mee te vallen, maar dat moet voor een groot deel op rekening worden geschreven van de toen nog goede omstandigheden op de arbeidsmarkt en de gunstige ligging ten opzichte van Leeuwarden.

In Marrum weten ze er alles van, wat het betekent als de zuivelfabriek dicht moet. De omstandigheden in Sint-Nicolaasga zijn weliswaar niet exact gelijk aan die in Marrum, maar wel vergelijkbaar. De totale ineenstorting van het verenigingsleven is in Marrum gelukkig uitgebleven, leegstand is er wel degelijk en het dorp dreigde inderdaad aan verloedering ten onder te gaan. Dat ging een aantal Marrumers te ver. Marrum moest uit de neerwaartse spiraal worden gehaald. Het lijkt er op, dat dat, in samenwerking met de gemeente Ferwerderadeel, aardig lukt.

Voormalig chef-machinist Durk Bos van de Marrumer zuivelfabriek was een van de laatsten, die zes jaar geleden de deur achter zich dicht deed van de fabriek. Na vijftien jaar was er voor hem een einde aan gekomen. De afgelopen vijf jaar heeft hij in de fabriek in **Dronrijp** gewerkt, onlangs is hij 'in de vut' gegaan. Terugkijkend naar het einde van de Marrumer fabriek, waar hij met veel plezier werkte, evenals overigens in Dronrijp, was het voor hem en een aantal andere mensen na enige tijd al duidelijk dat 'Marrum' dicht moest. De nieuwe gecomputeriseerde fabriek in Dronrijp ging zoveel kaas produceren, dat het alras duidelijk werd dat de melk daarvoor van 'Marrum' moest komen.

Leegloop

Een aantal mensen zag de bui hangen en ging zelf al op zoek naar ander werk. Een deel vond dat bij de CCF in Leeuwarden, een ander deel ging naar Dronrijp, terwijl weer anderen werk vonden buiten de zuivel. De leegloop van de fabriek dreigde voor dermate grote problemen te zorgen, dat directeur Wout Kranenburg het personeel in Marrum destijds verzocht tot het laatste moment te blijven om de produktie op gang te houden. De onrust was niet onbegrijpelijk. Er was weliswaar gezegd, dat er geen ontslagen zouden vallen, maar concrete aanbiedingen bleven vooralsnog uit. „Moast dèr grif it hiem oanfeie”, zo kon men toen beluisteren.

„Efternei besjoen hat it momint dat it fabryk dicht gie, wol goed west, mar dat lei him net oan de direksje, dy't dat doe ek noch net wist. Sjoch, hast eltsenien hat wer in baan krige. Dat hie no net mear kind. Eltsenien seach net allinne tsjin de sluting oan, mar ek om nei in oar plak te gean. Letter foel dat hûndert parten ta. Foar it doarp wienen de gefolgen ek net sa grut. De measten binne hiir wenien bleaun, om't it doarp gaadlik by Ljouwert leit. Foar Sint Nyk is dat oars”, aldus Bos, die denkt dat de vier fabrieken die nu moeten worden gesloten, niet de laatste zullen zijn.

Klap

Toch heeft de sluiting van de zuivelfabriek in Marrum wel een klap in het dorp gegeven, waarvan de naweeën nu nog voelbaar zijn. Zeker in combinatie met de sluiting van de grasdrogerij, een aantal jaren later. De rechtstreekse gevolgen vielen uiteindelijk nog wel mee, mede door een goed sociaal plan, zoals dat volgens Oege Bergsma in de zuivel gebruikelijk is. Maar het zijn de naweeën, de naijl-effecten en de afgeleide gevolgen, die Marrum in een neerwaartse spiraal brachten.

Dorpsbelang-voorzitter Catrinus van der Veen, leraar aan de technische school aan de Nijlansdyk in Leeuwarden: „It doarpslibben sakke yn nei de sluting fan it suvelfabryk en de gêrsdroegerij. De fut wie der út. It doarp ferpaupere.

Der wie foar bynammen de jonge minsken gjin inkelde reden mear om yn Marrum wenjen te bliuwen, dy gienen nei Ljouwert of oare plakken. As der gjin wurk mear yn it doarp is, ferdwynt dêrmei de bining mei it doarp. Om't de wurkleazens - net aflinnich hjir - sa heech leit, komme se lykwols yn oare plakken ek net mear oan it wurk. Dêr komt út fuort, dat bynammen de jongerein hjir wat omdangelt, mei als gefolg fernielingen yn it doarp en jeugdkriminaliteit.”

Er wordt overigens door Dorpsbelang, in samenwerking met de verschillende kerken, hard aan gewerkt om voor dit sociale probleem een oplossing te vinden. Hoe die er zal uitzien, is nog niet helemaal duidelijk. De jeugd moet in elk geval een mogelijkheid worden geboden om zich op een plekje thuis te voelen, waardoor zij wat meer van de straat blijven en er daardoor minder vernielingen worden aangericht.

Leegstand

Oege Bergsma moet meedelen, dat er zeker tien woningen in Marrum leeg staan. Hij kan het precies weten als lid van de verhuurcommissie van de gemeente Ferwerderadeel. „Yn it ferline hienen wy hast gjin leechstán, no is it oan é oarder fan de dei.” Ook voor Sint Nicolaasga liggen volgens hem wat dit betreft grote problemen in het verschiep. Het dorp ligt ongunstiger ten opzichte van andere grote plaatsen, terwijl bovendien door een voortschrijdende automatisering steeds minder mensen gemakkelijk aan een baan komen in de zuivel.

De grote ommekeer in de neergang van het dorp Marrum kwam een paar jaar geleden met een vergadering van Dorpsbelang in de Groene Oase. De Marrumers waren massaal opgekomen om aan het gemeentebestuur van Ferwerderadeel duidelijk te maken, dat het zo niet langer ging, zo herinnert Van der Veen zich die bijeenkomst. „Marrum is doe wekker wurden.” De oprichting van de dorpsvernieuwingscommissie was er een uitvloeisel van. „Der is doe aardich op 'e trommel slein. Wy hoopje, dat it djiptepunt no foarby is, mar wy binne der noch net. Wy kletterje no wat út de bedelte. De neiweeën fan de slutingen binne lykwols noch te fernimmen. Wy sitte bygelyks mei de erfenis fan de gebouwen van it ald súvelfabryk en de gêrsdroegerij, dy't planologyske problemen jouwe. Der is út en troch wol wat aksje yn dizze gebouwen, mar der sitte gjin fêste bedriuwen yn.” Volgens Van der Veen ligt het dan ook in de bedoeling om deze gebouwen - „dy gebouwen lizze yn 't paad” - op de wat langere termijn te slopen om plaats te maken voor woningbouw. Wat de dorpsvernieuwing en de woningbouw betreft, zijn de relaties met de gemeente Ferwerderadeel de laatste paar jaar drastisch verbeterd. „De gemeente hat fan de minsken út it doarp it ferwyt oanhearre moatte: jimme dogge neat foar it doarp; dat leit no oars.”

Het winkelbestand in Marrum kan nog wel een oppepper gebruiken volgens Van der Veen. In een pand aan de Lage Hereweg, waar tot voor enige tijd een kapper zat, is volgens hem wel plaats voor een warme bakker of een bloemenwinkel om de winkelstand wat op te fleuren.

Twee jaar geleden is er weer een slager gekomen. „De ondernimmers steane lykwols net te springen om net Marrum ta te kommen. De middenstanferiening soe dat wol graach sjen, mar Marrum lit net by eltsenien in positive klank ner.”

Spiraal

De vraag is of de geschetste situatie van de neerwaartse spiraal na de sluiting van zuivelfabriek (en grasdrogerij in Marrum) ook op zal gaan voor Sint Nicolaasga. Wie naar de situatie in Marrum kijkt, moet constateren dat daar een aantal factoren aanwezig was, die de sluitingen niet tot een regelrechte ramp voor het dorp hebben gemaakt. Sint Nyk lijkt in een wat ongunstiger positie te verkeren. Gaat het dorp verloren als de voormalige 'Eendracht' dicht gaat?

In tegenstelling tot Marrum destijds zijn ze in Sant Nyk wat strijdbaarder. In Marrum was de actiebereidheid niet echt aanwezig. Door een enkeling is wel eens het woord 'bezetting' in de mond genomen, maar zover is het nooit gekomen. Hoe dan ook, Sint Nyk zal tot het uiterste strijden voor het behoud van 'hun' fabriek, want zo wordt dat toch gezien.

Samen sterk

lit Sint Nyk zal die strijd worden gestreden in eendrachtige samenwerking. Plaatselijk Belang en de ondernemingsraad van de Takomst-vestiging zullen samen actie gaan voeren, als dat nodig is. „Dan binne ju gewoan sterker.” zegt Henk Bouwhuis, die al negen jaar voorzitter van Plaatselijk Belang in Sint Nicolaasga is. „Foar it doarp as sadanich soe it ferskriklik spytich wéze, as it febryk dicht gean soc. Sjoch, der is fierder ek net sa folle yndustry yn Sint Nyk. Der is hjir gjin oar plak, wér't de minsken dan hinne kinne. Dy moatte dan nei Wolvegea of Eastc csee.”

Hij voorziet niet direct een massale volksverhuizing naar andere plaatsen, maar over een aantal jaren - als volgens Bouwhuis de reiskostenvergoedingsregeling afloopt - zou dat wel eens anders kunnen worden. Gedwongen verhuizingen kunnen dan het gevolg zijn. En dat is volgens hem voor de betrokkenen, die voor een groot deel 'hikke en tein' zijn in Sint Nyk, heel beroerd. Enigszins relativerend stelt hij vast, dat „de brea- en nageltsiis op it heden net sa goed yn 'e merke lizze, wylst der no wol folle mear fraach is nei de Cheddar-tsiis.” De Sint Nykster fabriek is gespecialiseerd in Friese nagelkaas en broodkaas.

Ook het bloeiende verenigingsleven in Sint Nyk zal niet direct om zeep worden geholpen door sluiting van de fabriek, zo is hij van mening. „In feriening sil net fuortendaliks ophálde, om 't der in pear leden ferdwine, mar it wurdt al oars, as der aktive bestjoersleden fiort geane. It is dochs al in karwei om bestjoersleden te finen.”

Maar het ergste is, dat de bedrijvigheid uit het dorp verdwijnt. Het zijn de kleine dingen in het dorpsleven die het aangenaam maken om er te wonen, zoals het van oudsher 's morgens thuis koffiedrinken door de zuivelwerkers. „Ferdwine dy lytse saken, dan giet de fut út in doarp. De minsken yn it 'bejaardehús' Doniahiem bygelyks soene net graach wolle dat it fabryk ticht giet. Dy moatte dan de aktiviteiten yn en om it febryk misse.

Bouwhuis heeft onder de bevolking van Sint Nyk overigens nog niet echt veel ongerustheid geconstateerd. Tot nu toe is het bij een vraag van één inwoner gebleven, die aan Bouwhuis vroeg of Plaatselijk Belang van plan was iets te ondernemen tegen de dreigende sluiting. „Dat dogge wy fansels wol, mar de telefoan hie fansels read steun moatten fan úngerèste minskten.”

Of het nu verslagenheid is of een gevolg van de overrompelende aankondiging van de sluiting, is niet duidelijk. De reacties van de boeren op een onlangs gehouden vergadering, waarin de sluitingsplannen werden meegedeeld, worden door Bouwhuis flauwtjes genoemd. „It waard ek presintearre as wie alles al yn kalk en semint. It kaam der by de boeren net út dat se fûl tsjin wienen, mar miskien komt dat noch.”

Niet eensgezind

Onder de boeren blijkt overigens ook geen eensgezind standpunt te bestaan over het al dan niet sluiten van de fabriek. De indruk is, dat de werknemers van de fabriek er niet op hoeven te rekenen, dat alle boeren die melk aan de Sint Nykster fabriek leveren, als één man achter hen staan. De coöperatieve gedachte onder de jonge boeren is blijkbaar niet zo sterk als bij de wat ouderen, van wie heit of pake nog aan de oprichting van de fabriek heeft meegewerkt. „Dan geane jo net sa mar by in koöperaasje wei.” Uitkopen uit een coöperatie is overigens een dure zaak en de leden hebben leveringsplicht.

Piet Jaarsma, de grootste melkleverancier van de Takomst-vestiging in Sint Nicolaasga, stelt dat de boeren natuurlijk een zo hoog mogelijke melkprijs willen ontvangen. Tot nu toe lag de nabetaling (het potgeld) nog altijd onder die van de vrije fabrieken. Zeker de „vrije” boeren, die aan de fabriek in Sint Nicolaas leveren zullen naar een fabriek gaan die het meest betaalt. Nestlé in Scharsterbrug ligt tenslotte maar op een steenworp afstand. „De boeren hjir binne net sa koöperatief”, stelt Jaarsma. Hij zoekt de oorzaak daarvan in het feit, dat met name jonge boeren op hoge lasten zitten en gewoon de hoogste prijs voor hun melk willen ontvangen.

Het weglopen van een aantal 'vrije' boeren naar een andere fabriek, zou voor Noord-Nederland overigens niet op een gunstig moment komen. De CCF in Leeuwarden heeft een grote order binnengehaald uit Nigeria en Noord-Nederland moet een bepaalde hoeveelheid melk aan 'de Condens' leveren. Die betaalt de geleverde melk weliswaar tegen de prijs van kaasmelk, maar Noord-Nederland zal, nu de aanvoer al vermindert door de superheffing, niet graag zien dat ook nog eens een aantal boeren aan een andere fabriek gaat leveren.

„Een fabriekssluiting ontwricht het dorpsleven. Ik heb de sluiting destijds in Haskerhorne meegemaakt. De naweeën zijn nu nu steeds merkbaar. De kaartclub heeft haar avonden zo gepland, dat ook de mensen die, na de sluiting van Haskerhorne, in de ploegendienst bij DE in Joure zijn gaan werken, op zo'n avond aanwezig kunnen zijn, om maar iets te noemen”, zegt Reinder Krikke, voorzitter van de ondernemingsraad van de fabriek in Sint Nyk. „maar de schrik zit er wel in bij de mensen. Zij hebben immers weinig keus. Men wordt min of meer gedwongen om mee te verhuizen naar een andere fabriek. Wil je een gelukkig gezin houden. dan is op en neer reizen naar het werk overigens te verkiezen boven verhuizen, als de afstand niet te groot is. Verhuizen brengt vaak grote spanningen met zich mee. In Sint Nicolaasga is eigenlijk geen ander werk te vinden. En als er al iets is vinden. dan blijft dat een gok. De mensen hebben nu een vaste baan, er wordt niemand gedwongen ontslagen.” Ook in de omringende grotere plaatsen liggen de banen niet voor het opscheppen, in tegenstelling tot een aantal jaren geleden.

Over overplaatsingen van personeel naar andere fabrieken van de Noord-Nederland, houdt Krikke zich doelbewust op de vlakte. Zolang de centrale ondernemingsraad (COR) het groene licht niet heeft gegeven voor de sluiting van de fabriek, hoeft men zien daar nog niet echt druk om te maken. Men koestert de hoop, dat een door Hans Schenk van de Rijksuniversiteit Groningen herschreven Lokatieplan 2 meer duidelijkheid verschaft over de positie van de Sint Nykster zuivelfabriek. Dat kan nog wel een half jaar op zich laten wachten. Levert dit geen

concreet plan, met een daaraan gekoppelde goede melkprijs voor de boeren op, dan moet de COR eerst nog het fiat tot sluiting geven. Daarna duurt het nog achttien maanden voor de sluiting een feit kan zijn.

Leefbaarheid

Uit de raadscommissie ruimtelijke ordening van Skarsterlân zijn inmiddels geluiden gekomen om aan burgemeester en wethouders te vragen druk uit te oefenen op Noord-Nederland om te fabriek te behouden. De gemeente Skarsterlân zal in elk geval betrokken worden bij de besluitvorming over het voornemen van de directie van de zuivelgigant om de fabriek te sluiten. Binnenkort wordt een eerste overleg gevoerd over de problematiek die ontstaat als gevolg van de fabriekssluiting. Het gemeentebestuur wil overigens eerst het voornemen van de directie exact op papier hebben, alvorens te bekijken welke gevolgen het dorp zal ondervinden van een eventuele sluiting. „Het gaat niet alleen om het behoud van 35 arbeidsplaatsen, ook om allerlei sociale gevolgen voor de betrokken werknemers en hun gezinnen, om verenigingen, de middenstand, de scholen en dus de leefbaarheid in het dorp”, zegt burgemeester Michiel Marijnen van Skasterlân. Kortom, de bewaakt de belangen van het dorp. Dat is nog meer nodig. nu ook Gemeentewerken uit Sint Nyk gaat verdwijnen.

Leeuwarder Courant 1985-06-01

eerste stukje

Vakbonden krijgen nog meer te doen in de zuivel

Van onze landbouwredacteur Willem Stegenga

DISTRICTSBESTUURDERS van vakbonden hebben het niet leuk de laatste tijd. Ze hadden nog maar net een knappe cao afgesloten of ze mochten in het Noorden beginnen met het verzet tegen de sluiting van vijf zuivelfabrieken. Syds Kloosterman (CNV) heeft zich weleens laten ontvallen dat hij zich af en toe een begrafenisondernemer voelt en dan ook nog iemand die het leed mag aanzeggen. In het verleden wilden de betreffende boeren nog weleens steun geven als het om het sluiten van een fabriek ging, maar fabrieken staan tegenwoordig zover van de plaats verwijderd dat de boer de rook niet meer uit de schoorsteen kan zien kringelen. De blik dwaalt veel eerder af naar het „molkpúdsje”. Mogelijk dat er in Donkerbroek nog wat eer te behalen zal zijn op dat terrein, maar voor de rest moet men op eigen krachten verder.

Het is de vraag nog hoeveel steun de vakbondsvoormannen van hun eigen achterban zullen krijgen om de strijd voor het behoud te strijden. Er zijn zeker mensen die zich het vuur uit de sloffen zullen lopen, maar de motivatie van diegenen, die al een paar keer een sluiting hebben meegemaakt, zal niet optimaal zijn, om maar eens een paar termen te gebruiken, waar vakbonden tegenwoordig ook royaal mee omspringen. Als zo'n man straks op weer een andere plaats achter weer een andere machine moet gaan staan en weer in een andere omgeving moet gaan werken kan hij alleen nog arbeidsvreugde beleven aan het feit dat hij tenminste werk heeft gehouden.

[....]

Leeuwarder Courant 1985-06-18

„Beeld” CCF werd aangepast

LEEWARDEN - De CCF krijgt een nieuw beeldmerk. Het bedrijf gaat zich voortaan als CC Friesland presenteren. Het beeldmerk werd vanmorgen door Prins Claus onthuld. Het bestaat uit een blauwe en een rode „C” met in het midden de tekst „Friesland Dairy Foods Products”. Het nieuwe beeldmerk past in het meer offensieve beleid dat men wil gaan voeren op de buitenlandse afzetmarkten. Zeker na de overname van de zeven Foremost-fabrieken moest het uiterlijk van de CCF aangepast worden, zei gistermiddag de voorzitter van de directie Ir.

Arie Kranendonk. Men moet meer herkenbaar worden als internationaal opererend concern. De naam CCF is buiten Friesland nauwelijks bekend, zei hij. Met „Friesche Vlag” is dat anders. Dat merk blijft overigens wel bestaan, net als de andere merken van de CCF. Men heeft „Friesland” willen handhaven omdat die naam een vertrouwde klank heeft in het buitenland en bovendien ook bekend is, al was het alleen maar om de Friesian Holsteinkoeren. Op de afbeelding: het nieuwe beeldmerk van de CCF.

Leeuwarder Courant 1985-06-19

Bestuur en directie *Frico-Domo* niet ontevreden over 1984 Gegevens uit jaarverslag 1984

LEEWARDEN - De netto bedrijfsomzet van de zuivelcoöperatie *Noord Nederland* bedroeg over 1984 ruim f2,647 miljard. In '83 kwam de *Frico/Domo*-combinatie nog op ruim f2,720 miljard. Aan melkgeld is bijna 1,7 miljard uitbetaald. Het eigen vermogen krijgt over 1984 een toevoeging van f4,75 miljoen. In 1983 werd niets aan het eigen vermogen bijgedragen. Het eisen vermogen bedraagt nu ruim 80,8 miljoen.

De cijfers komen uit het **jaarverslag** van de *Noord-Nederland* over 1984. Bestuur en directie tonen zich daarin niet ontevreden over de financiële resultaten. „Begunstigd dooreen vriendelijke kaasmarkt en versterkt door de eerste resultaten van een gewijzigde commerciële aanpak in deze sector, kon de uitbetaalde melkprijs zich in belangrijke mate herstellen van de in 1983 opgelopen achterstand”, zo schrijven zij in het jaarverslag. De melkprijs van de Noord-Nederland over 1984 zit op 77,54 cent per kilo (1983: 76,08).

Volgens bestuur en directie zal het ondernemingsperspectief de komende jaren in belangrijke mate worden bepaald door de melkproductiebepierking (superheffing). Men schrijft de omslag als gevolg van de produktiebepierking te hebben ervaren als een bruuske wijziging van beleid. Om de concurrentiekracht op de binnen- en buitenlandse markt te behouden streeft het bestuur naar een doelmatige produktiestructuur voor kaas en melkpoeder. „Voor dat doel kan het aantal kaasproduktielokaties met vier worden verminderd, zonder dat de produktiecapaciteit alsmede het assortiment wordt aangetast”, zo staat in het jaarverslag.

Noord-Nederland is in 1984 achtergebleven bij de landelijke groei van de export van kaas naar de EG-lidstaten. Wel kon men wat profiteren van stijgende afzet naar derde landen als Algerije, Egypte en Venezuela. Men heeft goede hoop de opgaande lijn te kunnen voortzetten. Wat kaas betreft hoopt *Noord-Nederland* met de overname van kaashandel Bouter in Raamsdonkveer de marktpositie voor afzet via het grootwinkelbedrijf en het vrijwillig filiaalbedrijf te versterken.

De roomaanvoer bij de centrale botermakerij in Warga was vorig jaar bijna 17 procent lager dan in 1983. Het had alles te maken met de lagere melkproductie, maar ook met de toename van verwerking in andere produkten. In verband met de slechte marktontwikkeling werd er aanmerkelijk minder room verwerkt tot boterolie.

De produktie en afzet van vol melkpoeder onderging bij de *Noord-Nederland* een krachtige stijging. Er werd tevens een grotere hoeveelheid bijgekocht uit West-Duitsland. Directie en bestuur hebben goede toekomstverwachtingen voor afzet en produktie van mager melkpoeder, nu de interventievoorraden flink zijn gereduceerd. In het jaarverslag wordt verder melding gemaakt van een opvallende groei van de produktie van speciaalprodukten. Steeds meer grotere afnemers in de sectoren baby-, kinder- en diëtvoedingen vragen Frico-Domo om halffabrikaten of eindprodukten.

De kwaliteit van de bij de *Noord-Nederland* fabrieken aangevoerde melk is in 1984 iets gedaald. Dat kwam voornamelijk door de achteruitgang van de reinheid in de herfst en de toename van boterzuursporen. Er werd in totaal 2,3 miljard kilogram melk aangevoerd. Daarnaast werd 82 miljoen kilo melk bijgekocht. De gemiddelde personeelsbezetting bedroeg in het verslagjaar 3080 medewerkers. Dit aantal u inclusief part-timers, wao'ers en langdurig zieken.

Leeuwarder Courant 1985-06-29

Resultaten van NN. in kaas 'nadrukkelijk beter'

Over eerste halfjaar van 1985:

LEEUWARDEN - De resultaten van de zuivelonderneming *Noord-Nederland* over het eerste halfjaar van 1985 zijn aanmerkelijk beter dan vorig jaar. Met name de kaassector is volgens directievoorzitter Sam Meihuizen „nadrukkelijk beter”. Het herstel van de Frico Domo-onderneming zet zich volgens hem voort in 1985. Meihuizen verklaarde goede hoop te hebben over 1985 een goede melkprijs te behalen en daarmee de achterstand met de zogenaamde vrije fabrieken in te halen.

Behalve over de goede uitkomsten van de kaassector toonde Meihuizen zich ook zeer tevreden over de resultaten van de afzet van boter. De *Noord-Nederland* kan met haar produktie de afzet amper bijbenen. Meihuizen noemde gisteren na de ledenraadsvergadering van zijn coöperatie de situatie voor boter „wezenlijk gunstiger”. Buiten de interventie om zijn er goede afzetmogelijkheden. „De botermarkt is weer opgeleefd”, aldus Meihuizen. Hij verklaarde voorts dat er een goede mogelijkheid bestaat dat er van de **boterberg 400.000** ton naar Oostbloklanden wordt verkocht.

De afbouw van de voorraden magere melkpoeder is volgens Meihuizen verrassend snel verlopen. Voor de afzet van magere melkpoeder in kleinverpakking bestaat volgens hem een „wil-

lige markt". In grootverpakking is de afzet voor Noord-Nederland achtergebleven bij vorig jaar. Met name in de Derde Wereldlanden stagneert de afzet. Meihuizen toonde zich evenwel „niet ontevreden" over deze sector.

Zorgelijk is de directie van *Noord-Nederland* over de afzet van consumptiemelk. De markt is volgens Meihuizen „taai". „Het zal ons bevredigen als we het resultaat van vorig jaar zullen kunnen halen", aldus de directievoorzitter. Eigenlijk zou een prijsstijging noodzakelijk zijn. De kostprijsverhoging is namelijk niet verwerkt in de huidige prijs voor consumptiemelk.

Veel onzekerheid heeft de Noord-Nederland organisatie over de situatie op de kaasmarkt. Met name op lange termijn is men bevreesd voor de liberalisering van het EG-landbouwbeleid dat meer op de vrije markt georiënteerd zal raken, alsmede de agressievere landbouwpolitiek van de Verenigde Staten. Bovendien stipte Meihuizen de oplopende kaasvoorraden in eigen land aan. Hij sprak van een „wankel evenwicht" op de kaasmarkt Frico-directeur Bernard Bijvoet vond dat Nederland de concurrentie in feite aanzuigt als men met de kaasprijs boven het evenwichtsniveau blijft. Beide directieleden toonden zich verheugd dat de gezamenlijke kaasproducenten donderdag hebben besloten in de komende maand niet meer dan 9300 ton kaas per week te produceren.

De ledenraadsvergadering van *Noord-Nederland* heeft gisteren de in het jaarverslag vastgelegde gegevens over 1984 vastgesteld. Dat het verslag wat algemeen is opgesteld, vindt volgens Meihuizen zijn oorzaak in het feit dat „men uit concurrentie-overwegingen niet het achterste van de tong wil laten zien".

Het lokatiebeleid van *Noord-Nederland* is vrijwel niet ter sprake geweest op de ledenraadsvergadering. De sluiting van vier fabrieken werd wel door voorzitter Geert de Jong genoemd in zijn rede. „Harde economische feiten dwingen bestuur en directie tot deze maatregel", aldus De Jong. Dat verontruste leden rond Oldeboorn en Donkerbroek van hun leveringsplicht af willen, is volgens Meihuizen een feit „waar we niet blij mee zijn". Maar volgens De Jong is door deze gang van zaken enige twijfel aan coöperatiezin onder de boeren niet terecht.

Leeuwarder Courant 1985-08-01

De Torenmeter wil zes leden royeren

OLDEBOORN - Het bestuur van de zuivelcoöperatie *De Torenmeter* (Oldeboorn en omgeving) heeft zijn leden bijeengeroepen voor een vergadering waarin het besluit moet nemen om zes bedrijven (elf leden) met onmiddellijke ingang uit de vereniging te zetten. De zes bedrijven hebben sinds 14 juli geen melk meer aan de coöperatie geleverd. De melk vond via *Noordmelk BV* in Drachten haar weg naar andere fabrieken. De betrokken boeren zijn van oordeel dat hun leveringsplicht aan *De Torenmeter* is opgeschort. Zij hebben ondertussen tegen het bestuur van *de Torenmeter* een kort geding aangespannen. Zij willen weten welke onregelmatigheden zij hebben gepleegd.

Het botert al geruime tijd niet tussen een aantal leden van *De Torenmeter* en de *Noord-Nederland*, waar de Torenmeter een onderdeel van uitmaakt. De betrokken leden vinden dat zij een te lage melkprijs krijgen. Zij hebben daarop een vergadering van Torenmeterleden bijeen laten roepen, die een uitspraak zou moeten doen over de leveringsplicht aan *Noord-Nederland*. De

zes bedrijven wilden daar wel af via een aanpassing van de statuten. De meerderheid van de leden van De Torenmeter koos evenwel de zijde van de directie van *Noord-Nederland*. Daarop hebben de betrokken boeren besloten met *Noordmelk BV* in zee te gaan. De directie van *Noord-Nederland* wilde vanmorgen nog geen commentaar op één en andere geven.

Leeuwarder Courant 1985-08-03

De zuivelproblematiek in en bij Noord-Nederland.

(WILLEM STEGENGA¹²) **Willem Stegenga**)¹³

[...]

HET WORDT STEEDS duidelijker dat bij het opzetten van een vierde grote zuivelcoöperatie in Nederland men zich in het Noorden wat verkeken heeft op de omvang van dat proces. Er was waarschijnlijk niets aan de hand geweest als de melkprijs op niveau was geweest en de boeren niet gelijktijdig werden geplaagd met superheffing en mestoverschot. Dat niet zo zijnde is er gedonder in de glazen gekomen. Het begon in Oldeboorn en de vonk sloeg over naar Donkerbroek. Al gauw ontdekten de boeren dat er kansen waren omdat zij vermoedden dat ze destijds wat al te gemakkelijk „ja” hebben gezegd en kleine letters in goed vertrouwen hebben overgeslagen. Ze worden nu met grote ogen gelezen.

Bij het opzetten van de nieuwe coöperaties zijn er lijnen getrokken. Elke coöperatie kreeg een eigen melkwinningsgebied volgens de bindende regelingen van de *Friese zuivelbond* om te voorkomen dat boeren zouden overstappen als ze het op een of andere manier niet meer met de gang van zaken eens zouden zijn. De lijnen werden getrokken volgens de oorspronkelijke coöperatiegrenzen. Die grensregeling werkt als een Berlijnse muur, met dit verschil dat in een coöperatie de leden baas zijn. De boeren hebben het destijds zelf zo gewild, zou men kunnen zeggen. Wie het nu wat te benauwd krijgt en spijt heeft dat hij een onderdeel vormt van een geheel dat hem niet aanstaat begint naar wegen te zoeken, die hem moeten „bevrijden”.

In eerste instantie was er geen denken aan dat er andere mogelijkheden zouden zijn. Plotseling doken de melkproducenten op, *Noordmelk* en *Kievit*. Zij kopen melk op van boeren en verkopen dit aan een andere fabriek dan die waar de betrokken boer lid van is. Men denkt wel, dat je gemakkelijker van kerk dan van coöperatie kunt veranderen, maar mogelijkheden lijken er wel te zijn. *Noord-Nederland* deed er aanvankelijk wat luchtigjes over. Het voerde een soort niets-aan-de-hand-show op. Zo'n vaart zou het wel niet lopen. Kennelijk heeft men zich wat verkeken op het vertrouwen dat men meende te hebben bij de eigen boeren, want kortgeleden ging er een brief uit naar de dissidente boeren waarin op de gevolgen wordt gewezen: ze worden uit de vereniging gezet en ze moeten uittrekgeld betalen.

De grensoverschrijders wordt verweten dat ze niet handelen volgens de letter en volgens de geest van de wet. Noord-Nederland had sterker gestaan als men het alleen bij de letter had gehouden. Als de geest er aan toegevoegd wordt krijgt de veroordeling een sausje van vaagheid en mist. Daar komt bij dat als *Noord-Nederland* sterk had gestaan men verder geen organisatorische maatregelen had getroffen.

12 Geen 'Kaf en Koren' – het wekelijks verschijnende opinierubriek als opvolger van 'De Veemarkt'

13 Een stuk van landbouwredacteur Willen Stegenga die, om het zacht uit te drukken, nog wat langdradig is, later blijft hij wat 'dichter bij het onderwerp', heb vaak de nijging om de tekst in te korten! (ZHN).

Dat laatste is wel gebeurd. Als een haas trok het bestuur - naar wij aan mogen nemen - een regeling in over de opschorting van de leveringsplicht. De kwestie is als volgt: Noord-Nederland is ontstaan door een aantal fabrieken samen te voegen. Die fabrieken noemt men de A-leden. De boeren, die bij die fabrieken zijn aangesloten, werden ontslagen van de plicht om melk aan die A-leden te leveren. De melk ging naar *Noord-Nederland* en die betaalde ook het melkgeld uit. Als men sterk had gestaan had men die regeling gehandhaafd. Maar nee, „om elk misverstand nu en in de toekomst uit te sluiten” werd dat besluit snel ingetrokken. Het besluit wordt in het clubblad van Noord-Nederland overigens wel „omstreden” genoemd. Dat is zo'n beetje ook het enige wat er aan substantieels in dit blad (*De Melkspiegel*) staat. In de verslagen van de vergaderingen worden de leuke items afgedaan met: „Tijdens de rondvraag ontspon zich een levende discussie” en meer van die vlees noch vis schrijverij. Het is in elk geval een manier om de leden nieuwsgierig te maken. Wie onthult dat er wat is geweest, maar verzwijgt wát het was moet zich niet verbazen over een groeiende onrust en een wassende stroom geruchten.

Maatgevend

HET IS trouwens wel een beetje maatgevend voor de manier waarop men bij *Noord-Nederland* met de leden omgaat. Ze worden wel geïnformeerd in *De Melkspiegel* staat ook wel een stukje van hoofddirecteur Sam Meihuizen en het uiterlijk is ook best te verteren, maar het is allemaal net niet genoeg. Algemeenheden zijn, net als in het Jaarverslag, troef. Als daar bij komt dat een besluit tot opschorting van de leveringsplicht wordt ingetrokken zonder dat daar een algemene vergadering over is geweest vragen de boeren zich terecht af of ze nog wat in te brengen hebben of niet. De methode steekt ook wat schril af tegen het voornemen om leden die over de grens zijn gewipt uit de vereniging te stoten door middel van een besluit van een algemene vergadering. Wie in strijd handelt met de regels kan zonder meer geloosd worden. Daar hoeven de anderen hun zegen niet aan te geven. Men krijgt nu wat de indruk dat ze even in het openbaar aan de schandpaal moeten worden genageld. De elf leden zullen zo'n demonstratie wel kunnen tillen, zelfs al loopt het uit tot een soort volksgericht Daar zijn ze mans genoeg voor.

Noord-Nederland loopt met deze manier van handelen overigens wel een groot risico. Neem nu aan dat de leden van de *Torenmeter* straks besluiten: de dissidenten mogen lid blijven en ze mogen hun melk aan *Noordmelk* blijven leveren. Dat gevaar loopt men als men een dergelijke beslissing aan de leden overlaat. Is er dan plotseling wel een besluit genomen overeenkomstig de letter en de geest van de statuten? Er is gehandeld in paniek en die paniek is deels veroorzaakt door geruchten en die geruchten heeft men zelf opgeroepen. Vorige week nog liep het verhaal dat er boeren van Noord-Nederland-fabrieken bij zevenen tegelijk overstapten op het leveren van melk aan Noordmelk en Kievit. De feiten zijn even anders. Noordmelk ging aanvankelijk praten met één boer tegelijk. Toen de belangstelling groter werd ging men huiskamerbijeenkomsten met meer boeren organiseren. Dat leidde al gauw tot het verhaal dat men en masse overstapte naar een andere afnemer. Zo'n vaart loopt het niet, al zijn de activiteiten van de opkopers de laatste maanden intensiever dan in het begin.

Solidariteit

ZUIVELCOÖPERATIES die ontstaan na een fusie hebben aanvankelijk altijd wat moeilijkheden. In een periode van betrekkelijke rust zullen de andere fabrieken toekijken, de zaak volgen, maar zich wel afzijdig houden. Het land ligt er nu anders heen. De voorzitter van de Friese Zuivelbond, Sjoerd Boersma uit Grouw, mag dan wel oproepen tot eenheid, maar daar wordt geen gehoor aan gegeven. *Noord-Nederland* heeft bij het ontstaan gezaagd aan de poten van de Friese Zuivelbond.

Met de komst van *Noord-Nederland* vertrok meteen een grote klant van de bond: de fabrieken die Noord-Nederland hadden gevormd. De bond heeft andere wegen in moeten slaan en moeten inkrimpen. Wat er aan primaire taken overbleef was het werk voor de vier vrije fabrieken. Daarnaast is men de boer opgegaan om ander werk te vinden. Wie de oorzaak is van het ontmantelen van de bond - *Noord-Nederland* dus - hoeft natuurlijk in dit stadium niet te hopen op solidariteit van vrije fabrieken in de trant van: wij kopen niet melk van Noordmelk omdat dat niet overeenkomstig de algemene Friese coöperatieve gedachte is, of welke andere verheven formuleringen men daar ook maar voor wil gebruiken. Daar komt nog een keer bij dat *Noord-Nederland* zich niet populairder heeft gemaakt met het afsluiten van een contract met Nestlé.

Nestlé verplicht zich door dat contract melk te leveren aan *Noord-Nederland*. In het kader van de doelmatigheid halen auto's van *Noord-Nederland* rechtstreeks melk op bij Nestlé-boeren, ook als die boeren gevestigd zijn in een gebied van de vrije fabrieken. Wie op deze manier meent dat de grensregeling geïnterpreteerd kan worden hoeft natuurlijk niet te rekenen op stevige steun van ac collega's. De Friese Zuivelbond roept nu op tot eenheid, althans de voorzitter van die bond. Dat is een Noord-Nederland-boer. Men zou zich kunnen voorstellen dat anderen bij de Zuivelbond dé huidige gang van zaken met enig genoegen gadeslaan. Immers hoe meer melk er uit het Noord-Nederland-gebied naar de vrije fabrieken wordt gesluisd hoe groter de primaire taak van de bond wordt.

De zaak is in beweging en dergelijke bewegingen kunnen leerzaam zijn. Ze kunnen Boeren in elk geval leren vooral eerder op kleine letters te letten, want in feite zijn de dissidenten nu bezig met een inhaalmanoeuvre. De beweging kan ook de basis van de coöperatie verbeteren, in feite moet het zo zijn dat een coöperatie blij moet zijn met bewuste aanhangers, die weten wat hun rechten zijn. Ze kunnen de vinger leggen op wonde plekken. Wat is daar eigenlijk op tegen?.

[....]

Leeuwarder Courant 1985-08-17

***Noord-Nederland* heeft de troef voor de eindfase**

(Van onze landbouwredacteur

WIE VINDT DAT de Friese zuivel zo langzamerhand in een situatie is komen te verkeren die zich - wellicht wat overdreven - laat omschrijven met de „staat van oorlog” kan wel eens gelijk hebben. Alle ingrediënten voor een chaotische toestand worden aangedragen. Hier en daar moet nog even een vlam geworpen worden, maar dan ook is de temperatuur de honderd graden genaderd. Sommige boeren laten zich niet langer knechten door hun eigen knechten en zien daarbij de belangen van andere knechten - de werknemers in de fabrieken - over het hoofd.

In Donkerbroek zal men spoedig tot andere actiemethoden over moeten gaan anders speelt men de directie van *Noord-Nederland* precies in de kaart. Die wil de fabriek sluiten. Boeren en vakbondsleden hebben zich daar in het begin tegen verklaard. Nu de boeren een actie ondernemen voor het oprichten van een nieuwe vereniging, die de melk elders wil afzetten, gaat dat dwars tegen de belangen van de werknemers van de fabriek in. Het gevolg is dat de fabriek gesloten wordt. Dat wilde de directie van *Noord-Nederland* ook al wordt het haar veel

gemakkelijker gemaakt dan ze in haar stoutste dromen had durven hopen. Als ze de zaken daar wat laat voortsudderen wordt de oplossing voor dit probleem haar wellicht zo in de schoot geworpen.

Er zit (nog) één aspect aan het geheel dat opmerkelijk genoemd kan worden. Gewoonlijk is het zo dat de inzet van de werknemers verslapt als de sluiting nakunde is. Dat is begrijpelijk, zo niet logisch. De werknemers van Donkerbroek hebben elkaar nog zo op kunnen fietsen dat er iets is ontstaan van: tenonder, maar wel strijdend. Ze maken in Donkerbroek commissiekaas, een rode kaas die vooral in Frankrijk wordt afgezet. Er is nog een fabriek in Friesland, die een dergelijke kaas maakt: *De Goede Verwachting* in Balk. Kaas wordt van tijd tot tijd gekeurd. [...] In Donkerbroek hebben je werknemers geconstateerd - met trots en terecht - dat hun commissiekaas bij de Jongste keuring maar liefst tien-en-een-halve punt hoger scoorde dan die van Balk. Zoiets geeft altijd een gevoel van tevredenheid en in de heersende omstandigheden zal er nog wel een aspect bijkomen. Men zal het als argument aanvoeren als de fabriek straks alsnog in de eindfase van haar bestaan dreigt te komen. De vakbonden zullen deze score ongetwijfeld ook aangrijpen, al hoort zoiets officieel tot de bijna afgezworen principes. [...]

De prestatiecompetitie geeft wel aan dat er een element aan het werk wordt toegevoegd dat voor diegenen, die de oude waarden nog aanhangen, kennelijk een bepaalde charme heeft en de strijdlust aanwakkert. De boeren kunnen daar alleen maar blij mee zijn. In sommige bedrijven worden prestaties beloond. Die beloning wordt gemakkelijker gemaakt als de prestatie aan het hele collectief kan worden toegeschreven. In het onderhavige geval is daar sprake van. In plaats van een beloning krijgen de werknemers echter een draai om de oren. Men laat hen in de kou staan als het gaat om het instandhouden van de nota bene door de boeren zelf gestichte fabriek!

De actie in de Friese zuivel zal nog even doorgaan. Er zal met name naar Oldeboorn en Donkerbroek worden gekeken en misschien zal er ook een schalkse blik in de richting van Mackinga en Dokkum worden geworpen. De strijd wacht nog op het volgende hoogtepunt. Het royement van de Boarnster boeren kan als zodanig bijgezet worden in de geschiedenis en volgend jaar als zeer opmerkelijk punt worden aangehaald als de historie van honderd jaar coöperatieve zuivel wordt gevierd. De vraag is of er dan wat te vieren zal zijn. Bij de CCFriesland wil men in elk geval het plan om de weiverwerking bij de fabrieken weg te halen en in Leeuwarden te concentreren maar over het jubileum heentillen. Je weet maar nooit hoe er op gereageerd zal worden.

Leeuwarder Courant 1985-09-03

Poging om breuk *ZOH* en *Noord-Nederland* te herstellen

LEEUWARDEN - Er worden pogingen ondernomen om de breuk in de noordelijke zuivel (de ruzie tussen Noord-Nederland en de Zuidoosthoek) te herstellen. De voorzitter van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland (FBvCZ) Sjoerd Boersma van Grouw, heeft gistermorgen op de bijzondere ledenvergadering van de bond de problemen even aangestipt en zich afgevraagd waar deze ruzie uiteindelijk toe moet leiden.

Het is niet alleen de kwestie Zuidoostboek - Noord-Nederland die de gemoederen in het zuivelende noorden beheerst, ook het kopen van melk door firma's als *Noordmelk* in Drachten en De Kievit in Meppel houden volgens hem "een gevaar in voor de toekomst".

In het verleden heeft de Friese zuivelbond al vaker getracht bemiddelend op te treden. Het bestuur veroordeelt de gang van zaken, maar een oplossing heeft men niet gevonden. „Er is nu aanleiding te denken dat er een gericht overleg zal komen tussen ZOH en Noord-Nederland”, zo veronderstelde Boersma. Van toenadering is overigens nog geen sprake. Over dit punt werd op de besloten vergadering niet gediscussieerd. Wel riep Van der Kolk van Wetzens, op persoonlijke titel, op tot het zoeken naar een oplossing.

Leeuwarder Courant 1985-10-22

Advies na plannen sluiting vier fabrieken:

‘Noord-Nederland moet met lange termijnplan komen’

LEEUWARDEN - De zuivelonderneming *Noord-Nederland* moet met een lokatieplan voor de kaasproductiebedrijven komen, dat geldt voor de lange termijn. Dat is een van de belangrijkste conclusies uit het onderzoek dat de wetenschapper Schenk van de Rijksuniversiteit in Groningen op verzoek van de Centrale Ondernemingsraad (COR) van Noord Nederland heeft verricht. Een 'hap-snapbeleid', zoals Noord-Nederland wordt verweten te voeren, wordt afgevoerd. De aankondiging van de sluiting van vier fabrieken past niet, zonder dat daar een beleid voor de lange termijn aan ten grondslag ligt, zo is het oordeel.

Morgen zal het eindrapport van Schenk worden aangeboden aan de Centrale Ondernemingsraad van *Noord-Nederland*. Vorige week vrijdag is het rapport doorgesproken met de stuurgroep, die voor *Noord-Nederland* het lokatieplan met daarin de sluiting van de vier fabrieken heeft voorbereid. De RUG is door de COR gevraagd om een advies, nadat de stuurgroep haar sluitingsplannen, vervat in het lokatieplan II, dit voor jaar had ontvouwd.

Noord-Nederland wil de fabrieken in Sint Nicolaasga, Donkerbroek, Dokkum en Koekange sluiten, teneinde het bedrijfsresultaat en dus de aan de boeren uit te betalen melkprijs een beter aanzien te geven. Sedert de vorming van de Noord-Nederland is de melkprijs achter gebleven bij die van de vrije fabrieken in Friesland, dit zeer tot ongenoegen van boeren, bestuur en directie.

Noord-Nederland-voorzitter Geert de Jong zei gisteren in een reactie dat voor zijn coöperatie voorop staat dat een zo hoog mogelijke melkprijs moet worden behaald, om die reden zal volgens hem ook geen genoegen kunnen worden genomen met maatregelen die leiden tot „een kostenbesparing van drie in plaats van zes miljoen gulden”.

Bij Noord-Nederland gaat men er in de reorganisatieplannen vanuit dat met de sluiting van de vier fabrieken de exploitatie met zo'n zeven miljoen gulden verbeterd kan worden. Wout Kranenburg, een van de Noord-Nederland-directeuren, heeft eerder verklaard te denken aan een melkprijsverbetering van 0,3 of misschien wel 0.5 cent.

Het blijkt overigens voor de COR moeilijk te zijn om precies de effecten van de schaalvergroting bij Noord-Nederland aan te geven. Volgens de zuivelonderneming moet de kostenbespa-

ring op ruim acht miljoen gulden uitkomen. Daartegenover staan echter de investeringen voor aanpassing van fabrieken, die als gevolg van de reorganisatie moeten plaatsvinden. Gerekend wordt op een bedrag van bijna tien miljoen gulden. Daarboven komt dan nog eens een bedrag van twee miljoen gulden voor kosten in de personele sfeer, voortvloeiende uit de gedwongen verhuizing.

Leeuwarder Courant 1985-10-23

Ploegendienstmedewerkers tevreden met resultaat ccFriesland gaat akkoord met eisen: staking van de baan

LEEUWARDEN - De directie van CCFriesland is gisteravond alsnog akkoord gegaan met het eisenpakket dat door de Voedingsbonden van het FNV en het CNV op tafel was gelegd. Een staking bij het Leeuwarder zuivelconcern is hiermee van de baan. Voornaamste punt van onderhandeling was de compensatie van de toeslag voor onaangename uren. Deze toeslag dreigde door de arbeidstijdverkortung te verminderen.

Op de achtergrond dreigde in dit conflict een staking door de ploegendienstmedewerkers in de productiebedrijven. Vorige week hadden de leden van de Voedingsbond-FNV verklaard het werk neer te zullen leggen als de directie niet door de bocht zou gaan. De leden van de CNV-Voedingsbond gebruikten een staking nog niet als wapen. Vrijdag werd net niet het vereiste quorum gehaald, noodzakelijk voor het uitroepen van een door de CNV-bond ondersteunde staking.

Vastgelegd in het akkoord met de directie van CCFriesland is dat van april '85 tot april '86 de vermindering van de toeslag voor onaangename uren zal worden gecompenseerd door een eenmalige uitkering. Daarna zal deze compensatie structureel in het loon worden opgenomen, maar daar moeten nog afspraken over worden gemaakt. Voorts is een principe-afpraak gemaakt over een automatiseringscontract bij de CCFriesland en een regeling voor vakbondsfaciliteiten binnen de bedrijfsgebouwen van CCFriesland. In het structureel overleg tussen bonden en directie op 7 november zal verder worden gesproken over de bovenwettelijke aanvulling van de WAO-uitkering en de mogelijkheid voor ploegendienstmedewerkers van 55 jaar en ouder om met behoud van loon naar dagdiensten over te gaan.

CCFriesland is de eerste landelijke onderneming, waar officieel is vastgelegd dat de vermindering van de toeslag voor onaangename uren wordt gecompenseerd. Districtsbestuurder Dik Heinen van de Voedingsbond-FNV verwacht ook bij andere zuivelondernemingen in het Noorden een onderhandelingsresultaat als bij CCFriesland in de wacht te kunnen slepen. "We hebben nu een dam opgeworpen. We gaan nu met verve aan de slag bij onder andere *Noord-Nederland*, *Twee Provinciën* en Nestlé. Voorts acht hij het ook niet onmogelijk dat ook bij de zuivelconcerns *DMV-Campina* en *Melkunie* de onderhandelingen weer kunnen worden opengebroken. Daar is men al bezig met het verminderen van de toeslag voor werk op onaangename uren.

De besprekingen tussen werknemersvertegenwoordigers en de directie van de CCFriesland zijn volgens Heinen „in een goede sfeer verlopen”. Heinen meent dat het resultaat vooral te danken is aan de druk die er op de directie werd uitgeoefend met de stakingsdreiging. "De di-

rectie is door de bocht gegaan, maar dat kwam vooral doordat de FNV-leden bereid waren om eventueel actie te gaan voeren”, aldus Heinen.

Ook districtsbestuurder Reinder Bil van de CNV-Voedingsbond toonde zich zeer ingenomen met het resultaat: Ik bin in tefreden man”. Hij was blij dat het niet op harde acties hoefde aan te komen. Gisteren waren zo'n dertig leden van de CNV-Voedingsbond bijeen in de Leeuwarder Salvatorkerk. Het besluit om niet te staken heeft onder de CNV-leden wel tot verdeeldheid geleid, zo bleek daar. Ploegendienstmedewerkers nemen het sommige dagdienstmedewerkers bijvoorbeeld kwalijk dat ze vorige week vrijdag tegen een staking hebben gestemd. Bil be-treurt die gang van zaken. “Wy moatte mei koarten om 'e tafel. Dit moat útpraat wurde”, ver-klaart hij desgevraagd. Volgens Bil is er voor deze kwestie een groot beroep gedaan op de mensen die in dagdienst werken en waarvoor de toeslagkwestie niet speelt.

De stemming zat er goed in onder de tweehonderd leden van de Voedingbond-FNV. die gis-teravond in Zalen *Tivoli* in Leeuwarden aanwezig waren. Bijzonder tevreden was men met het onderhandelingsresultaat. Logisch dat de T-shirts en petjes van hun bond niet zonder trots mee naar huis werden genomen. Toegezegd werd om die vandaag op het werk te dragen....

Leeuwarder Courant 1985-10-31-1

Stakingsactie bij zuivelfabriek in Donkerbroek

Van een onzer redacteuren

DONKERBROEK - Vanmorgen om kwart voor vier is een staking uitgebroken bij de coöperatieve zuivelfabriek *Het Klaverblad* in Donkerbroek. Het personeel (dertig men-sen) heeft spontaan het werk neergelegd, aldus vanmorgen Dick Heinen, districtsbe-stuurder van de Voedingsbond FNV. Deze vakbond heeft de staking overgenomen. Ook de Industrie- en Voedingsbond van het CNV staat achter de actie. De actie geldt voor onbepaalde tijd.

Volgens Heinen is het personeel nijdig op het besluit van de directie van *Noord-Nederland*, waar het *Klaverblad* onderdeel van uitmaakt, om de fabriek te sluiten. Het positieve advies van de meerderheid van de centrale ondernemingsraad is een enorme slag in het gezicht. Het personeel is uitermate teleurgesteld. “Dit riekt naar verraad”. Van het personeel zou voorlopig geen initiatief uitgaan om een gesprek met de directie te voeren.

Ook de fabrieken van Dokkum, Sint Nicolaasga en Koekange staan op de nominatie te wor-den gesloten. Daar werd vanmorgen echter niet gestaakt. Directeur Jan Veerman in Koekan-ge: „Ik ben toch wel verrast. Altijd heette Koekange actiebereik te zijn en nu is het toch Don-kerbroek”.

Zie vervolg pagina 21.

Staking bij *Het Klaverblad* Donkerbroek Tankwagen melk werd teruggestuurd

(Pagina 21 – vervolg van voorpagina)

DONKERBROEK - De spontane staking vanmorgen bij de zuivelfabriek *Het Klaverblad* in Donkerbroek heeft om kwart voor tien geleid tot het terugsturen door het personeel van een tankwagen met melk. Volgens de Voedingsbond FNV zou die melk besmet verklaard worden. Bij de overige bedrijven van *Noord-Nederland* wil het personeel die melk niet verwerken.

Noord-Nederland-directielid Wout Kranenburg in Wolvega zei dat evenwel niet zo'n groot probleem te vinden. Morgen zou er in Donkerbroek toch al geen kaas worden gemaakt. Nu er vandaag gestaakt wordt zou men kunnen overwegen morgen wel kaas te gaan maken. Overigens kan de melk wel een dag of drie worden bewaard. Hij had de stellige indruk dat de melk niet besmet zou worden verklaard. Directeur Schepers van *Het Klaverblad* had dat aan de centrale directie meegedeeld.

Bij verschillende fabrieken heeft het personeel zich inmiddels solidair verklaard met de actie door te weigeren besmette melk te verwerken. Volgens het actiecentrum in café *Voor Anker* behoren bij de sympathisanten ook bedrijven, die gistermiddag in de *Centrale Ondernemings Raad* voor het sluitingsplan van de Noord-Nederland-directie stemden (13 voor en 10 tegen), waaronder *De Takomst* in Dronrijp, *Domo*-Groningen en Kolderveen. Bij de vakbonden beschouwt men dat als een niet-onaardige ontwikkeling.

Over de vraag of andere bedreigde fabrieken zich bij de staking in Donkerbroek zouden aansluiten, moesten de vakbonden vroeg in de middag het antwoord nog schuldig blijven. Zowel in Sint Nicolaasga als in Koekange zouden in de loop van de middag personeelsbijeenkomsten plaatsvinden. Ook uit de de bevolking van Donkerbroek worden sympathiebetuigingen gehoord. Boeren meldden zich bij de fabriek om het personeel een hart onder de riem te steken. Dick Heinen: „Dat is natuurlijk niet zo vreemd. Onherroepelijke sluiting zou de doodsteek voor de gemeenschap betekenen.” Donkerbroek verwerkt dagelijks 200 ton melk tot kaas.

De heer Jan Weiland, die bij *Noord-Nederland* de sociale aangelegenheden behartigt, zei vanmorgen nog niet op de hoogte te zijn van het eisenpakket van de stakers. „Wij wachten op het doel dat met deze staking wordt beoogd. Ze zullen wel met voorstellen komen anders heeft zo'n actie ook weinig zin”.

Hij kon zich overigens wel voorstellen dat het personeel in Donkerbroek wat geprikkeld reageert op het besluit van de centrale ondernemingsraad om akkoord te gaan met het sluiten van de fabriek. Voor dat besluit was echter, volgens Weiland, een duidelijke meerderheid. Wat de centrale ondernemingsraad heeft geadviseerd komt in grote trekken overeen met wat de directie beoogt.

Ook staking zuivel in Dokkum en Koekange

Sint Nicolaasga doet niet mee

Van een onzer redacteurs

LEEUWARDEN - De protestacties in de noordelijke zuivel zijn vandaag uitgebreid. Gisteren werd het werk stilgelegd in de zuivelfabriek in Donkerbroek. Vanmorgen is dat ook gebeurd in Dokkum en in Koekange. Deze drie fabrieken zijn van de zuivelcoöperatie Noord-Nederland en moeten volgens de directie worden gesloten. De meerderheid van de Centrale Ondernemingsraad heeft een gunstig advies over dat voornemen uitgebracht.

De zuivelfabriek van Sint Nicolaasga staat ook op het punt om te worden gesloten, maar gisteravond heeft het personeel van die fabriek besloten vandaag niet in staking te gaan. Van de 25 personeelsleden, die er over stemden, waren twaalf voor en elf tegen staking. Twee stemden blanco. De voorstanders van de protestactie vonden de basis te smal om vandaag in actie te gaan. De minderheid achtte de tijd nog niet rijp.

De Centrale Ondernemingsraad heeft namelijk bij de directie de wens op tafel gelegd de fabriek in Sint Nicolaasga open te houden. Het niet meedoen van deze fabriek betekent een tegenvaller voor de vakbonden. Gistermiddag nog was FNV-bestuurder Dick Heinen er heilig van overtuigd dat vandaag het werk in Sint Niek plat gelegd zou worden.

Bij de zuivelfabriek in Koekange werd gisteravond een grote meerderheid gevonden voor de protestactie: negentien voor, twee onthoudingen en vijf tegen. In Dokkum namen 31 van de 60 vaste personeelsleden deel aan de stemming. Van hen stemden 28 voor, 2 tegen en 1 blanco. In Donkerbroek is gisteren nog wel gewerkt in de fabriek. Men heeft de kaas uit de pekkel gehaald. Dat zal vandaag ook in Dokkum en in Koekange het geval zijn. In Dokkum wil men ook nog meewerken kaas af te leveren. Men neemt echter geen nieuwe melk meer aan.

Gisteren bestond nog enige onduidelijkheid rond de vers aangevoerde melk. Voor vandaag is die besmet verklaard. De stakers en de vakbonden hopen dat het personeel in andere fabrieken in die zin de actie wil ondersteunen door die melk niet te verwerken. Dat geldt ook voor de CC-Friesland in Leeuwarden

Hoe lang de actie zal duren is nog niet bekend. In beginsel gaat men er van uit dat alleen vandaag het werk neergelegd zal worden. Vanavond wil men bekijken of de actie na het weekend met 24 uur moet worden verlengd. Vandaag gaan de stakers zich ook buigen over een eisenpakket. Daar zal zonder twijfel in komen te staan: fabrieken openhouden en het voeren door de directie van een ander, agressief marktgericht beleid. Op verzoek van de personeelsleden in Dokkum zal daar wel aan toegevoegd worden dat de vele contractanten daar vast werk moeten krijgen.

De directie van Noord-Nederland heeft de vakbonden gesommeerd de acties onmiddellijk te beëindigen. „Ze zijn onrechtmatig” zei Jan Weiland. „Wij hebben ons gehouden aan de regels”, zo voegde hij er aan toe. Er is een locatiebeleid opgesteld en daar is de Centrale Ondernemingsraad in meerderheid akkoord mee gegaan. Dat de vakbonden er anders tegenover staan is hun zaak, maar de actie moet wel direct worden gestopt. Gistermiddag is een telex naar de Voedingsbond FNV gegaan en vanmorgen een telegram naar de Industrie- en Voedingsbond CNV.

Wens' van Centrale Ondernemingsraad: Zuivelfabriek *Eendracht* in Sint Nyk niet sluiten

SINT NICOLAASGA - Voor de zuivelfabriek *De Eendracht* in Sint Nicolaasga lijkt nog een sprankje hoop te zijn. Dat is althans de overtuiging van de helft van het personeel van deze zuivelonderneming. De Centrale Ondernemingsraad (COR) heeft in het woensdag uitgebrachte advies aan de directie van Noord-Nederland de wens kenbaar gemaakt om *De Eendracht* open te houden. Overigens is de COR in dat advies wel akkoord gegaan met het gepresenteerde locatiebeleid van *Noord-Nederland*. En dat behelst juist sluiting van de zuivelfabriek in Sint Nicolaasga, met die van Donkerbroek, Dokkum, Koekange en in 1988 Kolderveen. Ook de fabriek in Kolderveen moet open blijven, zo is de wens van de COR.

Vele werknemers van *De Eendracht* twijfelen aan de waarde van de 'wens' van de COR. Men had liever gehad dat de COR, negatief over het locatiebeleid had geadviseerd en als alternatief het openhouden van onder anderen de fabriek in Sint Nicolaasga had aangedrongen. Nu maakt de COR formeel gebruik van zijn initiatiefrecht, maar de directie kan de bevindingen best naast zich neerleggen, zo werd geopperd tijdens de gisteravond gehouden voorlichtingsbijeenkomst met het personeel.

Het personeel zou een en ander uit de doeken worden gedaan over de jongste ontwikkelingen. De avond kreeg wat een andere wending nu het personeel van de zuivelfabriek in Donkerbroek gisteren in staking is gegaan. Daarbij werd ook een beroep gedaan op het personeel van de andere te sluiten fabrieken. Het leidde tot een langdurige bijeenkomst, waar duidelijk bleek dat het personeel niet op een lijn zat. "De tiid is der noch net ryp foar", zo werd de voorstanders van staking voorgehouden.

Toen het op stemming aankwam bleken twaalf personeelsleden voor staking en elf tegen te zijn. Twee stemden blanco. De vraag van de voorstemmers of hun tegenstrevers bij staking toch solidair zouden zijn werd beantwoord door negen personen: zij verlieten op dat moment de zaal. "Der sit noch wol in ljochtpuntsje yn. Wy moatte earst de direksje in káns jaan en hearre wat se dogge mei it advys fan de COR", zo zeiden ze na afloop.

„Wy hienen krekt no de druk op 'e tsjettel hálde moatten. As de direksje besletten hat oer it advys fan 'e COR. binne wy te let.“, was echter de reactie van de voorstanders. „Wy hiene sjen litte moatten dat wy it net pikke. Dit hie in signaal nei de direksje wurde moatten“. Zij moesten tegen twaalf uur echter constateren dat de basis voor een actie bij *De Eendracht* toch te klein was. „As wy al yn staking geane, dan kin de oare ploech noch wol. ar de produksje soargje. Dat hat dus gjin doel.“

FNV-districtsbestuurder Wil Winter was teleurgesteld over de uitkomst van gisteravond. „Er ligt geen best advies van de Centrale Ondernemingsraad. Daarin wordt weliswaar aandacht gevraagd voor de bijzondere positie van Sint Nicolaasga, maar de directie zal immers alleen maar rekening houden met het positieve advies van de COR“, aldus Winter.

In het actiecentrum in Donkerbroek was FNV-districtsbestuurder Dick Heinen er gistermiddag nog van overtuigd dat Sint Nicolaasga vandaag mee zou staken. Een staking in Dokkum zou wel niet lukken was het oordeel, die mening werd onderschreven door CNV-bestuurder Koos van Witteloostuyn. Hij had gistermiddag getracht voor de avond een bijeenkomst van het personeel van de Dokkumer fabriek te organiseren, "maar het was ploegen op de rotsen. Ik

krijg geen opening”, meldde hij in Donkerbroek. Gisteravond keerden zijn kansen. Hij kreeg de helft van het vaste personeel in de kantine bijeen en daar besloot men alsnog vandaag aan de actie mee te doen.

In beginsel is afgesproken dat de protestactie alleen vandaag zal gelden. Heinen: “Wij gaan vandaag de zaken op een rijtje zetten en eens kijken of de werkgever nog zal reageren. Anders komt volgende week de werkelijke stakingsgolf”. Anne van der Meulen, een werknemer van de fabriek in Donkerbroek, heeft gisteren meegedeeld de actie desnoods weer met een hongerstaking te willen ondersteunen. In het verleden heeft hij het al eens tien dagen volgehouden. gisteren zei hij in staat te zijn het langer zonder voedsel uit te kunnen houden.

De bonden hebben in de loop van de morgen hun eisen geformuleerd, die vanmiddag in bijzijn van personeelsdelegaties van de drie stakende bedrijven aan de directie van *Noord-Nederland* zullen worden voorgelegd. De eisen komen er in hoofdzaak op neer dat de kaasverwerkende bedrijven van de coöperatie open moeten blijven, met name die, waar nu acties aan de gang zijn. Daarnaast wensen de bonden een aantal sociale regelingen met name voor de georganiseerde werknemers.

Leeuwarder Courant 1985-11-02

Zuivelactie voorlopig beëindigd

LEEUWARDEN - In de afgelopen nacht om twaalf uur is er een einde gekomen aan de protestactie in de zuivel. Die actie heeft het werk in de zuivelfabriek van Donkerbroek twee en in de fabrieken van Dokkum en Koekange één dag platgelegd. Er is geen overeenkomst bereikt tussen de vakbonden en de directie van *Noord-Nederland*.

De directie noemde de eis van de bonden om de fabrieken van Donkerbroek, Dokkum, Sint Nicolaasga en Koekange open te houden niet bespreekbaar. De bonden hebben aangekondigd volgende week en de week daarop met het personeel van alle Noord-Nederland-fabrieken te spreken. „Daarna zal het duidelijk zijn wat erge beurt”, aldus FNV-bestuurder Dick Heinen.

Volgens de woordvoerder van *Noord-Nederland*, Jan Weiland, heeft het gesprek gistermiddag in Leeuwarden plaatsgevonden op verzoek van de bonden. Zij waren met een man of twintig naar de onderhandelingstafel gekomen. Over het open houden van de vier fabrieken viel niet te spreken omdat de directie van mening is dat zij de koninklijke weg heeft bewandeld. De zaak is besproken met de centrale ondernemingsraad en de meerderheid daarvan heeft een positief advies gegeven. De directie zal zich beraden welke stappen men zal ondernemen indien de bonden een vervolg aan de spontane actie van de afgelopen dagen voorbereiden.

„Het is volstrekt dwaas dat er niet onderhandeld kan worden”, zei Dick Heinen gisteren na afloop van het gesprek op het kantoor van Noord-Nederland. Het houdt in dat alle fabrieken van Noord-Nederland met de gang van zaken op de hoogte gesteld zullen worden. „Onze mensen hebben er met verbijstering kennis van genomen. Als er zo met de belangen van de werknemers wordt omgegaan....Het is verbijsterend”.

Melkprijzen

(Kaf & koren)

Binnenkort zullen de boeren zich weer kunnen buigen over de jaarlijks terugkerende dans om de melkprijzen: Het agrarisch weekblad *De Boerderij* pleegt elk jaar de prijzen van verschillende fabrieken te vergelijken. Die fabrieken mogen zelf voor de gegevens zorgen. Er zit dus een smaakje aan. Het begint bitterder te worden naarmate de prijs lager uitvalt. Aan het onderzoek wordt de meeste waarde gehecht door die fabrieken die als hoogste uit de bus komen.

Zoals de zaken er nu voorstaan komt *De Boerderij* met de volgende „vergelijkbare” melkprijzen over 1984 vorig jaar:

<i>De Goede Verwachting,</i>	Workum,	74,60 ct/per kg.
<i>Huisternoord,</i>	Oudwoude,	74,39 „
<i>De Zuidoosthoek,</i>	Oosterwolde,	73,90 „
<i>Noord-Nederland,</i>	Leeuwarden-Beilen,	72,86 „
<i>DMV-Campina,</i>	Veghel,	72,77 „
<i>Melkunie Holland,</i>	Woerden,	72,72 „
<i>Coberco,</i>	Zutphen.	71,37 „

De Twee Provinciën in Gerkesklooster doet niet mee aan dit onderzoek.

Een jaar eerder – 1983 – lagen de kaarten er enigszins anders heen. Toen was de volgorde:

<i>DMV-Campina</i>	Veghel,	73,78 ct/per kg.
<i>De Goede Verwachting</i>	Workum,	73,46 „
<i>Huisternoord</i>	Oudwoude,	73,45 „
<i>Zuidoosthoek</i>	Oosterwolde,	73,41 „
<i>Melkunie</i>	Worden,	72,66 „
<i>Coberco</i>	Zutphen,	71,83 „
<i>Noord-Nederland</i>	Leeuwarden-Beilen.	71,48 „

Jammer dat er met vooronderstellingen wordt gewerkt en daardoor het werkelijke zicht op de zaak wat wordt versluierd, anders zou *Noord-Nederland* mooi met deze cijfers de boer op kunnen gaan. Men moet het nu doen met het verhaal dat het goed gaat met de kaasdivisie. Dat zal straks ongetwijfeld in de melkprijs over dit jaar terug te vinden zijn. Bij Noord-Nederland bestaat namelijk de indruk dat men zich straks best met de andere grote zuivelcoöperaties kan meten en dat de vrije fabrieken iets in hun nek ontdekken dat wat weg heeft van hete adem.

Overigens moet nog worden afgewacht wat het effect zal zijn van het débacle van de kaashandel *Visser en Zwart* in Lelystad. Bij de *Goede Verwachting* in Workum, waar men deze week toch even bijeen moest zijn om de leden het wegsturen van een directeur te laten goedkeuren, heeft men uitgerekend dat de kaashandel dit jaar de melkprijs met 0,4 tot 0,8 cent zal drukken. Workum heeft dus een verlies geleden dat minimaal f 1,2 miljoen en maximaal f 2,4 miljoen zal zijn. Althans dat hoopt men.

Directie Noord-Nederland: 'Wel praten, niet onderhandelen over te sluiten zuivelfabrieken'

LEEUWARDEN - De directie van *Noord-Nederland* zal de vakbonden vandaag schrijven dat zij wel bereid is over de sluiting van de fabrieken te praten, maar niet te onderhandelen. Volgens Jan Weiland van *Noord-Nederland* is de correspondentie van de vakbonden heel wat gematigder van toon dan vorige week. De CAO kent volgens hem de vakbonden geen rechten toe in deze fase over de sluiting te onderhandelen. Dat zou ook in strijd zijn met het advies van de centrale ondernemingsraad. Die heeft zich, zoals bekend, in meerderheid achter de sluitingsplannen geschaard.

Ik druk van vakbonden op de directie van *Noord-Nederland* om te onderhandelen over de vier te sluiten fabrieken is gisteren wel groter geworden. Nadat de FNV-leden van de fabrieken in Donkerbroek, Koekange, Sint Nicolaasga en Dokkum de directie een ultimatum hadden gesteld hebben gisteren andere vakbondsgeleringen zich daarbij aangesloten.

In *De Opdracht* in Drachten kwamen de kaderleden van het CNV uit alle vestigingen van *Noord-Nederland* bijeen. Volgens districtsbetuurder Syds Kloosterman uit Makkum moet er 'alles aan gedaan worden om met de directie over dit onderwerp in gesprek te komen. Het CNV heeft aan de directie gevraagd, zolang er nog onderzoek naar het locatiebeleid gaande is er geen sluiting van bedrijven mag plaatsvinden. „Wy jouwe de direksje in soad romte om mei ús te praten”.

Het CNV heeft, evenals een dag eerder de FNV, de eisen aangevuld met de suggestie om met de vakbonden te praten over een marktgericht beleid, over produktvernieuwing en over 'het hele gebeuren van de onderneming'. Ook het CNV houdt 13 november 1 uur als uiterste tijd van reactie aan. Heeft de directie van *Noord-Nederland* dan geen bevredigend antwoord gegeven dan zullen de CNV-kaderleden de actiebereidheid testen bij zijn leden in de *Noord-Nederland*-fabrieken.

In *De Zon* in Oosterwolde heeft de Voedingsbond FNV gisteravond de kaderleden in de *Noord-Nederland*-fabrieken van de gang van zaken op de hoogte gesteld. Iedereen onderschreef, aldus gisteravond districtsbestuurder Dick Heinen uit Groningen, de eis van de vakbonden aan de directie om over de sluiting te kunnen onderhandelen. De FNV-leden in de te sluiten fabrieken hadden zich al eerder achter het ultimatum gesteld en achter de mogelijk daaruit voort te vloeien acties. De kaderleden bij de andere fabrieken zullen nu nagaan in hoeverre hun achterban bereid is tot ondersteunende acties mocht het op een staking uitlopen.

Personeel St. Nyk nu achter mogelijke acties in zuivel

SINT NICOLAASGA - Het personeel van de zuivelfabriek *De Eendracht* in Sint Nicolaasga zal wel meedoen aan acties, mocht het gesprek tussen de vakbonden en de directie van de *Noord-Nederland* (Frico/Domo) niets opleveren. Gisteravond besloten de zestien in het ge-

bouw *Unitas* aanwezige personeelsleden daartoe, een eerdere vergadering kregen de acties geen steun van de meerderheid.

Sint Nicolaasga is een van de vier Frico/Domo-fabrieken, die vol de directie moeten worden gesloten. De centrale ondernemingsraad van het concern in dat in meerderheid ook van oordeel, maar heeft Sint Nicolaasga nog een sprankje hoop gegeven, Deze raad heeft namelijk bij de directie de wens op tafel gelegd, nog eens over de sluiting van Sint Nicolaasga goed na te denken.

Vorige week was dat voor een kleine meerderheid van het personeel voldoende om zich niet achter de protesten te scharen. Gisteravond hebben CNV en FNV nog eens een vergadering belegd en toen verklaarden alle zestien aanwezige leden zich bereid het standpunt van te sluiten fabrieken over te nemen. Men had de indruk, vorige week wat overrompeld te zijn en baseert het gebeuren van toen op 'misverstanden'.

Volgende woensdagmiddag om twaalf uur verstrijkt het ultimatum dat de vakbonden aan de directie hebben gesteld. Dinsdag gaat men met elkaar om de tafel zitten. „As der net únderhanele wurde kin, binne wy gau klear”, zei CNV-bestuurder Syds Kloosterman gisteravond. Op dit moment hebben zowel bonden als directies pamfletten en ander informatiemateriaal op de publicatieborden hangen, waarop de verschillende standpunten uiteengezet zijn.

Leeuwarder Courant 1985-11-13

Gesprek bonden en directie levert niets op

Bonden beraden zich op acties bij *Noord-Nederland*

LEEUWARDEN - Het gesprek tussen de Voedingsbonden van FNV en CNV en de directie van *Noord-Nederland* heeft geen nieuwe uitgangspunten opgeleverd. De vakbonden wilden de plannen van de zuivelcoöperatie om de fabrieken in **Sint Nicolaasga, Dokkum, Donkerbroek** en **Koekange** te sluiten van tafel. Van de zijde van *Noord-Nederland* heeft men dat geweigerd.

De bonden gaan de komende dagen overleggen met het personeel van de andere zuivelfabrieken van *Noord-Nederland* over eventuele solidariteitsacties. Bij de te sluiten fabrieken heeft het personeel al aangekondigd actie te willen voeren. Met acties zal in ieder geval niet eerder dan volgende week worden begonnen, zo verklaarde CNV-districtsbestuurder Syds Kloosterman na afloop van het gesprek, dat werd gehouden in het Frico-complex in Leeuwarden.

Noord-Nederland-directeur Jan Weiland sprak van „een wederzijds constructief gesprek”. Hij verklaarde dat er van de zijde van zijn onderneming geen water bij de wijn was gedaan. Voor Syds Kloosterman was dat een halsstarrige weigering om concessies te doen. „Se sizze gewoan dat se ek de slutingsplannen trochsetten hienen, as de Sintrale Undernimmingsried in negatyf advys jun hie”.

Weiland benadrukte dat men de mogelijkheid open heeft gehouden om deze week opnieuw om tafel te gaan zitten. Volgens hem is er bijvoorbeeld over de sociale consequenties van de plannen best te praten. „Ik denk dat de bonden toch nog wel ruimte zien voor een verder gesprek,” aldus Weiland. „Ik sjoch gjin oanlieding foar in nij petear,” was echter de reactie van Kloosterman.

De aangekondigde sluiting van vier fabrieken is volgens Kloosterman „te rigoureuus”. „It mes, de sluting fan 'e fabrieken, moat fan tafel. Dan binne foar ús alle konstruksjes en alle varianten mooglik. Mar dat kin neffens de direksje net.”

Leeuwarder Courant 1985-11-15

Kort geding *Noord-Nederland* tegen Bonden FNV en CNV

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft tegen de Voedingsbond FNV en de Voedings- en Industriebond CNV een kort geding aangespannen. De bonden hebben aangekondigd vanaf maandag actie te gaan voeren bij de te sluiten fabrieken in Dokkum, Donkerbroek, Koekange en Sint Nicolaasga (200 werknemers).

De bonden zijn verbolgen, omdat *Noord-Nederland* niet meer wil onderhandelen over de sluiting. De directie heeft laten weten dat gedwongen ontslagen waarschijnlijk voorkomen kunnen worden omdat de VUT-gerechtigde leeftijd verlaagd is van 62 naar 60 jaar en de vier fabrieken bovendien veel tijdelijk personeel en uitzendkrachten in dienst hebben.

Noord-Nederland meent sterk te staan. De centrale ondernemingsraad heeft het plan tot sluiting namelijk goedgekeurd. De bonden willen behalve over de sluiting ook praten over het hele beleid van de onderneming en onder andere wijzen op produktvernieuwing. Enkele weken geleden hebben de betrokken werknemers al actie gevoerd.

Leeuwarder Courant, 1985-11-16

Rechter verbiedt bonden maandag actie te voeren

Bij fabrieken van *Noord-Nederland*

LEEWARDEN - De vakbonden mogen nog niet oproepen tot een staking bij de vier fabrieken van *Noord-Nederland*, te weten Koekange, Dokkum, Donkerbroek en Sint Nicolaasga. Zij mogen evenmin spontaan opwellende acties steunen. Dat heeft de vice-president van de Leeuwarder rechtbank, mr. Gerard van Halsema, gistermiddag bepaald. Hij sprak een tussenvonnis uit in het kort geding dat *Noord-Nederland* tegen de Voedingsbonden van FNV en CNV had aangespannen. Volgens *Noord-Nederland*-woordvoerder Jan Weiland is nu de druk van de ketel. Volgens Geert Wijnhoven van de FNV is de zaak nu geëscaleerd. De werkelijke behandeling van het geschil vond gistermiddag niet plaats. Die werd uitgesteld naar dinsdagmiddag.

Dat uitstel werd gevraagd door de vakbonden. Zij wilden echter hun acties, die in de nacht van zondag op maandag zouden beginnen, niet opschorten. Mr. Van Halsema willigde het eerste verzoek in, op vakbondsinbreng in eventuele acties legde hij een verbod. De bonden vroegen uitstel, omdat de tijd van voorbereiding van het kortgeding te kort was geweest. Mr. André Schellart (namens het CNV) zei dat hij pas om vier uur donderdagmiddag van het geding op de hoogte was gesteld.

Er ontspoon zich een discussie tussen hem en de raadsman van de *Noord-Nederland*, mr. Rogier Duk uit Den Haag, over wanneer men op de hoogte had kunnen zijn. Schellart vond dat de *Noord-Nederland* op 6 november al had kunnen weten dat er acties zouden komen. Duk zei dat de plannen tot acties eerst donderdagmiddag om twaalf uur bij hem bekend waren. Schellart voerde aan dat werkgevers in dit soort gevallen het wel vaker op het laatste moment laten aankomen. Duk zei, dat je van de vakbonden mag verwachten dat ze weten dat aan deze acties vaak een kort geding voorafgaat.

Mr. Van Halsema zei dat uitstel hem ook niet onwelkom was. Een vonnis heeft rijpingstijd nodig. Hij vond dat de bonden debet waren aan het late tijdstip van het geding en daarom verschoof hij de werkelijke behandeling naar 19 november en schortte hij de acties op naar 24 november.

Noordelijk

In een na afloop door de bonden gegeven persconferentie zei mr. Wout van Veen (raadsman FNV) dat dit tussenvonnis hem als 'volstrekt uniek' voorkwam: „Dit is een noordelijke uitspraak”. Geert Wijnhoven (FNV) was van oordeel dat de rechter het conflict heeft aangescherpt. Hij zei dat de bonden nu in elk geval mooi de tijd hebben om de actievoorbereiding uit te breiden. Behalve de vier te sluiten fabrieken zouden ook Bergum en Oosterzee tot staking over willen gaan. In Warga, vanouds het rode bolwerk in de zuivel, heeft men zich in eerste instantie tegen staken uitgesproken. Dick Heinen: „Als in de loop van volgende week blijkt, dat de druk niet groot genoeg is gaan wij in Warga weer vergaderen”.

De bonden maakten gewag van een brief die *Noord-Nederland* aan de werknemers thuis had gestuurd. Volgens Wijnhoven bevat die brief leugens, omdat er iets in staat over overcapaciteit. Overigens heeft de voorzitter van de *Noord-Nederland* het argument van overcapaciteit wel eerder aangehaald. Wijnhoven: „Er staat ook in dat wij alleen willen praten als de sluiting van de baan is. Wij willen de sluiting alleen opschuiven en eerst eens praten over een totaal ondernemingsplan”. Volgens Van Veen komt het standpunt van de centrale ondernemingsraad (die voor de sluiting van de vier fabrieken heeft gekozen) in feite overeen met dat van de vakbonden. De COR, aldus Van Veen, is wel voor sluiting maar dan moet er wel een totaalplan voor *Noord-Nederland* op tafel komen.

Leeuwarder Courant 1985-11-20

Mr. Van Veen raadsman FNV in kort geding.

Verbod bonden om staking te leiden „oproep tot anarchie”

LEEUWARDEN - Het vragen aan de rechter om vakbonden te verbieden een staking te leiden is niet alleen in strijd met de Nederlandse arbeidsverhoudingen maar is tevens „een oproep tot anarchie”. Zo besloot mr. Wout van Veen, raadsman van de Voedingsbond FNV, gisteren z'n pleidooi bij de voortgezette behandeling van het kort geding, dat zuivelcoöperatie Noord-Nederland tegen de Voedingsbonden van FNV- en CNV heeft aangespannen. Met de procedure wil de *Noord-Nederland* bereiken, dat de rechter stakingsacties verbiedt van de beide vakbonden tegen de voorgenomen sluiting van fabrieken van het concern in Koekange, Dokkum, Donkerbroek en Sint Nicolaasga.

Vrijdag bepaalde de vice-president van de Leeuwarder rechtbank, mr. Gerard W. van Halsema, in een tussenvonnis, dat de bonden hun acties moesten opschorten naar zondag aanstaande. Als de rechter er geen stokje voor had gestoken, waren in de nacht van zondag op maandag al stakingsacties uitgebroken. Mr. André Schellart, die de Voedingsbond CNV vertegenwoordigde, noemde het tussenvonnis op dit punt „onjuist en ondoelmatig”. Van Halsema merkte echter op, dat het betoog van de raadsman meer zin had bij een eventuele hogerberoepsprocedure bij het gerechtshof.

Ook Van Veen oefende forse kritiek uit op de vice-president. „Telkenmale proberen de werkgevers en hun advocaten”, zo zei hij, „de moeizaam verworven rechten van de bonden weer ongedaan te maken. Telkenmale proberen zij de rechters in Nederland weer in de verleiding te brengen het recht van de sterkste te honoreren. Soms met ook voor henzelf onverwachte resultaten, zoals afgelopen vrijdag”.

Omstandig schetsten de raadsliden voor een volle rechtszaal met een honderdvijftigtal vakbondsleden de visie van beide partijen op de voorgeschiedenis van het conflict. Wederzijds betichtte men elkaar ervan, dat de bereidheid tot overleg had ontbroken.

Van de zijde van de bonden werd gewezen op het beroep, dat op 6 november in een telex was gedaan, op toezeggingen van de *Noord-Nederland* uit mei 1984 en maart 1985 om bij alle (vijf) fasen van het opstellen van een rapport over de vestigingen (locaties) van het zuivelconcern met FNV en CNV te overleggen. Maar mr. Rogier Duk, de advocaat van de eiseres, bracht naar voren, dat de vakbonden op zeker moment pas weer over het rapport wilden praten, als dat gereed zou zijn.

Toen dat het geval was, hadden de vakbonden, aldus Duk, in mei 1985 evenwel laten weten, dat men inhoudelijk niet op het locatieplan wilde ingaan, voordat het werknemersonderzoek was beëindigd. Dat was een onderzoek, dat op verzoek van de ondernemingsraad door drs. Schenk van de Groningse universiteit werd verricht en dat een week of twee geleden werd voltooid.

Voorts voerde Duk aan, dat de bonden in een telex op 8 november gewag maakten van een gezamenlijk voorstel, dat het bedrijf nog die dag zou ontvangen. Dat is echter nooit gebeurd, zo zei de raadsman. Ook op een brief van vijf dagen later, waarin de *Noord-Nederland* om suggesties van de zijde van de vakbonden vroeg is in het geheel niet gereageerd. Duk concludeerde, dat de bonden tot op dit moment nog steeds niet inhoudelijk zijn ingegaan op het voorgenomen besluit om de vier fabrieken te sluiten.

Schellart repliceerde, dat van de bonden niet kan worden verlangd, dat zij zinloos werk doen. Zijn collega Van Veen betoogde, dat het besluit over de vier locaties is genomen, zonder dat er reëel met de bonden is onderhandeld. Hij liet erop volgen, dat de bonden alleen onderhandelingen willen voeren, als het mes van tafel is, dat wil zeggen het besluit om vier fabrieken te sluiten van de baan is.

Schellart noemde de in een telex van 4 november uitgesproken bereidheid van de *Noord-Nederland* om te overleggen „praten voor de vaak”, omdat onderhandelen was uitgesloten. Tot akties was besloten, toen het bedrijf op 13 november schriftelijk meedeelde, dat het geen andere mogelijkheden zag dan over te gaan tot uitvoering van de voorgenomen sluitingen. Daarmee heeft *Noord-Nederland* de zaak, aldus Schellart, „volkomen vastgezet”.

Duk wreef handig zout in de wonde van de beide bonden, toen hij de uiteenlopende standpunten te sprake bracht van de voedingsbonden en de ondernemingsraad, die op 31 oktober posi-

tief adviseerde over de sluiting. In feite wordt *Noord-Nederland*, merkte hij fijntjes op, geconfronteerd met een conflict tussen de vakbondsbestuurders en de kaderleden van diezelfde bonden. Schellart meende, dat het bedrijf zich „met groot enthousiasme” en „te pas en te onpas” achter de opstelling van de ondernemingsraad verschuilt. Weliswaar zijn, gaf hij toe, enkele formuleringen „juridisch ongelukkig”, maar toch staat het standpunt van de ondernemingsraad in wezen dicht bij dat van de bonden, aangezien ook de raad naar een totaal ondernemingsplan streeft

De raadsman van *Noord-Nederland* was op juridische gronden van oordeel, dat het besluit om fabrieken te sluiten een zaak van de ondernemingsraad is, zolang er geen sprake is van gedwongen ontslagen. Bovendien hadden de bonden de ondernemerskamer kunnen vragen een enquête te bevelen, zodat nog niet had mogen worden gegrepen naar het uiterste middel: staking. Daarnaast zijn de akties ook niet toelaatbaar, daar de eerste fabriek pas medio 1986 wordt gesloten. Hij opperde de mogelijkheid, dat de rechter bij een stakingverbod de voorwaarden voor onderhandelingen aangeeft.

Van Veen betoogde, dat de vakbond bij sluiting van de fabrieken wel het recht heeft om tot staking over te gaan. Belangenbehartiging kan, zei hij, nog al beter door een onafhankelijke vakbond geschieden, die „niet beïnvloed kan worden door persoonlijke pressie”. Voordien had hij er al op gewezen, dat aan de in eerdere arresten aan een staking gestelde voorwaarden (zoals het aanwezig zijn van fundamentele belangen en het in acht nemen van de spelregels) is voldaan. „Waarom staan we hier eigenlijk?”, vroeg hij zich af.

f 3 mln per week

Duk memoreerde, dat de staking de *Noord-Nederland* zo'n f 3 miljoen per week kan kosten, terwijl met de sluiting van de vier fabrieken een besparing van f 7 miljoen per jaar wordt beoogd. Gemeld werd, dat bij een actie niet alleen een stakingsbedreiging bestaat bij de vestigingen in Koekange, Dokkum, Donkerbroek, Sint-Nicolaasga, Bergum en Oosterzee, maar ook bij de melkpoederfabriek in Beilen. De vice-president bepaalde de uitspraak van het kort geding op vrijdagmiddag om vier uur.

Leeuwarder Courant 1985-11-23

Na verlies van kort geding en vruchteloze onderhandelingen **Stakingen dreigen bij *Noord-Nederland***

(Van één onzer redacteuren)

LEEUWARDEN - De zuivelcoöperatie Noord-Nederland heeft in het kort geding tegen de Voedingsbonden van FNV en CNV aan het kortste eind getrokken. Gistermiddag stelde de president van de Leeuwarder rechtbank de bonden in het gelijk. De voorgenomen staking is volgens de rechter niet onrechtmatig. Noord-Nederland is verplicht te onderhandelen met de bonden over de sluiting van vier fabrieken.

Dit kan inhouden dat er in de nacht van zondag op maandag in zes fabrieken wordt gestaakt. Het gaat hier om de te sluiten fabrieken in Dokkum, Donkerbroek, Sint Nicolaasga en Koekange. Bovendien zou het werk dan neergelegd worden in Bergum en Oosterzee. Dinsdag zal mogelijk het personeel van de fabriek in Beilen zich hierbij aansluiten. In totaal gaat het om ongeveer zeventienhonderd werknemers.

De Voedingsbond FNV en de Industrie- en Voedingsbond CNV hebben gistermiddag wel tot een staking opgeroepen, maar gisteravond hebben vertegenwoordigers van die bonden en van de directie van *Noord-Nederland* nog onderhandelingen gevoerd. De bonden kwamen met een eisenpakket en vanmorgen om drie uur kwam daarop een antwoord van de directie. Op dat moment vonden de bonden dat antwoord niet acceptabel. „Er zit teveel licht tussen”. Wil Winters van de Voedingsbond FNV vond evenwel dat je in deze fase van de onderhandelingen niet teveel moet zeggen. Het overleg tussen bonden en directie is vanmorgen om elf uur voortgezet.

Mocht het op een staking uitdraaien dan is voor het verwerken van de aan te voeren melk volgens de bonden een regeling getroffen. Die wordt namelijk naar *Ormet* in Enschede en vermoedelijk naar Van Heel (*Wessanen*) in Kampen gebracht. *Noord-Nederland*-directeur drs. Sam Meihuizen zei vannacht evenwel dat het helemaal nog niet zeker is of dat wel kan.

Waar het conflict om draait is de manier waarop de sluiting van de vier fabrieken (Dokkum, Donkerbroek, Sint Nicolaasga en Koekange) haar beslag dreigt te krijgen. De bonden wilden daar nog met de directie en het bestuur over onderhandelen. Dat werd geweigerd. De directie vond dat zij de koninklijke weg had bewandeld en achtte zich gesteund door een advies van de meerderheid van de centrale ondernemingsraad. Die meerderheid sprak zich uit voor sluiting.

Toen de vakbonden daarop protestacties gingen voeren en aankondigden die acties uit te breiden tot eventueel een complete staking spande de directie een kort geding aan. Daarin werd geëist dat de vakbonden niet tot acties of stakingen zouden mogen oproepen. Als die acties er wel zouden komen zouden ze er geen steun aan mogen geven. Gisteren wees mr. Gerard van Halsema, de vice-president van de Leeuwarder rechtbank, de eis af en veroordeelde Noord-Nederland in het betalen van de kosten, zijnde *f* 1500.

Leeuwarder Courant 1985-11-23

Bestuur en directie Noord-Nederland:

Sluiting opschorten tot „bedrijfsplan” klaar is

LEEUWARDEN - De vakbonden zijn gisteravond met een lange lijst van eisen naar de directie van *Noord-Nederland* gegaan. Bestuur en directie hebben daarop onder andere geantwoord dat het voornemen tot sluiting van vier fabrieken wordt opgeschort tot het gevraagd ondernemingsplan rond is. Het overleg begon om half negen en eindigde om een uur of drie vanmorgen. Op dat moment hadden bestuur en directie van de zuivelcoöperatie een antwoord op de eisen gegeven. De bonden vonden dat op dat moment niet acceptabel. Besloten werd evenwel om vanmorgen om elf uur het overleg voort te zetten. Om één uur komt de ledenraad van *Noord-Nederland* bijeen om zich over de situatie te beraden.

In zalencentrum *Tivoli* in Huizum lichtte FNV-bestuurder Dick Heinen de eisen toe. Er moet op korte termijn een ondernemingsplan komen voor de middenlange termijn. *Noord-Nederland* moet een marktgericht beleid voeren in tegenstelling tot wat er nu gebeurt. Daarin moet een daadwerkelijk en onderbouwd beleid voor de kleinere fabrieken worden vastgesteld. Er moet een plan komen voor produktontwikkeling, waarin tevens de bedrijven die als proeffa-

briek dienst zullen doen worden aangewezen. In die bedrijven zal de kaasproductie normaal moeten doorgaan.

De directie zal het omstreden locatiebeleid dat geleid heeft tot de voorgenomen sluiting van vier fabrieken terug moeten nemen. Tijdelijke arbeidskrachten moeten in vaste dienst worden genomen en vakbondsleden zullen daarbij voorrang moeten hebben. Heinen: „Wij stoppen niet met de actie als dit niet gerealiseerd is. Als aan deze punten is voldaan zijn de bonden bereid tot „zinvolle besprekingen” over te gaan. Bovendien willen de bonden afspraken maken over voordelen voor georganiseerde werknemers. Ook wil men overeen zien te komen dat oudere werknemers mogelijk op een eerdere leeftijd dan die recht geeft op de vut te stoppen met behoud van een gegarandeerd loon.

Volgens *Noord-Nederland*-voorzitter Geert de Jong uit Akkrum zijn die eisen erg vergaand. Vannacht hebben directie en bestuur een antwoord geformuleerd. Daarin staat dat er naar gestreefd wordt voor 1 maart volgend jaar een meerjarig ondernemingsplan op te stellen. Dat plan zal zijn gericht op een „regionaal concurrerende melkprijs”. Marktgericht beleid en produktontwikkeling zullen daar nadrukkelijk in worden verwoord. Een gevolg van dit plan zal zijn dat de voorgenomen sluiting van de fabrieken wordt opgeschort totdat het overleg met de centrale ondernemingsraad en de bonden is afgerond. Ook is *Noord-Nederland* bereid de thans in dienst zijnde werknemers met een tijdelijk dienstverband langer dan een jaar in vaste dienst te nemen. Volgens De Jong is dat het „meest maximale waar wij mee willen komen”.

Voor het geval het tot een staking mocht komen: over de melk zijn van te voren al afspraken met de directie gemaakt Die gaat naar *Ormet* in Enschede en mogelijk naar *Van Heel* (Wessanen) in Kampen. Overigens is *Noord-Nederland*-directeur drs. Sam Meihuizen er nog niet zeker van dat dat kan gebeuren. De bonden willen in elk geval voorkomen dat er melk in de sloot terecht komt.

Van die melk moet wel vol poeder worden gemaakt. De directe wilde, aldus Heinen, aanvankelijk dat er mager poeder van zou worden gemaakt en wel in *Noord-Nederland*-fabrieken. Heinen: „Dat is godgeklaagd. Na intern beraad van de directie is het verstand boven gekomen.” Toen is volgens hem ook besloten dat de melk buiten de drie noordelijke provincies zou worden verwerkt. Aanvankelijk stond een fabriek in het Duitse Leer ook nog op het programma. Aangezien de *Noord-Nederland*-fabriek van Beilen een relatie met dat bedrijf onderhoudt wilden de bonden die mogelijkheid uitsluiten.

Heinen schroomde niet te spreken van een „wanbeleid” bij *Noord-Nederland*. Het bestuur is daar verantwoordelijk voor. „Daar ligt de Zwarte Piet en dat heeft de rechter onderstreept.” Hij merkte voorts op dat de grote vier Nederlandse zuivelcoöperaties (*Noord-Nederland*, *Coberco*, *Melkunie* en *DMV/Campina*) op korte termijn grote procesfabrieken willen bouwen. Daar zal in een hoog tempo een grote produktie worden verwezenlijkt. Dat gaat gepaard met een verre gaande vorm van automatisering en een uitstoot van arbeidskrachten.

Zes zuivelfabrieken zijn door stakingsactie lam gelegd

(Van onze redacteuren)

LEEWARDEN - Vanmorgen vroeg is het personeel van de zuivelfabrieken in Donkerbroek, Sint Nicolaasga, Dokkum, Oostenzee, Bergum en Koekange in staking gegaan. De directie van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* en de onderhandelingsdelegatie van de voedingsbonden van het FNV en CNV konden zaterdagmiddag niet tot overeenstemming komen over het eisenpakket van de bonden. Struikelblok was vooral dat de directie niet bereid bleek een onderbouwd beleidsplan te maken voor de kleinschalige fabrieken. Na overleg in het actiecentrum in Donkerbroek is 's avonds besloten om het werk vanmorgen voor onbepaalde tijd neer te leggen.

Aan de staking nemen ongeveer 400 zuivelwerknemers deel. Morgen zal de fabriek in Beilen zich ook achter de actie scharen. Daar zullen naar verwachting een kleine 200 personeelsleden het werk neerleggen. De vakbonden hebben zich zeer tevreden getoond over de massale deelname aan de actie. In de zes fabrieken die aan de staking deelnemen, ligt de productie geheel stil. Alleen de kaasbehandeling gaat nog wel door, zo is door de vakbonden aan de directie toegezegd. Alles is er op gericht om de schade in de kaasproductie te beperken.

De staking vloeit voort uit het voornemen van de directie van Noord-Nederland om de kaasfabrieken in Donkerbroek, Sint Nicolaasga, Dokkum en Koekange te sluiten. Weliswaar ging de Centrale Ondernemingsraad eind oktober onder enkele voorwaarden akkoord met die plannen, maar de vakbonden hebben zich steeds verzet, omdat de noodzaak van concentratie naar hun mening onvoldoende werd aangetoond.

Het lijkt uit te draaien op een langdurige staking. De onderhandelingsruimte van de directie van Noord-Nederland is aan banden gelegd door de besturen van de bij deze onderneming aangesloten coöperaties. Zaterdagmiddag zijn de besturen van deze zogenaamde A-leden in het Frico-complex in Leeuwarden bijeen geweest en hebben daar de directie onder luid applaus op het hart gedrukt „om gjin stap fierder te gean”.

De directie van *Noord-Nederland* heeft vrijdag tot 's nachts drie uur vruchteloos onderhandeld met de vakbonden. Dat gesprek kwam op gang na de uitspraak in kort geding dat de aankondigde stakingen niet onrechtmatig zijn en *Noord-Nederland* het plan om de fabrieken in Sint Nicolaasga, Donkerbroek, Dokkum en Koekange moet terugnemen of opschorten om onbelast met de vakbonden om de tafel te zitten. Zaterdag om elf uur zijn de gesprekken voortgezet, maar om half drie 's middags bleek men nog geen stap dichterbij elkaar te zijn gekomen.

„*Noord-Nederland* woe gjin garánsjes jaan foar it meitsjen fan in werklik únderboud beliedsplan joar de lytsskalige bedriuwen. Wy leauwe net yn de grutte units, dy't *Noord-Nederland* wol. It is net sa dat wy no sizze dat der neat barre mei, mar uy wolle wol in perspekiyf foar de lytsskalige produksjebedriuwen”, aldus CNV-districtsbestuurder Syds Kloosterman. „De direksje hat wol tasein dat se it úndernimmingsplan werom nimme wolle, mar wy wolle garánsjes. Wy rinne oars it risiko dat wy itselde plan wer krije, mar dan yn in oar jaske”.

Volgens de Voedingsbond FNV zijn vandaag uit solidariteit met de actievoerders bij *Noord-Nederland* ook bij andere zuivelconcerns korte werkonderbrekingen van circa een uur gehou-

den. Het betrof volgens de bond korte acties bij de *Melkunie* in Maasdam en Rotterdam en *Beveco* in Giessendam.

Leeuwarder Courant 1985-11-25 (2 blz-9)

Massale deelname aan stakingsacties in zuivel 'Onze kaas moet blijven'

LEEWARDEN - Van een „hiep hiep hoera, kom we gaan staken”, was in Dokkum vanmorgen geen sprake. „Nei de fergadering in Donkerbroek wie düdlik dat it op staken oangie. Mei de útspraak fan de Ljouwerter rjochtbank fiele wy ús in stik sterker. Dy útspraak wie in klap yn it gesicht van de direksje fan Noord-Nederland, aldus Bennie van Dellen uit Dokkum.

In Dokkum werd massaal gehoor gegeven aan de oproep van de vakbonden. Ook de uitzendkrachten waren solidair, ondanks de toezegging van *Noord-Nederland*, dat zij die thans meer dan een jaar in de zuivel gewerkt hebben een vast dienstverband zullen krijgen. „Een mooi verhaal, ik ben hier nu al drie jaar aan het werk maar heb niet een jaar achtereen gewerkt. Dus kom ik niet voor een vaste baan in aanmerking en schiet dus niets op met die belofte”, aldus een uitzendkracht die niet met name genoemd wil worden.

Vanmorgen zo rond negen uur was nog niet duidelijk of het kantoorpersoneel zich achter de staking zou scharen. „Se hingje dêr mar wat by “, aldus CNV-bestuurder Peet Bosma, „Wy sille gjin druk op dizze minsken útoefenje”.

Stakingsleider Willem van der Galiën had het idee dat de staking wel eens van korte duur zou kunnen zijn. „My de driging fan Beilen en oare fabriken tink ik dat de direksje hjoed wol om de tafel moat.” Van der Galiën hield zich in de eerste uren vooral bezig met het nakomen van de afspraken. Er moet vandaag 80 ton kaas worden afgeleverd waarvoor 17 vrijwilligers werden aangewezen.

Geen uitzendkrachten, daarmee wordt vanmorgen een afzonderlijk gesprek gevoerd omdat zij tussen wal en schip dreigen te raken. „Als deze mensen zich aansluiten bij de een of andere bond dan zijn ze zeker van een stakingsuitkering”, aldus Tamme Volders van het FNV. „Maar we dwingen ze nergens toe.”

Een probleem was nog het feit dat de chauffeurs van de rijdende melkontvangst in Dokkum ook in staking zijn gegaan. Transportbedrijf *De Melkweg B V* in Bolsward zal die leemte proberen op te vullen. De bonden zijn dit weekeind op de hoogte gebracht van het feit dat in de kaasfabriek in Marum meer kaas dan gewoonlijk zal worden gemaakt. Na overleg met de directie is, aldus Dick Heinen FNV, die zaak teruggedraaid.

Vandaag en morgen worden er pogingen in het werk gesteld om de actie uit te breiden. Vanmiddag is er vermoedelijk een vergadering met het personeel van Kolderveen, morgen wordt er onder werktijd vergaderd in de bedrijven van *Noord Nederland* (melkinrichtingen in Groningen en Emmen). In drie bedrijven van de Melkunie, Maasdam, Rotterdam en Giessenburg, wordt morgen twee uur het werk neergelegd als ondersteuning van de acties in Friesland en Koekange. De stakers ontvangen per dag 73 gulden netto. Na acht dagen wordt het relatief wat minder om belastingtechnische redenen. De daguitkering komt volgens Syds Kloosterman (CNV) overeen met het laagste loonniveau in de zuivel.

In Donkerbroek is de staking vanmorgen rustig van start gegaan. In de fabriek van *Het Klaverblad* zal overigens tot en met donderdag door een klein deel van het personeel nog worden gewerkt. Er zijn nog vier pekelbakken met kaas en die productie zal in de loop van de week worden afgehandeld.

Personeel van de Bergumer zuivelfabriek bijeen in „De Drie Gekroonde Baarzen”.
(Foto LC/Hans Slotboom)

„Onze kaas moet blijven”, luidde het opschrift van een van de spandoeken die aan de zuivelfabriek „De Eendracht” in Sint Nicolaasga is gehangen. Van het personeel hebben 29 werknemers het werk neergelegd. Er zijn drie werkwilligen in Sint Nyk. Door het centrale actiecomité in Donkerbroek is verklaard dat de directie hen maar oneigenlijk werk moet opdragen. Dat is echter zeer tegen de zin van het plaatselijk actiecomité. Voorzitter Trinus Ligthart verklaarde dat de werkwilligen echter helemaal niet aan het werk moeten worden gezet.

Bij de *Novac*-fabriek in Oosterzee is het voltallige personeel (40 man) in staking gegaan. Ook de niet-georganiseerden nemen deel aan de actie. Vanmorgen is nog wel een lading kaas de fabriek uitgegaan en is ook een hoeveelheid kaas uit de pekel gehaald. De melk die in Oosterzee zou worden aangevoerd, wordt naar Tuk gebracht.

Belachelijk

Het overgrote deel van de ongeveer 55 werknemers van de kaasfabriek in Bergum legden vanmorgen het werk neer. De meesten waren aanwezig op de stakingsbijeenkomst in hotelrestaurant *De Drie Gekroonde Baarzen* op steenworp afstand van de fabriek. „We zijn er van overtuigd dat er een paar fabrieken zullen moeten worden gesloten. Als wij zeggen dat we alle dertien fabrieken van *de-Noord-Nederland* open willen houden dan houden we onszelf een worst voor en maken we ons belachelijk”, aldus Koos van Witteloostuyn, districtsbestuurder van de Voedingsbond-CNV.

De melk die door de acties niet tot kaas kan worden verwerkt wordt opgehaald door de CCF. Volgens Van Witteloostuyn wordt de melk daar overgeslagen. Het gaat om ongeveer 600 ton. De kaas voor de vijftiendaagse aflevering gaat naar de Frico. De hoeveelheid bedraagt circa 50 ton per dag.

„De vakbonden vechten een conflict met de centrale ondernemingsraad uit over onze ruggen”, zegt directeur Ulkema van de kaasfabriek in Bergum. Ulkema sluit niet uit dat vandaag op centraal niveau opnieuw zal worden onderhandeld tussen directie en vakbonden. Volgens Ulkema zijn „alle wettelijke regels” nageleefd bij het door de directie opgestelde reorganisatieplan. „De Centrale Ondernemingsraad heeft zich ermee akkoord verklaard” aldus Ulkema „en naar mijn idee zijn de sociale voorwaarden bij de te sluiten bedrijven goed.”

Ulkema zegt zich acties te kunnen voorstellen bij de met sluiting bedreigde bedrijven. „Maar solidariteitsstakingen zoals hier vind ik onvoorstelbaar. Er zijn geen plannen om de fabriek in Bergum te sluiten”. Ulkema noemt de staking dan ook „een heel slechte zaak voor de organisatie. De boeren trekken uiteindelijk aan het langste eind als zij zeggen, wij zijn het beu en als ze besluiten de melk aan een andere fabriek te leveren, kunnen we inderdaad sluiten.”

CNV-districtsbestuurder Koos van Witteloostuyn merkte op de stakingsbijeenkomst in hotel-café *De Drie Gekroonde Baarzen* op, dat sluiting voor de fabriek in Bergum „nu nog niet aan de orde is. Maar als de tendens naar bulkbedrijven zich voortzet, hoe is het dan over twee jaar”, vroeg hij zich af. Ulkema zegt dat de stakende werknemers „finaal worden platgepraat” door de vakbonden. „Maar ja, we zitten nu eenmaal in deze situatie. Ik probeer de kalmte te bewaren. Dat is nu de beste policy, maar het valt niet mee”.

Nieuwsblad vh Noorden 1985-11-25

Zuivelreus NN. dreigt met nieuw geding tegen bonden

Van een onzer verslaggevers

LEEUWARDEN/DONKERBROEK - De directie van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* (Frico-Domo) overweegt opnieuw naar de rechter te stappen om te vragen de houding van de vakbonden FNV en CNV af te keuren. Bij zes van de 23 zuivelfabrieken van de coöperatie is vanmorgen een staking voor onbepaalde tijd uitgeroepen. De directie is hier boos om, omdat zij in het weekeinde de bereidheid tot nieuwe onderhandelingen heeft uitgesproken.

Bij de zes fabrieken staken 300 werknemers. De zuivelfabriek in Beilen sluit zich morgen bij de staking aan, zodat dan naar verwachting ongeveer 650 mensen het werk zullen hebben neergelegd. Bij de Melkunie in Maasdam en Rotterdam en *Beveco* in Giessendam hebben zuivelwerknemers vanmorgen uit solidariteit met hun collega's in het Noorden korte tijd gestaakt. Daar dreigen dezelfde problemen.

De staking, met steun van de voedingsbonden FNV en CNV, richt zich tegen de sluiting van vier kleine kaasfabrieken van *Noord-Nederland* in **Dokkum**, **Donkerbroek**, **Sint Nicolaasga** (alle drie in Friesland) en **Koekange**. Behalve de vier met sluiting bedreigde fabrieken zijn uit solidariteit ook de zuivelbedrijven in Bergum en Oosterzee in Friesland dichtgegooid.

De directie van de zuivelcoöperatie heeft zich zaterdag, na een uitspraak vrijdag van de rechter in Leeuwarden, weliswaar bereid verklaard de beslissing om de vier fabrieken te sluiten, op te schorten. Maar aan de eis van de bonden dat er een ondernemingsplan moet komen waarin het bestaansrecht van de kleinschalige kaasbedrijven wordt vastgelegd, kon de directie niet tegemoet komen. Toen viel het besluit om tot staking over te gaan.

De vice-president bij de rechtbank in Leeuwarden oordeelde vrijdag in het kort geding dat de voorgenomen staking rechtmatig is.

Zuivel in *Beilen* en *Kolderveen* ook plot

BEILEN - De acties van stakende werknemers bij de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* zijn vanmorgen overgenomen door 200 werknemers van de zuivelfabriek in Beilen. Ook de 40 werknemers in Kolderveen hebben het werk neergelegd. De rest van het produktiepersoneel in Beilen is solidair maar werkt wel door. De melk wordt ontvangen en de weipoeder-toren is bemand. Volgens districtsbestuurder Wil Winter van de voedingsbond FNV gebeurt dit „om geen milieuramp te veroorzaken”. De fabriek staakt om de dreigende sluiting van vier kleine fabrieken – Koekange, Dokkum, Donkerbroek en Sint Nicolaasga - van *Noord-Nederland* af te wenden. Gisteren zijn al zes fabrieken van de zuivelreus plat gegaan.

De melk wordt afgevoerd naar Leer in Duitsland, Coberco in Zwolle en eventueel ook naar de Melkunie in Gouda. Daar wordt er volle melk-poeder van gemaakt. Momenteel wordt druk overleg gevoerd met de verontruste boeren.

De grote stakingsbijeenkomst die voor vanmiddag in de kantine in Beilen was uitgeschreven, mocht daar niet worden gehouden. De directie weigerde hiervoor toestemming. Volgens een woordvoester van de stakers was het argument, dat de aangesloten boeren hiermee vast en zeker niet akkoord zouden gaan. De bijeenkomst werd verplaatst naar café Meinen.

Melkveehouders vrezen nieuwe aanslag op inkomen Onrust bij boeren over zuivelstaking

(Van onze correspondent)

LEEWARDEN - De stakingsactie die gisteren is uitgebroken bij zes van de 23 melkfabrieken van het zuivelconcern *Noord-Nederland* heeft onrust teweeg gebracht onder de 8000 boeren die melk leveren aan de coöperatie. De boeren vrezen na de superheffing en de financiële strop als gevolg van het slechte weer deze zomer, een nieuwe aanslag op hun inkomen.

Voorzitter G. de Jong uit Akkrum van het hoofdbestuur van de *Noord-Nederland* noemt die onrust heel begrijpelijk. „Sommige veehouders kunnen het hoofd amper boven water houden. Een volgende klap zou fataal kunnen zijn. Er is besloten vandaag in overleg te treden met de boeren.

Hiertoe zijn door de afzonderlijke coöperaties van de *Noord-Nederland* voorlichtingsbijeenkomsten uitgeschreven op tal van plaatsen in de Noordelijke provincies. Het hoofdbestuur zal daarbij vragen om steun van de achterban.

Op de eerste stakingsdag is nog geen melk verloren gegaan. De bonden hebben er in toegestemd de melk af te voeren naar fabrieken buiten de drie noordelijke provincies, waarbij de melk wordt verwerkt tot volle melkpoeder.

Aan die afvoer zijn extra kosten verbonden, die op de boeren als leden van de coöperatie worden verhaald, terwijl het volgens voorzitter De Jong nog maar de vraag is of het vervoer organisatorisch geregeld kan worden als de staking langer aanhoudt.

De Jong is van mening dat de inzet van de stakingsactie ruimer moet worden gezien dan het openhouden van de vier kleine kaasfabrieken. „De boeren hebben het nu nog voor het zeggen in de coöperatie. Dat moet ook zo blijven omdat veehouders voor 85 procent in hun inkomen afhankelijk zijn van de melkprijs. De bonden willen met deze actie gedaan krijgen dat de zuivelarbeider meer macht krijgt in de coöperatie, terwijl zij door middel van hun CAO al in een redelijk veilige positie verkeren”.

Hij vindt het dan ook terecht dat hoofdbestuur en directie het zware eisenpakket van de bonden afwijzen. „Aan de eis van de rechter om met de bonden weer aan de onderhandelingstafel te schuiven, hebben wij voldaan. Wij hebben ons lokatieplan, dat inhield de sluiting van de vier kleine kaasfabrieken, opgeschort. Door nu toch actie te voeren, zijn de vakbonden onrechtmatig bezig. Mogelijk dat wij opnieuw naar de rechter zullen stappen om via een kort geding de acties te beëindigen”.

Hoofdbestuur en directie hebben gisteren advocaten ingeschakeld om de juridische mogelijkheden van het kort geding te onderzoeken. Volgens districtsbestuurder S. Kloosterman van de Voedings- en Industriebond CNV maakt de *Noord-Nederland* echter niet veel kans bij de rechter.

„Er is onderhandeld maar beide partijen zijn het niet met elkaar eens kunnen worden. Welnu, dat gebeurt zo vaak. Niemand kan ons beletten om via acties druk op de ketel te zetten,” meent Kloosterman. Het doel van de bonden is volgens de CNV’er om de *Noord-Nederland* van het „grootschalig denken” af te brengen. „Wij vinden dat er ruimte moet blijven voor kleinschalige productiebedrijven binnen deze onderneming”. Kloosterman is ingenomen met de besprekingen die de boeren vandaag zullen houden.

„Mogelijk dat van die kant hoofdbestuur en directie onder druk kunnen worden gezet om aan onze eisen tegemoet te komen”.

Over het verloop van de actie tot nu toe is Kloosterman dik tevreden. De stemming is goed, bijna iedereen doet mee. „Het aantal werkwilligen is bij de zes bedrijven op de vingers van twee handen te tellen,” liet hij gisteren weten.

Leeuwarder Courant 1985-11-27

Zuivelconflict in nieuwe fase

Verkennd overleg van bonden en werkgevers

(Van een onzer redacteuren)

DONKERBROEK - De staking bij acht fabrieken van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* is vanmorgen in een nieuwe fase gekomen. Namens de werkgevers is de voorzitter van de Koninklijke Zuivelbond FNZ, drs. Rinse Zijlstra uit Garderen, in overleg getreden met de vakbonden. De bonden laten zich vertegenwoordigen door FNV-bestuurder Wil Winters. Vanmorgen heeft het bestuur van *Noord-Nederland* zich op de situatie beraden nadat in de afgelopen dagen enkele duizenden boeren waren geraadpleegd. Men heeft daaruit geconcludeerd dat „de leden unaniem achter het bestuur staan”.

In een vanmorgen uitgegeven verklaring werd gesteld dat het bestuur de opdracht heeft „onverkort vast te houden aan het behalen van een regionaal concurrerende melkprijs. Bij het vaststellen van dat beleid is inspraak en overleg met sociale partners vanzelfsprekend. De uiteindelijke beslissing zal echter moeten liggen bij de boeren-bestuurders en de leden-veehou-

ders. Het is de achtduizend leden-veehouders toegezegd om bij nieuwe ontwikkelingen de leden direct weer te raadplegen. Op basis hiervan is het bestuur van *Noord-Nederland* op elk moment bereid tot constructief overleg met de vakbeweging”.

Na twee dagen staken kan de fabriek van *Coberco* in Zwolle de bij de stakende bedrijven geweigerde melk niet meer royaal verwerken. Volgens Kloosterman zal er nu alsnog weer een beroep gedaan worden op *Ormet* in Enschede, eventueel *Van Heel* in Kampen en wordt er contact gelegd met *DMV/Campina* in Veghel.

Op de vergadering in Donkerbroek werd duidelijk dat het aantal van acht stakende fabrieken voorlopig niet uitgebreid zal worden. Wel werd aangenomen dat bij de melkinrichting van *Noord-Nederland* in Groningen het werk zal worden onderbroken. Hetzelfde zal vermoedelijk het geval zijn bij de melkinrichting in Emmen, hoewel dat vanmorgen weer werd tegengesproken. In Warga worden in eerste instantie geen acties ondernomen. Hetzelfde is het geval bij de kaasfabrieken van Wommels en Dronrijp.

Vertegenwoordigers van de andere *Noord-Nederland* bedrijven lieten weten in beginsel wel een kantinevergadering bijeen te willen roepen. Behalve in Wolvega. Daar is men bang dat bij een daar gevoerde actie de fabriek ook op het lijstje van te sluiten vestigingen komt. In wezen speelt dat ook mee bij de werknemers van Warga.

Ongenoegen boeren

Op vijf plaatsen hebben de bij *Noord-Nederland* aangesloten boeren gisteren vergaderd. Het ongenoegen lag er voor het opscheppen. „Wij zijn er doodziek van. Wij moeten nu maar eens een vuist maken. Het draait er op uit dat wil elkaar steeds om de oren slaan”, aldus Geert Cnossen, voorzitter van *De Takomst* een onderdeel van *Noord-Nederland*. Jan Sminck in Wolvega, die zich gisteren door enkele uitspraken het ongenoegen van de stakers op de hals haalde, is telefonisch bedreigd. „Daar lig ik niet wakker van”, zei hij.

De zuivelstaking kost per week drie miljoen gulden. Dit verklaarde gisteren *Noord-Nederland*-directeur Wout Kranenburg. Aanvankelijk was de schade voor de zuivelonderneming geraamd op drie miljoen gulden per dag, maar toen ging men er nog van uit, dat de melk niet verwerkt zou kunnen worden. Van de melk wordt nu volle melkpoeder gemaakt.

Leeuwarder Courant 1985-11-27

CNV-bestuurslid over staking „Noord-Nederland”.

Werknemers zijn vaak beter geïnformeerd dan de boeren

DONKERBROEK - „Jullie hebben vaak betere informatie dan de boeren”. Dat zei gisteravond CNV-bestuurder Syds Kloosterman op een vergadering van kaderleden van CNV en FNV uit de noordelijke zuivelfabrieken in *Het Witte Huis* in Donkerbroek. FNV'er Dick Heinen: „Onze mensen weten van de hoed en de rand en dat kunnen de veehouders niet zeggen. De directie gaat zich nu achter de boeren verschuilen. De kwaliteit van het management speelt ook een rol”.

Wat betreft het inlichtingen verschaffen werden de beide vakbondsbestuurders bijgestaan door een kaderlid. Die vertelde ruim twee uur met een obstinate boer te hebben gesproken en

hem de aanleiding en het doel van de staking te hebben uitgelegd. Naar zijn zeggen keek de betreffende boer er na afloop van het gesprek wel wat anders - en begrijpender - tegen aan.

Op de bijeenkomst in Donkerbroek werden de kaderleden ingelicht over de stand van zaken bij de huidige staking bij acht *Noord-Nederland*-fabrieken. Het bleek dat het aantal stakende fabrieken voorlopig niet uitgebreid wordt. Wel deelde FNV-bestuurder Tamme Volders mee dat de melkinrichting in Groningen donderdag voor acht uur dicht gaat en dat de melkinrichting in Emmen een adhesieactie zal houden van vier uur.

De mensen van de melkinrichting in Warga wilden zich daar (nog) niet bij aansluiten. Men was bang dat men dan de eigen positie in gevaar zou brengen. Het is namelijk niet uitgesloten dat een van deze drie bedrijven op den duur ook met sluiting wordt bedreigd.

De bondsbestuurders werden uitgenodigd ook eens over eventuele acties te komen praten bij de kaasfabrieken van Tuk, Bedum en Marum. Werknemers van Dronrijp lieten weten dat staking daar voorlopig nog niet aan de orde is. Vanuit het bedrijf in Wommels kwam eenzelfde geluid. Een werknemer van die fabriek: „De informatie van de bonden is onvolledig en in sommige gevallen niet helemaal juist”.

Welke?

Tijdens de vergadering kwam er even een discussie los over het feit of de bonden alle vier te sluiten fabrieken open wilden houden. FNV'er Dick Heinen zei dat wanneer het mogelijk was geweest hij en de zijnen wel de positie van sommige fabrieken ter discussie hadden willen stellen. „Welke?”, vroeg iemand in de zaal. Heinen: „Zo ligt de zaak niet”.

Hij vond dat dat alleen had gekund als er een goed onderbouwde studie op tafel was gekomen, waarbij vakbonden en ondernemingsraad betrokken waren geweest. Die studie had dan moeten gaan over klein- en grootschalige productiebedrijven, over een marktgericht beleid en over produktvernieuwing „Het enige wat men nu wil is wegschuiven”.

Volgens Syds Kloosterman is het in eerste aanleg het belangrijkste dat *Noord-Nederland* weer mee kan doen wat betreft de melkprijs. Dat geldt vooral ook op regionaal terrein. Men zegt nu dat men met het sluiten van vier fabrieken zeven miljoen gulden bespaart. Dat komt neer op 0,3 cent per kilogram melk. Maar dat effect zal pas in 1989 zichtbaar zijn. Moet men daar nu vier voor sluiten. In de centrale ondernemingsraad zou gezegd zijn dat de directie de sluiting van vier bedrijven had gevraagd om er twee dicht te krijgen.

Heinen zei voorts dat er wel andere mogelijkheden zijn. Bij de Frico in Leeuwarden worden nog steeds gigantische verliezen geleden. De vier te sluiten fabrieken leveren daarentegen een positieve bijdrage aan het resultaat van „*Noord-Nederland*”. Het wonderlijke van de stakingen is volgens hem, dat de bonden voor het eerst geconfronteerd werden met het feit dat de directie geen onderhandelingsmandaat heeft. „Dit management verschuilt zich achter het Bestuur”.

Bandje

Tegen het einde van de vergadering werd een bandje afgedraaid van een uitzending van Radio Fryslân over de boerenbijeenkomst in Oranjewoud. Zoals wij gisteren al schreven voerde daar onder anderen Jan Smink uit Wolvega het woord. Woorden als „Liever sterven dan toegeven” en „Je zou ze de strot afknippen” wekten alom verontwaardiging. Ype Witteveen van Nestlé uit Scharsterbrug: „Het is verschrikkelijk wat hier op staat. Het is bijna „fascistisch”.

Staking bij zuivelfabrieken voorbij

Bondsvoorzitter Rinse Zijlstra brengt partijen tot elkaar

(Van een onzer redacteuren)

HEERENVEEN - Vanmorgen om even voor half vijf is er een akkoord bereikt tussen de Voedingsbonden FNV en CNV en de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*. Daarmee is tevens een einde gekomen aan de sinds maandag durende staking in de fabrieken van Oosterzee, Bergum, Donkerbroek, Sint Nicolaasga, Dokkum en Koekange en de sinds dinsdag durende staking in Beilen en Kolderveen. Drs. Rinse Zijlstra, de voorzitter van de Koninklijke Zuivelbond FNZ, kreeg gisteren zowel van het bestuur van *Noord-Nederland* als van de vakbonden veel waardering voor de wijze waarop hij de strijdende partijen tot elkaar had gebracht. Hij nam het initiatief om te bemiddelen samen met FNV-bestuurder Wil Winter.

Die bemiddeling begon gistermorgen om elf uur in *hotel Wientjes* in Zwolle, werd gistermiddag in het *Postiljon-motel* in Heerenveen voortgezet en baarde vanmorgen vroeg in restaurant *Tropenfauna* in Heerenveen een door beide partijen warm omarmd resultaat.

Zo begon gistermiddag het verkennend gesprek op een kamer van het motel in Heerenveen. Links Wil Winter, rechts drs. Rinse Zijlstra. (Foto LC/Jan de Vries).

Bonden en *Noord-Nederland* kwamen overeen dat de eindverantwoordelijkheid voor de besluitvorming bij de zuivelcoöperatie ligt bij het bestuur. Het behalen van een regionaal en nationaal concurrerende melkprijs is het doel van de onderneming. Op korte termijn zal er een ondernemingsplan voor middellange termijn (een jaar of vijf) op tafel moeten komen, zo mogelijk voor 1 maart volgend jaar. In dat plan zal een marktgericht beleid tot uiting moeten komen. Bovendien zullen in dit kader de mogelijkheden van alle productiebedrijven onder ogen worden gezien. In beginsel zullen alle kaasfabrieken een kans krijgen te worden ingeschakeld bij de - eveneens in het ondernemingsplan genoemde - produktontwikkeling.

Sluiting

Het conflict tussen bonden en bestuur was mede ingegeven door de manier waarop *Noord-Nederland* had besloten vier fabrieken (Dokkum, Donkerbroek, Koekange en Sint Nicolaasga) te sluiten. Dat zou moeten gebeuren op grond van een omstreden locatiebeleid. Die sluiting is nog niet van de baan. Alleen het locatiebeleid wordt in de huidige vorm wel teruggenomen, aldus Dick Heinen (FNV).

Volgens Noord-Nederland-voorzitter Geart de Jong zullen facetten van dat plan terugkomen bij de bestudering van de toekomst van de onderneming. Alleen is nu wel uitdrukkelijk gesteld dat in de voorbereidende fase overleg met de centrale ondernemingsraad en de vakbonden plaats zal vinden en ook dat er een evenwichtige afweging zal zijn van de sociale en economische factoren.

Noord-Nederland heeft zich voorts bereid getoond tijdelijke werknemers, die langer dan een jaar bij de onderneming werken, een vast dienstverband aan te bieden. Na het bekijken van het ondernemingsplan zullen alle structurele arbeidsplaatsen door „vaste mensen” worden ingenomen. Vacatures, die niet door al bij *Noord-Nederland* werkende mensen worden vervuld, zullen met voorrang worden toegewezen aan tijdelijke arbeidskrachten die in een periode van twee jaar minstens een jaar bij *Noord-Nederland* hebben gewerkt.

Verheugd

Na afloop toonde vrijwel iedereen zich tevreden over het behaalde resultaat. In de grote zaal van *Tropenfauna* hadden sinds gisteravond half tien zo'n driehonderd stakers op de uitslag gewacht. Toen er vanmorgen om half vijf over het akkoord gestemd moest worden bleken zo'n 260 stakers voor te zijn, was er 1 tegen en stemden ongeveer 30 stakers blanco.

Dick Hemen: „Wij hebben er lang voor moeten vechten, maar het resultaat is er naar. Er zijn voorwaarden gesteld die kunnen voorkomen dat wij op korte termijn herhalings oefeningen moeten plegen”. Noord-Nederlandvoorzitter Geart de Jong uit Akkrum: „Wy binne bysunder tefreden oer dit risseltaat en bliid dat de staking no frun is”. Bemiddelaar Rinse Zijlstra „Beide partijen kinne hjirmei foar de dei komme”.

Zie vervolg op pagina 19.

Leeuwarder Courant 1985-11-25 (blz. 19)

Iedereen tevreden over zuivelakkoord

HEERENVEEN - Het opmerkelijke na het bereiken van het akkoord over de zuivelkwestie, vanmorgen in *Tropenfauna* in Heerenveen, was dat bijna iedereen tevreden was. Op één tegen en dertig blanco stemmende stakers na. De zorg voor ons was, aldus Noord-Nederland-voorzitter Geart de Jong, dat de zeggenschap over de coöperatie niet langer bij de boeren zou liggen. Uit de woorden van FNV-Voedingsbondvoorzitter Greetje Lubbi had hij al eerder deze week opgemaakt, dat het de bedoeling van de bonden niet was op de stoel van het management te gaan zitten. Vanmorgen werd dat nog eens bevestigd.

Dat men met de vakbonden ook op één lijn zit wat betreft het streven naar een regionaal en nationaal concurrerende melkprijs vond De Jong een bewijs van het feit, dat er niet allerlei „gekkigheden” uitgehaald kunnen worden. Het omstreden locatie plan, dat geleid heeft tot het besluit om vier fabrieken te sluiten, zal op een of andere manier in het kader van het onderne-

mingsplan wel in een bepaalde vorm terugkomen. „Wy geane der wol fan út dat der fabriken tich geane. Der is sa lang oer rekkene, dat ik my net foarstelle kin dat dy berekningen no al hiel oars wurde”.

Een voordeel van de staking noemde hij het feit, dat er juist daardoor meer 'ienriedigens' onder de boeren van Noord-Nederland is gekomen. De staking is een bindende factor geweest. Een groep boeren die je drie maand geleden nog attaqueerde, zei nu: de kop er voor houden, ook al moet dat wat ten koste van de melkprijs gaan.

Duidelijkheid

FNV-bestuurder Dick Heinen zei, dat er op cruciale punten duidelijkheid is gekomen. „Er is duidelijk winst behaald”. CNV'er Syds Kloosterman zei dat het locatieplan van de baan is. Bovendien worden naast de grootschalige ook de kleinschalige bedrijven in het beleid betrokken. Die kleinschalige waren volgens hem tot voor kort kansloos. Heinen: „Wij hebben nooit gezegd, dat er nooit een bedrijf kan worden gesloten, alleen de manier waarop men nu te werk zal gaan, is beter. De zaken zullen beter worden onderbouwd”. Beide mannen vonden, dat er in een redelijke en constructieve sfeer is onderhandeld.

De Jong, Heinen en Kloosterman hebben de inbreng van drs. Rinse Zijlstra erg gewaardeerd. Zijlstra werd na het bereiken van het akkoord dan ook door tal van mensen geluk gewenst. Hij zei, dat hij het initiatief had genomen op een moment, dat er duidelijk bereidheid werd getoond door zowel *Noord-Nederland* als de vakbonden zijn bemiddelingspoging te accepteren. „Mar in maklike keallerij hat it net west”.

Zoals wij al eerder schreven, heeft de uitspraak van de vice-president van de Leeuwarder rechtbank, mr. Gerard van Halsema, duidelijk invloed op de gebeurtenissen in de zuivel in het hele land. „Het akkoord reikt ook duidelijk verder dan deze provincie. Overigens, beide partijen kunnen er mee voor de dag komen”, aldus Zijlstra.

Leeuwarder Courant 1985-11-28

De dag en de hele lange 'nacht van Heerenveen'

Door Willem Stegenga

HEERENVEEN - De lange weg, die moest worden afgelegd om tot een akkoord te komen tussen Voedingsbonden FNV en CNV en zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* begint in feite op dinsdagavond om een uur of elf in Den Haag. Van daaruit zoekt de voorzitter van de Koninklijke Zuivelbond FNZ, drs. Rinse Zijlstra - de oudburgemeester van Smallingerland -, contact met de mogelijke toekomstige vice-voorzitter van de Voedingsbond FNV Wil Winter in IJsselstein. Of er niet getracht kan worden een oplossing te vinden. Winter wil wel met Zijlstra om de tafel gaan zitten. De heren kennen elkaar tenslotte al jaren uit de cao-onderhandelingen.

Op vrijwel hetzelfde moment zegt CNV-bestuurder Syds Kloosterman uit Makkum op een vergadering van kaderleden in het *Witte Huis* in Donkerbroek dat hij best wil meewerken aan een regionaal concurrerende melkprijs voor Noord-Nederland. Daarmee is in feite al wat een opening gemaakt. Voor het overige lijkt de zaak evenwel nog muurvast te zitten.

Het verloop van de gebeurtenissen is verder in grove trekken als volgt. Woensdagmorgen om een uur of zeven bemannen de stakers voor de derde dag de actiecentra. Om half tien komen directie en bestuur van *Noord-Nederland* op het coöperatiecentrum in Oranjewoud bijeen voor een normale bestuursvergadering maar vooral ook om over de situatie te praten.

Om elf uur scharen Winter en Zijlstra zich om de tafel in het deftige hotel Wientjes in Zwolle. De procedure wordt uitgestippeld. Een kwartier later geeft het bestuur van *Noord-Nederland* een communiqué uit. De ledenvergaderingen van de dag tevoren hebben duidelijk te zien gegeven dat de boeren unaniem achter hun bestuur staan, zo staat er onder andere in. En ook: „Bij het vaststellen van het beleid is overleg en inspraak met de sociale partners vanzelfsprekend”. Men is bereid op elk moment met de bonden te onderhandelen.

Heerenveen

Om een uur verplaatsen Winter en Zijlstra de overleglocatie van Zwolle naar het Postiljonmotel in Heerenveen. Men zit wat 'open' in het restaurant, Zijlstra ziet de ene bekende na de andere. Ruim een uur later wordt dan ook een vergaderkamertje op de tweede verdieping opgezocht. De hele middag is net een komen en gaan van vertegenwoordigers van de wederzijdse achterban als daar zijn drs. Sam Meihuizen en Jan Weiland (directie) en Syds Kloosterman en Dick Hemen (bonden).

Tegen een uur of zes wordt het spannend en dienen zich problemen van ruimtelijke ordening aan. Het zaaltje moet bemand worden door lieden die zich in het Spaans willen bekwamen. Alleen de bar is nog open, maar die is voor iedereen toegankelijk. Het slot van deze oriënterende gesprekken vindt plaats bij de kapstok, onder de trap en naar men zegt in het pissoir. Niets wordt onbeproofd gelaten om tot een oplossing te komen.

Er moet overeenstemming komen over de ruimte van de kleine fabrieken, is het oordeel van de bonden. *Noord-Nederland* wil er vier sluiten, de bonden zeggen niet dat alle vier open moeten blijven maar willen meer inspraak.

Bussen

Het is tegen zevenen dat *Noord-Nederland* uitstel wil tot de volgende morgen. De bonden willen doorgaan. Een kwartier later als half Nederland zich vermaakt met 'Zeg's AAA' meldt Rinse Zijlstra dat het verkennend gesprek om half tien in de avond kan worden voortgezet. Tropenfauna wordt de derde locatie. De bonden halen met bussen de mensen uit de actiecentra op.

Om kwart over negen meldt Wil Winter in het inmiddels volstromende Tropenfauna dat het wel eens een lange zit kan worden. En om de stemming er in te houden: „De directie heeft gezegd dat ze druk bezig is met produktvernieuwing. Zij ontwikkelt strottenhoofdkaas: hapklare brokken voor bijtgrage boeren”.

De onderhandelingen worden gevoerd in een bij zaal. Het restaurant dient als gel uiasbuffer tussen de zaal met stakers en het zaaltje met onderhandelaars. Heinen: „Wij zijn nog niet helemaal aan het eind van de rit, maar het lijkt er wel op. De grote leider van *Noord-Nederland* (directeur Sam Meihuizen. Red.) is van zijn troon gestegen”. Een 'rynske rispinge' aan hilariteit. Kloosterman: „Als het lang duurt en Sam Meihuizen maakt er een vertoning van gaan wij hier op het podium zitten en maken er een klucht van”. Wederom royale oogst.

Stakers maken melding van hun tocht langs fabrieken die de geweigerde melk verwerken. Zij zijn bij *Ormet* in Almelo geweest maar ook in het Duitse Leer. Het klaverjassen begint.

Om tien voor elf lassen de onderhandelaars een schorsing in. Winter: „Ik denk dat het nog heel lang kan duren. Er moet nog over komma's en punten worden gepraat. Dus, nog even de billen strak”.

Vijf voor half twaalf. Winter meldt uit de bijzaal: „Op dit moment zijn de werkgevers in studie”. Een kwartier later verlaat Sam Meihuizen Tropenfauna om naar het in het coöperatiecentrum bijeen zijnde bestuur te gaan. Is er al wat nieuws? Meihuizen: „De pootjes zijn er, maar het kan ook nog wel een dood kalf wezen”.

Het tweede NOS-iournaal blijkt roet in het eten te hebben gegooid. Daarin werd meegedeeld dat er een akkoord was bereikt en dat is bij het bestuur in het verkeerde keelgat geschoten. Kloosterman: „Het bestuur is des duivels. Nou ja, diep teleurgesteld. Wij hadden gedacht dat Meihuizen ons zou vertellen dat het rond was”.

Twintig voor twee. Tijdens de zoveelste schorsing meldt Hemen: „Eén voordeel, Rinse Zijlstra is de man om de juiste snaar te raken. De werkgevers zijn nu weg, maar ze komen zeker terug en ik verwacht dat er serieus kan worden onderhandeld”. Buiten valt de sneeuw bij pakken uit de hemel. De stakers verdrijven de slaap door al vast een balletje te kneden en in een nog wat onbestemde richting te gooien.

Winter houdt de stemming er in met: „Over tien jaar zul je tegen je kinderen zeggen: De nacht van Heerenveen, daar was ik bij”. Om zes over half drie wordt de zaal met driehonderd stakers toch wat onrustig. „Aktie, aktie, aktie!!!” klinkt het uit veler kelen.

Onrustige stakers staan op de stoep. Ze willen wel eens wat resultaat zien. Een verontruste vakbondsbestuurder: „Als de directie straks uit het coöperatiecentrum terugkomt wordt ze nog met gejuich begroet ook”. Er wordt een tapverbod ingesteld. De hospes zet koffie. Elke auto van bovenmodale afmeting die op dat moment nog aan het verkeer deelneemt wordt met gretigheid in zijn bewegingen gevolgd. Voorlopig nog geen directie te zien

'Hege hearen'

Kwart voor drie. Een staker: „Neffens my binne dy hege hearen nei hús te gongen en litte se ús hjir sitte”. Winter voelt dat er wat gedaan moet worden. „Ik ga Sam bellen. Als-ie niet gauw komt taait er een ploeg af naar Groningen om daar de zaak plat te leggen”.

Heinen heeft om drie uur contact met de directie. „Wij moeten blijven. Het kan maximaal nog een half uur duren”. Stakers dreigen om twintig over drie weg te gaan, Groningen plat te leggen en die staking tot maandagmorgen zes uur vol te houden. Winter tegen Heinen: „Dick pak ze bij elkaar. Ik spreek ze toe”. Aldus geschiedt.

Half vier. Telefoon uit het bestuurlijke en directionele hoofdkwartier: „Over vijf minuten zijn we er”. Het worden er tien, maar daar maalt niemand dan meer om.

Om kwart voor vier in de morgen meldt Winter: „Ik heb tegen de stakers gezegd dat de directie binnen is en wij hetzelfde gevoel hebben als met Sinterklaas. Verdomd, ze begonnen onmiddellijk Sinterklaasliedjes te zingen”.

Om half vijf komt het nieuws. De vakbondsbestuurders gaan naar de stakers, Winter grijpt de microfoon: „Het woord is aan verloskundige Heinen....”.

Leeuwarder Courant, 1985-11-30

volledig in MAP Kaf en koren

Staking voorbij, conflict niet

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

ER HEERSTE donderdagmorgen zo vlak voor melkerstijd in *Tropenfauna* in Heerenveen wat een sfeer van „geen gezeik, iedereen rijk”. Dat soort dingen zijn bijna onlosmakelijk verbonden aan de vergadertechnieken die de vakbonden en bestuur en directie van *Noord-Nederland* voor het behalen van een akkoord hebben gehanteerd. Met name de bonden hebben aangedrongen op afronding in één keer. Toen dat bekend werd bij het bestuur en de directie van *Noord-Nederland*, werd van die kant de marathonfase ingeluid. De afstand tussen muurvast en oplossing werd in negen-en-twintig-en-een-half uur afgelegd.

In de gedachten van de wachtenden drong enigszins de vergelijking met een kaping naar boven. Als daar na schier ondraaglijke spanning een eind aan komt, moeten gijzelaars en gegijzelden zich ook altijd wat inhouden om elkaar van pure opluchting niet in de armen te vliegen. Aan een dergelijke biotoop werd ook gebouwd in Heerenveen. Het scheelde bij wijze van spreken maar een haar of het was nog gebeurd ook.

Iedereen was blij. Het is alleen de vraag of men dat nog is als straks duidelijk is tot welke mogelijkheden dit akkoord in staat zal blijken te zijn. De staking is voorbij, het conflict duurt voort, zij het in afgeslankte vorm.

Niet slecht

In wezen is *Noord-Nederland* niet zo slecht uit deze turbulente tijden tevoorschijn gekomen, althans het bestuur niet. Het mede door de bonden zo van harte onderstreepte doel om te komen tot een regionaal en nationaal concurrerende melkprijs is natuurlijk een kapstok waar je tal van argumenten aan kunt hangen. De bonden kunnen vanaf nu herhaaldelijk geconfronteerd worden met het feit dat wat zij willen geld gaat kosten en kosten gaan ten koste van de uit te betalen melkprijs.

Bovendien het omstreden en met veel kritiek overgoten locatieplan, waaruit het voornemen tot sluiting van de fabrieken van Dokkum, Donkerbroek, Sint Nicolaasga en Koekange naar boven kwam borrelen, is niet van de baan, zoals het Friesch Dagblad juichend op de voorpagina schreef. Het plan is in zijn geheel weliswaar niet meer ter discussie maar *Noord-Nederland* heeft wel duidelijk gemaakt dat men niet van zins is al het daarin vermeld staande plotseling als niet geschreven te beschouwen.

Marktgericht

Er zit nog een merkwaardig artikel in het akkoord van „de nacht van Heerenveen”. (Laat men het akkoord zo maar noemen. Resultaten die een titel meekrijgen waarin het woord ‘nacht’ voorkomt hebben doorgaans een lang leven). Dat is het artikel waarin gesproken wordt van een marktgerichtbeleid. Een bonkje in het beleid van *Noord-Nederland* was altijd - naar men zei - dat de aandacht vooral uitging naar een kwalitatief zo goed mogelijk product. Als dat uit de pakhuizen kwam, dan liet zich dat vanzelf wel verkopen.

Enkele jaren geleden klaagden medewerkers van het *Produktschap voor Zuivel* op de vette *Gruene Woche* in Berlijn (een beurs voor voedings- en genotmiddelen) dat de *Frico* daar geen standruimte had gehuurd. *Coberco* (de grote zuivelcoöperatie in het Oosten van het land en momenteel ook al besneeuwd met arbeidsconflicten als gevolg van voorgenomen sluitingen) had daar wel wat Marken voor neergeteld. *Coberco* deed dat, aldus deze Haagse zuivelescor-teurs, omdat men daar zo marktgericht bezig was. Dit jaar gaf *Coberco* aan *De Boerderij* op dat men vorig jaar een melkprijs heeft uitbetaald die anderhalve cent onder die van de *Noord-Nederland* lag. Wij bedoelen maar.

Met marktgericht en produktgericht beleid kom je gauw op het glysterige pad van de nuances en de interpretaties. Het is net een *Maasdammer kaas*: iedereen vindt wel een gat dat zeer ge-schikt lijkt om er zijn eigen redenering in te stoppen.

Het vragen om een marktgericht beleid door vakbonden, die hun leden hebben in zuivelfabrie-ken, mag verstandig lijken. Er zijn echter voorbeelden genoeg te bedenken die het tegendeel bewijzen. Wat te doen als de markt zuivelvreemde produkten vraagt als kunstkaas en koffie-poeder met plantaardige vetten? „Links” loopt te hoop in dergelijke gevallen soms met steun van aan zuivelvriendelijke vakbonden gelieerde verbanden.

Uitlaatklep

Nee, het bestuur van *Noord-Nederland* is vrij sterk uit deze deinende dagen tevoorschijn ge-komen. Meer dan eens ronkten de directionele zuivel-BMW's in de richting van de accommo-datie waar het bestuur bijeen was, om niet te zeggen: zich had verschanst. En zo hoort het ook in een coöperatie. Men heeft de staking meteen handig aangegrepen om de boeren massaal op te trommelen en tekst en uitleg - ook was dat niet altijd even volledig - te geven. Het werd een aardige uitlaatklep voor het oprispen van onlustgevoelens. Dit keer hadden de boeren een ge-meenschappelijke vijand: de vakbondsbestuurders. Ze werden gebruikt om het herstelplan voor de vrede in *Noord-Nederland* al vast voor een deel tot uitvoering te brengen.

Een enkele boer heeft de bonden overigens ook een enorme dienst bewezen. Stakers hebben, hoe je het ook wendt of keert, van tijd tot tijd een opkikkertje nodig. De eerste dag gaat het meestal prima, de tweede dag een beetje minder. Maar dat hadden de bonden opgevangen door voor die dag opnieuw bedrijven stil te leggen (Beilen en Kolderveen). Op de derde dag zat men eigenlijk wat te wachten op een nieuwe kick.

In het eind van de jaren zestig waren er in Friesland stakingen bij veel min of meer particulie-re busondernemingen. De sfeer was grimmig en dat werd mede veroorzaakt door enkele werkwilligen. Af en toe kon een directeur zich niet langer koest houden en reed in Lemmer een blokje om met een bus. Onmiddellijk stonden de staken op hun achterste benen. Het wa-ren welkome impulsen voor op zich lange, hangerige en soms zelfs vervelende dagen. Toen op de tweede dag van de zuivelstaking een Amsterdamse ex-melkboer in Oranjewoud over de schreef ging, versterkte hij meteen het moreel van de stakers. De vakbonden konden hem er niet dankbaar genoeg voor zijn.

Verdacht

Vakbonden zijn indirect opgericht door directeuren. Dat ze er nog zijn bewijst hun onmisbaar-heid. Zij regelen de ene kant van het sociale pakket en in doorsnee weten hun bestuurders - al-thans de goede - meer van de verhoudingen op de werkvloer dan een directeur. In vakbonds-vergaderingen wordt doorgaans openhartig over de dingen gesproken. Dat zodoende, werkne-mers, die geen lid van een bond zijn, zitten - althans voor een deel - in een verdachte hoek. Zij zijn de bazen een welbehagen. Nog afgezien van het feit dat het in beginsel profiteurs en mee-eters zijn.

Je kunt er donder op zeggen dat een conflict tussen een baas en een knecht nooit wordt uitgevochten op het formica van de kantine, maar altijd op het kalfsleer van de directiekamer. Driedelig Van Gils tegenover ééndelig KLM op de kamer van driedelig. In zo'n geval is het belangrijk dat de man in de overall zich ergens door gesteund weet.

De vakbonden die de belangen van zuivelaars behartigen, kunnen zich beroepen op een grote staat van dienst. Menig nieuwe roeper uit het milieu van de predikers der internationale solidariteit ligt op achterstand. Uit de traditie van Marten Kalsbeek en Sake van der Ploeg is onder andere een afspraak ontstaan dat werknemers bij fusie van zuivelfabrieken met de melk meegaan en niet daardoor kunnen worden ontslagen. Dat akkoord werd gesloten in een tijd toen de ene zuivelfabriek na de andere de schoorsteen doofde.

Het is nog steeds een actueel punt, of liever gezegd: het punt is wederom actueel. Greetje Lubbi, de voorzitter van de *Voedingsbond FNV*, heeft tijdens de stakingen iets geroepen over één grote nieuwe kaasfabriek van *Noord-Nederland* bij de rotonde van Heerenveen. Dat was niet juist. Het had Drachten moeten zijn. In het recente verleden heeft ooit eens iemand, die een hoge functie heeft bij *Noord-Nederland*, dat idee laten ontsnappen. Ook in de rest van het land loopt men met dit soort concentratiegedachten rond. Waarom zou *Noord-Nederland* daarbij achterblijven?. Als een concurrerende melkprijs dat vordert en als anderen er baat bij blijken te hebben, zal men wel niet anders willen.

De vakbonden hebben daarom de concentratieplannen in de kiem aangepakt. Dat is hun goed recht. Op den duur zullen ze die plannen niet kinnen keren, maar in de fase van voorbereiding kan het houden van een vinger aan de pols voordelen opleveren. Voor vakbondsbestuurders blijft er in elk geval voorlopig nog werk genoeg.

De dreigende concentratie heeft ook een ander licht op het geheel geworpen. In Warga, de bakermat van de Voedingsbond FNV, heeft men deze keer niet meegedaan. Warga is een melkinrichting. Daar komt vandaan wat de melktapper in de rijdende winkel heeft aan primaire voedingsmiddelen. *Noord-Nederland* heeft drie van deze inrichtingen en men vindt dat er eigenlijk minstens één teveel is. Er is op dit moment een wat inefficiënte heen- en weerrijderij tussen die fabrieken aan de gang.

Het niet meedoen van de Wargaster wordt wat al te gemakkelijk verklaard met het argument dat als men daar één keer nee heeft gezegd, dat nee blijft.

Overeenkomstig de traditie van de oude SDAP en de eveneens wat traditioneel denkende vakbond. Bovendien zouden er in Warga mensen werken, die op een of andere manier meer binding met het boerenbedrijf hebben dan veel van hun collega's elders. Het mag waar zijn. In elk geval is het waar dat heel veel werknemers nauw betrokken zijn bij het gebeuren in hun fabriek. Zij pronken bijna net zo trots met een hoge melkprijs als de aangesloten boer. Er als er een keer een kaas een gouden medaille weet te behalen, is dat geen zaak die hun onaangedaan laat.

Wie dikwijls vakbondsvergaderingen bezoekt, kan weten dat het Wargaster personeelsbestand wat bang is voor het feit dat zijn fabriek op een nieuw locatieplan terechtkomt. Mede vooral daarom heeft men zijn eerste „nee” gehandhaafd.

De staking heeft een nieuw ideaalbeeld gebouwd. Dat zou kunnen worden gevormd door de volgende bestanddelen. Een ideaal bedrijf waar de organisatiegraad hoog is en waar de directie en het bestuur de arbeidersrust weten te handhaven. Dat heeft tot gevolg dat er van de boe-

renmelk een hoogwaardig produkt wordt gemaakt waar een markt voor te vinden is. De vraag is of *Noord-Nederland* dat ideaal binnen afzienbare tijd kan benaderen. Eén ding is zeker, namelijk dat een bestuur dat zich door deze perioden heen heeft weten te slaan, eerder sterker dan zwakker de komende tijd tegemoet kan gaan. Dat geldt ook voor een bestuur van een vakbond.

[.....]

Leeuwarder Courant 1985-12-21

In 1986 f40 miljoen investeren

Melkprijs *Noord-Nederland* ongeveer gelijk aan die van vorig jaar

LEEUWARDEN - De melkprijs, die de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* over dit jaar uit gaat betalen aan haar boeren, zal ongeveer gelijk zijn aan die van vorig jaar. Directeur drs. Sam Meihuizen deelde dat gistermiddag na afloop van de ledenraadsvergadering mee. „De andere grote collega's in ons land zullen daar moeite mee hebben”, vond hij.

Driekwart van het jaar heeft men ruim een cent boven de prijs van vorig jaar gezeten. Toen de kaasprijs kelderde daalde de melkprijs naar een niveau dat 0,4 cent boven dan van vorig jaar lag. Nu de nabetaling van de CCFriesland 0,3 cent lager is (vorig jaar 1,1 nu zoals bekend 0,8 cent) dan vorig jaar zit men op dit moment op een niveau dat 0,1 cent hoger is dan een jaar geleden. Men moet nog precies narekenen wat de staking het bedrijf heeft gekost.

Volgend jaar gaat het bedrijf voor veertig miljoen gulden investeren. In dit geval gaat het niet alleen om het in stand houden van de productiecapaciteit, zei drs. Meihuizen zonder verder in details te treden. Daarnaast heeft de directie de vrijheid gekregen een niet nader genoemd bedrag te besteden aan ontwikkelingsprojecten. Daar vallen ook de projecten onder die in de rubriek produktvernieuwing onder te brengen zijn. Voor het financieren van een en ander hoeft *Noord-Nederland*, zo zei Meihuizen, geen vreemd kapitaal aan te trekken.

Ten opzichte van vorig jaar is de huidige melkaanvoer uitzonderlijk hoog. Ondanks het feit dat de verplichte vermindering van de melkproduktie een procent groter is dan toen, krijgen de fabrieken van *Noord-Nederland* momenteel twee tot drie procent meer melk aangeboden. Of de boeren gaan in het begin van volgend jaar extra korten op de produktie of ze laten het erop aankomen, aldus Meihuizen.

Die grote aanvoer houdt wel in dat exportmarkten onder druk komen te staan. In een periode dat de aanvoer van melk doorgaans op een dieptepunt is aangekomen moet er nu mager melkpoeder worden ingeleverd. Met boter is dat ook het geval, maar *Noord-Nederland* levert thans geen boter in. Men kan die aan de markt kwijt. De afzet van braadboter blijft de directie van *Noord-Nederland* verbazen. Nog steeds zien huisvrouwen een relatie met de vroegere kerstboteracties en hamsteren bij het leven. Veelal heeft dat tot gevolg dat de schappen, die 's morgens vol zijn, al na korte tijd leeg zijn. In januari zal daar wel een reactie op komen. Het braadboterprogramma is voor de duur van tenminste twee jaar ingesteld.

Niet helemaal onnatuurlijk wordt het genoemd dat de grote melkaanvoer van invloed is op de kaasproduktie. Veel fabrieken leggen zich daar meer en meer op toe. Gistermorgen is besloten

voor de eerste vier weken van het volgend jaar de produktie te beperken tot 9550 ton per week.

In zijn openingswoord zei voorzitter Geart de Jong uit Akkrum dat er volgend jaar voorstellen op tafel zullen komen die een verbetering beogen van de informatie naar de leden. Hij zei ook dat behalve het feit dat enkele tientallen leden Noord-Nederland verlieten 251 jonge veehouders het ledenregister hebben getekend.

1986

Leeuwarder Courant 1986-01-12

Groot verlies van veevoederbedrijf 'Sloten': f20 miljoen

SLOTEN - De veevoerfabriek 'Sloten' heeft over 1985 een groot verlies geleden. Men is nog bezig met de laatste berekeningen maar naar schatting zal het tekort neerkomen op 20 miljoen. In 1984 was het verlies 7 miljoen. Er zijn vorig jaar geen mensen gedwongen ontslagen en voor dit jaar zijn er vooralsnog evenmin plannen in die richting.

'Sloten' wil zich meer dan nu toelagen op de export. Zo verwacht men het een en ander van de toetreding van Spanje tot de Europese Gemeenschap en wil men meer aandacht laten uitgaan naar de uitvoer naar Italië.

Het bedrijf opereert vooral in de kalversector. Door de superheffing worden er minder kalveren aangehouden en die wel worden aangehouden, worden soms ook nog met koemelk gevoerd. Aldus wordt het verlies verklaard. Bovendien waren de prijzen voor nuchtere kalveren hoog en stagneerde de afzet van vlees. 'Sloten' boekte een aanzienlijk lagere omzet dan in 1984. Het bedrijf is eigendom van drie coöperaties *CCFriesland*, *Coberco* in Zutphen en *Cebeco-Handelsraad* in Rotterdam.

Nieuwsblad van het Noorden, 1986-01-16

Strop Friese zuivel van 6,7 milj. door failliete kaashandel

(Van onze correspondent)

LEEWARDEN - Zo'n 70 Friese zuivelfabrieken- en firma's (inclusief *Noord-Nederland*) blijken een gezamenlijke vordering van 6.717.353 gulden te hebben op de failliete kaashandel Visser en Zwart in Lelystad. Deze handelsonderneming werd op 30 augustus vorig jaar failliet verklaard. Kort daarop nam de zuivelcoöperatie de *Zuidoosthoek* in Oosterwolde, die de grootste vordering heeft van ruim 3 miljoen, de panden over en startte er een eigen verkoopafdeling.

De Goede Verwachting in Workum heeft een strop van 2.318.983 gulden en de *Noord-Nederland* van 1.060.102 gulden. *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster heeft een rekening van 'slechts' 221.665 gulden open staan.

Leeuwarder Courant 1986-02-08

Dissidente boeren weigeren betaling van uitteergeld Veehouders Donkerbroek gaan procederen:

DONKERBROEK - De zeventien leden van de vorig jaar opgerichte nieuwe coöperatie van „dissidente” boeren „*Klaver Vier*” in Donkerbroek voelen niets voor betaling van hun aan de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* verschuldigde uitteergeld. Zij hebben besloten dat collec-

tief te weigeren. Omdat de meeste Friese advocaten al bij processen van Noord-Nederland betrokken zouden zijn, is van buiten Friesland een raadsman in de arm genomen, „want nimmer kin no ienris twa bazen tsjinje”.

Op grond van hun bedanken voor het lidmaatschap hebben de 17 veehouders de afgelopen weken vorderingen thuisgekregen, die variëren van f 10.000 tot ruim f 60.000. In totaal eist Noord-Nederland een half miljoen gulden. Volgens vice-voorzitter Sietze van der Honing gaat men een mogelijk proces met vertrouwen te gemoet, „om 't wy tink dat wy fral juridysk sterk steane.”

De leden van de nieuwe coöperatie wisten dat zij bij verbreking van het lidmaatschap het risico van een hoge uittree-som liepen. De uiterste betaaldag verloopt binnenkort. Naar bekend, werd het besluit om op te stappen vorig jaar augustus genomen uit onvrede over de gang van zaken bij Noord-Nederland. De coöperatieve gedachte zou zijn ondergesneeuwd en de melk-prijs vonden ze te laag. Bovendien zinde de dreigende sluiting van de fabriek *Het Klaverblad* in Donkerbroek de boeren niet. Zij stichtten een nieuwe coöperatie.

Klaver Vier-voorzitter Jan Jansma verklaarde gistermiddag op een persconferentie dat er tussen de grote coöperaties haat en nijd bestaat. „dy't sels grutter is as tusken de partikuliere bedriuwen”. Bij veel meer boeren rond Donkerbroek zou de onvrede groot zijn. Volgens schattingen van het Klaver Vier-bestuur lijkt zeker drie-kwart van hen ontevreden. De jonge coöperatie levert sinds de jaarwisseling haar melk aan *De Zuidoosthoek* in Oosterwolde, waarmee voor de duur van zeven jaar een leveringscontract is afgesloten. De gepensioneerde ZOH-directeur Douwe Hoitinga uit Ravenswoud zal de boeren op hun verzoek gaan adviseren. De levering van de melk aan de „vrije” fabriek van Oosterwolde verliep tot nu toe gladjes. Een van de „dissidente” veehouders verklaarde gisteren de 28ste december, de datum waarop het contract met Noord-Nederland afliep, als een verlossend moment begroet te hebben.

„In koöperatyf únwtdig belied” noemt het Donkerbroekster coöperatiebestuur de weigering tot nu toe van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland om werkzaamheden voor *Klaver Vier* te verrichten. De nog jonge coöperatie *Noordoost-Friesland* bij Dokkum werd wel onder de noemer van „werk voor derden” geaccepteerd. De bestuursleden zeggen de indruk te hebben dat ook in dit geval Noord-Nederland via zijn invloedrijke positie binnen de bond blijkbaar de behoefte heeft om dwars te liggen.

Leeuwarder Courant 1986-02-22

Bijvoet: Noordelijke zuivel moet samen eigen gezicht tonen

Bijvoet directeur 'Fricio' in forum Workum:

WORKUM - „Waarom toont de noordelijke zuivel niet met elkaar een eigen gezicht, zo in de trant van: 'Friese kaas'. Wij laten nu het *Nederlands Zuivel Bureau* voor veel geld vertellen dat kaas kaas is. Wij moeten ons meer profileren.” Dat hield ir. Bernard Bijvoet, directeur van de Fricio, gisteren op een forumavond in Workum de boeren voor. Desgevraagd voegde hij er aan toe dat in het Noorden een breed assortiment kaas wordt gemaakt dat best gezien mag worden, maar dat door het ontbreken van een eigen gezicht geen extraatje heeft bij de grote inkoopers. Daar wordt het Noorden vaak onderboden door andere regio's. Daarbij doelde hij onder

andere op het zuiden, waar de grote coöperatie *DMV/Campina* zit die alleen maar Goudse kaas maakt.

Volgens ir. Bijvoet gaat zestig procent van de melk in het Noorden in de kaasbak. Samen produceren de noordelijke fabrieken de helft van de Nederlandse kaas. Men is echter nog te verdeeld om voldoende tegenspel te kunnen leveren bij de zeven tot acht inkopers van de grote supermarktconcerns. Zeventig procent van de kaasverkoop in Nederland gaat via dat kanaal. Op dit moment is de melkprijs drie cent lager dan te gewoonlijk. Die drie cent is via die inkopers naar de consument gegaan.

Ir. Bijvoet zei aan het adres van Carlo Trojan, de kabinetschef van landbouwcommissaris Andriessen, dat het Noorden zich vooral gericht heeft op het maken van producten, die rechtstreeks naar de consument gaan en dus niet bij de voorraadbergen komen. Die positie wordt evenwel door de EG-maatregelen extra zwaar gestraft. Hij verweet de Brusselse politiek voorts, dat die het bedrijfsleven zo vaak in onzekerheid laat. En ook dat een ccFriesland zich in Derde Landen ziet geconfronteerd met de concurrentie van door de EG gesubsidieerde producten. Bovendien verliest de Nederlandse zuivel marktaandelen buiten de EG doordat „wij” met de restituties (subsidie op buiten de EG geëxporteerde producten. Red.) niet meelopen”.

Carlo Trojan hamerde erop dat de melkproductie omlaag moet. Hij voegde eraan toe dat wanneer de vrijwillige opkoopregeling van melk niet lukt dat op een verplichting uit kan draaien. Ondanks zijn sombere woorden over de grote voorraden, de moeilijke financiële positie en het feit dat het allerm minst waarschijnlijk is dat de superheffing over drie jaar verdwijnt, wilde hij de boeren nog wat hoop geven. Hij dacht dat de Nederlandse zuivel van de nood wel een deugd weet te maken door de kosten nog verder te verlagen. Hij zei er voorts niet aan te twijfelen dat de Friese veehouder koploper zal blijven in de Europese zuivelwereld. „Er is geen gebied in Europa waar de kostenpositie zo goed is als hier. U hebt het minder moeilijk dan dan de andere boeren in de EG”.

Die fleur werd door Bijvoet van een kanttekening voorzien. „In de andere Europese landen lopen ze niet over van sympathie voor de Nederlandse zuivel”.

Het omzetten van de medeverantwoordelijkheidshoofding op de melk in speciale projecten is daar een voorbeeld van. Trojan vond dat het bedrijfsleven in feite zijn deel van die heffing „uit het raam heeft gegooit”. Bijvoet zei dat de vooruitgeschoven positie van Nederland juist op dat terrein door de andere landen is misbruikt. „Als Nederland ergens voor is zijn de anderen per definitie tegen. Dus moet je je eigen weg gaan”.

Op de vraag van Maurits Hettinga uit Koudum hoeveel boeren erover blijven zei Trojan, dat men probeert het ongeveer op het huidige aantal te houden. Niet alleen om te melken, maar ook om landschap en platteland te kunnen handhaven. Steeds meer wint de gedachte terrein dat de boer betaald moet worden voor zijn functie voor milieu en landschap. Henk Schelhaas (vice-voorzitter van de Friese CBTB) kon daar wel in meegaan, maar was niet voor te veel kunstgrepen en subsidies. Ir. Bijvoet zei daar geen mening over te hebben. Het forum werd voorgezeten door Friese Mij-secretaaris Harm de Kroon. De vergadering stond onder leiding van Gosse Damstra van Hemelum.

CCFriesland-voorzitter op FRS-avond: Research van zuivelindustrie is in Nederland relatief zwak

LEEWARDEN - Boyen de Boer uit Stiens, de voorzitter van de CCFriesland, heeft gisteravond op een vergadering van het Jongerencollege van het Koninklijk Fries Rundvee Syndicaat in het Oranjehotel in Leeuwarden gezegd dat de research van de Nederlandse zuivelindustrie verhoudingsgewijs zwak is. Hij stelde daar het onderzoek naar vernieuwingen van een concern als Nestlé tegenover. Nestlé doet daar veel meer aan en haalt ook een veel hoger rendement dan „onze coöperaties”. In Friesland speelt de melkprijs een grote rol. Dat zet de research onder druk. Dit euvel doet zich trouwens in heel Nederland voor. Bij het *Nederlands Instituut voor Zuivel Onderzoek* (NIZO) vertrekt namelijk de ene topfunctionaris na de andere naar het bedrijfsleven.

De Boer pleitte er voor in het Noorden de verwerking van de melk en de afzet van zuivelproducten ze doelmatig mogelijk op elkaar af te stemmen. De noordelijke zuivel zou gezamenlijk de marktverkenning en de productontwikkeling ter hand moeten nemen om te kunnen concurreren met melkvreemde producten. Bovendien moet er een offensief beleid worden gevoerd. “Je kunt beter een deel van de exportmarkt aan jezelf verliezen dan die gehele markt aan een ander”.

Voorts vond bij dat het communair karakter van de Europese Gemeenschap gehandhaafd moet blijven. Nederland krijgt dan wel de Zwarte Piet toegespeeld maar de hele EG is de belangrijkste leverancier van de wereldmarkt: 14 miljoen ton. Nederland neemt een kwart daarvan voor zijn rekening. De politieke bereidheid in Brussel is nauwelijks aanwezig om meer aan de uitgavenkant te doen. Het beroedste is wel dat er budgettair geen ruimte is voor het opruimen van de voorraden.

De houding die Duitsland en Frankrijk aannemen ten opzichte van Nederland kon hij overigens wel verklaren. De EG steunt de Nederlandse boer met 21 cent per kilogram melk. Voor de andere landen bedraagt die steun 17 cent

De Boer verklaarde ook dat er een studie wordt gedaan naar een heffing op teveel geproduceerde melk van 100 procent, ook al handhaaft men hetzelfde systeem. Nu is die nog 75 procent.”

Vetquotering

Door een verhoging van het vetgehalte van de melk is er vorig jaar 100.000 ton extra boter gemaakt. Dat zal op één of andere manier gevolgen hebben. In de jaren negentig kan men bijvoorbeeld tegen een quotering van het vetgehaltw aanlopen. Er circuleren nu al geschriften in het Brusselse waarin daarover wordt gerept. Op een hoog vetgehalte zou bijvoorbeeld een medeverantwoordelijkheidsheffing kunnen worden geheven.

Een enkele vragensteller wilde wel weten hoe hoog het potgeld van de grootste noordelijke zuivelcoöperatie (Noord-Nederland) zou worden. De Boer wilde alleen vertellen dat dat niet achter zal blijven bij de andere grote drie (*Coberco*, *Melkunie* en *DMV/Campina*). „Alles is er uitgetrokken wat erin zat en dat zal dit jaar wat meer zijn dan vorig jaar”.

[....]

Melkprijs 79,21 cent voor Noord-Nederland

LEEWARDEN - Als laatste Friese fabriek heeft gisteren de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* haar melkprijs bekend gemaakt. De boeren krijgen over 1985 79,21 cent uitbetaald. Vorig jaar was dat 77,54 cent als als daar *De Takomst*-uitkering bijgeteld wordt, was het 77,72 cent. Directeur drs. Sam Meihuizen zei dat *Noord-Nederland* hiermee op de drie andere grote coöperaties (*Coberco*, *DMV/Campina* en *Melkunie*) 0,8 cent per kilogram melk is uitgelopen. „In 1983 waren wij drager van de rode lantaarn, vorig jaar konden wij met de eersten meekomen en nu zijn wij er bij weggelopen

Noord-Nederland komt met een nabetaling van 6.09 cent per kilogram melk. „Wij zijn in de regio de enige die wat meer betaalt. Ook in de regio kunnen wij ons nu bij de kopgroep aansluiten. Wij zitten weer in de eerste waaier”, aldus Meihuizen.

De stijging van de melkprijs van 1.67 cent is voor een deel het gevolg van hogere vet- en eiwitgehalten (vet van 4,23 naar 4,29. eiwit van 3,36 naar 3,38). Die stijging bepaalt voor 0.84 cent de verhoging. Naast de voorschot-melkprijs van 72.08 cent en de nabetaling wordt de melkprijs bepaald door een netto tankmelktoeslag van 0.89 cent en een bijdrage in de kosten van veeverbetering van 0,15 cent per kilogram. De bruto tankmelktoeslag bedraagt 1,79 cent. De daarmee corresponderende melkprijs is dan 80,11 cent.

Noord-Nederland ontving vorig jaar 2.241.782.000 kilogram melk tegen 2.305.185.000 in 1984. Dat hield een daling in van 2,75 procent. Op 6 april dit jaar bleek dat er vorig jaar ongeveer 60 miljoen kilogram melk te veel was afgeleverd.

De coöperatie hield drie cent per kilogram melk in voor reservering en afschrijving. Volgens de directie is er geen geld uit de pot 'reorganisatie' gehaald voor het halen van de huidige melkprijs.

Dit jaar zal er voor ongeveer veertig miljoen gulden worden geïnvesteerd. Dat is normaal voor Noord-Nederland. Dankzij de introductie van de frisdrank Yor kon de afzet van consumptiemelk met 3.5 miljoen kilogram stijgen.

Er werd minder melk voor poeder bestemd en meer (55 procent) voor kaas. Kaas heeft het het vorig jaar 'oer alle boegen' gedaan. Het aandeel in de binnenlandse markt ging omhoog en was aanzienlijk groter dan het aandeel dat de coöperatie heeft in de binnenlandse productie (26 procent), aldus Meihuizen. De acht ton die men nog moet ontvangen van de failliet gegane kaashandel Visser en Zwart in Lelystad, werd in één keer ten laste van de exploitatie van vorig jaar gebracht

Drs. Meihuizen benadrukte, dat de reorganisatie doorgang moet vinden. Volgens hem zit Noord-Nederland, wat capaciteit betreft, in een te grote jas 'en die moeten wij toesnijden op onze maten'. Op dit moment wordt er overleg gevoerd met de vakbonden over het vorig jaar afgesproken bedrijfsplan. In het midden van dit jaar zal men de conclusies uit dat bedrijfsplan trekken.

Werkgevers zuivel beraden zich over dreigende staking¹⁴

Rinse Zijlstra: dreiging prematuur

HARICHILLEEUWARDEN - De werkgevers in de zuivel - zowel die van de coöperatieve als van de particuliere fabrieken - gaan zich donderdag beraden over de dreigende staking. De voorzitter van de Koninklijke Zuivelbond FNZ, drs. Rinse Zijlstra uit Garderen, zei dat gisteravond desgevraagd op een bijeenkomst van de Rabobank Balk in Harich. Als de voorstellen van de bonden en van de werkgevers naast elkaar worden gelegd vindt hij op dit moment een stakingsdreiging 'absoluut prematuur'. „Wy sille lykwols neat dwaan om de sfear fierder oan te taasten” Zijlstra zei ervan uit te gaan, dat het conflict in redelijk overleg kan worden opgelost.

Gisteravond heeft de Voedingsbond FNV de mening van de leden gepeild bij *Het Klaverblad* in Donkerbroek. Daar is men, aldus districtsbestuurder Dick Heinen, unaniem voor staken als de werkgevers niet op de eisen ingaan. Bij Union De Jong Verenigde NV in het Groningse Noordwijk (een onderdeel van *Noord-Nederland*) heerst eenzelfde stemming. De werknemers van *Noord-Nederland* in Marum waren gisteren nog niet bereid op 1 mei de vlag te strijken. Daar zal deze week, als ook de Industrie- en Voedingsbond CNV de mening van de kaderleden heeft gepeild, opnieuw een vergadering worden gehouden.

Volgens Heinen is het opmerkelijk dat in bedrijven, die geen stakingstraditie hebben, in dit geval toch voor dat middel wordt gekozen. Hij noemde daarbij *De Kievit* in Meppel en *Nestlé* in Bolsward. „Als het massale karakter zich straks manifesteert zullen de heren (werkgevers. Red.) zich nog wel drie keer bezinnen. Zij hebben een zeer onredelijke en onzorgvuldige opstelling gekozen”, aldus Heinen. Vanmorgen kon hij aan het rijtje van fabrieken dat bereid is tot actie over te gaan nog toevoegen: *Ormet*. Almelo; *Melkunie* Amsterdam en Maasdam en *DOC* in Zuidwolde.

„Als in de zuivel wordt toegestaan wat de werkgevers willen. dan breekt de beer echt los”. Dat zei Tinie van Koningsveld, regio-bestuurder van de Voedingsbond FNV, gisteravond tijdens een bijeenkomst van Frico-personeel in *Tivoli* in Leeuwarden. Met één uitspraak veegde zij de totale handelwijze van de zuivelwerkgevers van tafel. Veertien personeelsleden vormden haar gehoor.

Bij de cao-onderhandelingen voor de zuivel vormt de Leeuwarder vestiging van *Noord-Nederland* nog geen partij. Wel komt er in de komende twee jaar een geleidelijke overgang van de arbeidsovereenkomst voor personeel van kaaspakhuizen naar de zuivel-cao. Tot die tijd zijn deze Frico-verkneemers in zekere zin trendvolgers. „Daarom wordt van jullie hier nog geen stakingsactie verwacht”. zo stelde Van Koningsveld. „Pas als het in de zuivel langer gaat duren, een week of anderhalve week, dan hebben we jullie nog achter de hand”.

De vakbondsleden besloten wel een petitie samen te stellen. In de loop van morgen zal die door zoveel mogelijk werknemers moeten worden ondertekend, om vervolgens aan de directie te worden aangeboden. Bovendien heeft de ondernemingsraad van *Noord-Nederland* inmiddels besloten zijn werk op te schorten.

Van Koningsveld herhaalde de problemen: „Over een door ons samengesteld minimumpakket is door de werkgevers niet eens nagedacht”. Als voorbeelden noemde ze de ‘bereidwilligheid’

¹⁴ Het betreft hier stakingsdreiging (per 1 mei) ivm. het niet serieus ingaan van de werkgevers op eisen / voorstellen van de bonden. – zie tekst. ZHN

van de ondernemers over te gaan tot werkweken van 36 uur. Wat de FNV daarbij als een ‘adertje onder het gras’ ziet, is de eis van flexibilisering. Dat houdt volgens de vakbond in, dat de werkgevers een onbeperkte vrijheid krijgen. Zelfs voor het inleveren van de vrije zaterdag wordt gevreesd. „En daar hebben we jaren voor gevochten. Dat laten we ons niet meer afpakken”, zo klonk het uit de mond van een strijdbare werknemer in *Tivoli*.

Andere eisen van de werknemers, zoals een loonsverhoging van tweemaal een procent, een vloer voor lagere inkomens, beperking van tijdelijke krachten en verhoging van ploegentoeslag zijn voor de tegenpartij onbespreekbaar. Wat de losse krachten betreft, kwamen de *Noord-Nederland* mensen tot de berekening dat bij de totale coöperatie een op de zes werknemers niet een vast dienstverband heeft. „Daar wordt mee gesold en dat kan niet langer”, zo luid

Leeuwarder Courant 1986-04-24

Zuivelfabriek Winschoten alsnog bij CCFriesland

Als deelgenoten akkoord gaan

LEEUWARDEN - De kans is erg groot dat binnenkort de zuivelfabriek „Oost-Groningen” in Winschoten alsnog deelgenoot wordt van de *CCFriesland*. Op de eerstvolgende vergadering van deelgenoten van deze topcoöperatie moet daar een beslissing over worden genomen. Gezien het voorwerk dat is verricht, lijkt dat niet meer dan een formaliteit te zijn. Winschoten is gelieerd aan de *Zuidoosthoek* in Oosterwolde. Die samenwerking is in 1980 tot stand gekomen. Destijds weigerde de meerderheid van de deelgenoten (de Frico-fabrieken) „Oost-Groningen” de toegang tot de *CCFriesland*. Het gevolg daarvan was dat de fabrieken van Winschoten en Oosterwolde niet een fusie aan konden gaan.

Na de fusie van de Frico-fabrieken met de Drents-Groningse DOMO die leidde tot het ontstaan van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*, verbeterde de sfeer tussen beide coöperaties aanvankelijk niet. Sinds vorig jaar zijn er echter besprekingen op gang gekomen die moesten leiden tot een betere onderlinge verstandhouding. De voorgenomen toetreding van Winschoten tot de *CCFriesland* is daar het resultaat van.

Naar verluidt zal de deelneming van Winschoten aan de *CCFriesland* enkele miljoenen gulden kosten. Sedert Winschoten met de *Zuidoosthoek* heeft samengewerkt heeft Winschoten niet kunnen profiteren van het potgeld van de *CCFriesland*. De *Zuidoosthoek* heeft de Oostgroninger boeren altijd uit eigen exploitatie moeten compenseren. Het voorstel aan de deelgenoten is dat geld aan de *Zuidoosthoek* uit te betalen. Als onderdeel van die betaling geldt dat de *CCFriesland* het produktierecht koopt van de poedertoren in Winschoten. Toen namelijk bleek, dat door onderling gekrakeel, Winschoten geen onderdeel kon worden van de noordelijke topcoöperatie, moest men investeren. De melk, die anders naar Leeuwarden zou zijn gegaan, moest men nu zelf verwerken.

Het feit dat een dergelijk voorstel op de agenda van de *CCFriesland* staat wijst er al op dat de betrekkingen tussen *Noord-Nederland* en de *Zuidoosthoek* de laatste maanden aanmerkelijk zijn verbeterd. *Noord-Nederland* moet immers als grootste deelgenoot in de *CCFriesland* het grootste deel van de „nabetaling” aan de ZOH ophoesten.

Grensregeling

De verbetering van de onderlinge verhoudingen blijkt ook uit het feit dat de *Zuidoosthoek* en *Noord-Nederland* elkaars melkwinningsgebied zullen respecteren. Er bestaat een grensregeling in de noordelijke zuivel. Elke fabriek heeft haar eigen gebied. De grenzen daarvan zijn weliswaar nauwkeurig omschreven maar door middel van tussenpersonen is daar wel aan te ontkomen.

Op dit moment is het zo dat leveranciers van melk in het Noord-Nederland-gebied hun melk brengen naar Oosterwolde en leveranciers in het ZOH-gebied (omgeving Vledder) hun melk naar een Noord-Nederland-fabriek brengen. Bovendien zit in Donkerbroek (Noord-Nederland-gebied) een nieuwe coöperatie „Klaver Vier” die voor de verwerking van de melk een contract met de ZOH heeft. Hetzelfde gaat op voor de boeren van de Noord-Nederland-coöperatie *De Torenmeter* in Oldeboorn. Een aantal van hen heeft de banden met *Noord-Nederland* verbroken en levert aan *Noordmelk BV* in Olterterp *Noordmelk* brengt die melk naar de *Zuidoosthoek* in Oosterwolde.

Noord-Nederland en *Zuidoosthoek* hebben afgesproken als eerste aanzet de activiteiten in de gebieden van de ander niet uit te breiden. De huidige situatie blijft aanvankelijk gehandhaafd en zal in onderling overleg naderhand worden teruggedraaid. De *Zuidoosthoek* zal zich echter wel houden aan de contracten met *Klaver Vier* en *Noordmelk BV*. Bovendien komt er tussen beide coöperaties een soort melkbalans. Dat houdt in dat de melk die de ene coöperatie uit het gebied van de andere krijgt, op een of andere manier gecompenseerd zal worden.

Arbitrage

Naar verluidt zullen beide coöperaties op een of andere - nog niet nader uitgewerkte - manier ook meer samenwerken dan in het verleden het geval was. Hoofdpunt in het „verdrag” is evenwel dat men elkaar niet meer voor de voeten zal lopen. De energie kan beter in het normaliseren van de onderlinge betrekkingen worden gestoken dan in het maken van ruzie, zo vinden beide coöperaties.

Noord-Nederland heeft als veruit de grootste coöperatie in het Noorden de meeste stemmen in de CCFriesland. In feite kan deze coöperatie daar de hele zaak naar haar hand zetten. Er zou zijn afgesproken dat wanneer blijkt dat *Noord-Nederland* als enige voor of tegen een voorstel is, de mogelijkheid bestaat dat een zogenaamde coöperatie als de *Zuidoosthoek* bij een onafhankelijke commissie arbitrage kan aanvragen. Het advies van de commissie zou bindend zijn, zo werd gezegd.

Leeuwarder Courant 1986-04-25

Bonden: zuivelstaking groter dan ooit

Werkgevers: meningsverschil onvoldoende voor acties

UTRECHT (ANP) - De voorgenomen stakingen vanaf 1 mei in de zuivelindustrie zullen „in omvang groter zijn dan ooit eerder is vertoond”. De Voedingsbond FNV en de Industrie- en Voedingsbond CNV hebben 53 bedrijven met in totaal zo’n achtduizend werknemers een ultimatum gesteld. Blijven de ultimata onbeantwoord, dan zal vanaf 1 mei bijna de helft van de Nederlandse zuivelindustrie geen melk meer verwerken. Het overleg met de werkgevers is

gisteren vastgelopen. Van vakbondszijde wordt nu verwacht dat de werkgevers op een kort geding aan zullen sturen.

De bonden zijn alleen bereid hun stakingsoproep in te trekken als de werkgevers op basis van het eisenpakket van de bonden tot een cao willen komen, aldus Wil Winter van de Voedingsbond FNV. De uitnodiging van de werkgeversorganisaties FNZ en VVZM is voor de bonden geen aanleiding om de cao-onderhandelingen op 29 april te hervatten.

De werkgevers hebben zich gistermorgen over de situatie beraden. Zij betreuren de voorgenomen staking omdat zij van oordeel zijn dat „de thans nog bestaande meningsverschillen onvoldoende grond vormen voor ingrijpende acties”. De werkgevers hebben de bonden uitgenodigd op zo kort mogelijke termijn weer om de tafel te gaan zitten. Werkgeverswoordvoerder drs. Ed van Doorn zei vanmorgen: „Wij doen deze poging omdat wij wat te vertellen hebben, anders zouden wij het niet doen”.

Het eisenpakket van de bonden voorziet onder meer in een arbeidstijdverkorting naar een gemiddeld 36-urige werkweek, die in periodes van maximaal vier weken moet worden bereikt. Een werkdag mag ten hoogste negen uur duren; een werkweek maximaal veertig uur. De werkgevers willen de gemiddelde werkweek ook terugbrengen naar 36 uur, maar dan wel in een periode van een half jaar te bereiken en op voorwaarde dat in drukke tijden 9,5 uur per dag (inclusief zaterdag) wordt gewerkt.

Ziekenhuizen

De bonden zullen zonodig een „centraal melkpunt” voor zieken- en bejaardenhuizen opzetten. Grootwinkelbedrijven die de staking proberen te omzeilen kunnen een actie in de trant van „Niemand winkelt graag bij een stakingsbreker” verwachten. De gevolgen voor het milieu kunnen volgens Greetje Lubbi (FNV) beperkt blijven door melk te „verpoederen”. De bonden hebben daartoe contact gelegd met zusterorganisaties in België, Duitsland en Denemarken. Boeren bij wie de melktank overloopt, kunnen rechtstreeks aan de consument gaan leveren.

Volgens de voedingsbond hebben de voorzitters van de regionale boerenorganisaties en -verenigingen gisteren deelgenomen aan het overleg van de werkgeversorganisaties. „Dat wijst erop dat de werkgevers - net als bij de staking bij Noord-Nederland vorig jaar - de boeren mobiliseren om tegen de stakingen te protesteren. In plaats van dat de boeren komen opdraven om boos te worden en zich als schild tussen directie en werknemers te laten gebruiken, zouden ze beter hun macht in de coöperaties kunnen gebruiken om de zuivelbedrijven van het belang van een goede cao te overtuigen”, aldus Lubbi.

De bonden organiseren in totaal zo'n 70 procent van de 18.000 werknemers in de zuivelindustrie. Bij de bedrijven, die in staking zullen gaan, hebben zich ondertussen aangesloten: Nestlé, Scharsterbrug; *Noord-Nederland*, Dronrijp, Wolvega. Beilen. Sint Nicolaasga, Wommels en Bedum; *Oost-Groningen* in Winschoten; *Campina* in Born en Sittard en *Coberco* in Eefde en Borculo. Lubbi: „Wij zullen ongetwijfeld door de publieke opinie weer in een kwaad daglicht worden gesteld door te wijzen op de gevolgen voor zieken- en bejaardenhuizen, voor het milieu („melk in de sloot”) en voor de boeren. We laten ons door deze argumenten niet chanteren: de mensen moeten beseffen dat de opstelling van de werkgevers mogelijk tot stakingen leidt”, aldus Lubbi.

Akkoord Noord-Nederland en ZOH kost deelgenoten van CCFriesland f 6 miljoen

LEEUWARDEN - De overeenstemming die de zuivelcoöperaties *Noord-Nederland* en de *Zuidoosthoek* (ZOH) in Oosterwolde hebben bereikt over de verbetering van de onderlinge verhoudingen gaat de deelgenoten van de CCFriesland ongeveer zes miljoen gulden kosten. Door deze overeenstemming treedt namelijk de met de ZOH samenwerkende fabriek *Oost-Groningen* in Winschoten toe tot de CCFriesland.

De nabetaling van *CCFriesland* werd in de afgelopen jaren altijd door de *ZOH* uit de eigen exploitatie betaald aan Winschoten. De *ZOH* krijgt daar een vergoeding van de CCFriesland-deelgenoten voor van f 7,7 miljoen. Daar staat tegenover dat de *Zuidoosthoek* een soort van intree geld moet betalen. Dat is bepaald op f 4,2 miljoen. Met nog wat andere posten komt deze vergoeding de *CCFriesland* te staan op f 3,9 miljoen.

Op dat bedrag komt nog de vergoeding van de *CCFriesland* voor de in Winschoten gestarte poederproductie. Die vergoeding is bepaald op f 2.075.000.

Toen Winschoten aanvankelijk niet tot de *CCFriesland* werd toegelaten is er geïnvesteerd in het bedrijf om de melk, die gewoonlijk naar Leeuwarden was gegaan, zelf te verwerken.

Zuivelstaking onvermijdelijk. Bod werkgevers afgewezen

Van één onzer redacteurs

UTRECHT/LEEUWARDEN - Het uitbreken van een zuivelstaking lijkt vrijwel onvermijdelijk. In de afgelopen nacht hebben de werkgevers nog een laatste voorstel aan de vakbonden gedaan, maar dat is van de hand gewezen. Er wordt nog gehoopt op een doorbraak in de loop van vandaag, maar die kans is erg klein. De boeren hebben gisteren ook over de zaak vergaderd. Voordat de onderhandelingen in Utrecht begonnen kwamen in Leeuwarden vertegenwoordigers van de noordelijke zuivel en de standsorganisaties bijeen. De stemming onder de boeren is grimmig. Steeds vaker klonk gisteren de roep om actie en de melk in de giertank te pompen en vervolgens al sproeiend over de Leeuwarder Nieuwestad te rijden.

Werkgeverswoordvoerder drs. Rinse Zijlstra zei dat de bonden niet de illusie moeten hebben aan een beheersbaar proces te beginnen. „Als de staking doorgaat gaan wij een hele moeilijke en schadelijke tijd tegemoet en niet in de laatste plaats voor de werknemers”. Volgens hem is het probleem onhanteerbaar. Voor het de verwerken van de dagelijkse melkstroom van veertig miljoen kilo melk is geen mogelijkheid. De boeren kunnen de melk hooguit driekwart dag op de boerderij houden. Daarna moet er wat gebeuren. En wat er gaat gebeuren moet men volgens hem niet onderschatten. Het feit dat de boeren juist de superheffingsrekening hebben gekregen, geconfronteerd worden met een mestheffing, een lagere melkprijs en met een extra korting op hun quotum, maakt dat sommigen rijp zijn voor „harde acties”.

Flexibiliteit

Waar het in dit conflict om gaat is de manier waarop de 36-urige werkweek ingepast moet worden. De werkgevers wilden daar aanvankelijk een grote flexibiliteit in aanbrengen. Dat ketste af op verweer van de bonden. Gisteravond boden de werkgevers aan de flexibiliteit „in beginsel te realiseren binnen de grenzen van de huidige cao”. Binnen zes maanden zou er op ondernemingsniveau bekeken moeten worden of dat systeem werkt. Mochten de werkroosters problemen opleveren dan zouden die op lande lijk niveau door de cao-partijen opgelost moeten worden.

De werkgevers vonden dat ze daarmee in belangrijke mate aan de eiser van de bonden waren tegemoet gekomen. Rinse Zijlstra: „Wij zitten aan de top wat er tot nu toe in Nederland is afgesloten aan cao's. Dit moet toch op te lossen zijn tussen mensen die redelijk zindelijk denken”. Hij wilde hier nog niet de hypotheek van een kort geding op leggen, maar sloot niet uit in de volgende fase wel naar de rechter te zullen stappen.

„Fuortskowen”

Volgens Syds Kloosterman (CNV is dit „it fuortskowen fan de swierrichheden. Mei In heal jier sitte wy wer mei itselde. Dat „in beginsel” yn harren oanbod makket it allegear za faach”. Volgens zijn collega Arie Lakeveld kan men nu al voorspellen dat de roosters zullen afwijken van hetgeen de werkgevers willen. Hij noemde het aanbod in wezen niet anders dan dat wat eerder al was besproken. „Het is een opening naar het publiek toe”. Volgens Wil Winters (FNV) proberen de werkgevers anders niet dan verwarring te zaaien en een truc uit te halen.

Van de bedrijven die tot dusver met een ultimatum van de werknemers zijn gekontroneerd zullen Bergum, Dokkum en Coberco-Deventer niet aan de staking deelnemen. Winter. „Met elke onderneming, die dat ultimatum heeft gekregen, willen wij op elk moment praten”. Hij liet weten dat *Van Grieken* in Rijswijk het personeel al een aanbod heeft gedaan.

Een oplossing voor het verwerker van de melk bij een staking is er gisteren niet gekomen. De werknemers dachten dat rechtstreekse leverantie aan de consument, verwerken voor ontwikkelingshulp (ook in stakende fabrieken) het maken van meer melkpoeder en opslag in het buitenland een bijdrage zou kunnen zijn. De werkgevers hebben van hun technische staf gehoord dat dat niet het geval is. „Er is geen oplossing”.

Volgens Eabele de Boer, voorzitter van de *Nederlandse Melkhandelaren Organisatie*, ligt er een rampenplan klaar. „Ik heb het volste vertrouwen dat wij het een tijdje kunnen uitzingen”.

Leeuwarder Courant 1986-05-01

Zuivelwerkgevers hebben in feite al te veel toe gegeven

Geert Cnossen, voorzitter *Takomst*: „It hingét ús de kiel út”.

LEEUWARDEN - „Vanmiddag is de ledenraad van Noord-Nederland bijeengewest. En die was unaniem van oordeel dat wij in feite al te ver gegaan zijn. Het moet nu uit zijn”. Dat zei gisteravond Geert Cnossen, voorzitter van de bij *Noord-Nederland* aangesloten coöperatie *De Takomst*. Hij sprak in het Oranje-hotel in Leeuwarden, waar de *De Takomst* al een tijd geleden een vergadering had vastgesteld. Er zou over de melkprijs en de betere verstandhouding

in het Noorden worden gesproken. Dat werd ook gedaan, maar de stakingen in de zuivel kwamen op de voorgrond te staan.

De emoties laaiden soms op. Cnossen: „Wy geane de konfrontaasje oan. It hinget ús de kiel út”. Er werd uit de zaal opgeroepen om morgenochtend massaal met melk in giertanken de weg op te gaan en die daar vervolgens leeg te laten lopen. Ook werd er vanuit de zaal gepleit voor steun aan de werkwilligen. Mochten die bij de hekken van de stakende fabrieken gekeerd worden dan wilden sommige boeren wel een handje helpen om hen alsnog toegang te verschaffen.

Duidelijk was dat de melk bij een staking ergens heen moet. Doe het in de sloot, was het algemeen advies. Dat zien de mensen het en het water blijft dagen wit. Cnossen liet het aan de boeren over. Hij stelde wel nadrukkelijk dat de melk eigendom van de boeren is. En zij zullen bepalen wat er mee gebeurt. Dat doen de vakbonden niet. „Net mijend wèze”, adviseerde Bertus Krips.

Cnossen liet weten dat er geen verschil gemaakt zal worden tussen boeren die genoodzaakt zijn de melk weg te laten lopen en boeren die nog wat op kunnen slaan. Zij worden gelijk behandeld. Dat geldt voor alle coöperatieve boeren in het Noorden.

„Wy sille wolris sjen wa't dit it langste folháldt”, zei Cnossen strijdvaardig. Hij gaf daarmee aan dat de eisen van de bonden, hun ultimatum en hun houding de laatste etmalen de boeren hoog zit. Er groeit een steeds grimmiger wordende stemming. Als de staking alleen gekeerd kan worden door het tekenen van een ultimatum zijn wij daar niet voor in, zei hij. Anders komt het ene ultimatum na het andere en zijn wij in vijf jaar arbeider in onze eigen fabriek.

Takomst-directeur Wout Kranenburg constateerde een kentering bij de werknemers wat betreft de actiebereidheid. Hij liet weten dat bij fabrieken, waar men aanvankelijk voor een staking heeft getekend, men nu begint te twijfelen. Zo moet hij nog zien of Wommels, Workum, Balk en Heeg 'plat' zullen gaan. „Er is een kleine harde kern die in feite de meerderheid de wil oplegt”. De voorlichting van de vakbonden vond hij buiten de perken gaan. „Men is zeer verdeeld”. Datzelfde zei FNV'er Wil Winter een etmaal eerder in Utrecht over de werkgevers.

Een cent per liter

De eisen, die de bonden stellen, doen de loonkosten met tien procent stijgen, aldus Kranenburg. De werkgevers zijn hun tegemoet gekomen tot een percentage dat tussen de zes en zeven procent ligt. De eisen van de bonden kosten de boeren een cent per kilogram melk dit jaar, voegde Cnossen daaraan toe. „As der staakt wurdt”, zei Jaap Keizer van Jelsum, „dan sil der op 'e nij únderhannele wurde moatte. Ik soe sizze: dan by nul begjinne”.

Volgens Cnossen is er hoe dan ook door de bonden op een staking aangestuurd. Het pad is vantevoren uitgezet en dan vind je altijd wel argumenten, stelde hij. „Der is mar ien manier om der troch te kommen, dat is yn ienriedegens”. En over het hete hangijzer in de onderhandelingen – flexibiliteit bij het invoeren van de 36-urige werkweek – zei hij dat een marktgericht werkende zuivelfabriek, waar de orders soms stootsgewijs binnenkomen, niet zonder die flexibiliteit kan. Het bestuur kreeg een staande ovatie voor het tot dusver gevoerde beleid.

Over de melkprijs van Noord-Nederland werd ook nog even gesproken. Volgens Cnossen is die, op basis van de methode van het weekblad *De Boerderij*, vrijwel gelijk aan die van *De Goede Verwachting* in Workum en ligt die 0,5 tot 0,6 cent onder die van de *Zuidoosthoek* en driekwart cent onder die van Oudwoude. Het normaliseren van de betrekkingen met de *Zuidoosthoek* noemde hij verstandig. „Er zijn weer een aantal punten minder waar wij elkaar voor de voeten lopen”.

Zuivelstaking heeft nog een rustig verloop

LEEUWARDEN - De zuivelstaking heeft in Friesland tot dusver een vrij rustig verloop gehad. Iedereen is nog in afwachting van het resultaat dat het overleg tussen werkgevers en vakbonden vandaag zal baren. De staking is de afgelopen nacht begonnen. Bij 'De Takomst' in Wommels ligt het werk sinds twee uur vannacht stil. Alleen het lopende produktieproces van de Edammer kaas wordt afgemaakt. De aanvoer van melk gaat door, maar naar verwachting zijn de opslagtanks vanmiddag vol.

Bij *De Goede Verwachting* 'in Workum zijn de tachtig werknemers eveneens vanaf vannacht in staking. Ook in Balk en Heeg wordt gestaakt. De aanvoer van ongeveer duizend ton melk per dag gaat nog door. In de loop van morgen zullen de tank eveneens vol raken. De poedertoren is nog in bedrijf en ook bij de expeditie wordt nog gewerkt. Als het lopende produktieproces is afgerond komen ook deze afdelingen stil te liggen.

Volgens directeur Jan de Vries bestaat er grote onrust onder de boeren. Hele groepen melden zich aan om het werk in de fabriek over te nemen. „Als er geen akkoord komt, reken er dan op dat er vrijdag wat gebeurt in Friesland”, waarschuwt hij.

De stakers wachten intussen in spanning het resultaat van de besprekingen af. „Wij willen geen rotzooi hier”. Als de werkgevers de eis over de flexibiliteit laten vallen, kunnen we over vijf minuten weer aan het werk,” aldus een woordvoerder. „Wij zijn op ons hart getrapt, omdat de werkgevers stellen dat wij niet flexibel zouden zijn. Maar nergens wordt zo flexibel gewerkt als in de zuivel”.

Botermakerij

De Frico in Warga is om twaalf uur vannacht nagenoeg volledig plat gegaan. Alleen in de botermakerij werd vanochtend door twaalf man gewerkt. Dit omdat er nog een lading room klaar stond om vandaag tot boter te worden verwerkt. Die room is aan bederf onderhevig. Tevens waren er drie distributiewagens uitgereden om bejaardentehuizen en ziekenhuizen van melk te voorzien. Er is genoeg voorraad melk in het koelhuis aanwezig om dit de komende dagen te blijven doen.

Kleine groepjes stakers bewaakten de hekken van het bedrijf. Het actiecentrum was gevestigd in café *Lands Welvaren*. Een stuk of twintig stakers dronken er koffie op kosten van de bonden en doodden de tijd met gekaart en gepraat. Ook zaten FNV'ers en CNV'ers aan verschillende tafels stakers in te schrijven. „Mar wannear't de FNV-tafel wat grutter west hie, dan wiene wy dèr by oanskoud", zei CNV'er Remkus Algra ter illustratie van het feit dat de samenwerking tussen beide bonden goed is. „Wy paradeare hielendal meiinoar op”, aldus Algra.

De organisatie bij de 'Frico' waar 350 mensen werken, is hoog zo'n 95 procent. Het FNV heeft er zo'n 250 leden, het CNV 59. De actiebereidheid was groot, aldus FNV-voorzitter Haeije Andringa. Boze boeren waren er vanochtend nog niet gesignaleerd. Voor het geval die nog mochten komen, had het FNV een pamflet ter de hand, waarin men begrip voor de acties trachtte te kweken: 'Voorop willen we stellen dat de actie van de bonden niet tegen de veehouders is gericht,' luidt een van de zinsneden in het pamflet.

Bij de *Zuid Oost Hoek* (ZOH) in Oosterwolde zijn alle produktiemedewerkers in staking gegaan. Vanmorgen meldde zich de laatste niet georganiseerde werknemer bij de vakbond. Hij kreeg evenwel de andere stakers het advies mee: ga maar in de zon zitten en wacht maar af wat er vandaag gaat gebeuren.

Poging

FNV-bestuurder Henk Lichtenberg heeft gisteravond nog geprobeerd bij de directie en het bestuur van de *Zuid Oost Hoek* een doorbraak te forceren. „Ze hielden mij voor dat er nog maar een heel klein beetje verschil was. Ik heb gezegd, wel heren als het dan om die tien procent van de eisen gaat, dan komen wij er vast uit. Aan het einde van het gesprek krabbelden ze terug. Ik vind dan ook dat niet de vakbonden het verwijt van een eventuele milieuramp op hun bordje moeten krijgen. De boeren moeten bij hun besturen en directies zijn”, aldus Lichtenveld.

Bij de *Zuid Oost Hoek* wordt de afspraak, er voor zorgen dat geen producten bederven, nageleefd. Werknemers kregen vanmorgen toestemming een auto met kaas te laden. Dit om ruimte te maken voor de kazen uit het pekelbad. „We gaan van dag tot dag bekijken wat er moet gebeuren. Het kan best zo zijn dat de werkgevers vandaag al door de knieën gaan. Mocht dat niet, dan gaan wij beslist niet door de bocht. Nog nooit is de actiebereidheid zo groot geweest in de zuivel. En dat moet de boeren te denken geven. Het is menens”, aldus Lichtenveld.

Ongewone beelden bij de CCFriesland. Directeur De Graaf kan zich niet herinneren ooit eerder een staking in zijn bedrijf te hebben meegemaakt en dat terwijl hij al sinds 1960 aan de Leeuwarder zuivelfabriek verbonden is. De hele produktie lag vanochtend stil. Wel verwachtte De Graaf, dat de afdeling gesuikerde melk in de loop van de ochtend zou kunnen gaan draaien. Dat in 'de gesuikerde' zoveel werkwilligen zijn, komt volgens de vakbond omdat de helft van de werknemers daar uit uitzendkrachten bestaat.

Verontwaardigd is De Graaf over het feit, dat de vakbonden gistermiddag niet zijn komen opdagen om te bespreken wat er met de melk moet gebeuren. Vijf directeuren van zuivelfabrieken zaten gisteravond om zeven uur tevergeefs bij de Frico in Leeuwarden te wachten. Vanmiddag heeft de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* opnieuw een uitnodiging aan de vakbonden verstuurd om zo spoedig mogelijk over noodmaatregelen te praten. Zolang u geen medewerking voor de noodmaatregelen verleent is de verantwoordelijkheid voor het niet van veehouders ontvangen van melk, met alle gevolgen van dien, voor uw rekening”.

De FNV had vanochtend om negen uur een kleine tweehonderd stakers ingeschreven, de CNV bijna honderd. De algemene bond had haar actiecentrum in *Tivoli*, de christelijke in de Salvatorkerk. Er deden zich geen problemen tussen stakers en werkwilligen voor. Bij de poort wensten ze elkaar een goedemorgen en soms zelfs 'een goede actie'.

NOVAC-boeren dreigen massaal melk in water te laten stromen

EMMELOORD- Melkveehouders van de zuivelcoöperatie *NOVAC* uit de drie noordelijke provincies, de Kop van Overijssel en Noord-Flevoland dreigen vanaf vandaag hun melk massaal in het oppervlaktewater te laten stromen als antwoord op de stakingsgolf in de zuivelfabrieken. De actiebereidheid onder de boeren is groot. Dat bleek op een inderhaast bijeengeroepen protestbijeenkomst van ruim zeshonderd boeren gisteravond in Emmeloord. De boeren zeggen door overmacht tot deze actie gedwongen te zijn, nu ze geen melk meer kunnen leveren aan die fabrieken waar gestaakt wordt. De opslagtanks zijn overvol. Slechts een enkeling in Emmeloord bleek niet tot de actie bereid.

De veehouders, verenigd in de *NOVAC*, een van de fusiepartners van de zuivelvereniging *Noord-Nederland*, zeggen door de staking van „hun werknemers” onevenredig zwaar getroffen te worden en vinden de looneisen van de stakers van elf procent veel te hoog. Directie en bestuur van de vereniging *Noord-Nederland* willen niet verder gaan dan 7,5 procent: „Wij accepteren het niet dat er nog één stap in de richting van de vakbonden wordt gedaan”. „Een 36 uur willen werken en dan ook nog een loonkostenverhoging van elf procent is voor ons een niet te verteren zaak”, aldus een aanvulling van een van de woedende boeren.

Wout Kranenburg, lid van de hoofddirectie van de *Noord-Nederland*, heeft de gedupeerde veehouders de toezegging gedaan dat weggevloede melk wel zal worden betaald. Daarmee wil de zuivelvereniging bewerkstelligen dat die weinige veehouders die nog wel aan de nog enkele in bedrijf zijnde fabrieken melk kunnen leveren, solidair zijn met hun gedupeerde collega's. Op de protestvergadering hebben de boeren zich massaal achter dit voorstel geschaard. De exacte prijs van de weggevloede melk, en dus ook de extra kosten voor de veehouders, zullen echter in een later stadium bekend worden gemaakt, zo deelde Kranenburg mee.

De actie van de veehouders betekent dat dagelijks ongeveer tien miljoen liter melk en twee miljoen liter wei weg zullen stromen. Dat daardoor een groot gevaar voor het milieu zal ontstaan, zeggen de veehouders zich te realiseren „Naar wat moeten wij anders”, zo luidt bij de boeren de hamvraag. De directie heeft de boeren opgeroepen om hun inventiviteit te gebruiken op welke wijze zij de melk willen laten wegvloeien. Bestuur en directie staan wel achter de actie van de boeren, maar weigeren er de verantwoordelijkheid voor te nemen. Afgeraden is wel om het over het eigen land of in de gierkelders te dumpen.

„De zuivelboeren zijn in hun aanbod aan de werknemers en de bonden tot het uiterste gegaan. Die koe moet tweemaal per dag gemolken worden. We staan met onze rug tegen de muur. Ik verwacht dat de burgerij daar wel begrip voor zal hebben”, aldus Kranenburg. Vanuit de werkgevers in de zuivel zal gepoogd worden om de vakbonden voor eventuele schades aan het milieu aansprakelijk te stellen.

Het voorstel om de fabrieken tijdens de stakingsacties door de boeren zelf draaiende te houden, heeft bij het bestuur en de directie van de zuivelvereniging weinig gehoor gevonden. Zij zien vooral grote technische bezwaren, omdat voor het doordraaien van de fabrieken hooggeschoold en „geoeffend” personeel noodzakelijk is.

„Het laten wegvloeden van de melk komt beter over dan een produkt leveren van inferieure kwaliteit. Die consequentie hebben ze dan maar te aanvaarden”, zo luidde de conclusie

Stakers Warga openen poorten voor de boeren

WARGA - Stakend personeel van de bij *Noord Nederland* aangesloten zuivelcoöperatie *Mid Fryslân* in Warga, is gisteravond een confrontatie met de boeren uit de weg gegaan, door een van de poorten van het bedrijf tijdelijk open te stellen. De boeren waren vast van plan om in de ontvangsthal van het bedrijfsgebouw een vergadering over de stakingen te houden. In de loop van de dag werden over deze wens van de boeren besprekingen gehouden tussen de stakenden, de directie en voorzitter Geert de Jong van de veehoudersvereniging *Mid Fryslân* als vertegenwoordiger van de boeren. De vergadering werd 's avonds door ongeveer 250 boeren bijgewoond

De gesprekken over de vergaderplaats verliepen zonder problemen. „De ferstánhâlding hat altiten goed west en dat moat ek sa bliuwe”, vond De Jong. Namens het personeel zei voorzitter Haeije Andringa van de FNV: „Oan ús kant binne hytkoppen en oan de oare kant ek. Wy wol- le gjin lilke gesichten en om de saak réstich te hâlden hawwe wy ien fan de poorten iepen dien”. Dit gebeurde om zeven uur gisteravond. De poort werd na de vergadering rond elf uur weer gesloten. Het personeel had het gedeelte waarin de boeren vergaderden van de rest van het bedrijf afgesloten door de doorgang met tankwagens te blokkeren.

Minder stakingen en meer melklozingen

Zuid Oost hoek en De Goede Verwachting weer aan het werk

Van onze redacteurs

LEEWARDEN – De stakingen in de zuivel zijn gisteren voor een deel opgeheven. Bij *De Goede Verwachting* in Workum. Balk en Heeg is men weer aan het werk gegaan. Zowel de leden van de Voedingsbond FNV als van de Industrie- en Voedingsbond CNV hebben daartoe besloten. Van de boeren, die bij deze coöperatie zijn aangesloten is geen drup melk in de sloot terecht gekomen, aldus directeur Jan de Vries. Ook bij de *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde is het werk opnieuw begonnen. De melk zal daar worden verpoederd en blijft ter beschikking van de coöperatie

Bij „*Het Klaverblad*” in Donkerbroek heeft het personeel besloten de melk van maandag en dinsdag te verwerken. Daardoor is aanvoer van nieuwe melk weer mogelijk. Bij de CCFriesland zijn de CNV'ers weer aan de slag gegaan. Het grootste deel van de fabriek ligt overigens nog stil. Vanaf kwart over twee vanmiddag werd er wel weer melk en wie aangevoerd. Bij *De Takomst* in Wommels heeft het personeel vanmiddag de kaasfabriek weer opgestart. Er zal 500.000 liter „oude” melk worden verwerkt en morgenmiddag hoopt men weer bij te zijn. Bij *De Takomst* in Wolvega hebben sommige stakers hun verzet opgeheven. De produktie van Cheddarkaas kon weer worden gestart. Het personeel mm *De Takomst* in Dronrijp is vanmiddag onder druk van aangekondigde harde acties van woedende boeren ook weer begonnen.

Volgens een woordvoerder van het CNV loopt een aantal acties gewoon door „Maar waar men besluit weer te gaan werken moet je niemand tegenhouden. De leden bepalen dat zelf”.

Volgens FNV'er Fred Allers treedt op sommige plaatsen een verharding op. De acties breiden zich evenwel niet uit. De Friese standorganisatie Friese Mij., CBTB en ABTB hebben een beroep gedaan op de ministers Gerrit Braks. van landbouw en Pieter Winsemius van milieu om in te grijpen.

In Friesland is gisteren naar schatting honderdduizend liter melk het water in gegaan. Gistermiddag loosden boeren uit Stiens en Marssum zo'n veertigduizend liter in het water van de Prinsentuin. Ook tal van andere boeren, die hun melk gewoonlijk leveren aan de Noord-Nederland-fabriek in Dronrijp zagen zich genoodzaakt sloten wit te maken. In de afgelopen nacht heeft een tankwagen (een zogenaamde rijdende melkontvangst – RMO) zijn lading op aandrang van Irnsummer boeren in twee fases geloosd: bij Irnsum in der Kromme Grouw en bij Wartena in de Krulsvaters.

Vanmorgen waren er opnieuw acties gepland. Tal van boeren zijn weer naar de Prinsetún gereden om er duizenden liters melk te dumpen. In de loop van de morgen kreeg de politie opdracht de boeren op de Troelstraweg en de Harlingerstraatweg tegen te houden, nadat men aanvankelijk had volstaan met het noteren van de namen. Toen de nieuwe order was uitgegaan waren de boeren al weer thuis. Boeren uit de Noordoostpolder, het zuiden van Friesland en de Kop van Overijssel hebben gisteravond besloten vandaag massaal hun melk in het water te laten lopen. Het actiecentrum van de stakers in Tuk moest drie keer worden verplaatst omdat de boeren dreigden het vol met melk te laten lopen. Ook elders in het land wordt melk in water gegoten. In Bedum en Emmen spoten de boeren melk over straat. De gezamenlijke noordelijke zuivel heeft de bonden aansprakelijk gesteld voor alle materiële en immateriële schade.

Ondertussen raakt de voorraad verse dagmelk in de winkels en bij de melkboeren op. Die melk moet uit de fabriek van Warns komen en daar wordt gestaakt. De Fries Bond van Melkhandelaren in Leeuwarden heeft zijn leden geadviseerd rauwe melk bij de boeren weg te halen. Jan Pusseth uit Marssum reed vanmorgen met een tankje melk achter zijn rijdende winkel aan langs de klanten. Bij de *Mikro-markt* in -Sint Nicolaasga werd rauwe melk uit ouderwetse bussen getapt.

De onderhandelingen tussen de sociale partners zijn gisteren mislukt. De werkgevers hebben toen besloten vandaag een kort geding tegen de vakbonden aan te spannen. „Om de chaos te bezweren” zei drs. Rinse Zijlstra van de Zuivelbond FNZ. De werkgevers zijn niet bereid nog verder te onderhandelen, of de rechter de staking nu verbiedt of niet. Bert de Vries (fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer) heeft gisteren tijdens een spreekbeurt in Balk zijn steun betuigd aan de werkgevers.

Het overleg gisteren is gestrand op de loonsverhoging. Over de invoering van de 36-urige werkweek bestond in grote lijnen wel overeenstemming. De bonden willen een verhoging van twee procent, de werkgevers wilden niet verder gaan dan een half procent en uitbetaling van de prijscompensatie. Ook was er verschil over het terugdringen van de afroepkrachten.

Uitspraak kort geding: Staking zuivelindustrie tien dagen op slot gezet Nieuwe acties mogen niet meer dan 3 miljoen liter betreffen

UTRECHT (GPD/ANP) - In de zuivelindustrie mogen anderhalve week geen stakingen meer worden gehouden. Na 13 mei is het de vakbonden toegestaan om op beperkte schaal actie te voeren. Het mag niet meer dan drie miljoen kilogram melk treffen. Dit heeft de Utrechtse rechtbankpresident mr. C. L. baron Harinxma Thoe Slooten gisteren bepaald in een kort geding dat de zuivelwerkgevers hadden aangespannen tegen de vakbonden. De werkgevers toonden zich wel ingenomen met die uitspraak. De vakbonden zullen nu bekijken of het met dit gegeven niet beter is per onderneming over een nieuwe cao te gaan praten. „Met de opgelegde drie miljoen liter doe je meer per concern dan in de bedrijfstak”, aldus Wil Winter van de Voedingsbond FNV. De bonden zullen tegen het vonnis in hoger beroep gaan. Dit beroep heeft echter voor het lopende conflict geen praktisch nut meer.

Als gevolg van de uitspraak is het werk gisteravond voor een groot deel weer hervat. Het zal nog enkele dagen duren voordat de produktie weer is genormaliseerd. De problemen met de consumptiemelk zullen waarschijnlijk vandaag al voorbij zijn. Bij de *Frico* in Warga draaide men gisteravond al weer op volle toeren om de achthonderd detaillisten van melk te voorzien. Hetzelfde was het geval bij de *Melkunie-Holland* in Woerden

De Utrechtse rechtbankpresident oordeelde dat massale stakingsacties in de zuivel, zoals die zich deze week aftekenden, een ernstige bedreiging voor het milieu vormen. Boeren begonnen donderdag al met het lozen van duizenden liters melk in sloten en riolen. Door de uitspraak kon het kort geding, dat de staat tegen de vakbonden had aangespannen en dat vandaag zou dienen, worden ingetrokken.

Om het produktieproces in de zuivelindustrie weer in normale banen te leiden, legde de rechtbankpresident werkgevers en vakbonden een afkoelingsperiode op van anderhalve week. Na 13 mei mogen eventuele stakinacties dagelijks slechts een totale produktie van 3 miljoen liter melk treffen. Bij hoeveel en bij welke bedrijven de acties worden gehouden mogen de vakbonden zelf uitmaken.

Het is nog niet bekend of de cao-onderhandelingen in de zuivelindustrie op korte termijn worden hervat. Deze mislukten donderdag toen werkgevers en vakbonden het niet eens konden worden over loonsverhoging en het aan banden leggen van tijdelijke arbeidscontracten.

23 miljoen liter

Door de stakingen werd deze week een totale produktie van 23 miljoen liter lam gelegd. De dagelijkse melkproduktie in de zuivelindustrie is ongeveer 40 miljoen liter. Volgens de vakbonden komt het stakingsquotum neer op een feitelijk stakingsverbod. Door de uitspraak van de rechter wordt het voor de bonden zeer moeilijk om een cao voor de hele bedrijfstak af te sluiten. Wat er nu over blijft, is lang niet genoeg om voldoende druk uit te oefenen. Als je de hele bedrijfstak over de streep wilt trekken, zul je dat op een breed front moeten doen”, aldus voorzitter Greetje Lubbi van de Voedingsbond FNV in een reactie op het vonnis. Als de rechter zegt dat gevolgen voor het milieu zo groot zijn „is er dus weer een rechter in ons land die zich als stakingsbreker heeft laten gebruiken”.

Werkgeversafgevaardigde drs. Rinse Zijlstra zei ronduit blij te zijn met de rechterlijke, uitspraak „We kunnen nu weer op een normale manier aan het werk en de verstoorde verhoudingen herstellen”. De vakbonden toonden zich tevreden over het feit dat mr. Harinxma Thoe Slooten de acties op zich niet veroordeelde. Volgens de rechtbankpresident is er voldoende verschil van mening om stakingen te rechtvaardigen. Bovendien hebben de werkgevers zijns inziens veel te lang gewacht met een serieuze reactie op de sommaties van de bonden. „Je mag dan van de bonden niet verwachten dat zij het stakingsparool intrekken”, aldus mr. Harinxma Thoe Slooten.

Leeuwarder Courant 1986-05-03

„Uitspraak rechter gewoon te dol om over te praten”

FNV-bestuurder Dick Heinen verbijsterd:

LEEWARDEN – „Dit is te dol om over te praten. In feite bevestigt de rechter in zijn uitspraak dat de werkgevers veroordeeld moeten worden en vervolgens pakt hij de bonden. Hij zegt dat de stakende partij zorgvuldig is geweest en de tegenpartij niet en vervolgens verbiedt hij de stakers verder te staken. Door deze uitspraken krijg je op z'n minst twijfels over de onafhankelijke rechtspraak”. Aldus reageerde FNV-bestuurder Dick Heinen gistermiddag na het bekend worden van de uitspraak van de president van de rechtbank in Utrecht, die verdere stakingsacties in de zuivel tot 13 mei verbood.

Heinen is woedend en teleurgesteld over de uitspraak in het kort geding, dat de zuivelwerkgevers hadden aangespannen. „Van de werkgevers zegt hij niet dat ze zorgvuldig gehandeld hebben. Hij stelt vervolgens vast dat de kloof tussen wat beide partijen willen groot genoeg is om een staking te rechtvaardigen en dat de werkgevers na 17 april te weinig toegevoegd hebben om tot een akkoord te komen en bovendien te laat gereageerd hebben. Vervolgens maakt hij het ons onmogelijk om onze eisen kracht bij te zetten. Hoe is het in godsnaam mogelijk?”

Keurslijf

Niettemin zullen de bonden de uitspraak „respecteren”. Dit weekeinde nog start per fabriek overleg om te bezien hoe en wanneer de bedrijven weer op gang worden gebracht. Heinen sluit bepaald niet uit dat het na 13 mei nieuw tot stakingen komt. De rechter heeft evenwel bepaald, dat bij nieuwe stakingen niet meer dan drie miljoen liter melk per dag gemoeid mag zijn om schade aan het milieu te beperken. Volgens Heinen heeft de bond er juist alles aan gedaan om die schade te voorkomen, onder meer door de bereidheid de poedertorens in de zuivelfabrieken 'op te starten', zodat nieuwe melk aangevoerd kon worden.

Heinen: „Die beperking tot drie miljoen liter per dag perst ons in een keurslijf. Het betekent eenvoudig dat je telkens een bedrijf stil moet leggen om nog de werkgever te dwingen tot onderhandelingen over een goed akkoord. Blijkbaar wil de rechter het ons onmogelijk maken een cao voor de hele bedrijfstak af te sluiten en dwingt hij ons eigenlijk om per onderneming te onderhandelen „,

De FNV zal zich de komende weken beraden over de situatie. De tijd tot 13 mei wordt benut om de leden te informeren en te raadplegen. Het is niet onmogelijk dat er nieuwe stakingsvergaderingen worden uitgeschreven, aldus Heine. „De mensen hebben bewust gekozen voor een minimumpakket. Ze hebben daarbij een grote betrokkenheid aan de dag gelegd en het resul-

taat is nu niks: „Denk U dan werkelijk dat zij na 13 mei niks meer zullen ondernemen?”

Voordat de uitspraak gisteren bekend werd zei de vakbondsman over het verloop van de acties in de zuivel: Er is geen sprake van dat wij het loodje leggen. De omstandigheden, de bedreigingen en intimidaties van onze mensen maken het er allemaal niet gemakkelijker op, maar wij gaan door met de stakingen als de rechter ons in het gelijk stelt”. Hij zei toen van mening te zijn dat van vakbondszijde zorgvuldig is gehandeld. „We hebben zelfs de bereidheid getoond de poedertorens in werking te zetten om te voorkomen dat melk in de sloot gedumpt moest worden”.

De bondsbestuurder noemt het „een tragische zaak”, dat er nog steeds niet serieus is onderhandeld. „De werkgevers hebben zich nadrukkelijk toegelegd op het breken van de stakingen, maar ze moeten goed begrijpen dat niemand het werk neerlegt als een soort hobby. Ze moeten zich eens realiseren dat er toch wel iets aan de hand moet zijn, nu zoveel mensen bereidheid hebben getoond om actie te voeren”.

Heinen zei wel geschrokken te zijn van de intimidaties van de kant van de werkgevers. De stakers zijn onder druk gezet en zelfs zijn veehouders ingeschakeld, die bedreigingen hebben geuit aan het adres van de stakers, stelt hij. Bovendien, zegt Heinen, is het voorgekomen dat stakers een voor een bij de directie ontboden werden, dat stakers te verstaan werd gegeven dat ieder persoonlijk het toekomstperspectief wel kon vergeten, en dat verkapte bedreigingen over de toekomst van de fabriek er brief aan de werknemers overgebracht werden.

„De werkgevers hebben ervoor gezorgd dat wij onze aandacht moesten richten op het voorkomen van intimidaties. Over de onderhandelingen hoor je ze niet. In de publiciteit wordt het voorgesteld alsof het alleen om de flexibiliteit zou draaien, terwijl er natuurlijk over een heel pakket voorstellen gepraat moet worden”. De psychologische uitwerking van het verknoeien van melk heeft zijn uitwerking niet gemist, meent de bondsbestuurder. Hij wees er evenwel op, dat voorstellen van vakbondszijde om op centraal niveau afspraken te maken over verwerking van de aangevoerde melk als „belachelijk” van de hand zijn geweest.

‘Klakkeloos’

De FNV-bestuurder koestert na de uitspraak van de rechter nog een hoop: „Dat de veehouders bij zichzelf eens te rade gaan. Misschien realiseren ze zich dan dat ze niet klakkeloos achter de directies van de zuivelfabrieken moeten aanhobbelen. De uitspraak bewijst dat de feiten anders liggen dan stelselmatig is voorgesteld. Ik hoop dat ze zich de volgende keer niet zo snel achter het karretje van de directies laten spannen en leren begrip op te brengen voor de uitgangspunten van de werknemers”.

Botsingen zijn gevolg van inhaalmanoeuvre

(Kaf en Koren)

DE ACTIES EN REACTIES tussen bonden en boeren zijn het gevolg van inhaalmanoeuvres van beide kanten. De vakbonden willen inhalen omdat zij het gevoel hebben in een eerder stadium te kort te zijn gekomen, de boeren reageren daarop omdat zij het gevoel hebben in het verleden te weinig op de trommel te hebben geslagen en cao-onderhandelingen wat van al te grote afstand te hebben gevolgd. In het heetst van de strijd wordt er wat wrak vee aan de balie gebonden dat als toonbeeld van opperste gezondheid wordt gepresenteerd. Kreten worden tot onbetwiste waarheden verheven. Dat hoort bij het ritueel, daar kan een mens vrede mee hebben. Zoiets past in de sfeer waarin de wedstrijd wordt gespeeld. Immers, een mooi verhaal laat zich niet door een leugentje bederven.

De vakbonden zitten met de naweën van vorige onderhandelingen. Toen een jaar eerder een cao voor de zuivel werd afgesloten, na het gebruikelijke gehijg over eisen en tegemoetkomingen, heeft met name Dick Heinen van de Voedingsbond FNV naderhand toegegeven de indruk te hebben dat er meer voor zijn mensen had ingezet. Zo'n indruk blijft hangen. Skútsjeschippers, rijders van tuigpaarden en vakbondslieden hebben een ding gemeen: ze zullen het rak, de piste en de onderhandelingstafel waar ooit eens iets is misgegaan, niet snel vergeten.

Aangezien de staking eind vorig jaar bij Noord-Nederland eerder in een overwinning voor de bazen dan voor de knechten is geëindigd, werd er deswegen een spoor van buskruit gelegd naar de onderhandelingen voor de nieuwe cao. Die stakingen werden niet uitsluitend behandeld door de sociale partners in het Noorden. De landelijke top werd erbij betrokken. De topers van toen zaten nu weer tegenover elkaar.

De omstandigheden waren „nieuw”, de intentie was oud, om niet te zeggen: ingegeven door oud zeer. Boeren zijn gewend geconfronteerd te worden met de achterkant van het succes. Wel, het succes van de „nacht van Heerenveen” had een achterkant. Er viel een sigaret op de vloer, in het buskruit. De ontploffing was daar.

Op eigen erf

EIND VORIG JAAR MOCHTEN de boeren even proeven hoe mooi het is als je gezamenlijk een vuist kunt maken, althans wanneer je samen in volle harmonie en „ienriedigens” stoom kunt afblazen tegen vakbondsbonzen. Gewoonlijk worden die door de boeren beschouwd als lieden die voor gerommel-in-de-verte zorgen. Er is wel wat aan de hand, maar je merkt het thuis niet zo erg. Nu het onweer op je eigen erf inslaat, ben je direct geneigd tot actie over te gaan.

Het is geen wonder dat juist boeren, die hun melk afleveren aan Noord-Nederland, het eerst bereid bleken de witmakers van het Prinsetúnwater te worden. Eind vorig jaar spraken ze in op een moment dat de staking al een feit was, dit jaar kwam de inspraak een fase eerder: op het moment dat de onderhandelingen nog gaande waren, zij het dat het stadium van staking in feite al was bereikt. De inhaalmanoeuvre is ingezet.

De staking kwam op een hoogst ongelukkig moment. Je kunt vakbonden veel verwijten, maar ze zijn niet alleen de oorzaak van de actiebereidheid onder de boeren. Het gistingproces ten boerenhoeve was al een tijd geleden op gang gebracht. Vul maar in: superheffing, mestheffing, verdere korting op de verplichte vermindering van de melkproductie gedurende de ko-

mende drie jaar èn het feit dat de stoffeerdere van het landschap door de milieu-activisten systematisch en zonder te versagen worden ingedeeld bij de vervuilers van deze eeuw. Aangezien zij van Stiens ook nog in onvrede leven met die overheid, welke heeft vastgesteld dat ze in een „unieke en onvervangbare” landsdouwe mogen leven en werken en dat aanpassing van hun directe omgeving aan de eisen des tijds nauwelijks nog tot de reële mogelijkheden behoort, moetje je niet verbazen dat juist zij gierend stadwaarts trokken.

Voeding

HET MENU WAARUIT de boerenonvrede is samengesteld, werd deze week nog uitgebreid met een toetje. Tijdens de viering van het veertigjarig bestaan van het Instituut voor Landbouw Coöperatie - wij leven in een land van sprekers en velen van hen voelden zich geroepen deze verjaardag bij te wonen en toe te geven aan hun verkondigingsdrift - werd dat geserveerd door ir. David Luteyn. Hij beschuldigde Braks, en zijn kornuiten van een soort laksheid. Wel bepalingen in elkaar frutselen, waardoor de beperkingen voor de boeren steeds meer gaan knellen, maar te weinig oog hebben voor het vervolg, voor de alternatieven, voor de toekomst.

De boeren hadden al even vreemd opgekeken toen de minister van landbouw vorige week zo'n lof kreeg toegezwaaid voor het feit dat hij in Luxemburg een akkoord in elkaar had weten te frunniken. Luteyn bracht hen weer terug bij de werkelijkheid. Je kunt Braks veel verwijten, maar natuurlijk niet dat hij direct voor de staking en de daarop volgende reacties heeft gezorgd. Indirect heeft de beschuldiging aan zijn adres wel een bijdrage geleverd aan het spontaan oplaaiende boerenprotest deze week.

Nog een punt dat reacties als de onderhavige gemakkelijker maakt, is het feit dat rust en eensgezindheid nakende zijn in de noordelijke zuivel. Frico/Domo en de Zuid Oost Hoek in Oosterwolde pakken de strijdbijl in. De politiek heeft de boeren verdeeld, in het nog voelbare verleden deden deze strijdende zuivelcoöperaties daar een schepje bovenop. Dat vergrootte wel de onrust maar was niet bevorderlijk voor de methode daar tegen te strijden. Die drempel is nu geslecht.

Eén van de wetten in de natuur wil, dat strijdende partijen gauw bereid zijn samen op te trekken zodra de vrede is gesloten. Wel, ze kregen deze week meteen de kans daar gestalte aan te geven. „Der is mar ien manier om der troch te kommen, dat is ienriedigens”, zei Geert Cnos.-cen tegen de Takomst-boeren in Leeuwarden. Hij maakte handig gebruik van de ontstane situatie. Dat is zijn goed recht.

Meer dan ooit

MEER DAN OOIT ZAL DE noordelijke zuivel in de toekomst die „ienriedigens” nodig hebben. Verschillen in de melkprijs moeten er natuurlijk blijven, want concurrentie prikkelt en verhoogt inzet en prestatie, maar daar overheen zal men toch niet zonder een bepaalde eensgezindheid kunnen.

Er staat de zuivel een stroom van tegenslagen te wachten. De melkprijs ligt nu al verder onder die van vorig jaar en als de voortekenen niet bedriegen is het einde van de afdaling nog niet bereikt. Van „vals plat” is voorlopig geen sprake. „De boeren moatte omstean leare” zei Hidde Norder uit Metslawier. Hij kon met de dag wel eens meer gelijk krijgen.

De landlouw wordt van alle kanten belaagd en belemmerd. Er zal gezocht moeten worden naar wat anders. De regering is nog niet toe aan dat verhaal. Luteyn zei dat reeds. Je kunt je natuurlijk afvragen of een liberale senator dient te wachten op stappen van de overheid. In

zijn politieke visie hoort eigenlijk meer het accent op de eigen kracht te liggen. Geflankeerd en ondersteund door overheid, dat wel, maar zelf het voortouw nemend.

De tijd dringt De niet van zuivelvreemde smetten vrije multi-nationals zijn al op pad. Zij trekken jaarlijks miljoenen uit voor onderzoek en zoeken naar banden met boeren. Wie daar aan mee wil doen, moet het zelf weten. Zoiets behoort tot het vrije spel der krachten.

Wie meent dat hij beter uit is als coöperator, zal de eerste jaren genoeg moeten nemen met minder dan hij gewend is. Dat wil zeggen: als hij zijn „fabriek” de ruimte wil geven wat nieuws te bedenken. Zoiets kost namelijk geld en dat geld moet van de melkprijs worden ingehouden.

Ach wie weet, denken de vakbonden ook wel in die richting. De boeren hebben in feite weinig keus. Zij zullen door dit dal moeten, of zelf een alternatief moeten bedenken. De bonden hebben in wezen ook weinig keus. Zij zullen hun belangen moeten verdedigen. Daar zijn ze voor ingehuurd. Zij lijken evenwel niet veel meer vooruitzichten te hebben dan de boeren. Wordt het dan weer gezellig en gemoedelijk, zo van: samen een en schouder aan schouder om door een moeilijke tijd te komen? Je mag het wensen en je mag het hopen, maar je moet voor het tegendeel vrezen Wie straks op kop rijdt en daar de vruchten van plukt, zal wellicht wat dieper in de buidel kunnen tasten dan degenen die nog in het peloton zitten. Dan zijn de rapen opnieuw gaar.

Leeuwarder Courant 1986-05-03

Staking kostte de boeren in Noorden f 5 miljoen per dag

LEEWARDEN – Mr. drs. Henk Smit, secretaris van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* (FBvCZ.) in Leeuwarden moet er even voor rekenen, maar uiteindelijk komt hij zeer globaal op een bedrag van f 5 miljoen per dag. Dat heeft de zuivelstaking de boeren in het Noorden gekost. Daar komt dan nog een kwart miljoen gulden per dag bij aan schade die de *CCFriesland* in Leeuwarden heeft opgelopen. Bij de transportmaatschappij *Melkweg BV* in Bolsward kon men niet nagaan hoe groot de schade is geweest. Er moet nu extra werk worden verricht, maar hoeveel dat zal zijn is nog niet te zeggen.

Mr. Smit zegt dat de schade in drieën te verdelen is. In de eerste plaats is er schade aangericht aan de grondstoffen die op het moment van de staking al in de fabrieken waren. Die post zal niet hoog uitvallen. In de tweede plaats zijn er andere producten gemaakt dan de bedoeling was. Er is melk verpoederd die bestemd was voor de kaasbak. In de derde plaats is er dus melk bij boeren verloren. „Wij hebben geen enkele moeite gedaan om dat te sturen. De fabrieken verkeren in dat stadium in een positie van onmacht. Iedereen doet dus maar”.

De noordelijke zuivelfabrieken zullen dezer dagen de zaken eens op een rijtje zetten. Eigenlijk is de schade niet in geld uit te drukken, zegt mr. Smit. Na enig aandringen komt hij dan toch op een bedrag van f 5 miljoen. Die schade kan nog oplopen. In Emmen waren al Franse melkproducten in de handel. „En extra Belgische melk is er sowieso binnengekomen. Die heb je er gemakkelijker in dan er weer uit”.

Niet doorzien

Volgens mr. Smit hebben de vakbonden niet doorzien wat de boeren zouden gaan doen. „Dat hebben ze onderschat en het incasseringsvermogen van de boeren overschat. Het was te voorzien. Eind vorig jaar is de staking bij Noord-Nederland net op tijd opgehouden anders waren er ongelukken gebeurd. De bonden hoeven dit niet voor een tweede keer te doen. Kijk, in de jaren vijftig is er gestaakt bij de *Ommelanden* in Groningen. Sindsdien niet weer. Daar was ook nu geen bereidheid. Een harde staking ondermijnt namelijk de bereidheid voor een volgende. Er is melk weggegaan en dat gaat iedere rechtgeaarde zuivelman aan het hart”.

=====

Dronrijp

In Dronrijp dreigde gistermiddag een complete boerenopstand uit te breken bij de Noord-Nederland-fabriek. Uit een groot gebied rond Dronrijp zouden tegen de tweehonderd boeren actie ondernemen tegen de stakers in de fabriek. Een uur voordat de actie zou plaatsvinden besloten echter de werknemers de poedertoren weer in gebruik te stellen. De kaasproductie bleef nog wel stil.

De bereidheid om weer gedeeltelijk aan het werk te gaan was volgens de stakers alleen aanwezig om de hoogste nood bij de boeren te lenigen. De RMO's konden weer uitrijden en konden de volle tankbij de boeren gaan legen.

Tegen de dertig boeren waren er om twee uur toch nog aanwezig op het fabrieksterrein, maar zij lieten weten voorlopig van de 'harde actie' af te zien: „Mar de fabryk moat gau wer hiendal draaie, oars binne wy hjir hurd wer”, aldus een van de woordvoerders. Volgens hem zijn de boeren in het gebied nog nooit zo eensgezind geweest in de mening dat de maat vol is. Wat de boeren precies van plan waren wilden ze overigens niet zeggen. „Mar wèz der mar wis fan dat it raar gien wie”. Volgens de melkveehouders is het niet uitgesloten dat er alsnog tot actie overgegaan wordt in Dronrijp als de productie niet op korte termijn weer geheel hervat wordt. Bedrijfsdirecteur Jacob Heide was er duidelijk mee ingenomen dat er weer machines draaiden in de fabriek. Hij riep de boeren bij de fabriek op nog niet in termen van 'militante acties' te gaan spreken. „Soks kin jierren hingjen bliuwe en de ferhâldings foar in hiel skoft fersteure”. Tegen drie uur waren alle boeren weer van het terrein vertrokken en ademde alles weer de vredige sfeer die er doorgaans heerst met af en aan rijdende RMO'-wagens en het lied van de arbeid.

In Wommels is men gistermiddag ook weer, nog voor de gerechtelijke uitspraak, aan de slag gegaan. In deze Noord-Nederland-fabriek heeft men een groot deel van de dag overleg gepleegd over het al dan niet hervatten van de werkzaamheden. Om een uur of twee was de kogel door de kerk.

Naarmate de dag gisteren vorderde gingen steeds meer fabrieken weer draaien. Aanvankelijk nog op bescheiden schaal, zoals bij *De Takomst* in Wolvega. Daar braken een paar stakers hun verzet op en kon op een gegeven moment de produktie van Cheddarkaas weer beginnen. In Donkerbroek besloot het personeel van het Klaverblad al vast te beginnen met de verwerking van 'oude' melk en bij de CCFriesland waren het de CNV'ers die op een gegeven moment hun staking beëindigden.

„Vakbond overtreedt normen van fatsoen en redelijkheid”

Sjoerd Boersma, voorzitter Friese zuivelbond:

LEEUWARDEN - Sjoerd Boersma, voorzitter van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken*, (FBvCZ.) is vanmorgen tijdens de opening van de ledenvergadering in het Oranjehotel in Leeuwarden uitvoerig ingegaan op het cao-conflict in de zuivel. Zoals gemeld heerst er thans een soort bezinningsperiode. „Ik meen”, zo stelde hij, „dat het aanbod (van de werkgevers. Red.) royaal is geweest en dat van de zijde van de Voedingsbonden de normen van fatsoen en redelijkheid zijn overtreden. De werknemers, waar wij als melkveehouders altijd zeer goede verhoudingen mee hebben gehad, moeten zich afvragen of deze actie wel in hun belang is geweest”.

Hij noemde de opstelling van de vakbonden ‘onverantwoord’. En: „Het is onvoorstelbaar welke argumenten en beschuldigingen vakbondsleiders gebruiken om hun achterban op te stoken tegen de werkgevers. Zelfs de laatste dagen is van onze kant een compromis aangeboden inzake de flexibilisering van het invullen van de arbeidsuren. Door dit aanbod te weigeren hebben de vakbonden ons met de rug tegen de muur gezet. Er moest kennelijk actie worden gevoerd, om welke reden dan ook”.

De *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* heeft vanmorgen tijdens zijn ledenvergadering in Leeuwarden met algemene stemmen een resolutie aangenomen. Daarin staat dat de werkgevers bij de cao-onderhandelingen het maximale hebben geboden. Zij willen geen stap verder gaan. De resolutie werd met algemene stemmen aangenomen.

Aanvankelijk had de voorzitter van de coöperatie *De Foarutgong* (Bergum-Dokkum) Symen Hoekstra gesteld dat de werkgevers in feite al te ver zijn gegaan. Hij wilde het laatste bod terugnemen. Zo was het ook verwoord in een telegram aan de werkgeversdelegatie voor de cao-onderhandelingen. Hoekstra betitelde de stakingen als chantage. Voorzitter Boersma verwachtte overigens niet dat de bonden het eindbod van de werkgevers zullen accepteren. Hij zei evenwel beslist geen stap verder te zullen gaan.

Eerder verklaarde Boersma in zijn rede dat een van de ergste gevolgen wellicht zijn, dat boeren en zuiveldirecties enerzijds en werknemers anderzijds tegen elkaar worden opgezet „en dat wij de verliezers zullen zijn”.

Een gevaarlijke ontwikkeling, vond hij de gevolgen van het Luxemburgse akkoord over de landbouw prijzen. Lidstaten mogen melkproductie uit de markt halen en daarvoor eigen middelen aanwenden. „Dit kan tot gevolg hebben dat er verschil in uitvoering, kan ontstaan. Wanneer elders meer geld beschikbaar is, kan dat er in resulteren dat wij als veehouders meer productie moeten inleveren, waardoor onze concurrentiepositie nog meer wordt aangetast”.

Boersma maakte ook gewag van het opzetten van een viewdatasysteem voor de rundveehouderij. In eerste instantie zullen honderd veehouders in Friesland zich daarbij aansluiten. Later zal dat aantal tot mogelijk 600 kunnen worden uitgebreid. Landelijk schijnt dit project vertraging te hebben opgelopen, hij betreurde dat.

Resultaat CCFriesland aanmerkelijk gedaald Vooruitzichten dit jaar niet rooskleurig

LEEUWARDEN - Het resultaat van de *CCFriesland* over vorig jaar is aanmerkelijk lager dan over 1984. Dat was al te merken uit het potgeld dat de leden van de aangesloten fabrieken kregen: 0,80 cent per kilogram melk tegen 1,11 cent over 1984. Het saldo daalde van *f*75,5 naar *f*44 miljoen. Hiervan wordt *f*24,4 miljoen uitgekeerd aan de leden-veehouders (in 1984: *f*34,6 miljoen). Volgens de directie zijn de vooruitzichten voor dit jaar niet rooskleurig. De melkproductie ligt ondanks de superheffing in diverse EG-landen nog steeds boven het beoogde niveau en Nieuw-Zeeland, Australië en de Verenigde Staten wren zich geducht op de wereldmarkt. Lage olieprijsen en een koersdaling van de dollar verslechteren de concurrentiepositie. De lage energieprijzen zullen di dit jaar nog maar een uiterst beperkeffect hebben.

Het lagere resultaat over het afgelopen jaar werd mede veroorzaakt door de afschrijvingen op de grote investeringen, die vorig jaar in Leeuwarden zijn realiseer. Bovendien werden de cijfers beïnvloed door het wegvallen van een grote éénmalige subsidie, hogere sociale lasten en het verlies van *f*20 miljoen van de veevoederfabriek „Sloten”, waar de CCFriesland voor één-derde in deelneemt.

De omzet daalde van *f*1.966 miljoen naar *f*1.959. Van die omzet werd 18 procent in Nederland behaald (18), 25 procent (was 25) in de rest van Europa, 19 procent (17) in Afrika, 37 procent (was 38) in Azië en 1 procent (was 2) in Amerika. De kosten stegen van *f*1.854 miljoen naar *f*1.881 miljoen. Het bedrijfsresultaat was derhalve *f*78 miljoen (in 1984 *f*112 miljoen). Het exploitatiesaldo was 44 miljoen (*f*76 miljoen), de uitkeringen bedroegen *f*24 miljoen (*f*35 miljoen) en derhalve was het netto-resultaat *f*20 miljoen (*f*41 miljoen). Het eigen vermogen steeg van *f*209 naar *f*233 miljoen.

Na veel touwtrekken kon *CCFriesland* de export van gecondenseerde melk naar Nigeria hervatten. Dat maakte 1985 echter nog niet tot een goed jaar. Door het dalen van olieprijsen nam de koopkracht in olie-uitvoerende landen en daarmee ook de afzet daar af. Bovendien nam de concurrentie daar toe, waardoor naast de hoeveelheid uit te voeren produkten ook nog eens de prijs onder druk kwam te staan.

In het jaarverslag klinkt ook de tendens weer van ontwikkelingslanden die zelf hun voedselvoorziening zoveel mogelijk op peil proberen te krijgen. *CCFriesland* wordt geconfronteerd met de wensen een lokale melkproductie tot stand te brengen, onder andere in Indonesië. Derhalve werkt men samen met de Handelsvereniging Amsterdam. Dat heeft geleid tot *Dutch Dairy Development*, waar de *CCFriesland* voor 55 en de HVA voor 45 procent in deelneemt.

Groeiend is de uitvoer naar Zuidoost-Azie. Vanuit het CCFriesland-kantoor in Hongkong werd een kantoor geopend in de volksrepubliek China. Daardoor konden de verkoopactiviteiten in dat land een structurele basis krijgen. De uitvoer naar Griekenland was bevredigend, maar de concurrentie uit Nederland zelf en uit West-Duitsland neemt daar toe. Bevredigend was ook de uitvoer naar Noord-Afrika. In Oost- en Zuidoost-Afrika is van invoer van condens nauwelijks meer sprake door een groot tekort aan deviezen. De posities in het Midden-Oosten konden worden gehandhaafd, al viel Noord-Jemen als klant weg.

Europa

De afzet van koffiemelk in Europa (buiten Griekenland) nam niet in die mate af (zwarte koffie drinkers) dan men had verwacht. De slechte zomer was van invloed op de verkoop van ijswafels. Daardoor werd er verlies geleden bij de Maastrichtse Biscuitfabriek Van Elewijk, waar de *CCFriesland* in deelneemt. De omzet van *CCFriesland*-dochter Wöhrmann in West-Duitsland was aanmerkelijk hoger dan vorig jaar. Export en lokale afzet hebben daartoe bijgedragen. Er werd 240 miljoen kilogram melk verwerkt tegen 220 miljoen in 1984.

Er werd in Leeuwarden 457 miljoen kilogram melk aangevoerd (474). In Groningen was die aanvoer 125 miljoen kilogram (133) en in Appeldorn 254 miljoen kilo (233). De wei-aanvoer in Leeuwarden bedroeg 645 miljoen kilo (616).

Het ziekteverzuim bij het bij de *CCFriesland* in Nederland werkende personeel nam voor het eerst sinds jaren af: van 8,2 naar 7,7 procent. *CCFriesland* had vorig jaar 4904 mensen in dienst, tegenover 4669 in 1984. (In Nederland 2215 tegenover 2255 in 1984). Die toename is voornamelijk het gevolg van het feit dat de mensen van Jamjoon Foremost in Saoedi-Arabie nu ook meegeteld werden. Als ook de medewerkers bij de minderheidsdeelnemingen erbij worden geteld komt men op 6747 mensen. De omzet per werknemer daalde van f 412.000 naar f 399.000.

Nieuwsblad vh Noorden 9 mei 1986-05-09

Grimmige stemming partners zuivel-cao

DEN HAAG (ANP) - De stemming onder de partners bij het overleg over een nieuwe cao voor de zuivel is grimmig tijdens de huidige afkoelingsperiode. In de vergadering van het Landbouwschap heeft J. Nieuwenhuize namens de vakbonden gezegd dat boeren tijdens de staking actievoerders hebben bedreigd met geweld gedreigd en hun vrouwen en kinderen geïntimideerd. De boeren zouden volgens hem ook met opzet melk hebben laten weglopen voor het oog van televisiecamera's om de bonden te kunnen beschuldigen van het veroorzaken van een milieuramp.

Het dreigen van de bonden met nieuwe acties is „buitengewoon onverantwoord”, zo zei werkgeversvoorzitter Rinse Zijlstra (FNZ). Hij vreest dat dit met name bij de boeren, die in de huidige omstandigheden toch al met veel problemen worden geconfronteerd, een escalatie in de gevoelens teweeg zal brengen waarvan de betekenis niet moet worden onderschat.

Ik ben bang dat bij nieuwe acties wat we vorige week hebben meegemaakt nog maar kleinigheden zullen blijken, aldus Zijlstra, die vreest dat er op deze manier een proces in gang wordt gezet dat onbeheersbaar wordt. De Voedingsbond FNV onderschat volgens de FNZ-voorzitter welke emotionele lading de afgelopen staking al met zich heeft meegebracht.

FNV: leden in zuivel zijn klaar voor staking

Werkgevers: geen minimumpakket

OOSTERWOLDE/ZUTPHEN - Op een vergadering van noordelijke kaderleden van de Voedingsbond FNV, gisteravond in *De Zon* in Oosterwolde, is gebleken dat de bereidheid tot nieuwe stakingen in de zuivel groot genoeg is. Hierbij moet de rechterlijke bepaling in acht worden genomen, dat niet meer dan drie miljoen liter melk per dag bij de stakingen is betrokken. Of er inderdaad weer acties komen, hangt al van de onderhandelingen die vandaag door de landelijke vakgroepen in Nieuwegein worden gehouden. Overigens zei districtsbestuurder Dick Heinen van de FNV er 'bitter weinig vertrouwen' in te hebben, dat de werkgevers alsnog bereid zijn het zogenaamde minimumpakket volledig te accepteren.

Dat bleek een juiste constatering van Heinen. Op een persconferentie van *Coberco* in Zutphen zei de eerste onderhandelaar van de werkgevers, mr. René Matheussens, gistermiddag gedeceideerd: „Het is uitgesloten dat het minimumpakket verwezenlijkt zal worden”. Als er acties komen en het gaat om drie miljoen kilogram melk per dag dan moet men niet denken dat dat een kleinigheid is, aldus Matheussens. „Daar komen problemen uit voort, maar die zullen wij wel overleven”.

Op de vergadering in Oosterwolde zei Heinen, dat ook een aanverwante tak de zuivel wil bijstaan als het er om spant. Deze geluiden komen met name uit de kaaspakhuizen. In deze sector is door middel van een handtekeningactie een resolutie aangenomen, waarin de houding van de werkgevers binnen de zuivelindustrie wordt bekritiseerd. Omdat hier een andere cao van kracht is, zou de Voedingsbond onderhandelingen met de Dienstenbond willen aangaan om ook hier actie te voeren.

Dick Heinen liet zich schamper uit over de wijze waarop de werkgevers hebben gereageerd op de uitspraak van de rechter. Die verbood weliswaar verdere massale stakingen, maar zei er bij, dat de werkgevers tijdens de onderhandelingen 'te laat en te weinig aan het eindbod hebben toegevoegd'. „In feite legitimeerde hij de acties, maar toen kwamen de milieuproblemen”, aldus Heinen. Aan het minimumpakket dat de bond eist, is op vele punten niet tegemoet gekomen. „We zitten nog mijlenver van elkaar”.

Volgens Matheussens heeft de rechter niet gezegd „dat wij te weinig hebben geboden, zoals sommige vakbondsleden hebben beweerd”. Matheussens zei duidelijke signalen van de achterban te hebben op het materiële vlak niet verder te moeten gaan. „Het maximum is bereikt, zo niet overschreden”. Volgens hem belooft de gevraagde loonruimte acht tot tien procent.

CNV staakt niet meer mee Zuivel wil vooral in Noorden staken

Van een ozer redacteurs

LEEWARDEN - De opnieuw aangekondigde stakingen in de zuivel zullen zich in eerste instantie vooral in het Noorden afspelen. De Voedingsbond FNV wil na Pinksteren beginnen in de *Nestlé*-bedrijven van Bolsward en Scharsterbrug, de *Zuid Oost Hoek*-fabrieken van Elsloo en Winschoten, *De Kievit* in Meppel en de *Domo* in Groningen. Daarnaast staan de weifabriek van *Coberco* in Borculo op het programma en de *Melkunie*-bedrijven in Amsterdam en Maasdam. Bij deze bedrijven werken in totaal ruim 1100 mensen. Tezamen verwerken ze, aldus de vakbond, drie miljoen liter melk per dag, precies het door de rechter vastgestelde maximum. De weiproductiefabrieken verwerkt dagelijks acht miljoen liter wei, maar daarover is in het kort geding geen uitspraak gedaan, aldus de woordvoerder.

De leden van de Voedingsbond FNV en de Industriebond FNV moeten zich de komende dagen nog uitspreken over de stakingen. Het is overigens zeer goed mogelijk dat de bonden na een week besluiten bij andere bedrijven tot staking op te roepen.

De Industrie- en voedingsbond CNV doet niet meer mee aan de stakingen. De bond geeft nu de voorkeur aan onderhandelingen omdat de werkgevers bereid zijn de 36-urige werkweek in te voeren. „Wij hebben de werkgevers laten weten dat wij niet akkoord gaan met hun laatste bod. Wij willen praten op basis van een verbeterd uitgangspunt. Als dat niet lukt gaan wij overleg met onze leden plegen. Wij willen er alles aan doen om om tafel te komen. Daarbij is ook een tweejarige cao bespreekbaar”, aldus bestuurder Syds Kloosterman. Bij nieuwe onderhandelingen moeten, wat Kloosterman betreft, wel alle bonden betrokken zijn.

De woordvoerder van de werkgevers, drs. Ed van Doorn van de Zuivelbond FNZ, zei desgevraagd dat men zich vandaag zal gaan beraden op de situatie. Hij kon nog niet medelen wanneer de werkgevers met het CNV gaan praten. In zijn algemeenheid zei hij: „Ik gok op het gezonde verstand van alle mensen in de bedrijven. En dat gezond verstand zal aangeven dat het bod van de werkgevers geen grond tot staken kan zijn”.

Op de bestuurdersvergadering van de Voedingsbond FNV, gisteren in Nieuwegein, is volgens Dick Heinen gebleken dat onder het stakend personeel bij de vorige acties, overal in het land intimidaties hebben plaats gevonden. „Daar heerst hier verbolgenheid over en het heeft extra bijgedragen aan de motivatie om vast te houden aan het minimumpakket”.

Akkoord cao voor zuivel

Van een onzer redacteurs

AMERSFOORT - De werkgeversorganisaties en de vakbeweging hebben vanmiddag een akkoord bereikt over een nieuwe cao voor de zuivel-industrie. Per 1 juli 1987 zal in de bedrijfstak de 36-urige werkweek van kracht worden. De vakbonden zullen bij het invullen van de roosters worden betrokken. De lonen worden op 1 juli dit jaar met een half procent en op 1

april volgend jaar met een vol procent verhoogd. Eind 1987 wordt de eindejaarsuitkering met een half procent verhoogd. De minimum ploegentoeslag gaat met twee procent omhoog. Voorts moeten alle structurele functionele arbeidsplaatsen door vaste krachten worden bezet.

De Voedingsbonden van FNV en CNV zijn tevreden met het resultaat. Zij menen dat de stakingen die zij vorige week hielden en die zij volgende week dreigden te herhalen, hun nut hebben gehad. De werkgeversbonden zijn niet minder tevreden, nu zeker is dat de problemen voorbij zijn.

De cao die nu overeengekomen is, zal een looptijd hebben van twee jaar. Ze wordt geacht op 1 april 1986 te zijn ingegaan en zal derhalve geldig zijn tot 1 april 1988. Aanvankelijk stuurde de vakbeweging aan op een éénjarig contract. Personeel in de zuivel-industrie zal geen loon hoeven inleveren voor de verdere verkorting van de werkweek tot (gemiddeld) 36 uur. In het ontwerpcontract is vastgelegd dat eventuele prijscompensatie ook zal worden uitbetaald. Omdat de kosten van levensonderhoud de laatste tijd niet of nauwelijks stijgen, valt er overigens weinig aan prijscompensatie te berekenen.

[....]

Leeuwarder Courant 1986-05-17

Zuivelakkoord doet loonkosten met zo'n vijf procent stijgen

Onderhandelaar werkgevers:

Van een onzer redacteuren

AMERSFOORT - Het gisteren bereikte akkoord over een nieuwe tweejarige zuivel-cao zal de loonkost voor de fabrieken doen stijgen met een percentage dat tussen de vijf en de tien ligt, Volgens F. Christen, onderhandelaar namens de particuliere zuivelfabrieken, ligt het percentage „dichter bij de tien dan bij de zeven procent. Het is nog moeilijk te zeggen waar het precies op uit draait omdat wij nu nog niet weten wat volgend jaar de prijscompensatie zal zijn”. Volgens René Matheussens van de coöperatieve zuivelindustrie kost dit akkoord de werkgevers vijf procent

Werknemersonderhandelaar Wil Winter (FNV) noemde het akkoord een vrucht van de stakingen van de afgelopen tijd. „Dit is niet bij elkaar gepraat, maar bij elkaar gestaakt”. Als winstpunten noemde hij, in vergelijking met het aanbod van de werkgevers voor de stakingsacties: de loonsverhoging, de invloed van de bonden op de werkroosters, de principe-uitspraak over tijdelijke arbeidskrachten, de twee procentverhoging voor de ploegendiensten en de bescherming van de positie van actieve vakbondsleden. De Voedingsbond FNV legt het akkoord donderdag aan zijn kaderleden voor, en vooruitlopend daarop vraagt de bond de leden de voorgenomen stakingen op te schorten. Winter verwacht een positieve reactie van zijn achterban. Het CNV doet dat ook en verwacht dat de leden er akkoord mee gaan.

Zoals wij gisteren al in een deel van onze edities meldden hebben de werkgeversorganisaties en de vakbeweging een tweejarige cao afgesloten. Per 1 juli 1987 zal in de bedrijfstak de 36-urige werkweek van kracht worden. De vakbonden krijgen een adviserende stem bij het invullen van de roosters. De lonen worden op 1 juli dit jaar met een half procent en op 1 april volgend jaar met een vol procent verhoogd. Eind 1987 wordt de eindejaarsuitkering met een half procent verhoogd. De minimum ploegentoeslag gaat met ingang van 1 januari 1987 twee pro-

cent omhoog. Voorts moeten in beginsel alle structurele functionele arbeidsplaatsen door vaste krachten worden bezet.

Personeel in de zuivel-industrie zal geen loon hoeven in te leveren voor de verdere verkorting van de werkweek tot (gemiddeld) 36 uur. In het ontwerpcontract is vastgelegd dat eventuele prijscompensatie ook zal worden uitbetaald. Omdat de kosten van levensonderhoud de laatste tijd niet of nauwelijks stijgen, valt er overigens weinig aan prijscompensatie te berekenen.

Leeuwarder Courant 1986-05-23

Voedingsbonden FNV en CNV stemmen formeel in met zuivel-cao

LEEUWARDEN - De kaderleden van de Voedingsbonden FNV en CNV in de zuivelindustrie hebben gisteren unaniem ingestemd met het principeakkoord over een nieuwe tweejarige cao voor de zuivel. „Ze konden zich uitermate goed vinden in het resultaat. Ze waren zeer tevreden”, zei onderhandelaar Wil Winter.

Syds Kloosterman van de Voedings en Industriebond CNV merkte na afloop van de bijeenkomst met de kaderleden op dat er grote tevredenheid was over het feit dat het niet tot een tweede actieronde was gekomen. „Flexibiliteit yn de útfiering fan in 36-oerige wurkwike wie de angel, de minsken woenen net wer yn aksjef oar in pear sinten. Der wie bliidskip dat it sa oan 'e ein kaam is. De staking hat emoasjeoneel hiel wat fuotten yn ‘e ierde hán”.

Het akkoord dat na langdurige onderhandelingen, een staking en ingrijpen van de rechter werd bereikt, behelst onder andere invoering van een gemiddeld 36-urige werkweek per 1 januari 1987. Verder wordt de prijscompensatie gehandhaafd en de lonen worden op 1. Juli 1986 en 1 april 1987 blijvend verhoogd met 1 procent. De ploegentoeslag stijgt met 2 procent en in 1987 de eindejaarsuitkering met 0,5 procent.

Leeuwarder Courant, 1986-05-29

‘Voedingsbond FNV voelt niets voor de illegaliteit’ Voorzitter Greetje Lubbi verkeerd begrepen

UTRECHT (GPD) - Eén ding moet wel even heel duidelijk worden: de Voedingsbond FNV wil niet ondergronds en voorzitter Greetje Lubbi voelt niets voor de illegaliteit. Slechte verstaanders hadden uit haar toespraak op het congres van de Voedingsbond eerder deze week opgemaakt dat zij in het geheim stakingen en andere acties zou willen gaan steunen. Maar daarin is zij misverstaan, zo benadrukt zij bij herhaling.

Voorzitter Lubbi was in haar congres toespraak flink van leer getrokken. Zij ventileerde haar woede over de uitspraak in kort geding tegen de zuivelstaking van de Utrechtse rechtbankpresident mr. baron C. L. van Harinxma thoe Slooten. Hij verbood de staking, niet omdat de bond onzorgvuldig te werk was gegaan, maar vanwege de schade aan derden. In dit geval: het milieu.

Lubbi's kritiek treft globaal twee punten: de rechter laat zich veel te snel en te gemakkelijk door de werkgevers optrommelen om stakingen te verbieden. En: hij heeft zich volstrekt voor de gek laten houden door de boeren wat betreft de schade aan het milieu.

Lubbi: „De werkgevers hebben het gewoon op een staking laten aankomen. Want ze wisten: we hoeven maar te fluiten of we kunnen bij de rechter terecht voor een kort geding. Dat gebeurde binnen vierentwintig uur. Wij hebben niet eens een dagvaarding gekregen. En binnen een halt uur was er al uitspraak. Zo'n rechter zou zich beter moeten inleven in de positie van stakers, zich meer moeten afvragen wat zo'n procedure betekent voor actiecomités die zorgvuldig stakingen hebben voorbereid .

En dan wat betreft de schade aan het milieu. Lubbi: „Voorheen was de zorgvuldigheid waarmee een bond handelt een belangrijk criterium om de rechtmatigheid van een staking te beoordelen: was er voldoende onderhandeld, was het conflict groot genoeg om te staken, en dergelijke. Je ziet nu hoe wij op al die punten het gelijk van de rechter aan onze zijde krijgen, maar toch het kort geding verliezen vanwege de schade aan derden. Dat begint een trend te worden in kort gedingen tegen stakingen: de schade aan derden geeft de doorslag. Maar bij elke staking zal sprake van schade aan derden zijn. Dus kom je in de sfeer dat je niet meer mag staken'.

Het vonnis is voor de Voedingsbond des te moeilijker te verteren omdat de bond gelooft dat die schade aan derden in dit geval dus de milieuschade, geweldig is opgeklopt door de boeren en de werkgevers. Lubbi noemt diverse voorbeelden: de tankwagens van de Melkunie stonden al in IJmuiden om de melk in zee te lozen, terwijl het bedrijf in Rotterdam nog het vijfvoudige aan opslagruimte beschikbaar had.

Een zuivelbedrijf in Almelo zei onmogelijk een grote hoeveelheid room kwijt te kunnen, maar wist deze na langdurig aandringen van Lubbi zelf plotseling geruisloos bij een Duitse fabriek onder te brengen. En zo is er nog wel het een en ander. Lubbi: „Op onze voorstellen om de milieuschade te beperken, kwam steeds als enige antwoord: het probleem is onoplosbaar. En achteraf zien onze jongen; hoe zij door de werkgevers zijn belazerd”.

Bij de voorbereidingen van de zuivelstaking brachten kaderleden truukjes naar voren die het werkwilligen onmogelijk zouden maken fabrieken draaiende te houden. Een soort sabotage zonder de boel te vernielen. Lubbi: „Wij hebben de mensen daarvan afgehouden. Maar als onze leden weten dat zoiets kan, en als de bond niet meer tot staking mag oproepen, dan kan ik ze niet van sabotage weerhouden. Als het onrecht doorzet, denk ik dat mensen heel creatief zullen worden. Vakbondsbestuurders ook. En als dat dan gebeurt, zal ik niet degene zijn die met een vermanend vingertje komt. Ik heb het vroeg genoeg aangekaart”.

Concreet kan Lubbi zich zo'n situatie niet goed voorstellen. En zeer zeker wil zij als vakbondsvoorzitter dat soort macht niet. „Ik hen liever herkenbaar en aanspreekbaar dan dat ik anoniem steun aan acties verleen. Bovendien is de vraag hoe je dan individuele actievoerders in bescherming zou moeten nemen. Je zou gaan naar verzieking van de arbeidsverhoudingen”.

Vakbond heeft idee dat zuivelindustrie niet kapot kan

Drs. Sam Meihuizen van *Noord-Nederland* bij viering jubileum

ORANJEWOUD. „Onze sociale partners hebben nog steeds het gevoel dat de zuivelindustrie eigenlijk niet kapot kan.” Dat zei gistermiddag op een persconferentie ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de coöperatieve zuivelindustrie. Drs. Sam Meihuizen, directeur van *Noord-Nederland*. Een bedrijf als *Noord-Nederland* verwerkt echter de laatste jaren, als gevolg van de verplichte vermindering van de produktie, 10 tot 12 procent melk minder. Dat houdt in dat de vaste kosten jaarlijks met f30 miljoen verminderd moeten worden. Daar wordt over gesproken, maar zoiets kan volgens Meihuizen „geen jaren duren” Hij wekte de indruk dat de vakbonden de zaak wat uit willen smeren.

In de cao van de zuivelindustrie is opgenomen dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen als er aanpassingen plaats moeten vinden. „Als deze aanpassingen alleen via natuurlijk verloop zou moeten gaan, zou het weleens te traag kunnen gaan. Wij moeten oppassen ons niet een te grote luxe te willen permitteren”. Overigens wilde hij best vasthouden aan dat ontslagartikel in de cao. Hij waarschuwde er evenwel voor dat de stijging van de vaste kosten in overeenstemming moet zijn met die in zuivelfabrieken in de andere Europese landen.

De vakbonden waren niet uitgenodigd voor de presentatie in Oranjewoud. Volgens de voorzitter van *Noord-Nederland*, Geert de Jong, wilde men de zuivelindustrie van ondernemerszijde belichten. Het al dan niet uitnodigen van vakbonden had niet een punt van discussie gevormd. Zoals bekend, waren ook de kleine coöperaties niet uitgenodigd. Dat was voor *Klaver Vier* in Donkerbroek evenwel reden geweest een groot bloemstuk te sturen. Het kreeg een in het oog lopende plaats op het coöperatiecentrum in Oranjewoud.

Boter

Volgens ir. Johan Popma van de *Zuid Oost Hoek* (ZOH) moet er een onderzoek worden ingesteld naar wat je met de vetcomponent in de melk kunt doen. Boter wordt nu voor veel geld opgeslagen in de koelhuizen. Hij vond dat men boter moest afwaarderen eer het in de koelhuizen komt en het dan verwerken in andere produkten. Dat is ook voor de EG financieel aantrekkelijk. „Wij kunnen er andere vetten, bijvoorbeeld cacaovet, van maken”. Hij is bezig ideeën daaromtrent uit te werken.

Uiteraard kwam vrij uitgebreid het functioneren van de coöperatie aan de orde. Ir. Arie Kranendonk directeur van de CCFriesland, zei als commissaris bij enkele niet-coöperatieve bedrijven niet de ervaring te hebben dat de kwaliteit van het overleg turen directie en commissarissen daar beter is dan die tussen directie en bestuur in een coöperatie. „Wij zijn tot melk veroordeeld” zei Kranendonk. Dat houdt onder andere in dat men niet zo de neiging heeft als andere ondernemingen 'melkvreemd' te gaan.

Volgens Ir. Popma heeft de buitenwacht wel eens het idee dat men zich bij een coöperatie en ongeluk vergadert. Hij gaf toe dan er langer over de dingen wordt gepraat, maar ook in een eerder stadium. Bovendien, als een beslissing eenmaal is genomen komt men er niet gemakkelijk op terug.

Vertrouwen

Sjoerd Boensma, voorzitter van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken*, vertrouwde erop dat jonge veehouder zich blijvend op de coöperatie zullen richten. Boyen de Boer voorzitter van de CCFriesland, had zelfs de indruk dat die tendens het laatste jaar weer is toegenomen. Hij vond dat er een plus in de melkprijs moest komen voor de leden en een min voor de leveranciers.

Een iets ander geluid liet P. Gaaikema, voorzitter van *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster, horen. In Groningen is de binding met de zuivelcoöperatie niet zo groot als in Friesland. Die Groninger boeren voelen zich er wat minder door aangesproken. „De tendens om zich ervan af te wenden is klein, maar wel aanwezig”.

In Oranjewoud werd gisteren de door Mieke Minkes, Paul van den Wildenberg en Marcel Hectors gemaakte film 'Kracht' voor het eerst vertoond. De film geeft een beeld van de geschiedenis van de coöperatie. Vroeger en nu vloeien fraai in elkaar over. De interviews met enkele boeren (onder anderen Jan Bouhuis uit Bolsward en Broer Roorda van Wijtgaard) zijn echter wat lief en vlak en baren weinig opzien. De kennelijk onvermijdelijke reclame in dit soort rolprenten is soms storend. Het oude materiaal is echter prachtig ingepast.

Leeuwarder Courant 1986-06-20

Noord-Nederland en CCFriesland op den duur één bedrijf **Oud-voorzitter van de Koninklijke Zuivelbond FNZ, drs. Rinse Zijlstra:**

WARGA. - De herdenking van honderd jaar zuivelcoöperatie heeft vanmorgen in Warga geleid tot het lanceren van tal van toekomstvisies. De pas afgetreden voorzitter van de Koninklijke Zuivelbond FNZ, drs. Rinse Zijlstra uit Garderen, zei op den duur een samengaan tussen de grootste noordelijke zuivelindustrie Noord-Nederland met de topcoöperatie CCFriesland in Leeuwarden te verwachten. „Hierbij zullen zich ongetwijfeld op den duur de vrije fabrieken aansluiten, tenzij deze andere vormen van samenwerking of samengaan buiten deze provincie zullen prefereren”.

Daar bleef het niet bij, Zijlstra zei ook dat de concentratie in het oostelijke Nederland (Coberco) door zal gaan. Hij acht het een reële mogelijkheid dat in de komende tien jaar **Coberco** en de 'Hollandse' Melkunie een fusie aan zullen gaan. In het Zuiden heeft **DMV-Campina** al een sterke eenheid gevormd. Samensmelting tot één grote Nederlandse zuivelcoöperatie ziet hij niet. „Wel zie ik direct overleg over wezenlijke ontwikkelingen optreden”.

Ook de woordvoerder van de Friese standsorganisaties, CBTB-voorzitter Jan Nijland, ging die kant op. De tijd kan niet ver meer zijn of de handen zullen ineen worden geslagen. „Zeker in een tijd, waar sprake is van nauwelijks groeikansen in het marktgebeuren zal een breed overlegplatform aanwezig moeten zijn voor die zuivelprodukten die een wel zeer belangrijke component voor de uiteindelijke melkprijs zijn.”

Nijland maakte nog een kanttekening: „Het ontgaat landbouworganisaties niet dat er een toenemende discussie valt waar te nemen over de wijze waarop melk vanaf de boerderij het meest doelmatig kan worden afgezet. Zo'n discussie is niet ongevaarlijk en heeft te maken

met vrij grote jaarkwantums. Uitgangsgedachte hierbij is uiteraard de prijs: wat wil men er voor bieden. Zo te handelen buiten en binnen de coöperatieve ondernemingen, als verlengstuk van het boerenerf, lijkt wat op de bijl slaan in het coöperatieve bolwerk en dat is niet goed”.

De mening van de veehouder werd verwoord door Douwe Swierstra van Warga. Hij zei zo'n beetje de meest gemiddelde boer te zijn: 58 koeien, 300.000 kilogram melk per jaar en ligboxenstal, die in een traditionele Friese stal is gebouwd. Dat kan veranderen, zo bleek uit zijn woorden. Hij acht het namelijk niet onmogelijk dat de met rasse schreden voortdenderende ontwikkelingen zullen uitmonden in het „stichten van bv's of grote coöperatieve landbouwbedrijven, waarin grote aantallen boeren samenwerken”. Voor Swierstra valt daar niet aan te ontkomen. Het kan dan misschien weer aantrekkelijker worden om de eens afgestoten arbeid weer naar de boerderij terug te halen. Ik denk dan aan het zelf verwerken van de melk en het afstoten van loonwerk”.

Vanmorgen was het gemeenschapscentrum De Bidler in Warga het middelpunt van de herdenking van honderd jaar zuivelcoöperatie. In Warga was het aan het eind van de vorige eeuw allemaal begonnen. Onder leiding van H. J. Kooistra kwamen daar op zondagmiddag 20 juni 1886 om 's middag vier uur 23 boeren bijeen om de eerste zuivelcoöperatie op te richten. Zij beschikten over 715 koeien. In maart van 1887 ging de eerste coöperatieve fabriek van start. Vandaag werd daar nog eens over gesproken. Ook de dorpsjeugd werd bij het feest betrokken. De kinderen lieten ballonnen op.

Uiteraard werd er in Warga - dat zich door middel van vlaggen en vooral het korps *De Kriich* prima presenteerde - ook achterom gekeken. De pioniers van toen zijn bespot en met hoon beladen. „Fette froulju en meagere keallen” dat zou het gevolg van al die fabrieken zijn. De tijd heeft dit soort schimpscheuten uitgewist. Dat wil niet zeggen dat er nu geen problemen meer zijn. De coöperatie viert haar verjaardag in een tijd dat het met de boeren niet best gaat. Volgens Rinse Zijlstra zijn er enige lichtpuntjes. De Euromarkt biedt nog wat ruimte voor zuivelproducten. Niet-EG-landen moeten niet als afgeschreven worden beschouwd. Immers de wereldbevolking blijft groeien. Men moet alleen een dam opwerpen tegen de tendens dat daar posities zijn te veroveren door subsidies. Het zal vooral door de marktpartijen zelf geklaard moeten worden.

Vakbonden

Sprekend over de vakbonden zei Zijlstra, dat hun positie versterkt zal worden door zetels in de raden van toezicht. Binnen dat samenwerkingsmodel past geen conflictmodel. Het leek hem goed dat er maatregelen werden ontworpen om tot een bindende uitspraak te komen wanneer onverhoopt de onderhandelingen over de cao zouden vastlopen. Het ondernemingsgewijs afsluiten van cao/ s achtte hij reëel.

Volgens Douwe Swierstra zijn stakingen onterecht, zeker voor een zo kwetsbare bedrijfstak als de zuivel. De Voedingsbond FNV mag dan een horzelfunctie hebben wij hebben met succes twintig jaar geleden de runderhorzel beaestneden, wij zullen ook deze nieuwe horzel wel weer de baas worden”.

De voorzitter van *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken*, Sjoerd Boersma van Grouw, gaf een historisch overzicht. Daarbij noemde hij vooral de mannen van het eerste uur: Hendrik Johannes Kooistra, Jan Klazes Boekema, Pieter Doekes Wijbenga, Uiltje Piert Hornstra en Sybren Theunis Zwart. Namen die nog voorkomen in Warga. Volgens Swierstra werd het karakter van het dorp bepaald door mensen die bedachtzaam, eerlijk en oprecht waren. „Bovenal had men een groot vertrouwen in eigen en in elkanders kunnen. Saamhorigheid, eerlijkheid en vertrouwen waren de drie pijlen van de coöperatie en dat zijn ze nog”.

Leeuwarder Courant 1986-06-27

Melkprijs Frico/Domo dit jaar lager dan die van vorig jaar Voorzitter De Jong: daling 2,5 cent

LEEUWARDEN - De melkprijs van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* zal over dit jaar lager zijn dan over 1985. Hoewel het jaar nog niet eens halverwege is kon gisteren op de ledenraadsvergadering de voorzitter van de centrale directie, drs. Sam Meihuizen, dat al met enige stelligheid voorspellen. Hij durfde nog niet te zeggen hoeveel de melk prijs zal achterblijven. Noord-Nederland-voorzitter Geert de Jong hield het er op dat de daling op ongeveer 2,5 cent zal uitkomen.

Over de eerste zestien weken van dit jaar heeft Noord-Nederland f 25 miljoen minder aan voorschot uitbetaald. Er is over die periode dertig procent van de jaarlijkse produktie aangevoerd. „Voorts is voldoende bekend om te stellen dat het tweede kwartaal in grote trekken hetzelfde beeld zal vertonen. Dat in het tweede halfjaar deze achterstand ten opzichte van 1986 nog teniet kan worden gedaan is redelijkerwijs uitgesloten”, aldus drs. Meihuizen.

Medewerkers van andere grote coöperaties, zoals *Melkunie-Holland* in Woerden en *Coberco* in Zutphen, hadden de indruk dat bij hen de situatie wat minder somber is zonder dat er echter van optimisme sprake is. Begin deze week liet de directie van *DMV-Campina* in Veghel weten uit te gaan van een eindresultaat over 1986 dat niet ver ligt van dat van 1985.¹⁵⁾ Men durfde echter evenmin te voorspellen dat de melkprijs gelijk zal zijn aan die van 1985.

Kaas

Wat het resultaat van *Noord-Nederland* tot dusver dit jaar bijzonder nadelig heeft beïnvloed is de gedaalde kaasprijs. Voor de tweede helft van dit jaar wordt weliswaar een lichte verbetering verwacht, maar die kan de daling van het eerste half jaar niet goedmaken. Ongeveer 60

¹⁵ Stond 1986! ZHN

procent van de bij Noord-Nederland aan geleverde melk verdwijnt in de kaasbak. (Aar komt bi dat nog een flinke hoeveelheid melk rond 15 procent) aan de CCFriesland moet worden geleverd waar op basis van de kaasprijs wordt uitbetaald. Voor driekwart is de coöperatie dus afhankelijk van de ontwikkelingen op de kaasmarkt.

De directie van *DMV-Campina* zei te hopen dat de Nederlandse kaasproducenten de beheersing en discipline op kunnen brengen om niet meer te produceren dan de markt kan opnemen. „Daarbij moet men niet te gemakkelijk met de beschuldigende vinger naar het Zuiden wijzen, maar accepteren dat ook in Zuid-Nederland kaas geproduceerd wordt” en dat daar nog steeds een relatief bescheiden deel van de melk tot dit produkt wordt verwerkt.

Noord-Nederland-directeur ir. Bernard Bijvoet, geconfronteerd met deze opmerking zei: „Wie zich verontschuldigt beschuldigt zichzelf”, maar verder wilde hij niemand de zwarte piet in de schoenen schuiven. Hij volstond met de mededeling dat er de laatste tijd weer een redelijk evenwicht in vraag en aanbod is gekomen en dat de Leeuwarder notering weer iets omhoog is gegaan.

DMV-Campina heeft overigens vorig jaar de kaasproduktie wel met vijftien procent verhoogd, zo werd gisteren op de persconferentie na afloop van de ledenraadsvergadering opgemerkt. Drs. Meihuizen: „Wat een ander doet ze zien maar. Wij worden er niet meer zenuwachtig van. Wij gaan eerst orde op zaken stellen in eigen huis”.

Dat Laatste houdt onder andere een andere marktbenadering in. In Nederland worden de grote afnemers rechtstreeks door *Noord-Nederland* van kaas voorzien. Daar komt geen tussenhandel meer aan te pas. Dat laatste is in Duitsland en Frankrijk nog wel het geval. Volgens ir. Bijvoet gaat ook dat op den duur veranderen. De tussenhandel wordt uitgeschakeld dan wel overgenomen. Niet zozeer omdat de producent dat wil, maar omdat de afnemer daartoe het initiatief neemt.

Noord-Nederland zet 30 procent van de produktie buiten de EG af. De markt is daar verslechterd. Traditionele afnemers als Venezuela en te Egypte zijn weggevallen. Bovendien is Nieuw Zeeland agressief bezig. De melkprijs is daar flink gekelderde en heeft ertoe geleid dat men enkele „Europese” afnemers over heeft kunnen nemen. Naar de EG-landen gaat 25 tot 30 procent van de produktie en in Nederland blijft ongeveer 40 tot 45 procent. Het Frico-aandeel in de kaasafzet in Nederland stijgt enigszins.

Achterop

Over de kaasdivisie is ook gesproken in het met de vakbonden, de centrale ondernemingsraad en de Landbouw Hogeschool uit Wageningen op te stellen bedrijfsplan. Dat plan vloeit voort uit het eind vorig jaar na een staking gesloten „Akkoord van Heerenveen”. Tot dusver is onder andere geconcludeerd dat er sprake moet zijn van een breed assortiment. Dat heeft wel een hogere kostprijs tot gevolg. „*Noord-Nederland* dreigt, wat schaalgrootte en technische stand betreft, achterop te raken. Alhoewel door het versterken van de marketing en produktieontwikkeling de positie kan worden verstevigd, is er geen rendementsverbetering te verwachten zonder structurele maatregelen”.

Over de poederdivisie wordt gezegd dat men zich zal moeten richten op wei en vol poeder. „Het zal een extra inspanning vragen om de positie hierin uit te bouwen”. Zorgwekkend wordt de achterstand in schaalgrootte genoemd wat de consumptiemelkdivisie aangaat. De botervetdivisie wordt geplaagd door een onzeker EG-beleid. Men vraagt zich af of men zich in de toekomst ook moet richten op produkten met een hogere toegevoegde waarde.

Meihuizen (54) verlaat directie Noord-Nederland **Opvolger wordt Bernhard Bijvoet (46)**

LEEWARDEN - Drs. Sam Meihuizen (54) uit Assen treedt in het voorjaar van 1987 terug als voorzitter van de centrale directie van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*. Hij wordt opgevolgd door ir. Bernard Bijvoet (46) uit Oudkerk. Reeds bij het ontstaan van *Noord-Nederland*, enkele jaren geleden, heeft Meihuizen te kennen gegeven het voorzitterschap van de centrale directie maar voor beperkte tijd op zich te willen nemen. Hij blijft wel adviseur van de onderneming. Ir. Bijvoet is sinds september 1982 bij *Noord-Nederland* werkzaam en maakt ook nu al deel uit van de centrale directie. De directie-opvolging is voor het bestuur aanleiding een organisatie-adviesbureau in te schakelen. – zie ook 1987-03-31

Frico wil zeven fabrieken sluiten **Verlies van 363 banen, geen gedwongen, ontslagen.**

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De coöperatieve zuivelindustrie *Noord-Nederland* is van plan de komende vier jaar zeven fabrieken te sluiten. Het gaat om de kaasfabrieken van Dokkum,¹⁶ Wommels, Donkerbroek, Sint Nicolaasga, Kolderveen en Koekange en de melkinrichting van Emmen.

Daarmee zijn 363 arbeidsplaatsen gemoeid. Er zullen echter geen gedwongen ontslagen vallen. Tot 1990 gaan er bij de Frigo/Domo 280 mensen in de vut. Bovendien is er sprake van arbeidstijdverkorting.

De voorgenomen sluiting van de zeven bedrijven staat in het 270 pagina's tellende ondernemingsplan. Na de staking in november vorig jaar is overeengekomen dat er een dergelijk plan zou komen voor de hele onderneming. De vakbonden spraken toen hun ongenoegen uit over de manier waarop *Noord-Nederland* vier kaasfabrieken (Dokkum, Donkerbroek, Sint Nicolaasga en Koekange) wilde sluiten en voegden de daad bij het woord.

Concurrerend

Het uitgangspunt voor dat ondernemingsplan was dat *Noord-Nederland* de boeren een regionaal en nationaal concurrerende melkprijs zou kunnen uitbetalen. Volgens directeur drs. Sam Meihuizen zal de sluiting van de zeven fabrieken leiden tot een jaarlijkse redemingsverbetering van 125 tot 30 miljoen. Met dat streven zijn de vakbonden alvast akkoord gegaan. Dat komt neer op 1,3 cent per kilogram melk. Het bestuur van de coöperatie is van oordeel dat die verbetering van de uitbetalingscapaciteit absoluut noodzakelijk is. Het alternatief, waar de Voedingsbond FNV mee komt, zal ook die doelstelling hebben.

¹⁶ Op de site www-zuivelfabrieken.nl als Betterwird

CNV-bestuurder: in beginsel niet weer een aanvaring

LEEWARDEN - „In korte tijd hebben wij twee keer een aanvaring gehad met *Noord-Nederland*. Het zou een goede zaak zijn, als dat nu niet weer op korte termijn het geval zou zijn”. Zo reageerde CNV-bestuurder Syds Kloosterman uit Ommen op het gisteren gepresenteerde ondernemingsplan van deze zuivelcoöperatie. Hij doelde daarmee op de staking in november vorig jaar en op die van dit voorjaar. Volgens hem is er duidelijk ruimte voor alternatieven. Dick Heinen van de Voedingsbond FNV zei, dat er een sfeer is geschapen waarin zinvol overleg met de directie mogelijk is. „De zaak is beter onderbouwd dan vorig jaar en er zijn duidelijk aanzetten gegeven tot een betere en agressievere benadering van de markt door de grootste kaasproducent van Europa. Daar komt geen gehakketak over”.

Volgens Tjeerd Oosterhof uit Dronrijp, de voorzitter van de *Centrale Ondernemings Raad* van *Noord-Nederland*, is het nu voorgestelde niet een complete verrassing geweest. Alleen, op het moment dat je het hoort is het ingrijpender dan je van tevoren had gehoopt. De *COR* zal zich nader op de situatie beraden en daarna met een standpunt komen. Men zal trachten de plannen een draaglijker aanzien te geven „en wy hope der foldwaande arguminten foar te ha”. Volgens Oosterhof is het van belang dat er rust komt in de zuivelfabrieken van *Noord-Nederland*. Sinds het ontstaan van de coöperatie in 1983 is het personeel bij voortdoring geconfronteerd geweest met sluitingsplannen. Dat heeft de werklust niet bevorderd “It is dúdlik dat der wat barre moat en dat net alle fabriken iepen bliuwe kinne “, zegt Oosterhof. Hij hoopt alleen dat er nu een situatie zal ontslaan, waarin het personeel zich kan vinden en die aanleiding zal geven tot meer gemotiveerdheid.

Kloosterman ontkent niet, dat de plannen vooral een klap zullen betekenen voor de mensen in Wommels en Kolderveen. Die fabrieken stonden de vorige keer niet op nominatie om gesloten te worden. Datzelfde was het geval met de melkinrichting in Emmen. Het personeel daar vreesde echter al geruime tijd geleden dat er wat zou gebeuren met het bedrijf. Dat kwam toen onder andere tot uiting op een FNV vergadering in Warga. Volgens Kloosterman wist het personeel van Donkerbroek, Sint Nicolaasga, Dokkum en Koekange al hoe de vlag erbij hing. Volgens Dick Heinen van de Voedingsbond FNV (de bond heeft er in het Noorden in de eerste zeven maanden van dit jaar 385 leden bijgekregen) was er nog een studie gaande over de drie melkinrichtingen. De produktie zou gestroomlijnd worden, maar de drie inrichtingen zouden blijven draaien. Het ondernemingsplan doorkruist die studie. “En daarom is dit duidelijk wel een verrassing voor de mensen in Emmen.”

De Voedingsbond FNV zal het uitgangspunt van die studie duidelijk als inzet bij de onderhandelingen kiezen. Bovendien komt de bond met een eigen alternatief. Volgens Heinen kan de 1,3 cent verhoging van de melkprijs voor de boeren van *Noord-Nederland* op een andere manier verdiend worden dan door sluiting van zeven fabrieken. Er zal nog meer melk in de kaasbak gaan. Zowel de bonden als de directie zijn volgens Heinen van oordeel, dat er een structurele overcapaciteit moet zijn. De directie denkt volgens hem echter aan werken in de weekeinden en de bond wil die overcapaciteit in de huidige bedrijfstijd inbouwen.

Verbazing

Kloosterman kan zich voorstellen, dat tal van mensen verbaasd zullen zijn. In november vorig jaar werd er gestaakt omdat er vier fabrieken zouden worden gesloten. Nu gaan er zeven dicht en reageert zijn bond gematigd. Hij stelt echter uitdrukkelijk dat de sluiting van de vier

bedrijven veel weg had van een hapsnapbeleid en van natte-vingerwerk. Bij het samenstellen van het huidige ondernemingsplan is de problematiek van *Noord-Nederland* echter uitgebreid besproken. De Superheffing en de slechte situatie waarin de zuivelindustrie verkeert, vergen evenwel aanpassingen.

„Er is nu een betere basis dan in november. Bovendien hebben wij nu niet een dictaat gekregen, maar is er eerst overleg gepleegd”.

Volgens hem zijn er nog wel enkele punten aan te wijzen, die ruimte geven voor wijzigingen. Er moet plaats komen voor kaasopslag. Dat zou volgens hem in een van de te sluiten fabrieken kunnen gebeuren. Ook volgens directeur Sam Meihuizen zou men moeten nagaan in hoeverre één tot twee fabrieken alsnog bij het randgebeuren kunnen worden betrokken.

Kloosterman denkt dan ook aan het starten van een proeffabriek voor productvernieuwing. Meihuizen heeft daar echter Wolvega voor op het oog, een fabriek die open blijft. Hij wil die proeffabriek bij voorkeur onderbrengen in een bedrijf waar melk wordt aangevoerd. Volgens Heinen zou men moeten nagaan, of de activiteiten van de Frico-dochter Koster in het Noordlandse Oosthuizen niet naar Friesland of Drenthe kunnen worden overgeheveld. “Dat kan andere perspectieven bieden, Er is per slot van rekening ruimte om te onderhandelen. Wat nu is voorgesteld, is geen wet van Meden en Perzen”. Tot 1 november hebben vakbonden en ondernemingsraad de gelegenheid met alternatieven te komen.

Honderd miljoen

Het sluiten van zeven fabrieken van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* houdt in, dal de resterende zeven kaasfabrieken aangepast moeten worden. Dat vergt een extra investering van zo'n honderd miljoen gulden. Die investeringen zullen plaats vinden in Wolvega, waar de produktie van Sint-Nicolaasga en Donkerbroek zal plaatst vinden. De produktie van Edammer kazen van Wommels zal in Marum worden geconcentreerd en de produktie van onder andere foliekaas gaat van Kolderveen naar Dronrijp. De consumptiemelk van Emmen wordt straks in Warga en Groningen gemaakt. Naast de genoemde fabrieken blijven die van Bergum, Tuk en Oosterzee open.

De sluiting van de bedrijven zal ook andere gevolgen voor de fabrieken hebben die open blijven. Volgens Kloosterman wordt de bedrijfstijd daar uitgebreid. Men gaat – op Oosterzee na – van twee naar drie ploegen. Als er pieken in de produktie zijn, acht hij het niet uitgesloten dal er ook zaterdags zal moeten worden gewerkt. Daar staat tegenover dat er ook kansen zijn om mensen die tijdelijk in dienst zijn, een vaste aanstelling te geven. Er gaan wel 383 arbeidsplaatsen weg (bij Noord-Nederland werken 3116 mensen), maar er komen ook nieuwe arbeidsplaatsen voor terug.

Dat laatste houdt onder andere verband met het feit, dat *Noord-Nederland* ook in het plan heeft staan dat er voor alle markten een meer professionele en commerciële aanpak zal komen. In de praktijk komt dat neer op het meer en meer uitschakelen van tussenpersonen als groothandelaren en commissionairs. Bovendien zal men investeringen gaan doen in de melkpoederfabriek in Beilen. Men wil vooral meer activiteiten ontplooien in producten met een hogere toegevoegde waarde, de koffie-creamer Completa bijvoorbeeld bijvoorbeeld. Dat zal een vermindering van bulkproducten tot gevolg hebben. Ook de weisector zal meer aandacht krijgen.

Provinciale Zeeuwse Courant, 21/08/1986; p. 6/24

Export zuivelprodukt 30 procent gekelderd

Leeuwarder Courant 1986-08-30

Bonden: er moet wat gebeuren om fabriek Emmen te behouden

EMMEN - De Voedingsbonden van de FNV en het CNV hebben gisteren met het personeel van de Coöperatieve Melkinrichting Emmen de plannen van de directie van *Noord-Nederland* om de lokatie in Emmen te sluiten, besproken. “De mensen weten nu precies hoe de vlag erbij hangt en de eerste schok is verwerkt. Het personeel is gesterkt in de overtuiging, dat er iets moet gebeuren om Emmen open te houden” ,aldus Dick Heinen van de Voedingsbond FNV.

Over eventuele stakingsacties is nog niet gesproken. Eerst zullen de bonden met de directie van *Noord-Nederland* om de tafel zitten om het ondernemingsplan, dat neerkomt op de sluiting van de melkinrichting in Emmen en het afstoten van de kaasfabrieken in Wommels, Dokkom, Sint Nicolaasga, Donkerbroek, Koekange en Kolderveen, te bespreken.

Bij de bijeenkomst werd volgens een afspraak lussen de bedrijfsledengroep en de directie de pers niet toegelaten. Afgaande op de woorden van de bestuurder van de Voedingsbond is van gelatenheid onder het personeel geen sprake. Men is zeker niet van plan de zaken op zijn be- loop te laten, zeker niet nu de directie van *Noord-Nederland* de sluitingsplannen bekend heeft gemaakt, terwijl nog geen overleg is gevoerd met de betrokken partijen over een studie om te komen tot een efficiëntere bedrijfsvoering. De uitkomst van die studie werd in juni gepresen- teerd.

Heinen meent dat *Noord-Nederland* de provincie Drenthe helemaal wil ontmantelen. Na af- loop van de bijeenkomst in Emmen zei hij rekening te houden met de mogelijkheid dat de di- rectie op termijn zelfs tot één lokatie voor de verwerking van dagverse melk wil komen. Dat hoeft niet eens Groningen of Warga te zijn, het kan ook een heel nieuwe lokatie worden, op- perde de FNV-bestuurder.

Volgens Heinen was het uitgangspunt van de studie naar de bedrijfsvoering om alle drie de melkinrichtingen van de coöperatie - in Warga, Groningen en Emmen - open te houden. De Voedingsbond FNV heeft dan ook verontwaardigd gereageerd op de sluitingsplannen. “Wij zijn uitgegaan van een stroomlijning van de consumptiemelkbedrijven. Dat daar iets moet gebeuren, daar zijn we het over eens. Wij zien echter voldoende mogelijkheden om alle drie de fabrieken open te houden, door de pijn te verdelen,” aldus Heinen.

De FNV denkt daarbij onder meer aan verwerking van dagverse melk in Groningen en Warga met daarnaast Emmen, waar de productie van specialiteiten geconcentreerd zou kunnen wor-

den. De bond erkent dat ook in dat geval op alle locaties een aantal arbeidsplaatsen verloren zou gaan. Heinen ziet weinig perspectief in sluiting van de locatie Emmen zonder gedwongen ontslagen. Het personeel zou dan moeten pendelen naar Beilen of Tuk. In Emmen werken 120 mensen.

Vooralsnog houdt de bond vast aan het uitgangspunt van de studie met als inzet het open houden van alle drie de melkinrichtingen. “De directie heeft gezegd dat zinvol overleg mogelijk is. Wij gaan ervan uit dat de sluiting van minder dan zeven fabrieken bespreekbaar is”.

Leeuwarder Courant 1986-08-30

In Wommels dreigt sluiting van kaasfabriek „Net ferhúzje heit, dan kin ik net mear keatse”

Door Roel Snijder

WOMMELS - Wommels viert deze dagen het jaarlijkse dorpsfeest, maar de werknemers van kaasfabriek *De Takomst* doen minder uitbundig mee dan andere jaren. Vorige week werd bekend dat de coöperatieve zuivelindustrie *Noord-Nederland* de komende vier jaar zeven kaasfabrieken wil sluiten, waaronder die in Wommels. De plannen betekenen grote onzekerheid voor ongeveer veertig gezinnen, al zullen er geen gedwongen ontslagen vallen. Maar ook voor het tweeduizend inwoners tellende dorp kan de sluiting van een van de twee industriële vestigingen (de andere is de lederwaren- en zeilmakerij KMA) gevolgen hebben. De gemeente, de middenstand en het verenigingsleven zijn niet direct verontrust, maar houden de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten.

Voor de veertig werknemers van *De Takomst*, een Fusie uit 1964 van de zuivelfabrieken van Wommels, Wieuwerd, Scharnegoutum en Oosterend, kwam de onheilstijding als een donderslag bij heldere hemel. Voorzitter Tjitse de Vries van de ondernemingsraad en chef technische dienst: „Dit is in grutte slach foar de arbeiders. It rint goed, dat wa hie dit tocht? Ferline wike wie der noch gjin réaksje fan de minsken. Se wisten net wat se hearden. Se wienen der stil fan. Mar no komt it wat los. Wy begripe ek wol dat it ekonomysk miskien better foar de Noard-Nederlan is, mar foar ús en it doarp is it únbegryplik.”

Pier Wijnia (41) werkt al negentien jaar bij *De Takomst*, woont in Wommels, is getrouwd en heeft drie zoons van twaalf, zestien en achttien jaar. „Doe't ik mei it ferhaal thús kaam, sei de lytse jonge fuortendaliks: 'Ik wol net ferhúzje heit, dan kin ik hjir net mear keatse'. Hy gúlde der oer. Wy hawwe it spul no wat op streek en wy hechtsje oan it doarp. It is gesellich, mei in fleurich ferieningslibben. Yn'e fjirtich is net de leeftyd om oars noch maklik oan't wurk te kommen. Ik hie hast in nij hús kocht. No ik bin bliid dat ik it net dien ha.”

De Takomst in Wommels is een goed lopende fabriek, dat staat volgens directeur *Sytse Folkerts* buiten kijf. „Dit rint as in klok. Us fabryk hat ien fan de beste 'Edammerlijnen' fan Noard-Nederlan, miskien wol de beste. Hjir hienen wy yndied net op rekkene. Mar eltsenien tinkt dat it fest stiet dat it fabryk ticht giet. It sit wat oars: de plannen fan de koöperaasje sizze dat it fabryk ticht giet as de ferskate ferwachtings yn fiif jier útkomme. It úndernimmingsplan giet fan dy ferwachtings út, mar it kin fansels altiten noch oars rinne. Dat hinget fan'e ekonomy en tsi- ismerk yn it Midden-Easten óf Ik ha it gefoel dat wy it noch wol wat langer útnalde.”

„Mar de minsken libje no yn únwissens, omt allinnich nei búten komt dat it spul ticht giet. Yn it plan wurdt praten oer in nije fabryk mei in gruttere produksje. Dat kin hjir net, dêr is gjin romte foar. Mar op dit stuit hat Noard-Nederlan *De Takomst* noch slim nedich. Wy ferwachtsje dat de produksje de kommende jieren noch wat omheech giet. Wy hawwe beste tsiismakers, de measten komme wol wer oan't wurk. Se moatte dan miskien wol út Wommels wei. Dat is foar in soad lju net sa noflik, mar it kin net oars. De tiid stiet net stil.”

Volgens Folkerts zal *Noord-Nederland* na de eventuele sluiting bekijken of de fabrieksruiimte nog kan worden gebruikt voor nevenactiviteiten als opslag en distributie. „Mar oars wurdt it ferkocht oan de heechste bieder en dan is it de taak fan'e gemeente om te bemiddeljen foar in oare bestimming.” Deze uitleg deed Folkerts afgelopen woensdag ook op een door de middenstand en de dorpsvereniging belegde bijeenkomst, waarbij tevens wethouder Pier Noordmans van Littenseradiel aanwezig was. De verschillende partijen hadden behoefte aan duidelijkheid.

Voorzitter Tjeerd Schraa van de middenstandsbefangen: „Wy wisten net hoe 't it krekt siet No wol. As alles trochgiet is it net best foar it doarp, mar it is slimmer foar de minsken op it fabryk. It is in dúdlike saak fan Noard-Nederlan. Neat tsjin yn te bringen, want dan graaie wy yn in oar syn pong. Dy fjirtich gesinnen bringe foar de middenstan miskien wol in heal miljoen op yn't jier. mar it is noch net sein dat eltsenien fuort giet. En it doarp kin him ek wol steande halde. Wy krije in nei gemeentehús, dat skeelt wer.”

Ook de dorpsvereniging toont zich nog niet ongerust. Voorzitter Arme Bokma: „Wy kinne der no noch net folie fan sizze. Mar wy halde de saak no goed yn'e gaten. Wy moatte nei alternativen útsjen. Op dit stuit berikke we ek neat mei op de barrikaden te stean en mei de fust op tafel te slaan”.

Burgemeester mr. Johan Oldenziel meent dat Littenseradiel weinig invloed kan hebben op de gang van zaken rond de kaasfabriek: „Directeur Folkerts verkoopt geen onzin natuurlijk. Het was een duidelijk en goed gedocumenteerd verhaal. Als de sluiting onontkoombaar is, dus als er geen speld meet tussen te krijgen is, dan kan de gemeente twee dingen doen: morele druk uitoefenen of met geld komen. Beiden hebben geen zin, *Noord-Nederland* moet dan wel reorganiseren, en bovendien hebben we het geld niet”

„Het is dan de vraag, wat er gebeurt met het gebouw midden in het dorp. Dat mag niet leeg blijven staan. Daar kan de gemeente misschien in bemiddelen. Maar het is net als in ieder ander dorp een zaak van plussen en minnen. Er verdwijnt wat en er komt wat bij. In Wommels is dat een zuivelfabriek tegen een gemeentehuis. Spijtig dat er iets moet verdwijnen, zeker, maar het is de realiteit.”

Leeuwarder Courant 1986-09-01

FNV: „Friese boer is altijd voorgelogen”

OOSTERWOLDE – „In Friesland zijn de boeren al voorgelogen. Bij elke nieuwe sluiting werd hun voor gespiegeld dat de melkprijs daardoor omhoog zou gaan. Tientallen fabrieken zijn in de loop der jaren dicht gegaan. De melkprijs daardoor minstens f 1,50 moeten zijn, maar is nog maar 80 cent.....”

Deze reactie kwam zaterdagmiddag van een vooraanstaand Fries kaderlid van de Voedingsbond FNV regio Noord. De bond kwam zaterdag in Oosterwolde bijeen om zich voor te bereiden op het nieuwe vakbondsseizoen. Tot de aanwezigen behoorde ook landelijk voorzitter Greetje Lubbi. Zij verscheen 's middags in hotel *De Zon* om op te roepen tot solidariteit in de komende zuivelonderhandelingen rond het voornemen van de zuivelindustrie *Noord-Nederland* (Frico/Domo) om zeven fabrieken te sluiten.

Greetje Lubbi: “Kijk straks niet in de eerste plaats of je eigen bedrijf ook op de lijst staat, maar probeer een gezamenlijk front te maken. En waak er bovendien vooral voor dat de directies jullie niet tegen elkaar uitspelen”. Zij voorspelde de sectie zuivel geen gemakkelijk jaar, gezien het feit dat alle grote Nederlandse zuivelreuzen „driftig aan het studeren zijn hoe ze goedkoper kunnen produceren. Boven ons hangen de donkere wolken van een groot aantal reorganisaties.”

De dreigende zuivelproblemen vormden overigens slechts een zijdelings t van discussie op de drukbezochte bijeenkomst, waar voornamelijk technisch-organisatorische zaken aan de orde kwamen. [...]

Leeuwarder Courant 1986-09-01

In Fricoplan te weinig naar wensen verkopers gekeken

CNV vakbondsbestuurder Henk Amperse:

SINT NICOLAASGA - De centrale directie van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* (Frico-Domo) is voorbij gegaan aan de keuze van Bouter-Bontje voor de komende jaren. Bouter-Bontje is de voor *Noord-Nederland* overgenomen kaasverkooporganisatie die zowel op de binnenlandse- als op de buitenlandse markt opereert. CNV-bestuurder Henk Amperse zei dat vanmorgen op een vakbondsbijsamenkomst in Sint Nicolaas ga. De zuivelfabriek in dat dorp wordt voor de derde keer met sluiting bedreigd. De fabriek is één van de zeven Frico-fabrieken die op de nominatie staan te worden opgeheven.

Amperse: „Ik heb heel toevallig een papiertje met de wensen van Bouter-Bontje gezien. Ik vind dat je als centrale directie daar zeker gehoor aan moet geven. Wat er nu gebeurt is totaal onbegrijpelijk en dus vormt het voor ons een goed aanknopingspunt voor het gesprek met de directie.”

Amperse zei jaren te hebben gewerkt voor de bond bij bedrijven van Wessanen. Daar hebben ze volgens hem wel geluisterd naar de mensen die wisten hoe de markt in elkaar stak en dat heeft succes gehad. Eigenlijk zouden de mensen die de markt kennen ook bij de onderhandelingen tussen bonden en directie over het ondernemingsplan moeten zitten, aldus de CNV-er.

Volgens FNV-bestuurder Dick Heinen wordt er in het ondernemingsplan vrijwel alleen gedacht aan het drukken van de vaste kosten. Daardoor wordt de positie van de coöperatie op den duur niet verbeterd. „Over een paar jaar zit je weer in de problemen. Als je alleen maar grootschaligheid wil zouden dus de fabrieken van de *Goede Verwachting* in Workum en de *Zuidoosthoek* in Oosterwolde de poorten zo ook wel kunnen sluiten”.

Hij vond het merkwaardig dat *Noord-Nederland* de fabriek in Wommels dicht wil doen terwijl die juist een grote bijdrage levert aan de melkprijs. Ook zei Heinen het vreemd te vinden

dat de 'Frico' de produktie van lunchkaasjes, die een hoge toegevoegde waarde hebben, wil afstoten. De verkooporganisatie ziet volgens hem best kans om meer van die kaasjes te verkopen.

Heinen en Amperse wilden nog geen mededelingen doen omtrent defabrieken die volgens de bonden wel open zouden kunnen blijven. In Sint Nyk zei Heinen alleen: „Als je hier zit weet je dondersgoed dat je niet achteraan zit.” Een van de werknemers merkte op dat Sint Nyk „mei gloarje” de melkprijs met een cent zou kunnen verhogen, als er maar goed in werd geïnvesteerd.

Amperse zei dat hij het ondernemingsplan heel anders zou willen benaderen dan tot dusver, als het zwart op wit zou staan dat de boeren er een 1,3 tot 1,5 cent per kilogram melk op vooruit zouden gaan. Die bedragen zijn in het ondernemingsplan genoemd maar volgens Heinen op aannames gebaseerd. „Laat ik zeggen op hoop. ..” Amperse: „Over wat de boer op korte termijn kost wordt niet gesproken.” Volgens Heinen wordt in het ondernemingsplan gerept van een verhoging van de produktie van Maasdammer kaas van 4000 ton naar 12000 ton in 1990.

Leeuwarder Courant 1986-10-03

NN. en vakbond nog niet rond met ondernemingsplan

LEEUWARDEN - De directie van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* (Frico/Domo) en de vakbonden hebben vanmorgen nog geen overeenstemming bereikt over het ondernemingsplan. Zoals bekend, wil *Noord-Nederland* zes kaasfabrieken sluiten alsmede de melkinrichting in Emmen. Van de zijde van de vakbonden werd gezegd dat de indruk bestaat dat er voor Emmen nog kansen zijn. De bonden willen in elk geval graag dat er een bedrijf in zuidelijk Drenthe open blijft in verband met de geografische spreiding van de locaties.

Van de zijde van de directie werd vanmorgen desgevraagd gezegd dat de gesprekken in positieve en constructieve sfeer verlopen. Beide partijen willen graag tot een goed resultaat komen. Gisteren begonnen de gesprekken om vijf uur in de middag. Vanmorgen om vier uur werd besloten volgende week weer bijeen te komen en mogelijk dan de zaak af te ronden.

Leeuwarder Courant 1986-10-09

NN. en vakbonden met nieuw plan naar hun achterban

LEEUWARDEN. - De directie van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* en de vakbonden (Voedingsbond FNV en Industrie- en Voedingsbond CNV) hebben na een avond en een nacht vergaderen vanmorgen vroeg een nieuw plan voorgelegd. In de loop van deze week zal dat met de achterban worden besproken

Zowel van de zijde van de directie als van de bonden wenste men derhalve nog geen concrete Inlichtingen te geven.

Vrijwel zeker is er in beginsel overeenstemming bereikt over de sluiting van de fabrieken van **Dokkum** en **Koekange**. Over Donkerbroek wordt nog onderhandeld. De mogelijkheid is besproken of de *Wadland BV* op den duur niet in dat bedrijf gevestigd zou kunnen worden.

Wadland BV is een project van alle Friese zuivelcoöperaties over de verwerking van geitenmelk in het kader van Pak een Tweede Tak.

Bovendien lijkt er een mogelijkheid te zijn geschapen of de melkinrichting in Emmen of de kaasfabriek van Kolderveen open te houden. De bonden hebben, van meet af aan aangedrongen op een regionale spreiding van de vestigingen, van *Noord-Nederland*. Het openhouden van één van deze fabrieken zou in dies opzet passen.

In het oorspronkelijke plan van *Noord-Nederland* staat ook dat de kaasfabrieken van Sint Nicolaasga en Wommels zouden moeten worden gesloten. Hoe de positie van die fabrieken in het binnenkort voor te leggen concept is geregeld wilde men vanmorgen niet zeggen. Eén van de bedrijven zou mogelijk nog dienst kunnen doen als opslagplaats.

Leeuwarder Courant 1986-10-10

St. Nyk blijft voorlopig open, Wommels vrijwel zeker niet Voorstel directie Noord-Nederland:

LEEUWARDEN - Als het aan de directie van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* ligt blijft de fabriek van Sint Nicolaasga voorlopig open en gaat de fabriek in Wommels toch sluiten. Tijdens de besprekingen die de vakbonden in een eerder stadium in de fabrieken hebben gevoerd, werd gezegd dat Sint Nicolaasga niet aan de achterste speen zou liggen als de mogelijkheid bestond van de zeven te sluiten bedrijven nog een paar open te houden. In Wommels werd toen met verbazing geconstateerd dat een bedrijf, dat een grote inbreng heeft in de rentabiliteit van *Noord-Nederland*, zou moeten sluiten.

Zoals bekend, wil de *Noord-Nederland* zeven fabrieken sluiten. Met de vakbonden wordt overleg gepleegd over de te volgen koers. Dat heeft deze week geleid tot een niet in de openbaarheid gebracht tussenvoorstel van de directie. Zowel het bestuur van *Noord-Nederland* als de leden van de Voedingsbond FNV en de Industrie- en Voedingsbond CNV zullen hun mening daarover moeten geven.

Over de fabriek in Sint Nicolaasga zegt de directie, dat gedurende de periode dat de huidige produktie van kleine broodkaas. Friese en Leidse kaas wordt overgeheveld naar het bedrijf in Wolvega er in Sint Nyk Goudse van 10 en 12 kilo kan worden gemaakt. Na verloop van tijd zal de zaak in Sint Nyk opnieuw worden bekeken. Als de soorten die nu in deze fabriek worden gemaakt elders zijn ondergebracht „zal de vrijkomende produktieruimte naar behoefte kunnen worden opgevuld met extra produktie van Gouda 10/12 kilogram”, aldus het voorstel. De produktie van Edammer wordt geconcentreerd in Marum. Dat houdt in dat Wommels zijn functie zal verliezen. Een definitieve beslissing daarover zal niet voor 1 januari 1988 worden genomen. Als Marum aan de gestelde eisen voldoet zal Wommels dichtgaan.

Overigens heeft de directie toegezegd dat voor alle te sluiten bedrijven een onderzoek zal plaatsvinden naar het aanwenden van andere activiteiten. Het gaat daarbij om de opslag van leeftijdskaas, produktie van nieuwe produkten, huisvesting van kaasdistributiecentra, verwerking van andere dan koemelk en het aanwenden van andere zuivelactiviteiten.

In het onderhavige voorstel wordt, zoals bekend, alleen Donkerbroek concreet genoemd als fabriek waar wat anders kan gebeuren. *Noord-Nederland* denkt dat bedrijf voor drie jaar ver-

huren aan *Wadland BV* voor het verwerken van geite- en schapemelk. „Uitdrukkelijk wordt daarbij bepaald, dat verwerking van koemelk ook naar de toekomst toe uitgesloten is”.

Over de andere drie kaasfabrieken is het nieuwe voorstel kort en duidelijk: Koekange moet zo snel mogelijk sluiten. Er zal wel extra aandacht worden besteed aan werknemers die bij sluiting van Ruinerwold naar Koekange zijn overgeplaatst. Dokkum gaat ook dicht zodra de productie is overgeheveld naar Oosterzee en Marum. Wat Kolderveen betreft wordt een slag om de arm gehouden. Het bedrijf zal niet voor 1 januari 1988 sluiten. De fabriek blijft ingericht voor de productie van foliegerijpte kaas.

Als blijkt dat binnen de daarvoor gestelde tijd „structurele onderbezetting optreedt zal opnieuw over de positie van Kolderveen worden gesproken”.

Ook de melkinrichting in Emmen werd aanvankelijk genoemd als één van de te sluiten vestigingen van *Noord-Nederland*. Men wil de productie concentreren in Warga en Groningen. Eerst zal een studie moeten worden afgerond. Eind dit jaar zal daaruit blijken wat er voor het bedrijf in Emmen overblijft.

Verder stelt de directie onder andere voor met de vakbonden één overeenkomst te sluiten over de gevolgen van sluiting voor de werknemers. Ook wil men een organisatieplan ontwikkelen dat is afgestemd op marketing-activiteiten. Over een eventuele toename van weekendwerk zal overleg met de bonden worden gevoerd.

Leeuwarder Courant 1986-10-10

EG overweegt boetes voor vijf Nederlandse zuivelconcerns

Onderzoek naar prijsafspraken

BRUSSEL-DEN HAAG (GPD) - De Europese Commissie onderzoekt het gedrag van vijf Nederlandse zuivelbedrijven. Ze zouden zich schuldig hebben gemaakt aan zogeheten kartelvorming (prijsafspraken). Men zou melk tegen te lage prijs in België hebben verkocht. Berichten dat miljoenenboetes dreigen zijn niet bevestigd. Over enkele weken zou het dagelijks bestuur van de EG zijn besluit bekend maken, zo wordt verwacht.

De zuivelbedrijven waar het om gaat zijn *Melkunie-Holland*, *DMV-Campina*, *Coberco*, *Noord-Nederland* en *Menken-Landbouw*. Deze vijf beheersen de markt in Nederland. Ze zouden volgens „Brussel” mogelijk samenwerken om via lagere prijsbiedingen orders te krijgen van grote warenhuizen in België. In dat land kent men geen minimumprijs voor melk zoals bij ons, althans niet voor gesteriliseerde melk (80 procent van het verbruik).

De Nederlandse bedrijven zouden enkele jaren geleden begonnen zijn melk aan te bieden die in België twee frank (ongeveer een dubbeltje) lag onder de normale winkelprijs. Deze campagne was bedoeld als antwoord op het feit dat Nederlandse winkels Belgische (gesteriliseerde) melk beneden onze wettelijke minimumprijs verkopen. Feit is dat de Belgen volgens het Europese recht niets met die bepalingen te maken hebben. Omgekeerd geldt wel dat Nederland geen „verse” (gepasteuriseerde) melk tegen prijzen beneden het Belgische wettelijke minimum mag verkopen.

Als er boetes komen valt te vrezen dat de melkveehouders van de coöperatieve bedrijven (vier van de vijf) de rekening daarvoor op hun bord krijgen. Een extra last, omdat ze toch al worden geplaagd door de kosten van de superheffing en andere beperkende maatregelen. In Nederlandse zuivelkringen is voorlopig verbaasd gereageerd.

Leeuwarder Courant 1986-10-13

Voedingsbond FNV niet met voorstellen van NN. akkoord **Kleine minderheid voelt nu al voor een staking**

OOSTERWOLDE - De leden van de Voedingsbond FNV gaan niet akkoord met de voorstellen van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* om tenminste vier kaasfabrieken te sluiten. Een grote meerderheid van de zaterdag talrijke aanwezigen in *Hotel De Zon* in Oosterwolde vond dat de voorstellen niet voldoende waren en gaf districtsbestuurder Dick Heinen uit Assen opdracht weer met de directie te gaan onderhandelen. Een zestiental leden, voornamelijk uit Donkerbroek, was bereid nu al te gaan staken. Zij vormden een kleine minderheid. Binnenkort zal ook de Industrie- en Voedingsbond CNV zich over de voorstellen buigen. Het kader van die bond heeft er in eerste instantie evenmin positief op gereageerd.

Eén van de bezwaren was dat de voorstellen als zwaluwstaarten in elkaar grijpen. Als de bonden een onderdeel willen veranderen begint meteen het hele plan te rammelen. Bovendien zei Heinen, dat „er geen directeur is te vinden die een veehouder durft te verzekeren dat bij het doorgaan van dit plan de melk prijs in 1990 1,3 cent hoger is dan de huidige”. En dat is wel de opzet van deze reorganisatie. Wat de FNV'ers ook dwars zit is dat er nog steeds niets concreets is gezegd over een proeffabriek waar aan produktvernieuwing zal worden gewerkt. Heinen wil ook dat de directie in het kader van de 36-urige werkweek roostervrije dagen gaat accepteren. Hij was echter ongerust over de herbezetting. „Bij de CCFriesland hebben ze zwart-op-wit gezet dat die herbezetting zo laag mogelijk moet blijven”.

Dat er Donkerbroekster vingers omhoog gingen toen er werd gevraagd of men wilde staken, houdt verband met het feit, dat het alternatief voor deze fabriek nog erg vaag is. In Donkerbroek wordt rode Commissiekaas gemaakt, die de Frico in samenwerking met de zuidelijke coöperatie *DMV-Campina* verkoopt. Die produktie zou moeten worden overgeheveld naar Wolvega. Donkerbroek zou er eventueel de vestiging van *Wadland BV* voor in de plaats krijgen. Dat is een bv in oprichting, die de noordelijke geiten- en schapenmelk zou moeten verwerken.

In Donkerbroek wordt nu 50 miljoen kilogram melk verwerkt. Volgens de directie van *Noord-Nederland* zou er aan geiten- en schapenmelk hooguit 2 tot 2.5 miljoen kilogram worden aangevoerd. *Wadland* is een project van de gezamenlijke noordelijke zuivel. Het moet nog van de grond komen. FNV-bestuurder Dick Heinen kon echter wel medelen dat de *Zuidoosthoek* in Oosterwolde en *De Goede Verwachting* in Workum in beginsel positief tegenover de vestiging in Donkerbroek staan. Heinen: „Het zou onverteerbaar zijn als daar de werkgelegenheid verdwijnt. De kerels die er nu zitten, zetten zich dag en nacht voor de fabriek in”. Hij wilde *Wadland* alleen dan een kans geven als er eindprodukten uit de fabriek komen. In de zaal vond men de oplossing voor deze fabriek veel te mager.

Vrijwel vast staat dat de fabrieken van Dokkum, Koekange en Wommels worden gesloten. Voor Dokkum en Wommels wordt nog wel gedacht aan de opslag van oudere kaas. Dat zou dan een zaakje worden voor hooguit tien oudere werknemers in elke fabriek. Als die de vut-gerechtigde leeftijd hebben gehaald verdwijnt ook daar de werkgelegenheid.

De melkinrichting in Emmen blijft voorlopig open. De goed lopende produkten worden naar Groningen en Warga overgeheveld. Dat is ongeveer tachtig procent van de produktie. Als het aantal personeelsleden in Emmen tot 25 is gedaald zal worden bekeken wat men nog aan dat bedrijf kan toevoegen. Kolderveen maakt foliegerijpte kaas. Daar zit maar een kleine winst-marge op. Het feit dat de directie extra aandacht aan deze regio wil schenken is volgens Heinen volstrekt onaanvaardbaar. „Die regio wordt ook gevormd door de fabriek in Tuk en die wil men uitbreiden”.

Zoals al eerder gemeld, blijft de fabriek van Sint Nicolaasga in eerste instantie open. Al een paar keer eerder werd deze fabriek met sluiting bedreigd. Volgens Heinen is het bedrijf nu gered. Hij waarschuwde echter voor te veel optimisme. „Dit plan gaat tot 1990. Je kunt nu al op je klompen aanvoelen wat er na 1990 bij wetmatigheid gaat gebeuren. Het vervoer door de rij-dende melkontvangsten zal volledig worden uitbesteed. Wij zijn er nog lang niet”.

En: Er wordt een jo-jo-beleid gevoerd. Vandaag wordt besloten een bepaalde kaas-soort naar een andere fabriek over te bevelen. Dat is efficiënter. Later gaat diezelfde kaas-soort terug naar de oude fabriek om dezelfde reden. Dat noem ik een jo-jo-beleid. Als die kerels hun zin krij-gen blijft er een poedertoren in Beilen staan en wordt die uitgebreid. Verder is straks alles weg in Drenthe”.

Heinen voegde er later aan toe: „Als deze ellende zich op deze manier blijft voltrekken staat de centrale kaasfabriek van Wout Kranenburg straks in Heerenveen en een consumptiemelk-centrale in Drachten. Want dat is de consequentie”.

De FNV-bestuurder zei voorts dat de directie „elke dag wat nieuws bedenkt om de capaciteit te berekenen”. Er is nu, zo zei hij, een order binnengekomen voor het maken van Baby-Edam-mers. Dat houdt in dat de mensen in Dokkum in de weekends moeten werken en dat de men-sen in de kaasopslag in Leeuwarden hun werktijden ook moeten aanpassen. „Dat is een ge-volg van de overautomatisering Ik zeg dan op mijn beurt: los eerst die knelpunten op in plaats van fabrieken te sluiten”.

Overigens zijn er grote problemen in het kaasopslag bedrijf in Leeuwarden zei Heinen. „De huidige bedrijfsdirecteur mag niet meer met de ondernemingsraad onderhandelen wegens dic-tatuur en intimidatie. Een extern adviesbureau zal straks wel uitwijzen of iedereen van de di-rectie op de juiste plek komt. Of niet op een plek

Leeuwarder Courant 1986-10-13

Heinen (FNV) haalt fel uit naar voorzitter *De Takomst*

OOSTERWOLDE - De districtsbestuurder van de Voedingsbond FNV, Dick Heinen, heeft zaterdagmiddag op een bijeenkomst van Noord-Nederland-personeel in Oosterwolde fel uit-gehaald naar de voorzitter van *de Takomst*, Geert Cnossen uit Nijelamer. *De Takomst* is een onderdeel van *Noord-Nederland*. „Cnossen heeft gezegd dat het hem geen fluit kan schelen hoeveel fabrieken er dicht gaan”, aldus Heinen. Hij herinnerde even aan de prijzen die kaasfa-

brieken van *Noord-Nederland* op het wereldconcoors in het Amerikaanse Green Bay hebben gehaald. „Kennelijk is goed gekwalificeerd personeel niet van belang”.

Heinen vond dat als het om sluiten van fabrieken gaat, de boeren hun maatschappelijke verantwoordelijkheid maar eens moeten uitdragen. „Een veehouder in Nederland beurt 23,5 cent subsidie op elke liter melk. De Engelse boeren krijgen maar 6,5 cent. Nederlanders krijgen per hectare vijf tot zes keer meer. Dus heeft Andriessen gelijk als hij zegt dat een veehouder nog wel wat kan hebben. Dat zouden ze moeten willen beseffen. De veehouders menen echter dat ze in een positie zijn gekomen dat ze de werkgevers wel in de hoek kunnen zetten”.

Dat laatste sloeg op de jongste stakingen in de zuivelindustrie. Hier en daar hebben toen ernstige conflicten bedreigd tussen boeren en werknemers. Nu gaat het weer om het sluiten van fabrieken. Heinen zei best mee te willen werken aan besparingen op de vaste kosten. Om dat te verwoorden in een keihard tegenvoorstel ligt moeilijk, zo voegde hij er aan toe. „De Cnossens zullen bij een staking immers alle middelen aanwenden om ons het leven zuur te maken”.

Hij vond ook dat de boeren meer bescherming genieten van de politie dan de werknemers. Als een melkwagen even de kraan open zet is Leiden in last. Als Cnossen datzelfde doet met zijn strontkar „en je stapt naar de politie dan doet die er niets aan. Ik heb vijftien jaar bij de politie gewerkt, ik weet het”. Heinen zei dan ook te weigeren nu de mensen op te roepen om te gaan staken. „Dat zou uit de mensen zelf naar voren moeten komen .

De onderhavige voorstellen zullen volgens Hemen door de boeren onvoldoende worden gevonden. „Ik weet dat Cnossen (ik kom hem straks in het bestuur van het coöperatief verzekeringsfonds tegen en dan moet ik hem maar eens voor de kop slaan) zal zeggen: het is nog lang niet genoeg”.

Ook de Industrie- en Voedingsbond CNV kreeg een veeg uit de pan. De FNV had graag met het CNV in Oosterwolde willen vergaderen. Heinen had echter gehoord dat het CNV „niet verder wilde bijdragen aan het op een voetstuk plaatsen van ene Dick Heinen”. Iemand uit de zaal vond dat het CNV de eigen identiteit wil bewaken ten koste van de werknemers en ten koste van de solidariteit.

Leeuwarder Courant 1986-10-15

CNV-bestuurder Henk. Amperse over Noord-Nederland: 'Best mogelijk twee kaasfabrieken meer open te houden dan plan is'

DRACHTEN - Volgens CNV-bestuurder Henk Amperse is het best mogelijk dat de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* twee fabrieken meer openhoudt dan zij nu van plan is. Het bedrijf wil nu de kaasfabrieken van Wommels, Dokkum, Koekange en Donkerbroek zonder meer sluiten. Amperse zei gisteravond op een vergadering in *De Opdracht* in Drachten dat daarmee tussen de f22 miljoen en f33 miljoen wordt bespaard.

Als de opbrengsten uit het marktgericht beleid en de produktontwikkeling worden meegeteld wordt dat bedrag hoger. Op basis daarvan zouden er twee kaasfabrieken meer open kunnen blijven om de benodigde besparing van f27 miljoen te krijgen. *Noord-Nederland* wil de boeren namelijk 1,3 cent per liter melk meer uitbetalen, maar volgens Amperse kost de reorganisatie de boeren volgend jaar aanmerkelijk meer dan zij in 1990 tegemoet kunnen zien. Hij sprak van een extra kostenpost van f500 miljoen.

De vakbondsleider werd herhaaldelijk gevraagd wat zijn bod zal zijn als volgende week de bonden weer met de directie zullen praten. Amperse liet zich daar niet over uit. Hij liet wel doorschemeren voor het openhouden van Wommels en Dokkum te zullen pleiten. Die fabrieken staan het hoogst genoteerd op het lijstje van de Frico. Amperse zei namelijk te beschikken over een ranglijst van fabrieken. Daarop staat de belangrijkste bovenaan en de minst belangrijke onderaan.

Hij zei dat lijst er als volgt uitziet: 1. Bedum; 2. Dronrijp; 3. en 4. Marum en Bergum; 5. Tuk; 6. Wolvega; 7. Oosterzee; 8. Sint-Nicolaasga; 9. Dokkum; 10. Wommels; 11. Kolderveen; 12. Koekange 13. Donkerbroek. Tot en met Sint Nyk blijven de fabrieken voorlopig open en is Kolderveen afhankelijk van de marktontwikkelingen. Dokkum en Wommels zouden dus eventueel kunnen volgen.

Amperse - wiens betoog grote overeenkomst vertoonde met dat van zijn FNV-collega Dick Heinen zaterdag in Oosterwolde - zei zich voor te kunnen stellen dat men bij het verkrijgen van een beter rendement eerst had gekeken naar knelpunten in plaats van naar het sluiten van fabrieken. Knelpunten noemde hij het niet naar wens functioneren van de vestiging in Leeuwarden, van het bedrijf in Oosthuizen en het kaasdistributiecentrum in Wolvega.

Nu er over de sluiting van de fabrieken nog geen overeenstemming is bereikt wilde hij nog niet praten over een sociaal plan. Er zijn wel wat berekeningen gemaakt door Frico-functionaris Minne Modderman, maar in diens cijfermatige benadering zag Amperse weinig heil. „Moddermaan heeft fluitwerk verricht”, zo zei de CNV'er doelend op 's mans hobby als voetbalscheidsrechter.

Wat Amperse niet kon begrijpen is dat er vorig jaar vier bedrijven moesten worden gesloten en dat de directie nu was gekomen met het voorstel om zeven dicht te doen (zes kaasfabrieken en de melkinrichting in Emmen). De bonden hebben gezegd dat er aan één (Koekane) te denken zou zijn. Verder is er van de zijde geen alternatief op tafel gelegd.

„Zoveel mogelijk fabrieken openhouden en het volume-denken van de directie doorbreken”, is zijn doelstelling. „Ik heb nog steeds hoop dat wij in redelijkheid tot een andere keuze kunnen komen”. Hij stelde *Wessanen* als voorbeeld. Dat concern gaat de productie van Maasdammer kaas in Dalfsen verdubbelen. Evenals de FNV is ook de CNV voor verder onderhandelen. In het algemeen vond men dat de bond wel wat strijdbaarder zou kunnen zijn. „Anders zouden wij dat over een jaar of tien, vijftien wel eens kunnen betreuren”.

Ledenraad Noord-Nederland: dit is uiterste bod

LEEUWARDEN - De in de ledenraad zitting hebbende veehouders van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft het voorstel van directie en bestuur aan de vakbonden het uiterste bod genoemd. Meer fabrieken openhouden dan nu is aangekondigd wil men niet. Zoals bekend, wil *Noord-Nederland* in het kader van de reorganisatie en het verbeteren van de melkprijs voor de boeren in eerste instantie vier kaasfabrieken sluiten: Wommels, Koekange, Donkerbroek en Dokkum. Voor Dokkum en Wommels wordt een mogelijkheid open gehouden een tijdlang oudere kaas op te slaan. Donkerbroek krijgt eventueel een functie als vestiging van *Wadland BV*, het geite- en schapenmelkproject van de gezamenlijke Friese zuivel. Koe-melk mag daar niet meer worden verwerkt.

Eventueel wil men de bedrijvigheid in Donkerbroek nog trachten uit te breiden met enkele activiteiten die zich zullen lenen voor excursies. Vernuftige geesten kunnen heel wat bedenken, aldus een woordvoerder. Gedacht wordt onder andere aan iets dat past bij het bezoek van dagtoeristen aan Appelscha.

De directie stelt overigens nadrukkelijk dat zij geen vervangende werkgelegenheid achter de hand heeft. Daar zal in voorkomende gevallen naar gezocht moeten worden. De directie heeft wel toegezegd zich daar voor in te willen zetten.

Aanvankelijk stonden de kaasfabrieken van Sint Nicolaasga en Kolderveen ook op de nominatie te worden gesloten. Sint Nijk wordt voorlopig opengehouden en Kolderveen wordt afhankelijk van de afzet van foliegerijpte kaas. Op deze kaas zit een kleine winstmarge en de afzet gaat thans met horten en stoten. De activiteiten in het consumptiemelkbedrijf in Emmen zullen voor een groot gedeelte worden overgebracht naar Warga en Groningen.

Noord-Nederland houdt naast de reeds genoemde fabrieken nog zeven kaasfabrieken over. Als er geïnvesteerd wordt dan gebeurt dat in de eerste plaats in die laatst genoemde bedrijven. Bestuur en directie willen op deze manier het aantal arbeidsplaatsen inkrimpen en het rendement verhogen. Men hoopt dat de melkprijs daardoor over enige tijd met 1,3 cent per kilogram kan stijgen. De Voedingsbond FNV-en de Industrie- en Voedingsbond van het CNV hebben zich tegen de plannen gekeerd maar willen wel verder onderhandelen.

Voortbestaan Friese zuivelbond lijkt zeker

LEEUWARDEN - De Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken (FBvCZ) zal in beginsel in een verzelfstandigde vorm blijven bestaan. Binnenkort zullen de aangesloten coöperatieve zuivelfabrieken een daartoe strekkend voorstel krijgen. Gisteren is over het voortbestaan in gewijzigde vorm in grote trekken overeenstemming bereikt in het bondsbestuur. Dat houdt in dat er een holding komt met twee werkmaatschappijen: het restaurant Onder de Luifel (41 man personeel) en het ingenieurs- en adviesbureau (135 man personeel). Er komt een geplaatst kapitaal van f4 miljoen, waarvan 25 procent zal worden gestort. Tot 1990 houdt het

personeel de 'zuivelgarantie' voor ontslag; een regeling waaronder men zeer moeilijk kan worden ontslagen.

Het voortbestaan en de verzelfstandiging van de zuivelbond heeft heel wat voeten in aarde gehad. De bond is van oorsprong een orgaan van de Friese coöperatieve zuivelfabrieken. Toen de grote zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* ontstond, die een deel van het werk dat de bond gewoonlijk deed zelf ging uitvoeren, moest er werk voor derden worden aangetrokken. Dat lukte. Vorig jaar werd 57 procent van het werk voor leden uitgevoerd en 43 procent voor derden, dit jaar denkt men op een verhouding van 50-50 uit te komen.

De bond kwam daarmee wel verder van de eigen boeren af te staan. Vorig jaar werd dan ook besloten in beginsel de bond te verzelfstandigen. Het personeel vond wel, dat men de garantie moest hebben van vijftig manjaren werk voor leden. Toen die voorstellen aan de deelnemende fabrieken werden voorgelegd, kwam *Noord-Nederland* met het idee het bondsapparaat maar naar de *CCFriesland* over te hevelen.

Dat zou het einde van de zuivelbond betekenen, zo reageerden bestuur en personeel. De zaak werd opnieuw bekeken. Gisteren besloot het bestuur op grond van de verkregen gegevens toch de weg naar verzelfstandiging in te slaan en binnenkort de fabrieken een dienovereenkomstig voorstel te sturen. Niet alle hobbels zijn nog genomen, maar het bestuur denkt wel dat men er uit komt. Een punt is nog wel de garantie voor 50 manjaren werk voor leden gedurende drie jaar.

De invloed van *Noord-Nederland* in de bond is op basis van de daar aangeleverde melk 72 procent. Vorig jaar was het aandeel van deze coöperatie in de orderportefeuille voor wat betreft het werk voor leden evenwel maar eenderde. De vier vrije fabrieken zorgden voor tweederde van deze werkzaamheden. Feit is dat de investeringen van de vrije fabrieken vermoedelijk de komende jaren gering zullen zijn en dat het ondernemingsplan van *Noord-Nederland* wellicht meer werk op zal leveren.

Leeuwarder Courant 1986-11-01

***Noord-Nederland* en vakbonden: in grote lijnen akkoord** Fabrieken Dokkum en Koekange gaan definitief dicht

Van een onzer redacteurs

LEEUWARDEN – De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* en de vakbonden hebben gisteravond in grote lijnen overeenstemming bereikt over het ondernemingsplan. De directie spreekt van een principe-akkoord, de bonden willen „een aantal elementen naar de achterban toe positief benadrukken en de rest genuanceerd benaderen”. Duidelijk is dat de zuivelfabrieken van **Koekange** en **Dokkum** definitief dicht gaan. Mogelijk dat het doek voor Dokkum later valt dan voor Koekange. In Dokkum zullen volgens directeur ir. Bernard Bijvoet „aflopende activiteiten plaatsvinden en alles wat wij daarbij kunnen verzinnen”.

Aanvankelijk bestond ook het plan om de kaasfabrieken van Donkerbroek, Kolderveen, Wommels en Sint Nicolaasga te sluiten alsmede de melkinrichting van Emmen. Eerder werd besloten de fabriek van Sint Nicolaasga in dit stadium open te houden. Naast de kaassoorten die daar nu al worden gemaakt, zal er Goudse kaas worden geproduceerd.

De fabriek in Wommels gaat niet voor 1 januari 1989 dicht. De huidige Edammer productie wordt wel overgeheveld naar Marum. Wat er daarna met het bedrijf gaat gebeuren hangt af van ontwikkelingen op de markt, van de mate waarop de nieuw ontwikkelde produkten aanslaan en eventueel van technologische ontwikkelingen.

Donkerbroek krijgt een bestemming voor de verwerking van geitenkaas. Het bedrijf wordt zo goed als zeker de zetel van *Wadland BV*, een project van de gezamenlijke Friese zuivelindustrie. Volgens de vakbonden is dit project nu met meer zekerheden omgeven dan in eerste instantie. Er is een garantie bereikt voor de rechtspositie van het personeel dat daar komt te werken. Om hoeveel mensen dat zal gaan wilde men vannacht nog niet zeggen. Hun aantal is afhankelijk van het plan dat *Wadland BV* en de vakbonden voor het bedrijf zullen ontwikkelen. Volgens Dick Heinen (FNV) willen *De Zuidoosthoek* in Oosterwolde en *De Goede Verwachting* in Workum „een reëel plan positief benaderen”.

Elders ingezet

De fabriek van Kolderveen blijft in productie voor foliegerijpte kaas. Als de markt voor die kaas zich negatief ontwikkelt wordt het personeel elders ingezet, maar blijft het bedrijf voorerst wel intact. In de melkinrichting in Emmen worden een aantal activiteiten ontwikkeld, die niet direct met melk hebben te maken. Van de huidige productie wordt tachtig procent overgeheveld naar Warga en Groningen.

Op deze manier hoopt *Noord-Nederland* de vaste kosten te kunnen drukken. Wat betreft de opbrengst (het hele plan is opgezet om de aan de boeren uit te betalen melkprijs op te krikken) komt er een „organisatie-aanpassing”, zal er periodiek overleg met alle sociale partners plaatsvinden en zal het ondernemingsplan van tijd tot tijd onderwerp van discussie zijn.

In beginsel is er voorts een akkoord bereikt over een sociaal plan voor de hele onderneming. Heinen: „Dat is een duidelijke verbetering van de huidige situatie”. Er was nog een probleem met het werken in het weekeinde. Heinen: „*Noord-Nederland* heeft wat dat betreft een opening geboden die boven de cao uitkomt”. Ir. Bernard Bijvoet: „Die licht binnen het kader dat de cao schept”.

Leeuwarder Courant 1986-11-03

Geitenmelk in zuivelfabriek Donkerbroek: hoop en scepsis

DONHL+R.BROEK - Het plan om in de zuivelfabriek van Donkerbroek metertijd geitenmelk te verwerken is bij het personeel niet gelukkig gevallen. Het initiatief is voorlopig nog een garantie dat er bedrijvigheid blijft, maar het slechts een schrale troost, omdat het in de aanvangsperiode maar werkgelegenheid biedt voor ongeveer vijf mensen. Scepsis dus in Donkerbroek, nu het zuivelconcern Noord-Nederland heeft besloten de productie van rode commissiekaas in het kader van de reorganisatie over te hevelen naar de fabriek in Wolvega.

„As it al wat wordt, dan is it foar In ferhipt bytsje persoaniel. Us earste konklúzje is dat Donkerbroek nea wer in folweardich fabryk wurde sil. It persoaniel hat it plan om hjir dan noch geitemolke te ferwurkjen, dan ek negatyf úntfongen. Dit sjogge wy net sa sitten”, aldus Sipke Bergsma, chef technische dienst van de kaasfabriek in Donkerbroek.

„Jo moatte hiel wat geiten melke, foardat jo in aardige oanfier ha foet dit fabryk. It kin wol jierren duore, ear't de saak ris goed rinne kin. No wordt hjir ommers fiiftich miljoen kilo molke ferwurke en in geit jout in fiif liter deis. Mar ik hoop mar dat it dochs goed giet. It kin best sa weze dat we mei fiif fier sizze fan wat rint it dochs best”, meent Bergsma.

Dick Heinen, districtsbestuurder van de Voedingsbond FNV, is hoopvol voor de nieuwe toekomst van de zuivelfabriek in Donkerbroek. Hij kijkt naar Noorwegen, waar 25 miljoen kilogram geitenmelk wordt verwerkt en waar er voornamelijk drinkyoghurt van wordt gemaakt „Een ieder denkt direct aan de kleine geitekaasjes maar er zijn veel meer mogelijkheden voor geitenmelk merkt hij op.

In de voor de Donkerbroekster fabriek bedachte constructie krijg *Wadland* bv voor een volgens Heinen 'luttel bedrag' het pand om er daarna de geitenmelk te verwerken. *Wadland* bv is een op initiatief van *Noord-Nederland* en de gezamenlijke Friese vrije fabrieken gestichte onderneming die zich richt op verwerving en verwerking van geiten- en schapenmelk. In Donkerbroek zullen aanvankelijk alleen halffabrikaten worden gemaakt, maar moet er vlot daarna gewerkt worden aan het produceren van eindprodukten. “We moeten hier op redelijk korte termijn iets van de grond helpen. Er moet worden geprobeerd in Donkerbroek de zaak over-eind te houden”, zei Dick Heinen.

„It is allegaar mar ófwachtsjen”, luidt echter het oordeel van Anne van der Meulen. Hij heeft altijd fel gestreden voor behoud van de fabriek. Hij is niet onverdeeld gelukkig met het nu aan gedragen initiatief. “Ik, sjoch it net sa sitten en ik bin net de iennichste. Ik ha ek mei geiten- en skieppe hálders sprutsen dy't hjir ek net sa'n hege mutse fan op hienen”.

Groeiende bedrijfstak

Feit is dat de geitenhouderij een sterk groeiende bedrijfstak is. Met name door de superheffing is menig een de weg van deze 'tweede of nieuwe tak' ingeslagen. „Dit is de enige tak in de veehouderij waar nog leven in zit”, luidt dan ook de conclusie van Rienta Leijstra uit Oudebildtziel. Hij is secretaris van de Friese Bond van Geitenhouders. Hij ziet de nieuwe opzet voor de fabriek in Donkerbroek wel zitten. “Ik tink wol dat der mooglikheden binne. By de suvelkoöperaasjes sit hiel wat kennis en dat kin ek brûkt wurde foar de ófset fan produkten fan geitenmoike. Der moet fansels mear mei dien wurde as allinnich tsiis”.

Piet Bijman uit Molenend, voorzitter van de *Nederlandse Bond van Geitenhouders*, ziet voordelen als Donkerbroek begin volgend jaar inderdaad geitenmelk zal gaan verwerken. „De geitenhouders in het Noorden zijn nu tien tot twintig cent transportkosten kwijt voor levering. Dat is veel te hoog om nog een goed rendement te behalen. Donkerbroek ligt midden in een ruim gebied, waar op termijn toch wel zo'n tweehonderd bedrijven voor zowat twintig miljoen liter geitemelk kunnen zorgen. Voor de geitenhouderij in het Noorden zal dit initiatief een goed perspectief zijn, maar ook voor de zuivelfabriek in Donkerbroek.

Andere markten

„Bovendien bezitten de deelnemende zuivelorganisaties afzetlijnen over de hele wereld. Dat kan een goede voorwaarde zijn voor de afzet van de produkten van geitenmelk. Frankrijk is nu de grootste afnemer van in Nederland geproduceerde geitenmelk, maar het gevaar is natuurlijk levensgroot aanwezig dat de Fransen op een gegeven ogenblik onze leveranties niet meer nodig zijn. We moeten daarom ook andere markten vinden”, aldus Bijman.

Veel van de in Nederland geproduceerde geitenmelk gaat nu als wrongel naar Frankrijk, waar er geitenkaas van wordt gemaakt. De melk uit het Noorden wordt op dit moment voornamelijk geleverd aan het Nationaal Geitencentrum in Lelystad en de HVA in Almere. Nederland

moet zelf meer en meer de eindprodukten gaan maken, zo luidt alom de aanbeveling. Er ligt bijvoorbeeld een markt voor harde geitenkaas in de Verenigde Staten, voor fetákaas in het Midden Oosten en zachte kaas voor Europa.

Het blijft vooreerst de vraag hoe uiteindelijk de afzet zal lopen. Volgens Bijman zijn er nog heel wat mensen die wel in de geitenhouderij willen stappen, maar nog afwachtend zijn vanwege de onzekere afzet van de produkten. „Het zijn nu nog maar een paar mensen die zich met de afzetmarkten voor geitenmelk bezig houden. Misschien dat dat nu beter wordt. Het is in ieder geval wel zo dat we in Nederland in korte tijd een hele vakkennis opbouwen over de geitenhouderij en daarmee op korte termijn andere landen voorbij zullen streven. Wij pakken de geitenhouderij veel beter aan.”

Meer over 'Donkerbroek' – hier niet opgenomen wel in systeem!

LC 1986-11-19: Donkerbroek Gesprek met hongerstaker Anne Brugt

LC 1987-07-09: *Wadland* BV neemt binnenkort besluit over voortbestaan

LC 1987-07-31: *Wadland* stopt er mee, leveranciers gingen met de melk naar *De Kievit* in Meppel

LC 1987-08-01: *Wadland* gestruikeld over slechte afzet geitenmelk

LC 1987-08-07: Geitenmelkproject kost zuivelcoöperaties minstens f 350.000

LC 1988-02-27: Kaf en Koren Geitenmelkverwerking weer weg bij *De Kievit*, nu bij ZOH Oosterwolde

Leeuwarder Courant 1986-11-07

CCFriesland-voorzitter Boyen de Boer:

Grote organisaties enige antwoord op zuivelproblematiek

HOMMERTS – CCFriesland-voorzitter Boyen de Boer pleit voor grotere zuivelorganisaties om de positie van Nederland op de zuivelmarkt te kunnen handhaven. “Grutte organisaasjes binne momenteel it iennichste antwurd op de problematyk yn 'e suvel”, verklaarde hij gisteravond in Hommerts ten overstaan van ruim dertig boeren van de afdeling Heeg van de Friese Mij, “It soe my net fernuverje as der yn 'e lannelike suvel noch mear geirwurking komt. Der komme feroaringen yn 'e struktuur. De techniken fan no kín yn fyftjin jier feroare wéze”.

De Boer maakte duidelijk dat de zuivelondernemingen misschien een andere weg moeten inslaan om daarmee het rendement voor de veehouders te kunnen verbeteren. De CCFriesland-voorzitter zag met steelse blikken naar de resultaten van Nestlé, van welk bedrijf verscheidene leveranciers in de zaal zaten. “Nestlé hat kontakten mei Unilever. Dat dogge se net samar, dan binne se mei wat dwaande. It bedriuw hat behalve suvel ek oare saken, mar wit dérmei folle mear winst te meitsjen. Dan dogge se it goed, dat set je wol oan it tinken“, meende De Boer.

„De suvel stiet foar in yngripende heroerweging. Der moatte nije techniken komme, wolle wy de slach om de merk hálde. Wy moatte yn u Noarden op us iepenst wéze. De priis foar bulkprodukten is leech, dat wy moatte it yn oare produkten sykje”, vond De Boer. Bij de CCFriesland is al een fikse uitbreiding gerealiseerd van de afdeling 'research', meldde hij. Daarbij valt onder andere te denken aan toepassingen voor eiwit.

De zorgelijke situatie bij de veevoederfabriek Sloten was aanleiding om de voorzitter van CCFriesland daarover vragen te stellen. „As jimme gjm komolke mear fuorje oan de keallen, mar wer Sprayfo kin de saak wol wer goed komme foar Sleat”, luidde de oplossing van De Boer. Hij verklaarde dat nog dit jaar meer duidelijk zal worden over de toekomst van de vee-

voederfabriek, die heeft te kampen met een verlies van ruim f 20 miljoen. CCFriesland is aandeelhouder, samen met Coberco en Cebeco-Handelsraad.

Leeuwarder Courant 1986-11-20

Oudwoude in 1985 hoogste melkprijs van Nederland NN. derde Melkpreisvergelijking weekblad *De Boerderij*.

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie *Huisternoord* in Oudwoude heeft vorig jaar aan haar boeren de hoogste melkprijs van Nederland betaald. Dat blijkt uit een onderzoek van het werkblad *De Boerderij*. Oudwoude betaalde f75,96 per honderd kilogram melk. De Friese zuivel zat trouwens toch al aan de top vorig jaar. Op de tweede plaats kwam *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde met 75,51 en op de derde plaats, ondanks forse daling van 1,2 procent. *De Goede Verwachting* in Workum met f75,11.

Van de vier grote coöperaties in Nederland betaalde *Noord-Nederland* in Leeuwarden de beste prijs uit: f74,96. In het landelijke klassement kwam de coöperatie daarmee op de vierde plaats en na de Combinatie in Beemster (met 75,11 gedeelde derde) was het zelfs de hoogste stijger. Van de andere grote coöperaties kwam Campina in Veghel met een prijs van f74,17, Melkunie in Woerden met f74,08 en *Coberco* in Zutphen met f73,02. Het verschil tussen de hoogste en laagste melkprijs bedroeg meer dan vier cent per liter. Op een gemiddeld bedrijf van 300.000 liter scheelt dat f12.000.

Een aantal fabrieken, zoals de *Twee Provinciën* in Gerkesklooster en *Nestlé* in Bolsward en Scharsterbrug, neemt niet aan het onderzoek deel. Zij vinden dat de fabrieken te veel zelf de cijfers kunnen beïnvloeden.

Leeuwarder Courant 1986-11-27

***Noord-Nederland* krijgt van EG f 1,4 miljoen boete 'Kartelvorming' op Belgische markt – zg. *Meldoc-affaire*.**

BRUSSEL (GPD) - De zuivelonderneming *Noord-Nederland* is door de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EG veroordeeld tot het betalen van een boete van f1,4 miljoen. Het zuivelbedrijf moet de boete betalen, omdat het 'kartelvorming' zou hebben bedreven. Naast *Noord-Nederland* zijn nog vier grote Nederlandse zuivelbedrijven veroordeeld. Het gaat om totaal ruim f15,8 miljoen.

De vijf. *Noord-Nederland*, *Melkunie*. *DMV-Campina*. *Menken-Landbouw* en *Coberco*. werden aangeklaagd, nadat zij melk tegen een te lage prijs op de Belgische markt hadden verkocht, waar een minimum-melkprijs geldt. Daarmee overtraden zij de concurrentieregels die binnen de Europese Gemeenschap gelden. De grootste boete gaat naar de *Melkunie*, die f7,6 miljoen moet betalen. *Coberco* moet f3,28 miljoen in de EG-kas storten, *DMV-Campina* moet f 2,46 miljoen betalen en *Menken-Landbouw* uit Wassenaar ruim f 1 miljoen.

De boete is een stuk lager uitgevallen dan de eis, die de Europese commissaris voor concurrentiezaken, de Ier Peter Sutherland, bij de Europese Commissie op tafel had gelegd. Aanvankelijk vroeg hij ruim 60 miljoen boete, zijn laatste eis beliep f 18,5 miljoen. Vooral Europees landbouwcommissaris mr. Frans Andriessen heeft zich verzet tegen dergelijke hoge bedragen. Woordvoerder Boscha van Noor-Nederland is van mening dat de boetes erg hoog zijn „in een tijd dat de veehouders het geld goed kunnen gebruiken”. Hij erkent dat er sprake is van overleg binnen de zuivel, dat nu wordt gezien als kartelvorming. De onderneming is gisteravond laat summier op de hoogte gesteld. Pas volgende week krijgt noord-Nederland de dertig à veertig pagina's dikke beschikking.

Leeuwarder Courant 1986-12-03

CCFriesland: geen nabetaling

LEEWARDEN - Wat in Friese zuivelkringen al een tijdje werd vermoed, is gister tijdens de algemene vergadering van deelgenoten bewaarheid: CCFriesland zal over dit jaar geen nabetaling uitkeren aan de boeren. Over 1984 ontvingen de boeren nog een 'potje' van 1,1 cent per kilogram melk, vorig jaar was de nabetaling nog 9 cent per kilogram.

Gisteren werd meegedeeld, dat CCFriesland dit jaar quitte zal spelen, dan wel een zeer bescheiden positief resultaat zal boeken. Dat zal echter te weinig zijn voor een nabetaling. Door de lage olieprijs en de lage dollarkoers heeft het bedrijf een groot deel van het jaar niet best gedraaid. De laatste weken is daar verandering in gekomen door het binnenhalen van een aantal incidentele orders.

Het gaat daarbij vooral om orders uit Nigeria. Daar hebben commerciële importeurs de beschikking gekregen over buitenlandse valuta en dat heeft geleid tot enkele opdrachten. Ook uit een aantal andere landen heeft *CCFriesland* orders gekregen. Structureel is er echter weinig veranderd. De lage dollarkoers blijft *CCFriesland* parten spelen.

In het bestuur werd P. Mulder uit Dwingeloo, die statutair aftredend was, opgevolgd door L. P. Jensma uit Uithuizermeeden. Secretaris G. Fopma uit Nijhuizum werd herkozen.

Leeuwarder Courant 1986-12-20

Voorzitter Geert de Jong Akkrum:

Deel weggelopen boeren zou naar NN. terug willen

LEEWARDEN - Volgens de voorzitter van de grootste noordelijke zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* Geert de Jong uit Akkrum, zijn er signalen, dat sommige boeren die destijds uit onvrede de coöperatie hebben verlaten, weer terug willen keren. Het gaat om boeren in de buurt van Oldeboorn, Donkerbroek en Rinsumageest. De emoties zijn destijds hoog opgeblaaid. „De boeren die zijn weggegaan, hebben de trouwe leden met de brokken laten zitten. Ze zullen straks dus niet met open armen worden ontvangen. Er is veel schade aangericht”. Toch vindt hij dat een terugkeer bespreekbaar moet zijn, maar er moeten wel voorwaarden aan worden verbonden.

Het verheugde De Jong, zo zei hij tijdens de ledenraadsvergadering, dat hun vordering op *Noord-Nederland* tot betaling van melkgeld en tankmelkvergoeding was afgewezen. Hij vond dat duidelijk is geworden dat de vertrokken boeren uitrekgeld moeten betalen.

Noord-Nederland heeft dit jaar meer kaas en melkprodukten afgezet dan vorig jaar, zo zei hoofddirecteur drs. Sam Meihuizen. Voor de melk en melkprodukten was deze stijging de eerste sinds jaren. De afzet via de melkboeren daalde weliswaar maar veel minder dan in voorgaande jaren. Daarentegen ging de verkoop via de supermarkten dermate omhoog dat per saldo een lichte stijging van de omzet kon worden geboekt. Ook de positie van de speciaalprodukten kon worden versterkt.

Kaas het belangrijkste produkt van *Noord-Nederland*, werd eveneens beter verkocht. De afzet naar derde landen daalde, maar dat kon meer dan goed worden gemaakt door meer kaas in de EG en in Nederland zelf te verkopen. De prijs viel echter tegen. Poeder liet zich niet best verkopen en datzelfde geldt voor boter. Aangezien de boeren een voorschot op de melkprijs hebben ontvangen dat een cent of twee onder dat van vorig jaar bleef en er van de *CCFriesland* dit jaar geen nabetaling valt te verwachten, zal de uiteindelijke melkprijs - net als bij tal van andere fabrieken - onder die van vorig jaar blijven. Of dat rond de 2,5 cent per liter melk zal zijn wilde men ontkennen noch bevestigen.

De markt lijkt enigszins te verbeteren door een opleving van de vraag uit derde landen. Meihuizen kan overigens nog geen signalen ontdekken dat die opleving van structurele aard zal zijn. De eerste maanden van volgend jaar zullen worden gekenmerkt door een tekort aan melk. Daarna zal er weer zoveel melk loskomen dat de markt weer onder druk zal komen te staan. Om het tekort nu op te vangen koopt *Noord-Nederland* wekelijks tussen de 1,5 en 4 miljoen kilo melk per week van derden bij. Directeur ir. Bernard Bijvoet zei dat er gesproken wordt over een order van 200.000 ton boter over twee jaar voor Rusland en over een order van 100.000 ton boter naar India en Pakistan. Verder wordt er aan gedacht om meer boter voor het bakprodukt *Braderije* te bestemmen en voor een sociaal programma.

Het effect van de Brusselse maatregelen zal zijn dat *Noord-Nederland* de komende twee jaar 200 miljoen kilogram melk minder zal ontvangen. Dat zal personele gevolgen hebben. Bij de oostelijke coöperatie *Coberco* denkt men aan een verlies van vijftig arbeidsplaatsen. Meihuizen noemde dat een voorzichtige constatering. Overigens heeft men bij het samenstellen van het ondernemingsplan rekening met maatregelen gehouden. Volgens Geert de Jong geven de maatregelen wel aanleiding om na te gaan in hoeverre dat plan moet worden bijgesteld. Bijvoet vond wel dat 9,5 procent produktievermindering een te forse ingreep zal zijn. Meihuizen: „Zes procent was redelijker geweest Er is te veel naar de vetbasis en te weinig naar de eiwitbasis gekeken”.

Noord-Nederland is ook betrokken bij de *Meldoc-affaire*. Het Europese Hof heeft een miljoenboete aan die bedrijven opgelegd vanwege verkoop van melk onder de prijs aan België en enkele in Nederland gevestigde supermarkten. Volgens Meihuizen waren de ministeries van Landbouw en Economische Zaken van de methode op de hoogte. Het feit dat Andriessen dit onderdeel van zijn portefeuille aan een Ier heeft overgedragen speelt ook een rol. „Die is op heksenjacht gegaan . Hij noemde de werkwijze van Meldoc niet ongebruikelijk. *Noord-Nederland* overweegt in beroep te gaan.

De coöperatie zal ook stappen ondernemen om het melkprijsjaar in september te laten beginnen. Op die manier hoopt men tot een betere verdeling van de melkaanvoer gedurende het hele jaar te komen.

Het komend jaar gaat *Noord-Nederland* voor ruim honderd miljoen gulden investeren. Dat is, zoals bekend, mede een gevolg van de reorganisatie, waarbij fabrieken worden gesloten en bestaande bedrijven worden aangepast.

1987

Leeuwarder Courant 1987-02-28

'Leeuwarden' wordt zelfstandige vestiging binnen CCFriesland

LEEUWARDEN - Het Leeuwarder bedrijf van de CCFriesland wordt een zelfstandige vestiging binnen deze topcoöpatie. Het bedrijf wordt 'winstverantwoordelijk' zoals dat wordt genoemd. Het krijgt daarmee dezelfde status als *Wöhrmann* in het Duitse Appeldorn en *De Ommelanden* in Groningen. Tot dusver was het Leeuwarder bedrijf een combinatie van fabriek en hoofdkantoor.

Tot directieleden van de Leeuwarder fabriek zijn benoemd Alle Ypma en Nico de Boer. De CCFriesland wil met deze constructie een kortere verbinding tot stand brengen tussen fabrikant en afnemer. De organisatie moet nog gestalte krijgen, maar volgens voorlichter Ted de Wit zal deze reorganisatie voorlopig geen gevolgen hebben voor de personeelsbezetting.

Leeuwarder Courant 1987-03-16

CCFriesland moet aanzet geven tot zuivelintegratie Financieel directeur Drs. Zeilmaker bij afscheid ¹⁷

LEEUWARDEN - Het bestuur van de CCFriesland zal de directies van de noordelijke zuivelfabrieken moeten aansporen de integratie af te maken. Er zijn in Friesland nog vijf zuivelcoöperaties: *Noord-Nederland*, *De Zuid Oost Hoek*, *De Twee Provinciën*, *De Goede Verwachting* en *Huisternoord*. Zij zullen tot één organisatie samen moeten smelten. Een extern bureau zal dat proces moeten begeleiden. Dat zei vanmiddag drs. Germ Zeilmaker bij zijn afscheid als financieel-economisch directeur van de CCFriesland.

“Als u tot één zuivelorganisatie kunt komen, liggen de centen op straat”, zo hield hij zijn gehoor voor. Het Noorden heeft een voorsprong, maar die werkt remmend. Er zijn op dit moment drie marketingorganisaties bezig, alle drie met een onvolledig pakket Ze beconcurreren elkaar ook nog, soms op terreinen waar juist eenheid gewenst zou zijn. Voor een deel worden er investeringen gepleegd in dezelfde produkten. „Optimalisering van het produkt melk is bepaald niet aanwezig”.

Zeilmaker zei, dat na 23 jaar CCFriesland het ideaal nog steeds niet is gerealiseerd. Het ideaal dat hem voor ogen staat brengt volgens hem „brood op de plank”. Hij is heilig overtuigd van de materiële voordelen, maar eveneens van het feit, dat velen hun hoofd wel zullen schudden. Bij zijn afscheid kreeg hij onder andere een melkbus aangeboden met daarin een reischeque. De voorzitter van de directie, ir. Arie Kranendonk, noemde hem een uiterst vakbekwaam man, die respect afdwong door zijn rustige manier van optreden, zijn brede visie en belangstelling en zijn flexibele instelling.

De voorzitter van de *CCFriesland*, Boyen de Boer uit Stiens, vond dat de scheidende directeur een grote bijdrage heeft geleverd aan het weerstandsvermogen van de coöperatie. Tussen

¹⁷ Zie ook LC 1987-03-21 in *MAP Kaf en Koren* over afscheidstoespraak Germ Zeilmaker

1974 en 1985 is het aansprakelijk vermogen gegroeid van 23 naar 32 procent van het balans-totaal. Tussen 1964 en 1985 was het exploitatie-totaal f 629 miljoen. Daarvan werd f 170 miljoen aan de reserve toegevoegd en f 459 voor de veehouders beschikbaar gesteld.

Leeuwarder Courant 1987-03-31

NN. krijgt nieuwe structuur voor directie en divisies

LEEWARDEN – Op een zo kort mogelijke termijn zal bij de grote zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* een nieuwe structuur voor de directie en de indeling van het bedrijf van kracht worden. Er zal één grote kaasdivisie komen, waar zowel de produktie, de opslag als de verkoop onder zullen vallen. De leiding van deze divisie komt in handen van Wout Kranenburg. Alle andere produkten (poeder, consumentiemelk en boter) worden in een aparte divisie onderbracht, die onder leiding komt te staan van Klaas Tiktak. Voor technologie, techniek en research wordt een aparte divisie opgericht onder leiding van Siebren Boersma.

De drie divisie-directeuren zijn verantwoording schuldig aan de voorzitter van de directie ir. Bernard Bijvoet. Met zijn vieren vormen zij de centrale directie. Tot die directie behoort ook Ruurd Posthumus. Hij blijft werkzaam in de kaasdivisie en is vooral verantwoordelijk voor de produktie. Berend de Boer, die volgend jaar met pensioen gaat, wordt bestuurssecretaris.

Rechtstreeks onder de voorzitter van de centrale directie komen ook te staan vier stafdirecto-raten: Jan Bles, die belast wordt met de ledendienst; Kees Willemse, die belast is met de financieeleconomische kant van het concern, de sociaal-economisch verantwoordelijke man Jan Weiland en de man die onder andere de EG-zaken en de melkaankopen regelt: Jan Ybema.

Het adviesbureau Horryng en De Koning in Bilthoven heeft de basis voor deze nieuwe opzet gelegd. Het bestuur van Noord-Nederland is er intussen mee akkoord gegaan. Binnenkort zal de centrale ondernemingsraad zich erover buigen.

Dat er voor technologie en research een aparte divisie is opgericht vloeit onder andere voort uit het destijds veel besproken ondernemingsplan. Voor de research is een aparte directeur aangetrokken, de heer Snoeren, die afkomstig is van Nutricia.

Leeuwarder Courant 1987-04-15

Nabetaling van ZOH lager dan vorig melkjaar

OOSTERWOLDE - De nabetaling van de coöperatieve zuivelfabriek *Zuidoosthoek* in Oosterwolde komt over 1986 uit op 7,33 cent. Vorig jaar werd 7,73 cent uitbetaald. De melkprijs over het afgelopen melkjaar komt voor de ZOH uit op 84,23 cent. Daarmee zit deze zuivelcoöperatie bijna anderhalve cent lager dan het voorgaande jaar, toen 81,60 voor de boeren werd berekend. Financieel directeur Stoffer Groote wijt de lagere uitbetaling aan het afgelopen 'be-roerde jaar'. „De kaasprijs lag een kwartje lager de CCF kwam niet met een nabetaling en de boter zat ook twee dubbeltjes beneden de prijs”.

Groote verwacht voor dit jaar een verbetering. Hij meldt dat in de eerste maanden van '86 de uitbetalingsprijs al 2,5 cent hoger lag dan vorig jaar. „Het afgelopen jaar was goed voor Campina en Melkunie, maar nu de prijs voor consumptiemelk binnenkort zal dalen, pakt dat negatief voor deze bedrijven uit. Wij hebben nu het voordeel van een goede kaasprijs”.

De melkaanvoer van de leden is bij de *Zuidoosthoek* het afgelopen jaar merkwaardig genoeg gestegen, ondanks de geldende superheffingsmaatregelen. Groote zoekt de verklaring hiervoor in het meer dan normaal aankopen van melkquota door boeren. „Onduidelijk is nog in hoeverre hier verder sprake is van een fikse quotumoverschrijding door de veehouders”, zegt Groote. Hij wijst er met nadruk op dat het effect niet wordt veroorzaakt door de leveranties van *Klaver Vier*, de groep boeren die zich van *Noord-Nederland* hebben afgescheiden. Bij de ZOH werd 349 miljoen kilogram geleverd, tegen 343 miljoen in het voorgaande jaar.

Het gemiddelde vetpercentage van de aangevoerde melk bedroeg 4,36, tegen 4,27 in het jaar daarvoor. Het eiwit kwam op 3,40 procent, tegen 3,39 in 1985. De toevoeging aan het eigen vermogen kwam op f 1 miljoen. Een jaar eerder werd het eigen vermogen nog met f 3 miljoen versterkt.

Leeuwarder Courant 1987-04-16

Melkprijs Klaver Vier hoger dan Zuidoosthoek

DONKERBROEK - De melkprijs van de zuivelcoöperatie *Klaver Vier* in Donkerbroek zit op 80,41 cent per kilogram. Dat is 0,18 cent hoger dan de prijs van coöperatie *Zuidoosthoek* in Oosterwolde. *Klaver Vier* levert tot 1892 aan ZOH tegen een volgens contract vastgestelde prijs. Boven de melkprijs krijgen een groot deel van de boeren nog een bedrag van f 42.173 uitgekeerd, dat staat omschreven als 'uitkering vereniging'. Dat geld is vrijgekomen, doordat op voordelige wijze melktanks zijn verkregen voor de betrokken boeren.

Klaver Vier heeft op dit moment achttien boeren die melk leveren. Het zijn meest veehouders die begin vorig jaar zijn uitgetreden uit de aan de *Noord-Nederland* verbonden coöperatie 't *Klaverblad* in Donkerbroek. Dat gebeurde uit onvrede met het beleid van *Noord-Nederland*, de naar hun mening te lage melkprijs en de plannen om de zuivelfabriek te Donkerbroek te sluiten.

Vice-voorzitter Sietze van der Honing zoekt de verklaring voor het feit dat de melkprijs hoger ligt, dan die van *Zuidoosthoek* in de grotere aanvoer van de duurder betaalde wintermelk. De totale aanvoer van melk bij *Klaver Vier* bedroeg het afgelopen jaar 6.627.855 miljoen kilogram. Het gemiddelde vetpercentage van die melk kwam uit op 4,38 en het eiwitpercentage zat op 3,40.

Groei van de melkaanvoer is voor *Klaver Vier* eigenlijk onontbeerlijk, zo lieten voorzitter Jan Jansma en vicevoorzitter Sietze van der Honing weten. “Wy moatte in flinke omfang hawwe om ús posysie yn 'e noardlike suvel sterk te meitsjen”, merkte de laatste op. Jansma vond dat *Klaver Vier* zijn horzelfunctie moeten blijven uitoefenen. Van der Honing merkte in dit verband op „te prebearjen foar te kommen dat der ien grut noardlik suvelblok komt”. Hij sprak voorzichtig de wens uit om uiteindelijk op een melkaanvoer van 100 miljoen kilogram uit te komen. „Dan steane wy ek sterker as wy yn '92 in nij kontrakt ófslute moatte”.

Om die groei mogelijk te maken is het nu ook mogelijk om bij *Klaver Vier* kandidaat-lid te worden. Deze boeren krijgen dezelfde melkprijs uitbetaald als de leden, maar hoeven zich niet per se als lid aan te sluiten. Voor boeren die uit een andere coöperatie zijn getreden, blijkt dat een psychologische drempel te zijn, zo lichtten beide Klaver Vier-bestuurders toe. *Klaver Vier* is in gesprek met melkveehouders van de zuivelcoöperatie Juliana in de omgeving van Zwolle en Kampen. „Wy ha de romte en it Oeriselske gebied leit frij”, verklaarde Van der Honing.

Leeuwarder Courant 1987-04-17

Potgeld van *Noord-Nederland* op 6,3 cent

LEEWARDEN - De nabetaling van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* over het melkjaar 1986 is 6,31 cent per kilogram melk. Daarmee komt deze zuivelonderneming met het potgeld beter uit dan vorig jaar, toen 6,09 cent kon worden uitbetaald. De melkprijs inclusief de broto-tankmelktoeslag kwam uit op 79,38 cent, tegen 80,11 1985. Gedelegeerd bestuurssecretaris Berend de Boer meent dat uit de cijfers toch duidelijk een inhaalmanoeuvre blijkt „Wy binne der noch net, mar de goede trend zit der lokkick yn. En mei it nije ûndernimmingsplan moat it gat mei de oare molkprizen tichte wurde kinne”.

De melkaanvoer bij *Noord-Nederland* daalde in het verslagjaar van 2241.78 miljoen kilogram naar 2239,92 miljoen. De daling wordt grotendeels veroorzaakt door het weglopen van groepen leden in de omgeving van Donkerbroek, Oldeboorn en Dokkum, zo lichtte bestuurssecretaris Berend de Boer toe. Het gemiddelde vetpercentage bedroeg 4,39 tegen 4.29 in 1985 en het eiwitpercentage kwam uit op 3,39 tegen 3,38 in het jaar daarvoor. *Noord-Nederland* voegt eenzelfde bedrag aan het vermogen toe, als in 1985: f 5,6 miljoen. Voor afschrijvingen en investeringen werd 2,7 cent per kilogram gereserveerd.

De Boer verwacht dat de daling van de winkelprijs voor consumptiemelk niet veel invloed zal hebben op het aan de Noord-Nederland-boeren uit te betalen melkgeld. „Konsumpsjemolke is mar sán persint fan ús produksje, ik tink wol dat wy dat opheine kinne, seker as de tsiispriis goed bliuwt. Fierders ha ik goede ferwachtings dat de prizen foar grunstof yn septimber stige sille en is it negatyf effekt al hielendal fuort. Melkunie en Coberco sille it wol it slimst fer-nimme”.

Leeuwarder Courant 1987-05-13

Ook voor dit jaar somber vooruitzicht CCFriesland Winst gedaald van f44 naar 7,9 miljoen

LEEWARDEN - Na de de sterk teruggelopen winst vorig jaar (het exploitatiesaldo daalde van f44 miljoen naar f7,9 miljoen zijn de vooruitzichten van de CCFriesland ook voor dit jaar somber. Dat Staat in het jaarverslag. „Wel zijn wij ervan overtuigd, dat wij ons op langere termijn met succes zullen aanpassen aan de gewijzigde omstandigheden ,aldus de directie. Dit jaar zal er een heroriëntatie plaatsvinden „die ingrijpend en in vele opzichten fundamenteel zal zijn”.

De omzet daalde van *f* 1959 miljoen naar *f* 1807 miljoen. Dat blijkt vooral te liggen aan de bedrijven in Leeuwarden en in Groningen waar voor *f* 112 miljoen minder werd omgezet. In volume bleef de omzet nagenoeg gelijk. Dat geeft aan de prijzen sterk onder druk hebben gestaan. Dat is een gevolg van de sterke gulden ten opzichte van de dalende dollar en een verder daling van de koopkracht in de olielanden.

Dankzij de sterke merkenpositie kon de *CCFriesland* in een aantal landen zich qua volume handhaven. De omzet van dit zuivelconcern werd voor 19 (18) procent in Nederland gehaald, voor 30 (25) procent in de rest van Europa, voor 16 (19) procent in Afrika, voor 33 (37) procent in Azië en voor 2 (1) in andere landen.

Verlies van de veevoederfabriek 'Sloten'

Eén van de belangrijkste oorzaken van het sterk gedaalde resultaat is het verlies van de veevoederfabriek 'Sloten'. In 1985 bedroeg dat verlies nog *f* 9 miljoen, vorig jaar was het gedaald naar *f* 20 miljoen. *CCFriesland* neemt voor 37 procent deel in de fabriek. Coberco en de Cebecco-Handelsraad zijn de andere partners. Zoals bekend, is bij de veevoederfabriek een forse reorganisatie op gang gekomen. Men hoopt onder andere op meer export en dat de maatregelen dit jaar al effect zullen sorteren.

Gunstig

Gunstig was over het algemeen het resultaat van de bedrijven in ZuidoostAzië. In Indonesië en Maleisië nam de koopkracht echter nog verder af. De voorkeur van de consument is verschoven naar verse zuivelproducten en de concurrentie is toegenomen.

In Griekenland, Afrika, het Midden-Oosten en het westelijk halfmond had de *CCFriesland* te maken met dalende prijzen en zorgelijke betalingsbalansen. Door de grote produktie in de EG nam de concurrentie er stevig toe. Dat had lagere resultaten tot gevolg. De ongunstige ontwikkeling van de economie in Nigeria en Noord-Afrika droeg daar in negatieve zin toe bij.

“Steeds meer landen gaan over tot het nationaliseren van de aankoop. Dat is een bedreiging voor de aanbieders van merkartikelen”, aldus de directie.

Koffiemelk

Het toenemend zwart drinken van koffie heeft de markt voor koffiemelk in Nederland onder druk gezet. Ondanks de tegenvallende marktontwikkeling is de positie van Friesche Vlag koffiemelk verbeterd. Het resultaat van deze belangrijke produktiegroep laat dan ook een bevredigende ontwikkeling zien.

Voor babyvoeding was de markt gunstig. Er werden meer zuigelingen geboren en er werd langer van de fles gebruik gemaakt. Het marktaandeel van Frisolac nam toe. Datzelfde geldt voor het grootverbruik van instant volle melkpoeder en voor chocolademelk. Veel aandacht zal de *CCFriesland* besteden aan de ontwikkeling van wei-derivaten. De markt voor die producten is niet al te gunstig. Vraag en aanbod zijn niet in evenwicht.

Het aantal personeelsleden in de Nederlandse vestigingen (Leeuwarden, Groningen, Hoofddorp en Vianen) daalde van 2149 naar 2125. Het ziekteverzuim nam toe van 7,7 naar 8,2 procent. In de andere Europese landen had de *CCFriesland* 511 (513) mensen in dienst en buiten Europa bedroeg het aantal werknemers 2208 (2176).

Driekwart boeren *Noord-Nederland*: f 35 miljoen heffing

LEEWARDEN - Ongeveer driekwart van de boeren van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* moet superheffing betalen. In totaal komt de boete neer op f 34,7 miljoen. Dat is rond de f 6500 gemiddeld per bedrijf.

Van de 5170 beboete veehouders hebben er 4154 hun melkquotum overschreden met totaal 43,4 miljoen kilogram. Dat kost f 24,6 miljoen. Daarnaast hebben nog 1016 veehouders de vetquotering overschreden wat een boete betekent van f 10,1 miljoen. Nederland dringt overigens in Brussel aan op een versoepeling van de vetquotering, maar tot dusver heeft dat nog niet tot daadwerkelijk resultaat geleid.

Dit najaar afslanken bij *CCFriesland* Leeuwarden

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - Bij de coöperatieve zuivelonderneming *CCFriesland* zal dit najaar een afslankingsplan op tafel komen voor de Leeuwarder produktievestiging en de fabriek *Ommelanden* in Groningen. Dat kondigde directievoorzitter *Ir. Arie Kranendonk* gistermiddag aan tijdens een toelichting op het jaarverslag. Een commissie onderzoekt de mogelijkheden en daarvan zal de weerslag in augustus op tafel komen. Een en ander zal gepaard gaan met inkrimping van het personeelsbestand maar over de omvang kon *Kranendonk* niets zeggen. Het ligt voor de hand dat de gevolgen vooral voelbaar zullen zijn in de enkele jaren geleden gebouwde blikmelkfabriek.

Afslanking van de condensfabriek in Leeuwarden vloeit voort uit de eerder al aangekondigde heroriëntatie, die volgens de directie ingrijpend en in vele opzichten fundamenteel voor het concern zal zijn. De markten, met name in de landen buiten de EG, staan voor *CCFriesland* al langere tijd onder druk.

De bezettingsgraad van Blikmelk-Zuid in Leeuwarden bleef daardoor sterk achter bij de prognoses en dat lijkt ook niet van korte duur te zijn. Volgens *Kranendonk* wil men proberen met verbreding van de activiteiten op vooral de Westeuropese markt hier een mouw aan te passen, maar dat zal niet genoeg zijn om afslanking van de Leeuwarder vestiging overbodig te maken.

Vorig jaar besloot *CCFriesland* om de Nederlandse produktievestigingen - Leeuwarden, *Ommelanden* in Groningen, *Friesche Vlag* in Hoofddorp en het distributiecentrum in Vianen - winstverantwoordelijk te maken binnen het concern door het in zekere mate te verzelfstandigen. Het werd als een voorwaarde geacht voor verbetering van de positie. Daarnaast vraagt de directie een kostenbewuste en resultaatgerichte aanpak. Niettemin is men somber over het bedrijfsresultaat voor 1987.

Zie volgende

***CCFriesland* zoekt goede koers, maar zit met melktekort**

Door Bert de Jong

LEEUWARDEN - Bij de zuivelonderneming *CCFriesland* zal nog dit jaar een frisse wind door het bedrijf waaien. Het resultaat over 1986 - een winst van *f* 7,9 miljoen, tegen *f* 44 miljoen in 1985 stelt teleur. De zaak gaat op de helling en waar het bedrijf zich in de afgelopen jaren kwetsbaar heeft getoond, zal worden ingegrepen. Ir. Arie Kranendonk, voorzitter van de directie van *CCFriesland* kondigde gisteren tijdens een toelichting op het Jaarverslag over 1986 aan dat de activiteiten niet meer zullen richten op de Westeuropese afzetmarkten. Export van condensprodukten naar landen buiten de EG, als bijvoorbeeld Nigeria en Ivoorkust, die afhankelijk zijn van de olie-komsten en dollarschommelingen, heeft *CCFriesland* nu eigenlijk al te lang parten gespeeld.

De koers wordt dit jaar verlegd, zo kon worden opgemaakt uit de woorden van directielid mr. Albert Roos. Zelfs al zou de afzetmarkt in Nigeria zich dit jaar volledig herstellen, dan nog wil *CCFriesland* naar verbreding van de activiteiten in de EG. Niet slechts met condensprodukten, zoals die naar de landen buiten de EG gaan, maar ook met nieuwe produkten. Ir. Kranendonk dacht aan de zogenaamde 'cups' koffiemelk, die hier te lande volgens hem een groot succes zijn, maar waarvoor ook in West-Duitsland en Groot-Brittannië grote belangstelling bestaat. De verwachting is echter niet dat de verbreding van de activiteiten van *CCFriesland* de ingezakte markt voor condensprodukten kunnen opvangen, zodat inkrimping van de produktievestigingen in Leeuwarden en Groningen onvermijdelijk zal zijn.

“Het exporteren van boerenmelk naar de niet EG-landen zal voor *CCFriesland* minder belangrijk en minder omvangrijk worden”, lichte Kranendonk toe. “Het vraagt van ons langdurige aanpassingen. Het is duidelijk dat de tijd van ongebreideld melk produceren voorbij is. We zitten echter wel met een investeringsbeslissing uit begin '80 voor de huidige produktievestiging. Het bedrijf zit daardoor duidelijk te ruim in het jasje”. Kranendonk wilde verder niet ingaan op de vraag hoe en waar de afslanking in de produktievestigingen in Leeuwarden en Groningen zullen worden uitgevoerd.

Desgevraagd vertelde OR-coördinator Johan Ettema vanmorgen dat, naast het lopende interne reorganisatie-onderzoek, er op dit moment al bezuinigingsmaatregelen genomen worden. Zo worden er minder managers opgeleid binnen het bedrijf, en is deze week besloten om het werk van de 32 schoonmaaksters in vaste dienst uit te besteden aan een particulier bedrijf. De directie heeft de voorwaarde gesteld dat de ploeg in zijn geheel wordt overgenomen door het betrokken schoonmaakbedrijf. De OR buigt zich de komende weken over een advies in deze kwestie.

De zorgen voor de Veevoederfabriek Sloten zijn vervat in een saneringsplan, dat nu tot uitvoer wordt gebracht. Vrijwel tegelijk met het 'winstverantwoordelijk' maken van de produktievestiging in Leeuwarden heeft de veevoederfabriek eenzelfde status gekregen. Het verlies van *f* 20 miljoen dat in 1986 werd behaald komt volgens Kranendonk dit jaar onder de *f* 10 miljoen uit. In 1988 moet 'Sloten' weer winst maken, zo luidt de verwachting van Kranendonk.

Melktekort

CCFriesland lijkt dit jaar de volle consequenties te moeten dragen van de EG-zuivelmaatregelen om de melkproductie in te dammen. *CCFriesland* zit de komende jaren daardoor met een vreselijk dilemma. De onderneming kampt nu 's-winters al met tekorten door de in de afgelopen jaren gestadig teruggelopen melkaanvoer. Dit jaar komt er de korting van 8,5 procent overheen. Directielid Watze de Graaf verklaarde dat *CCFriesland* genoodzaakt zal zijn om vooral 's-winters melk bij te kopen.. Hij zei niet te verwachten dat daar in eigen land dit jaar nog mogelijkheden toe zullen zijn, zodat de onderneming genoodzaakt zal zijn om uit andere Europese landen melk aan te kopen.

Eerste verkennende gesprekken hebben echter al uitgewezen dat men elders in Europa nog niet erg happig is om contracten aan te gaan voor levering van melk aan *CCFriesland* in de wintermaanden. Het heeft er bovendien alle schijn van dat, na de jongste productiebeperkingen, de vraag naar melk nog heftiger zal worden en de gevraagde prijs dientengevolge hoger. *CCFriesland* zit met het probleem of er bij aankoop van melk tegen hoge prijzen nog wel marge te behalen is.

Een netelige kwestie, ook voor *CCFriesland*-voorzitter Boyen de Boer. Weliswaar hebben de deelgenoten van *CCFriesland*, de meeste noordelijke zuivelcoöperaties, leveringsplicht voor dertig procent van de bij hen aangevoerde melk, maar in de wintermaanden kan het huidige quotum haast met gemak de kaasbak in. Vooral nu de kaasprijs goed is en de afzet voortreffelijk loopt, hebben de coöperaties weinig belang om *CCFriesland* van melk te voorzien. Ze zijn maar wat blij dat nog geen beroep is gedaan op de volledige leveringsplicht aan *CCFriesland*, die over 1986 niet in staat bleek om een nabetaling uit te keren. „Wy sitte net sa maklik en it sjocht der ek net nei ut dat it op koarte termyn better wurdt”, is De Boers aanvankelijke commentaar.

De hele zuivelproblematiek knaagt in feite aan het bestaansrecht van *CCFriesland*. De Boer ziet het gevaar op zich afkomen, vooral nu de *CCFriesland* op dit moment moeite heeft om voor de boer iets extra's (nabetaling) te verdienen met de verwerking van melk. Hij wijst er op dat binnen de noordelijke zuivel de fabricage van verschillende zuivelprodukten beter op elkaar afgestemd zal moeten worden, om het maximale rendement eruit te kunnen halen. *CCFriesland* zal daartoe volgens Kranendonk een platform moeten zijn binnen de noordelijke zuivel.

Blijft voor *CCFriesland* nog altijd het dilemma dat in de huidige omstandigheden vooral in de winterperiode de melk van de deelgenoten beter in de kaasbak kan worden gestort, dan tot condensprodukten kan worden verwerkt. De marge voor de boer ligt in het eerste geval hoger en met de huidige druk op de afzetmarkten zit het er niet in dat *CCFriesland* die marge kan bieden. Voorzitter De Boer acht het bovendien ondenkbaar dat de *CCFriesland* dure melk uit het buitenland gaat bijkopen, als daar niets op te verdienen valt en komt dan uiteindelijk tot de conclusie dat het in dergelijke gevallen zelfs overweging zou verdienen om de productiecapaciteit bij *CCFriesland* in de wintermaanden fors in te krimpen.

Bij CCFriesland 290 banen weg?

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - Bij de *CCFriesland* lijken plannen te bestaan om tot 1990 het aantal arbeidsplaatsen met 290 te verminderen. Dat heeft Dick Heinen van de Voedingsbond FNV opgevangen. „Ze willen een heleboel afdelingen afslanken. Als dit waar is dan moet dat zonder gedwongen ontslagen gebeuren, anders komt er gedonder in de tent”.

De voorlichter van *CCFriesland*, Ted de Wit, zei voor het eerst van dit getal en dit jaartal te horen. De *CCFriesland* kampt door de lage dollarkoers en de lage olieprijs met afzetmoeilijkheden in landen buiten de Europese Gemeenschap. Er is een reorganisatieplan aangekondigd. De Wit: „Wij zitten nu nog midden in het onderzoek en er ligt absoluut nog niets op tafel. Wij zijn de gegevens nog aan het verzamelen. Waarom nou 1990 .? Hier is niets van waar. Op dit moment wordt er evenmin aan gedwongen ontslagen gedacht, zoals hier en daar wordt beweerd”. Bij de Nederlandse vestigingen van de *CCFriesland* werkten op 1 januari van dit jaar 2188 mensen.

Zuivel wacht een warme winter – (over vakbonden)

(Kaf en Koren door Willem Stegenga)

ZELDEN DOEN BOEREN een beroep op de vakbonden om de problemen samen aan te pakken. De voorzitter van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken*, Geert de Jong uit Akkrum, heeft dat onlangs wel gedaan. Het moet als een stap in de goede richting worden gezien. Het *Landelijk Contactorgaan Bedrijfsverzorging* (de boerenhelp) ging zelfs nog even verder. Het nodigde op een landelijke vergadering een vakbondsbestuurder uit om eens een praatje te houden. Tjeerd Roersma van de FNV deed het mild.

De werkgevers van de boerenarbeiders hebben fouten gemaakt, maar aan de andere kant wilde hij de bonden evenmin vrijpleiten. Het kan dus wel, er hoeft niet direct opstand uit voort te komen. Standsorganisaties zouden er goed aan doen de komende winter ook eens een voedingsbondman of -vrouw uit te nodigen op een van hun afdelingsvergaderingen. Zoiets zie je zelden, terwijl boeren en werknemers voor een groot deel toch gelijke belangen hebben. Aan botsingen heb je niets en aan personeel dat niet is gemotiveerd nog veel minder. Het kan de kosten met sprongen omhoog jagen en de productie verminderen. Amerikaanse onderzoekingen hebben uitgewezen dat het zelfs vijftig procent kan schelen.

Boeren en bonden hebben elkaar nu meer dan ooit nodig. Het aantal boeren wordt minder en wat rest is weliswaar een krachtige groei, maar hun getal is te gering om er grote invloed van uit te doen gaan. Ze brengen te weinig stemmen in om politiek aantrekkelijk te zijn. Het aantal werknemers in de zuivel daalt ook, zelfs zonder gedwongen ontslagen. Je kunt allerlei pijnverzachten bedenken en je mensen zelfs tevreden uiteen reorganisatie laten afvloeien, het houdt wel in dat je als bond in het nationale geheel aan kracht inboet. Als duo ben je nog wel een factor van betekenis, als solist valt het tegen. Vijftigduizend veehouders kunnen twintig-

duizend 'stemmen' meer krijgen als ze zich zeker weten van de steun van de werknemers, hun werknemers, tenminste als het gaat om coöperatieve fabrieken.

Ogenschijnlijk staat niets een gezamenlijk optrekken van boeren en werknemers in de weg. Het kleiner worden van beide groeperingen kan op zich al een bindende factor zijn. De praktijk wijst uit dat er beslist wel mogelijkheden zijn. Tussen werkgevers en werknemers in de zuivel is immers al een heren-akkoord gesloten: geen gedwongen ontslagen bij reorganisatie. In het Noorden is dat verder uitgebouwd. De grootste coöperatie *Noord-Nederland* zit midden in een reorganisatie-proces. Om die trein op de rails te krijgen moesten er heel wat obstakels worden genomen. Dat ging gepaard met stakingen en met acties van boeren tegen die stakingen. Uiteindelijk kwam er een sociaal akkoord en het vertreksein kon worden gegeven.

Het sociaal plan van *Noord-Nederland* is voor de vakbonden aanleiding geweest om ook bij de andere vier fabrieken in Friesland op zo'n plan aan te dringen. De bonden hebben hoop dat dat ook daar zal worden aanvaard. *Nestlé* heeft dat al gedaan. Alleen de *CCFriesland* is nog niet onder die paraplu te krijgen. Die wil eerst een afslanking doorvoeren en dan verder praten.

CCFriesland is voor een groot deel afhankelijk van de export buiten de Europese Gemeenschap. Die uitvoer moet met veel gemeenschapsgeld op poten worden gehouden. Aangezien de melkproductie aan ernstige beperkingen is gebonden, valt de behoefte om zich vooral op die export toe te leggen voor een groot deel weg. Dat past mooi in het straatje van de Europese Commissie, want die wil bezuinigen. De zuivel kan, simpel geredeneerd, voor een groot deel de produkten wel kwijt in Europa zelf.

Veertien miljoen ton melk ging in allerlei vormen naar derde landen. Dat wordt straks vier miljoen ton. Die cijfers spreken duidelijke taal. Het punt is dat er voor die export naar derde landen wel fors in Nederland in fabrieken is geïnvesteerd. Geert de Jong rekende de leden van de zuivelbond voor dat het de vakbonden om samen wat tegen dit beleid te doen. Er dreigt een markt verxxxxx xxxx hier gaat om f800 miljoen, Vertaald in arbeidsplaatsen komt dat neer op 6000 banen. Als je die lijn recht doortrekt gaat de inkrimping van de export buiten de EG dus gepaard met een verlies van 4300 arbeidsplaatsen. Het is dus niet onlogisch dat De Jong roept om steun van de vakbonden om samen wat tegen dit beleid te doen. Er dreigt een markt verloren te gaan als de zaak buiten Europa straks plotseling weer gaat aantrekken. En dan zit je in Leeuwarden met een fabriek die ruim veertig miljoen gulden heeft gekost. Kortom, voor beide partijen staat er veel op het spel.

De verplichte vermindering van de melkproductie – superheffing – duurt nog twee jaar. Wat er daarna gaat gebeuren is nog in nevelen gehuld. Teun Tolman wil er vanaf, de Denen ook, maar de Belgen vinden het wel mooi zo. Intussen worden wel ideeën aangedragen. Zo heeft de particuliere zuivelhandel (het Gemeenschappelijk Zuivelsecretariaat) gesuggereerd de quota te handhaven en tevens de boeren „die in de starthouding zitten om meer te gaan produceren” tegemoet te komen. Wie boven zijn quotum wil produceren, beurt voor die meerproductie een prijs die gelijk is aan die van de wereldmarkt. De interne markt blijft dan veilig en de exportmarkt in landen buiten de EG hoeft niet verloren te gaan. Het is bijna te eenvoudig om mooi te kunnen zijn. Aangezien de particuliere handel meer dan ooit van de coöperaties afhankelijk is (coöperaties gaan steeds meer zelf voor hun afzet zorgen) heeft hulp van die kant per definitie een vet randje. Desondanks: elk idee is welkom.

Op dit moment is de *CCFriesland* er niet mee geholpen. De koopkracht in de derde landen wordt er ook niet groter door. Die is voor een groot deel afhankelijk van de koers van de dol-

lar en de prijs van de olie. Op korte termijn is daar weinig verbetering in te verwachten. Daarom is het niet vreemd dat de directie van de *CCFriesland* nog een slag om de arm houdt als het begrip 'geen gedwongen ontslagen' aan de orde komt. Voor de bonden wordt het een hele hijs om die voorwaarde boven de tafel te houden. Daar komt bij dat de *CCFriesland* een coöperatie is, een zaak van de boeren dus. En die hebben zich in eerste instantie niet tot hoogste doel gesteld het in stand houden van alles dat in het verleden is opgebouwd. Nu de *CCFriesland* dit jaar niet in de nabetaling heeft bijgedragen, zal dat het enthousiasme van de boeren om het bedrijf overeind te houden allerm minst prikkelen. Als de directie afslanking propageert zullen de boeren dat derhalve niet meer dan natuurlijk vinden. Een mooi uitgangspunt om samen op te trekken. Armoede bindt, nietwaar.

Niet rond

WAT DE BONDEN IN HET NOORDEN met het sociaal contract hebben bereikt is de invoering van de 36-urige werkweek. Die geldt ook voor het hogere personeel. Deze vermindering van de arbeidstijd is gepaard gegaan met matiging van de lonen. In het oosten, westen en zuiden van het land is zoiets nog niet tot stand gekomen Het hogere personeel wil er daar niet aan. Dat wil best 38 uur per week werken en eist als vervolg daarop een loonsverhoging van een procent of drie. Of meer.

Bij *Campina in Veghel* heeft men die eis ingewilligd. *Campina* had een knappe melkprijs en dan lopen die dingen ook allemaal wat gemakkelijker. Bij *Coberco in Zutphen* en de *Melkunie-Holland in Woerden* is men zo ver nog niet. Daar wordt nog onderhandeld over een loonsverhoging en of het toch maar niet 36 uur per week moet worden Beide fabrieken kwamen niet met een daverende melkprijs uit de bus en ook voor dit jaar zijn de vooruitzichten niet geweldig. *Coberco* heeft geleden onder de stakingen. *Melkunie-Holland* is voor een groot deel afhankelijk van de verkoop van consumptiemelk. De overheid heeft de prijs voor die melk met zeven cent verlaagd. Dus zegt men bij de *Melkunie* dat de melkprijs voor dit jaar ook niet hoog zal worden en dus zal er weinig ruimte zijn voor loonsverhoging.

Als die staartjes blijven hangen zullen de gevolgen groot zijn. Hoewel de nieuwe cao pas volgend voorjaar in moet gaan worden nu de eerste voorhoedegevechten al geleverd. Dat wil zeggen: er worden signalen afgegeven De bonden voor hoger personeel dreigen met een klokhuis te moeten volstaan. Zij wilden geen werktijdvermindering maar hoopten op meer loon. Dat eerste was wat de werkgevers ook niet wilden en om dat laatste tegen te gaan wordt de matige melkprijs gehanteerd: de boeren er niets bij, dan het personeel ook niet.

Het zwaartepunt bij de onderhandelingen komt dus straks niet in het Noorden, maar in het Westen en Oosten te liggen. Het gevecht kan wel eens hard worden. Immers, nu al blijkt dat de industriebonden, in tegenstelling tot de voedingsbonden. 'korter werken' niet door de onderhandelingen hebben kunnen sleuren. In de niet-zuivelindustrie staat een loongolf voor de deur.

Werkgevers bieden nu al forse loonsverhogingen, zegt J. Toxopeus van de Industrie- en Voedingsbond CNV tegen de Volkskrant. „En die kun je je leden niet verbieden”. Bovendien gaat het met veel bedrijven buiten de zuivel goed ..en dat wil men ook in het salaris merken” Met enige jaloezie zal het hoger personeel in de westelijke en oostelijke zuivel straks kijken naar hun collega's in andere fabrieken en jaloezie prikkelt niet tot het sluiten van akkoorden. Op veel plaatsen staat de zuivel dan ook een warme winter te wachten. Alleen is nu eens niet het Noorden het speerpunt, maar het Westen en het Oosten. Hier is alles koek en ei. Zegt men. Zij het met uitzondering van de *CCFriesland*.

CCFriesland wil lagere prijs voor boerenmelk geven

LEEWARDEN - *CCFriesland* wil een lagere prijs geven voor de melk die deze topcoöperatie van de boeren betreft. Gewoonlijk betaalt *CCFriesland* de bruto zuivelwaarde uit aan de aangesloten fabrieken. Die prijs komt overeen met de voorschot-melkprijs. *CCFriesland* lijdt, zoals bekend verlies en zal daarom morgen aan de besturen van aangesloten fabrieken voorstellen de tweede helft dit jaar zes cent minder per kilogram melk te betalen. Op die manier hoopt *CCFriesland* beter op de markt te kunnen opereren en aan het eind van het jaar het tekort een draaglijker aanzien te geven.

Het verlagen van de inkoopprijs met zes cent houdt in grote trekken een verlaging van de melkprijs in met een cent op jaarbasis. Ongeveer vijftien procent van de melk die aan de noordelijke fabrieken wordt afgeleverd gaat naar *CCFriesland*. Aangezien de verlaging voorlopig maar voor een half jaar zal gelden komt dat neer op een daling van de melkprijs met een halve cent per kilogram.

De aangesloten fabrieken (de vier vrije coöperaties en *Noord-Nederland*) zijn statutair verplicht *CCFriesland* van grondstoffen te voorzien. In normale gevallen is dat geen probleem. Op dit moment kunnen de fabrieken de melk zelf beter tot waarde brengen dan *CCFriesland* en dreigt de verplichte leverantie tot niet gecompenseerde onderbezettingsverliezen bij de fabrieken te leiden.

CCFriesland verwacht groot verlies over 1987

LEEWARDEN - De *Coöperatieve Condensfabriek Friesland*¹⁸ (*CCFriesland*) verwacht over het lopende jaar aanzienlijk verlies te zullen lijden. In verband met het verwachte negatieve resultaat heeft het bestuur van *CCFriesland* in overleg met de deelgenoten besloten, dat de deelgenoten de tekorten in de rest van dit jaar zullen aanzuiveren. Op basis van de achterstaande melk zullen vanaf begin juli bedragen in rekening worden gebracht.

Van de deelgenoten wordt gemiddeld 0,3 cent per kilogram achterstaande melk op jaarbasis gevraagd. Elke deelgenoot neemt in *CCFriesland* deel op basis van de rechtstreeks van de boeren door haar ontvangen melk.

Andere maatregelen, bedoeld om de “structureel gewijzigde situatie” het hoofd te kunnen bieden, wil de directie maandag aan de vakbonden, de ondernemingsraad en het personeel voorleggen. De deelgenoten zijn inmiddels over die maatregelen ingelicht. De *CCFriesland*-directie, die vandaag nog voltallig in de Bondsrepubliek verbleef, heeft over aard van deze voorname geen mededeling gedaan.

18 'Oude' naam, sinds midden 1985 hebben de drie letters CCF, een andere betekenis gekregen: *Coöperatieve Company Friesland* – *ccFriesland*.

Noord-Nederland mist orders door melktekort

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft vorig jaar enkele orders moeten laten schieten door een tekort aan melk in de winterperioden. Op een order van 2800 ton kaas voor Brazilië kon men maar 200 ton leveren. Bovendien heeft men enkele orders voor melkpoeder moeten laten lopen. Volgens directeur ir. Bernard Bijvoet ging het daarbij om vijf tot tienduizend ton poeder.

Volgens voorzitter Geert De Jong heeft “het moeizame overleg, met de sociale partners gedurende de afgelopen jaren over het locatiebeleid tot aanzienlijke stagnatie geleid. Het is frustrerend om in een periode met een uitstekende kaasmarkt te moeten constateren dat daarvan niet ten volle kan worden geprofiteerd door de opgelopen achterstand”.

De aanvoer van melk in de zomermaanden en in de winter is nog lang niet evenwicht. Hoewel het verschil in melkprijs tien cent bedraagt, blijkt dat niet voldoende. Zoals bekend, wil *Noord-Nederland* daar een regeling voor treffen. Daar is kritiek op gekomen (tweede superheffing kleine boeren worden de dupe). Op basis van de melkaanvoer in de eerste perioden van het nieuwe melkprijsjaar mag worden verwacht dat de problemen door een tekort aan wintermelk niet groter worden.

Presentatie Jaarverslag 1986 Noord-Nederland

NN. heeft veel moeite met Leeuwarder kaasnotering

Directeur ir. Bernard Bijvoet: veel te dominerend

LEEWARDEN - De grootste noordelijke zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft steeds meer moeite met de dominante rol van de Leeuwarder kaasnotering. Hoofddirecteur ir. Bernard Bijvoet zei gisteren bij de presentatie van het jaarverslag dat in wezen een zijstroom van de totale kaashandel de prijs bepaalt. Veruit het grootste deel van de kaasproduktie wordt rechtstreeks afgezet naar de tien grote supermarktketens in Nederland. De kaasprijs wordt evenwel bepaald door datgene wat de tussenhandel verkoopt. „De notering kan al veranderen als er ergens een paar honderd ton kaas blijft zweven”.

Bijvoet bespeurde bij de grootwinkelbedrijven een tendens om afspraken over kaasprijzen voor langere termijn te maken. Een steeds veranderende prijs brengt een enorme rompslomp in die bedrijven teweeg. Overigens voegde hij er aan toe dat de klachten niet komen als de prijs wordt verlaagd, maar vrijwel alleen bij verhogingen. Volgens de rest van het land moeten de noordelijke fabrieken orde op zaken gaan stellen.

Vorige week is de notering gezakt met twintig cent. Gisteren stonden de prijzen weer onder druk. Bijvoet had gehoopt dat de huidige notering de zomer zou overleven, maar hij vreest voor volgende week opnieuw een daling. De produktie is hoog en de export kan dat niet bijbenen. Volgens Bijvoet is die hoge produktie dit keer uitsluitend te wijten aan de kleinere fabrieken.

In beginsel gaat *Noord-Nederland* ervan uit dat de melkprijs over dit jaar in grote trekken met die van vorig jaar overeenkomt. Tot dusver heeft de kaas het goed gedaan, maar Bijvoet is niet bijster optimistisch voor de rest van het jaar. De markt voor boter is uiterst ongunstig die voor melkpoeder geeft een redelijk beeld te zien. *Noord-Nederland* voorziet dat de markt voor weiprodukten zal worden overvoerd. Dat wordt mede veroorzaakt door de activiteiten van Canada en Nieuw-Zeeland. Bijvoet: „De uitgangspositie voor de tweede helft van dit jaar is duidelijk minder gunstig dan vorig jaar”.

Een grote prijsval door de Brusselse maatregelen verwacht hij niet. Mocht men evenwel besluiten tot afbraak van de monetair compenserende bedragen dan daalt de prijs echter wel met 2,9 procent.

Melkopers

Voorzitter Geert de Jong signaleerde een gevaar voor de zuivelcoöperaties. Jonge veehouders willen nog wel eens „bezwijken voor een aantrekkelijk aanbod van derden” en treden buiten de rijen van de coöperaties. „Wanneer zulk handelen grotere vormen zou aannemen, kan daarmee grote schade aan de zuivelcoöperatie, dus aan de veehouders worden berokkend”. Particulieren bieden alleen dan meer voor de melk als ze die duur kunnen doorverkopen.

De door de quoterings veroorzaakte melkschaarste bevordert die handel. „Wanneer besturen van coöperaties niet de discipline kunnen opbrengen om melk, aangeboden door handelaren, niet te kopen, dreigt een aantasting van de Nederlandse zuivelcoöperatie. Wanneer deze ontwikkeling niet in de kiem wordt gesmoord dreigt een absurde situatie, waarbij coöperaties die op deze wijze grondstof verliezen, die volgens dezelfde methodiek terughalen.

Aanvoer gelijk

Vorig jaar ontving *Noord-Nederland* nagenoeg dezelfde hoeveelheid melk als in 1985: 2.240 miljoen kilogram. Over de eerste perioden van dit jaar is de aanvoer 6,3 procent lager. Er werd wel meer melk bijgekocht. Totaal bedroeg de bijkoop in binnen- en buitenland 90 miljoen kilogram. De kaasproductie steeg vorig jaar met twee procent. De afzet in Nederland groeide, terwijl ook de export naar de meeste EG-landen een stijging liet zien. Een verdere groei acht de directie zeker aanwezig „en wij blijven van mening dat ook meerdere derde landen goede perspectieven bieden voor onze Nederlandse kaas”. Vooral *Kollumer* kaas blijkt een groot succes te zijn. Dit jaar is er in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar 51 procent meer verkocht.

Een steeds belangrijker deel van de afzet wordt gevormd door de speciaalprodukten. De verkoop van kofficreamers¹⁹⁾ was bevredigend, de overige speciaalprodukten lieten een groei zien. Vorig jaar werd vier miljoen liter consumptiemelk en daaraan verwante produkten meer omgezet. Dat is vooral toe te schrijven aan de groei van magere vruchtenyoghurts. Vorig jaar werd een regeling getroffen over de overname van de activiteiten van DOC in Hoogeveen op dit terrein.

Noord-Nederland neemt van *Coberco* de leverantie over van consumptiemelk aan de winkels van Albert Heyn in het Noorden. Volgens Bijvoet gaat het hierbij om tien procent van de totale omzet in deze sector.

De totale omzet van Noord-Nederland was vorig jaar vrijwel gelijk aan die van 1985: f 2,8 miljard. De helft daarvan werd gerealiseerd door binnenlandse verkopen. Het aantal perso-

19 ‘Completa’ ?ZHN.

neelsleden daalde van 3.116 naar 3.077. De melkprijs was wat lager dan in 1985: 78,49 tegen 79,21 cent per kilogram. Aan het eigen vermogen werd f 5.620.000 toegevoegd (f 5.592.000). In 1986 beëindigden 297 leden hun bedrijf, 64 meer dan in het jaar daarvoor.

Nieuwsblad vh Noorden, 1987-06-27

Inkomensdaling van f 1. 000

Lagere melkprijs *CCFriesland*, aan boeren doorberekend

Van onze correspondent

LEEUWARDEN - De lagere melkprijs van 0.3 cent per kilo die *CCFriesland* vanaf dit moment zal betalen aan de deelgenoten, wordt doorberekend aan de boeren. Dit vertelde voorzitter G. de Jong van de coöperatieve melkproductenbedrijven *Noord-Nederland* BA., de grootste deelgenoot van *CCFriesland* gisteren tijdens de presentatie van de jaarcijfers.

„Voor een gemiddelde boer betekent dat nog altijd een inkomensdaling van zeker duizend gulden” rekende De Jong voor. Deze daling is onlangs overeengekomen met alle deelgenoten, waardoor er in het Noorden geen verdere verschillen ontstaan tussen de melkprijzen. Deze vervelende boodschap zet een lelijke streep door één van de doelstellingen van het omstreden ondernemingsplan van het zuivelconcern: het (relatief) verhogen van de melkprijs met een halve cent.

Directeur ir. H. Bijvoet lanceerde het plan om boeren acht cent toeslag te gaan betalen voor melk die ze ‘s winters leveren boven de gewone hoeveelheid. Op deze manier hoopt *Noord-Nederland* het sinds de invoering van de superheffing steeds nijpender grondstoffentekort in de wintermaanden op te vangen. *Noord-Nederland* kocht in 1986 35 miljoen kilo melk bij om de productie op peil te houden. De melkaanvoer daalde opnieuw en wel met 6.3 procent.

Noord-Nederland mag voortaan de consumptiemelk leveren voor de supermarkten van Albert Heijn in de provincies Groningen, Drenthe en Friesland. Tot dusver kwam de melk van *Co-berco*. Verder bereidt *Noord-Nederland* samen met de *Melkunie* de lancering van een nieuw zuivelprodukt voor, dat van wei gemaakt wordt.

De jaarcijfers van de onderneming zijn stabiel. Zowel de omzet als de winst (5.6 miljoen gulden) bleven nagenoeg op hetzelfde niveau.

Vandaag gesprek noordelijke zuivel over samenwerking (Op initiatief voorzitter Boyen de Boer CCFriesland)

ORANJEWOUd - Op het coöperatiecentrum in Oranjewoud zullen de directieleden en de voorzitters van de bij de CCFriesland aangesloten zuivelfabrieken een gesprek hebben om te komen tot meer samenwerking. Boyen de Boer uit Stiens, voorzitter van de CCFriesland, heeft de vergadering belegd. Het signaal dat er wat moet gebeuren is afgegeven door *Noord-Nederland* in Leeuwarden en de *Zuidoosthoek* in Oosterwolde. Voor het gesprek zijn verder *De Goede Verwachting* in Workum, *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster en *Huisternoord* in Oudwoude uitgenodigd.

Boyen de Boer wil niet zeggen welke kant het uit zal gaan vandaag., Ik ha my net yn 'e details ferdjippe". Hij houdt het algemeen en zei vanmorgen alleen: zorgvuldig met elkaar omgaan in het belang van de noordelijke boeren. In elk geval is bekend dat *Noord-Nederland* en *De Zuidoosthoek* hebben geconstateerd dat er miljoenen zijn te verdienen door de noordelijke zuivel als er meer wordt samengewerkt. Het gaat daarbij in de eerste plaats om de verwerking van de wei. Op dat terrein vinden elkaar overlappende activiteiten plaats, aldus ir. Bernard Bijvoet, directeur van *Noord-Nederland*.

Die samenwerking kan tot stand komen zonder dat er van fusie of integratie van de verschillende cooperaties sprake is. Spreken over meer samen optrekken heeft tot dusver in het Noorden niet veel resultaat gehad. Er zijn bepaalde verbanden (*CCFriesland* en de *Bond van Cooperatieve Zuivelfabrieken* in Leeuwarden) en incidenteel zijn er ook bepaalde verbindingen, maar dan houdt het op.

In de andere delen van het land vindt men het in Noorden maar een verdeelde boel en zegt men dat de zuivelcoöperaties hier vooral sterk zijn in het elkaar bestrijden. In Oranjewoud, zo is duidelijk geworden, zal de eerste aanzet tot meer samenwerking worden onderbouwd door een rekenom. Verwacht wordt dat het gesprek van vandaag - wanneer het in een goede sfeer verloopt - zal uitmonden in een nadere studie.

Zuivelgesprek krijgt vervolg

ORANJEWOUd – Het gesprek tussen de *ccFriesland* en de daarbij aangesloten zuivelfabrieken (*Noord-Nederland*, *De Goede Verwachting*, *De Zuidoosthoek*, *De Twee Provinciën* en *Huisternoord*) over bepaalde vormen van samenwerking krijgt binnenkort een vervolg. De eerste ronde, gistermorgen op het Coöperatiecentrum in Oranjewoud, werd door voorzitter Boyen de Boer van Stiens, na afloop nuttig gekwalificeerd, al was het nog oppervlakkig en verkennend.

In de eerste plaats wil men zo spoedig mogelijk bekijken wat men samen kan doen aan factoren die van buiten af op de noordelijke zuivel afkomen. In dat kader wordt genoemd de trendbreuk die is opgetreden in de ontwikkeling van de produktie, het aanleveren van de melk, de Europese landbouwpolitiek en in het verschuiven van markten.

Als verantwoordelijke bestuurders en directies wil men bekijken wat men gezamenlijk kan aanpakken zonder dat er direct sprake is van fusie en integratie. Het gaat daarbij vooral om het uitstipelen van een economische strategie. De Boer „It bliuwt yn elts gefal net sa't it no is.”

Leeuwarder Courant 1987-08-03

Zijlstra en Beetstra voor zuivel Noorden vertrouwensmannen

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - Oud-voorzitter drs. Rinse Zijlstra van de Zuivelbond FNZ en oud-directeur Marcus Beetstra van de coöperatieve zuivelfabriek *De Goede Verwachting* zullen optreden als vertrouwensmannen voor de noordelijke zuivel. Zij zijn bereid om met de directies en voorzitters van de noordelijke zuivelcoöperaties te zoeken naar mogelijke vormen van samenwerking. Morgen zal er in Leeuwarden al een eerste gesprek zijn over een onderzoek naar de diverse economische aspecten van de coöperatieve zuivelindustrieën in het Noorden.

Aanvankelijk was er sprake van dat één vertrouwensman de mogelijkheden, voor samenwerking zou onderzoeken. Op verzoek van de deelgenoten van ccFriesland is vorige week gezocht naar twee geschikte kandidaten. Zoals eerder is bericht is op initiatief van ccFriesland-voorzitter Boyen de Boer begin juli een gesprek op gang gebracht over samenwerking. Volgens Marcus Beetstra zal het eerste gesprek slechts een oriënterend karakter hebben. „De ynstruksjes moatte wy noch hawwe”, zo reageerde hij. Over het initiatief om te zoeken naar samenwerking in de noordelijke zuivel zegt hij: „Der binne wol wat probleemkes en de ccFriesland sit wat yn tslok waar, mar de Fryske suivel stiet der noch net sa min foar. Wy sitte hjir fansels net yn in krisistastán.

Leeuwarder Courant 1987-08-05

Geen afronding in zuivelgesprek met vertrouwensmannen

LEEWARDEN - Het zuivelgesprek dat gisteren in Leeuwarden is gevoerd, heeft nog geen afronding gekregen. Morgen zal er opnieuw worden overlegd tussen de noordelijke zuivelcoöperaties en de vertrouwensmannen drs. Rinse Zijlstra en Marcus Beetstra. Over het eerste gesprek hielden de betrokkenen zich in een diep stilzwijgen.

Aan het gisteren gehouden zuivelgesprek hebben behalve de voorzitters van de ccFriesland-deelgenoten ook de directies deelgenomen. Morgen zullen de vertrouwensmannen alleen nog een gesprek hebben met de voorzitters.

ccFriesland-voorzitter Boyen de Boer heeft begin juli de ccFriesland-deelgenoten bijeengebracht om vormen van samenwerking te onderzoeken.

Voor eind van jaar rapport over samenwerking in noordelijk zuivel

Van een onzer redacteurs

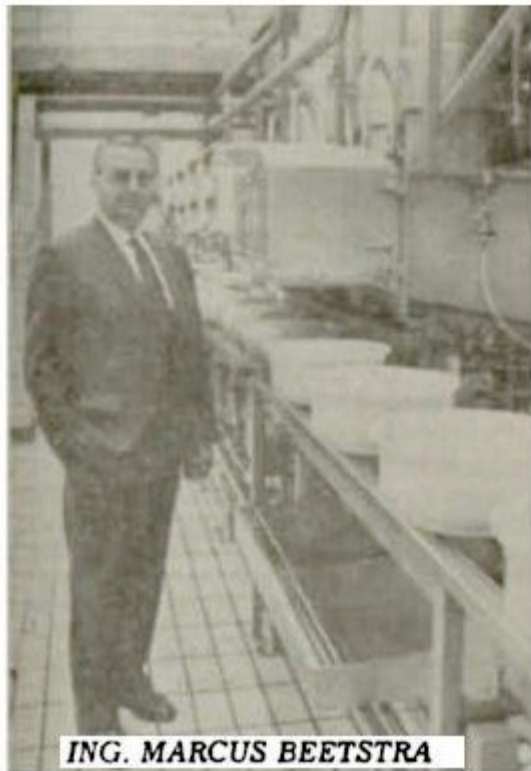
LEEWARDEN - Nog dit jaar zal over de samenwerkingsmogelijkheden in de noordelijke zuivel een rapport worden uitgebracht door de twee aangezochte vertrouwensmannen. Oud-directeur Ing. Marcus Beetstra van *De Goede Verwachting* en oud-voorzitter drs. Rinse Zijlstra van de Zuivelbond FNZ zullen een onderzoek verrichten naar de diverse economische aspecten van de zuivelactiviteiten bij ccFriesland en bij haar deelgenoten. Van de twee vertrouwensmannen worden voorstellen verwacht voor mogelijkheden om bepaalde zuivelactiviteiten efficiënter aan te pakken. De uit te voeren studie moet ook aangeven hoe groot de voordelen worden als de voorstellen worden uitgevoerd.

Gisteren werd bij de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken door de voorzitters van de ccFriesland en haar deelgenoten een laatste overleg gevoerd over het uit te voeren zuivelonderzoek. De voorzitters bereikten volledige overeenstemming over het laten uitvoeren van het onderzoek.

Het onderzoek is een vervolg op een rapportage van de directievoorzitters van ccFriesland. *Noord-Nederland* en *De Zuid Oost Hoek*. Dat was een globale schets van welke besparingen verdergaande economische samenwerking tussen ccFriesland en deelgenoten zou opleveren. Aan de hand van de rapportage van Beetstra en Zijlstra zal aan het einde van dit jaar door de betrokken zuivelcoöperaties worden bekeken of men met de conclusies uit de voeten kan.

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

Speurtocht in zuivel naar f 40 miljoen

ING. MARCUS BEETSTRA

DRS. RINSE ZIJLSTRA

(Kaf en Koren door Willem Stegenga)

HET DUO MARCUS BEETSTRA EN RINSE ZIJLSTRA is hard bezig om aan te tonen dat de Friese zuivel f 40 miljoen laat liggen, ofwel zo'n anderhalve cent per kilogram melk. Dat is veel, dat komt overeen met de jaarlijkse nabetaling van de CCFriesland aan de boeren in de periode dat dat bedrijf nog gewoon CCF heette en er nog geen f 1,3 miljoen in een groots openingsfeest van de nieuwe fabriek was gestoken. De beide 'wijze mannen' hebben alles tegen. Wat je maar aan tegenslagen voor mensen die meer eenheid in de Friese zuivel moeten brengen, kunt bedenken: ze zijn inmiddels aangedragen. Elk eventueel bindmiddel is gebleken zo aangetast te zijn, dat alles wat het vast moest houden, na verloop van tijd in klonten uitelkaar viel. In andere gewesten kijkt men vreemd tegen die ruziënde Friese zuivelheren aan. De Friese blik naar die anderen staat eveneens bol van verbazing: dat ze daar met hun concentraties toch geen hogere melkprijs kunnen uitbetalen. Ze zijn met een inhaalmanoeuvre aan de gang, maar ach, met een etappezege win je nog niet de Tour. Zeker over dit jaar moet Friesland met een knappe melkprijs voor de dag kunnen komen.

De Friese zuivel is verdeeld over vijf coöperaties: de grote *Noord-Nederland* (Frico/Domo) en de vier zogenaamde vrije fabrieken: Oudwoude, Gerkesklooster, Workum en Oosterwolde. Dat zelfde patroon zie je in het oosten en westen van het land. Alleen in het zuiden is één grote coöperatie: *Campina in Veghel*.

Samen hadden de vijf Friese coöperaties twee zaken te behartigen: de CCFriesland en de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken. Verdere vormen van samenwerking waren er niet

zozeer. Ze konden ook gemakkelijk buiten de deur worden gehouden. Er was maar een ding dat telde: de hoogte van de uitbetaalde melkprijs. De vier vrije fabrieken stortten jaar-in-jaar-uit meer geld op de rekening van hun boeren dan *Noord-Nederland* en dus was er geen enkele noodzaak tot reconstructie van het patroon. Groter bleek niet beter te zijn. Aangezien de rest van de Nederlandse fabrieken met de melkprijs eveneens bij die van de vrije Friese fabrieken achterbleef, was het wel duidelijk waar de beste politiek werd gevoerd. Dus moest het maar zo blijven.

Een van de pijlers die zoiets als 'de gezamenlijke Friese zuivel' moest schragen, is weggevallen. De Zuivelbond werd aan zijn lot overgelaten. De met de Frico gefuseerde Gronings-Drenthse Domo zei zelf over een apparaat te beschikken dat het werk van de bond wel kon behappen. De Zuivelbond ging voort in afgeslankte vorm, zij het dat hij noodgedwongen moest verzelfstandigen en steeds verder van de boeren af kwam te staan. Zelfs de vermeende platformfunctie van de bond lijdt aan erosie, anders had men geen vertrouwensmannen hoeven aan te wijzen.

[...]

CCFriesland

INTUSSEN GING HET ook mis bij CCFriesland. Lagere olieprijsen en dalende dollarkoersen waren de oorzaak. Er werden (en worden nog) verliezen geleden. Onder het mom van: 'armoede bindt' moet nu worden getracht de Friese boeren 'as ien man' achter CCFriesland te krijgen. Dat valt niet mee. De topcoöperatie in Leeuwarden laat trouwens weinig gelegenheden voorbijgaan om voeding te geven aan het gevoel dat er meer aan de hand is dan alleen olie en dollars. Dat is niet verstandig, want het gevolg is, dat kleine oneffenheden tot cols van de eerste categorie worden opgeblazen. Zoiets voorkom je niet in een tijd dat het de verkeerde kant op gaat. Het wekt argwaan en die is groeiende.

Verbaasd keken de boeren op dat een eenvoudige ingreep in het schoonmaakwerk zo maar kon leiden tot een besparing van vier ton per jaar. Dan is er ergens anders ook nog wel wat te vinden. Jazeker. Het door de gezamenlijke Friese zuivel bemande bestuur van CCFriesland heeft onlangs zijn goedkeuring gehecht aan het plan om de pensioenen van de directieleden tot boven-modale omvang te verhogen.

Gebruikelijk is, dat een zuiveldirecteur bij pensionering zeventig procent van zijn salaris krijgt. Is dat loon hoger dan een ton, dan krijgt hij over het resterende deel vijftig procent en over het deel boven de f 140.000 dertig procent. De directeuren van CCFriesland mogen van hun bestuur straks evenwel zeventig procent over het gehele salaris opstrijken. Drs. Germ Zeilmaker zei al bij zijn afscheid als directeur van CCFriesland: het geld ligt op straat.

Handhaving van de bestaande pensioenvoorziening zou CCFriesland niet hebben gered, noch zou dat tot enige vorm van nabetaling aan de boeren geleid hebben. Het is alleen zo eigenaardig, dat men in een tijd van neergang wil bezuinigen op de werksters en er kennelijk geen been in ziet om jegens de directieleden een royaal gebaar te maken. Dan moet je niet vreemd opkijken, als deze kleinigheden straks door vakbondsmensen als Dick Heinen en Henk Amperse tot hoofdvak worden gekozen.

Je kunt het de directieleden kwalijk nemen dat ze dit naar voren hebben gebracht. In een coöperatie zijn echter de leden - de boeren in dit geval - baas en zij behoren hier hun goedkeuring aan te hechten. Ze zijn er niet in gekend. Dat gaat zo bij grote coöperaties en hun afgeleiden. Dit simpele voorbeeld van klassiek kapitalisme loopt Beetstra en Zijlstra straks voor de voe-

ten, het feit dat zij vanuit het mondaine Lauswolt in Beetsterzwaag opereren, wordt dan plotseling ook minder acceptabel.

Beetstra en Zijlstra zijn evenwel niet zozeer ingehuurd om de problemen bij CCFriesland op te lossen, maar te zoeken naar compensatie voor de Friese boeren om de dreigende verliezen (ook op ander terrein) te kunnen opvangen. Ze zijn na een samenspraak van Kranendonk (CCFriesland), Bijvoet (Noord-Nederland) en Popma (ex-Zuid Oost Hoek) in dienst getreden. Een eerdere poging tot een integratiegesprek mislukte. Toen werd er geen 'potsje' in het vooruitzicht gesteld. Nu heeft iedereen in principe wel 'ja' tegen het onderzoek gezegd, want er zou immers f40 miljoenen te verdienen zijn.

De opzet was breed: iemand van een topcoöperatie, iemand van de grootste coöperatie en een directeur van een vrije fabriek. Alle geledingen waren present.

De inbreng van de vrije fabrieken is ondertussen tot een minimum teruggebracht. Popma is bij de Zuid Oost Hoek vandaan en die coöperatie is onder leiding van de voormalige directeur Douwe Hoitinga bezig met een grootscheeps restauratieplan. Noordmelk is weer welkom, Popma's sporen worden uitgewist,

Dat laatste is vooral van toepassing op diens bijdrage aan het in gang gezette integratieproces. „Nu maar afwachten of de heren de f40 miljoen ook kunnen vinden”, werd dezer dagen enigszins sceptisch aan de ZOH-boeren meegedeeld. De twijfel over die vindplaats is er niet alleen bij de ZOH, maar ook bij anderen. [...]

Notering weg

ER ZOUDEN MILJOENEN zijn te verdienen, als de Leeuwarder kaasnotering werd begraven en de Friese zuivel als één aanbieder op de Duitse markt kwam te staan. Er zouden miljoenen zijn te verdienen als de overlappingen uit het aanbod werden gehaald. Er zou veel geld zijn te verdienen als de weiverwerking bij CCFriesland zou worden geconcentreerd.

Concentratie is echter een vies woord in Friesland. Zolang de melkprijs niet uitwijst, dat concentratie blijvend tot voordelen leidt, hebben de tegenstanders het beste wapen in handen. Op directieniveau hebben *Noord-Nederland* en *De Goede Verwachting* een poging ondernomen om de productie van rode Commissie-kaas te concentreren bij *De Goede Verwachting* in Balk. Op haar beurt zou *De Goede Verwachting* de specialiteiten van haar fabriek in Heeg bij de Noord-Nederland-vestiging in Sint Nicolaasga moeten onderbrengen. De vakbonden juichten dit plan toe. Het zou meer zekerheid bieden voor de werkgelegenheid op lange termijn in beide fabrieken. Heeg zou echter wel het slachtoffer worden. De concentratie strandde. Heeg levert namelijk een positieve bijdrage aan de melkprijs van *De Goede Verwachting*. Dat zodoende.

Over de concentratie van de weiverwerking leek enige eenheid te bestaan. Men zou een externe deskundige aanstellen, die het allemaal zou uitzoeken. Nu is het echter in het pakket van Beetstra en Zijlstra gebracht. Die moeten een rapport uitbrengen, dat moet weer worden besproken en dus duurt het maanden eer er wat van de grond komt.

Overigens is de concentratie van de weiverwerking geen 'algemeen geaccepteerd' gegeven. Jarenlang heeft CCFriesland een deel van de ingedikte wei van de aangesloten fabrieken gekregen, zonder er daverende plussen uit te halen. Nu hebben de fabrieken de indruk dat de concentratie van de weiverwerking in Leeuwarden in de eerste plaats een bijdrage moet leveren aan het rendabel maken van de eigen stroomopwekkinginvestering. Op dit moment kunnen de zuivelfabrieken zelf meer geld uit de wei halen en dat remt de concentratie. Bovendien leidt

concentratie van de wei in Leeuwarden tot kapitaalvernietiging bij die fabrieken zelf en verhoging van hun onderbezetting, die een gevolg is van het verminderde melkaanbod.

Toch moet er wat gebeuren, vindt men. Er is geïnvesteerd op groei en het is uitgelopen op een daling van twintig procent van de melkaanvoer. Het ziet er niet naar uit dat de quotering spoedig aan de kant wordt geschoven. Dus heeft men nog lange tijd te kampen met dure overcapaciteit. Aanvulling is moeilijk te krijgen. In het recente verleden was er veel melk te koop in Duitsland. Dat aanbod vermindert, want in de Bondsrepubliek stelt men orde op zaken. Inderdaad, door middel van concentratie. De Nederlandse zuivel heeft, door het succes vol opereren op die markt, de Westduitsers zelf het goede voorbeeld gegeven. Dat is doorgaans de handicap van een land dat sterk (voor zestig procent in dit geval) afhankelijk is van de export. Het succes straft zichzelf, kennis kan men niet isoleren.

Tegen het onderzoek van Beetstra en Zijlstra is 'ja' gezegd. Wie wil zijn boeren f40 miljoen onthouden, nietwaar? Het heeft er echter alle schijn van, dat de geringste onduidelijkheid zal worden aangegrepen om het 'moet maar' in 'kan niet' te vertalen. Dat hoort bij de concentratiecultuur. ZPC en Agrico zijn op dezelfde wijze op de klippen gelopen. Het gaat niet van harte en dan wordt elk punt aangegrepen om het veto te kunnen uitspreken.

Zijlstra's credo is: „Er zijn geen problemen, er zijn mensen”. Hij zal ze tegenkomen. De vrouwenmensen hebben het klimaat tegen. Meer dan ooit. Ze hebben zichzelf ook wat tegen. Zuivelmensen worden niet graag herinnerd aan voorspellingen die ze ooit hebben gedaan, maar die ene van Zijlstra is nog te warm om te zijn vergeten: „Noord-Nederland en CCFriesland worden op den duur één onderneming en de vrije fabrieken zullen zich daar ongetwijfeld bij aansluiten, tenzij zij andere vormen van samenwerking binnen of buiten de provincie prefereren”. Dat 'tenzij' kan hem nog wel eens van pas komen als hij de realiteit op zijn voorspelling legt.

Beetstra heeft in een mum van tijd drie coöperatieve boerenverzekeringsmaatschappijen tot een eenheid gesmeed: OTOS. OBF en FBTO. Successen op dit terrein leiden in Friesland zelden tot een vervolg. Men wordt dan al gauw te groot of wekt de indruk dat te worden. In feite hebben de beide mannen weinig te verliezen. Als ze niets klaar maken ligt dat aan het gesternite waaronder zij moesten opereren en zegt iedereen: „Hié k wol tocht”. Al het andere voert automatisch tot statusverhoging.

Leeuwarder Courant 1987-09-23

Vakbonden in verzet tegen onderzoek in noordelijke zuivel

LEEWARDEN - De Voedingsbond FNV en de Industrie- en Voedingsbond CNV gaan in verzet tegen het onderzoek dat ing. Marcus Beetstra en drs. Rinse Zijlstra houden over een mogelijke samenwerking van de noordelijke zuivelcoöperaties. FNV-bestuurder Dick Heinen wilde vanmorgen niet meer zeggen dan dat er vrijwel zeker verzet zal worden aangetekend

Zijn collega van het CNV, Henk Amperse, zei dat dat protest „een punt van overweging is”. Volgens Amperse worden in dat onderzoek niet alleen de vormen van samenwerking bekeken, ook wordt gekeken naar de positie van de *ccFriesland*. Volgens hem had men daar een aanvraag voor moeten deponeren en op z'n minst de vakbonden moeten vertellen wat ze aan

het doen zijn. De directies van *ccFriesland* en de grootste zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* hebben de bonden meegedeeld dat het hier gaat om een vooronderzoek. Daaruit moet blijken of er een daadwerkelijk onderzoek tot stand zal komen.

Amperse zei voorts dat Beetstra en Zijlstra de bonden hebben meegedeeld „dat wij met onze vragen bij hun opdrachtgevers, de zuivelcoöperaties, moesten zijn. Wij gaan nu in overleg met juristen bekijken wat wij gaan doen. Zoals het nu gaat, zijn wij niet tevreden”.

De CNV-bestuurder is van oordeel dat wanneer Beetstra en Zijlstra een manier vinden om de *ccFriesland* wat uit de wind te houden en de melkprijs voor de boeren op te krikken het voor de bonden moeilijk wordt „er nog enig sociaal aspect in te krijgen. Ik heb daar, gelet op het kaliber van de mensen, grote twijfel over.

Leeuwarder Courant 1987-09-23

***CCFriesland* wil opnieuw minder voor melk geven**

LEEUWARDEN - Het bestuur van de topcoöperatie *CCFriesland* is van plan binnenkort de aangesloten zuivelfabrieken voor te stellen opnieuw de prijs, die men voor de van die fabrieken betrokken melk betaalt te verlagen. In juni werd besloten in eerste instantie 0,3 cent per kilogram op jaarbasis minder te betalen. Zoals toen al werd verwacht zou het daar niet bij blijven. Dit keer wordt erop aangestuurd nog eens zo'n 0,3 cent minder voor de melk te geven. De totale verlaging komt dus neer op ongeveer 0,6 per kilogram melk op jaarbasis.

De resultaten van de *CCFriesland* zijn tot dusver dit jaar slechter dan men in eerste instantie had verwacht. Er was rekening gehouden met een verlies van f 10 miljoen dit jaar. In het jongste nummer van het personeelsorgaan staat evenwel dat het resultaat in juli en augustus slechter was dan werd verwacht. Er wordt nu rekening gehouden met een verlies van f 18 tot f 19 miljoen. De laatste weken draait het bedrijf echter weer beter, beter ook dan men over deze periode had voorzien.

Dat neemt echter niet weg dat het totale resultaat beneden de verwachtingen is gebleven en men derhalve de aangesloten zuivelfabrieken (Workum, Gerkesklooster, Oosterwolde, Oudwoude en *Noord-Nederland*) wil voorstellen de melk met meer korting te leveren. De melkprijs is de laatste weken nogal gestegen in verband met de goede kaasprijs. Zoals bekend, wordt binnenkort een reorganisatieplan voor de CCFriesland op tafel gelegd. Dat houdt onder andere in dat 289 arbeidsplaatsen moeten verdwijnen.

Leeuwarder Courant 1987-09-25

Verlies CCFriesland op f 38 miljoen

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - Het verlies dat de *ccFriesland* dit jaar zal leiden valt veel groter uit dan de ongeveer f 19 miljoenn die aanvankelijk werd geraamd. Uit nadere gegevens blijkt dat de directie van de topcoöperatie voor dit jaar zelfs rekening houdt met een verlies van f 38 miljoen.

Wanneer dat geheel door een verlaging van de melkprijs moet worden gecompenseerd zou dat dit jaar neerkomen op een inkomstenderving voor de boeren van zo'n 1,2 cent per kilogram melk. Aanvankelijk werd rekening gehouden met 0,3 cent per kilogram. Binnenkort zal een beslissing vallen over de te nemen maatregelen.

Bij de ccFriesland wordt gewerkt aan een reorganisatieplan, terwijl bovendien een onderzoek naar de gehele noordelijke zuivel is gestart. De werkgevers hebben besloten met de vakbonden te gaan praten om te voorkomen dat er een kort geding bij de Ondernemingskamer in Amsterdam wordt aangespannen. De vakbonden vinden dat zij veel te weinig bij deze zaken zijn betrokken, achten dat in strijd met de Wet op de Ondernemings Raden en dreigen nu de rechter in te schakelen.

Leeuwarder Courant 1987-09-29

CNV: verdeeldheid over opdracht Beetstra en Zijlstra

LEEWARDEN – Volgens de vakbonden heerst er in de gelederen van de directies van de Friese zuivelfabrieken verdeeldheid over het feit of de opdracht aan de wijze mannen (Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra) om vormen van samenwerking te zoeken ook moet worden herzien. De bonden en de ondernemingsraden van de verschillende fabrieken hebben gevraagd de opdracht te veranderen en ook het aspect van de werknemers er in te betrekken. Zo niet, dan dreigen zij met een kort geding.

Volgens Bart Bruggeman van Industrie- en Voedingsbond CNV zijn de vrije fabrieken (Workum, Oudwoude, Gerkesklooster en Oosterwolde) daar wel toe bereid. *Noord-Nederland* en de *CCFriesland* zouden voet bij stuk willen houden. Zoals bekend, wordt er vanmorgen overleg gevoerd tussen de directies en de ondernemingsraden. De hoofddirectie van de *CCFriesland* heeft zich bij de raden beklagd over het feit dat er voorwaarden aan dat overleg zijn gesteld.

Gistermiddag en -avond hebben vakbonden en ondernemingsraden zich in het motel in Heerenveen beraden. Henk Amperse (CNV) zei weinig hoop te hebben dat het gesprek met de directies iets zal opleveren. Hem was niets bekend van een aanbod van de directies. T'ja, wat moeten wij daar dan doen, zo geeft de ondernemingsraad van de *CCFriesland* zich afgevraagd", aldus Amperse. Zij zullen het verhaal in elk geval aanhoren."

De vakbonden zijn niet bij dat overleg aanwezig. Men gaat er namelijk vanuit dat het conflict is terug te voeren op een punt in de Wet op de Ondernemingsraden en niet op de zuivel-cao. De districtsbestuurders zullen in een apart zaaltje als stand-by fungeren, al zullen zij eerst als-nog proberen ook aan het overleg deel te mogen nemen.

Beetstra en Zijlstra zijn volgens de directies bezig met een vooronderzoek. Als dat is afgerond zullen de directies bekijken of er inderdaad een onderzoek komt. Daarom zijn de ondernemingsraden op dit moment nog niet ingeschakeld. De ondernemingsraden zijn echter van oordeel dat zij ook in dit stadium geraadpleegd moeten worden. De vakbonden zijn wel voor een studie over samenwerking in de noordelijke zuivel.

Kaasprijs stijgt naar grote hoogte

LEEWARDEN/AMSTERDAM - De prijs die de zuivelfabrieken voor kaas ontvangen stijgt de laatste dagen naar een ongekennde hoogte. In korte tijd ging de Leeuwarder notering voor Goudse kaas van *f* 6,45 per kilogram via *f* 6,60 naar *f* 6,75. Dat betekende een nieuw record. De laatste tijd wordt de kaas echter verkocht voor ruim tien centen boven de notering. De verwachting is dan ook dat de notering binnenkort weer met tien tot vijftien cent zal worden verhoogd.

Gisteren op de feestelijke kaasbeurs in Amsterdam heerste in kringen van de Friese zuivel de indruk dat met name de zuidelijke coöperatie *DMV-Campina* en de oostelijke coöperatie *Coberco* vooralsnog een verhoging van de notering trachten tegen te houden. Zij wekken de indruk dat de kaasprijs dan te veel zal afwijken van de andere produkten. In het Noorden wordt meer melk in de kaasbak gestoft dan in het Oosten en Zuiden. Nu de prijs van de kaas hoog is, stijgt daarmee de melkprijs voor de boeren in het Noorden het meest. Een verhoging van de kaasprijs met een dubbeltje betekent in het Noorden een verhoging van de melkprijs met een cent per kilogram.

Melk-Unie in Woerden daarentegen zou wel genegen zijn aan een hogere notering mee te werken. Melk-Unie maakt veel consumptiemelk. Van hogerhand werd de prijs daarvan begin dit jaar met zeven cent per liter verlaagd. Een hogere kaasprijs kan de Melk-Unie het argument geven om de prijs voor consumptiemelk weer op het oude niveau te brengen. Door de hoge kaasprijs wordt de grondstof voor consumptiemelk ook duur.

Zuivelconflict in Friesland nog niet opgelost

LEEWARDEN - Het overleg tussen de ondernemingsraden en de directies van de Friese zuivelcoöperaties heeft gisteren nog niet tot resultaat geleid. De partijen zullen vermoedelijk op korte termijn weer bij elkaar komen. De directies zullen zich beraden op de situatie en dan weer contact met de vakbonden opnemen. De bonden werden gisteren in de loop van de dag alsnog tot het overleg toegelaten. Aanvankelijk was dat niet het plan. Volgens FNV'er Dick Heinen hebben alle ondernemingsraden ondertussen de zaak bij de Ondernemingskamer ahangig gemaakt.

Het conflict spitst zich toe op de vraag of de ondernemingsraden ook partij zijn in het onderzoek dat het tweemanschap Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra instelt naar mogelijke vormen van samenwerking in de noordelijke zuivel. Volgens CNV'er Henk Ampers leek het er op een gegeven moment op dat de ondernemingsraden om advies zou worden gevraagd. Toen daar de voorwaarde aan werd verbonden dat zij de opdracht aan de twee 'wijze mannen' niet zouden mogen veranderen, gingen de ondernemingsraden niet akkoord met de voorgelegde constructie.

Daarnaast was nog de eis gesteld dat de ondernemingsraden en vakbonden een overeenkomst krijgen voorgelegd waarin beide partijen zich zouden kunnen vinden. Toen de eerste eis niet

werd ingewilligd kwam de tweede niet meer ter sprake. Heinen is van oordeel dat sommige directies best zo'n overeenkomst willen sluiten. "Als dat niet collectief kan gebeuren gaan wij één voor één met hen praten".

Volgens Jan Weiland, directeur sociale aangelegenheden bij *Noord-Nederland*, was het een open gesprek. De vraag of Beetstra en Zijlstra met een voorstudie dan wel met een onderzoek bezig zijn zal op korte termijn onderwerp zijn van een gesprek tussen de directies. De directeur van *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster heeft, aldus Weiland, meegedeeld dat men het geheel op enige afstand zal volgen. Deze coöperatie stelt zich op het standpunt dat zij niet heeft meegewerkt aan de opdracht aan de beide mannen. Het onderzoek dat zij uitvoeren wordt door Gerkesklooster gedoogd, maar men verwacht niet dat het veel zal opleveren.

Leeuwarder Courant 1987-10-06-1

Heinen: Beetstra en Zijlstra 'vinden' vast meer dan f41 miljoen

SCHARSTERSRUG – Je kunt er vergif op innemen, maar Beetstra en Zijlstra komen straks met het verhaal dat samenwerking in de noordelijke zuivel nog veel meer dan die f41 miljoen zal opleveren. Die verwachting sprak FNV'er Dick Heinen gisteravond uit op een vakbondsvergadering in *Het Anker* in Scharsterbrug. Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra zijn zoals bekend bezig met een onderzoek naar optimaliseren van de noordelijke zuivelindustrie. De vakbonden en de ondernemingsraden van de aangesloten fabrieken vinden dat zij lang niet genoeg bij dat onderzoek zijn betrokken. Zoals gemeld hebben zij eisen gesteld. Als daar deze week geen overeenstemming over wordt bereikt zullen er volgende week per fabriek vergaderingen worden gehouden.

Heinen waarschuwde voor het hogere bedrag dat Beetstra en Zijlstra vinden. Dat wordt de boeren als een worst voorgelaten. Als zij daar in bijten en wij dan pas in de gelegenheid zijn om te zeggen hoe wij over dat rapport denken zijn wij te laat. Dan doen wij weer afbreuk aan dat rapport, denken de boeren dat er minder te verdienen is dan Beetstra en Zijlstra zeggen en dan weet je precies wat er gebeurt, aldus Heinen.

Heinen dacht dat sommige fabrieken wel een akkoord met de bonden over deze zaak willen tekenen. De een wacht gewoon op de ander. Als er maar een schaap over de dam is, volgen er wel meer. De vakbondsbestuurder waarschuwde dat ook in de coöperatieve zuivel gedwongen ontslagen in de lucht hangen. Hij zei voorts dat de *Noord-Nederland*-vestiging in Wolvega wordt bedreigd. Die fabriek is altijd door een bescherm-engeltje gespaard. Hij verweet de directie van *Noord-Nederland* dat zij het ondernemingsplan hebben stilgelegd. Dat houdt in dat investeringen worden opgeschoven. Dat geldt onder andere voor de fabrieken in Bergum en Beilen.

FNV'er Heinen: 'Puur wanbeleid'

Tekort CCFriesland kost boeren bijna 1,5 cent per kilo melk

Van een onzer redacteurs

LEEUWARDEN - Het te verwachten tekort van de *CCFriesland* van f 38 miljoen kost de boeren 1,48 cent per kilogram melk. De besturen en directies van de bij de *CCFriesland* aangesloten fabrieken hebben gisteren besloten een greep in het melkgeld te doen om het tekort aan te zuiveren. Op een vakbondsvergadering in Scharsterbrug heeft FNV'er Dick Heinen harde kritiek op de *CCFriesland* geleverd. Hij noemde het beleid 'onthutsend en desastreus. Niet alleen de boeren kost het geld, maar ook de werknemers worden de dupe.

Voor een gemiddelde boer betekent het aanzuiveren van het tekort bij de *CCFriesland* een inkomstenderving van f 4500. De directie van de topcoöperatie wijt het toenemen van het tekort in korte tijd (eerder was sprake van f 19 miljoen) aan de verslechterde wereldmarkt voor condensprodukten. De vraag stagneert en de prijs daalt als gevolg van overcapaciteit in de condensfabrieken. Dat geldt met name voor Nigeria en Griekenland. In Leeuwarden en Groningen verwerkt de *CCFriesland* tachtig procent van de aangevoerde melk tot condensprodukten. De verliezen van deze bedrijven zijn hoger dan f 38 miljoen, maar ze worden verminderd door een positieve bijdrage van buitenlandse deelnemingen.

Dick Heinen verweet de *CCFriesland* dat het bedrijf nooit de richtlijnen van het onderzoeksbureau Bakkenist, Spits en Co heeft opgevolgd. Dat bureau heeft aangedrongen op een betere verkenning van de markt. Bovendien is er veel te weinig aan produktontwikkeling gedaan. Heinen: „Het is volstrekt onduidelijk wie er verantwoordelijk is voor het produktbeleid. Ideeën van werknemers komen niet door. Er wordt hen zelfs gezegd dat ze niet teveel ideeën moeten lanceren. Leg ze maar in de la en je komt in een hogere loongroep. Het is werkelijk niet te geloven.

CCFriesland wil het personeelsbestand met 289 arbeidsplaatsen inkrimpen. Volgens Heinen zijn daarmee de problemen niet opgelost. Men blijft zitten met een nieuwe blikmelkfabriek die tot dusver op een capaciteit van maximaal vijftig procent heeft gedraaid. „Dat is puur wanbeleid”, aldus Heinen. „De organisatie is log en verkokerd”. Na het laten verdwijnen van 289 arbeidsplaatsen komt er volgens hem een vervolg. Er moeten nog meer mensen uit en men zal dreigen met gedwongen ontslagen, aldus Heinen.

Binnenkort vervolgonderzoek verdere afslanking van CCF

LEEWARDEN - Binnenkort zal het organisatie-adviesbureau Bakkenist, Spits en CO beginnen aan een vervolgonderzoek bij de *CCFriesland*. Het blijkt dat het laten vervallen van 294 arbeidsplaatsen niet voldoende zal zijn om het bedrijf op korte termijn gezond te maken. Aanvankelijk ging het om 289 arbeidsplaatsen. Er zijn er 5 bijgekomen. Van het totale aantal van 294 zijn 70 vacatures die niet vervuld zullen worden. Behalve op personeel wordt er ook op materiaal bespaard. Bovendien heeft het adviesbureau aangegeven bepaalde zaken aan derden uit te besteden. Op die manier worden vaste koste in flexibele omgezet en daar is volgens de concernleiding beter mee te werken.

Toen Bakkenist, Spits en CO in juni met hun onderzoek begonnen werd er nog gedacht aan een verlies voor dit jaar van *f* 19 miljoen. De grote concurrentie op de exportmarkten en de dalende marges hebben er vorige maand toe geleid dat het verliescijfer moest worden herzien. Er kwam een bedrag van *f*38 miljoen uit de bus. Bij ongewijzigd beleid zou het verlies volgend jaar aanzienlijk groter worden. Volgens Dick Hemen van de Voedingsbond FNV en Henk Amperse van de Industrie- en Voedingsbond CNV zou men dan op *f*60 miljoen uitkomen. Een groot deel van de buitenlandse vestigingen maakt echter winst.

Bij de afslankingsoperatie zullen de afdelingen die belast zijn met de verkoop van *CCFriesland*-produkten in Nederland, het minst worden getroffen. Die markt is stabiel en kan door de introductie van nieuwe produkten - zoals de chocodrank Choq - zelfs nog wat groeien. Over de manier waarop de bezetting met 224 arbeidsplaatsen zal worden verminderd zal nader overleg plaatsvinden met ondernemingsraad en vakbonden. Volgens Heinen gaat het in eerste instantie vooral om 'indirecte' mensen. In de tweede fase zullen ongetwijfeld ook de produktiemensen worden getroffen.

Heinen: „Waarschijnlijk doet *CCFriesland* zijn best om Nestlé nog te overtreffen. De hele tent staat te schudden op zijn grondvesten. Er moet beleidsmatig nogal wat gebeuren. In de nieuwe fabriek moet meer worden geproduceerd anders komen de vaste kosten er niet uit. Positief is dat er extra geld in de markt wordt gestoken. Dat is absoluut noodzakelijk”.

Hoewel de manier waarop er mensen moeten afvloeien nog niet duidelijk is zal men volgens CNV'er Amperse kijken naar de leeftijd van de werknemers, naar het aantal dienstjaren en naar de mogelijkheid voor herplaatsing. In de loop van de dag heeft ir. Kranendonk het voltallige personeel ingelicht. Kranendonk: „Wij proberen gedwongen ontslagen te voorkomen, maar wij moeten eerst weten waar wij het precies over hebben. Zolang dat niet is vastgesteld is het niet verstandig daar iets over te zeggen”. Amperse: „Wij willen daar op korte termijn meer absolute duidelijkheid over hebben. Ik moet eerlijk zeggen dat ik dit niet voor mogelijk had gehouden”.

Afslanking bij *CCFriesland* veel omvangrijker 'Groter dan reorganisatie bij Nestlé'

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - Het verdwijnen van 294 arbeidsplaatsen bij de *CCFriesland* zal niet voldoende zijn om het bedrijf op korte termijn gezond te maken. Gisteren heeft de concernleiding een nieuwe studie-opdracht aangekondigd. De ondernemingsraad is om advies gevraagd. Volgens bestuurder Henk Gerber van de NCHP (middelbaar en hoger personeel) zijn de gevolgen veel omvangrijker dan de nu aangekondigde reorganisatie. Hij denkt dat de verdere afslanking verder gaat dan hetgeen er op dit moment bij de zuivelonderneming Nestlé aan de hand is. Bij Nestlé bestaat een plan voor het laten verdwijnen van in totaal 614 banen.

Het vervolgonderzoek van organisatiebureau Bakkenist, Spits en Co moet voor 15 december afgerond zijn. Daarnaast zal de *CCFriesland* volgens Gerber nog kijken naar het laten verval- len van andere productie-activiteiten dan de condensfabricage. De reorganisatie bij *CCFries- land* zal zich afspelen in drie golven, hetgeen volgens Gerber gepaard zal gaan met een forse inkrimping. „Het is zeer de vraag of dat verantwoord is. Je krijgt daardoor een onstabiele on- derneming. Ik moet zeggen dat ik enorm geschrokken ben van de plannen van *CCFriesland*.”

“Ik maak me grote zorgen over de situatie bij *CCFriesland*. Er is volgens mij een grote kans dat het uitdraait op een kille sanering, waarbij er nauwelijks tijd zal zijn om op sociale wijze oplossingen te bedenken voor het personeel. *CCFriesland* en de deelgenoten zullen waar- schijnlijk een harde lijn volgen om zo snel mogelijk de verliezen weg te werken. Daarbij ko- men waarschijnlijk ook nog de effecten van het onderzoek van het duo Beetstra en Zijlstra”, aldus Gerber.

Volgens Dick Heinen van de Voedingsbond FNV zal er alleen dan gunstig worden geadvi- seerd over de nieuwe studie van *CCFriesland*, als de directie de garantie kan geven dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen. Hoofddirecteur ir. Arie Kranendonk: „Wij proberen gedwongen ontslagen te voorkomen, maar wij moeten eerst weten waar wij het precies over hebben”.

De afzet van een groot deel van de produkten van *CCFriesland* staat sterk onder druk. Verlies van koopkracht in landen buiten de EG en een lage dollarkoers nopen het bedrijf drastische maatregelen te nemen. Dit jaar wordt het verlies geraamd op f 38 miljoen. Bij ongewijzigd be- leid zal, volgens Heinen, volgend jaar het verlies ruim f 60 miljoen bedragen. Zie verder pagina 19.

Vakbonden en zuivel bereiken beginsel akkoord over studie

LEEUWARDEN - De vakbonden en de Friese coöperatieve zuivelfabrieken hebben gister- middag na urenlang onderhandelen in beginsel een akkoord bereikt over de gang van zaken rond de studie die Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra verrichten naar eventuele vormen van sa-

menwerking. De bonden en de ondernemingsraden zullen daar in dit stadium nog niet bij worden betrokken. Aanvankelijk was dat aanleiding voor het aanspannen van een kort geding bij de Ondernemingskamer. Gisteren hebben de vakbonden die eis laten vallen. Als ook de achterban daarmee akkoord gaat zal de procedure bij de Ondernemingskamer in Amsterdam worden ingetrokken.

Dick Heinen van de Voedingsbond FNV erkende op dit punt een nederlaag te hebben geleden. Daar staat echter wel tegenover dat de huidige studie niet tot fusies of vormen van samenwerking kan leiden. Dat kan alleen op grond van een vervolgstudie en daar zijn bonden en ondernemingsraden wel bij betrokken.

Heinen zei dat wanneer de bonden en ondernemingsraden in de huidige studie hadden 'ingebroken' de kans had bestaan dat het onderzoek van Beetstra en Zijlstra zou zijn afgebroken. "De directies denken namelijk dat er dan een aantal van hen uit de kar zouden vallen. Dat moet niet, want wij zijn juist wel voor een dergelijke studie".

Zoals bekend, moeten Beetstra en Zijlstra onderzoeken of de Friese zuivelindustrie ook rond de f40 miljoen kan besparen. In de wandelgangen is dat bedrag al tot f70 miljoen en hier en daar zelfs al tot f100 miljoen opgelopen. Heinen: „Als er meer dan f40 miljoen uitkomt kunnen degenen die er niet zo achterstaan, moeilijk terugkrabbelen”.

Volgens Bart Bruggeman van de Industrie- en Voedingsbond CNV geldt het 'fusie-verbod' alleen wanneer de studie van Beetstra en Zijlstra daartoe aanleiding zou geven „Los daarvan kan een bedrijf bij ons komen om over andere zaken te praten. De reorganisatie bij de ccFriesland is daar een voorbeeld van”.

De houden toonden zich redelijk tevreden, de directies ook. Jan Weiland van *Noord-Nederland* noemde het akkoord 'bevredigend'. Het was te prematuur om nu al met bonden en ondernemingsraden te praten. Er is immers nog geen rapport”.

Directeuren en bonden zijn overeengekomen dat de rapportage van Beetstra en Zijlstra ter hand zal worden gesteld aan de voorzitters van besturen en de eerstverantwoordelijke directeuren. Mochten zij besluiten dat de studie ook aan de andere bestuurs- en directieleden moet worden voorgelegd dan zullen ook de bonden en de ondernemingsraden op de hoogte worden gesteld. De bedrijven die op dat moment besluiten dat het werk van Beetstra en Zijlstra een vervolg moet krijgen moeten daar de bonden en de ondernemingsraden bij betrekken.

Uitgangspunten voor een vervolg zullen zijn: er zal sprake zijn van een evenwicht tussen de financiële, economische en sociale aspecten, de bestaande sociale regelingen worden in acht genomen, en die regelingen zijn voor onbepaalde tijd aangegaan en de studie van Beetstra en Zijlstra zal geen aanleiding kunnen zijn daarvan af te wijken. “Onvoorziene omstandigheden van uitzonderlijke aard worden uiteraard buiten beschouwing gelaten.” Krijgt het nadere onderzoek gevolgen dan zullen de huidige sociale regelingen in elk geval gelden tot 1 april 1990. Verder moet de optimalisering van het resultaat van de fabrieken voorop staan, “zodat nader onderzoek niet wordt losgezien van de marktsituatie, de markt- en produktontwikkeling”. Bij verdere plannen wordt ervan uitgegaan dat er zowel in grote als kleine fabrieken zal worden geproduceerd. Sluiting of samenwerking zal deel uitmaken van een beleidsplan, maar sluiting kan niet voor 1 april 1990 plaatsvinden.

Het principe-akkoord is gisteren nog aan een delegatie van de ondernemingsraden voorgelegd. Die zette het licht op groen onder de voorwaarde dat ook de voltallige ondernemingsraden hun fiat zullen geven. De directies hebben de voorzitters van het bestuur op de hoogte ge-

steld. Ook die zijn ermee akkoord gegaan onder de voorwaarde dat de voltallige besturen dat ook zullen doen.

Bruggeman (CNV): “Wij hadden graag een totaal plan gewild, maar er ligt nu wel duidelijkheid op tafel en er wordt recht gedaan aan de sociale gevolgen. Er zijn nu grenzen gelegd in het geheel en die zouden wij ook hebben gelegd als wij er eerder bij betrokken waren. Was dat laatste wel het geval geweest dan hadden wij heel wat wrevel kunnen voorkomen. Wat wij nu doen is niet anders dan branden blussen. In andere ondernemingen zijn wij gewend dat wij in een veel vroeger stadium meespreken. En dan blijkt dat er goed overleg mogelijk is. In de zuivel kan dat blijkbaar niet. Je schept vijandsbeelden jegens elkaar en dat is bij het CNV niet de gewoonte”.

Leeuwarder Courant 1987-10-17

Er dreigt een commissie – Friesland

(KAF EN KOREN – dl)

[...]

Ook de zuivel tracht orde op zaken te stellen. Door de superheffing is de melkaanvoer bij de fabrieken sterk gedaald. Beetstra en Zijlstra zijn nu bezig met een onderzoek naar vormen van samenwerking. Zijlstra was bang dat de vakbonden de plannen zouden doorkruisen. Hij kan deze week Beetstra in Italië (want daar wordt even overleg gepleegd) zeggen dat de rust zo goed als is weergekeerd.

De vraag blijft natuurlijk in hoeverre de 'vrije fabrieken' bereid zullen zijn een deel van hun zelfstandigheid op te offeren. Hoe vaker de voorzitter van de *CCFriesland*, Boyen de Boer, roept dat er één grote zuivelcoöperatie in het noorden moet komen en wie dat niet ziet geen visie heeft, hoe verder zijn ideaal komt te liggen.

Samenwerkingsvormen knappen over het algemeen niet af op grote verschillen van inzicht. Het is veelal een optelsom van kleinigheden. Zijlstra is door de *CCFriesland* en door *Noord-Nederland* binnengehaald, Beetstra zou door de vrije fabrieken zijn toegevoegd. Beetstra liet al gauw weten dat hij niet als vertegenwoordiger van die club moet worden gezien: hij zit er op persoonlijke titel.

Uit het verdere verloop bleek dat Beetstra en Zijlstra aan één gesprek met de betrokkenen voldoende hadden om een strategie uit te stippelen. Vanaf dat moment begon het fundament scheuren te vertonen. De vrije fabrieken hebben de indruk dat zij buiten de zaak worden gehouden, ook al doordat het grootste deel van het schrijfwerk bij *Noord-Nederland* wordt verricht, en dat ze straks een rapport voor de neus krijgen geduwd. Het wordt dan een kwestie van slikken of stikken. *CCFriesland* en *Noord-Nederland* zouden meer weten. Deze week hebben de fabrieksdirecteuren met hun voorzitters weer vergaderd. Zijlstra kwam binnen en gaf alleen de delegaties van de vrije fabrieken een hand. Met de anderen had hij al gesproken. Daarmee werd de indruk versterkt dat er sprake is van 'foarbakte patat'. Het is tekenend voor de sfeer van de onderhandelingen.

Het akkoord met de vakbonden, dat deze week is gesloten, draagt evenmin bij tot een 'mei-inoar-ien'-gedachte. Het biedt alle ruimte voor ontsnappingsmogelijkheden. Geen enkele fa-

briek wordt een strobreed in de weg gelegd om tussentijds andere samenwerkingsvormen aan te gaan dan die welke ogenschijnlijk voor de hand liggen.

Zoals al eerder is gesteld, is het onderzoek dat het weekblad De Boerderij instelt naar de melkprijs over vorig jaar, mede bepalend voor het komende traject. – Zie bijlage-09

Leeuwarder Courant 1987-10-17

Vakbond voor hoger personeel: *CCFriesland* maakt te weinig gebruik van kennis eigen mensen

LEEUWARDEN - In een vergadering van de vakbond voor middelbaar en hoger personeel van de *CCFriesland* is de klacht geuit dat de directie te weinig naar de kennis in het eigen bedrijf heeft gekeken. „Er is een te gering beroep op samenwerking met het middelbaar en hoger personeel gedaan, aldus districtsbestuurder Henk Gerber. „Er is sprake van verkoking. Iedereen beheert zijn eigen winkeltje”.

Volgens Gerber vinden de leden niet dat er sprake is van verwijtbaar mismanagement. „Dat is een te goedkoop argument.” Dan zouden wij daar zelf ook toe hebben bijgedragen. Het is wel zo dat management-informatie-systeem moet worden opgepoetst. Op die manier kun je alerter op de markt inspelen”.

De ongerustheid is groot onder het personeel. De leden van deze bond hebben verklaard best bereid te zijn zich fors in te zetten voor de *CCFriesland* als de samenwerking met de directie maar beter wordt. Tegen een reorganisatie werd niet 'nee' gezegd. Gerber: „Wij zullen ons constructief opstellen. Wij zullen echter ook duidelijke verlangens op tafel leggen. Gedwongen ontslagen mogen niet plaatsvinden.”

Volgens hem wordt er op dit moment een enorme wissel getrokken op het eigen personeel en ontstaat er een spanningsveld tussen personeel en boeren. Een escalatie daarvan is voor alle partijen een slechte zaak. De informatie moet enorm worden opgevoerd. „Onze leden zou daar goed op kunnen inspelen. Spreek het toekomstige beleid maar eens goed met ze door. Door de inrichting van de organisatie van dit moment loopt dat niet goed”.

Gerber is van oordeel dat de directie de klok op vijf voor twaalf heeft gezet. Volgens hem is er minstens drie tot vier jaar nodig om in de sociale sfeer tot een goede oplossing te komen. „Wij zeggen nu nog geen ja tegen het afplatten van de reorganisatie”.

Onderzoeksbureau laat bezetting directie *CCFriesland* ongemoeid CNV uit ernstige kritiek op rapport

LEEUWARDEN - Districtsbestuurder Henk Amperse van de Industrie- en Voedingsbond CNV heeft zaterdagmiddag tijdens een vakbondsvergadering in Tivoli ernstige kritiek uitgeoefend op het onderzoeksbureau Bakkenist, Spits en Co. Zoals bekend bestudeert dat bureau de situatie bij de *CCFriesland*. Volgens Amperse heeft het bureau tegen de vakbonden gezegd, dat ook het aantal directieleden (directeuren en adjuncten) kon worden verminderd. Naar zijn zeggen zijn er nu 22 en men zou met 11 kunnen volstaan: 8 mensen die leiding geven aan het concern en 3 die de verzelfstandigde vestiging Leeuwarden kunnen bestieren. „Ik heb dat alleen niet in het rapport van Bakkenist, Spits en CO terug kunnen vinden”.

Dick Heinen (Voedingsbond FNV): „Als het bij een betaalde voetbalclub slecht gaat, verdwijnt of de coach of de manager. Bij de *CCFriesland* moeten de spelers weg. Heinen vulde zijn al eerder geuite kritiek op de directie aan met afdelingshoofden kunnen moeilijk bepalen wat de belangrijkste functie van het bedrijf is: de besluitvaardigheid is veel te traag, daarom zijn ontwikkelingen eindeloos onderweg en er is sprake van overlapping, van dubbelwerk en dus van kapitaalvernietiging. En voorts: het feit dat de studie van Beetstra en Zijlstra (op initiatief van de *CCFriesland*, *Noord-Nederland* en toen ook nog de *Zuid Oost Hoek*) in de zomer is begonnen, kan volgens hem geen toeval zijn. „Dat is strategie, want dan zijn veel vakbondsmensen met vakantie”.

De inkrimping bij de *CCFriesland* met 294,2 arbeidsplaatsen denkt men als volgt te kunnen bereiken: 2 minder op public relations, 10,7 minder op sociale zaken, 3,5 op concern marketing, 1 op concern kwaliteitsdienst, 33 op research, 25 op technische ontwikkeling, 7 op inkoop, 22,6 op financiën en administratie, 20,9 op informatica, 72 in de directe productie, 3,5 in de kantine en op de serveerafdeling, 5 op sector Nederland, 5 in Hoofddorp, 1 op het bedrijfsbureau, 9 op de kwaliteitsdienst, 16 bij het vervoer, expeditie en magazijnen en 49 bij de technische dienst. Het aantal mensen op de exportafdeling zal met 2 worden uitgebreid.

Anne van Dijk, de districtsbestuurder van de Industriebond FNV, zat de vergadering in Tivoli voor. Hij vond dat, wanneer men 'geen gedwongen ontslagen' kiest als inzet voor de onderhandelingen met de directie, men er van uit moet gaan, dat dat ook inderdaad mogelijk moet zijn. „Anders kan dat niet je inzet zijn”. Men wil dat doel bereiken door het invoeren van een regeling voor ouderen (eerder met de vut), door om-, her- en bijscholing, door het opvullen van vacatures (70 op dit moment) en door opvang van mensen door de aangesloten zuivelcoöperaties.

Volgens Heinen heerst er ook onrust bij de vestigingen van *CCFriesland* in Groningen (*Ommelanden*) en in het Westduitse Appeldorn (Woehrmann). „Ik wil hier niet als aankondiger van onheil zitten, maar men denkt, dat daar ook moeilijkheden komen”.

Kranendank zegt, dat de export bij Woehrmann aan dezelfde kwalen lijdt als die in Leeuwarden. De resultaten staan onder druk, maar er wordt nog niet gedacht aan het verlies van arbeidsplaatsen. Datzelfde geldt voor de *Ommelanden*. Daar werkt men vooral voor de Griekse markt. Men draait volop, maar de marges zijn door de grote concurrentie erg klein.

OR wil hulp externe adviseur *CCFriesland*

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - De ondernemingsraad van *CCFriesland* overweegt een externe adviseur in te schakelen om te voorkomen, dat er straks een zo'n complexe toestand ontstaat, dat niemand meer weet hoe het precies in elkaar steekt. Na afloop van een drukbezochte vakbondsvergadering zaterdagmiddag in Tivoli werd daar de eerste aanzet voor gegeven. De vergadering die bijeen was geroepen door de Industrie- en Voedingsbond CNV en de Voedingsbond FNV, besloot unaniem, dat 'geen gedwongen ontslagen' inzet van de besprekingen met de directie zal zijn. Er waren geen tegenstemmers, toen dat punt aan de orde kwam, evenmin ontield iemand zich van stemming. Als de directie weigert, wordt er druk op de ketel gezet, zo werd bedreigd.

De onduidelijkheid voor de ondernemingsraad wordt veroorzaakt door de studies, die er momenteel gaande zijn. Het adviesbureau Bakkenist. Spits en Co heeft de eerste studie afgerond. Daar kwam, zoals bekend, uit voort, dat er 294 arbeidsplaatsen moeten verdwijnen. Onmiddellijk werd de opdracht gegeven voor een vervolgstudie. De gezamenlijke coöperatieve zuivelindustrie in Friesland (*CCFriesland* en de coöperaties *Noord-Nederland*, *De Goede Verwachting*, de *Zuid Oost Hoek*. *De Twee Provinciën* en *Huisternoord*) hebben Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra opdracht gegeven om te kijken of het resultaat kan worden verbeterd.

De directie van *CCFriesland* wil niet de garantie geven, dat er geen gedwongen ontslagen zullen vallen. De vakbonden hebben die eis, wat de studie Beetstra-Zijlstra aangaat, wel boven tafel weten te halen, in elk geval tot 1 april 1990. De verwarring ontstaat nu, wanneer Bakkenist c.s. met hun studie op het terrein van Beetstra en Zijlstra komen.

In eerste instantie komen er vooral arbeidsplaatsen te vervallen op het kantoor, zaterdagmiddag als 'de ivoren toren' aangeduid. De vervolgstudie van Bakkenist c.s. zal voornamelijk gaan, zo zei FNV'er Dick Heinen over het uitbesteden van taken aan derden. Heinen: „Er is nu al een derde opdracht in het vooruitzicht gesteld”. Volgens hem zal het dan gaan over het al dan niet sluiten van bepaalde afdelingen: weiveredeling en melkpoeder.

De bonden vrezen, dat er nog tal van arbeidsplaatsen zullen vervallen. De voorzitter van de ondernemingsraad, Dirk Knol, rekende voor dat het om duizend kan gaan, zeker als de weiverwerking en de melkpoederafdeling in het geding zijn. zie verder pagina 7.

Voor Noorden één zuivelorganisatie

Geart Hofstra van Friese Mij:

JONKERSLAND - De voorzitter van de *Friese Mij van Landbouw*, Geart Hofstra, heeft zich gisteren op een afdelingsvergadering in Jonkersland uitgesproken voor één zuivelcoöperatie in het Noorden. Hij zei dit op persoonlijke titel. „Jo kinne it better mei-elkoar dwaan as dat jo utspile wurde. As wy dit net dogge, glide wy underut”. Hofstra pleitte ervoor behalve de zuivel fabrieken ook de ccFriesland in dat geheel op te nemen.

Hofstra zei dat vooral een driedaags bezoek aan de zuidelijke coöperatie *Campina* hem tot deze gedachte had gebracht. In het verleden is ook gepleit voor één zuivelcoöperatie in Friesland. Dat is niet gelukt. Hij is ervan overtuigd dat Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra meer voordelen voor een samenwerkende noordelijke zuivel zullen vinden dan besparingen ter grootte van f40 miljoen. „want dat kin in boekhâlder ek wol utrekkenje”.

Wat de ccFriesland betreft zei Hofstra dat de boeren met elkaar de zuivelbond al om zeep hebben geholpen. „Dy wurket no foar it grutste part foar partikulieren”. Als hetzelfde met de ccFriesland gebeurt gaat er veel kennis uit Friesland weg die moeilijk is terug te krijgen. Hij vond dat het concern de tijd moest krijgen om een goed plan op te stellen. Daarbij moet geen beroep op de reserves worden gedaan. Dat hebben ze in het verleden in Groningen gedaan hij de Avebe en dat heeft tot veel ellende geleid.

Voor de houding van de vakbonden had hij begrip. „Ik wurd ek wolris raar as ik Lubbi sjoch, mar se ha, lykas de Friese Mij foar de boeren, ta taak om foar harren minsken op te kommen”. Hij vond dat je professioneel met de vakbonden om moet gaan. Bij Campina had één directeur de opdracht gekregen om vooral informeel en in een vroeg stadium de plannen met ondernemingsraden en vakbonden door te spreken. Op die manier zijn er wel veel arbeidsplaatsen verloren gegaan, maar dat heeft nooit tot heftige discussies geleid. Over de ccFriesland zei Hofstra dat men niet moet vergeten dat die coöperatie twintig jaar lang een flinke bijdrage aan het melkgeld heeft betaald.

[...]

Ondernemingsraden overleggen over zuivel-akkoord

LEEWARDEN - De ondernemingsraden van de vijf Friese zuivelcoöperaties en de ccFriesland zullen zich binnenkort gezamenlijk beraden over het principe-akkoord dat vakbonden, delegaties van ondernemingsraden en directies en bestuursdelegaties van zuivelfabrieken hebben gesloten. Daarin is onder andere overeengekomen dat het onderzoek van Beetstra en Zijlstra naar vormen van samenwerking in de noordelijke zuivel in elk geval niet voor 1 april 1990 tot gedwongen ontslagen mag leiden.

Bovendien moeten de bonden daarbij van van begin af aan worden betrokken. 'Spontane' reorganisaties, zoals bij de ccFriesland, vallen daar niet onder. De ondernemingsraden zouden tevens bereid zijn een procedure bij de Ondernemingskamer tegen de directies in te trekken.

Begin deze week bleek dat de ondernemingsraad van *De Goede Verwachting* in Workum en het personeel van *Huisternoord* in Oudwoude dit akkoord konden ondersteunen. *Het kader van de Voedingsbond FNV kon dat echter niet*. Dat vreest voor te veel terreinverlies bij 'spontane' reorganisaties. Aangezien veel kaderleden van het FNV ook zitting hebben in de betrokken ondernemingsraden staat het geheel nu op losse schroeven.

De ondernemingsraden van de andere fabrieken hebben een afwachtende houding aangenomen. Zij willen eerst de gezamenlijke vergadering afwachten. Daaraan vooraf gaande zal de Industrie- en Voedingsbond van het CNV ledenvergaderingen houden. Het kader van deze bond heeft de districtsbestuurders de opdracht gegeven de voorlichting aan de leden gepaard te laten gaan 'meteen licht positief accent' ten aanzien van het principe-akkoord.

Leeuwarder Courant 1987-10-23

Ook CNV leden willen correctie in zuivel-akkoord

DRACHTEN - Ook de leden de Industrie- en Voedingsbond CNV hebben gisteravond hun goedkeuring onthouden aan het akkoord dat zuiveldirecties- en bestuursdelegaties met vakbondsbestuurders en vertegenwoordigers van ondernemingsraden hebben gesloten. Zoals bekend, heeft het kader van de Vurdingstwnd FNV het akkoord afgewezen. De CNV-leden vinden dat het op twee plaatsen moet worden gecorrigeerd.

In de eerste plaats willen de leden een nadere aanduiding van de datum 1 april 1990. Tot die tijd kunnen er geen gedwongen ontslagen vallen als gevolg van de uit het rapport Beetstra-Zijlstra voortvloeiende reorganisaties. De CNV'ers vinden dat een latere datum mogelijk moet zijn als die reorganisaties later worden aangekondigd dan dit jaar. Bovendien willen zij meer duidelijkheid over de rol van de deelgenoten in de reorganisatie bij de ccFriesland. Van de georganiseerde werknemers in de noordelijke zuivel is tweederde bij de FNV en eenderde bij het CNV aangesloten.

Leeuwarder Courant 1987-10-27

'Eén zuivelcoöperatie? Zoiets zult u uit mijn mond niet horen'

Noord-Nederland-directeur ir. Bernard Bijvoet in Bolsward:

BOLSWARD - De noordelijke zuivelindustrie zal extra inspanningen moeten doen op het gebied van nieuwe technieken en nieuwe produkten. „Dat kun je beter samen toen dan ieder afzonderlijk. Alleen maar zeggen dat er één noordelijke zuivelorganisatie moet komen? Dat is niet de roep die u uit mijn mond zal horen”. Dat zei gisteravond de hoofddirecteur van *Noord-Nederland*. ir. Bernard Bijvoet, op een landbouwforumavond in *De Doele* in Bolsward. Voorzitter Jan Strikwerda uit Lollum: „Ik denk ook niet dat wij daar hier rijp voor zijn”. In de zaal zaten voornamelijk boeren die bij *De Goede Verwachting* in Workum zijn aangesloten of hun melk leveren aan *Nestlé*.

In beginsel voelde Bijvoet wel voor het idee om naast het huidige melkquotum nog een quotum in te stellen voor uitsluitend de wereldmarkt. Voor die melk zouden de boeren dan veertig cent per kilogram ontvangen, ongeveer de helft van de huidige melkprijs: Als daar belangstel-

ling voor is zou dat inhouden dat het contact met de wereldmarkt blijft. Nu dreigt dat door het tekort aan melk in de wintermaanden te worden verbroken. Men moet al orders laten schieten.

KNBTB-voorzitter Joris Schouten hield zijn gehoor voor dat er een geweldige opmars is te zien van plantaardig eiwit. Als melkveehouders om een hogere melkprijs roepen, roepen ze in feite om verscherping, van de quotering. De afzet in industriële producten kan volgens hem nog soulaas bieden. Schouten zag niet in dat er spoedig wat zal veranderen in de vetquotering.

Hij pleitte voor meer ‘scharrel’productie. Hij noemde onder andere scharrelmelk, van koeien die niet in kunstmatige bemeste weiden grazen. „Als wij daar niet op reageren verliezen wij afzetmogelijkheden. Wij moeten daar in Europa als eerste mee komen.”

Sprekend over de melkrobot zei Schouten dat boeren die samen zouden moeten aanschaffen. Het zou toch zonde zijn als zo’n ding maar één van de vieren-twintig uur per etmaal draait. Sommige boeren in de zaal zeiden te hopen dat hij meer verstand van politiek dan van robots zal hebben. Een melkrobot wordt bij een voerbox geplaatst. Zes keer per dag wordt zo’n apparaat onder dezelfde koe geschoven. Dat houdt in dat één robot op vijf-en-twintig koeien een etmaal volcontinu aan het werk is.

Leeuwarder Courant 1987-10-29

Ondernemingsraden zuivelcoöperaties trekken proces in

LEEWARDEN - De ondernemingsraden van de Friese zuivelcoöperaties hebben een procedure tegen de besturen en directies bij de Ondernemingskamer ingetrokken. Gisteren is dat besloten op een bijeenkomst in Utrecht. De procedure - een kort geding - was aangespannen toen bleek dat de ondernemingsraden niet om advies was gevraagd over de studie die Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra verrichten naar mogelijke vormen van samenwerking tussen de zuivelcoöperaties. Directies en besturen betoogden dat het hier ging om een vooronderzoek. Zodra dat zal leiden tot een definitief onderzoek zullen ook de ondernemingsraden en de bonden worden ingeschakeld.

De ondernemingsraad van de ccFriesland heeft gisteren van de directie van deze topcoöperatie de toezegging gekregen dat zij formeel een adviesaanvraag zal indienen. De ondernemingsraad van de ccFriesland zal geen wijziging aanbrenge in de opdracht van de beide onderzoekers. De vakbonden zijn formeel geen partij in de besprekingen, maar gaan zich vanmiddag over de situatie beraden.

Besparing voor noordelijke zuivel hooguit, f90 miljoen

Geheim rapport van Beetstra en Zijlstra:

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De coöperatieve noordelijke zuivelindustrie kan door samenwerking maximaal f90 miljoen besparen. Dat staat in het nog geheim gehouden rapport van het onderzoeksduo Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra. De zes bij dit onderzoek betrokken fabrieken (*De Goede Verwachting* in Workum, *Noord-Nederland* in Leeuwarden, *Huisternoord* in Oudwoude, *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde, *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster en de *CCFriesland* in Leeuwarden) verwerken jaarlijks drie miljard kilogram melk.

De in het rapport aangegeven samenwerking kan in beginsel een verhoging van de melkprijs van drie cent per kilogram opleveren. Een minder vergaande vorm van samenwerking kan leiden tot een besparing van f60 miljoen (twee cent per kilogram melk).

Zaterdag is het rapport gepresenteerd aan de zes eerst verantwoordelijke directieleden en de voorzitters van de coöperaties. Zij hebben na een korte bijeenkomst besloten er deze week verder over te praten. Er bleken zoveel vragen te leven dat de vergadering moest worden geschorst. De indruk werd niet weggenomen dat het enthousiasme voor de samenwerking bij de CCFriesland en Noord-Nederland groter is dan bij de vier zogenaamde vrije fabrieken.

De schorsing van het beraad over het rapport heeft argwaan gewekt bij de vakbonden. Volgens Dick Heinen van de Voedingsbond FNV is het duidelijk dat tijdens een dergelijke onderbreking de voorzitters en de betrokken directeuren overleg gaan plegen met de andere bestuursleden en directieleden. Dat is in strijd met het akkoord dat de vakbonden en de ondernemingsraden na moeizaam onderhandelen met de werkgevers hebben gesloten.

Vakbond en boeren ietsje dichterbij elkaar

Dick Heinen FBNV houdt spreekbeurt bij FMvL leden

STIENS - De Friese Mij-afdeling Leeuwarden-Leeuwarderadeel heeft gisteren een eerste stap gezet op de weg die moet leiden naar een betere verstandhouding tussen boeren en vakbonden. Districtsbestuurder Dick Heinen van de Voedingsbond FNV was voor een spreekbeurt uitgenodigd. Het was „helaas de eerste keer” zo zei hij. Niet dat men na afloop als grote vrienden uit elkaar ging maar over het algemeen kon men wel waardering opbrengen voor de man. Eigenlijk meer voor de man dan voor zijn standpunten.

Lang niet alles werd gladgestreken. Heinen zei aan het slot van zijn verhaal dat boeren en vakbonden veel meer met elkaar moeten spreken en eigenlijk zaken met elkaar zouden moeten regelen. Iemand uit de zaal remde toen zijn enthousiasme. Als het aan de boeren had gelegen hadden de werknemers in de zuivel niet voorop gelopen met hun 36 uren werkweek: Heinen: „Ik zeg ook niet dat wij nooit een aanvaring zouden krijgen”.

Voorzitter Hendrik Gerbens: „Jo moatte der altiten fanut gean dat it gelyk oan ,o kant stiet”. En om de sfeer aan te duiden: „Ik sjoch Heinen noch wolris yn 'e direksje fan de ccFriesland sitten. Dan binne wy him teminsten by de fakhún kwyt”.

Volgens Heinen lijkt het er soms wel eens op dat boeren en werknemers tegengestelde belangen hebben. „U zult mij echter niet horen zeggen dat boeren onze natuurlijke vijanden zijn. Van de andere kant wordt dat wel eens beweerd. Ik vind dat een slechte zaak”. Hij vond dat een verkeerde vorm van opruien. „Wij bedrijven ook wel eens demagogie. Dat is trouwens bij alle organisaties aan de orde en het hoeft niet eens altijd slecht te zijn. Het middel moet wel oirbaar zijn”. En: „Als u meent dat u de straat op moet, zult u ons niet tegenkomen”. Hij hoopte dat het omgekeerde ook het geval zou zijn.

De vakbondsbestuurder bekritiseerde die boeren die weglopen uit hun Coöperatie en zei evenmin gelukkig te zijn met de opkopers van melk. Boeren die daar gehoor aan geven zijn volgens hem bezig met korte termijn-politiek. Voorts herhaalde hij wat hij al lang heeft beweerd: de zuivelfabrieken doen te weinig (en te laat) aan produktvernieuwing. Zij hanteren te veel het wapen van de sanering en dat kost arbeidsplaatsen. Goede uitzonderingen vond hij de productie van Completa bij de Domo, waar geen druppel melk aan te pas komt, hetzelfde geldt voor Riedel bij Coberco en voor de manier waarop De Zuid Oost Hoek in Oosterwolde probeert iets met aardappelen te doen.

Beschamend vond hij het dat de noordelijke zuivel zo weinig Maasdammers produceert. Condens is volgens hem een aflopende zaak. De slechte markt in Afrika en het Midden-Oosten op dit moment versnelt alleen maar een lopend proces. Je houdt, aldus Heinen, een onderbezette fabriek. Je zal dus wat anders moeten maken bij de CCFriesland om je capaciteit te benutten.

Nu wordt de boeren door Beetstra en Zijlstra f90 miljoen voorgehouden. Met de sociale gevolgen is volgens Heinen geen rekening gehouden. Als de vakbonden straks hun eisen op tafel leggen wordt dat bedrag kleiner en krijgen de vakbonden de schuld. “Op die manier roep je problemen op waar niemand bij gebaat is”.

Heinen hield de boeren voor dat met de start van Noord-Nederland in wezen de eerste stap is gezet op weg naar één zuivelcoöperatie in het Noorden. Mogelijk dat er een of twee kleine fabrieken overblijven die de krenten uit de pap pikken. Voorts zei hij dat het absoluut vaststaat dat de Nestlé-vestiging in Bolsward dichtgaat.

Leeuwarder Courant 1987-11-04

Popma c.s. Adviseren OR CCFriesland

LEEWARDEN - Het Leeuwarder bureau Popma en Partners is gisteren door de ondernemingsraad van CCFriesland gekozen als extern adviseur. De leiding van het bureau is in handen van ir. Johan Popma, de voormalige directeur van de coöperatieve zuivelfabriek Zuid Oost Hoek in Oosterwolde. Hij wordt terzijde gestaan door de juristen mr. Pier Riedstra en mr. Wim Sleyter. Volgens Popma moet dit adviseurschap niet worden gezien als zijn comeback in de Friese zuivel. Het adviseren van de ondernemingsraad zal voorlopig drie maanden duren.

Popma heeft met ir. Bernard Bijvoet van *Noord-Nederland* en ir. Arie Kranendonk van de *CCFriesland* destijds een initiatief genomen tot samenwerking in de noordelijke zuivel. Daaruit is de studie-opdracht voortgevloeid voor Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra. In de tussentijd haakte Popma af, omdat hij en het bestuur van de *Zuid Oost Hoek* het niet eens waren over de te volgen koers van het bedrijf. Popma vestigde zich toen als bedrijfsadviseur in Leeuwarden en werkt onder andere voor zuivelondernemingen elders in het land.

De ondernemingsraad van de *CCFriesland* vond dat de reorganisatie van het bedrijf (er moeten 294 arbeidsplaatsen verdwijnen) en de mogelijke gevolgen van de studie Beetstra-Zijlstra te veel werden om alleen te kunnen behappen. Voorzitter Dirk Knol: „Je moet je afvragen of je in staat bent dat alleen te kunnen beoordelen. Wij menen dat wij die deskundigheid niet in huis hebben. Wij denken dat Popma en Partners goede zaken voor ons kunnen doen.”

Naast de onderzoeken die bij de *CCFriesland* worden gedaan door het bureau Bakkenist, Spits en Co. heeft volgens Popma de ondernemingsraad recht op een tweede controle. Volgens de secretaris van die raad. Evert Coenradi, is zoiets ook wettelijk vastgelegd. Volgens mr. Riedstra hebben Popma en Partners toegang tot dezelfde gegevens bij de *CCFriesland* als waar ook Bakkenist. Spits en Co over mogen beschikken.

Leeuwarder Courant 1987-11-05

***CCFriesland* wil nu 550 banen schrappen**

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - De spanning tussen de directie van de *CCFriesland* enerzijds en de vakbonden en ondernemingsraad anderszijds is gisteren sterk toegenomen. Terwijl er werd onderhandeld over het plan om 294 arbeidsplaatsen te laten vervallen, kwam op de publicatieborden de mededeling dat er in anderhalf jaar 550 arbeidsplaatsen bij deze topcoöperatie moeten verdwijnen. De *CCFriesland* baseert de grotere inkrimping op het lopende onderzoek van het adviesbureau Bakkenist, Spits en Co. Voor dit jaar wordt een verlies verwacht van f 38 miljoen. Bij het bedrijf werken ruim tweeduizend mensen.

De vakbonden hebben verbaasd gereageerd op de nieuwe voorstellen van de directie. Henk Gerber van de bond voor middelbaar en hoger personeel, is van mening dat er bij de *CCFriesland* 'Nestlé-achtige toestanden' ontstaan. Het ene plan is nog in bespreking of het andere wordt al gelanceerd. „De directie vindt het personeel kennelijk de belangrijkste component om besparingen door te voeren. Het personeel gaat als een jojo mee met de marktsituatie van de condens en van de kaas.”

Het verdwijnen van 294 arbeidsplaatsen was gebaseerd op het eerste onderzoek van het bureau. Meteen werd een vervolgonderzoek aangekondigd. Volgens Henk Amperse van de Industrie- en Voedingsbond CNV moet dat tweede onderzoek nog worden afgerond (15 december zou het resultaat bekend worden), „maar men zet nu de zaak al op de kast”. Hij vraagt zich af waarom zo'n onderzoek nog moet plaatsvinden als de directie de zaak nu al in kaart heeft.

De ondernemingsraad en de vakbonden willen eerst overeenstemming met de directie over de hoofdlijnen van een sociaal plan, wat betreft de inkrimping met 294 arbeidsplaatsen. Komt die

overeenstemming er niet dan wil de ondernemingsraad geen positief advies geven over de tweede opdracht aan Bakkenist. Spits en Co. Volgens Dick Heinen van de FNV zou het bureau dan met de vervolgoopdracht moeten stoppen.

Amperse zei vanmorgen dat de ondernemingsraad opdracht heeft gegeven aan het eigen adviesbureau (Popma en Partners in Leeuwarden) om het eerste rapport van Bakkenist, Spits en Co te bekijken.

RAPPORT BEETSTRA en ZIJLSTRA

Bij vrije fabrieken veel twijfel over zuivelfusie

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De studie die Beetstra en Zijlstra over het samenvoegen van zes coöperatieve zuivelfabrieken in net Noorden (buiten Acmesa in Assen en DOC in Hoogeveen) tot één bedrijf, hebben uitgevoerd, heeft bij de vrije fabrieken de vele twijfels niet weggenomen. Die reserve bij Workum, Gerkesklooster, Oudwoude en Oosterwolde tegen een grote onderneming is ingegeven door het feit dat zij door de jaren heen een betere melkprijs hebben uitbetaald dan de veel grotere coöperatie Noord-Nederland.

Het moment om nu met een toekomstschets te komen is verkeerd, zei Popke Gaaikema, voorzitter van *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster. Het vertrouwen in een grote onderneming is door de gebeurtenissen bij de ccFriesland bij de veehouders immers niet versterkt.

Geert de Jong, voorzitter van *Noord-Nederland*, was daarentegen erg tevreden. Het rapport is gisteravond positief ontvangen bij zijn ledenraad. Vaststaat dat het ontstaan van een grote zuivelindustrie honderden banen kost. Er zouden zes kaasfabrieken kunnen worden gesloten.

Rinse Zijlstra: „Als je niets doet verlies je ook arbeidsplaatsen”. Mocht men niet besluiten tot één grote onderneming dan zullen er volgens de studie maar weinig deelgebieden overblijven waar een toenemende samenwerking kan plaatsvinden.

„Een directe schadepost en het verwaarlozen van een beter perspectief voor de veehouders en hun coöperaties zullen ons inziens het gevolg zijn”, aldus het rapport. „Afstel, uitstel of vertraging van deze discussie lijkt ons de slechtste beslissing”.

De samenvoeging van de coöperaties van Workum, Gerkesklooster, Oudwoude en Oosterwolde met *Noord-Nederland* en de ccFriesland en het terugdringen van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* kan een besparing geven van f 60 tot f 90 miljoen. De sociale gevolgen zijn niet berekend. CNV'er Bart Bruggeman heeft zich gestoord aan de passage dat gemaakte afspraken 'indien mogelijk' moeten worden gehonoreerd.

„Er is wol op de klos te krijgen” zei ir. Bernard Bijvoet van *Noord-Nederland*. Hij vermoedde dat zeventig procent van de besparingen naar zijn coöperatie zou kunnen vloeien. *Noord-Nederland* heeft namelijk bijna driekwart van de totale melkaanvoer in het Noorden.

Volgens Gabe van Popta, voorzitter van 'Workum', is het rapport te globaal. Er staan te veel aannames in, het papier is gewillig. Van het grote voordeel moeten de sociale gevolgen worden afgetrokken. Bovendien vindt er bij samenvoeging kapitaalsvernietiging plaats.

Het lijkt de voorzitter van *Huisternoord* in Oudwoude, Kerst de Jong, bij zijn leden niet te verkopen dat een fabriek die jaren achtereen met de melkprijs in de top van Nederland heeft meegedraaid, zou moeten sluiten om een gat in het Noorden te kunnen vullen. Hij vindt dat het teleurstellende in het rapport. „It is ek in klap yn it gesicht foar de minsken dy't yn it fabryk wurkje”.

Zie verder pagina 19

Douwe Hoitinga: „Wy ferlitte ús koers net“

Zijlstra: één zuivelcoöperatie biedt een beter perspectief

LEEWARDEN - Als de zes bij de mogelijke samenwerking betrokken zuivelcoöperaties een krachtig geleide onderneming gaan vormen is er niet alleen *f* 60 tot *f* 90 miljoen te verdienen, maar wordt ook het politieke gewicht groter en het gezicht naar de markt veel beter. Dat is een van de conclusies die Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra gisteren bij de presentatie van hun studie naar samenwerking op tafel legden. Om tot die ene organisatie te komen is een gemeenschappelijke overtuiging de grote voorwaarde.

Zijlstra: „Visie is belangrijker dan rekenen”. Zo niet, dan houden alle verhalen op. ccFriesland-voorzitter Boyen de Boer, die sprak van een duidelijk rapport, vindt dat visie het behoud van posities kan waarborgen. Een noordelijke onderneming zou de grootste omzet van de vier Nederlandse zuivelblokken hebben en zou na Nestlé internationaal de grootste zuivelonderneming zijn.

Veel minder onder de indruk is Douwe Hoitinga, **directeur** van de *Zuid Oost Hoek* in Oostwold. „De sifers binne fantastysk, mar it sil allegear noch bliken dwaan moatte. As jo it sa léze moatte jo de yndruk krije dat wy it ferkeard dien ha. Ik moat bast begripe dat wy op koarte termyn in soad lizze litten”. Hoitinga gelooft er niets van de leden van de *Zuid Oost Hoek* voor de ideeën in deze studie zullen voelen. „Men giet ut fan optimale minsken. Dy binne der net. At se der al binne binne se net mear optimaal as der giin konkurrinsje mear is. Want dan wurde se lui”. *De Zuid Oost Hoek* zal zijn eigen koers blijven varen.

Een belangrijk aspect bij de eventuele fusie is het feit dat er veel arbeidsplaatsen verloren zullen gaan. Beetstra rekende voor dat er in het Noorden kaasfabrieken kunnen worden gesloten. Dat alleen kost ruim tweehonderd arbeidsplaatsen. Het houdt ook in dat *Noord-Nederland*, die vier fabrieken aan het sluiten is, investeringen achterwege kan laten die nu nodig zijn om de resterende fabrieken beter in te richten.

Daarnaast kan er nogal wat worden gesnoeid in de bezetting van afdelingen die nu voor een deel hetzelfde werk doen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de technische diensten van de ccFriesland en *Noord-Nederland*. Ook bepaalde functies bij de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* zouden kunnen vervallen. Als overlegorgaan zou de bond niet meer nodig zijn, zei voorzitter Geert de Jong. Voor het bondsapparaat zag hij veel minder gevaar.

Bij de zes noordelijke fabrieken werd vorig jaar 3,1 miljard kilogram melk verwerkt. Van die plas ging 1,9 miljard kilogram in de kaasbak. De 205.000 ton kaas die in deze bedrijven wordt gemaakt omvat 41 procent van de Nederlandse produktie. Een gecoördineerd beleid zou het rendement van deze produktie „aanmerkelijk kunnen verbeteren”, aldus het rapport.

Als voorbeeld noemde Beetstra dat het aanbod van Maasdammer in het Noorden toeneemt. Aangezien die door verschillende bedrijven op de markt wordt gebracht daalt daarvan de prijs. Een gezamenlijk aanbod werkt prijsverhogend. Zowel *Noord-Nederland* als *De Goede Verwachting* maken Commissiekaas. Als die zaak in één hand zou komen zou de prijs met tien cent per kilo kunnen stijgen.

Hetzelfde geldt voor kleine Edammers. Friese Nagelkaas en Leidse kaas worden in twee fabrieken gemaakt (Heeg en Sint Nicolaasga). Produktie in één fabriek zou de prijs doen stij-

gen. Er is een overcapaciteit aan Edammers. Dat heeft de prijs deze zomer onder druk gezet. Een betere afstemming van de produktie had dat kunnen voorkomen.

Over het algemeen, zo zei Beetstra, is er geld te verdienen alleen al door het feit dat er in het Noorden te veel aanbieders van zuivelprodukten overblijven op een markt die steeds minder en grotere afnemers kent. Hij vond ook dat drie fabrieken voor consumptiemelk (Emmen, Groningen en Warga) te veel is. Volgens hem kan dat aantal tot twee en zelfs tot een worden teruggebracht. De boter wordt nu afgezet door de Frico en door de Koninklijke Buisman. Beetstra: „Ik heb niet de indruk dat één verkooporganisatie prijsverlagend zal werken”.

Op het gebied van de weiverwerking zijn er ook mogelijkheden. Dertig procent van de wei wordt aan de ccFriesland geleverd. *Noord-Nederland* verwerkt (samen met de Melk-Unie) wei in Uitgeest, maar ook in Beilen en Bedum, terwijl *De Twee Provinciën*, *De Goede Verwachting* en de *Zuid Oost Hoek* ook hun eigen verwerking hebben. „Naar ons oordeel is het dringend nodig dat een gemeenschappelijk beleid wordt ontwikkeld en de daarbij behorende investeringen plaatsvinden”.

Om tot de f60 en f 90 miljoen te komen hebben Beetstra en Zijlstra de volgende opzet gemaakt: wei kan f 5 tot f 7 miljoen opleveren; vol melkpoeder f 7 tot f 10 miljoen; lokatiebeleid f 15 tot f 20 miljoen; afzet en opslag f 20 tot f 30 miljoen en de overige maatregelen f 14,1 tot f 21,6 miljoen.

Een voorwaarde is, aldus Beetstra en Zijlstra, dat de plannen snel en daadkrachtig worden uitgevoerd. Voorkomen moet worden „dat het sociale pakket een algemene opwaardering ondervindt”. Een grote onderneming kan zeker beheersbaar en bestuurbaar zijn en blijven. „Voorbeelden in onze eigen sector wijzen dat ook uit”. Duidelijk staat in de studie dat het van belang is dat de ccFriesland een belangrijke plaats blijft innemen. „Daarbij lijkt het waarschijnlijk dat hierbij de bijdrage van de buiten Nederland gevestigde bedrijven in toenemende mate van belang zal zijn voor het verdere rendement . Met name die passage sprak ccFriesland-voorzitter Boyen de Boer aan.

Nieuwsblad vh Noorden 1987-11-06

Bonden redelijk positief over fusie in zuivel

Van onze correspondent

LEEWARDEN - De Voedingsbonden CNV, FNV en de Unie NCHP hebben gisteren gematigd positief gereageerd op de conclusie van de zuiveldeskundigen ir. M. Beetstra en drs. R. Zijlstra om te komen tot integratie van vrijwel alle zuivelcoöperaties in Friesland, Groningen en Drenthe.

„Bij verdere samenwerking tussen de zuivelondernemingen is de sociale situatie voor ons beter bestuurbaar dan bij de zes ondernemingen apart”, stelde districtsbestuurder Bart Brugge van de Voedingsbond CNV. Als de directies dit rapport in de prullenbak willen gooien dan vinden ze de bonden tegenover zich.

Het rapport zag woensdag het licht na een onderzoek van de twee zuiveldeskundigen naar de mogelijkheid van verdere samenwerking tussen de zuivelconcerns.

Leeuwarder Courant 1987-11-06-2

Henk Gerber NCHP:

Zuivel Noorden dreigt fors achter te lopen

LEEUWARDEN - De vakbonden hebben gisteren terughoudend gereageerd op het plan van Beetstra en Zijlstra om van de noordelijke zuivel één onderneming te maken. Alleen Henk Gerber van de NCHP (bond van middelbaar en hoger personeel) zei uitdrukkelijk: „Als het Noorden niet uitkijkt, dreigt het fors achterop te lopen. Ze dreigen elkaar de tent uit te vechten. En daarmee demonstreert men een collectieve domheid in het Noorden, die je niet voor mogelijk houdt”. Uit het rapport straalt een zakelijk denken. Gerber gaat er vanuit dat de sociale gevolgen goed geregeld zijn.

Bart Bruggeman van de Industrie- en Voedingsbond CNV zei, dat de directie die het rapport in de la stopt, de vakbonden niet naast zich, maar tegenover zich krijgt. Hij vond dat daarmee behalve de werknemers ook de veehouders te kort zou worden gedaan. Dick Heinen van de Voedingsbond FNV was dat ook van oordeel.

Zo'n onderzoek „gedogen” zoals *De Twee Provinciën* heeft gesteld noemde hij een praatje voor de publieke tribune. De opdracht is gegeven en nu moet men er serieus over praten. „Voor ons staat het niet vast dat de zes partijen onder één noemer worden gebracht. Je zou ook andere afspraken kunnen maken”.

Leeuwarder Courant 1987-11-07

Zuivel op kookpunt

Kaf & koren door Willem Stegenga

OF ER IN HET NOORDEN één grote zuivelorganisatie zou komen was nooit zozeer afhankelijk van een rapport, zoals Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra dat deze weken hebben gepresenteerd. Het lag altijd aan het verschil in melkprijs tussen de fabrieken, die werden gevraagd in de stoet mee te lopen. De invloed van de vakbonden was nooit een punt. De werknemers gingen met de melk mee. Dat ligt nu ook anders. De vakbonden hebben zich deze week overigens opmerkelijk afstandelijk gehouden. Wij moesten begrijpen dat tactische overwegingen daartoe noopten. Je zou ook kunnen zeggen, dat enige bescheidenheid hen past op dit terrein. Zij hebben in de befaamde 'nacht van Heerenveen' de directie van Noord-Nederland toegezegd mee te werken in het streven van deze coöperatie om een regionaal en nationaal concurrerende melkprijs uit te betalen.

Als de cijfers in het rapport van Beetstra en Zijlstra - die terecht door Gabe van Popta van *De Goede Verwachting* zijn betiteld als aannames - realiteit worden, dan is dat doel bereikt. Zeker de regionale concurrentieslag is dan gewonnen. Al direct na de 'nacht' werd geconstateerd, dat juist dat punt in het akkoord het grote succes was van de directie van *Noord-Nederland*. Wie de bevindingen van het jaarlijks uitgevoerde melkprijsonderzoek van *De Boerderij* op een rijtje zet kan niet ontkennen dat *Noord-Nederland* elk jaar dichterbij kruipt. In 1983 was het verschil per kilogram met de hoogste van het land (*De Goede Verwachting* in Workum of *Huisternoord* in Oudwoude) nog 2,07 cent per kilogram, een jaar later was het teruggebracht

tot 1,74 cent, in 1985 was het nog precies een gulden en vorig jaar 0,95 cent. In vier jaar is het verschil meer dan gehalveerd.

Voor de niet-ingewijden mag het niet meer dan een 'sinterse negoasje' zijn. De boeren weten wel beter. Een grote boer, die een miljoen kilogram melk aflevert en is aangesloten bij een fabriek met een hoge melkprijs, heeft een Mercedes meer verdiend dan zijn buurman, die elk jaar zijn miljoen kilogram melk naar Noord-Nederland bracht. En die Mercedes-buurman hoefde er niets meer voor te doen. Een boer met een gemiddeld quotum van 300.000 liter zat al gauw op een verschil dat in de buurt van een redelijk uitgeruste Ascona komt.

Een melkprijs heeft met de bijbel en met een verkiezingsuitslag gemeen, dat hij voor verschillende uitleg vatbaar is. Iedereen heeft wel een mening dan wel een verklaring voor waarom het is gekomen, zoals het is gekomen. Het verschil in uitbetaling spreekt uiteraard het meest aan. Jarenlang heeft *Noord-Nederland* het verhaal opgehangen van morgen wordt het beter. Uit het Boerderij-onderzoek blijkt dat daarmee de waarheid geen geweld is aangedaan, maar steeds moesten de koele cijfers nog wel worden omlijst met een beroep op vertrouwen, met een stukje geloof: het komt wel goed, wij zijn op de goede weg. Echt lekker warm hebben de boeren van *Noord-Nederland* het nog niet gehad. Aangezien er ook nog zoiets is als visie in het 'molkpúdsje' werd gestopt, konden de meesten er wel mee leven. Ze moesten alleen op veemarkten en verjaarsvisites niet te vaak worden geconfronteerd met de verhalen van collega's die bij betere fabrieken zaten.

Geen boodschap

EEN AANTAL VAN HEN haakte af. De grenzen tussen de coöperaties leken potdicht, totdat melkopkopers als *Noordmelk* en kleine coöperaties als *Klaver Vier* en *Noordoost-Friesland* de mazen ontdekten. Dick Heinen van de Voedingsbond FNV kan dan wel bij hoog en bij laag beweren, dat een dusdanig opereren een slechte zaak is en als een schoolvoorbeeld van kortetermijn- politiek moet worden beschouwd, een boer die er jaarlijks *f* 10.000 schoon aan overhoudt, heeft daar geen boodschap aan.

Van korte-termijn-politiek is trouwens geen sprake. Die boeren hebben een enorme bijdrage geleverd aan het proces, dat nu is gestart. Ze hebben gas gegeven aan de huidige ontwikkelingen. Als groot zich mateloos ergert aan klein en klein uiterst tevreden is met de gang van zaken, zal groot er alleen maar actiever en alerter door worden.

Directeur Douwe Hoitinga van de *Zuid Oost Hoek* heeft natuurlijk alle gelijk van de wereld als hij zegt dat concurrentie leidt tot wakkere directeuren. Het ontbreken daarvan maakt lui. De tarieven van het *Koninklijk Fries Rundvee Syndicaat* behoren tot de laagsten van alle syndicaten in Nederland. Zelfs Klaas Sjoerd Meekma van het *Agrarisch Dagblad*, een man met gezag in die kringen en nooit te beroerd om een veeg uit te delen, kan daar niet omheen. Dus is het zo. Het FRS heeft in het nietige 'Nijland' een prijsconcurrent in Friesland van formaat en daar profiteren de FRS-lidmaten van. Wij bedoelen maar.

De boeren die via de vernuftige constructies over de grenzen van hun eigen coöperaties zijn gewipt, lopen geen enkel risico. Als alles in Friesland tot dat ene grote blok, dat Beetstra en Zijlstra de boeren nu voorhouden, is samengesmeed en als dat leidt tot een melkprijs die zo concurrerend is, dat alle andere melkprijzen in de schaduw worden gesteld, dan kunnen ze moeiteloos terugkeren. Ze zullen als verloren gewaande zonen met open armen worden ontvangen. Er is te weinig melk en elke liter die er bij komt, is meer dan welkom.

Nog niet

DAT ENE GROTE BLOK is er nog niet en voorlopig komt het er ook niet. Er is weinig inzicht voor nodig om dat te kunnen constateren. Voorzitters en directieleden van vrije fabrieken zien nog niet, dat hun achterban er zich achter zal scharen. Er is veel geloof, hoop, liefde en solidariteit nodig om samen een prijs aan *Noord-Nederland* te betalen als inzet van een nieuwe start, die moet leiden tot iets wat *DMV-Campina* in het Zuiden tot stand heeft gebracht: een hechte eenheid met een fikse melkprijs.

De vrije fabrieken kunnen nog best een tijd vooruit. De visioenen over een machtig noordelijk blok zijn van dezelfde scherppte, als het visioen van een kleinere coöperatie, die de krenten uit de pap haalt en daarmee goede sier weet te maken. Daar komt bij, dat klein meer aanspreekt dan groot, vooral omdat het overzichtelijk is.

Rinse Zijlstra was ingehuurd door *Noord-Nederland* en de *ccFriesland*, Marcus Beetstra aanvankelijk door de vrije fabrieken. Al gauw bleek, dat beide heren op één lijn zaten. Dat viel de vrije fabrieken wat tegen van Beetstra. Toen hij nog directeur van *De Goede Verwachting* was, heeft hij nooit onder stoelen of banken gestoken dat een vrije fabriek toch zo zijn voordelen heeft zolang de melkprijs hoger is.

Of Beetstra heeft gezien dat de opmars van *Noord-Nederland* noopte tot het verzetten van de bakens, of hij heeft de tevoren wel vast te stellen reacties van de vrije fabrieken ingecalculleerd. Beetstra kon weten dat bestuursleden en directeuren zouden steigeren tegen een rapport, dat aandringt op het stichten van een grote coöperatie. Wat dat betreft heeft hij de vrije fabrieken een grotere dienst bewezen, dan waarop ze tijdens de rit naar het rapport hadden durven hopen.

Er is echter wat anders gebeurd. Beetstra heeft nevenfuncties in het boerenverzekeringswezen. Met succes en in een zeer korte tijd heeft hij van drie verzekeringsmaatschappijen (OBF, FBTO en Otos) één grote gemaakt. Hij begon ook daar als voorzitter van de kleinste van de drie, de Otos. Dat heeft tot de verbeelding gesproken. Beetstra moet straks maar worden uitgenodigd door de vrije fabrieken om te testen, hoe groot zijn charisma bij de boeren is.

Sleutelpositie

DE ZUID OOST HOEK IN OOSTERWOLDE heeft echter de echte sleutelpositie. In december vorig jaar werd daar het initiatief geboren, dat uiteindelijk geleid heeft naar de studie van Beetstra en Zijlstra. Er moest meer worden samengewerkt. Daarmee kun je meer bereiken, dan door elkaar te bevechten. Dat laatste wekt ook zo'n vreemde indruk bij de burens. Toen ir. Johan Popma directeur van die coöperatie was, zette het bestuur die stap. Onder Douwe Hoitinga die eerder het bewind voerde bij de *Zuid Oost Hoek*, zou dat onbestaanbaar zijn geweest.

In de tussenliggende tijd veranderde er iets bij *De Zuid Oost Hoek*. Popma verdween van het toneel. Hij wilde te veel op te korte termijn en was voor het bestuur van de *Zuid Oost Hoek* niet meer bij te houden. De andere vrije fabrieken haalden opgelucht adem. Popma had zich niet altijd vriendelijk over hen uitgelaten. Hoitinga werd uit zijn pensioen gehaald en ging voort op de weg, die hij ook tijdens zijn eerder directeurschap was ingeslagen: Concurrentie maakt directeuren flink en wie wat anders wil, moet maar aantonen dat hij het beter kan.

De koerswijziging bij *De Zuid Oost Hoek* werd niet officieel in Leeuwarden gemeld. Dus gingen Beetstra en Zijlstra voort met hun studie en dus kwam er een rapport, waarin die ene grote coöperatie centraal staat. Nu is de *Zuid Oost Hoek* tegen, althans Hoitinga is tegen Het bestuur

van deze coöperatie moet nu met de billen bloot. Staat het nog achter het eerder ingenomen standpunt of staat het achter de mening van Hoitinga. Als dat laatste het geval is - en dat nemen wij aan - mag het rapport, wat Bernard Bijvoet, hoofddirecteur van *Noord-Nederland*, betreft wel in de prullenmand.

Noord-Nederland is de grootste en heeft het meeste te zeggen in de zuivelbond en in de *ccFriesland*. Macht is mooi, vooral als je die hebt. Je hoeft er niet eens gebruik van te maken, je hoeft het alleen maar achter de hand te hebben om er toch je voordeel mee te kunnen doen.

Popma is deze week door de ondernemingsraad van de *ccFriesland* ingehuurd om te adviseren bij de reorganisatie. Hij is dus terug, zij het niet nadrukkelijk. Het bericht sloeg als een bom in bij de verzamelde directie- en bestuursleden van de Friese fabrieken. De Friese zuivel kookt. De verwarring is groter dan ooit tevoren. Beetstra en Zijlstra zijn doorgegaan op een moment, dat ze zich konden afvragen, of ze niet moesten afhaken. Mede daardoor is de zaak bewust op de spits gedreven. Dat is eerder een compliment dan een verwijt.

Er komt nu duidelijkheid. Daar mag men de *Zuid Oost Hoek* dankbaar voor zijn. Wil men doorgaan op de huidige manier, of wil men samenwerken? Samenwerking hoeft niet per definitie tot een grote coöperatie te leiden. Het rapport geeft weliswaar geen andere weg aan, maar wie bij voorbaat met wisselgeld staat te rammelen, is er zeker van dat het geïnd wordt. Een in cao-onderhandelingen gepokte en gemazelde Rinse Zijlstra weet daar alles van.

Leeuwarder Courant 1987-11-12 d1 2

Directeur Geu Vries van *De Twee Provinciën*: Zuivelconcentratie levert Gerkesklooster te weinig op Ook *Huisternoord*, *ZOH* en *De Goede verwachting* zien geen voordelen

GERKESKLOOSTER – „Als je alles nagaat blijft er niet veel over”. Dat is de conclusie van directeur Geu Vries van de zuivelcoöperatie *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster na bestudering van het rapport van Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra over de concentratie van de noordelijke zuivelondernemingen. Gistermorgen heeft het bestuur van deze fabriek besloten niet verder mee te doen. Men acht het niet noodzakelijk een uitspraak van de ledenvergadering af te wachten. Ook het bestuur van *Huisternoord* in Oudwoude heeft negatief gereageerd op het rapport. Daar wacht men echter wel de ledenvergadering af eer men een definitief standpunt inneemt.

De beide andere vrije fabrieken, *De Goede Verwachting* in Workum en *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde, zullen ook eerst de leden raadplegen eer men zich zal uitspreken over het rapport. Woordvoerders van beide fabrieken hebben wel hun reserves. Datzelfde geldt voor de ondernemingsraden.

Het bestuur van *De Twee Provinciën* wijst niet elke vorm van samenwerking af. Over concentratie van bijvoorbeeld de weiverwerking is wel te praten, aldus Vries. Voor het overige biedt het rapport van Beetstra en Zijlstra zijn bestuur te weinig om er de zelfstandigheid van de coöperatie voor op te offeren. Van de f 60 tot f 90 miljoen voordeel die het stichten van een zuivelcoöperatie zou opleveren, moet een derde deel uit de markt komen. Vries: „Dat is filosofie, dat is niet te onderbouwen”.

Voorts is er volgens hem *f*30 tot *f*40 miljoen nodig voor de afvloeiing van een deel van het personeelsbestand. Ook zal er zo'n *f* 25 miljoen nodig zijn voor investeringen om fabrieken op de nieuwe situatie aan te passen. Als je die kosten in vijf jaar wilt afschrijven is het resultaat van een samenvoeging niet groot, aldus Vries. *De Twee Provinciën* betaalt nu een melkprijs uit die boven die van de grootste partner in de zuivelconcentratie, *Noord-Nederland*, ligt en men verwacht dat zelfstandig blijven daar niet veel aan zal veranderen.

De ondernemingsraden van *De Twee Provinciën* en van *De Goede Verwachting* in Workum, alsmede het overlegorgaan van *Huisternoord* in Oudwoude hebben afstand genomen van bepaalde uitlatingen van vakbondsleden over de concentratie. De ondernemingsraad van *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde wil de zaak eerst nog eens bekijken.

Volgens de voorzitter van de ondernemingsraad van *De Goede Verwachting*. Tjeerd Postma, gaat het daarbij vooral om uitlatingen van FNV'er Dick Heinen dat één coöperatie veel meer uit de in het Noorden geproduceerde kaas kan maken. Ook aan CNV'er Bart Bruggeman heeft men zich gestoord toen hij zei dat elke coöperatie die het rapport van Beetstra en Zijlstra in de la zou leggen de vakbonden tegenover zich zou vinden. Postma heeft de indruk dat de bonden zich drukker maken om de situatie bij de ccFriesland dan bij de aangesloten fabrieken. "Harren lijnen komme út by in grutte konsintraasje en dan wurde der dingen hjir weiwekke".

In een verklaringen stellen de drie ondernemingsraden dat uitvoering van het rapport Beetstra en Zijlstra desastreuze gevolgen voor de vrije fabrieken zal hebben. "Er moet ernstig rekening worden gehouden met het vernietigen van vijftig procent van de arbeidsplaatsen in die fabrieken". Nu en in de toekomst kan melk tot hoge (de hoogste) waarde worden gemaakt als die tot kaas in vele variëten wordt verwerkt.

Bij een betere concentratie van bepaalde onderdelen van de werkzaamheden hoeft een onderlinge concurrentie niet remmend te werken. Dat kan eerder een stimulans zijn. Samenwerking op onderdelen met in achtneming van de eigen identiteit van de fabrieken kan een positief resultaat tot gevolg hebben. Een snelle heroriëntatie bij de ccFriesland en het ontwikkelen van nieuwe producten of vernieuwing van de bestaande kan eveneens een dergelijk resultaat hebben, aldus de verklaring

Mogelijk 350 banen weg bij *Noord-Nederland*

Van onze correspondent

HAREN - In de consumptiemelksector van het zuivelbedrijf *Noord-Nederland* staan 350 van 700 arbeidsplaatsen op de tocht. De directie van het zuivelconcern heeft de Voedingsbond FNV laten weten het aantal medewerkers bij de vestigingen in Emmen, Groningen en Warga met 350 te willen verminderen. In de consumptiemelksector wordt volgens de directie een verlies van vier tot acht miljoen gulden geleden.

Dit werd gistermiddag in Haren bekend gemaakt door districtsbestuurder D. Heinen van de Voedingsbond. De directie van het zuivelconcern heeft de Voedingsbond maandag uitgenodigd voor een gesprek, aldus Heinen.

In een brief van de directie aan de Voedingsbond wordt gesteld dat de produktie van langer houdbare produkten en van speciale produkten niet rendabel genoeg meer is. De directie wil de produktie daarom beperken tot verse dagmelk, maar volgens Heinen is dit voorstel niet bespreekbaar.

Leidsch Dagblad, 28/11/1987; p. 7/40

Frico/Domo

In de consumptiemelksector van het zuivelbedrijf Frico/Domo staan 350 van 700 arbeidsplaatsen op de tocht. De directie van het zuivelconcern heeft de Voedingsbond FNV laten weten het aantal medewerkers bij de vestigingen in Emmen, Groningen en Warga met 350 te willen verminderen. In de consumptiemelksector wordt volgens de directie een verlies van vier tot acht miljoen gulden geleden.

1988

Leeuwarder Courant 1988-01-09

Volledige tekst in MAP Kaf en Koren

Van dooi geen sprake

KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA

OGENSCHIJNLIJK LIJKT de melkveehouderij het meest rustige onderdeel van het agrarisch palet te zijn. Die schijn bedriegt. Er moet een nieuwe zuivel-cao komen en nog voor de voorstellen van de vakbonden officieel bekend zijn gemaakt, wordt er van werkgeverszijde al gekreund. Dat is gebruikelijk. Het is echter deze keer niet alleen een zaak van vakbonden die te veel vragen en directies die te weinig bieden om tenslotte via het middel van water bij de wijn doen bij elkaar te komen. Er speelt meer. De strijd wordt hard, dat staat vast. Van dooi is geen sprake.

De werkgevers hebben een kater overgehouden aan de vorige onderhandelingen. Toen er een akkoord was bereikt en zij de volgende morgen wakker werden, werden ze er door de boeren op gewezen dat ze te veel hadden gegeven. Het heeft even geduurd, maar de laatste tijd nemen de boeren bij de cao-onderhandelingen een steeds belangrijker plaats in. Hun invloed op hun eigen directies wordt groter. Er is zelfs sprake van druk. Dat is aanleiding voor de werkgevers om zich deze keer hard op te stellen. Ze weten zich gesteund door hun achterban en dat geeft een warm gevoel.

[....]

LC 1988-01-09 / 1988-01-26

Enkele leden van *De Twee Provinciën* te Gerkesklooster willen alsnog vergadering over Rapport Beetstra en Zijlstra

Leeuwarder Courant 1988-01-09

Leden van 'Twee Provinciën': gesprek over zuivelrapport

GERKESKLOOSTER - Enkele leden van de zuivelfabriek 'De Twee Provinciën' in Gerkesklooster willen, dat het zuivelrapport van Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra wederom onderwerp van gesprek wordt in de coöperatie. Zij hebben daartoe een verzoek ingediend bij het bestuur. Dezer dagen zal dat verzoek worden behandeld.

De zuivelcoöperatie heeft destijds afwijzend gereageerd op het rapport. Dat was een bestuursbesluit. In de daarop volgende vergadering hebben de leden, aldus directeur Geu Vries, dat besluit bekrachtigd. Wel tekenden toen enkele leden bezwaar aan tegen de gang van zaken.

Leeuwarder Courant 1988-01-26

Vergadering over zuivelrapport bij 'Gerkesklooster'

GERKESKLOOSTER - Binnenkort zullen de leden van de coöperatieve zuivelfabriek De Twee Provinciën in Gerkesklooster alsnog een vergadering over het rapport Beetstra-Zijlstra voor de noordelijke zuivel houden. Eerder besloot het bestuur dat, wat hem betreft, het rapport niet als uitgangspunt voor verdere onderhandelingen over vormen van samenwerking kon dienen. De leden werd daarvan mededeling gedaan, maar bespreking van het rapport vormde geen agendapunt op de ledenvergadering.

Met dit laatste waren vijftien leden, die voor een groot deel in Opeinde en Nijega wonen, het niet eens. Zij hebben druk op het bestuur uitgeoefend. Besloten is nu dat er een aparte vergadering aan het rapport zal worden gewijd. Volgens een verklaring van het bestuur zal dat er niet er leiden dat het eerder genomen besluit wordt teruggedraaid.

Hoofddirecteur Ir. Kranendonk op boerenvergadering in Kollum **CCFriesland wil verlies aan melkprijs koppelen**

KOLLUM - Ir. Arie Kranendonk, hoofddirecteur van ccFriesland, heeft gisteren op een boerenvergadering in De Colle in Kollum, verklaard dat het bestuur van deze topcoöperatie binnenkort een voorstel krijgt om het verlies van dit jaar direct te koppelen aan de melkprijs. Over 1987 moeten de boeren van de aangesloten coöperaties achteraf anderhalve cent per kilogram melk bij de ccFriesland laten staan. Dit jaar wil men de voorschotmelkprijs koppelen aan de exploitatie van de ccFriesland. Volgens het voorstel gaat men uit van een exploitatie die noch winst noch verlies te zien zal geven. In de bijeenkomst viel al de term 'nul-optie'.

IR. ARIE KRANENDONK

Met hoeveel centen de voorschotmelkprijs dan naar beneden moet wilde Kranendonk nog niet zeggen. ccFriesland betaalt voor de melk van de boeren een prijs die gelijk is aan de kaasprijs. Zoals bekend, is vorig jaar de kaasprijs van f6,40 naar f6,95 per kilo gestegen. Dat heeft de ccFriesland een verlies opgeleverd van f42 miljoen, Het netto-resultaat voor de veehouders was echter, aldus Kranendonk, een winst van f 114 miljoen. Zo'n 56 procent van de noordelijke melk wordt namelijk tot kaas verwerkt.

Hoelang

Hoelang blijft de ccFriesland met verlies draaien, wilde iemand weten. Kranendonk: „Als morgen de kaasprijs met twee kwartjes per kilo daalt ligt het punt dat er geen verlies wordt geleden erg dichtbij”.

Hij vond dat er geen reden is geweest om de reserves aan te spreken. Meer dan 72 jaar heeft de ccFriesland een positieve bijdrage geleverd aan het boereninkomen en dan moet er geen paniek ontstaan als het twee jaar slechter gaat. Daar komt bij dat het bedrijf internationaal een positie inneemt, waarbij anderen zich de vingers aflikken. Interen op het eigen vermogen zou direct inhouden dat de buitenlandse partners op de stoep staan; alsmede de banken.

Kranendonk had zich erover verbaasd dat de f 60 tot f 90 miljoen voordeel die het rapport van Beetstra en Zijlstra aangeeft als er in het Noorden een coöperatie zou ontstaan, niet veel animo voor samenwerking heeft gewekt. „Ik vraag mij af wat er dan moet gebeuren. Als wij op een aantal punten de krachten niet bundelen verzwakt onze positie. Dat zal onder andere het geval zijn in de zuivelbond FNZ, maar ook bij het ministerie van landbouw. Wij zijn op het politieke vlak al door anderen voorbijgestreefd”.

Hij vond de vrees dat zo'n grote coöperatie moeilijk te besturen is, niet geheel onterecht. Hij kon zich ook voorstellen dat boeren zich afvragen of zij nog invloed zouden hebben in zo'n moloch. Bovendien is er een rotsvast vertrouwen in de kaas.

Toch vond hij dat de huidige verdeeldheid meer na- dan voordelen oplevert. „En dat is mijn rotsvaste overtuiging. Is de invloed van de boeren bij *DMV/Campina* zo veel minder dan hier, voelen die veehouders zich nu een stuk ongelukkiger dan u. Het zou de onderlinge concurrentie doen wegvagen en het zou tot luie directieuren leiden, zei Lieuwe Cnossen. Kranendonk

zei dat de concurrentie zich nu op een ander vlak afspeelt: tussen de grote blokken. „En in een grote coöperatie wordt niet minder hard gewerkt, ook niet door de directeur”.

De markt vereist volgens hem bundeling van krachten. Het aantal inkopers wordt steeds kleiner en groter in omvang. De ccFriesland exporteert naar honderd landen. “Wij kunnen daar geld aan verdienen als wij het samen goed doen”. Hij zei dat het bedrijf dagelijks zeventig man op Neerlands wegen heeft die de waren van de ccFriesland aan de man brengen. Ze willen graag produkten meenemen in hun koffer die door de deelgenoten worden gemaakt. Het zou jaarlijks *f* 3,6 tot *f* 6,6 miljoen op kunnen leveren.

“Marktposities zijn doorslaggevend. *Wessanen* heeft de Maasdammermarkt in handen en niet de coöperatie (*Zuid Oost Hoek*. red.) die die kaas voor *Wessanen* maakt”. Daarom streeft hij er ook naar de markten voor de ccFriesland te behouden. „Als je die, met je merkartikelen, opgeeft, is het zeker dat je ze niet terugkrijgt”.

Directeuren

Op vragen uit de zaal zei Kranendonk dat het niet waar is dat er bij ccFriesland 22 directeuren zijn. Het zijn er vier naast een aantal sectordirecteuren. Die sectordirecteuren krijgen straks de positie van 'eerste verantwoordelijke' voor een bepaald terrein. „Wat men nu verkiest wil nog niet zeggen dat dat over tien jaar ook het beste is. Zoiets bestaat namelijk niet”.

Aan het slot van zijn verhaal zei Kranendonk dat de ruim tienduizend veehouders in het Noorden gemiddeld *f* 35.000 aan eigen vermogen in de ccFriesland hebben zitten. Voorzitter ir. Dirk van der Meulen: „Dan binne wy mei syn allen riker as wy tochten doe't wy hjlr jún hingenongen”.

Leeuwarder Courant 1988-02-02

Vaste voorschotprijs voor 1988 en '89 ccFriesland betaalt aan boer 80,3 cent voor melk

LEEWARDEN - ccFriesland betaalt in 1988 en '89 voor de melk van de noordelijke veehouders een gemiddelde voorschotprijs van 80,3 cent. Op basis van een kaasprijs van *f* 7 zou volgens de tot nu toe gevoerde regeling een 88 cent worden betaald. De algemene vergadering van deelgenoten van ccFriesland heeft hiertoe vanmorgen besloten om een oplossing te bieden voor de huidige problemen.

ccFriesland wil over dit en volgend jaar geen verlies meer lijden (in 1987 nog *f* 42 miljoen) en het bestuur heeft daarom voorgesteld de uit te betalen voorschotprijs lager vast te stellen. De kosten van de door te voeren reorganisatie bij CCFriesland worden geraamd op *f* 49 miljoen. Daarvan is *f* 21,9 miljoen bestemd voor afvloeiingsregelingen van personeel en *f* 27,1 miljoen voor lopende salariskosten. Op basis van de jaarlijks 2,8 miljard kilogram grote melk-aanvoer betekent dat een inhouding van 0,875 cent.

Tijdens de algemene vergadering van de deelgenoten is voorts besloten om de jaarlijks bij de Leeuwarder CCFriesland-onderneming aan te voeren melk van de aangesloten zuivelcoöperaties te beperken tot 400 miljoen kilogram per jaar. Over 1987 werd in totaal 427 miljoen kilo-

gram bij CCFriesland verwerkt. Voorts zal CCFriesland 's winters minder melk verwerken dan 's zomers en daarmee parallel lopen aan de curve van de melkaanvoer

De vertegenwoordigers van de deelgenoten hebben aangegeven dat nieuwe tegenvallers door CCFriesland op andere wijze zullen worden gecompenseerd en niet meer tot uitdrukking zullen komen in een lagere voorschotprijs voor de melk van de veehouders. Nadrukkelijk is ook vastgesteld om het eigen vermogen intact te laten.

CCFriesland gaat voor een verdere reorganisatie bij het bedrijf in zee met het organisatiebureau Me Kinscy Deze heeft niet alleen de opdracht om onderzoek te verrichten bij CCFriesland, maar moet ook zorgen voor een toetsing en het maken van voorstellen voor gezamenlijke gebieden van CCFriesland en de deelgenoten. Daarbij wordt gedacht aan de weiverwerking, de melkpoederfabricage en de productie van zuivelproducten voor de binnenlandse markt.

Voorzitter Boyen de Boer ging daar in zijn openingswoord ook even op in. Onderzoek voor de genoemde sectoren is volgens hem “wenselijk”. Hij wees er nogmaals op dat een drastische reorganisatie bij het bedrijf voor perspectief moet zorgen.

Nieuwsblad van het Noorden, 1988-02-05

***ccFriesland* - moet komende twee jaar verlies wegwerken**

LEEWARDEN - *Noord-Nederland* en de vier vrije zuivelfabrieken in Friesland, de deelgenoten van zuivelconcern ccFriesland, geven dit bedrijf nog twee jaar de tijd om het verlies van 49 miljoen gulden over 1987 weg te werken. In die periode nemen ze genoegen met een vaste opbrengst van bij ccFriesland verwerkte melk, die momenteel onder de marktwaarde ligt.

Hierdoor dreigt voor de noordelijke melkveehouders een forse inkomensdaling. Voor de aangesloten veehouders kan dit een strop betekenen van duizenden guldens.

Voorwaarde is wel dat ccFriesland binnen twee jaar het medewerkersbestand inkrimpt volgens het reorganisatieplan en vervolgens winstgevend draait.

Leeuwarder Courant 1988-02-09

Vrij zeker vervolg op zuivelrapport **Volledige samenwerking geen haalbare kaart**

LEEWARDEN - Het is zeer waarschijnlijk dat het rapport van Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra over samenwerking in de Friese zuivel een vervolg zal krijgen. Alle betrokken fabrieken hebben inmiddels hun standpunt bekend gemaakt. Het vormen van een grote coöperatie, zoals Beetstra en Zijlstra hebben aangegeven, is zeker op dit moment geen haalbare trek. Andere vormen van samenwerking komen wel in beeld.

De ccFriesland en Noord-Nederland zijn zonder meer voor samenwerking. *De Goede Verwachting* in Workum heeft de leden laten weten dat „besprekingen die kunnen leiden tot een hogere melkprijs in de noordelijke zuivel positief dienen te worden benaderd”. *De Zuid Oost*

Hoek in Oosterwolde en *Huisternoord* in Oudwoude sluiten op voorhand vormen van samenwerking niet uit. Ook *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster doet dat niet, al leek deze coöperatie zich het verst van de rest te hebben verwijderd.

Gisteravond heeft Gerkesklooster op verzoek van een aantal leden, die intussen 600 van de 3700 stemmen hadden vergaard, alsnog een vergadering over het rapport gehouden. Aanvankelijk wilde het bestuur het met een mededeling afdoen.

Drs. mr. Henk Smit van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* (FBvCZ) heeft het rapport toegelicht. Volgens de leden die op deze bijeenkomst hebben aangedrongen, zou er een nieuw rapport moeten komen waarin 'algehele integratie' niet in voorkomt. Voorzitter Popke Galke-
ma van Oldehove zei evenwel dat de bijeenkomst niet tot conclusies heeft geleid.

De voorzitter van de ccFriesland, Boyen de Boer uit Stiens, die destijds de voorzitters en directeuren van de verschillende fabrieken bijeen heeft geroepen, zei dat het tijdstip nadert dat er weer gesprek over deze zaak plaatsvindt. Hij is van oordeel dat er steeds meer veehouders in die richting gaan denken.

Leeuwarder Courant 1988-02-25

RUG: 'Frico' moet de grens over met consumptiemelk **'Voor Warga vechten wij ons dood'**

WARGA • De 'Frico' zal met haar consumptiemelkproducten internationaal moeten opereren. De markt bestaat nu hoofdzakelijk uit afnemers in Friesland, Groningen en Drenthe, maar in de nabije toekomst moet men de grens over. „Internationaal in haar marktgerichtheid en internationaal in haar productie”. Reorganisatie zal nodig zijn maar tegelijkertijd moet men naar de toekomst kijken. Als men dat laatste uitstelt „Is de toekomst al verleden tijd”. Dat staat in een tussenrapport van de rijksuniversiteit van Groningen over de Frico-vestigingen in in Groningen, Warga en Emmen.

De directie wilde van die drie vestigingen een maken. Door tussenkomst van ondernemingsraad en vakbonden is de universiteit ingeschakeld om te kijken of alle drie vestigingen niet open kunnen blijven. In het tussenrapport staat dat er in tenminste twee van de drie bedrijven arbeidsplaatsen verloren zullen gaan, maar in Warga en Emmen kunnen door nieuwe activiteiten ook weer nieuwe arbeidsplaatsen ontstaan.

In Warga moet men dan denken aan de yoghurts in kleinverpakking en een nieuw ingerichte botermakerij. In Emmen gaat het om 'ambachtelijke' specialisaties. De onderzoekers stellen evenwel: „Veel zal afhangen van de vrijheid en investeringsruimte die de sectordirectie van concernleiding en bestuur zal krijgen om aan de toekomst te werken”.

Het tussenrapport kwam gisteren aan de orde op een FNV - vergadering in Warga, waarbij ook delegaties van dorpsbelang van Warga, Wartena en Wirdum waren uitgenodigd, alsmede raadsleden van Boarnsterhim. Dick Heinen van de Voedingsbond FNV zei onomwonden: „De beeldvorming is opgeroepen dat er grote vraagtekens moeten worden gezet aan het behoud van het bedrijf in Warga. Op geen enkele wijze zullen wij echter tolereren dat men aan deze locatie komt. Dan roept men alle onheil, die men maar kan bedenken, over zich af. Wij vechten ons dood voor Warga, dat mag helder zijn. Hier ligt immers de bakermat van onze bond”.

Elders

De Frico-directie was van plan de langhoudbare produkten af te stoten, althans de produktie. In het rapport staat onder andere: „Het argument 'kan niet' betekent helaas uit de mond van het concernmanagement te vaak 'dat willen wij niet'. De universiteit raadt juist aan het assortiment te verbreden omdat men een groeiende afzet ziet in het buitenland. De grondstof hier is duur. Daarom pleit men er voor om langhoudbare drinkmelk in dat land te laten maken waar de melk goedkoper is. Dat kan door samenwerking met of overname van een bedrijf in het buitenland. Langhoudbare vla en YOR moet men loskoppelen van de drinkmelk.

Op die manier is een besparing op de grondstofprijs van dertig procent mogelijk. Het vergt evenwel een nieuwe organisatiestructuur. Het nadeel is, aldus het rapport, dat deze produktie nu op stille dagen in de eigen bedrijven kan plaatsvinden om de leegloop op te vangen. De kostenbesparing is derhalve geringer dan men op het eerste gezicht denkt.

Overcapaciteit

Het rapport geeft ook aan dat de consumptiemelksector van de Frico lijdt aan een chronische overcapaciteit. Men heeft een achterstand op technologisch gebied. De logistiek (de wijze waarop produktie, distributie en afzet op elkaar zijn afgestemd) vertoont mankementen. De afzet beperkt zich tot het Noorden. Er zijn onvoldoende langhoudbare produkten. Veel produkten worden nog in flessen verkocht. De grondstofprijs is gekoppeld aan de (op dit moment hoge) kaasprijs. Het investeringsprogramma in alle drie vestigingen loopt achter.

Volgens Heinen heerst er te veel een beheersmentaliteit: houden wat je hebt. „Dus loop je morgen weer achter”. Hij voegde er overigens aan toe dat er een kentering op komst is. Zeker op het terrein van produktvernieuwing verandert er wat in de afdeling consumptiemelk. Het op de markt brengen van Richesse en Bio-cultura zijn daar voorbeelden van. Deze produkten worden volgens hem overigens voor de Frico in Duitsland gemaakt.

Hoewel de directie geen uitlatingen in die richting heeft gedaan noemt het team van de universiteit op een gegeven moment toch Groningen (met vraagteken) als het gaat om de concentratie van de produktie. Warga zou dan het centrum van de glasverpakking moeten worden. Heinen heeft zich gisteren tegen dat plan verzet. Dat zou Warga bestempelen tot “sterfhuis”. Flessen zijn een aflopende zaak. Steeds meer komt de eenmalige verpakking om de hoek kijken.

Hij had ook een hoopvolle mededeling voor Warga. “Er is geen enkele sprake van dat de botermakerij hier weggaat, zegt de directie”, aldus Heinen. Concentratie van alle boteractiviteiten in Warga heeft tot nadeel dat Noordwijk waar *Braderije* wordt gemaakt, moet worden afgeslankt. “Ik ga er vanuit dat Warga veilig komt te staan en Groningen ook. Er zijn zeer reële mogelijkheden om beide vestigingen open te houden”.

De directie zal er, aldus de FNV'er, wel toe worden gedwongen meer met boter te doen dan tot dusver het geval was. “Je zou ook aan andere vetten kunnen denken”. En: „Er zijn nu nog botermakerijen in Warga, Workum, Oosterwolde en Gerkesklooster, en je veronderstelt toch niet dat die altijd zullen blijven bestaan. Er komt straks een vorm van samenwerking en vul het dan zelf maar verder in”.

Alle eenmalige 'purepack' concentreren in Groningen vergt een investering van f 4,5 miljoen. Het concentreren van zodanig verpakte vruchtenyoghurts in Warga zal die investering verminderen. Alleen de lijnen passen slecht in de opzet van Warga. Wanneer men de kleinver-

pakking concentreert in Warga worden de machines goed gebruikt. Dit zou echter ekstra marktinspanning vergen.

Niet gerust

In de zaal was niet iedereen gerust op de goede afloop voor Warga. “De Frico liket it Leger des Heils wol”, zei iemand. “Elke directeur wurdt derhinne skood”. Een ander: „Yn Grins sitte de opperhoofden, hjir de Indianen”. Sluiting van Warga betekent een ramp voor het dorp en de omgeving. Er werken ruim 300 mensen, veruit het grootste bedrijf in deze omgeving. Heinen: „Je zou er dit gebied kapot mee maken”.

Op de vraag wat de gemeente kan doen; zei Heinen, dat morele steun belangrijk is. Men zou met de provincie ook een fonds beschikbaar kunnen stellen voor investeringen. „Dan zet je de werkgever in elk geval onder druk. Wat dat betreft zijn wij nog wel eens teleurgesteld in het provinciaal bestuur. Alleen Klein Links legt het oog te luisteren. Ik had dat ook graag van Groot Links gezien. Kijk, van de Wiegelisten heb je wat dat betreft niets te verwachten”. Voorzitter Haye Andringa zei dat sedert Frico en Domo, *Noord-Nederland* hebben gevormd, er niet anders is vergaderd dan over het sluiten van bedrijven. „Der komt nooit wat nijs”.

Nieuwsblad vh Noorden, 1988-03-05

Onderzoekers RUG in rapport.

Reorganisatie *Noord-Nederland* is noodzakelijk

Van onze correspondent

LEEUWARDEN - Er zijn drastische beleidswijzigingen bij *Noord-Nederland* nodig, willen de drie consumptiemelkbedrijven in Emmen, Groningen en het Friese Warga overleven. Dit stellen onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen in het rapport 'Offers en inzet voor een koers om te overleven' over de toekomstkansen van de Noordelijke vestigingen met zo'n 700 werknemers. Het onderzoek is verricht in opdracht van de Centrale Ondernemingsraad, maar verschilt nauwelijks van het standpunt van de directie.

„Het verschil is dat de directie op termijn één vestiging in het Noorden wil, terwijl de onderzoekers mogelijkheden zien voor het behoud van alle drie de bedrijven,” aldus algemeen directeur T. Jacobs van Frico/Domo-consumptiemelk. Het rapport stelt dat het bedrijf in Emmen zakelijk gezien gescheiden moet worden van de vestigingen in Groningen en Warga. „De onderzoekers hebben een ambachtelijk bedrijfje met zo'n twaalf man voor ogen, dat zich sterk gaat specialiseren. Ik kan me daar nog weinig bij voorstellen,” aldus Jacobs.

Het rapport concludeert, evenals de directie, dat er een herverdeling moet komen tussen Groningen en Warga, waarbij het ene bedrijf het dagvers in eenmalige verpakking voor zijn rekening neemt en het andere bedrijf het dagvers in glas. „De allergrootste drempel is wie wat gaat doen,” meent de algemeen directeur. Volgens hem heeft de melk in eenmalige verpakking een veel grotere groei kans dan melk in glas.

Het rapport is gisteren aan de Ondernemingsraad gepresenteerd. Voorzitter T. Oosterhof wil er echter nog niet veel over zeggen. „De problemen bij de melkinrichtingen zijn structureel. De vraag is alleen of de directie hier vroeg genoeg op ingespeeld heeft,” aldus Oosterhof. Op 16 maart komt de OR met een definitief standpunt.

'NN. en CCF samen gaan en niet door stiefzusters laten kleineren' RUG: 'Frico' moet in zuivelvervangers doen

LEEUWARDEN - Volgens een werkgroep van de Rijksuniversiteit van Groningen moet er in het Noorden een divisie voor de consumptiemelk komen, die zowel de activiteiten van de *Noord-Nederland* op dit terrein als die van de *CCFriesland* omvat. Dat staat in een rapport van de centrale ondernemingsraad.

Noord-Nederland de grootste deelgenoot in de *CCFriesland*. De andere deelgenoten zijn *De Goede Verwachting* in Workum, *Huisternoord* in Oudwoude, *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster en de *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde. Volgens de werkgroep moeten de twee „grote halfzusters de handen ineen slaan en zich niet door de boze stiefzusters laten kleineren. Doen zij dat niet, dan is de overlevingskans op termijn gering”.

De werkgroep schrijft in het voorlopige eindrapport dat samenvoeging niet zozeer noodzakelijk is om om extra resultaten te behalen „maar in feite dat zonder die samenwerking de toekomst bepaald somber gaat worden”. De huidige ‘kunstmatige’ afscheidingen tussen beide coöperaties moeten worden opgeheven en vervangen door organisatorische zinvolle indelingen. Men denkt daarbij aan het opdelen van de consumptiemelk-activiteiten in ‘business units’ die worden opgesplitst in regio’s en markten.

Over de grens

De werkgroep onderschrijft dat de invloed van de zogenaamde vrije fabrieken niet moet worden onderschat. „Zij kan leiden tot een nieuw *Avebe-verschijnsel*: het afbouwen van de noordelijke zuivel op lange termijn door korte-termijn-hebzucht. De zogenaamde vrije fabrieken realiseren zich helaas niet, dat ze nu al helemaal niet vrij zijn: ze zullen in een toenemende afhankelijkheidsrelatie geraken, die hun continuïteit zal blokkeren”.

Zoals gemeld, stond in het tussenrapport van de werkgroep, dat de *Noord-Nederland* op het terrein van de consumptiemelk vooral ook over de grens moest kijken voor het aantrekken van goedkopere melk. De werkgroep raadt de *Noord-Nederland* aan een bedrijf in Noord-Duitsland te kopen. Men haalt daar nu al melk vandaan. Duitsland is een groeiemarkt vooral voor langhoudbare produkten. De fabriek van de *CCFriesland* in Appeldorn bij Kalkar kan in die plannen worden betrokken.

Vervangers

De *Noord-Nederland* haalt ook melk uit Groot-Brittannië. In tegenstelling tot de melk in Duitsland is die wel aanzienlijk goedkoper dan de Nederlandse. Ook daar zou men zelf moeten gaan produceren. Men zou er produkten voor de Nederlandse en andere Europese markten kunnen gaan maken. Groot-Brittannië zelf is interessant als markt voor zuivelvervangers. Dat kan betekenen dat men het risico gaat spreiden. „Langs deze weg verzekert *Noord-Nederland* zich van een blijvende grondstofaanvoer en van afzetmogelijkheden op nieuwe markten”, aldus het rapport.

Ook voor de eigen bedrijven (Warga, Groningen en Emmen) bieden de zuivelvervangers mogelijkheden. De werkgroep denkt daarbij aan ‘blends’ een soort boter. Dat zou perspectief kunnen bieden voor met name Warga waar nu de centrale botermakerij staat.

Het bedrijf in Emmen kan in de huidige vorm niet worden gehandhaafd. Daarom adviseert de werkgroep daar vooral specialiteiten te maken en het bedrijf min of meer los te koppelen van *Noord-Nederland*. Het zou verzelfstandigd verder kunnen gaan met *Noord-Nederland* als aandeelhouder. Het moederbedrijf kan dan op commerciële basis productie in Emmen onderbrengen. Men moet Emmen vijf jaar de kans geven. Daarna zou het een positieve bijdrage moeten geven aan de aandeelhouder. Er zou een zelfstandig managementteam voor moeten komen.

Uit het rapport blijkt verder dat *Noord-Nederland* dubbelvla bijkoopt. Dat geldt ook voor magere melk en slagroom. Langhoudbare drinkmelk zou in het buitenland moeten worden geproduceerd. Datzelfde geldt eventueel voor de zuiveldrink Yor. Een vervolgstudie zou moeten aangeven op welke manier de distributie moet verlopen.

Geen stammenoorlog

Tot slot stelt de werkgroep: „De organisatie die dit allemaal ten uitvoer moet brengen, moet daarbij niet worden gehinderd door de huidige ‘stammenoorlog’ in de noordelijke zuivel: een nieuwe organisatie-opzet, waarbij consumptiemelk-activiteiten van *Noord-Nederland* en *CCFriesland* onder een noemer worden gebracht, is de voorwaarde voor uiteindelijk succesvol opereren”.

Leeuwarder Courant 1988-03-12

(deel – Volledige tekst in MAP Kaf en koren)

Rapporten vallen onder geen enkele quotering

Kaf & koren door Willem Stegenga

DAT ER KENNELIJK iets mis is in de noordelijke zuivel en in de landbouw in het algemeen, blijkt duidelijk uit de stroom van rapporten die de laatste tijd over de boeren en de werknemers is uitgestort. En het einde is nog niet in zicht. Er staat nog het een en ander op het vuur. Rapporteurs hebben namelijk de slimmigheid in huis, dat ze in hun eindrapportage veelal aandringen op een vervolgstudie. Op die manier wordt vrijwel elk rapport het begin van een volgend rapport. De rapportfabrieken vinden altijd wel iets, dat net buiten het kader van de oorspronkelijke opdracht valt en derhalve een nader onderzoek vergt. Een ding is zeker: als een adviesbureau wordt ingeschakeld, wordt er altijd een beter van.
[....]

Leeuwarder Courant 1988-03-12

Dick Heinen (FNV) in Warga:

'Werkgevers hebben 85 van 88 punten van ons afgewezen' **CAO-ONDERHANDELINGEN**

WARGA - De werkgevers in de zuivel hebben deze 85 van de 88 punten, die de vakbonden in de cao-onderhandelingen hebben ingebracht, afgewezen. De drie resterende punten zullen nog eens worden bekeken. Dat zei gisteravond FNV'er Dick Heinen op een vakbondsvergadering in café De Vries in Warga. Hij zei dat een woordvoerder van de werkgevers zelf heeft laten doorschemeren, dat het kamp van de bazen is verdeeld. Datzelfde constateerde hij ook van

de vakbonden. „Ik heb de indruk dat de daadkracht bij sommige andere vakbonden onder druk staat.”

De overheid heeft maatregelen genomen om de kosten niet te laten stijgen. Dat is, aldus Heinen, het verhaal van de werkgevers. Niet alleen in de zuivel maar in alle bedrijfstakken. Bij de onderhandelingen zit dan ook een 'waakhond' van de algemene werkgeversorganisatie om de zaak in de gaten te houden. Heinen zei dat door de aanslag op de huursubsidies en op de ziektekostenverzekering de koopkracht echter zal dalen.

Voor het hoger personeel dreigt er geen aparte cao meer te komen. De *Melkunie Holland* is bezig met een studie „om straks schaarse mensen - computerdeskundigen bijvoorbeeld - duur te kunnen betalen.” Voorts wordt er volgens hem aan gewerkt om de zwaksten er uit te kunnen gooien. Het gaat daarbij om wao'ers, buitenlanders en vrouwen. „Er komt geen fluit uit, tenzij wij bereid zijn een meerjarige cao af te sluiten.”

Overal, aldus Heinen, zijn reorganisaties aan de gang. Die onzekerheid wordt uitgebuit. Onder andere bij de ccFriesland, waar men, aldus de FNV'er, voorzichtig de actiebereidheid peilt en niet schroomt te zeggen dat acties de reorganisatie alleen maar zullen bemoeilijken. „Een dagje staken bepaalt niet of een bedrijf open blijft of dicht gaat,” zo zei hij.

Op de vraag uit de zaal of bij een staking de boeren niet weer zullen dreigen melk in de sloot te laten lopen om op die manier te trachten de milieumensen tegen de vakbonden op te zetten, antwoordde hij, dat de bond daar een methode tegen achter de hand houdt. Welke wilde hij niet zeggen. Over de reorganisatie van de consumptiemelkbedrijven van de Frico/Domo zei Heinen dat *Coberco* en *DMV-Campina* zich al op de internationale markt bewegen. De Frico wordt dat ook aangeraden.

Over het algemeen zit volgens hem de zuivel te veel vast aan de zelf opgestelde regels. Men dreigt in zijn eigen zwaard te vallen. Die regels moeten ruimer worden om zuivelvervangers meer toegang te kunnen bieden. Voorts vond hij, dat Frico/Domo zich maar niet te druk moet maken over het feit dat er eens een boer overstapt naar *De Kievit* in Meppel. Men moet gewoon gebruik maken van de grote onderneming die men heeft opgebouwd. „In de directie is al enige beweging. Wij kunnen daar een bijdrage aan leveren en dan kan dat worden vertaald in een nieuw beleid.”

De gemeente Boarnsterhim wil zich inspannen om de fabriek in Warga te behouden. Sommige chauffeurs vinden echter, dat die inspanning tenminste gepaard moet gaan met het tijdig strooien van de gladde wegen in Warga. De fabriek heeft veel te vervoeren, maar altijd komen in de winter de wegen in Warga het laatste aan bod. Grouw gaat voor.

Leeuwarder Courant 1988-03-16

Besluit reorganisatie *Noord-Nederland* pas na de zomer

LEEWARDEN/WARGA - Het besluit over de reorganisatie van de consumptiemelkbedrijven van de *Noord-Nederland* in Warga, Groningen en Emmen valt pas na de zomer. Dat werd gisteravond van directiewege meegedeeld. Vandaag wordt er overleg met vakbonden en centrale ondernemingsraad gepleegd. Op een gisteravond in 't *Anker* in Warga gehouden ledenvergadering van de Industrie- en Voedingsbond CNV bleek dat de centrale ondernemingsraad

niet ongelukkig is met het plan van de Rijksuniversiteit Groningen. In dat rapport staat dat alle drie vestigingen open kunnen blijven.

Niet alle CNV'ers in Warga - er waren ze ventien man op de vergadering, waren gerust over het voortbestaan van het bedrijf in hun woonplaats. Al eerder bleek dat de gemeente Groningen bereid zou zijn de kosten voor de zuivering van afvalwater te verlagen. Bovendien vinden de CNV'ers dat de Wargaster inbreng in de centrale ondernemingsraad gering is.

In Warga leeft de vrees dat daar de produktie in flessen zal worden geconcentreerd. In het begin van de jaren tachtig heeft die produktie een flinke daling gekend. „Waarom zou de Melkunie de flessen kwijt willen?“, zei CNV-bestuurder Henk Amperse dan ook.

Uit de vergadering kwam kritiek dat Frico/Domo geen reclame maakt voor de fles. Je zou er een elite-produkt van moeten maken en je vooral moeten richten op die mensen die produkten uit flessen smakelijker vinden. Wijn zit toch ook in een fles.

Volgens een woordvoerder van de Frico/Domo is de daling van de produktie in flessen lang niet zo groot meer als die is geweest. Er is bijna sprake van een stabilisatie. Dat is het gevolg van acties van milieu-mensen.

Kritiek had het CNV ook op de kwaliteit van yoghurt. Het is niet het topprodukt dat men zou wensen. Amperse kwam er voor uit dat de yoghurt van DMV-Campina beter is. „Er zitten kardinale fouten in de produktie“, stelde een van de leden, „en men wil niet investeren in verbeteringen“.

Volgens Amperse heeft dat te maken met „organisatorische onduidelijkheden en met de vraag: wie heeft wat te zeggen. Dat vloeit voort uit de cultuur van het verleden. Bernard Bijvoet en Geert de Jong moeten dat maar eens aanpakken en maar bepaalde lieden aan de dijk zetten, anders komt het niet verder“.

Leeuwarder Courant 1988-03-19

***Noord-Nederland* wint slag om melkprijs**

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft in eerste instantie de slag om de noordelijke voorschot-melkprijs gewonnen. Met de stemmen van die fabriek voor en die van de vrije fabrieken tegen (zes tegen vier) is alsnog besloten het tekort van de CCFriesland niet in een keer helemaal in het voorschot mee te nemen.

Aanvankelijk zou de melkprijs vanwege dat tekort met ruim twee centen worden verlaagd. Die verlaging is teruggebracht tot 1,3 cent per kilogram, zijnde het verlies van *CCFriesland*. De rest van de verlaging (0,85 cent per kilogram). zijnde de kosten van de reorganisatie, worden niet direct van het voorschot afgetrokken. Dat gebeurt begin volgend jaar als het potgeld wordt uitgekeerd.

Het verminderen van de verlaging is ingegeven door de activiteiten van we *Kievit* in Meppel, een particulier bedrijf met coöperatieve bindingen, en door *Nestlé* in Scharsterbrug. Die wilden de kosten van de reorganisatie niet meenemen in hun voorschot. Zij betaalden dus een hogere melkprijs uit en waren daarmee vooral voor *Noord-Nederland* concurrerend, omdat die coöperatie over een aantal boeren beschikt - zeker in de Groninger *Ommelanden* - dat bij het minste dreigt weg te lopen.

Zuivelgesprekken: samenwerking op deelterreinen

OOSTERWOLDE - De directeuren van de vijf Friese zuivelcoöperaties voeren op dit moment besprekingen over eventuele samenwerking op deelterreinen. Dat deed de hoofddirecteur van de coöperatieve zuivelindustrie *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde, Douwe Hoitinga, gistermiddag mee tijdens de open dag van dat bedrijf. Deze besprekingen kunnen worden gezien als een vervolg op het rapport dat Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra over de noordelijke zuivelindustrie hebben geschreven. Zij drongen aan op het vormen van een grote coöperatie, waar ook de ccFriesland deel van zou uitmaken. Op die lijn zitten de vijf directeuren echter niet.

Volgens Hoitinga gaat het tijdens deze gesprekken over het peilen van elkaars meningen over exportmarkten, weiverwerking en zo nodig over de produktievestigingen. Dergelijke gesprekken werden tot voor kort nog niet gevoerd. Het gaat daarbij om de directeuren van de *Zuid Oost Hoek*, *De Goede Verwachting* in Workum, *Noord-Nederland* in Leeuwarden, *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster en *Huisternoord* in Oudwoude.

Aanvankelijk lag het in de bedoeling dat het rapport Beetstra/Zijlstra een vervolg zou krijgen tijdens een bespreking van de 'club van twaalf' zijnde de vijf genoemde directeuren en hun voorzitters alsmede de hoofddirecteur en de voorzitter van de ccFriesland. Dat gesprek lijkt er in eerste instantie niet te komen.

ZOH-voorzitter Jan van Weperen zei namelijk gistermiddag dat hij vooreerst niet van plan is op basis van het rapport Beetstra/Zijlstra verder te spreken. Bij de ccFriesland is het externe adviesbureau Me Kinsey (in casu oud-minister Pieter Winsemius) bezig „de zaak opnieuw in kaart te brengen en dat willen wij eerst maar eens afwachten”.

Op landelijk niveau komen de voorzitters van de vrije fabrieken (die fabrieken die niet net als *Noord-Nederland*, *Campina*, *Coberco* en *Melkunie* tot de grote blokken behoren) ook van tijd tot tijd bijeen. „Wij menen”, aldus Van Weperen, „dat de grote blokken te veel de dienst uitmaken”. Aanvankelijk heeft de Koninklijke Zuivelbond FNZ die besprekingen toegejuicht, maar de houding is nu wat afstandelijk geworden. Samen hebben de vrije fabrieken twee miljard kilogram melk, ongeveer een vijfde deel van de Nederlandse plas. En: „Het lokt ons nog niet de kant van een fusie op te gaan”, aldus Van Weperen.

Voorzitter Van Weperen van Zuid Oost Hoek: '*CCFriesland* moet verlies uit eigen middelen halen'

OOSTERWOLDE - Het verlies dat de CCFriesland vorig jaar heeft geleden en ook dit jaar nog zal lijden, moet ten laste worden gebracht van het eigen vermogen. Dat is ruim f 300 miljoen „en dat is niet niks”. Dat zei gistermiddag Jan van Weperen, voorzitter van de coöperatieve zuivelindustrie *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde, tijdens de open dag van dat bedrijf. Hij vindt dat een eigen vermogen er juist voor dit soort verliezen is. „Sels de broek mar ophalde”, is zijn idee. Volgens de statuten van de CCFriesland kan dat nu niet, maar die kunnen worden veranderd, zo vindt Van Weperen.

Het verlies van de CCFriesland doet bij hem ook vragen rijzen omtrent de mate van aansprakelijkheid van de boeren. Hij vindt het niet juist dat bij een wereldwijd opererend concern als de CCFriesland alle risico in feite bij de boeren van de aangesloten fabrieken wordt gelegd. De risico's moeten worden gedragen door diegenen die ze horen te dragen. Het wordt volgens hem tijd om daar eens aandacht aan te besteden.

Volgens hoofddirecteur Douwe Hoitinga²⁰ kan het best zo eens zijn dat er op den duur nog meer arbeidsplaatsen bij de CCFriesland wegvallen dan de ruim vijfhonderd waarvan nu sprake is. Hij denkt dat de slechte afzet van condens niet incidenteel maar structureel is. De CCFriesland verwerkt nu voor een deel de wei van de aangesloten fabrieken. In de nabije toekomst ziet hij dat de wei toch door de kaasfabrieken zelf wordt verwerkt. „Dat betekent nog eens een aanslag op de arbeidsplaatsen”. Wat hem betreft probeert de CCFriesland voor de condens elders in de wereld melk aan te trekken en de productie ook zoveel mogelijk naar die landen te brengen. Dan gaat dat niet ten koste van de melk van aangesloten fabrieken hier.

Het succes van de Nederlandse grote gatenkaas *Leerdammer* gaat onverdroten voort. *De Zuid Oost Hoek* produceert in Olterterp die kaassoort voor *Wessanen*. Acht jaar geleden ging het om twee miljoen kilo, dit jaar gaat het om vijftien miljoen kilo, meer dan de helft van de totale kaasproductie van deze coöperatie. *De Zuid Oost Hoek* heeft een vijf jaar durend contract met *Wessanen*. Deze dagen worden op verzoek van *Wessanen* onderhandelingen gevoerd om het contract te verlengen, alsmede de duur en de opzegtermijn. Volgens Hoitinga is het opmerkelijk dat er plotseling een grote vraag is naar *Cheddark kaas*. Een tijdje geleden heerste er een complete stilte rond deze kaas en nu „is de vraag in volle omvang op ons afgekomen voor een prijs die zelfs ver boven die van de Goudse kaas ligt”. Dat houdt in dat de Cheddarlijn in Winschoten op volle toeren draait en dat ook de *Noord-Nederland*-fabriek in Wolvega volop Cheddar maakt. Dat gaat voorlopig tot augustus van dit jaar door.

De productie van de Frisonne, een kaas die eigenlijk geen kaas mag heten, komt trager op gang dan men had gehoopt. Tijdens de open dagen mocht men proeven van Frisonne die van koemelk en van Frisonne die van geitenmelk was gemaakt. De laatste kreeg een plusje van de boeren. Onderzoek heeft uitgewezen dat de markt voor dit zuivelprodukt nog niet al te veel reden tot optimisme geeft.

Het productie-onderzoek is ondertussen bij het NIZO in Ede weggehaald en naar de zuivelschool in Bolsward gebracht.

Volgens directeur Kees Visser mikt men op drie soorten: direct smearbaar op brood, basisprodukt voor de pizza's en op bakfrisonne. Vooral van dat laatste verwacht hij veel. Er wordt nu alles aan gedaan om de consument voor Frisonne te winnen.

Variaties

Hoitinga wees op de gevolgen die een sterke verhoging van het eiwitgehalte in de melk kunnen hebben. Bij ultrafiltratie worden alle eiwitten uit de melk gehaald. Bij verhoging van het gehalte komen dan andere variaties voor en dat heeft gevolgen voor de rijping. „Daar moeten wij als industrie een antwoord op vinden. Dat vereist onderzoek om de kwaliteit van de producten op peil te houden”.

Van Weperen vroeg zich af of iedereen, die kritiek levert op het tekort aan produktontwikkeling in de zuivel, wel weet waar hij over praat. Ze weten nu niets van hoeveel cent per kilogram melk voor dat doel wordt afgezonderd, maar slaken wel de kreet dat er vijf cent bij moet. Een ZOH-boer zou dat *f* 10.000 tot *f* 12.000 kosten. Bovendien doet het NIZO aan ontwikkeling, houdt de *Friese Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* (FBvCZ) zich met dit onderwerp bezig en „doen wij zelf ook het een en ander”, zo zei hij.

20 Hoitinga is (tijdelijk!) weer terug als directeur na het 'opstappen' van directeur Popma juli 1987.

Pieter Winsemius: 'Samenwerking Friese zuivel noodzakelijk'

Pieter Winsemius: „Je moet Friese zuivel promoten. Ik denk dat je dat beter met z'n allen kunt doen dan alleen.“

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - Als er niet meer wordt samengewerkt in de Friese zuivel ziet het er slecht uit voor het Noorden. Dat is de opvatting van Pieter Winsemius directeur van organisatiebureau *McKinsey and Company*, die zich bezighoudt met de reorganisatie van de ccFriesland.

De kosten in Friesland zijn ongunstig, omdat er niet doelmatig genoeg geproduceerd is. Zo is er een achterstand ontstaan. „Als het dus verkeerd gaat, gaat het hier het eerst verkeerd: hogere kosten, lagere opbrengsten”. De oplossing daarvoor, stelt Winsemius, is het duurder verkopen van het Friese product.

Medewerking van de boeren en onderlinge samenwerking is daarbij een noodzaak. „Je moet hopen dat de boeren ook over elkaars schutting kijken”. Niet alleen de zuivel, maar het hele Noorden heeft daar profijt van, stelt Winsemius. „Het Centraal Planbureau heeft uitgerekend dat in het jaar 2000 de werkloosheid in het Noorden 16,8 procent zal bedragen, tegen een Nederlands gemiddelde van 9,6 procent. Dat geeft een 'aardig' beeld van hoe het hier kan worden als er niets gebeurt”.

Meer hierover op pagina 29.

Samenwerken geen dogma, maar zonder wordt het moeilijk **Mc Kinsey-directeur Pieter Winsemius ov,**

Door Willem Stegenga

LEEWARDEN - Pieter Winsemius, de directeur van het organisatiebureau Me Kinsey en Company in Amsterdam, buigt zich over de Friese zuivel. Hij is ingehuurd om de reorganisa-

tie van de CCFriesland in goede, perspectiefrijke banen, te leiden en onderzoekt tevens wat dit bedrijf samen met de deelgenoten kan doen. „Samenwerking in de Friese zuivel is geen dogma”, stelt hij. „Daar zonder zal het echter wel moeilijk worden. Op bepaalde punten, als de weiverwerking en het tot waarde brengen van de melkpoeder, is het zelfs nodig. Tja, ik weet het wel. Het is natuurlijk veel leuker om als zuivelcoöperatie zelf door te gaan. Het ging ook altijd zo goed hier, hè”.

Veel boeren zijn bang voor het opgaan in een groter geheel Winsemius kan dat wel begrijpen. „Nestlé is een kei van een bedrijf en heel groot. De directie zit in Zwitserland. Ik ben tot dusver nog niet een artikel of uitspraak tegengekomen van een klagende Nestle-boer. Op een of andere manier kan het kennelijk wel, dat opgaan in een grote onderneming”.

„Ik dacht altijd dat de boeren hier het goedkoopste konden produceren. Dat is niet het geval. Het goedkoopste produceren de boeren in Groot-Brittannië. Ierland en in delen van Frankrijk. Daar komt bij dat de dure Duitse boeren straks waarschijnlijk steun van de regering krijgen vanwege de Edelweiss of zoiets, opdat ook die straks met lage prijzen kunnen concurreren”.

Niet doelmatig

„In de Nederlandse verhoudingen zijn de kosten in Friesland niet gunstig, doordat hier niet doelmatig genoeg is geproduceerd. Op die manier is er een achterstand ontstaan op *Coberco* en *DMV-Campina*. Dat is een punt”. „Het andere is dat de kaas uit Friesland veertig tot vijftig cent per kilo minder opbrengt dan de Noordhollandse kaas. Als het dus verkeerd gaat, gaat het hier het eerst verkeerd: hogere kosten, lagere opbrengsten”.

„Er zijn een paar mogelijkheden. Je moet je kosten verlagen en je moet proberen duurdere producten te maken, dat wil zeggen producten waar de consument wat meer voor wil betalen. Een aantal fabrieken heeft al serieuze stappen ondernomen in die richting. Over het algemeen kun je stellen dat twintig procent van de kaas voor een hogere prijs wordt verkocht. Tachtig procent is echter bulk dat voor de gangbare prijs weggaat”.

De vraag is of er genoeg marketing aanwezig is om de hier gemaakte kaas duurder te kunnen verkopen. Kun je een in Friesland gemaakte kaas onder een merknaam brengen? Friese Goudse, Friese Edammer, iets in die trant. 'Fries' ligt goed in de markt. Als je aan zuivel denkt, denk je toch niet aan koeien die in de Randstad onder een schoorsteen lopen, maar dan denk je aan Friesland en aan Zeeland. Op een of andere manier zijn er echter in Zeeland geen koeien, maar dat terzijde.”

„Je basis is steengoed. Je hebt hier het groenste gras van Europa, je hebt hier beste boeren, dus zit je met je grondstof erg goed. Je moet er alleen wel een miljoen of tien voor over hebben om dat te benutten. Vindt u dat veel? Ach, met kaas uit Friesland heb je dat er in een maand of drie-vier weer uit. Je moet Friese zuivel promoten. Ik denk dat je dat beter met z'n allen kunt doen dan alleen”.

„Ik geloof daar wel in. Je hebt namelijk geen keus en als je geen keus hebt gebeurt iets altijd. De vraag is alleen: wanneer? Kijk, samenwerking is ontzettend lastig. Je moet echter wel verder willen kijken dan vandaag of morgen. Je moet een aanloop nemen. Op dit moment is men op alle plaatsen al aan het nadenken”.

„Je kunt je eigenlijk niet permitteren om niet voor het goede te kiezen. Het gaat niet alleen om de zuivel en de boeren, het gaat om de gehele gemeenschap. Het Centraal Planbureau heeft uitgerekend dat in het jaar 2000 de werkloosheid in het Noorden 16,8 procent zal bedragen,

tegen een Nederlands gemiddelde van 9,6 procent. Dat geeft een 'aardig' beeld van hoe het hier kan worden als er niets gebeurt. Van het Noorden zal de werkloosheid in Friesland het grootste zijn. Nou, dan ben je mooi onder de pannen”.

„Je komt er niet onder uit, maar in het verleden hebben ze hier iets laten slippen. Vijf jaar geleden waren in de Nederlandse zuivel de resultaten van de ccFriesland het beste. Daarna kwamen de vrije fabrieken en pas dan de andere grote coöperaties. In 1986 - over vorig jaar weet ik het nog niet - zag je dat de CCFriesland naar beneden was gegaan en dat *DMV-Campina* en ook *Coberco* boven de vrije fabrieken waren gekomen. De prestatieprijs van de vrije fabrieken lag weliswaar een fractie hoger, maar als je alles doorberekent was hun rendement op het geïnvesteerde vermogen iets lager. Het Noorden is gezakt, de anderen zijn stabiel gebleven”.

“Of de boeren dat zullen geloven? Dat is het probleem. Zelfs al zouden de vrije fabrieken nu nog het hoogste zijn dan nog moet je je afvragen wat er over drie, vier jaar gebeurt. Die boer en Friesland moeten verder”.

„Kaasmaken kun je leren. In Duitsland kan men straks net zo goed Edammer en Goudse maken als in Nederland. Het is nog maar de vraag of men dan hier zijn exportpositie kan handhaven. Er zal in elk geval meer aan het ontwikkelen van producten moeten worden gedaan”.

Boeren

Wat je in zo'n proces nodig hebt is de medewerking van de boeren. Ik heb de indruk dat de meeste boeren dat wel zullen inzien. Een boer is gewend te investeren en dus te kijken naar de langere termijn. Hij weet vrij vlug wat er moet gebeuren. Ik weet het, er is wat de ziekte ingeslopen van het kijken naar het verschil van een cent per kilogram melk in de uitbetaling. Ach, als ik het goed heb wat kan het mij dan schelen wat u verdient. Zo is het toch?”

„Je moet het gewoon over tien jaar bekijken en je dan nu afvragen of je dit allemaal nog staande kan houden. Als je vindt dat dat kan moet je niet samenwerken. Ben je gek. Ik vrees echter dat je het niet staande kan houden en over de boeren ben ik wat dat betreft niet pessimistisch”.

De voormannen roepen nu ook steeds al dat het moet veranderen. Neem nou de heer Beetstra. Dat was toch traditioneel een tegenstander van samenwerking en lees nu eens het rapport dat hij met Zijlstra heeft gemaakt.... Je moet hopen dat de boeren ook over elkaars schutting kijken. Ik denk dat dat ook gebeurt”.

Boeren trots

„Daar komt bij dat de coöperatie als organisatievorm haar sterkte heeft, anders had de ccFriesland erg in de knoei gezeten. Als de ccFriesland bijvoorbeeld een verlies lijdt in Thailand, wordt dat hier opgevangen. Dat is toch geweldig. Ik weet wel, er zit ook iets van boerentrots in, maar toch...Je moet aan de andere kant wel voorkomen dat die boeren de coöperatie niet als een molensteen om de nek hangen en dat dat andersom het geval evenmin is. Er moet dus een zekere mate van vrijheid zijn als je wereldwijd wilt opereren”.

„In dit proces kan de ccFriesland niet worden gemist. Als men die laat vallen, ontnemt men de hele Friese zuivel zijn springplank. Ik heb mijn licht opgestoken in de landbouwwereld, ook buiten het Noorden, en daar bleek mij dat de ccFriesland op het gebied van marketing in de zuivel de sterkste is in Nederland. Dat hoor je steeds weer. Als je zo'n instituut vleugellam zou maken, moet je je eerst goed achter het oor krabben”.

Melkprijs *Noord-Nederland* stelt teleur

Uitbetaling vrijwel gelijk aan vorig jaar

Door slechtere resultaten ccFriesland 1,5 ct lager

LEEUWARDEN - De melkprijs van *Noord-Nederland* stelt teleur. Vanmorgen maakte directeur Jan Bles bekend dat er over vorig jaar 79,49 cent per kilogram zal worden uitbetaald. „en dat hie better moatten”. Vorig jaar was die prijs, wanneer men rekening houdt met dezelfde factoren, 79,38 cent. Een paar jaar geleden begon Noord-Nederland (Frico/Domo) aan een inhaalmanoeuvre met de vrije fabrieken die meer aan hun boeren uitbetaalden. Het verschil was in 1985 minder dan een cent. Over 1986 was het weer wat groter en nu bedraagt het ruim anderhalve cent met bijvoorbeeld *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster.

Volgens Bles kan *Noord-Nederland* de vergelijking met de grote landelijke coöperaties wel aan. Voor dit jaar is hij niet bang. Vorig jaar heeft de sanering, die gepaard gaat met bedrijfs-sluitingen, de sterk teruglopende melkaanvoer niet kunnen bijhouden. Dit jaar zal, aldus Bles, dat effect wel zichtbaar worden.

Noord-Nederland voert een groot assortiment produkten. De vrije fabrieken betalen dit jaar een knappe melkprijs uit, doordat zij zich vooral op de kaasproductie hebben geworpen. Volgens Bles heeft Workum vorig jaar 17 procent, Gerkesklooster 10 procent, Oudwoude 8 procent en Oosterwolde wat minder meer kaas gemaakt. De kaasproductie van Noord-Nederland liep terug van 137.000 naar 134.000 ton. Dat komt neer op 1,9 procent.

Men beschikte over te weinig capaciteit om volop Goudse kaas te kunnen maken. Op de markt deden de *Kollumer* en de *IJsselkaas* het prima, aldus Bles. Aan boter en melkpoeder produceerde men 25 procent minder dan in 1986.

Teleurstellend was de opbrengst van de consumptiemelk. De sanering van die afdeling zal, aldus Bles, versneld ter hand moeten worden genomen met behoud van de bedrijven in Groningen en in Warga. Wat de kaasfabrieken betreft gaan die in **Wommels** en in **Dokkum** binnenkort dicht. Daar is, zoals bekend, overeenstemming over met de sociale partners.

De melkaanvoer bedroeg vorig jaar 2.044.500.000 kilogram, tegen 2.239.900.000 kilogram in 1986. Het gemiddelde vetgehalte steeg van 4,39 naar 4,41 procent en het eiwitgehalte daalde van 3,39 naar 3,38 procent. De voorschotprijs bedroeg 73,58 cent (71,13). Daar komen bij een vergoeding voor tankmelken van 1,80, een wintermelktoeslag van 0,29, kosten veeverbetering 0,15 en een nabetaling van 3,67. Vorig jaar was die nabetaling 6,13 cent. Het verschil wordt voor 1,48 cent bepaald door het tekort van de ccFriesland.

Voor afschrijving en reservering werd 3,14 cent per kilogram ingehouden, tegen 2,78 cent vorig jaar. Die post stijgt derhalve van f 92 naar f 97 miljoen. Het eigen vermogen van Noord-Nederland bedraagt rond de twintig procent van het balanstotaal.

'Workum' betaalt hoogste melkprijs

LEEUWARDEN - De coöperatieve zuivelfabriek *De Goede Verwachting* betaalt over vorig jaar de hoogste melkprijs in Friesland uit. Gisteren werd bekend dat de nabetaaling 6,52 cent (vorig jaar 7,33 cent) per kilogram melk zal zijn, waardoor de uiteindelijke prijs op 82,22 komt. Daarna volgt *Huisternoord* in Oudwoude met 81,44 cent. *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde besloot gisteravond een prijs van 80,27 per kilogram melk uit te betalen. Al eerder werd bekend dat Gerkesklooster 81,39 cent per kilogram uitkeert, op afstand gevolgd door *Noord-Nederland* met 79,49 cent. In Friese zuivelkringen wordt verondersteld dat komende vrijdag of uiterlijk een week later de kaasnotering zal dalen. De markt staat onder druk.

De melkprijs van Workum ligt 1,52 cent hoger dan vorig jaar ondanks de 1,56 cent die men aan de CCFriesland moest afdragen. Het vetgehalte steeg licht 4,45 (4,43) en het eiwitgehalte daalde enigszins: 3,38 (3,39) procent. De aanvoer van Workum daalde van 314 naar 292 miljoen kilogram. Er werd 5 miljoen kilogram melk bijgekocht, onder andere in West-Duitsland. Van die melk werd 25.789 ton kaas gemaakt tegen 21.958 ton in 1986. De boterproductie daalde van 8180 naar 5787 ton. De productie van weipoeder steeg spectaculair van 3734 ton naar 10.438 ton.

Workum hield 2,21 cent (2,20 over 1986) in voor afschrijving en reservering. Aan het eigen vermogen werd f 1.150.000 toegevoegd, waardoor dat steeg van 27,5 naar 30 procent van het balanstotaal.

In Oudwoude wordt uitsluitend de Nederlandse grote gatenkaas *Westberg* gemaakt voor de firma *Westland* in Huizen. Die kaas loopt goed, zei directeur Bert Knol. Vorig jaar maakte de fabriek 3,4 miljoen kilo van deze kaas, 8,3 procent meer dan een jaar eerder. Oudwoude komt met een nabetaaling van 6,42 cent. De melkprijs komt daardoor op 81,44. De gehalten voor vet en eiwit bij deze fabriek zijn 4,38 en 3,38, gelijk aan die van 1988.

De melkprijs ligt 1,26 cent hoger dan vorig jaar, ofwel 1,6 procent. Voor afschrijving en reservering werd 2,32 cent per kilogram besteed. Oudwoude verwerkte 20,9 miljoen kilogram melk van de eigen boeren en 5,7 miljoen van de boeren van Noord-oost-Friesland een combinatie van ontevreden Noord-Nederland-boeren. De aanvoer lag 9 procent onder het niveau van 1986. Er werd 12 miljoen kilogram bijgekocht

Oosterwolde: De melkprijs van de *Zuid Oost Hoek* wordt gedrukt door de directiewisseling en door het feit dat er nogal wat aan het ontwikkelen van nieuwe technologieën is gedaan en de automatisering verder is voltooid. De *Zuid Oost Hoek* betaalt nu 80,27 uit tegen 80,22 vorig, De nabetaaling is 5,01 cent en de tankmelktoeslag 1,80. De gehalten bleven vrijwel gelijk: vet 4,38 (4,37) en eiwit 3,39 (3,40). Voor afschrijving en reservering werd 2,58 cent aangevend.

In Oosterwolde, Elsloo en Olterterp werd 319 miljoen kilogram melk aangevoerd tegen 349 miljoen kilo in 1986. Dat is 8,6 procent minder. Men kreeg 56 miljoen kilogram volle melk van Staphorst, Hasselt, Klaver Vier en Noordmelk en 95 miljoen ondermelk uit vooral West-Duitsland

Sanering consumptiemelk *Noord-Nederland* kost zo'n 150 banen Ingewijde: in gunstigste geval

LEEUWARDEN - De sanering van de consumptiemelksector van de *Noord-Nederland* kost in het gunstigste geval 150 arbeidsplaatsen. In het ongunstigste geval zullen er meer dan tweehonderd arbeidsplaatsen verloren gaan. Dat is de verwachting van een ingewijde op de reactie van de directie op het rapport van de rijksuniversiteit in Groningen. Verwacht wordt tevens dat de bedrijven in Warga, Groningen en Emmen alle drie open zullen blijven. FNV-bestuurder Dick Heinen zei daar zelfs 'heilig van overtuigd' te zijn. Hij wilde geen aanwijzing geven over het aantal arbeidsplaatsen dat komt te vervallen. Aanvankelijk werd rekening gehouden met 350 van de 700 banen.

Van directiezijde we meegedeeld, dat er nog geen enkele beslissing is genomen. Op een FNV-vergadering in café *De Vries* in Warga zei Heinen gisteravond, dat de directie zal trachten voor de fabriek in Emmen een bestemming te vinden. Financieel-economisch het geen verschil of de belangrijkste tak van deze sector - de dagverse producten - in Warga dan wel in Groningen wordt geconcentreerd. Die concentratie levert extra arbeidsplaatsen op, terwijl er bij de overblijvende twee bedrijven arbeidsplaatsen moeten worden ingeleverd.

Volgens de directie vergt wat er nu voorhanden ligt, nog geruime tijd studie en overleg. De keuze van welk bedrijf wat moet doen, is ook nog niet gemaakt. De mogelijkheid wordt bijvoorbeeld overwogen om alle consumptiemelkproducten die in Nederland in glas worden 'verpakt', in een Frico-bedrijf te concentreren. Onder andere Coberco in Zutphen de Melkunie in Woerden hebben nu nog glaslijnen.

De werkgroep van de rijksuniversiteit heeft onder andere aanbevolen de consumptiemelk-activiteiten van de Frico/Domo en van de ccFriesland in één divisie onder te brengen. Gebeurt dat niet, dan is de overlevingskans op termijn gering. Voorts vindt de werkgroep dat de Frico voor het aantrekken van goedkopere melk over de grens moet kijken en eventueel daar een fabriek moet beginnen. Het gaat dan met name om Groot-Brittannië. Ook heeft de werkgroep gewezen op het produceren van zuivelvervangers, vooral in de centrale botermakerij in Warga.

Heinen prees in zoverre de directie van de Frico/Domo, dat de inspanning op het terrein van productontwikkeling op goed niveau is gekomen, ook nationaal gezien. Men wil die inspanning zelfs nog opvoeren, "maar dat zegt mij op zich niets."

Hij vond, dat de provinciale en gemeentelijke politici nu wat kunnen doen. De directie zal mede op grond van factoren als toepassen van de hinderwet, het wegennet, subsidies en opvang van de sociale gevolgen haar keuze maken voor de dagverse producten.

Winsemius wil wei en melkpoeder in CCF-poot brengen

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - Het onderzoek van Pieter Winsemius van het bureau McKinsey and Company uit Amsterdam naar een nieuw beleid voor de ccFriesland verkeert in de eindfase. In Friese zuivelkringen gaat men ervan uit dat Winsemius het ccFriesland-bestuur zal aanraden alle wei en melkpoeder van de deelgenoten (de vier vrije fabrieken en *Noord-Nederland*) naar zich toe te trekken en in een aparte divisie onder te brengen.

Dat betekent dat de vrije fabrieken dan alleen de kaasproductie overhouden. *Noord-Nederland* houdt daarnaast nog de divisie voor consumptiemelk over. Zoals bekend heeft de werkgroep van rijksuniversiteit van Groningen aangeraden voor die sector samen met de ccFriesland een aparte divisie te stichten.

De vrije fabrieken staan in beginsel niet onwelwillend tegenover dit plan. Ook in het bestuur van de ccFriesland is het plan van, Winsemius redelijk positief ontvangen. Het komt in grote trekken overeen met het idee dat de voorzitter van de ccFriesland-directie, ir. Arie Kranendonk, heeft gelanceerd kort nadat het rapport van Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra over de samenwerking in de noordelijke zuivel was uitgekomen.

Het bestuur en de directie van *Noord-Nederland* beraden zich nog over dit plan. In eerste instantie is van die kant heel wat minder enthousiast op het voorstel van de organisatie-deskundige gereageerd. Het plan zou niet inhouden dat bijvoorbeeld de poedertoren van *Noord-Nederland* in Beilen zou moeten worden gesloten. Die productiecapaciteit zou alleen onder de vleugels van de ccFriesland moeten worden gebracht.

Een dezer dagen worden de onderhandelingen daarover afgerond. Mocht het bestuur van *Noord-Nederland* - dat heeft de meerderheid in het bestuur van de ccFriesland - niet met het plan akkoord gaan, dan zou Winsemius overwegen zijn opdracht terug te geven. In het recente verleden heeft het bestuur van *Noord-Nederland* vooral aangedrongen op meer samenwerking in de noordelijke zuivel.

Winsemius is een tijd geleden ingehuurd om voor de in moeilijkheden verkerende ccFriesland een wereldwijd georiënteerde marktstrategie te ontwikkelen. Eerder had het organisatiebureau Bakkenist, Spits en Co. al plannen gemaakt voor een interne reorganisatie van de ccFriesland.

In eerste perioden dit jaar licht herstel ccFriesland

LEEWARDEN - De eerste maanden van dit jaar hebben een licht herstel van het resultaat bij de CCFriesland te zien gegeven. In de vierde vierwekelijkse periode, die pas is afgelopen, was er zelfs sprake van een klein positief resultaat. "Over de hele linie is de afzet goed en ligt die iets boven die van vorig jaar en qua volume ook boven onze planning", aldus Alle Ypma, directeur van de ccFriesland-vestiging in Leeuwarden. In de eerste twee vierweken-perioden van dit jaar waren de resultaten nog slecht, in de derde periode begon er al een verbetering op te treden.

Over het verdere verloop van dit jaar is Ypma nog erg voorzichtig. "Er is een licht herstel van de winstmarges, maar dat proces verloopt traag." In oktober vorig jaar werd er op prijsverhogingen gerekend. Het blijkt dat die nu geëffectueerd worden. De ccFriesland blijkt over het algemeen haar marktpositie goed vast te kunnen houden. Op de condensmarkt in Griekenland is die positief zelfs verbeterd.

De komende zomer zal de afzet over het algemeen wat verminderen, maar Ypma verwacht dat het herstel zich in de tweede helft van dit jaar door zal zetten, al blijft hij erg voorzichtig. Hij verwacht dan dat naast het stijgen van de prijs voor melkpoeder ook de prijs van condens een ietsje omhoog zal gaan. In 1986 en 1987 is de prijs voor condens sterk gedaald. Het blijkt nu, dat die daling zich niet doorzet en dat er sprake is van een stabilisatie.

Niet alleen in Griekenland is het wat beter gegaan. Dat geldt voor vrijwel alle markten waar de ccFriesland vanuit Leeuwarden op opereert. „Maar”, aldus Ypma „wij zijn er nog lang niet.”

Zoals bekend, heeft het inzakken van de condensmarkt deze topcoöperatie genoopt tot een in-grijpende organisatie. Dat is ten koste gegaan van veel arbeidsplaatsen. Ook de boeren hebben hun steentje bij moeten dragen. In februari van dit jaar besloot het bestuur over dit jaar en volgend jaar geen gemiddeld voorschotprijs over de af te nemen melk te betalen van 80,3 cent per kilo. Op basis van een kaasprijs van f7 zou dat 88 cent moeten zijn. Op dit moment ligt de kaasprijs op f6,50.

Friese boeren willen weg bij Noord-Nederland Schoon genoeg van te lage melkprijs

Van onze correspondent

WOMMELS - Een groep 'verontruste boeren' uit Wommels en omgeving heeft schoon genoeg van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*. De boeren vinden de melkprijs van de Frio-Domo, vooral in vergelijking met de nabijgelegen coöperatie *De Goede Verwachting*, veel te laag en willen *Noord-Nederland* binnen enkele maanden verlaten. Over 1987 steeg het verschil tussen de melkprijs van Noord-Nederland en *De Goede Verwachting* van 0.9 tot maar liefst 2.31 cent per liter. Dit scheelt een gemiddelde veehouder, al naar gelang het aantal melkkoeien, al gauw een 12.000 gulden per jaar.

Dat is te veel volgens de verontruste boeren, die gisteren op een protestvergadering in Wommels directie en bestuur van *Noord-Nederland* lieten weten de coöperatie snel de rug toe te zullen keren, tenzij de directie met 'harde garanties zwart op wit' komt dat de melkprijs de komende jaren met minimaal twee cent per kilo omhoog gaat.

Directeur H. Bijvoet van *Noord-Nederland* wilde echter niet verder gaan dan de toezegging dat de achterstand op *De Goede Verwachting* nog dit jaar voor een belangrijk gedeelte zal worden ingelopen. De cijfers over 1987 geven echter weinig reden tot optimisme. Het bedrijfsresultaat daalde met maar liefst 52,5 miljoen van 133,8 tot 81,3 miljoen gulden. Alle bedrijfssectoren deelden in de misère en scoorden slechter dan in 1986: zowel de melkpoeder (23,5 miljoen minder) als het vet (2,5 miljoen), de kaas (2,5 miljoen gulden) en de consumptiemelksector (10 miljoen gulden). Het laatste cijfer is voor de directie aanleiding om de reorganisatie van deze sector versneld door te voeren. Nog deze zomer zal een beslissing vallen over het concentreren van de 'versproductie' in een fabriek. Groningen of Warga zal dan moeten sluiten.

Waar eerdere achterstanden in de melkprijs van *Noord-Nederland* slechts morrend door de veehouders werden geaccepteerd met de excuses van de directie over een aanloopperiode en beloftes over spoedige verbeteringen, is de nieuwe achterstand in de melkprijs voor veel boeren onacceptabel. „De tijd voor excuses is voorbij, bestuur en directie hebben gefaald,” wierp een van de ontevreden boeren Bijvoet gisteren voor de voeten. „Het is duidelijk dat *Noord-Nederland* niet meer is dan een tweederangs fusie, met weinig perspectief,” stelde een eveneens teleurgestelde collega.

Vertrouwen weg

Ernstiger dan de ontgoochelingen over de afgelopen jaren is voor *Noord-Nederland* dat bij een groeiende groep veehouders het vertrouwen in de toekomst ontbreekt. „Er moet schoon schip worden gemaakt bij bestuur en directie. In deze club is het vertrouwen in ieder geval weg”, aldus een kritische boer, die er aan toevoegde anders lid-af te willen worden.

Woordvoerder Paulus van der Velde uit Spannum van de 'verontrusten' vertelt dat er inmiddels onderhandelingen worden gevoerd met onder meer *De Goede Verwachting* uit Worum en andere gegadigden. Een veelbelovend contact met het Brabantse zuivelconcern DMV-Campina, die eerder liet weten graag de Friese melk te willen kopen, brak gisteren af.

Van der Velde schrijft dit toe aan druk van de directie van *Noord-Nederland*, die er een mooi ding voor over heeft om geen veehouders kwijt te raken. Het wordt de boeren niet al te lastig gemaakt bij het verlaten van *Noord-Nederland* want andere zuivelbedrijven hebben zich inmiddels bereid getoond om het aanzienlijke uitteegeld van de coöperatie hetzij geheel te financieren hetzij gedeeltelijk te betalen. „Wij worden van verschillende kanten benaderd met aanbiedingen, iedereen wil onze melk graag hebben”, waarschuwde Van der Velde de *Noord-Nederland* directie.

'Superheffing is erg slecht voor CCFriesland geweest'

LEEWARDEN - De resultaten op de melkveehouderijen mogen dan als zeer redelijk worden ervaren, voor ons land is de uitwerking van de superheffing relatief erg slecht geweest. Dat zei gisteren Boyen de Boer, voorzitter van CCFriesland, op de deelgenotenvergadering. In Nederland heeft als enige land een negatieve produktiviteitsontwikkeling in de melkveehouderij plaatsgevonden. In het Noorden, als meest extensief gebied, is dat nog eens extra hard aangekomen. „De wet van de relatieve voor-sprong veroorzaakt ook hier blijkbaar het bekende nadeel met de grootste klappen”.

Boyon de Boer

Na vijf jaar superheffing zal een derde deel van de Nederlandse melkveestapel zijn afgeslacht. Op veel bedrijven is sprake van een aanzienlijke onderbezetting en een structureel overschot aan ruw voer. De zeer hoge prijzen voor de quota houden een kapitaaluittocht en een verhoging van de kostprijs in. Ook de milieuwetgeving verhoogt de kosten

De krachtvoerprijzen neigen te stijgen en dan zal dat effect zichtbaar worden. De melkprijs ligt hier wat hoger dan in andere EG-landen. “Voor vandaag betekent dit echter wel een nogal duurere grondstof dan bijvoorbeeld voor de Belgische (5 cent lager), de Franse (6 cent lager) en de Engelse en Ierse (10 cent lager) zuivelindustrie”. Nederland krijgt tevens te maken met zuivelvervangers. De Boer vreest dat Braks die zal toestaan. De exportpositie wordt daardoor kwetsbaar.

De Boer riep op tot een bundeling van krachten. Hij doelde daarbij op het *Landbouwschap*, de drie standsorganisaties, de veehouderijcommissies, het *Produktschap voor Zuivel* en de *Koninklijke zuivelbond FNZ*. Hij vroeg zich of deze verbrokkelde structuur er de oorzaak van is dat andere landen de superheffing beter hebben opgevangen.

Over het reilen en zeilen van de ccFriesland zei hoofddirecteur ir. Arie Kranendonk dat het aandeel van het bedrijf in de totale condensmarkt sinds 1984 is gestegen van 29 naar 35 procent, ondanks een kleiner volume. Vooral Canada en West-Duitsland hebben marktaandeel verloren. Zeventig procent van de omzet van Leeuwarden bestaat uit condens. Zo snel mogelijk wil men toe naar een afzet van vijftig procent van ccFriesland-producten in de EG. Het assortiment zal daartoe worden uitgebreid.

Men bekijkt of er nieuwe vormen van samenwerking mogelijk zijn. Onlangs zijn zelfstandige doch slapende *Foremost*-vestigingen in Guatemala en El Sal mede door ccFriesland 'gewekt'. Voorlopig verleent men er tegen betaling technisch? steun en adviseert men bij de inkoop. De Midden Amerikanen wilden ook dat de ccFriesland in hun bedrijven deelneemt, maar daar be-raadt men zich nog over.

De prioriteit ligt in Europa en in het Verre Oosten, aldus directeur Anton Roos. “In Spanje gebeurt erg veel”. Daarmee gaf hij aan dat ondanks de pas ontstane samenwerking met een Spaans bedrijf in Granada men daar nog niet is uitgekeken. Er wonen 40 miljoen mensen en jaarlijks komen miljoen koopkrachtige toeristen. Samenwerking met andere Nederlandse bedrijven sluit men niet uit, maar er worden nog geen intensieve onderhandelingen gevoerd.

Nul-resultaat

Evenals Nestlé hoopt ook ccFriesland dit jaar quitte te kunnen draaien. De vooruitzichten laten zich echter niet voorspelen, aldus Kranendonk. De zuivelwereld is uiterst nerveus door de snelle afbouw van de voorraden. „Iedereen verwacht in de winter een melktekort en dat leidt tot een aantal effecten”

Op korte termijn zag hij voor ccFriesland weinig kans op een doorslaande verbetering. Het bedrijf is voor een groot deel afhankelijk van de export naar de olielanden en die lijken het voorlopig niet met elkaar eens te worden over de productie en de prijzen.

“Dat kan zeker tot het midden van de jaren negentig duren”.|

CCFriesland koopt de melk voor 80,3 cent van de boeren. Volgens De Boer is dat beslist geen koopje. Het bedrag komt overeen met de melkprijs, die boeren krijgen als de kaasprijs op f6.60 per kilo staat. Thans is dat f6,50, dus betaalt CCFriesland wat meer.

De veevoederfabriek 'Sloten' heeft vorig jaar een verlies van f9,9 miljoen geleden. Boyen de Boer zei evenwel dat de kalvermestsector jaarlijks voor een opbrengst van f 600 miljoen zorgt en bovendien voor f 300 miljoen aan zuivel verwerkt. De boeren ontvangen gemiddeld tussen de f 15 en f 20 000 per boer per jaar uit sector. Daarmee leek hem het belang van 'Sloten' en de kalvermestrij voldoende bewezen.

De reorganisatie (550 banen verdwijnen) heeft geleid tot een verhoging van het ziekteverzuim. Tussen 1981 en 1985 lag dat op ongeveer 8 pro. Daarna is het naar 11,3 procent opgelopen. In de levensmiddelensector daalde het tussen 1985 en 1987 van 11 naar 8,5 procent. Drs. Warze de Graaf, directeur personeelszaken vertrekt in september. Hij zal niet worden opgevolgd.

Leeuwarder Courant 1988-05-21

Klap voor ccFriesland EG-subsidie melkpoeder gaat omlaag

LEEWARDEN/BRUSSEL (ANP) - De Europese Commissie in Brussel heeft gisteren besloten om de exportrestituties voor volle melkpoeder en gecondenseerde melk in te krimpen. Het *Produktschap voor de zuivel* in Den Haag heeft dit bevestigd. De verlaging van de restituties wordt door de Europese Commissie gemotiveerd met de volgens haar gunstige ontwikkeling van de wereldmarkt. De subsidies zijn bedoeld om het verschil tussen de prijzen op de wereldmarkt en de interne Europese markt op te vangen en op die manier de export van zuivelproducten te stimuleren.

De grote Nederlandse zuivelondernemingen *ccFriesland*, *Noord-Nederland* en *DMV/Campina* hebben afkeurend gereageerd. “Dit heeft het meeste weg van een overval”, stelde woordvoerder De Wit van *ccFriesland*. Directievoorzitter ir. Arie Kranendonk verklaarde donderdag nog tijdens de presentatie van de jaarcijfers van zijn bedrijf te verwachten dat de exportsubsidies dit jaar op het huidige niveau zouden worden gehandhaafd. Nu dit niet het geval is zal ccFriesland waarschijnlijk in de rode cijfers terecht komen.

“Dit zal onze export zeker afremmen”, was het commentaar van directeur Bijvoet van de coöperatie *Noord-Nederland*. Hij karakteriseerde de verlaging van de subsidies op dit moment als „ongewenst en onverantwoordelijk” gezien de moeilijke situatie van de zuivelindustrie.

Ook de Brabantse coöperatie *DMV/Campina* verwacht problemen in de melkpoeder- en blikmelksector. “De consequentie van de lagere subsidies is dat we onze prijzen moeten verhogen. Onze positie op de wereldmarkt zal hierdoor verslechteren”, aldus woordvoerder Thijsen.

De exportsubsidies naar landen buiten de Europese Gemeenschap zijn verlaagd met 16 cent per kilo voor de ongesuikerde gecondenseerde melk en met 27 cent per kilo voor magere melkpoeder. De exportsubsidie voor gesuikerde gecondenseerde melk gaat met 21,5 cent naar beneden.

Nieuwsblad van het Noorden 1988-05-28

Vestiging Warga 'zeer teleurgesteld' / Emmen gesloten

Noord-Nederland Groningen krijgt versproducten

Van onze correspondent

WARGA - De strijd tussen de Noord-Nederland-vestigingen in Warga en Groningen is in het voordeel van de Groningers geëindigd. De inzet van het geschil was de vestiging van een fabriek voor versproducten waarmee ongeveer tachtig arbeidsplaatsen zijn gemoeid. Die werkgelegenheid gaat nu naar Groningen en niet naar Warga.

Voorzitter W. Dijkstra van de Wargaaster ondernemingsraad toonde zich “zeer teleurgesteld” over de beslissing van de centrale Frico/Domo-directie. Alle personeel van de vestigingen werd gisteren van de plannen op de hoogte gebracht. Met de vakbonden moet nog overleg worden gepleegd.

De vestiging in Warga gaat zich nu richten op de productie van consumptiemelk in glas. Ook blijft de botermakerij in het dorp bewaard. **De Frico/Domo-onderneming in Emmen wordt gesloten**, het bedrijf is inmiddels verkocht aan het Emmer bedrijf Nutrimul BV. In Groningen zullen versproducten, verpakt in karton worden gefabriceerd. De directie kwam tot haar besluit omdat “de infrastructuur in Groningen beter is en omdat daar beter aan milieutechnische eisen kan worden voldaan”. Ook zou de fabriek in Groningen sneller kunnen worden opgestart waardoor financiële voordeeltjes lokken.

De Friezen toonden zich allemaal teleurgesteld, maar ondernemingsraadvoorzitter Dijkstra zei dat hij “het altijd wel een beetje had zien aankomen”. “Ik had altijd wel een stille angst dat het zo zou eindigen als nu”. Volgens Dijkstra is de consumptiemelk in glas-poot wel een erg magere basis voor de Wargaaster vestiging. „We moeten er nog een ander produkt bij krijgen. Volgende week zal de directie met plannen voor een nieuw zuivelprodukt komen,” aldus Dijkstra.

Noordmelk rekend op verontruste boeren Westerkwartier

HEERENVEEN - Zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* hoeft er niet op te rekenen dat de verontruste boeren uit Friesland en het Westerkwartier het bedrijf trouw blijven. Ondanks de recente verklaring van de Frico/Domo dat de mogelijke weglopers wel zullen blijven, verwacht directeur Douwe Lycklema à Nijeholt van melkopkoopbedrijf Noordmelk BV dat de verontrusten *Noord-Nederland* in november de rug zullen toekeren om zich tot *Noordmelk* te wenden. „Ik weet niet beter dan dat de boeren keurig de opzegtermijn in acht nemen en begin volgend jaar bij ons komen.”

De belangen van de noordelijke zuivel worden volgens Lycklema à Nijeholt bij *Noordmelk* BV uit Heerenveen goed gewaarborgd. „Wij leveren momenteel exclusief aan zuivelcoöperatie *De Zuidoosthoek* in Oosterwolde. Door de korte afstanden kunnen wij de melk daar het beste tot waarde brengen.” Lycklema à Nijeholt is verbaasd over de onlangs door *Noord-Nederland* uitgesproken verwachting dat de 'verontruste' boeren uit onder meer Offingawier en Spannum niet meer van plan zijn de coöperatie te verlaten.

Noordmelk BV verhandelt ongeveer 15 miljoen kilo melk op jaarbasis. Deze melk voor 'vrije coöperatie' de *Zuidoosthoek* komt niet alleen uit het noorden, maar ook van een aantal veehouders van de Veluwe en uit de omgeving van Amersfoort. Nu de plaatselijke verschillen in melkprijzen groter lijken te worden ziet Lycklema à Nijeholt een belangrijke rol weggelegd voor *Noordmelk*. „We zamelen overal in het Noorden melk in om daar een zo hoog mogelijke prijs voor te krijgen. Ik denk dat we aardig zullen groeien de komende jaren.” Dat men bij verschillende noordelijke zuivelondernemingen niet gelukkig is met de activiteiten van *Noordmelk* vindt Lycklema à Nijeholt maar onzin.

Concentratie produktie met gelijk aantal mensen Werkgelegenheid groeit niet bij 'Domo-Groningen'

Van onze correspondent

GRONINGEN/WARGA - Ondanks de concentratie van de produktie van dagverse melkprodukten in de vestiging te Groningen zal de werkgelegenheid bij 'Domo-Groningen' niet groeien maar gelijk blijven. Dit zegt directeur T. Jacobs van de consumptiemelk-sector van *Noord-Nederland*, waar op dit moment een grootschalige reorganisatie wordt doorgevoerd.

In een eerder stadium liet de 'Frico-Domo' nog weten dat het aantal banen in Groningen met tachtig zou toenemen. Dat aantal is volgens Jacobs veel te optimistisch geweest. De fabriek van de 'Frico' in Warga zal ruim honderd banen moeten inleveren. De zeventig banen die in **Emmen** verloren gaan door de verkoop van de fabriek aan *Nutrimul* zullen worden overgeplaatst naar Groningen. Dat is mogelijk doordat de komende jaren in Groningen zestig banen verdwijnen door natuurlijk verloop.

Deze maand is het reorganisatieschema dat de directie heeft voorgesteld aan de *Centrale Ondernemingsraad (COR)* van *Noord-Nederland* het onderwerp van koortsachtig overleg tussen

de genoemde partijen en de bonden. De werkgelegenheid in de fabriek in Groningen, waar de produktie van melk in karton wordt geconcentreerd, zal de komende drie jaar volgens dit plan kunnen toenemen met hoogstens 25 arbeidsplaatsen tot 336. Als het aan Jacobs ligt wordt het aantal banen echter gehandhaafd op het huidige aantal van 310. Hij onderstreept dat de cijfers voorlopig zijn omdat nog geen overeenstemming is bereikt met de COR en de voedingsbonden CNV en FNV.

Omdat de investeringen behalve op uitbreiding ook betrekking hebben op verdere automatisering blijft de behoefte aan mankracht in de Groningen kartonmelkfabriek op het huidige niveau. Het bedrag dat met de investering in Groningen is gemoeid weigert *Noord-Nederland* prijs te geven. Het reorganisatieschema kan niet worden losgezien van de grote druk van de veehouders op *Noord-Nederland* om dit jaar met een hogere melkprijs te komen. Het bedrijf zet momenteel alle zeilen bij om door efficiencyverbeteringen en interne bezuinigingen met een beter resultaat te komen. De besparingen hebben er zelfs al toe geleid dat in het Leeuwarder hoofdkantoor de koek bij de koffie is afgeschaft. Indien het bedrijf er niet in slaagt een hogere melkprijs te realiseren zal een aantal veehouders Noord-Nederland de rug toekeren.

Leeuwarder Courant 1988-06-11

Dr. Pieter Winsemius na onderzoek:

‘Perspectief *CCFriesland* is slecht zonder samengaan *Noord-Nederland*’

LEEUWARDEN - Het perspectief voor de *CCFriesland* wordt kwetsbaar als de samenwerking met *Noord-Nederland* niet van de grond komt. Het onderzoek naar samenwerking moet worden gezien als „een minimumstap op weg naar een gezamenlijk beleid”. Zonder samenwerking is de toestand van de *CCFriesland* echter niet direct hopeloos, maar nooit zullen de maximale opbrengsten kunnen worden verkregen als de grote noordelijke coöperaties de krachten niet bundelen en elkaar vertragen in produktontwikkeling en marktwerking. Samenwerking kan tot een kostenbesparing leiden van f 10 miljoen. Dat is de conclusie van dr. Pieter Winsemius van het organisatiebureau Mc Kinsey in Amsterdam na een onderzoek bij deze coöperatie en de deelgenoten.

Het bestuur van de *CCFriesland* zal zich binnenkort over de toestand beraden. Voorzitter Boyen de Boer: „Ik sluit niet uit dat wij volgende week een besluit nemen”. Winsemius noemde de uitgangspositie voor de vrije fabrieken ’fantastisch’, zeker als je ze samen met de *CCFriesland* en *Noord-Nederland* bekijkt. „Alleen ze moeten het wel samen willen doen en niet aan elkaars jasje gaan hangen. Ze hebben bewezen dat ze het kunnen. Nu moeten ze elkaar versterken”.

Het zou, aldus Winsemius, geweldig zijn als er een vrije fabriek zou besluiten ook samen met de *CCFriesland* en *Noord-Nederland* verder te gaan. Gezien het verschil in melkprijs (*Noord-Nederland* heeft over vorig jaar minder uitbetaald dan de vrije fabrieken) achtte hij die kans echter uiterst gering.

ir. Bernard Bijvoet, hoofddirecteur van *Noord-Nederland*, zei dat er wat hem betreft geen enkel bezwaar is om naar een gedegen studie over samenwerking te kijken. „Er zijn nu natuur-

lijk nog wel duizend-en-een vragen, waarop een antwoord moet komen. Zoiets moet bovendien niet in een vechthouding gebeuren maar in goed onderling overleg". Volgens het rapport van Winsemius is daar nader onderzoek voor nodig.

Vorig jaar hebben ing. Marcus Beetstra en drs. Rinse Zijlstra in een rapport gepleit voor een grote noordelijke zuivelcoöperatie. De vrije fabrieken (met name Gerkesklooster en Oosterwolde) waren daar toen op tegen. Workum en Oudwoude legden eveneens weinig enthousiasme aan de dag. Volgens Bijvoet ligt de zaak nu anders. „Beetstra en Zijlstra zeiden: zo moet het. Winsemius heeft een andere invalshoek gekozen en de vrije fabrieken gehandhaafd. Als iedereen dit nu positief ziet, zit er zeker brood in”.

Een verschil met Beetstra en Zijlstra noemde Winsemius ook dat die twee van kostenbesparingen zijn uitgegaan. Hij richt zich meer op het stichten van een eenheid, die in staat moet worden gesteld hoogwaardige produkten te maken, waarop een extra premie valt te verdienen. Als *Noord-Nederland* op eigen houtje die kant ook op gaat komt men *CCFriesland* nog vaker dan nu tegen op de markt en dat werkt remmend.

Snel besluit

Op zeer korte termijn moet er een besluit worden genomen of men tot een soort blauwdruk wil komen. Dat moet voor 1 juli worden genomen. Voor 1 november moet er over die blauwdruk een beslissing vallen. Winsemius: „Neem een besluit. Het ergste wat je kunt doen is geen besluit te nemen. Een negatief besluit is beter dan geen besluit en een positief besluit is veel beter”.

De deelgenoten zijn gistermorgen op de hoogte gesteld. Zij hebben tot dusver niet gereageerd. Ook als *CCFriesland* en *Noord-Nederland* samengaan of -werken moeten de vrije fabrieken melk aan *CCFriesland* blijven leveren. In beginsel blijven de vrije fabrieken als uitsluitend kaasproducerende bedrijven over. Een breuk moet worden voorkomen, aldus Winsemius, „want je hebt die melk nodig. Komt er een breuk dan verdwijnt er melk en haal je die hoogwaardige poot niet binnen’. Bovendien verhoogt dat de kans op schadelijke ‘grensoorlogen’. De strijdbijl moet worden begraven.

De ondernemingsraad van de *CCFriesland* heeft in eerste instantie positief gereageerd op het voorstel van Winsemius. De raad staat er althans niet afwijzend tegenover. Men hoopt dat er op korte termijn iets gaat gebeuren en dat de zaak niet weer naar de toekomst wordt verschoven.

Zonder ingrijpende veranderingen bij de *CCFriesland* is een goed inkomen van de noordelijke coöperatieve veehouders op den duur niet te handhaven. In het noordelijk mandje, aldus Winsemius, ontbreken nu de hoogwaardige produkten. „Het gevecht wordt vooral gevoerd om de kosten te verlagen”. Er kan volgens hem meer gebeuren. *CCFriesland* heeft volgens Winsemius een unieke positie en veel ervaring op de markt. „Ze heeft ook een goede merkenpositie in Nederland en in tal van andere landen. Dat kan geen toeval zijn. Ze kunnen dat”.

Naast de genoemde samenwerking vindt Winsemius dat de *CCFriesland* de wei moet afstoten. Daar gebeurt te weinig mee in Leeuwarden. De wei moet vooral naar Winschoten (een bedrijf van de Zuid Oost Hoek) en Beilen (Noord-Nederland) worden gebracht. Daar staat capaciteit leeg. Dat kost Leeuwarden honderd arbeidsplaatsen, die mogelijk elders voor een deel kunnen worden geschapen. Voor 1 juli moet daar een besluit over worden genomen, vindt Winsemius.

Het gevolg kan zijn dat er een hogere en stabielere weiwaarde wordt verkregen. Dat moet komen door een gezamenlijke bewerking van de markt, optimalisering van de investeringen en een gecoördineerde produktontwikkeling. De negatieve resultaten van de weiverwerking mogen niet langer drukken op de exploitatie van CCFriesland.

Verder stelt hij voor vijfjarenplannen te maken voor de inmiddels ingestelde business-units. Er moet voor de Westduitse markt nog zo'n eenheid bijkomen in samenwerking met de dochteronderneming Wöhrmann in het Duitse Appeldorn. Als vijftig procent van de voorgenomen verbeteringen wordt gehaald is de traditionele pluspositie van CCFriesland (73 van de 75 jaar met winst gedraaid „en dat kom je niet vaak tegen in een bedrijf” , aldus Winsemius) ten opzichte van de andere Nederlandse zuivelondernemingen al hersteld.

Overname

Winsemius pleit ook voor overname van een buitenlands bedrijf door CCFriesland. Er is nu een achterstand, zo constateerde hij. Als je op eigen kracht wilt inlopen ben je te lang onderweg. Je kunt beter dat opstapje nemen. Binnen Europa is depositie van CCFriesland nu nog beperkt. Om dat te veranderen is een geconcentreerde inspanning noodzakelijk. Voor de Franse markt is de achterstand wellicht al niet meer te overbruggen. Het gaat vooral om Nederland zelf. West-Duitsland, België, Spanje. Oostenrijk en Zwitserland.

Leeuwarder Courant 1988-06-13

Commentaar op rapport: 'Aan de slag'²¹

DE KAARTEN op de Europese markt voor zuivelprodukten worden geschud. Als de noordelijke coöperaties daar in de jaren negentig voor hun boeren nog een paar centen willen verdienen zullen ze hun krachten snel moeten bundelen.

Dat is in de kern de boodschap die dr. Pieter Winsemius van het organisatiebureau McKinsey heeft voor de directies en besturen van de noordelijke zuivelindustrie. Hij en een onderzoeksteam verdiepten zich, in opdracht van de ccFriesland, zo'n 4 maanden in de positie van deze bedrijfstak.

Hun bevindingen legden ze vast in een rapport van nauwelijks 10 pagina's tekst en 18 schema's. Veel nieuws zal de ingewijde daarin niet aantreffen, maar dat maakt de conclusie niet minder indringend. Winsemius en de zijnen delen, zonder dat zelf met zoveel woorden te zeggen, enkele dikke onvoldoenden uit aan de noordelijke zuivelbonzen.

Binnen Europa neemt de noordelijke zuivel een bescheiden plaats in. De totale omzet van de zuivel in de EG was in 1986 ongeveer 120 miljard gulden, waarvan 13 procent buiten de Europese Gemeenschap werd afgezet. De noordelijke coöperaties haalden in dat jaar een gezamenlijke omzet van 4 Miljard. waarvan bijna een kwart een bestemming buiten de EG vond.

Voor Winsemius staat vast dat de slag in de jaren negentig op de Europese markt zal worden uigevochten. De coöperaties in Noorden moeten daarom al hun krachten richten op Europa, maar daar beginnen ze wel met een achterstand. Ze krijgen er te maken met concurrenten die een betere marktpositie hebben en die bovendien beter zijn toegerust voor de competitie in het Europa zonder grenzen.

21 Ondertekend door 'M', Mogelijk hoofdredacteur Rimmer Mulder van de Leeuwarder Courant!

Winsemius en zijn team voorzien een versnelde blokvorming binnen Europa. Die blokken zullen de consument bestoken met een groot aantal produkten, zoals toetjes, zuivelranken, kindervoeding, maar ook kaas en koffiemelk. Zij zijn veel beter in staat de hoge ontwikkelings- en reclamekosten van dergelijke merkartikelen te dragen dan kleine eenheden zoals *Noord-Nederland* en *ccFriesland*.

Vanuit dit Europees perspectief gezien is het zo klaar als een klontje dat er in het Noorden veel meer moet worden samengewerkt. Wil de noordelijke zuivel op die markt in de jaren negentig iets voorstellen dan zal ze als één blok moeten opereren. Samenwerking is tot nu toe vooral aanbevolen als kostenbesparing. Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra becijferden vorig jaar dat het vormen van één zuivelcoöperatie tussen de 60 en 90 miljoen gulden per jaar voordeliger zou kunnen zijn.

Zulke grote cijfers maken kennelijk wantrouwend want hun rapport is met veel reserve ontvangen en tenslotte door de vrije fabrieken afgewezen. Winsemius is veel bescheidener over besparingen. Voor hem hoeft ook niet alles direct op te gaan in die ene coöperatie. Daarmee omzeilt hij handig de psychologische weerstand die er tegen grotere eenheden bestaat bij de zogenaamde vrije fabrieken (Oudwoude, Gerkesklooster, Workum en Oosterwolde).

Wel wijst Winsemius er op dat er door samenwerking tussen *Noord-Nederland* en *ccFriesland* minstens 10 miljoen per jaar te verdienen is. Bovendien waarschuwt hij de Friese boeren dat zij zelf niet veel meer kunnen doen aan verlaging van de productiekosten.

De kracht van het rapport-Winsemius is dat hij de grote nadruk legt op de toekomstige markt. Zijn voorspellingen over blokvorming in Europa worden gestaafd door de bewegingen die momenteel in een groot deel van het bedrijfsleven te zien zijn. De noordelijke zuivelindustrie hoeft deze concentratiegolf niet als een natuurramp over zich heen te laten komen. Ze hoeft nu eens niet met allerlei klagelijke verhalen naar 'Den Haag' of naar 'Brussel' maar ze kan zelf aan de slag.

Een sleutelrol is weggelegd voor de vrije fabrieken. Voor het welslagen van de noordelijke samenwerking is het van het grootste belang dat zij van ganser harte meewerken. Anders komt de CCFriesland op korte termijn al in de grootste problemen en zal op langere termijn de noordelijke zuivelindustrie een ondergeschikte rol gaan spelen.

Het is misschien verleidelijk voor die vrije fabrieken, met het oog op de jaarlijkse afrekening, de noordelijke samenwerking nog wat op de lange baan te schuiven. Daarmee lopen ze dan wel enorme risico's. Wie de heldere boodschap van Winsemius negeert laadt een enorme verantwoordelijkheid op zich tegenover de hele noordelijke samenleving. Want een bloeiende melkveehouderij met een eigen sterke verwerkende industrie is van levensbelang voor het Noorden.

M

‘Vrije’ Fabrieken niet tegen samenwerking in de noordelijke zuivel

OOSTERWOLDE/OUWOUDE - Het bestuur van de coöperatieve zuivelfabriek *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde heeft het bestuur van de *CCFriesland* gemeld geen bezwaar te hebben tegen het opstellen van een blauwdruk over samenwerking in de *CCFriesland* en *Noord-Nederland*. Er zijn wel een paar voorwaarden genoemd, aldus een schrijven aan de leden van de ZOH.

Noord-Nederland heeft in beginsel de meerderheid in de deelgenoten vergadering van de *CCFriesland*. Zonder de vrije fabrieken zou men genoeg stemmen overhouden om tot een vorm van samenwerking te kunnen besluiten. Nu de vrije fabrieken echter worden geraadpleegd vindt de *Zuid Oost Hoek* dat men ook betrokken wil worden bij zaken die alle deelgenoten aangaan. De ‘blauwdruk’ werd aangegeven in het rapport van McKinsey. Zonder een vorm van samenwerking tussen beide coöperaties is het perspectief voor de *CCFriesland* slecht, aldus dr. Pieter Winsemius van McKinsey.

Ook het bestuur van *Huisternoord* in Oudwoude heeft over het plan vergaderd. Voorzitter Kerst de Jong wilde niet meer kwijt dan dat men er in beginsel positief tegenover staat. Overigens zijn de verhoudingen tussen de deelgenoten en de *CCFriesland* er deze week niet beter op geworden. De fabrieken verdenken de *CCFriesland* ervan de markt voor weipoeder te hebben overvoerd en wei er onder de notering te hebben aangeboden. Mede daardoor is de notering verlaagd met een stuiver per kilogram tot f 1,75

Door die verlaging gaan de kosten voor de *CCFriesland* wel naar beneden, maar daalt eveneens het inkomen van veehouders. Per week komt dat neer op f 100.000 tot f 150 000 voor de gezamenlijke noordelijke veehouders. De deelgenoten hadden de wei liever terug wil hebben om zelf voor de afzet te zorgen.

Volgens een woordvoerder van de *CCFriesland* vertoont de notering voor weipoeder na de spectaculaire stijging in de eerste maanden van dit jaar (van f 0.90 naar ruim f 1.80) evenwel de neiging stabiel te worden. Hij vindt dat de daling eerder te wijten is aan het feit dat sommige handelaren te veel hebben gekocht en nu aan het terugverkopen zijn.

CCFriesland maakt uit wei derivaten, maar bij het concern ontkent men niet daar niet de gewenste prijs voor te kunnen maken. „Dus is het in het belang van de veehouders dat wij er meer uithalen”. Dat heeft geleid tot de operatie op de weipoedermarkt. De deelgenoten zijn daarover zeer ontstemd.

Schaarste aan ervaren automatiseringspersoneel Zuivelcoöperatie Noord-Nederland.

LEEWARDEN - Er is nog steeds een schaarste aan ervaren mensen op het gebied van de automatisering. Dat constateert de directie van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* in Leeuwarden. De voorgenomen concentratie van het salarissysteem kon daardoor begin van dit jaar niet worden doorgevoerd. Overigens heeft de automatisering er wel toe bijgedragen dat het aantal personeelsleden in de sector financiën, economie en informatica vorig jaar met 6 procent kon worden teruggebracht. Bij het hele bedrijf werkten vorig jaar 2945 mensen tegen 3077 een jaar eerder, aldus het Jaarverslag.

Noord-Nederland haalde een omzet van f 2,5 miljard tegen f 2,8 miljard in 1986. De teruggang wordt voor een groot deel toegeschreven aan de verminderde aanvoer van melk, een gevolg van de quotering. Er kwam 8,7 procent minder melk bij de fabrieken, terwijl de daling landelijk 8,1 procent was. In kilogrammen kwam dat neer op 2,1 miljard tegen 2,3 miljard in 1986. Van leden ontving men 1.999 miljoen kilogram (2.189 miljoen in 1986), van leveranciers 46 miljoen (51) en van derden moest 95 miljoen (85) worden bijgekocht.

Minder kaas

Van die melk ging 1.272 miljoen in de kaasbakken. In 1986 was dat 1.300 miljoen kilogram. In heel Nederland werd overigens 3,4 procent meer kaas gemaakt. Tot poeder verwerkt werd er 386 miljoen kilo (537), voor consumptiemelk en -produkten 165 miljoen (183), aan de *CCFriesland* werd 294 miljoen kilo geleverd (280) en naar overige zaken ging 114 miljoen kilo (109).

Noord-Nederland betaalde, zoals bekend, een teleurstellende melkprijs uit (79,49 cent per kilogram). Dat heeft geleid tot een drietal demonstratieve vergaderingen. De exploitatie zal dit jaar beter zijn, schrijft de directie.

Het resultaat in de kaassector was nog niet bevredigend maar iets beter dan in 1986, aldus het jaarverslag. De daling van de boterproductie leidde tot een lager resultaat dan in 1986. Bij dochteronderneming De Jong Verenigde in Noordwijk (Gr.) trad een herstel op. In de melkpoeder kwam men lager uit dan in 1986. Voor de condens is men voor dit jaar niet al te optimistisch. Duidelijk meer hoopt men uit de wei te halen. Koffiecreamers lieten een beter saldo zien. In de consumptiemelk werden 7 miljoen meer eenheden verkocht. In het laatst van vorig jaar was er zelfs sprake van een jaar groei toen men de noordelijke winkels van Albert Heijn als klant kreeg. Overigens heeft het resultaat geleid tot een voorstel voor een drastische reorganisatie.

„De biotechnologie deed ook zijn intrede binnen Noord-Nederland”, aldus het jaarverslag. Men begon aan ‘enkele interessante projecten’. De ontwikkeling van de Biocultura-produkten noemt de directie een succes.

Noord-Nederland maakt zich zorgen over het EG-beleid ten aanzien van de melkbepanking. De afgelopen winter was er al sprake van krapte. „Het is onze zorg dat de Europese Commissie te laat op de ontwikkelingen in de markt zal reageren en in de komende herfst en winter op een te ingrijpende wijze corrigerende maatregelen zal moeten nemen, die onze belangrijke export zouden kunnen schaden”.

Twee Provinciën: blauwdruk zuivel met voorwaarden

GERKESKLOOSTER - Ook de zuivelcoöperatie *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster heeft zich uitgesproken voor het maken van een 'blauwdruk' over een vorm van samenwerking in de noordelijke zuivel. Volgens voorzitter Poppe Gaaikema van Oldehove zijn er wel voorwaarden gesteld, „maar die zijn niet extreem en wijken niet veel af van de anderen. Wij vallen niet buiten de boot”.

De samenwerking in de noordelijke zuivel is destijds ingang gezet door de ccFriesland. Dat heeft in eerste instantie geleid tot een rapport van Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra. Die vonden dat er een grote zuivelcoöperatie in het Noorden moest komen. De tijd bleek daar nog niet rijp voor. Vervolgens is de draad opgepakt door dr. Pieter Winsemius van het bureau McKinsey. Hij is tot de conclusie gekomen dat de *ccFriesland* en *Noord-Nederland* moeten samenwerken en dat de weiverwerking bij de ccFriesland moet stoppen.

Noord-Nederland en 'Workum' eens over zuivelrapport

WORKUM - Het bestuur van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* en de ledenvergadering van de zuivelcoöperatie *De Goede Verwachting* in Workum hebben gisteren ingestemd met het rapport van McKinsey over vormen van samenwerking in de noordelijke zuivel. Zoals bekend, dringt het rapport aan op samenwerking tussen *ccFriesland* en *Noord-Nederland*. Bij *Noord-Nederland* wilde men geen verdere details geven. 'Workum' heeft wel enkele voorwaarden gesteld. Zo vindt men dat er een passende oplossing moet komen voor de aan ccFriesland melk leverende fabrieken, zeker wat de prijs van die melk betreft.

Voorts dient de deelneming van *ccFriesland* in buitenlandse ondernemingen op een aanvaardbare manier te worden geregeld. In de afgelopen twee jaar hebben die buitenlandse deelnemingen goede resultaten behaald, waardoor het verlies van ccFriesland aanzienlijk kon worden beperkt.

Bij de samenwerking tussen *Noord-Nederland* en de *ccFriesland* moet voor de verwerking van de wei een oplossing worden gevonden. Een deel van de wei uit het Noorden wordt in Leeuwarden verwerkt. McKinsey stelt voor die tak van de ccFriesland te sluiten. Wat Workum betreft wordt de eigen wei weer in het eigen bedrijf verwerkt. Samen met andere fabrieken zou naar een mogelijkheid moeten worden gezocht om een deel van de wei onder gezamenlijke noemer te verwerken. Het sluiten van de weiverwerking in Leeuwarden kost arbeidsplaatsen. 'Workum' wil meehelpen de sociale gevolgen op te lossen.

In de eerste maanden van dit jaar heeft *De Goede Verwachting* goed gedraaid. „Net minder as ferline jier”, zei directeur Jan de Vries. Hij omschreef de situatie met „fleurich-op”. Vooral de nieuwe kaassoort *Westlite*, die via Westland in Huizen wordt afgezet, doet het prima.

Melkaanvoer Domo/Frico daalt 12 pct

Van onze financieel economische redacteur

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* kan de gevolgen van de 'Brusselse' (superheffing) produktiebeperking goed merken: verleden jaar was de melkaanvoer met 2,1 miljard kilo maar liefst 8,5 procent lager dan in 1986. Dit jaar komt daar nog eens vier procent overheen. In verband daarmee heeft het concern de produktiecapaciteit verminderd door de eerder aangekondigde sluiting van de kaasfabriek Wommels te vervroegen. Ook zijn enkele uitbreidingsinvesteringen achterwege gebleven.

Hoewel de zuivelindustrie de noodzaak van produktiebeperking in de EG niet ontkent, plaatst de directie van *Noord-Nederland* vraagtekens bij de omvang ervan. „Een licht herstel van de wereldmarkt voor zuivelprodukten kan in deze omstandigheden al snel leiden tot een tekort aan melk, wat de continuïteit van de Europese export in gevaar zou kunnen brengen”, aldus de directie in het vandaag verschenen jaarverslag.

De lagere melkaanvoer heeft gevolgen gehad voor de resultaten-ontwikkeling bij Noord-Nederland. Het batig saldo was verleden jaar 5,1 miljoen gulden, een half miljoen lager dan een jaar eerder.

Leeuwarder Courant 1988-06-30

Banenverlies Frico Warga wordt met 33 verminderd

Vakbonden willen harde garanties

WARGA - Bij de 'Frico' in Warga gaan minder banen verloren dan oorspronkelijk het plan was. Gisteren heeft de directie aan het eind van het overleg met de vakbonden meegedeeld dat er 33 chauffeurs meer in Warga kunnen blijven dan in eerste instantie werd voorgesteld. Frico-directeur Theo Jacobs zei gisteren dat die 33 chauffeurs Warga als standplaats kunnen blijven houden. Zij vallen ook organisatorisch onder deze vestiging. CNV-bestuurder Bart Bruggeman had nog gehoopt op het behoud van 42 banen meer. De bezetting van Warga zou eerst worden teruggebracht van 226 naar 84 mensen. Dat aantal komt nu op 117 mensen.

De Voedingsbond FNV heeft gisteren in een vergadering in café De Vries in Warga besloten met dat voorstel akkoord te gaan. Daar is echter wel de heel uitdrukkelijke voorwaarde aan verbonden dat de structuur van het vervoer dezelfde blijft als de huidige. Op dit moment wordt het vervoer bij de Frico voor zeventig procent door eigen wagens uitgevoerd en voor dertig procent door derden.

Over enkele weken wordt een studie over het vervoer bij de Frico afgerond. Mocht daaruit te voorschijn komen dat uitbesteden van alle vervoer de geëigende weg is en de directie besluiten een dergelijk advies te volgen “dan gaan hjir en yn Grins de hikken ticht”, aldus de voorzitter van de FNV-afdeling Warga. Haye Andringa. Eerst wilden de bonden Warga compleet handhaven. Dat bleek niet mogelijk. Toen wilde men een deel van de distributie van Friesland uit Warga laten plaatsvinden. Ook dat plan vond geen genade in de ogen van de directie. Derhalve wil men nu vasthouden aan de verhouding 70-30.

De Industrie- en Voedingsbond CNV moet nog met de leden over deze gelegenheid praten, maar bestuurder Bart Bruggeman zei gisteravond: „Ik kan mij direct voorstellen dat dat ook onze inzet wordt. Je mag de mensen nu niet een beetje gelukkig maken en dan straks met weer een rapport komen”. Andringa: „Dy garánsje moat boppe wetter komme. Foar ús is dat in brekpunt”.

Zoals bekend, wordt de afdeling consumptiemelk van de Frico gereorganiseerd. Het bedrijf boekte daar onder de huidige omstandigheden geen goede resultaten. Het bedrijf in **Emmen** wordt overgedragen, dat in Groningen krijgt de hoofdfunctie en Warga wordt op afgeslankte wijze voortgezet

Coberco?

Warga behoudt de produktie van melk en melkproducten in flessen. Dat komt neer op een produktie van vijftig miljoen eenheden per jaar. De produktie in glas loopt terug, zij het de laatste tijd minder ingrijpend dan een paar jaar geleden. Het *Coberco* in Zutphen worden onderhandelingen gevoerd om de glasafdeling van dat bedrijf naar Warga over te brengen. De vakbondsbestuurders maakten uit de recente ontwikkelingen op dat die onderhandelingen in een vergevorderd stadium zijn en dat de uitslag voor Warga positief lijkt te worden. FNV'er Tamme Volders sprak gisteravond zelfs van „zo goed als zeker”.

Als de *Feriening fan Lytse Doarpen*, die haar bezorgdheid over de fabriek in Warga heeft uitgesproken, echt iets wil doen dan moet zij er bij haar achterban op aandringen zoveel mogelijk melk en melkproducten in flessen te kopen, aldus Bart Bruggeman. Ook vindt men in Warga dat de milieu-organisaties de flessen meer in hun actieplannen moeten opnemen. Een paar jaar geleden heeft de Friese Milieuraad al een dergelijke actie gevoerd.

Voorts blijft de boterproductie van de 'Frico' in Warga. Er wordt extra mankracht beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van botervetproducten. De produktie van Bessola ('pareltsje-brij' of 'watergruwel') gaat van Emmen naar Warga (twee miljoen eenheden) en tevens gaat men er yoghurt in cups ontwikkelingen en krijgt Warga de produktie van vruchtenyoghurts. Dat houdt dat er een 'papierlijn' blijft in Warga. De bonden putten daar enige hoop uit voor de toekomst van het bedrijf.

Voor het overige had Tamme Volders weinig waardering voor het beleid van de directie van 'Frico'. „Het is in wezen een gigantisch paniekbeleid. Alles moet voor 1 oktober rond zijn en daar offert men veel voor op”. Hij ontkende echter niet dat er wat moet gebeuren.

Leeuwarder Courant 1988-07-01

***ccFriesland*: er komt 'blauwdruk'.**

LEEUWARDEN - Het bestuur van de *CCFriesland* heeft gisteren besloten medewerking te verlenen aan een ontwerp waarin de samenwerking tussen deze coöperatie en *Noord-Nederland* nader wordt uitgewerkt. Daarmee wordt het advies van het bureau McKinsey opgevolgd. Het bestuur heeft voorgesteld McKinsey bij dit verder onderzoek in te schakelen. Verder is besloten de wei aan de deelgenoten terug te geven en de eigen activiteit op dit terrein te beëindigen. Een beheerscommissie uit de deelgenoten zal bekijken hoe het verder met de wei moet. Voor 1 september moet die commissie met plannen komen.

Volgens *Noord-Nederland* kan de voorgenomen samenwerking niet anders dan in fasen geschieden. Voorzitter Geert de Jong zei gisteren dat zijn coöperatie „noch tijdelijk noch permanent door een dergelijk samengaan qua uitbetalingscapaciteit in een ongunstiger positie komt te verkeren ten opzichte van de andere deelgenoten dan nu het geval is”.

In de eerste fase moeten - in overleg met alle betrokkenen - de hoofdlijnen worden vastgesteld. Daaruit moet een nader inzicht komen in de structuur van de nieuwe coöperatie en van de nieuwe onderneming. Vooral moet blijken welke de financiële, economische en juridische relatie van de deelgenoten van de CCFriesland naar de nieuw te vormen coöperatie zullen zijn. Daarna kan de fase van de verdere uitwerking worden betreden.

Naast die van de melkprijs stelt *Noord-Nederland* nog enkele andere voorwaarden. De melk, die de deelgenoten nu aan de CCFriesland leveren, moet ook straks voor de nieuwe organisatie beschikbaar blijven. De juridische fusie tussen Noord-Nederland en zijn aangesloten coöperatieve verenigingen moet worden stopgezet tot bekend is hoe de nieuwe coöperatie er uit zal zien. Een andere vraag is hoe de samenwerking met de *Melkunie-Holland* in Woerden kan worden ingepast.

Volgens De Jong zijn er genoeg argumenten die pleiten voor een blauwdruk. „De huidige structuur van de noordelijke coöperatieve zuivelindustrie is een belemmering voor een krachtige verder ontwikkeling. De onderlinge verhoudingen tussen CCFriesland en de deelgenoten veroorzaken een moeilijk werkbare situatie, die op den duur niet valt handhaven.”

Leeuwarder Courant 1988-08-01

Frico niet ongeschonden uit affaire lage melkprijs

Zo'n 7 miljoen kilogram melk naar elders

LEEUWARDEN - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* is niet zonder kleerscheuren uit de kwesties rond de in verhouding teleurstellende melkprijs gekomen. Het blijkt dat een aantal boeren uit onvrede over die prijs de coöperatie de rug heeft toegekeerd. Zij namen 6,7 miljoen kilogram melk mee. Zoals bekend, betaalde *Noord-Nederland* ruim twee cent per kilogram minder uit dan de hoogste vrije fabriek: *De Goede Verwachting* in Workum.

Daar staat tegenover dat een aantal 'nijboeren', dat van buiten het Noorden zich hier vestigde, wel degelijk vertrouwen in *Noord-Nederland* blijkt te hebben. Via die weg kwam er zo'n 8 miljoen kilogram binnen. Hierbij zijn ook boeren die zich vestigden in de buurt van Wommels, waar enige tijd geleden de onvrede over de gang van zaken bij deze coöperatie de kop opstak. Een en ander bleek gisteren bij de presentatie van het jaarverslag.

Volgens directeur ir. Bernard Bijvoet lijkt het dit jaar beter met *Noord-Nederland* te gaan. Hij zegt sterk het idee te hebben dat de eigen exploitatie beter is dan vorig jaar. De voorschotmelkprijs is nu zeker zo hoog als vorig jaar.

Voorzitter Geert de Jong zei tot de ledenraadsvergadering dat het bedrag dat de leden over 1987 minder hebben gekregen “veel te hoog is om zulks meerdere jaren te kunnen accepteren”. En: “De veehouders vragen zich af, nadat vijf jaar geleden de integratie Frico/Domo tot stand kwam: zijn wij wel op de goede weg?”.

Noord-Nederland bevindt zich volgens De Jong in een moeilijke fase, maar de zaak is niet hopeloos. “Het moet mogelijk zijn deze fase snel af te sluiten”. Over het algemeen hebben de veehouders de melkprijs over 1987 als een incident geaccepteerd. “Men is ervan doordrongen dat het heilzoeken bij particuliere melkhandelaren of splintergroepen geen oplossing is en alleen kan leiden tot afbraak van de positie die wij als noordelijke veehouders in het verleden hebben opgebouwd.”

Net als andere zuivelondernemingen in Nederland hebben de kortingen op de melkquota Noord-Nederland nadelig beïnvloed. De Jong betreurde het dat versoepeling van de contingentering niet wordt benut. Huur en verhuur van quota zouden de starheid kunnen doorbreken. Daarnaast zou De Jong boeren, die hun quotum niet volmelken, willen belonen. Op die manier kan er extra quotum worden ingehouden dat kan worden aangewend om de meermelkers ruimte te geven. Hij bestempelde dit met “niet meer dan een losse gedachte.”

Om zo weinig mogelijk orders kwijt te raken koopt *Noord-Nederland* al geruime tijd melk in het buitenland; vorig jaar bijna 100 miljoen kilogram. In Duitsland wordt dat steeds moeilijker. De Duitsers gaan hun eigen melkplas steeds meer afschermen. Vandaar dat *Noord-Nederland* het kanaal is overgestoken en melk in Groot-Brittannië heeft gekocht. De melk is daar goedkoper dan in Duitsland.

Op de vraag of overname van een Duits bedrijf geen perspectief biedt zei Bijvoet dat dat zou inhouden dat Duitse boeren onder het Haags regiem zouden vallen. “Dat zie ik niet. Wij moeten eerder kijken naar samenwerking met veehouders in Nederland.”

Warga

Over de reorganisatie van het consumptiemelkbedrijf in Warga werd meegedeeld dat Coberco een offerte heeft gevraagd voor het jaarlijks in Warga laten produceren van vier miljoen liter melk in flessen. Dat is acht procent van de totale productie op die lijn. Ir. Bijvoet had goede hoop dat dat door zal gaan.

De vakbonden hebben geëist dat er voorlopig geen verandering in de structuur van het vervoer van consumptiemelk en -produkten komt. Dertig procent daarvan is uitbesteed aan derden, zeventig procent wordt door de Frico zelf gedaan. Bijvoet zei dat het hele vervoer onder de loupe wordt genomen. „De vraag rijst namelijk of het moet blijven zoals het nu is. Tja, als je er niet over studeert ontstaat er ook ongerustheid.” Naderhand bleek duidelijk dat de garantie dat er geen verandering in het systeem zal komen niet zal worden gegeven.

De bonden vrezen dat bij verandering het aantal arbeidsplaatsen in Warga verder zal dalen. Op dit moment staat vrijwel vast dat er honderd banen zullen vervallen. Dat houdt in dat er Warga 117 arbeidsplaatsen in de consumptiemelksector overblijven, plus 15 in de dienstverlening en 95 in de botermakerij.

Bij samengaan van 'CCF' en NN reorganisatie onvermijdelijk Status vier 'vrije' fabrieken hierin nog onduidelijk

Van een onzer redacteuren

ORANJEWOUDE - Als de CCFriesland en de Frico/Domo (Noord-Nederland) samengaan zal een reorganisatie en een daarmee gepaard gaand verlies van arbeidsplaatsen niet te vermijden zijn. Dat was zaterdagmiddag de conclusie na het gesprek dat de zes Friese zuivelcoöperaties met elkaar hebben gehad op het coöperatiecentrum in Oranjewoud. Tot dat samengaan werd nog niet besloten. De organisatiebureaus Me Kinsey en Horinga en De Koning gaan een nadere studie verrichten.

Zij hebben een nieuwe opdracht gekregen. Die houdt in dat er op korte termijn een plan voor een geïntegreerde onderneming (*CCFriesland met Noord-Nederland*) moet komen. Dat plan moet duidelijk aangeven dat er direct voldoende rendement uit het samengaan komt. De beide organisatiebureaus gaan derhalve bestuderen op welke punten er meer opbrengsten zijn te behalen en welke kosten kunnen worden bespaard.

Volgens *Noord-Nederland*-directeur ir. Bernard Bijvoet zal het geïntegreerde bedrijf 2.2 miljard kilo melk per jaar verwerken tot kaas, consumptiemelk en de daarmee verband houdende produkten, condens en poeder en voorts industriële produkten. Al die produkten hebben verschillende opbrengsten. Men zal snel een keuze moeten maken op welke sectoren men zich vooral wil richten.

Op dit moment is al duidelijk dat beide bedrijven een verwerkingscapaciteit hebben die te groot is. Dat houdt in, wil men kosten besparen, dat er afdelingen of eventueel fabrieken moeten worden gesloten. Bijvoet zegt niet dat dat leidt tot reorganisatie, andere deelnemers aan het overleg van zaterdag zeggen dat reorganisatie onvermijdelijk is.

De beide organisatiebureaus hebben meegedeeld dat het samengaan van de *ccFriesland met Noord-Nederland* de zuivelcoöperaties in het Noorden een sterke uitgangspositie zal bieden. Na 1991 zijn de vooruitzichten voor een dergelijk bedrijf prima te noemen. In de periode van nu tot 1991 lijkt het allemaal wat minder gunstig. Daarom moeten er maatregelen worden genomen om die paar jaar beter te kunnen overbruggen.

Duidelijk is wel dat de bij *Noord-Nederland* aangesloten boeren direct voordeel in het samengaan met de *ccFriesland* moeten zien, anders stuit de fusie op te grote bezwaren. Het nu zonder meer samenvoegen van beide bedrijven levert op korte termijn dat voordeel niet op. Die nieuwe coöperatie zal, als alles doorgaat, in elk geval naast een bestuur ook een college van advies krijgen, bestaande uit personen die thans nog niet direct bij de noordelijke zuivel zijn betrokken.

De vraag op welke manier de vier vrije fabrieken (Oudwoude, Oosterwolde Gerkesklooster en Workum) in het geïntegreerde bedrijf zullen deelnemen, werd zaterdag nog niet beantwoord.

Bij fusie CCFriesland en Noord-Nederland

Vakbond: weer veel banen weg in zuivel

LEEUWARDEN - Bij een fusie tussen de ccFriesland en de zuivelcoöperatie Noord-Nederland zullen opnieuw veel arbeidsplaatsen verdwijnen. Dat hebben de vakbonden (FNV, CNV en NCHP) gistermiddag geconcludeerd na het overleg dat zij met de organisatiebureaus McKinsey en Company en Horinga en De Koning in Oranjewoud hebben gehad. Henk Amperse (CNV) schat dat het toch zeker zal gaan om zo'n 300 banen, Dick Heinen (FNV) spreekt van een 'fors aantal' en Henk Gerber (NCHP) zegt „Je mag ervan uitgaan dat het niet aan de werknemers voorbij zal gaan”.

De omvang van het banenverlies is op dit moment nog moeilijk precies aan te geven. De beide bureaus zullen opbrengsten en besparingen op een rijtje zetten om zo snel mogelijk voor de bij *Noord-Nederland* aangesloten boeren duidelijk te maken wat het perspectief van de nieuwe onderneming is. Wat met name Amperse verbaasd is dat dr. Pieter Winsemius (McKinsey) aanvankelijk heeft verkondigd dat er zo langzamerhand genoeg naar de kosten is gekeken in de zuivel en dat het nu tijd wordt naar de opbrengsten te zien. Nu echter bekijkt Winsemius toch weer hoe er kosten kunnen worden bespaard.

„Kosten besparen betekent: mensen eruit”, zegt Dick Heinen. Eerst moesten er 620 mensen bij ccFriesland vertrekken en toen 200 bij *Noord-Nederland*. Vervolgens komt het verhaal van Noord-Nederland dat men het vervoer geheel wil uitbesteden. „Dat gaat om 190 mensen, van wie een deel eventueel bij de externe vervoerder zou kunnen worden geplaatst.” Daarna komt mededeling dat de weiverwerking van ccFriesland terug moet naar de deelgenoten. Daar zijn 135 mensen bij betrokken.

Amperse: “Ik heb gehoord dat twee deelgenoten de wei wel willen terug hebben, maar dat ze geen mensen willen overnemen. Als dat zo is krijgen ze met ons een stevige aanvaring. Dan zijn de poppen aan het dansen”

Als laatste komt dan nu de mogelijke fusie tussen de ccFriesland en *Noord-Nederland*. Heinen: “En dat op een moment dat die andere plannen nog in uitvoering zijn”. Gerber: Eén ding is zeker: de liefde kan niet van één kant komen. De werknemers kunnen niet alleen het gelag betalen van de situatie waarin de noordelijke zuivel is terechtgekomen. Wij verwachten ook dat de boeren hun aandeel zullen leveren.”

Garantie

De bonden zullen in eerste instantie de zaak met hun achterban bespreken. Vaststaat nu al dat zij (en de ondernemingsraden) van meet af aan bij het overleg willen worden betrokken. Amperse: “De organisatie-bureaus onderschrijven die gedachte, maar het is uiteindelijk een zaak van de coöperaties zelf.” De bonden beroepen zich op een overeenstemming die is gemaakt toen het plan Beetstra/Zijlstra op tafel kwam. Bij het vervolg daarvan zouden ze worden betrokken.

Alle drie de bonden stellen niet tegen samenwerking in de noordelijke zuivel te zijn. Gerber: „De huidige situatie heeft mij ook verontrust. Wij staan nog voor een enorme uitdaging. Er moet in de toekomst sprake zijn van een gemeenschappelijk denken, anders verliest men de slag. Men loopt in feite nu al achter.” Heinen: „Wij willen wel dat onze belangen worden veiliggesteld, maar daar lijkt het nu niet op, in de verste verte niet.”

De moeizame weg naar Blauwdruk w.a.

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

DE MILJOENEN blijven de coöperatief georganiseerde veehouders in het Noorden om de oren vliegen. Iedereen, die zich tot dusver met de materie heeft beziggehouden, heeft hier al een tweede Serooskerke ontdekt. Beetstra en Zijlstra vogelden een jaar geleden uit, dat samengaan van alle fabrieken tussen de f 61,1 en de f 90,3 miljoen zou opleveren. Dr. Pieter Winsemius kwam in juni met het verheugende nieuws, dat samengaan van CCFriesland en Noord-Nederland een kostenbesparing van f 10 miljoen zou opleveren.

Vorige week lanceerde hij het bericht, dat er op korte termijn f 30 miljoen is te behalen, als die twee bedrijven zouden samengaan. De melkprijs van de Noord-Nederland-boeren kan in 1991 op 85 cent per kilogram komen, als wij even het hoogste bedrag uit de vorige week in Oranjewoud gepresenteerde 'houtschoolschets van de blauwdruk' aanhouden. Tien cent meer dan in 1987, exclusief btw. De coöperatie Blauwdruk w.a. (om voor een deel de terminologie van de onderzoekers aan te houden) komt op plaats nummer vier te staan van de EG Zuivel Top 20 en op plaats nummer zestien van de algemene Nederlandse Top 20.

Uiteraard moet er dan wel het een en ander gebeuren. De melkaanvoer moet constant op peil blijven, de gemiddelde kaasprijs moet tot 1991 f 6,90 per kilogram bedragen, de vrije fabrieken moeten blijven deelnemen in de CCFriesland en er moeten geen drastische veranderingen komen in de wisselkoersen en het Europees landbouwbeleid. Dat is nogal wat.

Oh ja, de inzet van het personeel (5340 mensen bij beide bedrijven) moet 'van hoog tot laag' positief zijn. De betrokkenheid van het personeel wordt zelfs 'cruciaal' genoemd voor het succes op middellange termijn. De personeelsleden moeten daarom een serieuze inbreng hebben bij het samenstellen van de over hen te stellen organen (raad van commissarissen en raad van advies) en bij het 'vormgeven van de nieuwe onderneming'.

Terecht constateren *Mc Kinsey and Company en Horinga en De Koning* (de beide adviesbureaus die zich na Bakkenist, Spits en Co en Beetstra-Zijlstra thans op de problematiek in de noordelijke coöperatieve zuivel werpen) dat het pad van het personeel van de beide ondernemingen de laatste jaren geplaveid is geweest met spanning en onrust. Het zou wat al te simpel zijn te veronderstellen, dat zoiets snel slijt.

Mensen, die in de zuivel werkzaam zijn, weten dat ze voortdurend kunnen worden geconfronteerd met de mededeling, dat ze over enige tijd ergens anders aan de slag moeten. Het aantal, dat al heel wat fabrieken van binnen heeft gezien, groeit. Die onzekerheid heeft in het verleden tot sociale onrust geleid, zoals werkonderbrekingen en stakingen verzachtend worden genoemd.

In de fabriek van Donkerbroek was doorgaans een harde kern van personeel, die niet tegen enige vorm van actievoeren opzag. Met het sluiten van dat bedrijf zijn werknemers over de andere Noord-Nederland-fabrieken verspreid. Het broeinest werd zodoende vakkundig uitgewasemd. De vrije fabrieken hebben daar ook hun steentje aan bijgedragen. Je weet immers maar nooit, wat er gebeurt, als er vonken rondvliegen.

Uit de 'houtschoolschets' blijkt dat er een nieuwe reorganisatie staat aan te komen. Onrust en spanning onder het personeel worden zo langzamerhand een vast gegeven. Het ontladen daar-

van zal zijn voorbehouden aan de vakbondsbestuurders. De werknemers zelf zullen zich wel koest houden, op enkele uitlatingen op vergaderingen na. Er is een sfeer geschapen, waarin hielenlikken en ellebogenwerk meer dan elders de boventoon voeren.

Als gevolg van een reorganisatie kun je in de zuivel (tot dusver) niet worden ontslagen. Financieel sta je vrij sterk, maar geld vergoedt niet alles. Er heerst achterdocht, jegens de collega's, jegens de chef en jegens de directie, Des te opmerkelijker is het, dat de produktiviteit nog zo hoog is als ie nu is. Je kunt je voorstellen, dat die stijgt bij mensen die een reorganisatie hebben overleefd, je kunt je ook voorstellen, dat die daalt, nu er al weer een volgende reorganisatie op stapel staat.

Driehoofdig

DE VRAAG IS, wie er bij de volgende fase overeind blijft. De beide organisatiebureaus hebben het profiel van de driehoofdige directie geschetst, die moet aantreden, zodra CCFriesland en Noord-Nederland een fusie zijn aangegaan. Van die drie moet er een de hoofddirecteur worden. De andere twee vormen met hem het presidium. Onder hen komen dan vier sectordirecteuren te staan voor kaas, voor consumentenproducten Noordwest-Europa, voor consumentenproducten voor de rest van de wereld en voor industriële activiteiten.

Die vier sectordirecteuren moeten wel uit het huidige directiebestand zijn te halen. Een van de twee onderdirecteuren mogelijk ook wel, maar die andere onderdirecteur en de hoofddirecteur zijn op het eerste gezicht niet voorhanden. Er moeten dus petten worden ingeleverd.

De profielschets voor de hoofddirecteur ziet er namelijk als volgt uit: hij moet een succesvolle ervaring hebben opgedaan met de leiding van een grote, gediversificeerde, internationaal opererende onderneming in de voedingsmiddelenindustrie; hij moet ervaring met integratie van ondernemingen hebben; affiniteit met coöperaties hebben; moet 'boven de partijen' staan en moet uitstraling hebben. Het zenuwachtige gekraak van zetels is al te horen. De mannen in de overalls kijken toe: „Sa, no jimme ekris”.

Er moet ook een raad van advies komen, die directie en bestuur helpt, als er 'lastige ondernemingsbeslissingen in het internationale veld' moeten worden genomen. Volgens de schets moet die raad bestaan uit lieden, die 'succesvolle leiders van grote gediversificeerde, internationaal opererende ondernemingen, waarvan deels in bulk- en/of consumentenproducten' zijn gebleken. Friesland wordt opgestoten in de Top 20. Dat staat vast, tenminste als het aan de organisatiebureaus ligt.

EER DE WEG naar de geïntegreerde onderneming is afgelegd, moet er nog heel wat worden gemolken. Er zijn dreigingen. De vraag is, hoeveel melk er in die onderneming blijft. (Houtskoolschets: („Noord-Nederland kwetsbaar door dreiging weglopen melk”). Uiterlijk lijkt het kalm te zijn, innerlijk bezorgt het al dan niet lid blijven van Noord-Nederland een enkele boer slapeloze nachten. Veruit de meeste hennen zullen wel in het hok blijven. Dat is zeker. Mogelijk dat het tijdig naar buiten brengen (er resten nog zestien dagen) van het beeld van de nieuwe onderneming vol perspectief, cijfers en namen (of het ontbreken daarvan) twijfelaars kan weerhouden weg te gaan. In dat geval blijft de schade tot een paar miljoen liter beperkt.

De najaars-stierenkeuring in de Frieslandhal is doorgaans een aardige gelegenheid om daar even over te praten. Maar goed, dat Smallenbroek en Faber de aandacht van dat onderwerp afleidden. Extreem geredeneerd zouden ze daar in het zwoele Zwolle toch nog ook kunnen hebben gezorgd voor behoud van enige werkgelegenheid in Friesland.

Blijft echter het feit voor die drie of vier twijfelende boeren in Offingawier met hun anderhalf miljoen kilogram melk, dat ze regelmatig die tankwagen van *De Goede Verwachting* uit Wor-kum door hun dorp zien rijden. Dat is die fabriek met die hogere melkprijs. Het volgend jaar moet Noord-Nederland (al dan niet met CCFriesland samen) zorgen voor een topuitkering, „oars giet it mál”, aldus een van hen. „It leafst joech ik my del, mar dan moat ik der wol fertrouwen yn ha” De hoge melkprijs van tegenwoordig leidt er natuurlijk wel toe dat boeren dichter bij het stadium komen dat het betalen van uitteegeld niet meer als iets onoverbrugbaars wordt gezien.

Er is nog een dreiging. Deze week hebben de melktappers onder leiding van Eabele de Boer uit Drachten weer op het aambeeld van de minimum-melkprijs gehamerd. Ze hadden gehoopt, dat staatssecretaris Albert-Jan Evenhuis van economische zaken op hun vergadering zou vertellen, dat die minimumprijs gehandhaafd blijft. Dat gebeurde niet.

Het loslaten van die minimumprijs houdt in, dat zuivelcoöperaties hun melk goedkoper moeten aanbieden om te kunnen concurreren met de Belgen. Dat betekent derhalve een verliespost voor die fabrieken. *DMV-Campina* wil die kant wel op. Het Zuiden wordt bedolven onder goedkope Belgische melk. Braks was dus goed ingeseind, toen hlij aan dat fundament begon te trekken. Ach, de minister had zijn best ook al voor *DMC-Campina* gedaan toen de restitutie voor caseïne op de tocht kwam te staan. Kennelijk is ook Evenhuis al met een been over de streep. Hij komt uit Meppel, maar zeker als het om melk en boeren gaat, is de zuidelijke lobby altijd het sterkst. Het bewijs wordt steeds weer geleverd.

[.....]

Leeuwarder Courant 1988-10-17

Bij bonden en personeel

Reserves over fusieplan van CCF en Frico

LEEUWARDEN - De vakbonden en de ondernemingsraden sputteren tegen bij de fusiebesprekingen tussen *CCFriesland* en *Noord-Nederland*. De directies van beide coöperaties hadden een adviesaanvraag bij de ondernemingsraden gedeponereerd, maar die zijn daar niet mee akkoord gegaan. De ondernemingsraden hebben de directies gevraagd die aanvraag terug te nemen.

Besloten is dat directies, ondernemingsraden en de vertegenwoordigers van de vakbonden binnenkort samen om de tafel gaan zitten om de situatie te bespreken. Het verschil van mening vloeit voort uit het rapport dat Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra vorig jaar hebben gepresenteerd. Dat moest leiden tot een grote zuivelcoöperatie in het Noorden.

Ondernemingsraden en bonden hebben toen weten te bewerkstelligen dat zij zouden worden betrokken bij de daarop volgende besprekingen. De vraag is nu of een fusie tussen *CCFriesland* en *Noord-Nederland* een uitvloeisel is van het rapport van Beetstra en Zijlstra of dat het een op zichzelf staande vorm van samenwerking is. De bonden zijn in elk geval van oordeel dat het rapport van vorig jaar niet los kan worden gezien van de huidige ontwikkelingen.

Volgens de bonden en de ondernemingsraden is er geen sprake van een evenwichtige benadering van de economische en de sociale belangen. Zij vinden dat het vorig jaar december gesloten akkoord tussen personeel en directies ook nu moet gelden. Toen ging het om het rapport

Beetstra-Zijlstra waarin sprake was van een zuivelcoöperatie voor het hele Noorden. In dat akkoord zijn garanties voor het personeel overeengekomen. Ook werd toen vastgelegd dat de ondernemingsraden en vakbonden bij de besprekingen zouden worden betrokken.

Nu gaat het om een fusie tussen CCFriesland en Noord-Nederland. Volgens de bonden en de ondernemingsraden kunnen die besprekingen niet los worden gezien van het rapport Beetstra-Zijlstra. Henk Gerber van de bond voor hoger personeel zei gisteravond desgevraagd dat men nu dezelfde garanties wil hebben. Dat houdt onder andere in dat de sociale aspecten die in de zuivelindustrie gelden worden gehandhaafd. „Als die garantie er komt zijn wij bereid aan een verder onderzoek mee te werken”.

Leeuwarder Courant 1988-10-21

Vakbonden eisen stopzetten studie fusie CCF-Frico

LEEWARDEN - De drie vakbonden en de beide ondernemingsraden zullen er vandaag bij de directies van *CCFriesland* en *Noord-Nederland* (Frico) op aandringen de studie naar een fusie tussen beide coöperaties voorlopig stop te zetten. De organisatiebureaus Horinga en De Koning en McKinsy and Company voeren die studie uit. De bonden en de ondernemingsraden vinden dat de garanties voor het personeel van beide bedrijven onvoldoende zijn gewaarborgd.

Volgens de bonden en de ondernemingsraden is er geen sprake van een evenwichtige benadering van de economische en de sociale belangen. Zij vinden dat het vorig jaar december gesloten akkoord tussen personeel en directies ook nu moet gelden. Toen ging het om het rapport Beetstra-Zijlstra waarin sprake was van een zuivelcoöperatie voor het hele Noorden. In dat akkoord zijn garanties voor het personeel overeengekomen. Ook werd toen vastgelegd dat de ondernemingsraden en vakbonden bij de besprekingen zouden worden betrokken.

Nu gaat het om een fusie tussen *CCFriesland* en *Noord-Nederland*. Volgens de bonden en de ondernemingsraden kunnen die besprekingen niet los worden gezien van het rapport Beetstra-Zijlstra. Henk Gerber van de bond voor hoger personeel zei gisteravond desgevraagd dat men nu dezelfde garanties wil hebben. Dat houdt onder andere in dat de sociale aspecten die in de zuivelindustrie gelden worden gehandhaafd. „Als die garantie er komt zijn wij bereid aan een verder onderzoek mee te werken”.

De directies hebben voorgesteld, aldus Gerber, dat een kleine delegatie uit de bonden en de ondernemingsraden kan deelnemen aan het werk van de studiegroep om te kijken naar de sociale aspecten. Voor de vertegenwoordigers van het personeel is dat te mager. Wat met name de vakbonden verontrust is het feit dat er op korte termijn *f* 30 miljoen (anderhalve cent per kilogram melk) kan worden bezuinigd. Dat kan, aldus de bonden, niet zonder inkrimping van het personeelsbestand. Gerber: „Die dertig miljoen is overigens niet onderbouwd”.

Dick Heinen van de Voedingsbond FNV zei een paar maanden geleden al te hebben geschreven aan alle bij deze fusie betrokken coöperaties dat de overeenkomst van december vorig jaar in werking moet treden, zodra er weer fusiebesprekingen worden gevoerd. „Daar is geen enkele reactie op gekomen. Daarom hebben wij nu geëist dat de studie moet worden stopgezet”. De bonden zeggen de wet op de ondernemingsraden achter de hand te hebben.

LC 1988-10-29

Onder leiding van Winsemius c.s. wordt een 'praatgroep' gevormd voor fusiebesprekingen Noord-Nederland met CCFriesland

Leeuwarder Courant
1988-10-29

Kaf en Koren

Een praatgroep wordt gevormd door de grootste zuivelcoöperatie Noord-Nederland en de CCFriesland. Winsemius c. s. begeleiden die fusiebesprekingen. De grote reorganisator moet donders snel aangeven waar de te verdienen f 30 miljoen zijn te halen, anders haakt Noord-Nederland af. Er is voor die coöperatie maar één vraag die telt: hoe snel kan de melkprijs omhoog? Als dat niet klip en klaar wordt aangegeven, schort Noord-Nederland de fusiebesprekingen op.

Leeuwarder Courant 1988-11-03

Akkoord bonden met directie Noord-Nederland

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De vakbonden en de directie van *Noord-Nederland* hebben gisteren een akkoord bereikt over het onderzoek naar de mogelijkheden van fusie tussen deze coöperatie en de *CCFriesland*. Er zullen geen gedwongen ontslagen vallen. Voorts hebben bonden en directie samen de voorwaarden opgesteld, waaraan het onderzoek van de bureaus Horryng en De Koning en McKinsey and Company moet voldoen.

De beide bureaus moeten op korte termijn een voordeel van f 30 miljoen voor de Noord-Nederland-boeren aannemelijk maken. Dat is anderhalve cent per kilogram melk. De voorwaarden moeten goed onderbouwd zijn. Er moet sprake zijn van een regionaal spreidingsbeleid en er moet een evenwichtige afweging worden gemaakt tussen de financiële en sociale belangen. De eindrapportage wordt rond de jaarwisseling verwacht.

„Wij zijn er redelijk over te spreken”, aldus Henk Amperse van de Industrie- en Voedingsbond CNV „Wij worden helemaal bij de studie betrokken en er zullen niet anders conclusies worden getrokken dan met onze instemming”.

1989

Leeuwarder Courant 1989-01-26

'Formateur' bij fusie CCF en Noord-Nederland

Werknemers: vertrouwen is geschonden

LEEUWARDEN - De bestuurlijke kerngroepen, die de fusie tussen de *ccFriesland* en de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* voorbereiden, hebben gisteren besloten de besturen van beide ondernemingen te vragen een 'fusie-formateur' aan te stellen. De besturen zullen zich daar binnenkort over beraden. De 'formateur' moet een man zijn met ervaring op het gebied van grote fusies, aldus Noord-Nederland-directeur ir. Bernard Bijvoet. Volgens de secretaris van het bestuur van *ccFriesland*, Ruiger Fopma, zal vermoedelijk een man van buiten de zuivel worden gevraagd. Hij wordt aangesteld „om de gong deryn te hálden”.

De ondernemingsraden en de vakbonden hebben gisteren 'ernstige bezwaren' tegen deze gang van zaken geuit. In november is afgesproken, aldus deze werknemersorganisaties, dat gedurende het onderzoek 'strikte vertrouwelijkheid' in acht zou worden genomen. Die overeenkomst is eenzijdig door de directies en besturen geschonden vinden de bonden en de raden. „Voor de gevolgen zijn de directies verantwoordelijk”. Het voorstel om een formateur aan te stellen is namelijk niet met de sociale partners besproken. Zij zullen zich beraden.

Bij de fusiebesprekingen waren naast de kerngroepen namens de *ccFriesland* het onderzoeksbureau Mc Kinsey & Company (dr. Pieter Winsemius) en namens *Noord-Nederland* het bureau Horringtona en De Koning betrokken. Bij sommige bestuursleden werd gisteren de indruk gewekt dat met dit voorstel Winsemius c.s. naar een lager plan worden verwezen, om niet te zeggen: op zij worden geschoven.

Ir. Bijvoet ontkende dat ten stelligste. „Ik had deze ontwikkeling wel voorzien. Er zijn twee bedrijven, die in elkaar moeten worden geschoven. Daar komt heel wat bij kijken. Zowel Kranendonk (directeur *ccFriesland*, red.) als ik zijn overbelast. Uit de bouwstenen, die zijn aangedragen kan een goed huis worden gebouwd, maar als wij dat zouden moeten doen zou dat erg lang duren. Hetzelfde geldt voor de beide onderzoeksbureaus. Ook zij hebben meer te doen”. FNV-bestuurder Henk van der Kolk heeft evenmin de indruk, dat de onderzoeksbureaus op zij zijn gezet.

Zaak op slot

Van der Kolk (hij vervangt de zieke Dick Heinen) is wel van oordeel, dat de zaak op slot zit. „Er is op zijn minst verschil van mening tussen Bijvoet en Kranendonk. Daarom heeft de kerngroep geconcludeerd, dat er iemand moet worden aangesteld om de zaak vlot te trekken. Dat is ook de reden waarom het allemaal niet zo snel verloopt”.

De bestuurlijke kerngroepen zijn van oordeel, dat de zaak op slot zou komen te zitten als er nu geen andere stappen worden genomen. Volgens Fopma ging het overleg in de werkgroepen prima. Toen de werkgroepen van beide ondernemingen bij elkaar kwamen en hun plannen ontvouwd, moesten er keuzes worden gemaakt. Dat bleek moeilijk te gaan. Vandaar het aanstellen van een 'formateur'.

Bijvoet voegde er aan toe, dat de fusie door de hele noordelijke zuivel moet worden gedragen. „Anders moet je het niet doen”. Dat houdt ook in, dat de 'formateur' een manier moet vinden waarop de vier vrije fabrieken (Oosterwolde, Workum, Gerkesklooster en Oudwoude) hun

melk onder de *ccFriesland* houden. Gisteren merkte een bestuurslid van een van die fabrieken op, dat er thans mensen zijn die niet meer vermogen in te zien hoe het nu allemaal zal gaan. “Wij begrijpen er niets meer van”.

f 30 miljoen

Het overleg over de fusie is op 1 oktober van start gegaan. Het uitgangspunt luidde dat de nieuwe onderneming van meet af aan 'een voldoende kansrijke rendementspositie zou kunnen verkrijgen', aldus een gisteren uitgegeven persbericht. Concreet komt dat er op neer, dat er een bedrag van f 30 miljoen boven tafel moet komen. Fopma: „Dat komt der. Oars hienen wy dit net dien”. Bijvoet• „Die f 30 miljoen komt wel boven water, tenminste als de sociale partners er mee akkoord gaan. Die zeggen natuurlijk niet meteen dat het allemaal prachtig is en dat het zo maar moet gebeuren”.

De fusie zal gevolgen hebben voor het personeel. Er zal meer aan innovatie en produktontwikkeling worden gedaan en in die sector zal het personeelsbestand verder groeien. Bij beide ondernemingen heeft produktontwikkeling al extra aandacht gekregen. Met de regelmaat van de klok lanceren zowel *Noord-Nederland* als de *ccFriesland* nieuwe produkten. Bovendien heeft *Noord-Nederland* in Dronrijp een proeffabriek voor kaas gebouwd.

Daar staat tegenover, dat er in de produktiesfeer personeel zal moeten afvloeien als de fusie een feit wordt. Volgens Bijvoet is het vrijwel zeker, dat dat door natuurlijk verloop kan.

Lange termijn

De bonden en ondernemingsraden hebben de directies een brief gestuurd, waarin wordt gevraagd hoe het er op de lange termijn zal komen uit te zien. Het streven om op korte termijn die f 30 miljoen te krijgen zal gepaard gaan met verlies van werkgelegenheid. Van der Kolk: “De pijn wordt bij de werknemers gelegd. Daar moet voor het grootste deel die f 30 miljoen vandaan komen, zodat de melkprijs in de buurt van die van de vrije fabrieken komt te liggen en de boeren over de streep kunnen worden getrokken”.

Van der Kolk zegt te weigeren daar medewerking aan te verlenen, zolang de visie op lange termijn duister is. Bovendien vindt hij, dat tijdens de fusie-voorbereiding de huidige reorganisatie bij de *ccFriesland* en bij *Noord-Nederland* in Warga niet opnieuw ter discussie mag worden gesteld. De externe deskundigen wilden dat wel. Dat hebben ze later teruggetrokken, maar wij hebben nog niet de zekerheid dat dat voorstel van tafel is”.

Leeuwarder Courant, 1989-02-04

Andere structuur: meer poeder en minder kaas

Rapport adviseurs Frico en CCFriesland

LEEUWARDEN - De adviseurs van de *ccFriesland* en de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* hebben tijdens de onderhandelingen het idee aangedragen om de produktie van kaas te verminderen en die van poeder te vermeerderen. Mits er anders ook verbeteringen plaatsvinden zou dat over twee jaar een vermeerdering van de bijdrage aan het totale resultaat opleveren van minimaal f 20 en maximaal f 100 miljoen. Dat blijkt uit een tussentijdse rapportage van de bureaus Mc Kinsey & Company en Horryng en De Koning.

Met alle andere maatregelen die deze bureaus nodig achten, zou er voor dit jaar voor reorganisatie, acquisitie, onvoorziene investeringen en uitbetaling aan de boeren *f* 10 miljoen beschikbaar zijn. Dat is op basis van een voorschotprijs aan de boeren plus 7.5 cent per kilogram melk. Volgend jaar zal dat bedrag 9 miljoen groot zijn. Voor 1991 denken de bureaus aan een bedrag van *f* 56 miljoen. Dat laatste bedrag zal *f* 34 miljoen zijn als de melkprijs een cent hoger ligt dan die uit de eerste opzet. In dat geval wordt in de eerste jaren gerekend op een tekort van respectievelijk *f* 12 en *f* 13 miljoen.

Mocht de fusie een feit worden, dan hebben de bureaus voor het verdere traject ook een idee uitgewerkt. De gecombineerde coöperatie zou dan voor het verbreden van een produktenpakket voor de EG-markt eventueel moeten samenwerken met particuliere zuivelondernemingen. Voor het opzetten van nieuwe activiteiten in Duitsland zou men zowel naar Nederlandse als Duitse zuivelbedrijven moeten kijken. Voor het versterken van de positie van de consumptiemelk moet het oog vallen op Nederlandse coöperaties. Dat laatste geldt ook wil men de onderbezetting in de condens terugbrengen en de weiveredeling versneld uitbreiden.

Om op korte en middellange termijn het resultaat te verbeteren dient *Noord-Nederland* de prijzen van kaas te verhogen, de logistiek te verbeteren, de consumptiemelk te reorganiseren (waarmee al een begin is gemaakt) en de afzet Completa en speciale produkten uit te breiden. Ook de wei-ontzouting en de bezetting van het bedrijf in Warga moeten worden verbeterd. Daarnaast moet de opzet bij De Jong Verenigde in Noordwijk doelmatiger worden gemaakt en moet het vervoer worden uitbesteed.

De *CCFriesland* moet nieuwe produkten introduceren (is men al mee bezig). Voorts moet dit bedrijf de markten buiten de EG selectief benaderen en de marges vergroten. De weiverwerking moet worden afgestoten en de reorganisatie moet worden voltooid.

Banen verlies

Volgens de bureaus is met deze ingreep een ‘aanzienlijke verbetering’ van het resultaat te bereiken. Ze leiden wel tot een verlies van 200 arbeidsplaatsen. Daar komen dan nog 50 wanneer men meer poeder en minder melk gaat maken. Dat verlies is voor een groot deel intern op te vangen. Zo’n 140 mensen zullen binnen een straal van 50 kilometer moeten worden verplaatst en zo’n 30 mensen moeten binnen drie maanden worden omgeschoold. Voor 25 mensen is de bestemming nog onduidelijk.

De bureaus constateren dat er nog een lange weg is te gaan. Er moet worden onderhandeld met de vrije fabrieken, die deelgenoot zijn van de *CCFriesland*. De sociale partners moeten bereid zijn ‘de prijs te betalen’. Bovendien moet het topmanagement worden ingevuld en de organisatiestructuur worden uitgewerkt. Dat wordt voor een groot deel het werk van de fusieformateur.

De klus van de formateur

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

HET VERHAAL over de fusie tussen de *ccFriesland* en *Noord-Nederland* begint steeds meer te lijken op dat van de 'tien kleine negertjes' van Agatha Christie. Er is op dit moment nog één verschil. Christie begon bij tien en eindigde bij nul. Bij de onderhavige fusie moet men nog op 'tien' komen. Dan begint ook daar het aftellen. Die tiende man is de formateur. Hij wordt boven de besturen gezet, die geen fusie konden realiseren, boven de directies, die eveneens de streep niet haalden en boven de externe deskundigen, die het doel ook niet konden vinden. Hij kan straks met het aftellen beginnen. Dat wil zeggen: mensen opzij schuiven die hem in de weg staan, tot hij bij de oester met de parel is gekomen.

De fusiebesprekingen tussen de beide coöperaties worden steeds boeiender. Er zijn namelijk steeds minder boeren, zelfs besturende boeren, die het nog vatten. Dat opent de poort voor inlegkunde en voor talrijke bespiegelingen. Als er ooit in den lande gegniffeld is om de noordelijke zuivel, is dat nu wel. Er wordt juist gegniffeld om die mensen, die dat verschijnsel altijd zo kwalijk vonden. Ach, laat ze gniffelen. Straks worden de melkprijzen bekend en dan zal blijken wie echt kan gniffelen. Het Noorden zal vergeleken bij de rest van het land prima uit de bus komen. Bovendien: welke fusie kent een 'formateur'? Dat is uniek. Friesland als trendsetter.

Het opbeurende voor iedere betrokkene is, dat niemand meer ongeschonden is. Vrijwel iedereen kan worden aangesproken op uitspraken uit het verse verleden. Dat 'iedereen' is een omvangrijke club aan het worden. Bestuursleden, directieleden, leden van ondernemingsraden, vakbondsbestuurders, vakbondskader en organisatiebureaus maken er deel van uit. Boeren niet. Die worden nauwelijks geïnformeerd. Ze mogen straks stemmen over een voorstel. Tot zolang moeten ze met een mespuntje van dit en een lepeltje van dat tevreden zijn. Ze worden door middel van de fabrieksorganen klaargestoomd voor de fusie onder het mom van: wie er niet voor is, heeft geen goede kijk op de toekomst.

Onder het boerenoppervlak broeit het, want als er niet gauw een konijn uit de hoge hoed komt, keren velen Noord-Nederland de rug toe. Dat is het verhaal na elke boerenvergadering. Borrelpraat voor degenen, die dat niet serieus nemen, een gevaarlijke tendens voor degenen die vinden, dat de waarheid meestal buiten de vergadering om valt te beluisteren.

Adviseurs

DE SPRAAKMAKENDE gemeente wordt gevormd door de vakbonden. Geen wonder. Ze zijn van de ene reorganisatie bij de CCFriesland en Noord-Nederland in de andere gerold. Nog erger: die reorganisaties sloten niet eens op elkaar aan, ze overlaptten elkaar. Elke koerswijziging ging gepaard met een rapport van externe adviseurs. Zij zijn tot dusver de enigen, die er aan hebben verdiend. „As dokter komt wurdt der altiten ien better fan”.

Toch komen de externe adviseurs geschonden uit de strijd. Dr. Pieter Winsemius wordt overal in het land gevraagd het verlossende woord over 1992 te spreken. Juist in Friesland blijkt hij niet in staat een fusie tot stand brengen. Wat de Grand National in Liverpool is voor volbloeds, is zuivelend-Friesland voor organisatiebureaus. Wie hier slaagt, faalt nergens.

Om even bij het begin te beginnen. Toen de coöperatieve zuivel het honderdjarige bestaan in Warga herdacht (het was 1986) voorspelde Rinse Zijlstra dat *Noord-Nederland* en de *CCFriesland* een fusie zouden aangaan. In november 1987 kwamen Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra met een rapport waarin stond, dat als alle Friese zuivelcoöperaties bij elkaar zouden stappen er tussen de f 60 miljoen en f 90 miljoen was te verdienen. De vrije fabrieken hadden hun twijfels. Dus bleven CCFriesland en Noord-Nederland alleen over, zij het dat de vrije fabrieken natuurlijk wel deelgenoot zijn in de CCFriesland.

In maart vorig jaar kwam een werkgroep van de Rijksuniversiteit in Groningen met een rapport, waarin stond dat Noord-Nederland en de CCFriesland samen moesten gaan. Dat rapport was opgesteld in opdracht van de ondernemingsraad van Noord-Nederland. De beide coöperaties moesten zich niet laten kleineren door de stiefzusters (de vrije fabrieken), werd er smaakmakend aan toegevoegd.

De werkgroep bracht nadrukkelijk naar voren dat er in het Noorden één divisie voor consumptiemelk en consumptiemelkprodukten moet komen. Zeker op dat terrein moeten Noord-Nederland en CCFriesland de handen ineen slaan.

Kennelijk heeft een van de onderhandelaars van de CCFriesland dat rapport een dezer dagen nog even ingekeken om vervolgens te concluderen, dat de Frico in Warga moest worden gesloten en dat de activiteiten maar naar Leeuwarden moesten worden overgebracht.

Dat was één van de voorstellen die leidden tot het inroepen van de hulp van een sterke man. Warga zit nog volop in de reorganisatie van het bedrijf. Daar is later de reorganisatie van het vervoer bijgekomen en nu zou het hele bedrijfsgereorganiseerd moeten worden. Dat voorstel werd onmiddellijk als onbruikbaar van tafel geveegd. Het heeft alleen bijgedragen tot het verhogen van de temperatuur.

Om de draad weer op te pakken: in het voorjaar van 1988 werd Winsemius ingehuurd om de CCFriesland de weg naar de toekomst te wijzen. Even later berichtte hij, dat er alleen van een goede toekomst sprake is, wanneer de CCFriesland met Noord-Nederland samengaat, gelijk de werkgroep uit Groningen al eerder had gezegd.

Van dat moment af werd aan de fusie gebouwd. De vakbonden hadden al ervaring opgedaan met de manier waarop het meebeslissen werd geregeld. Dus argwaan troef. Ze gingen uiteindelijk toch akkoord met het voorstel, zij het dat ze er van het begin af aan bij wilden zijn. Daar werd overeenstemming over bereikt. Nu zonder hun toestemming de hulp van de formateur is ingeroepen, zijn ze (terecht) aangebrand.

Geen vreugde

ER SPEELT NOG iets op de achtergrond. De reorganisaties hebben vooral arbeidsplaatsen gekost. Er zijn formeel geen ontslagen gevallen, maar ook daar zonder is er pijn geleden. Daar komt bij dat men bij de Voedingsbond FNV in Utrecht niet jubelt over de resultaten, die in het Noorden in de loop der jaren zijn bereikt. Poot zo lang mogelijk stijfhouden, luidt daar dan ook het parool.

Wat wil je: eerst 620 mensen weg bij CCFriesland, toen 200 bij Noord-Nederland, vervolgens beslissen over 190 mensen die bij het vervoer van Noord-Nederland zijn betrokken en daarna nog eens over 135 mensen, die met de te stoppen weiverwerking bij CCFriesland annex zijn. En nu de fusie. Het gaat om het verdwijnen van 300 arbeidsplaatsen, zei Henk Amperse (CNV) in oktober vorig jaar. Het gaat om minstens 250 arbeidsplaatsen, zei Henk van der

Kolk-(FNV) deze week. Met andere woorden: elke fout in de dagvaarding zal worden aangegepen.

Met wat perspectief is er echter wel wat te behalen. CCFriesland zou tijdens de reorganisatie de weg omhoog zijn ingeslagen. Wat doen wij nu anders dan in het verleden? Vragen de werknemers zich af. Enfin de cijfers moeten beslissen. Door het instellen van business-units (groepen die voor de produktie en de afzet van een bepaald deel van het assortiment verantwoordelijk zijn) zijn er resultaten bereikt die aan de verwachtingen beantwoorden. Dat wil zeggen: als unit. De vraag is hoe de vlag erbij staat, wanneer de kosten van directie en aanverwante afdelingen moeten worden omgeslagen.

Noord-Nederland zit ook in de opgaande lijn. De coöperatie scoort op buitenlandse beurzen met light-kazen (Tessa) om een voorbeeld te noemen. Opmerkelijk derhalve is dat naast *DMVCampina* (geen produktiebeheersing) ook Noord-Nederland een deel van de verlaagde kaasnotering van vorige week in de schoenen krijgt geschoven. Men biedt kaas aan tegen sterk verlaagde prijzen op plaatsen, waar *DMVCampina* niet in de markt is, zo is de handel gebleken.

Dit wekt wrevel bij de vrije fabrieken, die meer dan zijdelings bij de fusie zijn betrokken. Daardoor gaat ook hun melkprijs naar beneden. Het tekent wel de kracht van Noord-Nederland. Er wordt een klimaat geschapen, dat alles te maken heeft met het weer van deze dagen: je wordt er niet vrolijk van.

De formateur (De naam van de in 1943 in Oosterwolde geboren prof. Lense Koopmans - vroeger Ogem - wordt genoemd) mag straks de weg wijzen. Wat Winsemius niet is gelukt, mag hij opknappen. Je zit dus met je keus van de man meteen aan het plafond in Nederland.

De vrije fabrieken kijken toe, wachten af, maar zitten niet stil. *De Goede Verwachting* in Workum heeft het melkcontract dat *Noord-Nederland* met *Nestlé* had, overgenomen. Workum zou geen melk van Noord-Nederland-boeren nemen. Dat gebeurt nu toch, zij het via de tussenspersoon *Nestlé*.

De *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde zal strak wel eigenaar worden van melkopkoper *Noord-melk*. Dan heeft men in elk geval een directe verbinding over de grenzen van zuivelgebieden. Deze transacties zijn natuurlijk van geringe omvang, vergeleken bij de onderhavige fusie. Ze geven alleen aan, dat de fusie-besprekingen niet al het overige verkeer op slot zetten. De vrije fabrieken komen stapje voor stapje sterker te staan. Dat verstevigt hun onderhandelingspositie met de formateur en verzwakt die van de grote twee.

Leeuwarder Courant, 1989-03-20

FNV: fusie Noord-Nederland met CCF vrijwel van de baan **Geert de Jong: 'Der is my neat fan bekend'**

LEEUWARDEN - De fusie tussen zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* en *CCFriesland* in Leeuwarden is vrijwel van de baan, zo zei bestuurder Henk van der Kolk van de Voedingsbond FNV zaterdagmiddag op een ledenvergadering in *Tivoli* in Huizum. De laatste tijd is er „veel lucht verplaatst, maar in feite niets gebeurd. Er zijn geen nieuwe plannen ontwikkeld en als je je oor goed te luisteren legt, sluit ik niet uit dat er niets van komt”. Noord-Nederland-

voorzitter Geert de Jong ontkent dat. „Der is my neat fan bekend.” CCFriesland-woord-voerder Douwe Tamminga zegt eveneens, dat de besprekingen nog volop gaande zijn.

Volgens Van der Kolk lukt het niet de beoogde formateur aan te trekken. „En zonder hem gebeurt er verder niets. Het is zelfs nu zo, dat de adviseurs ons vragen of wij al wat hebben gehoord. Van der Kolk liet eveneens weten, dat zeker het bureau van Pieter Winsemius (McKinsey and Company te Amsterdam) het niet meer ziet zitten.

Geert de Jong: „Wy ferkeare yn 'e omstannichheid dat der neat nei búten komt, mar it proses giet troch. Wy binne no noch yn'e fase fan undersyk. Ik kin my foarstelle dat men fynt dat it wat lang duorret. Wy hienen ek tocht dat dy fúzjefoarmateur der earder kommen wie, mar it sykjen dêrnei giet troch”.

Tamminga zegt ook dat er meer tijd mee heen gaat, dan men had verwacht. „De yntinsje is lykwols hiel dúdlik om dermei troch te gean”. De problemen, voortvloeiend uit de verschillende culturen bij en karakters van de beide ondernemingen, zijn volgens hem erg ingewikkeld. Vragen over de juiste bestemming van de melk en de juiste structuur van het topmanagement eisen echter hun tijd.

Conflict

De FNV-leden bij *CCFriesland* waren bijeengekomen om een conflict tussen de bedrijfsledengroep en de eigen fractie in de ondernemingsraad uit te praten. Zo ver kwam het niet. De leden volgden de raad van bestuurslid Dirk Knol op om beide delegaties nog een keer naar de onderhandelingstafel te dirigeren.

De bedrijfsledengroep en de vakbondsbestuurders zijn van oordeel, dat de ondernemingsraad samen met de centrale ondernemingsraad van *Noord-Nederland* een externe adviseur moet aanwijzen. De ondernemingsraad van de *CCFriesland* koestert wantrouwen ten opzichte van die van *Noord-Nederland* en wil desnoods een eigen externe adviseur aantrekken. De FNV-fractie had zelfs CNV'er Evert Conradi (secretaris van de ondernemingsraad) mee naar Tivoli genomen om het standpunt te verduidelijken. Volgens Conradi staan de CNV-leden achter de CNV-fractie in de ondernemingsraad. De FNV'ers zijn verdeeld.

Volgens Van der Kolk lopen de werknemers van beide ondernemingen nu het gevaar tegen elkaar te worden uitgespeeld. De ondernemingsraad van *Noord-Nederland* heeft reeds Dirk Jan Kaman van de Rijksuniversiteit Groningen ingeschakeld. Conradi is van oordeel, dat een dergelijke adviseur niet twee heren kan dienen. Hij zei Kaman wel alle inlichtingen te willen geven, maar voor eerst steun bij de eigen achterban te zoeken en later zelf een deskundige in te willen schakelen.

Van der Kolk: „Het lijkt nu, dat er niets gebeurt. Als er straks echter wel wat uit de hoge hoed komt, kan het daarna wel eens snel gaan en dus moet je op een externe adviseur terug kunnen vallen”. FNV-bestuurder Dick Heinen zei, dat het instituut formateur is ingesteld om van eerdere afspraken af te komen. „Vergis je niet”. Van der Kolk: „Twee deskundigen van onze kant is de dood in de pot”. Hij betichtte de FNV-fractie er van aanvankelijk de *CCFriesland*-adviseur Mc Kinsey ook als eigen adviseur te hebben beschouwd. „Ze moeten nu zeggen, dat ze dat verkeerd hebben beoordeeld. Dat is even slikken. McKinsey kan nooit twee heren dienen”. Hij erkende overigens, dat er tussen beide ondernemingsraden gevoeligheden liggen. „Een proces als dit zal zich nooit zonder spanningen voltrekken”.

De ondernemingsraad van de *CCFriesland* is kopschuw geworden over het berichten dat bij voorbeeld *Noord-Nederland* Warga niet mag sluiten. „*Noord-Nederland* wordt te veel door de FNV beschermd. Daar mag niks. Dan moet je nu ook zeggen: kom niet aan de Condens”.

Volgens Van der Kolk is de handhaving van Warga een gevolg van eerder gemaakte afspraken. „maar dat wil nog niet zeggen dat er op langere termijn niet over de positie van de consumptiemelkbedrijven wordt gesproken”. En: „Voor ons in de Condens bikkelhard. Daar hoort ook een hard verhaal onder en dat is nu boterzacht”. Men kwam er niet en besloot de beslissing op te schorten.

Leeuwarder Courant 1989-04-07

Vrije fabrieken weigeren niet meer melk van NN 'boeren'

LEEWARDEN - De vrije Friese zuivelfabrieken hebben gisteren besloten niet langer melk te weigeren van boeren die de grote zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* verlaten. Tot dusver kregen de *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde en *Huisternoord* in Oudwoude al via een omweg melk van deze boeren. Samen met *De Goede Verwachting* in Workum en *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster hebben zij besloten om ook open te staan voor boeren die rechtstreeks melk willen leveren.

De vrije fabrieken en *Noord-Nederland* zorgen samen voor de melk van *CCFriesland*. *Noord-Nederland* betaalt een lagere melkprijs uit dan de directe concurrenten. Dat houdt in dat nogal wat boeren zijn weggegaan of overwegen weg te gaan. Een deel van hun melk is terechtgekomen bij kleine coöperaties als *Klaver Vier* in Donkerbroek en *Noordoost-Friesland* in Oudwoude. Die coöperaties hebben geen fabriek en leveren de melk door aan deelgenoten van *CCFriesland* (Oosterwolde en Oudwoude). Hetzelfde gebeurt met de melk van *Noordmelk* in Olterterp.

Een aanzienlijk deel van de melkplas die aan *Noord-Nederland* wordt onttrokken komt echter terecht bij particuliere ondernemingen als *De Kievit* in Meppel en *Nestlé* in Scharsterbrug. Het gaat daar bij om enkele tientallen miljoenen kilogrammen. Die melk wordt eveneens onttrokken aan *CCFriesland*. Aangezien die coöperatie een lagere prijs geeft dan de melkprijs van zuivelfabrieken drukt elke liter die naar de particuliere industrie gaat op de exploitatie van de coöperaties.

Tot april van dit jaar hebben met name Workum en Gerkesklooster melk van ontevreden *Noord-Nederland*-boeren geweigerd, om de verhoudingen in de noordelijke zuivel geen geweld aan te doen. Dat standpunt willen zij niet langer handhaven. *Noord-Nederland* heeft overigens de melkprijs nog niet bekend gemaakt

Door verschil in melkprijs laait 'melkoorlog' weer op

(KAF EN KOREN)

DE 'MELKOORLOG' in het Noorden is met het bekendmaken van de melkprijzen weer in alle hevigheid losgebarsten. De wapens zijn gelijk aan voorgaande jaren, maar de munitie is scherper. Alles draait om de melkprijs die de grootste noordelijke coöperatie uitbetaalt: *Noord-Nederland*. Jaren achtereen bleef die achter bij de vrije fabrieken. Vier jaar geleden werd de achtervolging ingezet. Het verschil met de hoogste prijs van de vrije fabriek werd tot 0,9 cent per kilo

ram teruggebracht. Er was hoop. Vorig jaar werd die hoop de bodem ingeslagen: het verschil was weer opgelopen. Tot ruim twee cent.

Voor een boer met een quotum van 300.000 kilogram betekent dat dat hij *f* 6000 minder ontvangt dan zijn buurman, die aan een vrije fabriek levert. Buurman hoeft daar niets méér voor te doen

of te laten. Dit jaar gaat het dezelfde kant op. Het bestuur van *Noord-Nederland* heeft de ledenraad voorgesteld dit jaar een melkprijs uit te betalen van net boven de 85 cent bijna 2,5 cent lager dan de melkprijs van *De Goede Verwachting* van Workum, een fabriek die veelal model staat als het om vergelijkingen gaat.

De gevolgen voor *Noord-Nederland* zullen desastreus zijn. Nu al is bekend, dat er ruim 20 miljoen kilogram melk zal wegvloeien naar andere fabrieken: 6 miljoen kilogram naar *De Kievit* in Meppel, 8 miljoen naar *Acmesa in Assen*, 5 miljoen naar *Nestlé* in Schatsterbrug en een miljoen of 4 naar *Klaver Vier* (1,7 miljoen van Gebroeders Zijlstra uit Janum) en *Noord-oost-Friesland*. De enige vreugde die *Noord-Nederland* hieraan kan beleven is gelegen in het feit dat met name de kleine coöperaties elkaar bekampen in elkaars rehio. Voor vertrekkende boeren wordt het daar niet minder om.

De besturen van de vrije fabrieken hebben *Noord-Nederland* de wacht aangezegd. Zij zullen zich niet meer afzijdig houden, als er boeren van *Noord-Nederland* bij hen komen en melk aanbieden. Elke liter melk die buiten het Friese coöperatieve verband terecht komt, drukt namelijk op de exploitatie van de vrije fabrieken.

De vrije fabrieken en *Noord-Nederland* zorgen er immers samen voor dat *ccFriesland* in Leeuwarden aan zijn grondstof komt. Aangezien die top-coöperatie voor die melk een prijs uitbetaalt, die onder die van de fabrieken ligt, moet daar op worden toegelegd. Dat is een vast gegeven. Hoe minder melk men zelf krijgt te verwerken, hoe meer de *ccFriesland*-verplichting drukt op de uitbetaling aan de boeren.

De Goede Verwachting in Workum had *f* 6,6 miljoen meer kunnen uitbetalen als *ccFriesland* dezelfde melkprijs had uitbetaald als deze fabriek. Workum had dan de melk die nu naar Leeuwarden is gegaan, nog wel tot dezelfde waarde moeten brengen als de andere melk van deze fabriek. Met de huidige afzetmogelijkheden zou dat niet het grootste probleem zijn geweest. Het zou hebben betekend, dat Workum royaal boven de 90 cent per liter zou zijn gekomen.

Eerlijk gezegd, waren de vrije fabrieken al verzoend met de bijdrage aan de *ccFriesland*. Zij wisten dat van tevoren. Toen er echter een naheffing kwam van enkele tonnen, omdat *Noord-Nederland* niet geheel aan zijn verplichtingen kon voldoen wegens het wegvloeien van melk naar particulieren, was daar de druppel die de emmer deed overlopen.

Aller ogen

ALLER OGEN ZIJN derhalve gericht op *De Hemrik* in Leeuwarden, de plaats van vestiging van *Noord-Nederland*. In het recente verleden heeft *Noord-Nederland* getracht de moordende concurrentie in te dammen door gaten te stoppen en vooral fabrieksvriendelijk te opereren. De op de loer liggende concurrentie kreeg melk toegeschoven, een welkome geste in een tijd van krapte.

Zo werd een overeenkomst met Nestlé gesloten om dat bedrijf maar wat rustig te houden. Er werd voorts melk afgeleverd bij Oudwoude met hetzelfde doel. Ook *Acmesa* in Assen kreeg wat melk toegestopt om de grootste dorst te lessen, hetzelfde gebeurde met *Wessanen*, die voor zijn fabriek in Dalfsen meer melk nodig had en bezig was wervende activiteiten te ontplooiën. Dat glijmiddel werkt onvoldoende. De strijd is ontbrand. Op alle fronten.

Drie van de vier vrije fabrieken in Friesland krijgen tot dusver via een omweg melk van boeren die *Noord-Nederland* de rug hebben toegekeerd. Workum nam het contract van *Nestlé* over en kreeg vorig jaar 11 miljoen kilogram melk, die deze particuliere industrie bij Noord-Nederland-boeren had weggehaald. De *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde krijgt de melk van *Noordmelk* en *Klaver Vier*. Dat zijn betrekkelijk kleine ondernemingen, die leven van de onder Noord-Nederland-boeren heersende onvrede.

Hetzelfde is het geval met Oudwoude, dat de melk krijgt van de groeiende coöperatie Noord-oostFriesland, waarbij zich kortgeleden bij voorbeeld de bekende fokker Jan Reitsma uit Drienum heeft aangesloten. De plas van deze coöperatie is gegroeid tot 7,5 miljoen kilogram. Gerkesklooster heeft niet zo'n 'postbus-coöperatie'. Deze fabriek krijgt wel boeren van Noord-Nederland op de stoep die de overstap willen maken. Men heeft het tot voor kort gelaten bij een kopje koffie en een sigaar. Zaken konden er niet worden gedaan.

Dan niet, en dus zochten de boeren andere mogelijkheden. Een deel van die boeren levert de melk aan bedrijven die niet onder de vlag van *ccFriesland* vallen. Dat nu stuitte Gerkesklooster steeds meer tegen de borst. Derhalve schaarden de voorzitters van de vijf Friese coöperaties zich rond de tafel. *Noord-Nederland* werd te verstaan gegeven, dat de weigering om melk van Noord-Nederland-boeren aan te nemen, niet langer kan worden gehandhaafd. Een pikant detail is dat Oudwoude en Oosterwolde nu de concurrenten worden van hun eigen, satellieten *Noordoost-Friesland*, *Klaver Vier* en *Noordmelk*. Het kan druk worden op de erven van zich van *Noord-Nederland* loswekende boeren. Er zijn maar liefst negen gegadigden.

Structuur

DE DRUK VAN BUITEN en het wegvloeien van melk (aan de verlangens van de op de wip staande boeren van Offingawier en Spannum kan men niet tegemoet komen en dus zullen ook zij wel vertrekken) heeft ook de spanning binnen *Noord-Nederland* verhoogd. Spanningen over de interne structuur bij voorbeeld. Niet dat die bij verandering de melkprijs zal opkrikken, maar een mens wil wel eens met daden komen.

Sinds de fusie van Frico en Domo in 1983, waaruit *Noord-Nederland* ontstond, is de structuur van deze coöperatie nog steeds onduidelijk. Men kent boeren die rechtstreeks lid zijn, maar de meeste boeren vallen onder de zogenaamde A-leden coöperatieve verenigingen als *De Takomst*, *De Foarutgong*, *De Eendracht*, *Het Klaverblad*, *Mid-Fryslân*, *Novac*, *Torenmeter* en *Domo-Bedum*. Anderhalf jaar geleden werd aangekondigd dat die structuur zou veranderen en er één coöperatie met afdelingen zou worden gevormd. Het is nog steeds niet zover.

De eerste vergadering van de voorzitters over de melkkwestie moest dan ook door een tweede worden gevolgd. De voorzitter van *Noord-Nederland*, Geert de Jong, had geen mandaat van zijn coöperatieve verenigingen om beslissingen op dit terrein te nemen.

Met name *De Takomst* en *De Foarutgong* hebben de druk op de ketel verhoogd. De nieuwe structuur van *Noord-Nederland* moet er snel en onvoorwaardelijk komen, stellen deze coöperaties.

Domo weigert nog daaraan mee te doen. Die wil zijn eigen Drents-Groningse identiteit behouden.

Leeuwarder Courant 1989-04-15

Leden stellen 'ultimatum' aan top Noord-Nederland

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De directie en het bestuur van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* hebben vier weken de tijd om met een voorstel te komen, waaruit blijkt dat deze coöperatie perspectief heeft. Dat is het 'ultimatum' dat besturen en commissarissen van de bij *Noord-Nederland* betrokken coöperatieve verenigingen hebben gesteld. De voor de boeren teleurstellende melkprijs van 85,05 cent per kilogram is daar de oorzaak van.

Een bestuurslid van een van de bij *Noord-Nederland* betrokken coöperatieve verenigingen zei, dat mocht dat perspectief er niet komen, hij ervan overtuigd is dat er dan wordt geëist dat er directieleden moeten verdwijnen en eventueel ook bestuursleden. „As der gjin porspektyf komt moat der rigourens yn grepen wurde. Dan is it alle freden merk, ek foar Noord-Nederland”.

Het feit dat een deel van de vrijval van de WIR-premie in het melkgeld terecht is gekomen²² heeft bij veel Friese boeren van *Noord-Nederland* kwaad bloed gezet. Dat men daar in Groningen en Drenthe gemakkelijker over denkt is typerend voor de verhoudingen in het bestuur. „As der in ienriedich bestjoer sitten hie, hie ús dat twa sinten it mingel mear opsmiten”, aldus onze zegsman. Het bestuur van *De Takomst* heeft voor maandag over een week een 'informatieve vergadering' uitgeschreven om over de situatie bij *Noord-Nederland* te spreken.

Leeuwarder Courant 1989-04-25-1

FNV dreigt werk stil te leggen

Takomst: eventueel Noord-Nederland verlaten

Van onze redacteuren

LEEWARDEN/OOSTERWOLDE - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft gisteravond, tijdens een massaal bezochte vergadering in de Harmonie in Leeuwarden, nog een laatste kans gekregen om orde op zaken te stellen. Voor 14 mei moet er volgens de leden van de grootste Friese poot onder deze coöperatie (*De Takomst*) een plan op tafel liggen, waarin drastische veranderingen worden aangekondigd en waaruit duidelijk perspectief moet blijken.

22 (??)

Indien dat niet het geval is dan overweegt *De Takomst* (600 milj. kilogram melk) uit *Noord-Nederland* te treden, hetzij alleen hetzij samen met de andere voormalige Fricoondernemingen.

Noord-Nederland betaalt een paar cent per kilogram melk minder uit dan de vrije fabrieken in Friesland en Drenthe. Sinds de oprichting, eind 1982, heeft deze grote coöperatie nooit de melkprijs van de andere fabrieken kunnen halen. Dat heeft in het verleden geleid tot vertrek van boeren.

Dit jaar, nu de resultaten weer bij de verwachtingen van de boeren achterblijven, zijn nog meer boeren van plan weg te gaan. *De Goede Verwachting* in Workum heeft de toezegging van 'enkele miljoenen' kilogram melk gekregen. Ook bij *Nestlé* in Scharsterbrug constateerde men 'bewegingen'.

Op een gisteravond in Oosterwolde gehouden vergadering van de Voedingsbond FNV is gesteld dat, zodra *De Takomst* uit het *Noord-Nederland*-verband wil treden, de werknemers in staking zullen gaan. Zij willen niet dat *Noord-Nederland* wordt ontmanteld, omdat men gevolgen voor de werkgelegenheid vreest.

De meerderheid van de FNV-leden zal weigeren 'besmette melk', melk van ontevreden Noord-Nederland-boeren, te verwerken. De minderheid (werknemers van onder andere *De Goede Verwachting*) wilde daar niet in meegaan.

Zowel in Leeuwarden als in Oosterwolde werd vastgesteld dat de fusiebesprekingen tussen *Noord-Nederland* en *ccFriesland* op een zacht pitje staan. Takomst-voorzitter Geert Cnossen achtte het ook onmogelijk om de boeren op dit moment met een groot fusieproces te confronteren
zie vervolg pagina 19.

Leeuwarder Courant 1989-04-25 (pagina-19)

‘Takomst’ dreigt uit Noord-Nederland te gaan

LEEUEW.ARDV - De zuivelvereniging *De Takomst*, die een groot deel van Friesland beslaat heeft gisteravond op een vergadering in *De Harmonie* in Leeuwarden bedreigd *Noord Nederland* te verlaten als er binnen enkele weken geen drastische verandering tot stand komt *De Takomst* is met bijna 600 miljoen kilogram melk op Domo (bijna 800 miljoen) na de grootste zuivelvereniging van deze coöperatie. De onrust onder de Takomst-boeren is groot. Her en der verlaten boeren deze coöperatie. Zo heeft oud-Takomstbestuurder Johannes de Boer uit Cornjum (1,4 miljoen kilogram) bedankt. Hij gaat naar *De Goede Verwachting* in Workum.

Vorig jaar betaalde *Noord-Nederland* twee tot drie cent minder uit dan omringende vrije fabrieken. Dit jaar is die achterstand wat kleiner, maar ten opzichte van Workum is het nogal altijd zo'n twee cent. Vorig jaar werden er ook demonstratieve vergaderingen gehouden bij *De Takomst* en werd de directie en het bestuur van *Noord-Nederland* de wacht aangezegd. Gisteravond was de Harmonie met 900 boeren meer dan vol.

Voorzitter Geert Cnossen: „Vorig jaar heeft men nog een maal de moed verzameld om

Noord-Nederland te redden. Ik heb toen verteld dat er maatregelen moesten worden genomen. De boodschapper had slecht nieuws, maar men heeft niet naar de boodschap geluisterd. Men sloeg de boodschapper als het ware dood”.

Cnossen, die van de leden veel waardering kreeg voor zijn optreden, zei dat hij vorig jaar in feite voor dovemansoren heeft gesproken. Hij stelde voor de gang van zaken van tijd tot te controleren en zonodig aan te passen. „Tot 10 perioden (elk veertien dagen. red) heb ik gesteld dat er van inlopen op de vrije fabrieken geen sprake was”.

„Ik heb toen vergaande vragen gesteld en met moeite is de directie daarop ingegaan. Uit een brief van de directie in februari van dit jaar bleek dat wij in een val waren gelopen. Laat daar geen enkel misverstand over bestaan: *De Takomst* heeft de problematiek vaak genoeg aangedragen. Wij hebben steeds een complex van maatregelen voorgesteld, maar daar is geen aandacht aan besteed. Dat is ook mijn dilemma”. Volgens Cnossen kan *Noord-Nederland* zo niet langer verder ‘sukkelen’.

Noord-Nederland -directeur Jan Bles zei dat de gang van zaken wel goed is gecontroleerd en dat er, indien nodig, direct maatregelen zijn getroffen. „In oktober-november hebben wij onze prognoses neergelegd. Daar hoefden wij niets van terug te nemen, maar wij wisten niet wat er om ons heen gebeurde”.

Cnossen: „De plussen in melkprijs zijn vooraf tot stand gekomen door de marktsituatie. Die gold voor iedereen. *Noord-Nederland* heeft een te geringe eigen verbetering gehad”. Bles gaf toe dat men het eigen vermogen niet heeft kunnen opkrikken op een manier die men graag had gewild. „Wij zullen daar een paar jaar geld voor over moeten hebben. Op deze manier gaat het niet omhoog. Het zou beter moeten, maar dat kan niet. Wil je een goede melkprijs en meer eigen vermogen dan moet je drastische maatregelen nemen”.

Tweederangs

Volgens Cnossen is de fusie tussen Frico en Domo van ruim zes jaar geleden er altijd een geweest van het tweederangs garnituur. Bestuur en directie zijn er nooit in geslaagd het vertrouwen van de boeren te winnen. In wezen had die fusie niet nodig moeten zijn. Frico en Domo gingen een fusie aan, zonder dat de deelnemende coöperaties een juridische eenheid gingen vormen.

Bij het ontstaan van *Noord-Nederland* was een deel van de overhead van de *Frico* bij de *zuivelbond* en bij *CCFriesland*. Dat heeft een spanningsveld veroorzaakt bij de vrije fabrieken. „Dat spanningsveld is alleen maar toegenomen. Als wij daar niet vanaf komen, blijft het bestaan. Een fusie tussen *CCFriesland* en *Noord-Nederland* had die spanningen kunnen opheffen. Met die fusie is echter niet die voortgang geboekt, die wij graag hadden gezien. Op dit moment is het onmogelijk om met een groot fusie-proces aan te komen.”

Desondanks hadden, zo zei Cnossen, na maximaal twee jaar *Noord-Nederland* alle neuzen dezelfde kant op moeten wijzen. „Na zes jaar is *Noord-Nederland* echter niet zo ver gekomen”. Hij gaf aan dat *De Takomst* de mogelijkheid heeft om *Noord-Nederland* te verlaten. Als de op zeer korte termijn te nemen maatregelen onvoldoende zijn, kan men aan een dergelijke ontvlechting denken. Cnossen zei daarmee niet anders te zeggen wat Noord-Nederland-voorzitter Geert de Jong ook heeft aangegeven op de ledenraad van 13 april.

Cnossen: „Maar ontvlechting in twee stukken: een Fries stuk en een Gronings-Drents stuk. Dat hoeft niet dramatisch te zijn”. Hij pleitte voor het behoud van een eenheid in *De Takomst*-gelederen.

„Als er geen *Takomst* meer is, is er ook geen *Noord-Nederland* meer. Als *De Takomst* bij elkaar blijft dan blijven er mogelijkheden de problemen de baas te worden. Of dat nu met of zonder *Noord-Nederland* is”.

Steeds heeft, zo zei Cnossen, het Takomst-bestuur een juridische fusie tussen de onderliggende coöperaties voorgestaan. „Die wil was echter niet overal aanwezig”. Daarom acht hij het nu ook onverstandig de eigen vereniging op te heffen. Naast die vereniging moeten ook de fabrieken in het Takomst-gebied blijven bestaan: Wolvega, Sint Nicolaasga en Dronrijp. „Wij moeten niet meer schepen achter ons verbranden”.

ccFriesland

Boyen de Boer, voorzitter van *ccFriesland*, zei dat die coöperatie na de reorganisatie op koers ligt. Vorig jaar is het resultaat duidelijk verbeterd. Dit jaar hoopt men dat de prijs die *ccFriesland* betaalt voor de melk van de deelgenoten, gelijk zal zijn aan de prijs die de boeren krijgen uitbetaald. Als *ccFriesland* zonder *Noord-Nederland* moet doorgaan is het perspectief niet onverdeeld gunstig. Dan moeten er duidelijke afspraken worden gemaakt.

Over *de Ommelanden*, een onderdeel van *ccFriesland* in Groningen, zei De Boer, dat daar een grote plas melk dreigt weg te vloeien. Normaal betaalt een boer bij het verlaten een uittreegeld van 10 procent van de gemiddelde melkprijs over de laatste 10 jaar. Bij de Ommelanden is dat maar 2 procent. Veel melk is naar *Acemesa* in Assen gegaan. Daardoor lijdt *De Ommelanden* aan onderbezetting, die door de andere deelgenoten van *ccFriesland* moet worden aan-gezuiverd.

Leeuwarder Courant 1989-04-25

Zorgelijke voorzitter Friese zuivelbond en Noord-Nederland, De Jong:

Coöperaties betalen 'dissident' soms meer dan eigen leden

LEEUWARDEN - Boeren die ontevreden zijn over de melkprijs van hun fabriek en besluiten collectief hun melk aan te bieden, slagen er blijkbaar in een prijs te bedingen die, ook bij coöperaties, hoger is dan de prijs die de eigen leden van die coöperaties krijgen. Dat stelde vanmorgen Geert de Jong, voorzitter van de *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken* en van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*. op de vergadering van de bond in het Oranje Hotel in Leeuwarden. “In de coöperatieve zuivelindustrie dreigen zich in het huidige klimaat, mede daardoor, destructieve verschuivingen voor te doen”.

De Jong maakte zich grote zorgen over de ontwikkelingen in de noordelijke zuivel, een gevolg van de melkprijs van *Noord-Nederland* die lager ligt dan die van de vrije fabrieken. Eendrachtig samenwerken zou het parool moeten zijn. De mogelijkheden voor de afzet van zuivel buiten de Europese Gemeenschap zullen namelijk minder worden. Men zal zich vooral richten op de interne markt. Dat zal leiden tot een zware concurrentiestrijd. Daarop dient men zich nu voor te bereiden met een doelmatig georganiseerde onderneming van voldoende omvang.

In de ons omringende landen zijn tal van voorbeelden die aan dit beeld beantwoorden. “De harde praktijk in de noordelijke zuivelwereld leert dat momenteel het gewenste en het mogelijke ver van elkaar liggen verwijderd”. Het verschil in melkprijs is daar de oorzaak van. *Noord-Nederland* kiest voor een breed assortiment, de kleinere coöperaties voor kaas. De afzet van die kaas is in handen van derden. Als *Noord-Nederland* dat ook zou doen zou de visie

op lange termijn verloren gaan. „De gehele noordelijke zuivel zal dan opdraaien voor de gevolgen daarvan. Massaal aanbod van bulkkaas moet immers al snel leiden tot drastisch prijsbederf en daarmee is niemand gediend.”

De Jong begreep dat het frustrerend is wanneer veehouders elders meer voor hun melk beuren. Toch is het nodig om de schouders onder de eigen onderneming te zetten. Dat vraagt veel visie en gevoel voor gemeenschappelijke discipline en verantwoordelijkheid. „Voor sommige veehouders is dat te veel gevraagd.

Boeren voelen zich, aldus De Jong, door hun goede bedrijfsuitkomsten, sterk en minder afhankelijk. “Een andere, meer zakelijke benadering en een andere mentaliteit, waarbij solidariteit en betrokkenheid een minder grote rol spelen, dienen zich aan. Ook bestuurders blijken niet langer tegen de spanning in de melkmarkt opgewassen te zijn.”

Onderlinge grensafspraken worden niet meer gerespecteerd. De kans dat het coöperatieve bolwerk wordt aangetast is niet denkbeeldig. Hij vestigde zijn hoop op 'noordelijke nuchterheid'. Wanneer het gevaar niet wordt gekeerd zal na 100 jaar opbouw in de zuivelcoöperatie in 1989 de afbraak worden ingezet. “Mijns inziens een afbraak uit weelde.”

Als voorzitter van de zuivelbond deed hij een beroep op de bestuursleden van de fabrieken en coöperaties-zonder-fabriek „uw wijsheid en invloed aan te wenden. Het kan voor een coöperatief ingestelde boerenstand niet acceptabel zijn dat onder deze omstandigheden jarenlang goed functionerende grensregelingen zonder meer ter zijde worden geschoven”

De situatie in de noordelijke zuivel heeft er mede toe geleid dat de fusie tussen Noord-Nederland en de ccFriesland vrijwel tot stilstand is gekomen. aldus De Jong.

Nieuwsblad vh Noorden 1989-04-25

Boeren dreigen met opstappen

'Noord-Nederland' raakt in de problemen

Van onze correspondent

LEEWARDEN - “Na honderd jaar opbouw dreigt 1989 het jaar van afbraak te worden van de noordelijke zuivelindustrie.” Deze pessimistische woorden sprak voorzitter Germ de Jong van zuivelcoöperatie 'Noord-Nederland' vanochtend in Leeuwarden - overigens op persoonlijke titel - op de jaarvergadering van de Bond van coöperatieve zuivelfabrieken Friesland.

'Noord-Nederland' staat onder sterke druk nu de boeren van zuivelcoöperatie 'De Takomst', één van de grootste dochters van Noord-Nederland, het bestuur gisteravond een ultimatum stelde. Als 'Noord-Nederland' er niet in slaagt om de boeren binnen vier weken een beter perspectief en vooral een betere melkprijs te bieden dan willen ze weg, zo werd gisteravond duidelijk op een boerenvergadering te Leeuwarden.

Daarmee dreigen de problemen voor Noord-Nederland, nadat eerder al een aantal boeren bij Spannum en Offingawier de coöperatie verlieten, wel erg groot te worden. Het bestuur van 'De Takomst', dat binnen Noord-Nederland nog steeds als een coöperatie functioneert, staat onder sterke druk van de leden om als geheel de 'Frico/Domo' te verlaten. In het uiterste geval zou Noord-Nederland hierdoor opnieuw worden opgesplitst in de Frico en de Drents-Gro-

ningse Domo. Op de vergadering van de 900 boze boeren werd tevens op het aftreden geroepen van directie en bestuur van de zuivelgigant.

Voorzitter De Jong wil nog steeds alles op alles zetten om 'Noord-Nederland' als geheel overeind te houden. "Daar zit op langere termijn toch echt het beste perspectief in. Dat het uit zakelijk oogpunt nodig is om de schouders onder de eigen coöperatie te houden vraagt visie en gevoel voor gemeenschappelijk discipline en verantwoordelijkheid. Voor sommige veehouders is dat blijkbaar te veel gevraagd," zei De Jong vanochtend tegen de verzamelde zuiveldirecteuren en vergaderboeren.

De Jong stelde het tevens te betreuren dat het samenwerkingsonderzoek tussen 'Noord-Nederland' en *ccFriesland* op de lange baan geschoven. Voorzitter Boyen P. de Boer van *ccFriesland* stelde maandagavond onomwonden dat van verdere samenwerking geen sprake kan zijn voordat 'Noord-Nederland' de problemen in eigen huis heeft opgelost.

Leeuwarder Courant 1989-04-26

Foarútgong dreigt ook met splitsing Noord-Nederland

BURGUM - Ook de coöperatieve vereniging *De Foarutgong* in Burgum dreigt *Noord-Nederland* te verlaten als er binnenkort geen duidelijk perspectief is voor deze grootste noordelijke zuivelcoöperatie. Dat besluit hebben de ruim driehonderd boeren, die gisteren in *De Pleats* in Burgum waren, genomen. Volgens voorzitter Bertus Faber van Veenwouden zullen in eerste instantie alle mogelijkheden, die *Noord-Nederland* te bieden heeft, worden bekeken. Eerst daarna komt ontvlechting aan de orde. Yde Hellinga uit Aldtsjerk (1,7 miljoen kilogram melk) heeft voor *De Foarutgong* bedankt en, naar wordt aangenomen, voor *Nestlé* in Scharsterbrug gekozen.

Evenals een avond eerder in Leeuwarden, werd gisteravond ook in Burgum veel kritiek geleverd op *Noord-Nederland*. Niet alleen op de directie, maar ook op het bestuur, aldus Faber. „Ik kin my dat ek bêst foarstelle”. Hij voegde eraan toe dat veel boeren, die nu contacten hebben met andere zuivelcoöperaties dan wel met particuliere fabrieken, in meerderheid hebben besloten de voorstellen van *Noord-Nederland* af te wachten.

De Foarutgong heeft nog niet de route aangegeven die zal worden gevolgd als de voorstellen van *Noord-Nederland* onvoldoende blijken te zijn. Men heeft de keus: of zelfstandig verdergaan, of samengaan met de vroegere deelgenoten van de Frico. De Foarutgong-boeren hebben samen ruim 200 miljoen kilogram melk. In het gebied staat de kaasfabriek van Burgum.

In het Domo-gebied zegt men minder last van onrust te hebben. Toch is daar procentueel gezien meer melk weggegaan dan in Friesland. Van de deelgenoten van de *CCFriesland* hebben de Domo-leden 3 procent minder melk geleverd en de Frico-leden 2.2 procent. Morgen beleggen de leden van de *Novac* in Emmeloord een buitengewone vergadering.
(niets over gevonden)

Vakbondsbestuurder D. Heinen over crisis bij *Noord-Nederland*

Van onze correspondent

WOLVEGA/LEEWARDEN - Terwijl het de overgebleven melkveehouders beter lijkt te gaan dan ooit, maakt de noordelijke zuivelindustrie één van de ergste crises door tot dusver. Vooral bij de Friese boeren is de ontevredenheid over met name de melkprijs van '*Noord-Nederland*' zo groot, dat het gevaar van algehele verbodskeling van de noordelijke zuivel levensgroot is. Een triest perspectief voor een onderneming die kort geleden middels een fusie met *ccFriesland* nog hoopte na het Zwitserse **Nestlé** de grootste zuivelonderneming van de wereld te worden.

● Bestuurder Dick Heinen van de Voedingsbond FNV voor de melkfabriek 'De Takomst' in Wolvega.
(Foto: Catrinus van der Veen - PENN)

De afbrokkelen van '*Noord-Nederland*' is volgens districtsbestuurder Dick Heinen van de Voedingsbond FNV al enige tijd aan de gang en hij huldigt de mening dat dezelfde boerenbestuurders die nu dreigen met uittreden daar door het instandhouden van een onwerkbaar bestuursstructuur mede schuldig aan zijn. De meeste boeren die melk leveren aan '*Noord-Nederland*' zijn lid van één van de acht 'oude' coöperaties die na de fusie van de Frico en de Domo op 17 december 1982 gewoon zijn blijven bestaan.

Deze 'getrapte' fusie heeft volgens Heinen de besluitvorming bij '*Noord-Nederland*' zeer ernstig belemmert en maakt het nu ook mogelijk dat '*De Takomst*', na de Domo de grootste 'dochtercoöperatie van *Noord-Nederland*', kan dreigen met uittreden. "Het is een gevecht over de hoofden van de werknemers heen, dat kunnen we als bonden niet zomaar laten passeren." Toch ziet vakbondsbestuurder Heinen een mogelijk lichtpuntje. "Als het de bedoeling van *De Takomst* is om de bestuursstructuur van *Noord-Nederland* te doorbreken om er één vereniging van te maken met een helder beleid, dan kunnen we er wat mee."

Ook de CBTB zegt te hopen op een 'nieuwe structuur'. Voorzitter P. Miedema van de Friese CBTB had gisteren met collegabestuurders van standsorganisaties in Groningen, Friesland en Drenthe een gesprek met het bestuur van '*Noord-Nederland*' om zich te laten voorlichten over de problemen. "*Noord-Nederland* is nog altijd geen eenheid met een daadkrachtige organisatie, zoals een dergelijk bedrijf dat nodig heeft," luidt zijn conclusie.

Ongerust

Gedeputeerde Staten van Friesland maken zich ongerust, maar kunnen nauwelijks meer doen dan hun mening geven, "De noordelijke zuivel dreigt zo achterop te raken bij de landelijke en Europese ontwikkelingen," aldus GS in een gemeenschappelijke verklaring. Een fusie tussen *ccFriesland* en een sterk *Noord-Nederland* is volgens GS noodzakelijk indien Friesland het centrum wil blijven van de noordelijke zuivelindustrie. Deze fusie staat op dit moment op losse schroeven. *ccFriesland* wil dat *Noord-Nederland* eerst de problemen in eigen huis oplost.

Eén organisatie met nieuwe mensen, een duidelijk beleid en een goed investeringsplan heeft volgens Heinen nog altijd de beste papieren. Heinen betreurt de huidige gang van zaken omdat zijns inziens '*Noord-Nederland*' juist op de goeie weg is. 'De marktstrategie is veranderd, en dat heeft meteen zijn vruchten afgeworpen. Er zijn meer eigen producten met een planmatige aanpak en er is meer aan de kaas verdiend.'

Moeite

Dick Heinen heeft er moeite mee om het plan van sommige leden van '*De Takomst*' om in zijn geheel uit '*Noord-Nederland*' te treden serieus te nemen. "Als men dat doet met het idee in het achterhoofd dat er een hogere melkprijs inzet zal men van een koude kermis thuiskomen," stelt hij. "*De Takomst* zal nooit een *Goede Verwachting* worden. De fabrieken en de bedrijfsstructuur zijn dermate veranderd dat er flink geïnvesteerd zou moeten worden. Daardoor komt de melkprijs onder druk, waardoor de boeren toch nog weglopen naar de vrije fabrieken of een particulier."

Ook het ontvlechten van '*Noord-Nederland*' in een Fries en een Drents/Gronings stuk lijkt hem geen goed idee. "De Frico-organisatie is de laatste jaren logistiek en commercieel goed ingesteld op het geheel van *Noord-Nederland*. Het is geen haalbare kaart. En als de boeren toch menen dat ze moeten doorzetten komen er acties."

Leeuwarder Courant 1989-04-29

Vooruitzien in wrok

(KAF EN KOREN WILLEN STEGINGA)

DE DREIGEMENTEN van enkele coöperatieve verenigingen die mede *Noord-Nederland* vormen. hebben iets van die van de veldheer, die zei: "Voorwaarts kameraden. Wij trekken terug " Wat voor die verenigingen geldt, gaat ook op voor de voorzitter van *Noord-Nederland*. Geert de Jong en voor directeur Wiebren Boersma. Zij zien, om met John Osborne te spreken, om in wrok. Iedereen bij *Noord-Nederland* schijnt spijt te hebben. De een omdat hij ooit zijn handtekening heeft gezet onder iets dat op den duur een fusie moest worden, de ander omdat hij ooit heeft meegewerkt aan de ontmanteling van de Friese Zuivelbond.

De bestierders van *Noord-Nederland* staan voor een onmogelijke taak. Zij moeten in een paar weken doen wat hun in zes jaar niet is gelukt: perspectief bieden en het vertrouwen bij de boeren terugwinnen. Dat kan alleen via de kannibalistische methode van koppen tellen en koppen snellen.

Het bedrijfsresultaat krik je natuurlijk niet in een zucht en een scheet op tot het vrije-fabrieks-niveau. Is het vertrek van drie directeuren voldoende? Kan men volstaan met het aanstellen van Geert Cnossen als, voorzitter? Of moet Wiegel er zelf aan te pas komen? Het provinciaal bestuur is per slot van rekening ook verontrust na door de standsorganisaties op de hoogte te zijn gesteld. Die standsorganisaties zelf zijn het ook, evenals de werknemers.

Ach, wie is niet verontrust. Hoe meer verontrusting. hoe groter de chaos, des te eerder komt er licht aan de einder. Zo pleegt dit soort processen zich te voltrekken. Tenminste elders. Hier ligt het even anders. De Frico-ploeg en de Domo-ploeg hebben elkaar van meet af aan gewantrouwd. Zoiets los je niet op met een helder, perspectiefrijk plan.

De Friese leden van *Noord-Nederland* voelen er wel wat voor om de coöperatie te splitsen in een Fries en een Gronings-Drents deel. Dan ben je tenminste van die stammentwisten af. Nog liever zou *De Takomst* zien dat *De Goede Verwachting* in Workum eens een balletje over eventuele samenwerking opwierp. Het Friese deel moet er wel voor zorgen niet weer in de oude Frico-situatie terecht te komen. Die laat zich namelijk beschrijven als een streekroman met pikante details. Op het moment dat *Noord-Nederland* werd gesticht, vonden ze bij de Frico in Oosthuizen machines die al een jaar in het krat stonden en nog nooit waren uitgepakt Dit ter illustratie.

Het is wel zaak, dat zo'n ontbinding door alle partijen wordt beleden. In Friesland heerst onrust, in Groningen eveneens, zij het vooral in het Ommelander gebied, maar in Drenthe is het vrij kalm volgens bestuurslid Machiel Sol. De onrustige Friese boeren drijven de Domo-boeren in een steeds comfortabeler positie. Ze slaan het Friese gedoe met belangstelling gade “Wij moeten maar eens zien, dan kunnen wij altijd nog eens kiek'n”. Zij hoeven niet zo nodig. Als de Friese boeren *Noord-Nederland* uiteen willen rafelen, zullen zij hun medewerking weigeren en draait Friesland voor de grootste brokken op Friesland is dan de eisende partij en die is altijd duurder uit.

Drenten zijn boere-slim. Bijna net zo slim als de boeren die nu *Noord-Nederland* verlaten. Die kunnen, voorzover zij lid zijn, weg na betaling van het uittegeld, zijnde zo'n 7,5 cent per kilogram melk. Hoe meer boeren er nu weggaan, hoe slechter het wordt voor de overblijvers. Zij kunnen bij een ontvlechting van *Noord-Nederland* niet volstaan met alleen uittegeld. Zij blijven met de boedel achter. 3000 man.

Ontbinding

DE TOP VAN NOORD-NEDERLAND. in casu Geert de Jong en Wiebren Boersma. heeft op de vergadering van de Zuivelbond geklaagd over het gebrek aan saamhorigheid in de noordelijke zuivelwereld. De platformfunctie, die een zuivelbond zou kunnen vervullen, is afgekald Dat is de volstrekte waarheid. Jammer alleen, dat het juist *Noord-Nederland* is geweest die de zuivelbond heeft uitgekleet. Eerst het technische en administratieve apparaat en vervolgens werden de tanden gezet in het platform.

Een schrijnend voorbeeld daarvan was dat de toespraak van Geert de Jong (hij is ook voorzitter van de Zuivelbond) onbecommentarieerd de vergadering doorliep. Hij gaf de ene voorzet na de andere, van alle kanten had erop kunnen worden geshoten, maar de bondsleden hoorden het aan en lieten het gaan.

Noord-Nederland, zo zei De Jong, heeft gekozen voor een breed assortiment, de vrije fabrieken voor kaas. Kaas kent een uiterst vriendelijke markt en laat zich goed betalen. Dus betalen die vrije fabrieken een hogere melkprijs uit. Dat verhaal klopt niet.

Uit het overzicht van het *weekblad Boerderij* van 18 april blijkt namelijk, dat fabrieken die niet vrijwel uitsluitend kaas in hun assortiment hebben, toch een hogere melkprijs uitbetalen dan *Noord-Nederland*. De speciaal-produktenfabriek Heino Krause (tweevijfde melk van eigen boeren, drievijfde bijkoop) komt bijna anderhalve cent hoger uit dan *Noord-Nederland*.²³ Hovo in Raalte (de helft kaas, de helft poeder) komt ook ruim een cent boven Noord-Nederland uit. Het verschil met De Kievit in Meppel (de helft kaas en de helft speciaalprodukten) is nog groter.

23 Nu, vele jaren later terugkijkend een ongelukkig voorbeeld, dit gezien de in 1991 ontdekte frauduleuze handelingen.....begonnen in 1988, met als doel de grote verliezen te verdoezelen! (ZHN.)

Het wonderlijke van dit alles is dat ook de veehouders van *Noord-Nederland* een prima melkprijs hebben gekregen. De prijs is nog nooit zo hoog geweest en het komende melkprijsjaar zal dat waarschijnlijk opnieuw het geval zijn. “Afbraak uit weelde,” zo zei Geert de Jong terecht. In de akkerbouw is het allemaal kommer en kwel en daar kan een grote coöperatie als de ZPC zich moeiteloos staande houden. Bij armoede blinkt het perspectief namelijk eerder dan bij welvaart. Akkerbouwers kunnen samen te keer gaan tegen de boze overheid, veehouders zoeken de vijand in eigen gelederen. Zo'n strijd is pijnlijk en leidt per definitie tot verdeeldheid.

Leeuwarder Courant 1989-05-03

Fusie tussen *CCFriesland* en *Noord-Nederland* van de baan

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De fusie tussen de zuivelcoöperaties *Noord-Nederland* en *CCFriesland* in Leeuwarden is van de baan. Gisteren heeft het bestuur van *CCFriesland* dat besluit unaniem genomen, zo zei desgevraagd woordvoerder Douwe Tamminga. Beide bedrijven gaan op eigen kracht verder. *CCFriesland* laat zich daarbij onder andere leiden door het rapport dat het adviesbureau Mc Kinsey in Amsterdam in juni vorig jaar heeft uitgebracht.

Vanmorgen is het besluit van het bestuur van de *CCFriesland* aan ondernemingsraden en vakbonden meegedeeld. Gisteravond is men bij *Noord-Nederland* al op de hoogte gebracht. Een deel van het bestuur van *CCFriesland* maakt ook deel uit van het bestuur van *Noord-Nederland*.

Een fusie tussen deze beide coöperaties zou een succes kunnen worden wanneer aan een paar voorwaarden zou kunnen worden voldaan. Er moest voldoende perspectief zijn; op korte termijn moest een concurrerende melkprijs kunnen worden uitbetaald; er moest een eensluidende visie zijn en er moest een hechte vertrouwensbasis zijn met de bij de fusie betrokken boeren. Het bestuur van *CCFriesland* heeft geconcludeerd dat aan die voorwaarden op dit moment onvoldoende kan worden voldaan. Zoals bekend, heeft *Noord-Nederland* een melkprijs uitbetaald, die lager is dan die van de andere deelgenoten van *CCFriesland*. Dat heeft geleid tot onrust in die coöperatie. Op het moment dat die onrust naar buiten kwam werd al de conclusie getrokken dat een fusie met *CCFriesland* op dit moment moeilijk zou worden.

Voorzitter Geert Cnossen van *De Takomst* en tevens bestuurslid van *CCFriesland* zei op een buitengewone ledenvergadering vorige week maandag in Leeuwarden, dat men de boeren op dit moment niet met een groot fusieproces moet opscheppen. Er moest eerst orde op zaken worden gesteld in *Noord-Nederland*.

In het juni-rapport van Me Kinsey („Uitzetten koers voor jaren negentig”) staat onder andere dat *CCFriesland* moet trachten de marktpositie in de Europese Gemeenschap te versterken. Daar zal men nu vooral aan werken.

Uitstel van zuivelfusie moet geen afstel worden

Voorzitter De Jong Noord-Nederland:

LEEUWARDEN Het nu niet doorgaan van de fusie tussen de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* en de topcoöperatie *CCFriesland*, moet niet leiden tot een definitief afstel. Dat is de reactie van Noord-Nederland-voorzitter Geert de Jong op het besluit van het bestuur van *CCFriesland* om thans van verdere samenwerking af te zien. „Wy moatte geunstiger tiden ófwachsje”. zo zei De Jong vanmorgen

In de tussentijd moeten volgens De Jong beide ondernemingen rekening met elkaar blijven houden, anders worden er op verkeerde plaatsen investeringen gedaan. Dat zou schadelijk voor beide partijen kunnen zijn. Het afblazen van de fusie kwam voor De Jong niet als een verrassing. Hij en anderen hadden al een keer, hun twijfel uitgesproken. Volgens hem hebben zowel zakelijke als gevoelsargumenten een rol gespeeld. Bovendien hebben de besprekingen te lang geduurd en is de zaak op het laatst te lang blijven liggen. Die onduidelijkheid is nu opgeheven en daar is De Jong wel blij mee.

Het definitief afzien van de fusie tussen *Noord-Nederland* en *CCFriesland* zou Douwe Hattinga, directeur van de *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde, een deelgenoot van *CCFriesland*, nog het meest aanspreken. *CCFriesland* neemt in het Noorden een specifieke positie in en moet als international worden bestuurd. Volgens hem gaat dat laatste moeilijker, wanneer het bedrijf een onderdeel van een groter geheel uitmaakt. „Dat ik bin der wol bliid mei.”

‘Heel kwalijk’

„Het is een heel kwalijke zaak”, vindt Henk Amperse van de Industrie- en Voedingsbond CNV. „Kijk, een fusie was niet noodzakelijk geweest, een vorm van samenwerking wel. Als dat nu allemaal van de baan is, is dat uiterst kwalijk. Men bewijst daarmee de Friese zuivel geen dienst. Als ieder voor zich het moet redden, kom je op termijn achterop.”

„Dat het besluit unaniem genomen is, dat is nog interessanter”, zo reageerde Dick Heinen van de Voedingsbond FNV. „Dat houdt dus in dat de vrije fabrieken de fusie ook niet zien zitten en dat betekent dat de deelgenoten van *CCFriesland* de opdracht hebben een continuïteitsbasis voor dit bedrijf te zoeken. Zij hebben toch gezegd dat een fusie moest worden onderzocht om het bedrijf veilig te stellen en daarmee het risico van de noordelijke zuivel te spreiden?”

Heinen: „Het probleem bij *CCFriesland* zal zich nu in alle hevigheid openbaren. Het bedrijf komt verder onder druk te staan. Er is sprake van een mono-cultuur, men heeft zich te veel op de condens geworpen, een produkt dat in de laatste fase van zijn levenscyclus verkeert. Een vorm van samenwerking met Noord-Nederland zou voor de hele noordelijke zuivel winst hebben betekend.”

Volgens de vakbondsman hebben „politieke, emotionele en boeren-politieke argumenten een rol gespeeld. Met politieke argumenten kun je nog een kant uit, maar boeren-politiek, hield in dat men vastliep in de oude culturen. Nee, ik ben er zeker van dat andere dan zakelijke motieven een rol hebben gespeeld”.

Verstandig

Pé Miedema, voorzitter van de Friese CBTB en woordvoerder van de Friese landbouworganisaties vindt het uitstel op dit moment verstandig. *Noord-Nederland* moet eerst orde op zaken

stellen in eigen huis „wol men in oanfalliger partner wèze. Ik ha begrepen dat dèr no hurd oan wurke wurdt”.

Miedema is er bijna zeker van dat uitstel geen afstel betekent. De investeringen bij Noord-Nederland zullen afhangen van de investeringen bij *CCFriesland* en omgekeerd. „De fuzje mei in jier utsteld wurde, mar dan rinne jo der wer tsjinoan.”

Leeuwarder Courant 1989-05-18

Resultaat CCFriesland omlaag

Vrijval WIR en deelnemingen krikken rest

LEEUWARDEN - Ondanks het feit dat ccFriesland 1988 heeft afgesloten met een exploitatiesaldo van *f*6,4 miljoen, is het bedrijfsresultaat aanmerkelijk lager dan in 1987. Toen schoot er aan het einde evenwel *f*908.000 over. De *f* 5,5 miljoen die er nu meer is, is vooral te danken aan de eenmalige vrijval van investeringspremies (WIR) en aan het positieve resultaat van de deelnemingen. Uit de verlies- en winstrekening blijkt dat „het resultaat uit de gewone bedrijfsuitoefening na belastingen” vorig jaar *f*1,6 miljoen bedroeg, tegen *f* 4,2 miljoen een jaar eerder.

De vrijval van investeringspremies heeft de CCFriesland *f*21,3 miljoen opgeleverd. Door die inkomsten kon onder andere een waardevermindering van de weiapparatuur (de weiprodukten worden nu door de deelgenoten gemaakt) en „de duurzame onderbezetting van de blikmelkafdeling” van samen *f*15 miljoen worden bekostigd. In 1987 gaven de deelnemingen nog een verlies te zien van *f*3,6 miljoen, dit jaar hebben ze een bijdrage aan het resultaat geleverd van *f* 1.9 miljoen.

De directie vindt dat er na de reorganisatie (in Leeuwarden verdwenen onder andere 550 arbeidsplaatsen) en uitbreiding en versterking van de buitenlandse deelnemingen, sprake is van een bevredigend resultaat. In de tweede helft van vorig jaar is door het verdwijnen van de interventievoorraden de prijs van de melkgrondstoffen aanzienlijk gestegen. De invloed daarvan was in 1988 nog beperkt, „maar zal zich vooral in 1989 doen gevoelen”.

Voor dit jaar houdt men rekening met duurdere melk op de wereldmarkt. Vooral de buitenlandse deelnemingen zullen zich veel moeite moeten getroosten om de produkten tegen hogere prijzen te kunnen verkopen. De wereldeconomie neemt evenwel toe, aldus de directie, en dus moeten die prijsaanpassingen kunnen worden doorberekend.

Voor de vestigingen in Nederland (Leeuwarden, Groningen en Hoofddorp) houdt men vooral rekening met positieve resultaten van de export. Veel aandacht zal worden besteed aan de positie van het concern op de Westeuropese markt.

Wat betreft de CCFriesland in Leeuwarden konden door het besparen op kosten en het doorvoeren van prijsverhogingen betere marges worden gerealiseerd. De omzet in Nederland daalde evenwel van *f* 304 miljoen naar *f*275 miljoen. De markt voor koffiemelk bleef stabiel. ccFriesland kwam vorig jaar met twee nieuwe produkten op deze markt: koffieroom en 'light-koffiemelk' *Balance*. De ontwikkeling daarvan wordt bevredigend genoemd. Het marktaandeel van de chocolademelk Choq groeit en de afnemers reageren ook positief op de zuivel-frisdrank Cheers, eveneens een nieuw produkt.

De relatief kleine afdeling kindervoeding ontwikkelt zich naar tevredenheid. Bestaande marktposities werden verstevigd, terwijl ook de basis werd gelegd voor nieuwe activiteiten in Nederland zelf en in Singapore. De grondstoffen voor ijs en milkshakes, die vanuit Hoofddorp worden verkocht, deden het goed vorig jaar. Dit jaar gaat men ook de Britse markt op. De prijzen van apparaten voor ijsbereiding (ook in Hoofddorp) stonden onder druk.
[volgt omzet per land.....niet opgenomen]

Van de omzet werd 16 procent (18) in Nederland gehaald. 30 procent (29) in de rest van Europa. 13 procent (15) in Afrika, 38 procent (35) in Azië en 3 procent (3) in Amerika. In Leeuwarden werd 409 miljoen kilogram melk verwerkt (457), in Groningen 122 miljoen (116), in Appeldorn 320 miljoen (231) en bij derden 73 miljoen (61). Aan wei werd in Leeuwarden 585 (529) miljoen kilogram verwerkt.
[....]

Leeuwarder Courant 1989-05-19

Voortrekkersrol van ccFriesland steekt Noord-Nederland Voorzitter De Boer: 'Tijd van praten is voorbij'

LEEUWARDEN – De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft gisteren in de deelgenotenvergadering duidelijk laten blijken bezwaren te hebben tegen de voortrekkersrol, die *ccFriesland* in de noordelijke zuivel naar zich toetrekt. Dat streven van *ccFriesland* werd met verve gebracht: de Europese markt opgaan met produkten met een hoge toegevoegde waarde naast het produceren van condens. Op verschillende punten dreigt *ccFriesland* daarmee nog meer dan nu al het geval is in het vaarwater van *Noord-Nederland* terecht te komen. Daarom wil *Noord-Nederland* de voorstellen van *ccFriesland* eerst ook nader bekijken. De vrije fabrieken staan in beginsel achter het streven van *ccFriesland*.

Alle deelgenoten (*Noord-Nederland*, *De Goede Verwachting*, *De Zuid Oost Hoek*, *De Twee Provinciën* en *Huisternoord*) gaan zich overigens de komende tijd beraden over een aantal voorstellen van het *ccFriesland*-bestuur. Die houden onder andere in, dat *ccFriesland* voor de melk van die deelgenoten de algemeen geldende voorschotprijs betaalt, eventueel aangevuld met een eigen nabetaling, die gerelateerd is aan het resultaat van de topcoöperatie. Die nabetaling hoeft niet dezelfde te zijn als die de fabrieken zelf aan de boeren uitbetalen.

Voorts wil *ccFriesland* de aansprakelijkheid van de deelgenoten beperken. Een voorstel is ook om de verplichting aan te gaan lange tijd melk aan de topcoöperatie te leveren. Het gaat daarbij om 400 miljoen kilogram per jaar. Van die plas moet 70 procent komen van *Noord-Nederland*.

ccFriesland wil dat de noordelijke zuivel een stevige positie veroverd in de EG. Wat de eigen inbreng betreft gaat dat streven vooral gepaard met het onder eigen merk op de markt brengen van nieuwe produkten. Men gaat dat alleen of samen doen met ondernemingen in het buitenland. Een van de pijlers is namelijk het 'tot meerwaarde brengen van de noordelijke kennis'.

„Minder regels, meer mandaat voor de mensen, die de onderneming moeten trekken”, zei voorzitter Boven de Boer gistermiddag op een persconferentie. „De tijd van praten is voorbij. Het is nu tijd om daden te stellen. Daarbij moeten wij goede afspraken met collega's, die ook je concurrenten kunnen zijn. Niet alleen in het Noorden, maar in de hele EG.”

Over de tot dusver mislukte fusie met Noord-Nederland liet directeur ir. Arie Kranendonk zich voorzichtig uit. „Ik denk dat wij op dit moment niet onderhuids verdergaan, maar ik kan mij niet uitlaten over de duur van de periode waarin er op dit gebied niets gebeurt.”

Volgens Kranendonk gaat *CCFriesland* 1989 afsluiten met een positief resultaat van *f*20 miljoen. „Wij zullen volledig slagen in het weer terugbrengen van *CCFriesland*. Als wij nu zeggen dat dat lukt, zijn wij daar tamelijk van overtuigd, anders zeg je zoiets niet in mei.

Voorzitter De Boer zei, dat het commercieel eigen vermogen van *CCFriesland* vorig jaar in feite met *f*8 miljoen is gestegen. Een rapportcijfer voor het reilen en zeilen in 1988 vond hij moeilijk te geven, maar Kranendonk voegde er aan toe, dat de onderneming er eind vorig jaar beter voor stond dan eind 1987.

In 1988 heeft het bedrijf in wezen ‘nul-plus’ gedraaid’, zei Kranendonk. Van de 550 mensen, die in 1988 en 1989 moesten afvloeien, zijn er nu nog slechts 100 in het bedrijf. Die reorganisatie moet leiden tot een besparing van *f* 35 miljoen. waarvan nu al *f* 30 miljoen is gerealiseerd. In de niet-personele sfeer moet in die twee jaar *f* 16 miljoen worden bespaard, daarvan is men de *f* 10 miljoen al gepasseerd.

Leeuwarder Courant 1989-05-19

Noord-Nederland: Snijden zonder mes

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

NOORD-NEDERLAND heeft met het aantrekken van drie topmanagers uit het internationale commerciële milieu gekozen voor een zachte aanpak. Iedereen en alles wordt gespaard, er worden geen spijkers met koppen geslagen. De drie adviseurs krijgen de opdracht opnieuw het wiel uit te vinden. In een stapel rapporten ligt de koers voor een modern marktgericht beleid al verankerd. Kennelijk is het nu nog steeds nodig dat anderen moeten zeggen wat men zelf niet aandurft. „De centrale doelstelling is om te komen tot een efficiëntere en meer hoogwaardige organisatie”, zo staat het in de gistermiddag uitgegeven verklaring. Daar zijn betere, zij het drastischer middelen voor nodig.

Het centrale punt bij *Noord-Nederland* is dat de veehouders onvoldoende vertrouwen in deze coöperatie hebben. Niet alleen de veehouders hebben dat, ook de vakbonden spreken regelmatig dat oordeel uit. Op het moment dat een dergelijk tekort zich manifesteert, komt de argwaan tot ontplooiing. Niets en niemand deugt meer. Achter elke maatregel ziet men beren en spoken. Rationalisatie in de kaas- en consumptiemelksector zullen worden doorgezet, aldus staat er geschreven. Dick Heinen en Henk Amperse - de vakbondsmannen, die Noord-Nederland in hun portefeuille hebben - staan direct op scherp als ze zoiets lezen.

De besturen van de onderliggende coöperaties hebben gisteren een dag vergaderd, geschorst en weer vergaderd, om een middel te vinden uit de impasse te komen. Zij hebben het niet aangedurfd een kerel uit te maken en een daad te stellen. Weer adviseurs. weer uitstel van de perspectief biedende beslissing. Over twee maanden zullen er plannen op tafel worden gelegd om het rendement te verbeteren.

De besturen hebben een kans voor open doel laten liggen. Ze hadden het lef moeten hebben om te zeggen: jammer, maar het is ons na zes jaar *Noord-Nederland* niet gelukt er een krachti-

ge organisatie van te maken. Ze hadden nu als eerste daad de juridische fusie aan de orde moeten stellen. Na twee jaar praten daarover zal er toch wel ergens een model klaarliggen, mag men veronderstellen.

Op dat moment hadden de boeren kunnen kiezen welke bestuursleden men had willen houden en welke men had willen lozen. Het is onzin om te zeggen dat alle bestuursleden moeten opkrassen. De boeren hadden alleen de kans moeten krijgen een frisse wind door de vermolmde structuur te laten waaien. Dat lucht op.

Zitvlees en pluche-gehechtheid zijn evenwel eigenschappen die niet vreemd zijn voor organisaties in de landbouw. Wie sterk is en krediet heeft komt vanzelf terug, wie dat niet heeft verdwijnt. Op die manier leg je bovendien in één beweging de verantwoordelijkheid waar die hoort in een coöperatie: bij de boeren.

De zachte aanpak waar men nu voor heeft gekozen leidt tot melkverlies en niet tot een onmiddellijk herstel van vertrouwen bij de boeren. Al weer externe adviseurs, alsof er in de loop van de afgelopen jaren al niet genoeg zieners hun auto's op de Leeuwarder Hemrik hebben geparkeerd. Die nieuwe zieners moeten twee produktgroepen vormen. Kortgeleden stond in het fusierapport voor het samengaan met ccFriesland nog dat er naar vier produktsectoren moest worden gekeken Ach ja, zo kan men een tijdje doorgaan. maar daar mee trek je weifelende boeren niet over de streep.

Gevaar

DOOR DIT UITSTEL van ingrijpende beslissingen ontstaat voor *Noord-Nederland* een gevaar. Deze week liet CCFriesland weten hard op weg te zijn naar betere tijden. Voorzitter Boeven de Boer sprak met verve en gedrevenheid over de nabije toekomst. CCFriesland gaat zich meer en meer op de Europese markt begeven met produkten die *Noord-Nederland* al heeft of eigenlijk ook zou moeten hebben. Wie koffie drinkt heeft de keus uit een wolkje van de *ccFriesland* of een vlokje van *Noord-Nederland*. Wie jong is en fris wil drinken kan kiezen uit Cheers van *ccFriesland* of Yor van *Noord-Nederland*.

Dat elkaar overlappen dreigt hand over hand toe te nemen. *ccFriesland* zit op de toer van produkten met een hoge toegevoegde waarde. (Dat is overigens niet hetzelfde als winst. Daar weet men bij de toetjesfabriek van *Mona* in Woerden over mee te spreken). *Noord-Nederland* denkt aan 'uitbreiding van de speciaalproduktenactiviteiten'. De kans dan men elkaar raakt in de markt is groot en wordt alleen maar groter.

Het is opmerkelijk en aan de buitenstaander niet meer uit te leggen dat Noord-Nederlanders in het CCFriesland-bestuur op het gaspedaal drukken en in het eigen bestuur de voet bij de rem houden. Geen wonder dat Noord-Nederland-voorzitter Geert de Jong even bedenktijd vroeg toen hem de plannen voor de grondwetswijziging van *ccFriesland* werden aangezegd. Wel een wonder was het dat in diezelfde vergadering Bertus Faber van de Noord-Nederland-coöperatie *De Foarútgong* meteen bereid was zijn goedkeuring te geven, evenals de Noord-Nederlandbestuurders in het CCFriesland-bestuur. De Jong kreeg er even van langs van ccFriesland-voorzitter Boyen de Boer, ook lid van het bestuur van Noord-Nederland.

Het illustreert nog eens ten overvloede de noodzaak dat Noord-Nederland in de allereerste plaats orde op zaken moet stellen in eigen huis. Daar ligt de kern van het probleem. Met het verschuiven van die beslissing naar het najaar bewijst men de boeren een slechte dienst. De boeren van Noord-Nederland zitten niet te wachten op nieuwe adviseurs, de boeren zitten op maatregelen te wachten. Een van die maatregelen is bij voorbeeld de 'definitieve samen-

stelling van de directie'. Kortgelen werd al een wijziging aangekondigd, maar die is niet doorgevoerd. Die is nu ook naar het najaar verschoven.

De huidige directie struikelt herhaaldelijk over de structuur van de organisatie. Niet aller ogen zijn namelijk gericht op Kwatta. Voorlopig hobbelt men op deze manier nog een tijdje door. Maandelijks komen het bestuur van een onderliggende coöperatie bijeen. Veelal neemt een directielid deel aan dat overleg.

Zo'n directeur geeft dan tekst en uitleg. Als er vragen komen over zaken die niet lopen zoals ze hadden moeten lopen. zal zo'n directeur de menselijke kant van zijn wezen naar voren halen en zeggen dat het niet aan hem heeft gelegen, maar aan een ander. Zeg nou zelf, je gaat als directeur van *Noord-Nederland* toch niet aan je bestuur vertellen dat het jouw schuld was dat onlangs de kaasnotering met twee dubbeltjes, naar beneden ging, al lag dat wel aan Noord-Nederland (en aan DMV-Campina) Op die manier wordt er verontrusting warm gehouden en groeit de argwaan. En dat gaat al veel te lang.

Nieuwsblad vh Noorden 1989-05-20

Noord-Nederland' in de problemen

Zuivelbedrijf vraagt hulp topmanagers

Van onze correspondent

LEEWARDEN - Drie topmanagers uit het internationale bedrijfsleven moeten bij zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* binnen twee maanden een programma ontwerpen voor het verbeteren van rendement en organisatie. De besturen van *Noord-Nederland* en haar zogenaamde A-leden (deelgenoten) hebben hier gisteren na een acht uur durende marathonvergadering mee ingestemd.

Drastische maatregelen zijn bij de *FRICO/DOMO* geboden, omdat het concern te maken heeft met een gestage uittocht van ontevreden veehouders.²⁴ De belangrijkste klacht van de boeren betreft de melkprijs van *Noord-Nederland*, die al enkele jaren achterblijft bij die van de „vrije-fabrieken” in het noorden.

„Wij willen vooral het slechte imago van *Noord-Nederland* bij de boeren doorbreken.” zegt voorzitter Geert de Jong van de in zwaar weer verkerende coöperatie.

„Het weglopen van veehouders moet worden gestopt.” Het bestuur van *Noord-Nederland* hoopt het bedrijf slagvaardiger te maken door de top met 60 medewerkers in te krimpen tot 20 mensen. Het concern zal verder moeten worden verdeeld in een kaas-divisie en een melk-, botter-, melkpoeder divisie die ieder winst verantwoordelijk worden.

Om de moeizame besluitvorming op bestuurlijk niveau te verbeteren staat *Noord-Nederland* een volledige juridische fusie voor, wat betekent dat de A-leden zoals de Drents-Groningse *DOMO* en de Friese *Takomst* zouden ophouden te bestaan. Het gevaar dat één van deze melkveehoudersverenigingen de coöperatie de rug toekeert is dan van de baan. Het voltooiën van de juridische fusie zou moeten worden bekrachtigd met de benoeming van een nieuw bestuur. De 2.000 betrokken boeren, die nu nog lid zijn van één van de "oude" coöperatie, mogen zich de komende dagen uitspreken over deze plannen.

24 Onderstrepingen door ZHN.

Indien nodig zal voorzitter De Jong persoonlijk proberen om sceptische veehouders te overtuigen van de plannen. „Het gaat erom dat de boeren weer vertrouwen krijgen in *Noord-Nederland*. De meeste veehouders hebben hun buik vol van alle adviesbureaus. Als we ze weten te overtuigen dat er nu ingrijpende maatregelen worden genomen, dan blijven ze wel.” Het bestuur van *Noord-Nederland* wil overigens nog niet kwijt wie met de drie topmanagers worden bedoeld.

Nieuwsblad vh Noorden 1989-05-20

ccFriesland neem afstand van Noord-Nederland

Van onze correspondent

LEEUWARDEN - Zuivelconcern ccFriesland wil dat de nauwe banden met de deelgenoten, waarvan *Noord-Nederland* de belangrijkste is, lossier worden. De coöperatieve zuivelonderneming wil in de jaren '90 met het oog op de Europese eenwording een zelfstandiger koers varen. “We willen minder regels en meer mandaat voor de mensen die de kar moeten trekken”. stelde ccFriesland-voorzitter Boven P. de Boer in Leeuwarden bij de presentatie van het jaarverslag over 1988. ccFriesland wil binnen Europa meer een sterkere merkposities verwerven. Daarbij wil het concern ook producten kunnen maken en verkopen, die mogelijk door deelgenoten als concurrerend worden gezien.

● Het hoofdkantoor van het zuivelconcern ccFriesland in Leeuwarden. (Foto: Archief NvhN)

Met deze uitspraken neemt het bestuur van ccFriesland nog meer afstand van met name *Noord-Nederland*, nadat enkele weken geleden al was besloten om op te houden met de fusiebesprekingen met de Noord-Nederland (Frico Domo). “De randvoorwaarden voor een succesvolle fusie waren niet aanwezig.” was het enige dat De Boer hierover kwijt wilde. Het afstoten van de weiverwerking moet dan ook worden gezien als de laatste concessie die ccFriesland aan met name haar grootste deelgenoot wil doen. Het ophouden van de weiverwerking zal in Leeuwarden overigens nog eens 100 arbeidsplaatsen extra kosten, naast de 550 die al door de ingrijpende reorganisaties verloren gingen. Het is de bedoeling dat de betrokken werknemers een andere functie krijgen aangeboden bij de deelgenoten of bij ccFriesland zelf.

De deelgenoten van ccFriesland moeten overigens nog instemmen met de wens van het zuivelconcern om vooral op de markt vrijer te kunnen handelen. ccFriesland zal eerst de voorstellen nader uitwerken voordat hier een besluit over wordt genomen. Directievoorzitter Arie Kranendonk toonde zich alvast optimistisch. Hij verwacht dat ccFriesland dit jaar weer een 'normale' winst maakt van 20 miljoen gulden. “We staan er aanmerkelijk beter voor dan een jaar geleden, we komen weer helemaal terug.”

Het concern hoopt met dit geld het gat te dichten tussen de melkprijs die ccFriesland betaalt en de melkprijs van beter draaiende deelgenoten. Dat verschil is momenteel 2,2 cent per liter melk. ccFriesland kan dit jaar nog rekenen op de aanvoer van 400 miljoen kilo melk via de deelgenoten tegen een vaste prijs.

Het uitbetalen van een hogere melkprijs moet er voor zorgen dat de melkaanvoer op peil blijft. Dat laatste zal moeilijk genoeg zijn door de gestage uittocht van ontevreden melkveehouders bij *Noord-Nederland*. Als deze coöperatie zelf minder melk krijgt, zal ze ook minder melk ter beschikking stellen aan ccFriesland. ccFriesland wil voor de jaren '90 een nieuwe, langlopende afspraak voor een vaste hoeveelheid van 400 miljoen kilo melk. Het bedrijf houdt er rekening mee dat daarvoor een concurrerende en dus hogere prijs betaald zal moeten worden dan nu.

Het bestuur van *Noord-Nederland* zal proberen om een oplossing te vinden voor de grote problemen waar de coöperatie mee kampt. Indien deze oplossing de veehouders niet overtuigt is het mogelijk dat nog veel meer boeren de *Noord-Nederland* de rug zullen toekeren, waardoor ook de melkaanvoer van ccFriesland wordt bedreigd.

Leeuwarder Courant 1989-06-03

Stork-topman Sickinghe leidt adviesraad bij Frico

Om problemen bij zuivelcoöperatie op te lossen

LEEWARDEN-Oud-Stork- topman jonkheer mr. Feijo Sickinghe wordt voorzitter van de raad van advies van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*. Hij geeft leiding aan een projectgroep, die binnen twee maanden een programma zal maken ter verbetering van het rendement en van de organisatie bij *Noord-Nederland*. In de raad van advies hebben verder zitting ir. Jan Kaptein, tot 1987 voorzitter van de raad van bestuur van Océ van der Grinten en Albert Reenders, algemeen directeur van General Cocoa Company Holland.

Voorzitter Geert de Jong van *Noord-Nederland* is ingenomen met het accepteren van de adviesfunctie door Sickinghe: „It is in man mei underfining yn it ynternasjonale bedriuwslibben, hy hat gesach en autoriteit. Dat is belangryk”. Bij Stork, waar hij 20 jaar in de raad van bestuur heeft gezeten, gaat Sickinghe door „als geen gemakkelijke vent”. Hij is geen centralistisch leider, maar meer iemand die vanaf de top directieven uitvaardigt. „Je moet in sterke mate delegeren en op hoofdpunten zaken vasthouden en overzien”, zo heeft hij zijn wijze van opereren eens omschreven.

Sickinghe was tot 17 mei voorzitter van de raad van bestuur van VMF-Stork, het concern dat onder zijn langdurige leiding werd omgevormd tot een renderend metaalbedrijf. Sickinghe zal in nauw overleg met directie en bestuur van *Noord-Nederland* een oplossing moeten aandragen voor de problemen bij deze zuivelcoöperatie. Voorop staat het voorbereiden van een juridische fusie tussen de acht in Noord-Nederland verenigde coöperaties.

Bij Noord-Nederland zal de raad van advies voorts vaart moeten zetten achter het marktgericht denken bij *Noord-Nederland*. Het drietal zal ook moeten werken aan de vorming van twee productdivisies (voor kaas en andere produkten). Al binnen enkele weken zullen de drie adviseurs met hun werkzaamheden beginnen. Voorzitter Geert de Jong verklaarde overigens dat er met de drie nog geen afspraken zijn gemaakt over honorering.

Onduidelijk is nog voor hoe lang de drie hun taken zullen uitvoeren. Het ligt in de bedoeling van *Noord-Nederland* om blijvend een raad van advies bij de onderneming te betrekken. De precieze uitwerking daarvan moet echter onderdeel zijn van de reorganisatie van de juridische structuur van de zuivelcoöperatie.

Winst coöperatie f 1.5 miljoen

Melkprijs *Noord-Nederland* niet omhoog

Van onze redactie economie

GRONINGEN - Ook volgend jaar zal de melkprijs van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* (Frico/Domo) vermoedelijk achterblijven bij die van de 'vrije' fabrieken in het noorden. Directie en bestuur trekken in het Jaarverslag 1988 voorzichtig de conclusie dat de melkprijs van dit jaar het niveau van vorig jaar kan evenaren. Een verhoging van de melkprijs zoals de boeren die voorstaan, zal er daarom waarschijnlijk niet inzitten.

De melkprijs van Noord-Nederland behoort overigens in vergelijking met andere grote coöperaties nog altijd tot de hoogste in het land. Afgelopen maanden ontstond er echter nogal wat commotie toen duidelijk werd dat *Noord-Nederland* de prijsachterstand op de kleinere regionale zuivelcoöperaties niet kon inlopen. Enkele boeren verlieten de coöperatie en anderen dreigden op te stappen.

Een onlangs geformeerde Raad van Advies zal nu met verregaande bevoegdheden proberen de uittocht van boeren te verhinderen. De vier zwaargewichten (ex-commissaris J.J. Kaptein van Océ-Van der Grinten, ex-topman jonkheer F.O.J. Sickinghe van Stork Machine Fabrieken, ex-lid van de Raad van Bestuur van Stork H.A.D. van den Boogaard en algemeen directeur A.J. Reeders van General Cocoa Compagny) hebben de opdracht gekregen maatregelen te formuleren om het rendement en de organisatie bij *Noord-Nederland* te verbeteren. De Raad van Advies blijkt overigens een instelling van permanente aard te zijn. Eerder zei de onderneming dat de Raad een tijdelijk karakter zou krijgen.

Winst

De winst van Noord-Nederland bedroeg vorig jaar 7.555.000 gulden. Daarmee zet het bedrijf de gestage winststijgingen van de afgelopen jaren voort. In het jaarverslag schrijft de coöperatie te verwachten dat de boeren over hun teleurstelling heenstappen en de melk aan de coöperatie blijven leveren. Zelfs als ze dat doen, zal dit vermoedelijk niet verhinderen dat de melktoevoer blijft dalen. Het afgelopen jaar raakte Noord-Nederland 38 miljoen kilo melk kwijt. Het totaal aantal ontvangen kilo's liep daarmee terug tot 2.102 miljoen. Die neergaande tendens doet zich al een aantal jaren voor: in 1983 bedroeg het aantal kilo's nog 2.551 miljoen, de jaren daarop nam de melkplas gestaag in omvang af.

In de cijfers over de verwerking van de melk valt vooral op dat er aanzienlijk minder melk verkaasd werd dan in het voorgaande jaar, 1.230 miljoen kilo melk in 1988 tegen 1.272 miljoen in 1987. Gezien de opmerking in het jaarverslag dat Frico haar kaasafzet in het binnenland vergrootte, lijkt de conclusie dat dit ten koste van de export ging niet misplaatst.

Directeur ir. Bernard Bijvoet:

***Noord-Nederland* in eerste deel '89 beter dan anderen**

DRONRIJP - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* heeft in de eerste periode van dit jaar beter gescoord dan de kleinere kaascoöperaties. Dat zei gistermiddag directeur ir. Bernard Bijvoet bij de presentatie van het jaarverslag in Dronrijp. Dat komt doordat andere produkten dan kaas het beter hebben gedaan. Hij voorspelde dan ook dat *Noord-Nederland* een hogere melkprijs zal uitkeren dan vorig jaar. Of de coöperatie daarmee in de buurt van de zogenaamde vrije fabrieken zal komen, wilde hij nog niet zeggen. „Op eigen kracht scoren wij in elk geval duidelijk beter dan vorig jaar”.

De eerste vier maanden is men boven de prognoses uitgekomen. In sommige gevallen zelfs boven de prognoses die voor driekwart van het jaar zijn gesteld. Voorzitter Geert de Jong zei dat de financiële resultaten tot nu toe dit jaar „zeer hoopgevend zijn. Dat is een welkome opsteker voor alle betrokkenen”.

Directeur ir. Bernard Bijvoet:
„Beter gescoord.”

De ontevredenheid bij de leden over het verloop van vorig jaar heeft ertoe geleid dat er sinds 1 januari van dit jaar zo'n 17 miljoen kilogram melk is weggegaan naar andere fabrieken. In totaal is het verlies 23 miljoen kilogram, maar daar zit ook de 6 miljoen bij van boeren die al eerder hebben bedankt.

Mede door de resultaten van begin dit jaar en vooral ook door de twee uur durende presentatie van de aanpak van de onlangs ingestelde raad van advies onder leiding van jonkheer Feyo Sickinghe had de gisteren gehouden ledenraadsvergadering volgens De Jong een veel beter verloop dan de voorgaande vergaderingen. „Er heerste een uitermate positieve stemming.”

Rust terug

De Jong zei dat de rust in de gelederen is teruggekeerd. „De voor ons liggende tijd dient te worden benut om duidelijkheid te scheppen en het pad voor de toekomst uit te zetten”. Voorop staat de vervolmaking van *Noord-Nederland*. Die zal onder andere gepaard gaan met een juridische fusie tussen de onderliggende coöperaties, met het permanent aan *Noord-Nederland* verbinden van een raad van advies en een verbetering van het beeld van de onderneming naar buiten. Het beeld dat nu door publicaties en geruchten is geschetst, vormt soms een schril contrast met de werkelijkheid, zo zei hij.

De hele onderneming heeft volgens hem de potentie een concurrerende melkprijs te behalen. Een doeltreffend beleid is noodzakelijk. „Het aanvaarden van een compromis of een verdrag kan niet worden geaccepteerd. Een te voorzichtige aanpak wreekt zich. Tezamen met enkele tegenvallers betekent het dan dat het resultaat achterblijft bij de concurrentie.”
Directeur Wiebren Boersma schroomde niet te zeggen dat *Noord-Nederland* op het gebied van produkten en merken de beste grote zuivelcoöperatie van het land is. Naast het eigen ver-

mogen (20,8 procent van het balanstotaal) beschikt men over een grote stille reserve. Die wordt gevormd door de merken. Ze zijn volgens hem 25 tot 30 keer de winst waard.

Succes

In Dronrijp werd gisteren min of meer officieel de proeffabriek voor kaasbereiding geopend. Die fabriek draait al enige maanden. Eerder dan men had verwacht heeft men al resultaat geboekt. Volgens directeur Wiebren Boersma hebben proeven uitgewezen dat de kostprijs in de kaasfabrieken van *Noord-Nederland* kan worden verlaagd en de smaak van de kaas verbeterd. Die vindingen worden reeds in de praktijk toegepast.

Leeuwarder Courant 1989-07-13

Melkprijs ZOH Oosterwolde dit jaar centen hoger

OOSTERWOLDE - Dit jaar lijkt wederom een prima jaar te worden voor de Friese zuivel. De *Zuid Oost Hoek* denkt de aangesloten melkveehouders over 1989 uiteindelijk een melkprijs uit te betalen. die enkele centen hoger ligt dan de 86,53. die over 1988 werd uitbetaald. De marktvooruitzichten zijn goed.

De kaasmarkt is volgens directeur Cees Visser nog nooit zo gunstig geweest. De kaasexport loopt prima en de Nederlandse voorraden zijn 6000 ton kleiner dan vorig jaar. De verwachting is dat de Leeuwarder kaasnotering binnenkort weer omhoog gaat. Vorig jaar begon die notering rond deze tijd aan een forse stijging tot boven de *f* 7. Nu staat de notering op *f* 6,70.

Nog dit jaar hoopt de ZOH met nieuwe kaassoorten op de markt te komen. Voorts heeft men nieuwe produkten voor de ultrafiltratie-afdeling ontwikkeld. Op deze afdeling wordt ook de Frisonne gemaakt. de kaasoort die dit najaar officieel wordt gedoopt.

De coöperatieve zuivelindustrie *De Zuid Oost Hoek* verwacht binnen enkele jaren verruiming van de melk quota. Financieel directeur Stoffer Groote denkt dat de Europese Commissie er niet aan kan ontkomen de mogelijkheden voor de melkveehouders wat uit te breiden. Hij wijst daarbij met nadruk op het standpunt van de Europese Commissie dat de EG op de wereldzuivelmarkt een stevige positie dient te behouden.

De ZOH is klaar voor een verruiming van de melkproductie, want over enkele weken begint de bouw van een nieuwe produktieruimte in Oosterwolde. Naast een nieuw pekellokaal komt er een nieuw kaaspakhuis, waardoor de capaciteit in Oosterwolde wordt verdubbeld. In de nieuwe kaasopslag is ruimte voor zogenaamde veertien-daagse kaas, maar voortaan kan men ook de exportrijpe kaas voor langere tijd opslaan. Overigens is het niet zo dat de ZOH met de *f* 13 miljoen kostende nieuwbouw al anticipeert op een ruimere melkplas. Bestuur en directie hebben bewust gekozen voor enige overcapaciteit, zodat de onderneming flexibeler kan inspelen op marktomstandigheden.

De *Zuid Oost Hoek* blijft aarzelend over de zogenaamde wintertoeslag. Directeur Stoffer Groote wijst er op dat bij een te groot prijsverschil tussen winter- en zomermelk sprake is van "een onnatuurlijke situatie". Hij is van mening dat het huidige verschil van 5 cent tussen de winter- en zomermelk eigenlijk al te veel is. Overigens merkt ook de ZOH - zonder de winter-

melktoeslag toe te passen - dat de melkverhouding steeds meer van hun produktie naar de wintermaanden weten te schuiven.

De ZOH heeft vorig jaar vrijwel geen melk uit West-Duitsland bijgekocht. Volgens directeur Stoffer Groote is het te duur. Wel krijgt men nog melk van onder andere de verenigingen *Klaver Vier* in Donkerbroek en *Juliana* in Hasselt. De melkaanvoer bedroeg 317.159 ton ('88 319.272 ton) en er werd 83.544 ton bijgekocht ('87: 152.876 ton). Van de geleverde melk ging aanzienlijk meer in de kaasbak en werd veel minder in melkpoeder verwerkt. In 1988 is 28.028 ton kaas gemaakt ('87 25.426). 10.821 ton boter (9.1591). 5475 ton weipoeder (40910 en 1.711 ton melkpoeder (4.299)

Voor reserveringen werd ruim f 2.8 miljoen opzij gelegd, in '87 was dat nog ruim f 1 miljoen. Het aantal werknemers daalde van 223 naar 214

Nieuwsblad vh Noorden 1989-07-19

Eigen poot transport *Noord-Nederland*

Akkoord met voedingsbond

Van onze redactie economie

GRONINGEN - Zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* zal vermoedelijk nog dit jaar een aparte transport-BV oprichten. De 190 chauffeurs die nu nog in dienst zijn van de noordelijke zuivelgigant zullen voor de nieuwe bv gaan werken. De chauffeurs zullen nog deze week een standpunt innemen over het voorstel van de voedingsbonden aan de directie van *Noord-Nederland*.

Met het resultaat van de onderhandelingen, die gisterochtend na neventien uur vergaderen werden afgeloten, lijkt de impasse tussen *Noord-Nederland* en de voedingsbonden voorbij. De zuivelcoöperatie gaf afgelopen herfst te kennen het vervoer van melk en kaas voortaan aan derden te willen overlaten, omdat een externe vervoerder goedkoper zou zijn. De chauffeurs waren daartegen. Ze zouden in dat geval onder de cao van het beroepsgoederenvervoer vallen. Die pakt voor hen minder voordelig uit dan de nu geldende zuivel-cao.

Als de zelfstandige transport-BV er komt, zullen de chauffeurs evenwel toch onder de vervoers-cao vallen. Om de gevolgen voor het inkomen te compenseren, heeft de directie van *Noord-Nederland* toegestemd in een inkomensgarantie: de transporteurs krijgen een jaarlijkse uitkering van 500 gulden.

Noord-Nederland heeft bovendien beloofd de werknemers weer in dienst te zullen nemen als na twee jaar blijkt dat de nieuwe bv verliesgevend is. Zowel J. Weiland, directeur sociale zaken van *Noord-Nederland*, als woordvoerder Wendy Young van de Voedingsbond FNV zegt tevreden te zijn met het resultaat van de besprekingen.

Voorlopig geen transport-BV voor Noord-Nederland

Van onze redactie economie

GRONINGEN - Het plan van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* om een aparte transport-bv op te richten is voorlopig van de baan. Een ruime meerderheid van de 190 chauffeurs van *Noord-Nederland* heeft tegen het plan gestemd dat de bonden en de directie waren overeengekomen. De chauffeurs vrezen dat zij er op achteruit gaan.

Die teruggang in salaris zou een gevolg zijn van de overgang van de chauffeurs van de zuivelcao naar de vervoer-cao. De bonden bereikten vorige week een akkoord met de directie, waarin de minimumeisen van de chauffeurs opgenomen waren. Bij nader inzien willen de chauffeurs er toch niet aan, mede doordat enkele toelagen op termijn worden afgebouwd.

Nieuwsblad van het Noorden 1989-09-11

Blokkade bij *Noord-Nederland* door chauffeursvrouwen 'Geen aparte transport-bv'

Van onze redactie economie

WARGA - Tientallen chauffeursvrouwen hebben gisteren de toegangen naar zuivelfabriek Frico/Domo in Warga geblokkeerd. Ze zijn het niet eens met het plan van de zuivelcoöperatie om een aparte transport-bv op te richten voor de 190 chauffeurs. Acties bij andere vestigingen in het Noorden sluiten ze niet uit.

Volgens de chauffeurs en hun vrouwen gaan ze er financieel flink op achteruit wanneer het plan wordt doorgezet. De transport-bv moet voor *Noord-Nederland* enige financiële verlichting brengen. Het uitbesteden van vervoer is goedkoper dan het in eigen hand te houden.

Eerder voerden de chauffeurs zelf actie tegen de aangekondigde veranderingen. Dat de vrouwen nu in het geweer kwamen, heeft alles te maken met een afspraak tussen de voedingsbonden CNV en FNV en *Noord-Nederland*: sinds 28 juli is er een adempauze ingelast tussen de partijen.

In een gesprek met J. Weiland, directeur Sociale Zaken van de zuivelcoöperatie, hebben de vrouwen geëist dat de transport-bv niet doorgaat. Ook vroegen de vrouwen hun mannen beter bij de plannen te betrekken. "Nu loopt alles via de bonden. Maar de chauffeurs hebben zelf ook goede ideeën om binnen het bedrijf te bezuinigen." Weiland noemde het gesprek 'redelijk plezierig'. Hij zei begrip te hebben voor de omstandigheden die tot de actie van de vrouwen hebben geleid.

Melkrijders NN. krijgen hun zin, geen transport-BV

Van een onzer verslaggevers

BEILEN - Het oprichten, van een aparte transport.BV bij die zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* is van de baan nu het verzet daartegen zo groot blijkt te zijn. Misschien komt de directie nu met het voorstel om de chauffeurs als zelfstandigen straks het werk te laten doen.

Dit zei directeur sociale zaken J. Weiland van *Noord-Nederland* gisteravond na een werkonderbreking van achttien chauffeurs in Beilen. Deze duurde van zes uur tot ongeveer half tien. De actie is begonnen zonder steun van de vakbonden. Opzet was een gesprek te hebben met de directie van het concern om nogmaals hun bezorgdheid te uiten.

De chauffeurs zijn bang dat ze na het oprichten van een nieuwe BV voor het transport niet meer in de zuivel-cao vallen, maar in de vervoer-cao. Volgens woordvoerder B. Wubs zou dat betekenen dat chauffeurs er netto tussen de 16 en 26 procent op achteruitgaan. Ook moeten ze in dat geval roostervrije dagen inleveren. Een maand geleden heeft de voedingsbond een akkoord bereikt met directie van *Noord-Nederland* over deze aparte transport-BV, maar een ruime meerderheid van de 190 chauffeurs bleek hier niets voor te voelen.

Achtergrond van de affaire is het feit dat de directie meent dat het vervoer van het bedrijf ten opzichte van de concurrentie veel te duur is. Dat kostenverschil moet worden teruggebracht, zei directeur Weiland gisteravond nogmaals in Beilen. Of er nog meer mogelijkheden zijn dan de chauffeurs als zelfstandigen het werk te laten verrichten, kon Weiland gisteravond niet zeggen. "We zullen ons beraden. Zo snel mogelijk in september moet er een oplossing gevonden worden. Het zal in ieder geval een sociaal verantwoorde oplossing zijn," aldus Weiland.

Samen met collega-directeur Boersma was hij op dringend verzoek van de werknemers afgereisd naar Beilen nadat het achtiental niet tevreden was met de komst van de transportmanager. De vakbond en de directie hebben de afspraak dat er op 1 september verder gesproken gaat worden over deze zaak. De wilde actie - onlangs zijn er ook al dergelijke acties in andere vestigingen geweest - was hoofdzakelijk bedoeld om aandacht voor de bezorgdheid onder de rijdende werknemers.

Leidse Courant, 26/09/1989; p. 7/18

DOMO DRIE DAGEN PLAT

BEILEN — De ruim driehonderd werknemers van DOMO in Beilen leggen vanaf zondag het werk voor drie dagen neer. Daarmee willen zij de directie van de zuivelreus Noord-Nederland (Frico/DOMO) dwingen met toezeggingen te komen over het behoud van werkgelegenheid en investeringen. De directie van Noord-Nederland liet een ultimatum van de voedingsbonden van de FNV en het CNV afgelopen vrijdag verstrijken door niet op eerdere eisen te reageren. De staking van de DOMO in Beilen betekent dat circa anderhalf miljoen kilo melk uit Drenthe niet wordt verwerkt.

'Ommelanden' betaalt boer meer dan Noord-Nederland *Ommelanden is een onderdeel van ccFriesland.*

LEEUWARDEN - De coöperatieve zuivelindustrie *Ommelanden* in Groningen gaat de boeren een hogere melkprijs uitbetalen dan *Noord-Nederland*. Dit heeft het bestuur gisteren besloten. *Ommelanden* is een onderdeel van *ccFriesland*. Dat houdt in, dat de boeren dit jaar en in 1990 en 1991 een prijs krijgen die het gemiddelde is van de prijs die de vijf deelgenoten van *ccFriesland* uitbetalen. Die verhoging wordt betaald uit de vermogensgroei van het bedrijf. Vorig jaar zouden de *Ommelanden*-boeren op die basis anderhalve cent per kilogram meer hebben ontvangen dan de *Noord-Nederland*-prijs, die ze toen hebben gekregen.

Het verhogen van de melkprijs werd nodig geacht, omdat veel boeren in de afgelopen jaren naar andere fabrieken, vooral *De Kievit* in Meppel en *Acmesa* in Assen, zijn gegaan. Volgens adjunct-directeur Willem Burema heeft *Ommelanden* de laatste jaren 10 miljoen kilogram melk zien wegvloeiën. Er is nog 82 miljoen kilogram over. Dit jaar zijn er vier boeren vertrokken. Het opzeggen van het lidmaatschap van *Ommelanden* werd ook in de hand gewerkt door het feit, dat het uittrekgeld er veel lager is dan bij de andere coöperaties.

Actie chauffeurs na Noord-Nederland nu ook landelijk

LEEUWARDEN - De actie die de chauffeurs van *Noord-Nederland* voeren tegen uitbesteding van hun werk, krijgt landelijk navolging. Gisteren hebben de Voedingsbond FNV en de Industrie- en Voedingsbond CNV in Utrecht besloten zich eveneens te keren tegen de uitbesteding van het vervoer bij *DMV-Campina* in Veghel, *Melkunie-Holland* in Woerden en *Coberco* in Zutphen.

De bonden en de chauffeurs hebben besloten een lijn te trekken en zo nodig solidariteitsacties te voeren als er ergens anders vervoer wordt uitbesteed. De chauffeurs vallen nu onder de zuivel-cao, Bij uitbesteding van het vervoer vallen ze onder de slechtere cao voor het beroeps-goederenvervoer. De *Noord-Nederland* denkt daarmee f4 miljoen te besparen. De bonden verwijten de directies voor het vervoer geen goed management te voeren.

Noord-Nederland: investeren in Beilen en Groningen

Van een onzer redacteurs

LEEUWARDEN - De ledenraad van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* moet zich morgen buigen over een investeringsplan van de adviesraad Sickinghe c.s. In wat wordt genoemd 'voorzichtig raamplan' staat dat er eventueel in Beilen voor f8 miljoen tot f9 miljoen moet worden geïnvesteerd in melkpoeder in kleinverpakking en dat er op termijn voor f31 miljoen moet worden geïnvesteerd in de consumptiemelkfabriek van Groningen.

Naar verluidt was jonkheer Feijo Sickinghe over de investering in Beilen erg vaag. Hij hield enkele andere mogelijkheden open. Sickinghe presenteerde de voornemens van de raad samen met de vroegere adviseur van ccFriesland, Pieter Winsemius.

Op voorhand wordt reeds verwacht dat, wanneer het bij deze plannen blijft, de Friese leden van deze coöperatie ze onvoldoende zullen vinden. Investeren in melkpoeder zou ten koste van de *ccFriesland* in Leeuwarden kunnen gaan. Om moeilijkheden tussen het Friese en het Gronings-Drentse deel van *Noord-Nederland* te voorkomen is het plan aangevuld met enkele onderdelen. Zo zou een deel van het verkoopapparaat van *Noord-Nederland* in Beilen moeten worden overgeheveld naar *ccFriesland* in Leeuwarden.

Bovendien moet de hele kaaslijn van deze coöperatie opnieuw worden bekeken. Volgens Sickinghe c.s. zijn met aanpassingen enkele miljoenen te verdienen. In het plan zijn veel mogelijkheden ingebouwd. Dat is gebeurd om zo snel mogelijk goedkeuring van de ledenraad te krijgen. Wanneer dat laatste het geval is wil men de voornemens concretiseren. De boerenbestuurders in Friesland, die gisteren van een en ander op de hoogte zijn gebracht, hebben niet enthousiast gereageerd. Zij zien in het huidige plan nog niet de mogelijkheid voor het verkrijgen van een melkprijs die die van de zogenaamde vrije fabrieken kan benaderen.

Leeuwarder Courant 1989-09-14-1

'Adviesplan kost *Noord-Nederland* 110 banen'

CNV-bestuurder Henk Amperse:

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - Het plan van de adviesgroep Sickinghe c.s. kost de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* minstens 110 arbeidsplaatsen. Dat is de mening van CNV-bestuurder Henk Amperse uit Drachten. "Het is in feite te zot om los te lopen dat je een luxeprobleem wilt oplossen met het laten verdwijnen van zoveel arbeidsplaatsen.

Het plan beoogt een rendementsverbetering van f20 miljoen volgend jaar en nog eens f 20 tot f40 miljoen in de jaren daarna.

Op die manier wil *Noord-Nederland* in twee jaar tijd het huidige verschil in de aan de boeren uit te keren melkprijs met een coöperatie als die van Workum in twee jaar inlopen. Vooropgesteld dat Workum stil blijft staan en *Noord-Nederland* geen autonome rendementsgroei kent.

Volgens Amperse verdwijnt de capaciteit voor de verwerking van 200 miljoen kilogram melk. In de eerste plaats wil men af van de bijkoop van 109 miljoen kilogram melk. Daarnaast wil men 91 miljoen kilogram anders verwerken. Er zullen volgens FNV'er Dick Heinen enkele kaasfabrieken worden gesloten.

De kaas, die nu te weinig opbrengt, wil men afstoten. Heinen noemt dat een vreemde beslissing. "Je moet eerst de omstandigheden verbeteren opdat je een betere kwaliteit kunt maken en dan pas kijken hoe die kaas het dan in de markt doet."

Donkerbroek leverde prima rode commissiekaas. Die fabriek werd gesloten en de productie ging naar Wolvega, waar de fabriek niet werd aangepast. Dat hoefde niet volgens het NIZO in Ede. Nu blijkt dat er kwaliteitsverlies is en dus is de afzet minder”, aldus Heinen Heinen wil eerst meer gegeven, eer hij meer commentaar geeft op de plannen. Volgens hem is het zeker dat er een fiks aantal arbeidsplaatsen dreigt te verdwijnen. Hij is tevreden over de investeringen in de fabriek in Groningen, maar mist nog steeds een garantie voor de toekomst. “Wij zullen dit plan afwegen tegen het eerder aangenomen ondernemingsplan dat echter op talloze punten niet is uitgevoerd.”

Het personeel van de afdeling melkpoeder-kleinverpakking van *Noord-Nederland* in Beilen heeft vanmorgen het werk neergelegd. Er is onrust ontstaan, vanwege het plan tot samenwerking met *ccFriesland*. Een gezamenlijke poederproductie zou ten koste gaan van zestig arbeidsplaatsen. In Beilen vreest men dat daar vooral de klappen vallen.

Nieuwsblad van het Noorden,
14 september 1989, blz. 1

Spontane actie bij **Domo** Beilen

BEILEN - Het personeel van de afdeling melkpoeder-kleinverpakking van Noord-Nederland (**Frico/Domo**) in Beilen heeft vanmorgen het werk neergelegd. Er is onrust ontstaan over het voortbestaan van de afdeling, nu de directie een plan tot samenwerking met *ccFriesland* heeft ontvouwd. De twee ondernemingen willen in een joint-venture de noordelijke poeder-productie gezamenlijk verzorgen. Dat zou in totaal 60 arbeidsplaatsen kosten.

Leeuwarder Courant 1989-09-14

NN: Vertrouwen winnen, melkprijs nog niet op peil

Feijo Sickinghe: 'Wat Workum kan, kunnen wij ook'

LEEUWARDEN - Met het plan dat de adviesgroep van jonkheer Feijo Sickinghe gisteren aan de ledenraad van de zuivelcoöperatie Noord-Nederland heeft gepresenteerd, wil het bestuur in de eerste plaats het vertrouwen van de veehouders terugkrijgen. Dat zei voorzitter Geert de Jong gisteren na afloop van de vergadering. Hij heeft niet het idee dat de melkprijs van deze coöperatie door deze ingreep direct op het peil van die van de vrije fabrieken zal komen, dat kan nog een tijdje duren.

Volgend jaar wordt een rendementsverbetering van f 20 miljoen verwacht. In 1991 hoopt men op hetzelfde resultaat. Dat zou inhouden dat men dan de kloof met bij voorbeeld *De Goede Verwachting* van Workum grotendeels heeft overbrugd, tenminste als die fabriek niet verder uitloopt. De verbeteringen houden in dat over twee jaar de melkprijs van *Noord-Nederland* minstens twee cent per kilogram gaat stijgen ten opzichte van het huidige niveau, nog afgezien van de autonome ontwikkelingen.

Dit jaar zal buiten de plannen van de groep-Sickinghe om zeer waarschijnlijk al een verbetering van de melkprijs plaatsvinden. De Jong: “Ik wil niet te veel verwachtingen wekken. Feit is wel dat wij dit jaar niet te maken hebben met een aantal tegenvallers die wij vorig jaar wel zijn tegengekomen. De verbeteringen die toen zijn doorgevoerd beginnen nu te tellen. Daarnaast heb ik de indruk dat de prijsverhouding van bepaalde producten van ons wat beter is dan die van anderen. Ik hoop dan ook dat wij gaan inlopen.

De vraag blijft of de leden van *Noord-Nederland* het vertrouwen in hun onderneming zo lang kunnen houden. Door het omzetten van boerenbedrijven in een besloten vennootschap is onlangs tot 3 miljoen kilogram melk naar andere fabrieken gegaan. Tegen deze boeren wordt

een proces voorbereid. In totaal is dit jaar zo'n 25 miljoen kilogram melk naar andere ondernemingen weggesijpeld.

Jonkheer Sickinghe vindt het onverstandig van de boeren om bij Frico/Domo weg te gaan. "Ik ben graag bereid om in allerlei vergaderingen voor het front van de troep te verschijnen om over het risico-profiel te praten. Ik ben ervan overtuigd dat ik dat iedereen goed kan uitleggen." En: "Met enkele jaren hebben wij een geheel ander plaatje. Noord-Nederland moet met de melkprijs in de buurt van de vrije fabrieken komen. Wij hebben de zaken kritisch bekeken en de conclusie is: wat Workum kan, kunnen wij ook".

f40 miljoen

Om in de buurt van de melkprijs van *De Goede Verwachting* (Workum) te komen moet het resultaat van Noord-Nederland met f40 miljoen verbeteren. Sickinghe: "Als je de organisatie beter laat opereren kun je al f20 miljoen verdienen. Daarna komt er nog eens f20 miljoen bij uit structurele verbeteringen".

De adviseur zei: "De tijd van Schieringers en Vetkopers is achter de rug. Wij moeten ophouden met die stammentwisten." Daarmee doelde hij op de voortdurende controverse tussen Friezen aan de ene kant en Groningers en Drenten aan de andere kant. "Wij zijn nu eensgezind naar buiten en willen dat naar binnen toe ook zijn. Mogelijk dat wij de naam *Noord-Nederland* verlaten en weer *Frico/Domo* worden. Afgezien van f40 miljoen is *Noord-Nederland* kerngezond."

ccFriesland

Samen met ccFriesland wordt gewerkt aan een gemeenschappelijk project voor melkpoeder in kleinverpakking. Sickinghe en ir. Bernard Bijvoet hebben dat namens Noord-Nederland met ir. Arie Kranendonk en dr. Pieter Winsemius van ccFriesland besproken. Sickinghe noemde het doorgaan daarvan voor 80 procent zeker.

Het plan houdt in dat de produktie in Beilen komt. Daar zal voor 9 miljoen worden geïnvesteerd. In Leeuwarden zou dan vooral het commerciële vervolg komen. Het plan kent een aantal varianten. Volgens Bijvoet kan samenwerking op dit gebied verweg het beste met *ccFriesland*. De studie naar dit project zal hooguit een maand duren.

Sickinghe zei dat wanneer er geen overeenkomst komt dat *Noord-Nederland* dan het geheel in eigen beheer zal nemen en eventueel op zoek zal gaan naar een andere partner. Sickinghe: „De fusie met ccFriesland is mislukt, maar niemand heeft mij duidelijk kunnen maken waarom dat is gebeurd. Kennelijk is men gestruikeld over de laatste trede. Wij gaan nu bekijken wat wij samen met ccFriesland kunnen doen. Ja, eventueel als aanzet voor een fusie. Ik moet zeggen dat de verhoudingen in het persoonlijke vlak over en weer goed zijn”.

Naast het reeds aangekondigde uitbesteden van het vervoer (beoogde besparing f4 miljoen) moet een reorganisatie van de kaasproduktie en -verkoop f7 miljoen opleveren, een operatie bij de botervetverwerking f2,5 miljoen, bij de consumptiemelk f5 miljoen en bij de poederproduktie f4 tot f6 miljoen. Behalve een investering van f9 miljoen in de poeder in kleinverpakking is er nog een investeringsplan voor het consumptiemelkbedrijf in Groningen van f12 miljoen in 1990 en later nog eens f19 miljoen.

Kaas

Bij de kaasproduktie gaan weinig renderende soorten verdwijnen. Dat houdt in dat de overcapaciteit die er nu al is, groter zal worden. Bijvoet zei dat het voor 99,99 procent zeker is dat die capaciteit wordt teruggebracht. Hij wilde nog niet zeggen welke fabriek er wordt gesloten

Voorts zal de distributie van kaas worden veranderd De grote centra van de supermarktketens worden vanuit Leeuwarden bevoorraad. Voor de overige afnemers zal men van de eigen distributiecentra gebruik maken. Bovendien, zo zei Bijvoet, blijkt dat de specialiteiten in verschillende delen van het land verschillende rendementen opleveren. Die verschillen wil men opheffen. Dat alleen moet f 1 miljoen in kas brengen.

Voor de verwerking van wei gaat men zich richten op de afnemers van halffabrikaten. Er zal meer melk naar de poedersector gaan, zoals ook al in een rapport van Winsemius is aangekondigd. De botervetveredeling in Noordwijk (Gron.) wordt verbeterd. Die gaat men meer op de produktie van boter in Werga afstemmen. *Noord-Nederland* wil af van het bijkopen van melk en zal dat compenseren door de capaciteit te verminderen. Vorig jaar heeft men 109 miljoen kilogram van derden gekocht.

In Groningen wordt de consumptiemelkfabriek klaar gemaakt “voor de nieuwe uitdaging”. De bereiding van onder andere yoghurt wordt onder handen genomen. Bijvoet: “Wij zijn echter niet van plan om vanuit Groningen de Nederlandse en Europese markt te veroveren”. Voorts zal de afdeling inkoop worden gereorganiseerd.

De adviesgroep van Sickinghe c.s. blijft de komende tijd Frico/Domo begeleiden. De groep komt als het ware in de dug-out te zitten. Om de zes maanden zal er een rapportage komen. Voorzitter Geert de Jong: “Het proces verliep tot dusver stug. Er is nu een stevige leiding om goed onderbouwde plannen tot uitvoering te laten komen”.

Leeuwarder Courant 1989-09-15

Ultimatum bonden FNV en CNV aan *Noord-Nederland*

OOSTERWOLDE - De voedingsbonden van FNV en CNV hebben gisteren besloten de directie van Noord-Nederland een ultimatum te stellen inzake de investering in de produktie van melkpoeder in kleinverpakking. De bonden vinden dat die investering in Beilen moet plaatsvinden. Gisteren heeft het 35 man aanwezige personeel in die afdeling het werk acht uur neergelegd. Volgens FNVer Dick Heinen is het aan de tussenkomst van de vakbonden te danken dat niet het hele personeel van deze vestiging het werk heeft onderbroken.

Het personeel in Beilen was ervan overtuigd dat die investering (f 9 miljoen) in Beilen zou plaatsvinden. Uit uitlatingen van jonkheer Fetjo Sickinghe bleek echter dat het plan bij *ccFriesland* in Leeuwarden zou worden uitgevoerd in een gisteren uitgegeven verklaring aan de boeren van Frico/Domo staat dat “de keuze van de plaats van de kleinverpakking samen met *ccFriesland* kan worden bepaald”.

Het personeel in Beilen gaat daar niet mee akkoord In het ultimatum dat volgende week vrijdag om 12 uur afloopt staat dat dan een besluit op tafel moet liggen waarin staat dat de investering f 15 miljoen zal bedragen Dat bedrag is volgens de bonden in een eerder stadium overeen gekomen. Naast vernieuwing van de apparatuur zou er een opslagloods en een nieuwe hal worden gebouwd en de los- en laadcapaciteit worden verbeterd. Dat plan is door de plannen van Beetara en Zijlstra en de fusiebesprekingen met *ccFriesland* nooit uitgevoerd.

Bovendien heeft de Voedingsbond FNV gisteravond op een kadervergadering in *De Zon* in Oosterwolde besloten een commissie in te stellen die de voorstellen van de adviesgroep Sickinghe zal bekijken. Van daaruit zal later een commissie worden gevormd met leden van de andere noordelijke zuivelcoöperaties. Voorzitter Tjibbe Uiterdijk zei dat dat een permanente commissie wordt, die ideeën naar voren zal brengen en kritiek zal leveren op het functioneren van de coöperaties.

Uiterdijk: “Wij komen bij *Noord-Nederland* nog minstens twee hindernissen tegen: volgend jaar en 1992 het jaar van de fusies en samenwerkingsverbanden. De manier waarop er nu op de markt wordt geopereerd heeft ons vertrouwen niet. Men is niet goed bezig in het binnenland noch in het buitenland. Er is meer te verdienen met langhoudbare producten en met kaas. Wij willen hier werkgelegenheid houden”.

Heinen voegde eraan toe dat het hem nog steeds niet duidelijk of er nu al dan niet wordt geïnvesteerd in de productie van vruchtenyoghurts in Werga. “Het is mij ook niet duidelijk of daar wat van in het plan van Sickinghe staat. Als ik verder naar dat plan kijk dan krijgen wij te maken met een zeer fors aantal arbeidsplaatsen dat gaat verdwijnen. Dat zullen er heel wat meer zijn dan de 110 die door mijn collega Ampere (CNV. Red) zijn genoemd

Leeuwarder Courant 1989-09-20

CCFriesland of Beilen? Die keus maken wij niet

Vakbond tegen personeel over investering:

LEEUWARDEN - De vakbonden CNV en FNV willen geen keuze maken tussen investeren in de kleinverpakking van melkpoeder bij Domo-bedrijf in Beilen of bij *ccFriesland* in Leeuwarden. Dat werd gistermiddag duidelijk op een demonstratieve vergadering van het poederpersoneel bij *ccFriesland*. Dick Heinen van de FNV acht het zeer goed mogelijk dat in beide coöperaties in de kleinverpakking zal worden geïnvesteerd. De ondernemingsraad van *ccFriesland* is echter ongerust. De raad heeft een delegatie van het coöperatiebestuur uitgenodigd om over de problemen te praten. In dat bestuur zitten bestuursleden van Frico/Domo en van de vrije fabrieken.

De investering in deze zuiveltak komt ter sprake in het rapport dat Sickinghe c.s. voor *Frico/Domo* hebben opgesteld. Zowel *Frico/Domo* als *CCFriesland* maken poeder in kleinverpakking. Investeren in Beilen doet het ergste vrezen voor het voortbestaan van dit onderdeel bij *ccFriesland*. Omgekeerd geldt hetzelfde. *Frico/Domo* en *CCFriesland* zouden op dit terrein moeten samenwerken vinden Sickinghe c.s. Formeel laten zij de plaats van uitverkiezing in het midden. Beilen heeft echter van de Frico-Domo-directie in een eerder stadium een toezegging gekregen. Sickinghe persoonlijk geeft laten weten dat het toch Leeuwarden wordt. In Beilen zijn 95 banen in het geding, in Leeuwarden 100.

Het personeel van *CCFriesland* is ongerust over het ultimatum dat het personeel van Domo in Beilen aan zijn directie. Dat komt erop neer, dat er in Beilen moet worden geïnvesteerd, anders volgen er acties en wellicht stakingen. In Leeuwarden vreest men bovendien, aldus ondernemingsraadslid Evert Conradie, dat bij investeren in Beilen ook de productie van melkpoeder (verstuving) uit Leeuwarden verdwijnt.

Onaantrekkelijk

Namens de directie deelde woordvoerder Douwe Tamminga mee dat ccFriesland heeft toegezegd mee te werken aan een studie naar samenwerking op dit onderdeel. Als dat inhoudt dat verpakking en produktie in Beilen zullen worden geconcentreerd is dat voor ccFriesland niet aantrekkelijk. „Daar verwachten wij, onvoldoende voordelen van. Wij zullen dan ons eigen poederbeleid voortzetten. Poeder in combinatie met condens is voor ons namelijk erg aantrekkelijk.”

Henk Amperse (CNV) zegt niet akkoord te gaan met een plan dat inhoudt dat de ene locatie wordt opgeofferd ten behoeve van de andere. „Als de samenwerking echter meer mogelijkheden biedt voor de lange termijn kan het zijn dat ik mijn principes aanpas. Dat is nu niet duidelijk.”

Heinen zegt achter het ultimatum van de Beiler werknemers te staan. „Het houdt allemaal wel in dat je op die manier onrust in twee bedrijven te weeg brengt. Wat ons betreft wordt in beide vestigingen geïnvesteerd. Dat kost f5 miljoen meer dan alleen investeren in Beilen, maar het kost wel de minste banen. Alleen investeren in Beilen hoeft overigens niet ten koste van *ccFriesland* te gaan.”

Hij ziet de samenwerking tussen beide bedrijven nog niet zo een-twee-drie van stapel lopen. Volgens hem heeft *ccFriesland* bedongen dat dat bedrijf dan ook verzekerd wil zijn van de aanvoer van 400 miljoen kilogram melk van *Frico/Domo* en de vrije fabrieken. *Frico/Domo* heeft volgens hem als voorwaarde gesteld dat de vrije fabrieken geen melk van *Frico/Domo*-boeren verwerken. Heinen: „Dus komt die afspraak er niet”.

De samenwerking tussen beide coöperaties zal volgens hem echter door een ander gegeven worden beheerst. Vorig jaar is besloten dat *ccFriesland* de verwerking van wei van de aangesloten fabrieken stopt. Van het voornemen om een moderne weifabriek in Leeuwarden te stichten is afgezien. De wei gaat terug naar de deelgenoten. Van de 640 miljoen kilo is nu 240 terug bij de deelgenoten. Dat houdt in dat nog 400 miljoen kilogram een plaats moet krijgen. Als die in Beilen wordt verwerkt kan dat wel eens de oplossing voor alle problemen zijn. Dan kan de melkpoeder in kleinverpakking over beide bedrijven worden verdeeld.

Ongerust

Conradie is ongerust. “Als alles naar Beilen gaat, heeft ccFriesland dan nog toekomst?”. Heinen; „Inderdaad, het voortbestaan van *ccFriesland* in Leeuwarden is in het geding. “Laten ze eens een plan van aanpak maken. Dat blijft uit en daar worden jullie het slachtoffer van”. Voor Conradie en zijn ondernemingsraad was het toen wel duidelijk. Het bestuur van ccFriesland moet maar eens tekst en uitleg geven. „Dit is geen manier om de rust in het bedrijf te waarborgen. En dat zou wel twee jaar het geval zijn”.

Melkunie en Campina samen

'Noorden achterop door zuivelfusie'

LEEWARDEN – „Het Noorden raakt nu achterop. Dat is mijn idee”. Zo reageerde vanmorgen ir. Bernard Bijvoet, directeur van *Noord-Nederland* (Frico/Domo) op het voornemen van de zuivelcoöperaties *Melkunie-Holland* in Woerden en *DMV-Campina* in Veghel een fusie aan te gaan. Ir. Arie Kranendonk, directeur van ccFriesland: “Ik denk dat de reactie van sommigen hier zal zijn in het Noorden zo snel mogelijk de gelederen te sluiten. Persoonlijk vind ik dat ook. Ik betwijfel echter of dit fusievoornemen voldoende zal zijn om de aanhangers van de leer, dat klein en flexibel het beste is, over de streep te halen”.

Meer over deze fusie in MAP Campina / MAP Campina/Melkunie

Leeuwarder Courant 1989-09-21

Samenwerk in zuivel kan niet uitblijven

Francken bij eeuwfeest van zuivelfabriek ZOH:

OOSTERWOLDE - “Als samenwerking in de zuivel het gebod van de tijd is, dan zullen wij bereid moeten zijn daar de consequenties uit te trekken.” Dat zei gistermiddag in de Stellingherhal in Oosterwolde drs. Cees Francken, voorzitter van de koninklijke zuivelbond FNZ, tijdens de viering van het honderdjarig bestaan van de zuivelcoöperatie *De Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde.

Francken voorspelde, dat op den duur de melkquotering zal verdwijnen of wezenlijk zal worden versoepeld. Dat moet geleidelijk gaan, maar het gebeurt wel. “De markt is altijd krachtiger en doorslaggevender dan de politiek.” Coöperaties zijn volgens hem als organisatievorm alleen dan waardevol voor het inkomen van de veehouder mits ze zich steeds aanpassen aan de veranderende wereld om ons heen.

De Zuid Oost Hoek is een onderneming met vier fabrieken (Oosterwolde, Elsloo, Olterterp en Winschoten). Samen verwerken ze 360 miljoen kilogram melk. Er werken zo'n 200 mensen. De ZOH is daarmee volgens dr. Tieme Oosterwijk (hij schreef het gedenkboek) de grootste van de 22 vrije zuivelcoöperaties van ons land. De geschiedenis leert, dat ze uit een particuliere onderneming is voortgekomen

Nu nog is de band met particuliere bedrijven groot. De afzet gaat voor een groot deel door dat kanaal Bovendien draait de fabriek van Olterterp vrijwel uitsluitend voor een particuliere opdrachtgever. *Leerdammer* voor *Wessanen* Volgens Francken hebben de opeenvolgende bestuurders zich in de loop van die honderd jaar nooit alleen als melkleverancier beschouwd, maar zich ondernemend en marktgericht opgesteld. Hij onderstreepte de invloed van de zuivelfabrieken op de welvaart en het welzijn van de regio. Ze hebben de functie van economische motor en zijn in feite steeds een economische basisactiviteit van de streek geweest.

De bewogen geschiedenis van deze coöperatie komt onverbloemd in het gedenkboek aan de orde. De mislukkingen worden niet door de successen weggegomd. Wat is gebleven, is volgens Francken in elk geval in een financieel gezonde onderneming. Er is naar zijn oordeel steeds voldoende gereserveerd en afgeschreven en dus gebouwd aan een goed eigen vermogen

Dr. Oosterwijk bestrijdt in zijn boek het verwijt, dat de vrije fabrieken te weinig te doen aan research. Hij vindt althans, dat je dat de *Zuid Oost Hoek* niet kunt aanwrijven. In 1982 kwam het bedrijf als eerste met rauwmelkse kaas (Terpkaas) al werd dat geen doorslaand succes. Beter verging het de grote-gaten-kaas. De *Frisonne*, een produkt volgens het ultrafiltratieproces, is ook een voorbeeld van een nieuwe ontwikkeling, al wordt het thans niet meer geproduceerd. Dat laatste geldt niet voor de weiderivaten in Winschoten.

Wat Oosterwijk in de onderneming aanspreekt is het feit dat zij de competitie niet uit de weg gaat. "Competitie heeft altijd gestimuleerd. De hoogste waarde bereik je alleen als je voortdurend achter de broek wordt gezeten."

Film

Naast de presentatie een gedenkboek viert de ZOH het honderdjarig bestaan met het vertonen van een nieuwe bedrijfsfilm van Anton Stoelwinder uit Gorredijk. Het is een van de weinige zuivelfilms geworden waarin het particuliere afzetkanaal in beeld gebracht. De film kreeg gisteren bij de première meteen al historische waarde. Er zal namelijk vrijwel zeker niet nog een rolprent worden gemaakt met beelden van het binnenkort te sluiten Boter- en Kaascontrôlestation in Leeuwarden. Stoelwinder maakte tevens gebruik van archiefopnamen, die de Friesland Bank ter beschikking had gesteld.

De cineast zat met het probleem, dat er in een moderne zuivelfabriek nog maar weinig is te zien van de melk en wat daarmee gebeurt. De verwerking speelt zich voor een groot deel af in een gesloten systeem met veel slangen en buizen waaruit tenslotte een eindprodukt rolt. Stoelwinder heeft er echter een waardevol document van gemaakt met mooie contrasten tussen de nostalgie van 'it buterfabryk' en het al een eind op weg zijnde technologisch tijdperk.

Als vanavond de vierde groep genodigden de Snellingerhal heeft verlaten, zullen zo'n 2000 mensen op deze verjaardagsvisite zijn geweest. Het Wereld Natuurfonds zal de ZOH dankbaar zijn. In plaats van geschenken werd namelijk een bijdrage voor dit doel gevraagd.

Nieuwsblad vh Noorden 1989-09-23

Acties op komst bij Domo Beilen

Van onze correspondenten

BEILEN/LEEWARDEN - De werknemers in de poeder-kleinverpakking van de Domo-fabriek in Beilen hebben besloten actie te voeren tegen de dreigende afgelasting van een miljeoninvestering in hun fabriek. Gisteravond besloten ze dat verzet niet uit mocht blijven. De vorm waarin dit gebeurt, staat nog niet vast. Maandagavond vergadert de Voedingsbond FNV opnieuw met de werknemers om de exacte strategie te bepalen.

De tachtig werknemers in de kleinverpakking en op de commerciële afdeling van de Domo-fabriek zijn laaiend over de vorige week gedane suggestie dat de poeder kleinverpakking wel-

licht beter bij ccFriesland in Leeuwarden kan plaatsvinden. Het idee wekte des te meer bevremding omdat het uit de mond kwam van jonkheer F.O.J. Sickinghe, voorzitter van de Raad van Advies van Noord-Nederland (Frico/Domo). Wat heeft een adviseur van Noord-Nederland over ccFriesland te vertellen, vroeg het verbouwvereerde Domo-personeel zich af.

CcFriesland vond de suggestie intussen interessant genoeg om er een gemeenschappelijke onderzoek aan te wijden. Uiterlijk over vier weken moet het onderzoek afgerond zijn. Ook in de ccF-fabriek te Leeuwarden ontstond daarop onrust, vooral toen bekend werd dat de poedermensen van Domo in Beilen een ultimatum hadden gesteld. Het ultimatum, waarin de toegezegde investering werd opgeëist, liep gistermiddag zonder toezegging af.

Gisteravond is het ultimatum enigszins aangepast. Voorop staat nu het behoud van werkgelegenheid. Mocht de studie naar samenwerking in de poedersector tussen *Noord-Nederland* en ccFriesland tot een positief advies leiden, dan mogen er in ieder geval geen gedwongen ontslagen vallen, zo liet woordvoerder Wendy Young van de Voedingsbond FNV weten. “Ongeacht de uitslag van het onderzoek, eisen we dat werknemers die niet meer in de poeder nodig zijn, binnen *Noord-Nederland* of *ccFriesland* herplaatst worden,” aldus Young.

Noord-Nederland is overigens ontkomen aan een 'melkactie'. De werknemers speelden gisteravond een tijdlang met het idee om de komende week alle melk van *Noord-Nederland* naar Beilen te vervoeren en alleen daar te verwerken. Dat plan stuitte echter op het bezwaar dat de andere fabrieken van *Noord-Nederland* en dus ook de collega's daarmee niet echt gebaat zouden zijn.

Leeuwarder Courant 1989-09-26

Onrust onder boeren over *Noord-Nederland*

Van een onzer redacteuren

MARRUM - De onrust over het reilen en zeilen van de zuivelcoöperatie *Frico/Domo* is erg groot onder de boeren in Marrum en omgeving. Dat bleek gisteravond op een door 110 boeren bezochte bijeenkomst in café De Groene oase in Marrum.

De spontaan uitgeschreven vergadering was ingegeven door de ontevredenheid, die er bij tal van boeren leeft over het onlangs door de adviesraad van jonkheer Feijo Sickinghe openbaar gemaakte reddingsplan van de coöperatie. Daarin staat onder andere, dat men wil snijden in de kaasproductie.

Dat is vooral de besturen van zuivelverenigingen *De Takomst* en *De Foarútgong* in het verkeerde keelgat geschoten. Zij willen de produktiecapaciteit voor kaas zo veel mogelijk behouden en daarmee ook de werkgelegenheid in de Friese bedrijven van deze coöperatie.

Gisteravond in Marrum konden zij rekenen op steun van de daar aanwezige boeren. „Het is belachelijk om kaasfabrieken te sluiten”, zei Frico/Domo-commissaris Jopie van der Pol van Hallum. “Die draaien niet slecht. Er zijn al te veel goed draaiende kaasfabrieken dichtgegaan. Denk maar aan Wommels en Dokkum. Waar het bij Frico/Domo aan mankeert is goed management en goede marketing. Ze konden wel bang zijn voor hun eigen kaas.”

Steun in de rug

Met die door de aanwezigen onderstreepte uitspraken kregen de bestuursleden van *De Takomst* en *De Foarútgong* een steuntje in de rug. Ook zij vinden dat *Frico/Domo* het vooral in de kaas moet zoeken, die bij andere fabrieken juist goede prijzen oplevert. Kaas is bovendien een produkt dat vooral bestemd is voor de Europese Gemeenschap. Maak je meer poeder, dan moet die met steun van Brussel buiten de EG worden afgezet en die steun is onderhevig aan politieke stemmingen.

Van der Pol zei de vergadering ook dat „wij niet kunnen toestaan dat er nog meer poten onder de stoel van ccFriesland worden weggezaagd”. Dat kan gebeuren wanneer de produktie en de verpakking van melkpoeder meer en meer naar Beilen gaat. En: „Het vertrouwen in de hoofd-directie is ondertussen tot het nulpunt gedaald”.

De verontrusting in Marrum waar boeren met een totaal quotum van zo'n 50 miljoen kilogram in de zaal zaten, leidde ook tot de vraag wat het moet kosten om Frico-Domo te splitsen in een Drents-Gronings deel en in een Fries deel. Die vraag zal Sickinghe worden gesteld.

Hij wordt ook geconfronteerd met de vraag wat er van zijn bezuinigingsplannen terechtkomt (*f*20 miljoen volgend jaar en *f*20 miljoen in de jaren daarna) als er veel melk naar andere fabrieken gaat. Van der Pol: „Ik heb niet de indruk dat Sickinghe in de gaten heeft wat er nu precies aan de hand is”. De Marrumer boeren willen duidelijkheid over de kaasproduktie en duidelijke antwoorden op andere vragen. Van der Pol: „Zo niet dan zal men het lidmaatschap in heroverweging nemen”.

Mede aanleiding tot het houden van een vergadering was dat Van der Pol en zijn collega-commissaris Jan Zijlstra uit Hallum herhaaldelijk werden gebeld door verontruste boeren. Er had zich al een groep van twaalf boeren gevormd die met uittreden dreigde. Zijlstra: „Daarom willen wij druk op directie en adviesraad uitoefenen. Wij zullen ook duidelijk maken, dat wij dubbel en dwars achter onze besturen staan. Als ze aan onze besturen komen, komen ze aan ons”. Volgens hem dreigt er 100 miljoen kilogram melk naar elders te gaan.

Ultimatum

Het personeel van de Frico-Domo-fabriek in Beilen heeft gisteren met steun van de vakbonden de directie een nieuw ultimatum gesteld. Voor zondagavond 22 uur wil men de garantie dat er voor *f*15 miljoen wordt geïnvesteerd in de melkpoeder in kleinverpakking in Beilen. Krijgt men die garantie niet dan gaat men voor 72 uur in staking.

[Meer hierover op pagina 15.](#)

Zuivelcoöperatie Noord-Nederland: 'Acties onterecht'

Van onze correspondenten

LEEWARDEN - In een brief aan alle medewerkers van *Noord-Nederland* stelt de directie van de zuivelcoöperatie dat de aangekondigde stakingen en acties “volkomen onterecht zijn”. “zij berokkenen onnodige schade aan onze onderneming”, zo kan het personeel lezen.

Zoals bekend kondigden de vakbonden FNV en CNV maandagavond een staking van 72 uur aan. Die zou komende zondagavond om 22.00 uur ingaan. De directie verwerpt het gestelde ultimatum van de bonden. In een gesprek dat 20 september zou zijn gevoerd, zou de directie al op de eisen van de bonden zijn ingegaan. De directiewoordvoerders zouden gedwongen ontslagen hebben uitgesloten en ook zou de studie naar de samenwerking in de poedersector van *Noord-Nederland* en *ccFriesland* zijn aangekondigd. Bovendien zou de directie de garantie hebben gegeven dat de reeds ontwikkelde investeringsplannen in de poedersector bij het afgelasten van het samenwerkingsverband worden uitgevoerd. Al jaren is er sprake van een miljoeneninvestering in de poederverpakking.

Ook de 70 werknemers van de Steenwijker (Tuk) zuivelfabriek Novac verkeren in grote onzekerheid over hun toekomst. Het moederbedrijf *Noord-Nederland* in Leeuwarden heeft reorganisatieplannen waarbij ook de Novac betrokken zou zijn. Volgens de vakbonden is er in Steenwijk op dit moment nog geen reden tot actie voeren.

Fusie

Opnieuw is in Nederland een zuivelfusie in de maak. Na de aankondiging van *Campina* en *Melkunie* de mogelijkheden van een nauwe samenwerking te onderzoeken hebben twee andere zuivelmaatschappijen een mogelijke fusie bekendgemaakt. Het zijn Zuivel Handelmaatschappij CM in het Friese Oosterwolde en Liegro-Oost Nederland in Raalte in Overijssel. Beide ondernemingen zijn aangesloten bij de SRV-organisatie.

Leeuwarder Courant 1989-10-01

Ir. Bijvoet blijft topman bij *Noord-Nederland*

LEEWARDEN - Ir. Bernard Bijvoet blijft de topman bij de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*. Dat is gisteren besloten door de ledenraad. Hij krijgt twee man naast zich in de centrale directie. Zij zullen van buiten worden aangetrokken. Volgens een communiqué zal voor de invulling van die posten rekening worden gehouden met een mogelijke verdere samenwerking in de noordelijke zuivel.

Onder de centrale directie komen, zoals gisteren al werd gemeld, drie divisies met een eigen winstverantwoordelijkheid: een divisie voor kaas, een voor industriële producten en een voor consumptiemelk. Wie daar de directeuren van worden is nog niet bekend. Noord-Nederland-voorzitter Geert de Jong gisteravond: „Dér wol ik my no noch net oer útlitte. It bestjoer sil him deroer beriede”. Dat zal op korte termijn gebeuren. Zolang verkeren de directieleden, die niet meer in de centrale directie zitting zullen hebben, in onzekerheid.

Voorts is besloten zo snel mogelijk de juridische fusie tussen de tot Frico/Domo behorende zuivelverenigingen rond te krijgen. Op dat terrein is al enig werk verricht. De leden van de verenigingen moeten met een tweederde meerderheid tot deze fusie besluiten. Zij hoeven niet opnieuw voor de nieuwe coöperatie te tekenen.

De wet schrijft voor, aldus De Jong, dat het nieuwe lidmaatschap geen verzwaring van de verplichtingen mag inhouden. In de coöperatieve wereld is de discussie op gang gekomen de verplichtingen zelfs te verlichten. Dat wil zeggen, dat de aansprakelijkheid minder wordt en dat ook het uittegeld geringer zou kunnen worden. De Jong: „Ik wit net hoefier as wy dér no al rekken mei hálde kinne”.

In de komende vijf tot zes maanden zullen rayons worden gecreëerd, met een rayonraad, waaruit dan het bestuur wordt samengesteld. Over het aantal rayons moet nog een besluit worden genomen. Volgens De Jong wil men in elk geval in alle rayons een gelijke hoeveelheid melk hebben. Bij *Noord-Nederland* zijn zo'n 7000 boeren aangesloten.

Het bestuur zal worden bijgestaan door een raad van commissarissen. Die raad zal wat anders zijn samengesteld dan de huidige. Nu worden de commissarissen gerekruteerd uit de besturen van de zuivelverenigingen. Straks zullen dat geen bestuursleden meer zijn. Per definitie hoeven het zelfs niet eens leden van *Noord-Nederland* te zijn. De Jong: „Der soe bygelyks ek bést in bouboer yn sitte kinne”. Voorts blijft de raad van advies, die nu door Sickinghe c.s. wordt gevormd, in stand. Die zal, net als nu, uit buitenstaanders bestaan.

De Jong: „Ik hoop dat dit by de leden oerkomme sil as dat der no wat bart. Wy binne dúdlik oan 'e gong mei positive saken. Ik fyn dat wy in stap fierder binne”,.

De ledenraad is gisteren ook meegedeeld, dat het resultaat na negen van de dertien perioden een verbetering te zien heeft gegeven ten opzichte van dezelfde periode in 1988. De consumptiemelk heeft daar een bijdrage aan geleverd, melkpoeder was evenmin slecht en datzelfde geldt voor de kaas. De Jong wilde geen cijfers noemen.

Leeuwarder Courant 1989-10-02

FNV: kwart van melk van CCFriesland naar Beilen

Ultimatum over behoud werkgelegenheid

LEEUWARDEN - Voor de Voedingsbond FNV staat het vast, dat er een kwart van de melk van ccFriesland naar de Frico/Domo-vestiging in Beilen zal gaan zodra beide coöperaties een vorm van samenwerking aangaan. Op de zaterdag in bar Cambuur in Leeuwarden gehouden ledenvergadering deelde de secretaris van de ondernemingsraad, Johan Hengst, dat mee. Dat houdt in, dat de verwerking van 100 van de 400 miljoen kilogram melk in de condensfabriek in Leeuwarden niet meer zal plaats vinden. Dat kost het bedrijf 300 arbeidsplaatsen.

Directie-woordvoerder Douwe Tamminga zei desgevraagd dat mocht de studie, die wordt verricht naar samenwerking, uitwijzen dat de bulkprodukten goedkoper in Beilen kunnen worden gemaakt er een mogelijkheid is dat ccFriesland daartoe overgaat. Daarbij gaat het volgens hem niet om 100 miljoen kilogram. Die hoeveelheid is kleiner. „Die gedachten zijn er wel en ze worden nu verder uitgewerkt om te kijken of dat kan. Als het voor ccFriesland voordeliger is, dan blijft het binnen de uitgangspunten van de studie.”

Het nieuws zorgde zaterdagmiddag voor heel wat onrust onder het personeel van ccFriesland. Enkelens vroegen zich af, of over een jaar of acht tot tien er bij het bedrijf in Leeuwarden alleen nog een kantoorflat zal staan. Hengst voegde er aan toe, dat ccFriesland de verwerking van die 100 miljoen kilogram in eigen beheer wil houden. ccFriesland ontvangt die melk dus en stuurt die door naar Beilen. Op die manier meent men om de sociale partners en de melkleverende deelgenoten heen te kunnen.

Naar aanleiding van dit plan en naar aanleiding van enkele andere gebeurtenissen besloten de FNV-leden bij ccFriesland de directie een ultimatum te sturen. Daarin staat dat wanneer de directie van het personeel flexibiliteit wil verwachten er afdoende antwoord op tal van vragen moet worden gegeven.

Zo willen de FNV'ers weten, of de directie zoekt naar het maken van industriële producten, of er wat op het terrein van de **imitatiezuivel** wordt gedaan, hoe het komt met de weiverwerking, de melkpoeder en de melkpoeder in kleinverpakking. Van met name directeur ir. Arie Kranendonk willen de werknemers weten wat hij heeft gedaan om de onderbezetting van de condensfabriek zo klein mogelijk te houden door te gaan praten met *DMV-Campina* en *Coberco* over de overheveling van hun condensafdelingen naar Leeuwarden. Voor twaalf uur vrijdagmiddag wil men antwoord Als dat niet bevredigend is, worden er acties gevoerd.

Zoals bekend, voert het personeel van Frico/Domo in Beilen ook actie om het behoud van banen. Samenwerking tussen ccFriesland en Frico-Domo in de melkpoeder kleinverpakking kost banen in een van beide plaatsen. Toen FNV-bestuurder Heinen zaterdagmiddag de FNV'ers in Leeuwarden vroeg adhesie te betuigen aan de mensen in Beilen, viel er een kort moment van stilte. Niet zonder enige aarzeling ging men daar tenslotte mee akkoord. Heinen “Wij hebben elkaar nog nodig”

Wei

De ondernemingsraad heeft de directie over de afbouw van de weiverwerking een negatief advies gestuurd. De wei van de aangesloten zuivelcoöperaties werd aanvankelijk in Leeuwarden verwerkt. Er is zelfs een plan geweest om een complete nieuwe fabriek daarvoor bij ccFriesland te stichten. Op het moment dat het ccFriesland minder goed ging, is men van dat plan afgestapt. Aangezien het bedrijf in Leeuwarden niet voldoende winst uit de wei kon halen, is besloten die zo langzamerhand weer naar de fabrieken terug te brengen. Van een verwerking van 640 miljoen kilogram per jaar is men bij ccFriesland nu op 400 miljoen kilogram gekomen.

Van de 135 mensen die in de wei-verwerking werkzaam zijn, zijn er 42 die een andere baan hebben gekregen. Van de overgebleven 93 staat vast dat een 25-tal moeilijk een plaats kan krijgen. Dat leidt tot een conflict, aldus Hengst. Hij vindt, dat de verwerking, van die 400 miljoen kilogram in Leeuwarden moet blijven. De wei levert weer een betere prijs op en kan al gauw f 20 miljoen tot f 25 miljoen bijdragen aan het resultaat van *ccFriesland*, aldus Hengst.

FNV-bestuurder Dick Heinen zei in het begin van de vergadering aan het adres van de Marrumer boeren die de kaasfabrieken van Frico/Domo willen openhouden “Ze weten niet waar ze het over hebben. De kaas zou het zo goed doen, de hele kaastrein van de Frico doet het niet goed”. En: „De boeren willen ten koste van alles een zo hoog mogelijke melkprijs, ook ten koste van de werknemers”. In het ultimatum aan de directie van ccFriesland is een diplomatische versie van deze opmerking opgenomen: „Wij zijn niet van plan arbeidsplaatsen in te leveren met als enig doel de boer meer geld toe te stoppen”. Heinen zei dat een boer in de buurt

van Beilen een chauffeur van de rijdende melkontvangst tegen de schenen had geschopt, toen zij spraken over de actie bij Frico/Domo in Beilen.

“Boeren”, zo zei Heinen later op de middag. „zijn niet onze vijanden, ze zijn partij. Laten boeren, directies en vakbonden eens om de tafel gaan zitten. Deze bedrijfstak kan tot de top van de wereld behoren. Laten wij ophouden met al dat gesodemierter er omheen”.

Aan het eind van de vergadering vertelde hij een anekdote: De Russen hadden een ruimtevaartuig bemand met twee varkens en een Friese boer. De varkens moesten de knoppen bedienen, de boer moest de varkens voeren en voor de rest overal afblijven. Zo moet het ook bij Frico/Domo. Laten de managers zich met het managen bemoeien en de boeren daar met de poten van afblijven. Je zult naar andere methodieken moeten grijpen om de boeren bij de coöperatie te betrekken.”

Leeuwarder Courant 1989-10-03

CBTB voorzitter Pé Miedema: Geen dwazer oplossing dan ontvlechting NN.

LEEUWARDEN - De voorzitter van de Friese CBTB Pé Miedema heeft zich gisteravond op een CNV-vergadering bij *ccFriesland* sterk gekant tegen het idee van sommige boeren en bestuurders van *Noord-Nederland* om deze coöperatie te ontvlechten. Dat wil zeggen: uit elkaar te trekken in een Fries en in Gronings-Drents deel. „Dwazer oplossing is er niet”, aldus Miedema. De oorzaak van de problemen bij deze coöperatie ligt volgens hem in bestuurlijke onbekwaamheid. „Wij richten ons op 1992, maar het lijkt dat de provinciegrenzen eerder hoger worden dan lager.”

Miedema zei dat als zijn zoon, die voor een groot deel zijn boerderij runt, nu 2 cent minder voor de melk zou ontvangen dan bij een andere coöperatie, hij geen lid zou worden. Bij de standsorganisaties liggen op dit moment vragen van 100 boeren die breken met Frico/Domo. Miedema pleitte voor samenwerking en fusie in de noordelijke zuivel. Men moet zich uitdrukkelijk klaarmaken voor 1992. Een concern als Nestlé investeert wel met het oog op het wegvallen van de EG-grenzen. Bij *DMV-Campina* en *Melkunie-Holland* heeft men ook in de gaten wat er in 1992 moet gebeuren.

Miedema, ook bestuurslid van *De Goede Verwachting* in Workum, heeft het idee dat wanneer die coöperatie vandaag zou voorstellen met Frica/Domo te fuseren, de leden dat zouden afwijzen. Hij vond wel dat 'Workum' voorop heeft gelopen om CCFriesland te steunen.

Op een vraag uit de zaal zei hij, dat de vrije fabrieken zich eerder hebben ingehouden dan uitgerekt met het uitbetalen van de melkprijs. Er is daar op royale wijze gereserveerd. “Wij hebben er geen belang bij, dat het verschil met Frico/Domo groter wordt dan het al is.”

De afzet van vooral kaas is voor *De Goede Verwachting* een punt van zorg, zo bekende hij. Het aantal handelshuizen dat de kaas koopt wordt kleiner. CNV'er Henk Amperse zei dat de kaasproducenten in Duitsland hard op weg zijn het kwaliteitsverschil met Nederlandse kaas te overbruggen. “Als dat lukt, verkopen ze hun kaas wel tegen een lagere prijs en dan wil ik die jongens van Workum en andere fabrieken nog weleens tegenkomen “

Wat Amperse van de Frico-boeren niet begreep is, dat ze het nu jammer vinden dat een fabriek als die in Wommels is gesloten. “Dat was een melkkoetje, dat met goedkeuring van de boeren is gesloten. Nu wordt het helder bij een aantal van hen, dat dat niet zo had moeten zijn.”

CNV-bestuurder Syds Koosterman bestempelde de noordelijke zuivel als “een rommeltje”. En: “Coöperaties hebben van nature een achterstand in het internationale denken. Men denkt plaatselijk en regionaal en dan houdt het op. Het is in- en intriest wat er in het Noorden gebeurt. De Friezen moeten minder arrogant zijn, de Drenten minder achterdochtig en de Groningers minder eigengereid.”

De plaatsvervangend voorzitter van de ondernemingsraad van ccFriesland. Evert Conradie, zei: “Directieleden hebben niet meer verstand dan de gemiddelde mens. Dat blijkt de laatste tijd”. Hij zei dat bij CCFriesland hetzelfde gaande is als bij de boeren in de coöperaties: er is te weinig vertrouwen in de onderneming. „Ook hier lopen daardoor belangrijke mensen weg. Drie jaar geleden is er een raamwerk gemaakt bij CCFriesland om minder condens te gaan maken en meer andere produkten, maar het is nu nog niet verder dan drie jaar geleden.”

Leeuwarder Courant 1989- 10-04

De Takomst-boeren wel positief over inbreng Sickhinge

OUDESCHOOT - De boeren van de zuivelvereniging *De Takomst* - een onderdeel van Noord-Nederland - hebben zich gisteravond over het algemeen redelijk positief uitgelaten over de inbreng van adviseur jonkheer Feijo Sickinghe in hun coöperatie. Sickinghe presenteerde zijn herstelplan voor Frico Domo in het zuidelijk gebied van *De Takomst* op een door ruim 400 boeren bezochte bijeenkomst. in zalencentrum *De Posthoorn* in Oudeschoot. De boeren uit het noordelijk gebied van *De Takomst*, die met het oog op hun bijeenkomst met Sickinghe de zaak al vast verkenden, waren meer onder de indruk van de manier waarop de adviseur de vergadering toesprak dan van de inhoud van de boodschap.

Sickighe hield de boeren voor, dat alle gezichten noordoostelijk moesten worden gericht Dat wil zeggen, dat men de opgaande lijn in de zuivelcoöperatie moet willen aanhouden. Velen kwamen gemotiveerder uit de vergadering, dan dat ze er naar toe waren gegaan. Voor anderen blijft het verhaal van de rendementsverbetering van f20 miljoen volgend jaar en daarna nog eens f20 miljoen en eventueel later nog eens f20 miljoen te vaag en te weinig onderbouwd Iemand merkte op, de eerste f20 miljoen is om aantasting van eigen vermogen van vorig jaar in te lopen, de tweede f20 miljoen is onzeker en derde f20 miljoen is lucht. Deze categorie boeren is van oordeel, dat er binnen enkele weken meer moet gebeuren dan nu is voorgesteld. Er moet nog een klapper komen, wil men voorkomen dat voor 24 oktober - de einddatum voor het al dan niet lid blijven dit jaar - niet nog meer boeren naar een andere melkverwerker overstappen.

Takomst-voorzitter Geert Cnossen zei, dat de vergadering ondanks de pittige reacties uit de zaal een rustig verloop kende. Ontvlechting van Frico / Domo kwam in Oudeschoot niet aan de orde en de staking in Beilen werd slechts zijdelings aangeroerd. Cnossen wilde zijn mening over de staking niet geven. „Dat leit op dit stuit búten myn taak.”

Hij had de indruk, dat veel boeren bereid waren een afwachtende houding aan te nemen en Sickinghe, c.s. het voordeel van de twijfel te gunnen. Duidelijk is gezegd, aldus Cnossen, dat het er niet alleen om gaat de melkprijs te verbeteren maar ook te sleutelen aan het eigen vermogen. Hij voegde er aan toe het verontrustend te vinden, dat er bij de standsorganisaties een honderdtal brieven ligt van boeren die vragen om inlichtingen omtrent het uittreden bij *Noord-Nederland*.

Leeuwarder Courant 1989-10-05

'Bonden moeten niet zeuren, kwaliteit directie fiks omhoog'

Sickinghe over Frico/Domo:

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De vakbonden moeten niet zeuren en de leiding van de coöperatie Noord-Nederland (Frico/Domo) moet fors worden versterkt. Dat is in het kort de boodschap van jonkheer Feijo Sickinghe, de externe adviseur die de problemen bij Frico/Domo moet oplossen.

Hij verwijt de vakbonden dat ze met hun acties schade toebrengen aan het bedrijf. De garantie, dat er in de zuivel geen gedwongen ontslagen vallen, moet hen genoeg zijn. Eisen dat je personeel altijd op dezelfde plek in dezelfde plaats hetzelfde werk blijft doen, is te veel gevraagd.

Met die opstelling verspelen de vakbonden hun krediet en zetten ze volgens Sickinghe de afspraak van 'geen gedwongen ontslagen' op het spel. De werknemers moeten flexibeler zijn en doen wat het bedrijf van hen vraagt. "We handelen toch niet in standbeelden".

De topmanager, die eerder het ten dode opgeschreven Stork-concern weer op de rails zette, verbaast zich over de emoties, die het reorganisatieproces bij Frico/Domo met zich meebrengt. Om de oorzaken daarvan geeft hij weinig. "Ik heb met het verleden geen bal te maken. Het interesseert me ook geen zak."

Onafhankelijk

De boeren moeten zich anders opstellen. Dreigen met weglopen gaat niet aan. Ook moet het bedrijf af van de bloedgroepencultuur. De oude coöperaties mogen wel blijven bestaan, maar alleen als communicatiekanaal. Ze moeten echt onafhankelijke bestuurders kiezen die zich zonder last of ruggespraak kunnen opstellen. Daar mankeert het nu vaak aan.

Het management, zowel op hoog als op midden niveau, kan volgens Sickinghe stukken beter. Door nieuw bloed in te brengen en het bestaande kader bij te scholen moet die kwaliteit 'fiks omhoog'. De directie is er volgens hem niet in geslaagd om de fusie van Frico en Domo goed uit te werken. Het management werd daarin ook gehinderd door de starre structuur van de organisatie. Die zorgde er voor dat de onderneming 'tot stilstand is gekomen'.

Sickinghe houdt bij boeren Marrum bij Noord-Nederland

DEINUM - De adviseur van Frico/Domo, jonkheer mr. Feijo Sickinghe, heeft gisteravond succes gehad op een vergadering van *Takomst*-boeren in *It Holt* in Deinum. Joop van der Pol uit Hallum, een van de boeren die vorige week de demonstratieve vergadering in Marrum mee organiseerde, zei: „Sickinghe hat it oanbliuwen by de Frico fersterke. De Frico is sterker ut dizze gearkomste kommen as hja deryn gongen is”.
[...]

Dr. Rinse Zijlstra in Gorredijk:

“Eenduidige visie zuivel ontbreekt”.

GORREDIJK - De noordelijke zuivel is niet klaar voor de toekomst. Het ontbreekt er aan een visie die door alle betrokken directies en besturen wordt gedeeld. Drs. Rinse Zijlstra zei dat gisteren op een bijeenkomst van de Rabobank in De *Lindehof* in Gorredijk. „Het verabsoluteren van de betekenis van de verschillen in uitbetalingsprijs en onderling wantrouwen hebben tot de situatie geleid zoals wij die vandaag kennen en die als riskant moet worden aangeduid.”

De ex-voorzitter van de Koninklijke Zuivelbond FNZ zei dat de risico's van vandaag zich niet beperken tot *Noord-Nederland (Frico/Domo)* en *ccFriesland*. “Alle zuivelcoöperaties zijn de deelgenoten van deze zelfde ontwikkeling en delen derhalve dezelfde problemen, zij het met verschillend gewicht.” Het niet opvolgen van de aanbevelingen die in de rapporten staan, kost de noordelijke veehouders jaarlijks tientallen miljoenen gulden, heeft ontvlechtingverschijnselen opgeroepen en heeft het vertrouwen ondermijnd.

Zijlstra zei dat de voorstellen van onder anderen Sickinghe c.s., die nu worden bekeken, het minimum zijn. Alle zuivelcoöperaties moeten de problemen als iets gemeenschappelijks zien en een bijdrage leveren aan de oplossing. “Coöperatie betekent zijns broeders hoeder zijn, ook de broeder in de zustercoöperatie.”

Hij wees erop dat de beslissingen in de komende drie maanden van grote betekenis voor de positie van de veehouders in het Noorden zullen zijn. Het uiteenvallen van Frico/Domo, het opvoeren van de concurrentie tussen deze coöperatie en ccFriesland en het niet deelnemen van de vrije fabrieken in de besluitvorming, “zal de kracht, die hier nog steeds aanwezig is, op den duur ondermijnen en de klok ver terugzetten”.

Korte tijd geleden heeft de zuivelcoöperatie *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde haar honderdjarig bestaan gevierd. De *Zuid Oost Hoek* is het resultaat van samenwerking “Opnieuw wordt op de deur geklopt van de samenwerking. Als u opendoet zult u zien dat er geen gevaarlijke vreemdeling op de stoep staat, maar uw eigen broeder die u misschien in jaren niet hebt gezien. Laat hem binnen en spreek met hem over een betere toekomst met een hechter fundament.”

Zijlstra zei er vrijwel zeker van te zijn dat in het Noorden een hechte vorm van samenwerking eens tot stand zal komen. „Rapporten kinne jo yn 'e kast lizze, ideeën geane troch de doarren hinne.” Als de ledenraad van Frico/Domo op 31 oktober de voorstellen van de raad van advies naast zich neer legt, dan staat de ontvlechting van deze coöperatie voor de deur. “Dan brekt der wat”.

Hij gaat daar niet van uit. Zijlstra is zelfs van oordeel dat ook de vrije fabrieken zich op den duur zullen aansluiten. Het verschil in eigen vermogen tussen die fabrieken en Frico/Domo zal geen belemmering vormen. “As jo it wolle, fine jo dèr in oplossing foar. Der binne alle-gear farianten op mooglik. Jo kinne bygelyks de ferskillen ferrekkenje. Ik sis mar sa: forceer niets, activeer alleen.”

[....]

Leidsch Dagblad 1989-10-14

Noord-Nederland en ccFriesland overeenstemming over 'poeder'

Leidsch Dagblad, 14/10/1989; p. 7/44

Melkpoeder

De noordelijke zuivelcoöperaties ccFriesland en Noord-Nederland (Frico/Domo) hebben overeenstemming bereikt over samenwerking in de melkpoederproductie. Dit hebben de directievoorzitters van beide bedrijven, A. Kranendonk en B. Bijvoet, gisteren in Leeuwarden gezamenlijk bekendgemaakt. De groot-schalige poederproductie zal worden geconcentreerd in de Domo-fabriek te Beilen. Het verlies aan arbeidsplaatsen blijft in Beilen, waar in september gedurende drie dagen is gestaakt, beperkt tot zes. De samenwerking kost in totaal ruim 100 arbeidsplaatsen, waarvan ongeveer 60 bij ccFriesland en 35 bij de Domo-fabriek in Bedum.

Bij Noord-Nederland 30 boeren weg

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - In de afgelopen dagen hebben dertig boeren bedankt voor het lidmaatschap van de zuivelcoöperatie Frico/Domo. Zij gaan naar andere fabrieken. De dertig boeren hebben samen een quotum van ongeveer 15 miljoen kilogram melk. Onder hen bevinden zich vooraanstaande fokkers als Sytze van Essen uit Marssum en Tiede van der Ploeg uit Wergea. Eerder dit jaar ging er al een aantal boeren met 40 miljoen kilogram melk naar andere fabrieken.

De boeren hebben bedankt uit onvrede met de bestaande situatie. Jaren achtereen heeft Frico/Domo minder melkgeld uitbetaald dan de vrije coöperaties en de in het Noorden werkzame particuliere fabrieken.

De directie had de hoop dat met de aangekondigde maatregelen, de voorgenomen samenwerking met ccFriesland op het gebied van melkpoeder en het optreden van de adviesgroep van jonkheer mr. Feijo Sickinghe de rust voorlopig zou terugkeren. Voor een groot deel is dat ook gelukt. De boeren, die nu hun lidmaatschap hebben opgezegd, moeten uittrekgeld betalen, tenminste als zij van hun bedrijf geen besloten vennootschap hebben gemaakt. In dat geval zal het betalen van uittrekgeld afhangen van een uitspraak van de rechter.

Heinen voor Friese Mij Raerd:

'Staking bij Domo Beilen paste FNV slecht'

RAERD - De staking bij de poederfabriek van Frico/Domo in Beilen kwam de Voedingsbond FNV slecht uit. Districtsbestuurder Dick Heinen zei dat gisteren op een Friese Mij-vergadering in de Trijesprong in Rserd. Hij kon het zich van de werknemers wel begrijpen dat ze het werk neerlegden, maar als hij zijn zin had gekregen was er niet gestaakt „uit strategische overwegingen”. Hij ging daar verder niet op in.

“Ondanks alle kommer en kwel geloof ik nog steeds heilig in *Frico/Domo*”, zo zei hij. “Ik ben zo langzamerhand wel hun goedkoopste arbeidskracht, want ik ben veertig tot vijftig uur per week bezig met die onderneming”. Zijn geloof in de toekomst van deze coöperatie is vooral gebaseerd op de maatregelen, die de komende week worden genomen. Dan zal er namelijk worden gesneden in de top. Als daar bepaalde niet door hem met name genoemde mensen aanblijven, ontstaat er evenwel een conflict met de vakbonden. „Dit is de laatste kans voor deze coöperatie”.

Over de samenwerking op het gebied van poeder tussen *Frico/Domo* en *CCFriesland* zei Heinen: „Wij zullen niet 'ja' tegen het poederverhaal zeggen, als er geen fusie tussen beide ondernemingen komt”.

Volgens Heinen zal *Frico/Domo* op het terrein van de consumptiemelk niet moeten gaan samenwerken met *Coberco*. Dat betekent naar zijn zeggen het einde van de fabriek in Warga. Hij ziet meer heil in een verkering met het Westduitse Nordmilch. „Dan haal je tenminste andere producten in huis.”

Het relaas van de vakbondsbestuurder werd beheerst door de ontwikkelingen - of het uitblijven daarvan - bij Frico/Domo. Heinen schilderde een triest beeld van de laatste jaren. Heel opmerkelijk vond hij het, dat een winstgevend produkt als *Completa* naar ccFriesland gaat. “Tijdens de staking in Bellen is gezegd dat dat nooit weg zou gaan. Ik begrijp dat dan ook niet, tenzij men daarmee de totale fusie tussen beide ondernemingen weer boven tafel wil halen” .

Na de deprimerende schildering merkte een boer op: „Tsjin dizze eftergrun fált is my noch ta wat se utbetelje”. Vrij algemeen was de verbazing over het feit dat er de laatste dagen dertig boeren hebben bedankt voor *Frico/Domo*. Afdelingsvoorzitter Gerke van der Velde: “Dat is in bysúnder tryste saak. Der binne ek noen guon by dy't kommissaris west ha en dus it belied mei bepaald ha. Faaks kinne de stánsorganisaasjes der noch wat oan dwaan. As jo de nammen sa lèze dan soenen jo sizze: dy ha dy oardel sint dochs net nedich”.

Heinen zet bij de toekomst van de vrije fabrieken grote vraagtekens. Ze zijn te afhankelijk van kaas en voor de afzet te afhankelijk van derden. Voor kaas zijn er nog groeimogelijkheden, maar de uitbreiding van de produktie in West-Duitsland, Frankrijk en België beperkt die groei. Voor de *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde wil hij een uitzondering maken. Die is volgens hem wel klaar voor de komende tijd.

Leeuwarder Courant 1989-10-31

Vier man uit top *Noord-Nederland*

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - Vier leden van de centrale directie van *Noord-Nederland* hebben van adviseur jonkheer mr. Feijo Sickinghe te horen gekregen dat zij, als het aan hem ligt, niet in de top van de coöperatie zullen terugkeren. Het gaat om Wiebren Boersma, Klam Tiktak, Ruurd Posthumus en Wout Kranenburg.²⁵ Voor hoofddirecteur ir. Bernard Bijvoet is wel een plaats weggelegd in de nieuwe directie, die vermoedelijk uit drie man zal bestaan.

Vandaag wordt dit voorstel in de ledenraad besproken, althans dat was gisteravond de bedoeling. Het is de vraag of de ledenraad hiermee akkoord gaat en niet alsnog wijzigingen zal aanbrengen. De voorstellen voor de nieuwe structuur zijn de laatste dagen bovendien herhaaldelijk veranderd en omgeven door onzekerheden. Het is de vier betrokken directeurs nog niet duidelijk welke functie zij krijgen na de reorganisatie van de top.

Het vermoeden bestaat dat Sickinghe aanstuurt op een drietal divisies met een eigen winstverantwoordelijkheid. De divisiedirecteurs moeten dan rapporteren aan de nieuwe centrale directie.

25 Zuivelschool: W. Boersma 1963, W. Kranenburg 1906, R. Postuma 1955 / K. Tiktak ?

Ledenraad Noord-Nederland: Simpler structuur in zuivel

Van onze redactie economie

LEEWARDEN - De acht bij de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* (Frico/Domo) aangesloten zuivelverenigingen zullen mogelijk binnen een half jaar worden opgeheven. De ongeveer 7000 boeren die nu nog lid zijn van de eigen vereniging zullen tegen die tijd rechtsstreeks lid worden van de topcoöperatie *Noord-Nederland*.

De verenigingen moeten uiterlijk over een half jaar beslissen over het gisteren gedane voorstel van de ledenraad. Het gaat daarbij om *Domo* in Beilen, *De Torenmeter* in Oldeborn, *De Takomst* in Wolvega, *Novac* in Tuk, *MidFryslan* in Warga, *Het Klaverblad* in Donkerbroek, *De Foarútgong* in Dokkum en *De Eendracht* in Makkinga.

Het voorstel is de belangrijkste uitkomst van de vergadering die de ledenraad gistermiddag in Leeuwarden hield naar aanleiding van adviezen van jonkheer mr. F. Sickinghe. Volgens Sickinghe, voorzitter van de Raad van Advies van *Noord-Nederland*, moet de structuur van de coöperatie veel eenvoudiger worden om slagvaardiger te kunnen reageren op ontwikkelingen op de internationale markt.

De juridische fusie zal tot gevolg hebben dat ook de samenstelling van het bestuur, de Raad van Commissarissen, de centrale directie en de directieraad anders worden. Algemeen directeur B. Bijvoet mag in ieder geval blijven van de ledenraad. Maar de huidige directeuren W. Boersma, W. Kranenburg, R. Posthumus en K.R. Tiktak zullen binnen de coöperatie om moeten zien naar een nieuwe functie.

De Raad van Advies die de gisteren besproken aanzet tot wijzigingen in de structuur gaf, blijft nog een tijdje aan. De raad zal onder meer een vinger in de pap hebben bij de mogelijk hechtere samenwerking tussen *Noord-Nederland* en *ccFriesland*. Twee weken geleden kwamen de beide coöperaties al nader tot elkaar door af te spreken de poederproductie voortaan gezamenlijk ter hand te nemen. Bovendien hebben enkele tientallen boeren de afgelopen maanden de zuivelcoöperatie verlaten omdat ze bij de kleinere zuivelfabrieken in het Noorden een hogere melkprijs kunnen krijgen. In vergelijking met andere grote coöperaties ligt de melkprijs van Noord-Nederland op een redelijk niveau.

Leeuwarder Courant 1989-11-02

Bestuur Noord-Nederland akkoord met plan

LEEWARDEN - Het bestuur van de zuivelcoöperatie is gisteren volgens adviseur jonkheer mr. Feijo Sickinghe unaniem akkoord gegaan met de besluiten die vorige week in de ledenraad zijn genomen. Dat houdt in dat er een juridische fusie komt tussen de acht zuivelverenigingen van Frico/Domo en dat ir. Bernard Bijvoet wordt benoemd tot hoofddirecteur. Bovendien komen er drie divisies. Wiebren Boersma wordt directeur van de kaasdivisie en Teo Jacobs van de divisie consumptiemelk. Ruurd Posthumus moet de reorganisatie in goede banen leiden. Over de positie van twee andere directieleden, Wout Kranenburg en Klaas Tiktak volgt nog nader overleg.

Achterban *Noord-Nederland* mort over besluit

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - In de bij *Noord-Nederland* aangesloten zuivelverenigingen *De Takomst* en *De Foarutgong* is flinke onvrede ontstaan over de besluiten die de ledenraad van deze zuivelcoöperatie deze week heeft genomen. Met name het aanblijven van ir. Bernard Bijvoet als voorzitter van de centrale directie heeft bij velen kwaad bloed gezet. De directie staat er bij de boeren toch al niet zo best op, maar dat anderen een stapje terug moeten doen en de voorzitter blijft zitten vinden verschillende bestuursleden onbegrijpelijk. Een aantal van hen overweegt op te stappen.

Voor het bestuur van *De Takomst* is een en ander aanleiding geweest de voor gisteren geplande vergadering met de commissarissen uit te stellen en zich eerst in eigen kring over de situatie te beraden. Het bestuur van de *Foarutgong* heeft wel met de commissarissen vergaderd, maar tot dusver evenmin besluiten genomen.

In de ledenraad hebben de beide besturen hun bezwaren geuit tegen het aanblijven van Bijvoet als directievoorzitter. Verschillende bestuursleden verkeerden namelijk in de veronderstelling dat Bijvoet directeur van de kaasdivisie zou worden. Dat was hen uit gesprekken met Sickinghe gebleken.

In de ledenraadsvergadering heeft Sickinghe vervolgens met zijn portefeuille gezwaaid: het besluit aanvaarden of anders zouden hij en de andere leden van de raad van advies opstappen. Mede gezien het krediet dat Sickinghe de afgelopen weken bij de boeren heeft verworven besloten de beide besturen tenslotte dan toch maar met het voorstel akkoord te gaan.

Toen het besluit bij de boeren bekend werd gemaakt en er verschillende bezwaren kwamen, werden sommige bestuursleden gesterkt in hun mening in de ledenraadsvergadering een verkeerde stap te hebben gezet. Dat heeft donderdag en gisteren geleid tot extra bestuursvergaderingen. Men heeft onder andere het aantal bestuursleden geïnventariseerd dat dreigt op te stappen.

De directie, en met name Bijvoet als voorzitter, wordt verweten sinds de datum van aantreden geen goed beleid te hebben gevoerd. Er werden voortdurend externe adviseurs ingehuurd die met ideeën kwamen maar tot dusver heeft dat niet geleid tot een bevredigend resultaat.

Bij de bestuursleden van de beide zuivelverenigingen vraagt men zich bovendien af of 31 oktober nu 'de grote hervormingsdag' is geworden, zoals Sickinghe heeft aangekondigd. Er zijn te weinig concrete maatregelen aangekondigd, er is nog te veel van het oude te zien. In de gederen van *Takomst* en *Foarutgong* heeft bovendien de mening dat het Friese deel van Frico/Dorno te veel heeft ingeleverd.

Sickinghe: oorzaak ligt bij bestuur *Noord-Nederland* zelf

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De oorzaak van de gang van zaken bij Frico/Domo ligt in de eerste plaats niet bij de directie maar bij het bestuur. Bestuursleden moeten zich nu niet achter de directie verschuilen en zeker Bijvoet niet als schuldige aanwijzen. Als zij vinden dat de directie niet naar behoren heeft gefunctioneerd, hadden zij de directie moeten wegsturen. Dat is niet gebeurd.

Jonkheer mr. Feijo Sickinghe, adviseur van de zuivelcoöperatie *Frico/Domo*, is slecht te spreken over het gemor bij de zuivelverenigingen *De Takomst* en *De Foarutgong*. Zoals bekend, dreigen bestuursleden van die verenigingen alsnog op te stappen. Zij vinden dat er vorige week onvoldoende maatregelen zijn genomen.

Leeuwarder Courant 1989-11-06

Sickinghe over morrende achterban NN.

‘Ik heb Bijvoet dringend gevraagd aan te blijven’

LEEWARDEN - Jonkheer mr. Feijo Sickinghe heeft zaterdagmiddag vanuit zijn woning in Naarden verbaasd en teleurgesteld gereageerd op de ontevredenheid die in kringen van zuivelverenigingen *De Takomst* en *De Foarutgong* de kop heeft opgestoken over onder andere het aanblijven van ir. Bernard Bijvoet als hoofddirecteur van Frico/Domo. „Het is afkeurenswaardig, dat de heer Bijvoet als de zondebok wordt aangewezen. Ik heb een dringend beroep op hem gedaan om aan te blijven. Hij was zo weggeweest”, zo zei hij naar aanleiding van het bericht in deze krant van zaterdag.

„Wij kunnen”, aldus de adviseur van *Noord-Nederland*. „niet zo maar een blik directeuren opentrekken. Voor de reorganisatie van de coöperatie is twee jaar nodig. Als de heer Bijvoet weggaat, is er vier jaar nodig. Kijk, als je in de statuten van je onderneming laat schrijven dat het bestuur de onderneming bestuurt, kun je je dus als bestuur niet achter de directie verschuilen in tijden dat het niet gaat zoals je dat had gewenst. Als je ontevreden bent moet je de directie wegsturen. Dat is niet gebeurd.”

„Wat er nu gebeurt is uiterst deloyaal. De eerste oorzaak van de gang van zaken ligt bij het bestuur en daarna pas bij de directie. In die directie is nu gesneden en de man die de meeste potentie heeft als directeur is Bijvoet. Boersma krijgt de kaasdivisie en Jacobs de divisie voor de consumptiemelk. Die man doet het uitstekend.”

„Als je je niet neerlegt bij een meerderheidsbesluit, moet je niet je achterban gaan mobiliseren en dan zeggen: ‘Ik ben zelf eigenlijk ook tegen’. Het is onverantwoord, dat er in de achterban wordt gewurmd tegen Bijvoet. Zoiets mag nooit van het bestuur uitgaan. Als je het er niet mee eens bent, dan treed je af.”

Sickinghe: „Het is in hoge mate te betreuren wat hier nu aan de hand is. Ik vind dat de veehouders hun bestuursleden dan ook moeten terugfluiten. En dan het feit, dat Friezen het idee hebben meer te moeten inleveren dan de Drenten „ Dat is toch niet meer van deze tijd”.

De adviseur van de zuivelcoöperatie zegt dat de meerderheid voor het pakket was dat dinsdag op de ledenraadsvergadering is aangeboden. „Uit zo'n pakket moet je niet één element halen. Iedereen weet, dat er een besluit is genomen en daar moet je je bij neerleggen. Ik vind het erg verkeerd wat er nu gaande is. Met deze praktijken moet men nu eindelijk eens een keer stoppen”.

Sickinghe vindt de kritiek, dat de 'hervormingsdag' in feite weinig heeft opgeleverd, onrecht. „Er heeft een niet geringe omschakeling in de organisatie plaatsgevonden. Er is een kleine centrale directie gekomen met profitcentra die voor hun eigen winst verantwoordelijk zijn, net als bij Philips. Bovendien wordt de judische fusie aangepakt en is er besloten tot planverbetering. Nee, er is flink wat gebeurd. Ik vind het jammer dat niet iedereen dat kenbaarlijk zo ziet”.

Leeuwarder Courant 1989-11-09

'Nu eens doordonderen in noordelijke zuivel'

Directievoorzitter Kranendonk van CCFriesland

ORANJEWOUDE - „Iedere dag dat we in de noordelijke zuivel bezig zijn met navelstaren, raken we verder achterop. We moeten nu eindelijk eens doordonderen. Ik denk overigens dat jonkheer Sickinghe daarin de laatste tijd belangrijke stappen heeft gezet.” Dat zegt ir. Arie Kranendonk, directievoorzitter van CCFriesland in een reactie op de jongste ontwikkelingen in de noordelijke zuivel.

De CCFriesland-voorman wijt de perikelen bij de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* vooral aan een vertrouwenscrisis en niet aan de paar centen lagere melkprijs, die de onderneming in vergelijking met de vrije fabrieken in Friesland heeft behaald. Hij zei gisteren in Oranjewoud tijdens een bijeenkomst van de Rabobank de hoop te hebben, dat de door *Noord-Nederland* ingestelde adviesgroep onder leiding van jonkheer mr. Feijo Sickinghe snel tot een afronding komt om de onderneming in rustiger vaarwater te krijgen. „Anders ziet het er voor het Noorden slecht uit”, Waarschuwde hij.

Kranendonk zei desgevraagd te verwachten, dat het binnenkort tot een afronding komt over de voorgestelde samenwerking tussen CCFriesland en *Noord-Nederland* over de melkpoederactiviteiten, waarbij onder andere Completa van *Noord-Nederland* naar CCFriesland gaat. Hij zei goede hoop te hebben, dat daarna ook afspraken over verdere samenwerking kunnen worden gemaakt. „Maar *Noord-Nederland* moet eerst zijn huiswerk doen. Dan pas kunnen we met een schone lei beginnen”, verklaarde hij.

Het steekt Kranendonk dat in de noordelijke zuivel de zaak al zo lang op slot staat. “Het is zot, dat we de huidige goede jaren niet gebruiken voor investeringen in de markt. Er is geen betere tijd geweest om in de toekomst te investeren dan nu.” Hij wees er op dat melkveehouders dan ook bereid moeten zijn om enkele centen per kilogram af te staan voor dit soort lange termijn zaken.

In feite stond de bijeenkomst van gisteravond in het teken van schaalvergroting. Kranendonk en president-directeur drs. Bart Constandse van de coöperatieve vlees- en vee-onderneming *Coveco* zagen daarin de enige mogelijkheid om overeind te blijven, vooral als er in 1992 een

Europese markt is gevestigd. „Friesland, dat zo afhankelijk is van de zuivel, heeft geen alternatief. Daar kan de zuivelindustrie alleen overeind blijven door groot te worden. In de nissen van de markt is er alleen plaats voor de gespecialiseerde ondernemingen”, zei Kranendonk.

Constandse: „Je wordt als onderneming verplicht om met nieuwe producten en nieuwe technieken aan te komen, anders hebben de tegenwoordige grootwinkelbedrijven slechts belangstelling voor de goedkoopste. Het gaat er om, dat we produceren wat de consument wil. De Nederlandse vleesindustrie richt zich nog te veel op onherkenbare bulkproducten. Het wordt tijd voor de vraag welke stappen je moet zetten om op Europees niveau mee te kunnen doen”.

Kranendonk vond in Constandse een strijdmakker wat betreft kritische kanttekeningen over de tegenwoordige bestuursvorm van een coöperatie. “De coöperatie blijft de ondernemingsvorm, maar de structuur moet worden aangepast aan de nieuwe ontwikkelingen”, zei de CCFrieslandtopman. „Het is goed om zeggenschap binnen een onderneming te hebben, maar je moet het niet overdrijven”, vond Constandse.

„De leiding van een coöperatie mag van de leden ook eisen om te kijken naar de lange termijn. Een boer kan gemakkelijk vijf cent extra krijgen, maar dan gaat daarmee wel de Nederlandse landbouwstructuur wel naar de knoppen. Een bestuur mag een directeur wegsturen, omdat hij het niet goed heeft gedaan. Maar een directie mag van een bestuur eisen dat ze haar begrijpt”. vervolgde de scheidend Coveco-topman. Kranendonk pleitte voor een beter klankbord voor directies van coöperatie door ook commissarissen van buiten de boerenkring te vragen.

Voor wat betreft de nieuwe directiestructuur van *Noord-Nederland* merkte Kranendonk in ander verband op dat het nog heel moeilijk zal zijn om goede managers naar het Noorden te lokken voor een functie in de zuivelindustrie. Het Noorden heeft al een achterstand, maar dat wordt volgens hem nog versterkt door de huidige verwarrende en onzekere situatie bij *Noord-Nederland*.

Nieuwsblad van het Noorden 1989-11-09

Zondebok Bijvoet blijft toch zitten

Van onze redactie economie

LEEWARDEN - Boeren die een zondebok zochten als het ging om de problemen bij de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland*, wonden er de afgelopen maanden geen doekjes om. Directie-voorzitter Bernard Bijvoet moest verdwijnen, hij zou de afgelopen jaren niet in staat zijn geweest de Frico/Domo naar behoren te bestieren.

Groot was afgelopen week dan ook de verbazing nu ook het bestuur van Noord-Nederland van mening is dat juist van de vijf directeuren alleen Bijvoet op zijn plaats mag blijven zitten. Bijvoet heeft zijn riante positie niet in de laatste plaats te danken aan Jonkheer Sickinghe, de voorzitter van de Raad van Advies. Sickinghe begeleidt de reorganisatie van de Frico/Domo. De zuivelcoöperatie verkeert al jaren in moeilijkheden omdat ze een paar cent per kilogram melk minder betaalt dan de kleinere 'vrije fabrieken'.

Na het samengaan van de Frico met de Domo verwachtten boeren voordeel van de grootschaligheid. De resultaten vielen echter tegen omdat reorganisaties steeds in compromissen verzandden. Die paar cent per kilogram minder kost de modale boer met 500.000 kg melk per jaar minstens tienduizend gulden. Bijvoet wordt door veel boeren beschouwd als de man die intern orde op zaken had moeten stellen. Hij huurde echter externe adviseurs in die op hun beurt niet goed wisten wat ze met de logge zuivelcoöperatie aan moesten. Binnen de Frico/Domo waren de oude structuren van voor de fusie nog lang niet verdwenen.

Het blijft lang stil als voorzitter Bertus Faber van Noord-Nederland-zuivelvereniging *De Foarutgong* antwoord geeft op de vraag of zijn achterban niet teleurgesteld is over de reorganisatieplannen van Sickinghe. In 'zijn' zuivelvereniging en in de vereniging *De Takomst* worden kritische geluiden gehoord. “Dat is in zekere zin wel waar”, klinkt het daarna voorzichtig. “Men vindt in het algemeen dat Bijvoet verantwoordelijk is voor de problemen.

Dat andere directieleden nu moeten verdwijnen en dat hij blijft zitten is voor veel mensen moeilijk te bevatten”. Vorige week dinsdag was Faber als voorzitter van de *Foarutgong* op de ledenraadsvergadering waar over de reorganisatieplannen werd gesproken.

“Ik heb mijn mening daar naar voren gebracht maar een meerderheid was voor de plannen. Toen had ik me daarbij neer te leggen”, stelt hij. Volgens Faber dreigde Sickinghe op te stappen als de ledenraad zijn reorganisatieplannen af zou keuren.

De teleurstelling over de plannen is binnen de *Foarutgong* groot maar leden zeggen voorlopig nog niet het vertrouwen in de directie op. “De meesten wachten tot mei volgend jaar. Dan wordt de melkprijs samen met de nabetaling bekend gemaakt.”

Voorzitter G. de Jong van *Noord-Nederland* noemt de onrust binnen de zuivelverenigingen “een storm in een glas water”. ‘Het is duidelijk dat er in de huidige structuur van de coöperatie schoonheidsfouten zitten.’

Leeuwarder Courant 1989-12-02

Volledige tekst in MAP Kaf en Koren

Niemand is meer zonder schade

KAF EN KOREN

IN DE NOORDELIJKE zuivel is er zo langzamerhand niemand meer, die zonder deuken rondrijdt. Wie in deze boeiende bedrijfstak meent redelijk alle hindernissen te hebben ontweken, krijgt door een ander wel een schrammetje toegediend. Doordonderen, is het nu parool. ccFriesland-directeur ir. Arie Kranendonk predikte dit evangelie onlangs in Oranjewoud. Dat gebeurde bij *Tjaarda* op een bijeenkomst van de Rabobank, waar deze keer een andere fusie - die met de Friesland Bank - onbesproken bleef. Op luttele meters afstand van dat etablis-

Leeuwarder Courant

17-11-1989

Kranenburg naar

De Ommelanden

LEEUWARDEN - Wout Kranenburg uit Heerenveen wordt directeur van de melkproduktiefabriek De Ommelanden in Groningen. Hij was tot voor kort lid van de directie van Frico/Domo. De Ommelanden is voor 95 procent onderdeel van CCFriesland in Leeuwarden. De fabriek verwerkt jaarlijks 125 miljoen kilogram melk tot condens vooral voor de Griekse markt. Er werken 125 mensen. De huidige directeur van De Ommelanden, W. Nuiten, gaat in maart volgend jaar met vervroegd pensioen.

sement is in het onbestorven verleden de ene beslissing na de andere uitgesteld. Het had anders zo mooi kunnen zijn.

[....]

Leeuwarder Courant 1989-12-13

ccFriesland geeft over 1989 een goede melkprijs

DRACHTEN - De zuivelcoöperatie *ccFriesland* zal over 1989 een melkprijs aan de fabrieken uitbetalen van 85,9 cent per kilogram. Dat is ongeveer 5 cent hoger dan de voorshotprijs, die de boeren tot dusver hebben ontvangen. De coöperatie had een achterstand in te halen. „Toch lijkt het er op dat wij reeds dit jaar, na vergoeding van de zogenaamde voorfabriekskosten, kunnen spreken van een concurrerende melkprijs. Daarmee verwachten wij, is de basis gelegd voor een verder herstel en blijvend rendement van de door u in het herstelproces geïnvesteerde bedragen.”

Woordvoerder Douwe Tamminga van *ccFriesland* zei dit gisteren op de provinciale voorlichtingsdag in *De Lawei* in Drachten. Hij voorspelde, dat er voor de melkveehouderij magere jaren voor de deur staan. De vraag is alleen: hoe mager? Dat hangt af van de manier waarop de noordelijke veehouder aan zijn marktbelangenbehartiging wil werken.

In de tuinbouw hebben de inkopers de aanval geopend op het veilingsysteem. „Via contractteelt en dergelijke wordt getracht de eenheid van de producenten te doorbreken.” Tamminga acht het niet onmogelijk dat de inkopers winnen. Het was voor hem een van de redenen om nogmaals te pleiten voor een samenwerking tussen *ccFriesland* en *Frico/Domo*. Ruim de helft van de fusies brengt niet wat er van werd verwacht. Tamminga: „Dat hoeft en mag ons niet overkomen”.

[....]

Leeuwarder Courant 1989-12-15

Bestuursleden 'De Foarutgong' stappen op

BURGUM - Drie bestuursleden van de coöperatieve zuivelvereniging De Foarutgong, een onderdeel van *Noord-Nederland (Frico/Domo)*, zijn opgestapt. Abe Reitsma uit Janum heeft bedankt en voorzitter Bertus Faber van Veenwouden en bestuurslid Jan van der Meulen van Garyp hebben zich niet opnieuw beschikbaar gesteld. Dat laatste zou in normale omstandigheden wel het geval zijn geweest.

Zoals bekend, is er na de ledenraadsvergadering in begin oktober onvrede ontstaan bij sommige bestuursleden van de bij de *Frico/Domo* behorende zuivelverenigingen. Zij waren het niet eens met het aanblijven van ir. Bernard Bijvoet als directeur en vonden dat adviseur jonkheer Feijo Sickinghe te veel druk op de ledenraad legde om zijn reorganisatieplannen er door te krijgen.

Die plannen werden wel door de ledenraad goedgekeurd, maar sommigen hadden na afloop moeite met het genomen besluit. „Ik kin net langer ferantwurdlik wéze foar de gong fan saken”, zo zei Faber gisteren desgevraagd.

Al in een eerder stadium heeft Sickinghe gezegd dat bestuursleden, die zich niet in het door een meerderheid aangenomen plan kunnen vinden, dienen op te stappen. Ook bij *De Takomst* in Wolvega heeft het gebroeid. Daar gaat men er echter van uit, dat het bestuur aanblijft voor de termijn waarvoor het is gekozen.

1990

Nieuwsblad vh Noorden, 1990-01-24

350 banen weg bij Frico/Domo

Van onze redactie economie

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* in Leeuwarden wil dat er op korte termijn 350 arbeidsplaatsen verdwijnen.

Dat plan kan zonder gedwongen ontslagen binnen het sociale kader van de onderneming worden uitgevoerd. De banen verdwijnen onder andere door het sluiten van de verouderde kaasfabrieken van Tuk en Wolvega. Het voortbestaan van de fabriek in Warga is onduidelijk. Vandaag bespreekt het bestuur de plannen van directie en raad van advies.

Het sluiten van de kaasfabriek van Wolvega hangt nog af van een nader onderzoek dat samen met de zuivelcoöperatie *De Goede Verwachting* in Workum wordt uitgevoerd. De vakbonden zijn vandaag van de plannen op de hoogte gesteld. In mei vorig jaar hebben de bonden gezegd van de directie de toezegging te hebben dat de reorganisatie bij *Noord-Nederland* niet gepaard zal gaan met het sluiten van fabrieken.

Leeuwarder Courant 1990-01-24-2

Frico/Domo: 350 banen weg

Tuk en Wolvega dicht

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie *Frico/Domo* in Leeuwarden wil dat er op korte termijn 350 arbeidsplaatsen verdwijnen. Dat plan kan zonder gedwongen ontslagen binnen het sociale kader van de onderneming worden uitgevoerd, aldus gisteravond een woordvoerder. De banen verdwijnen onder andere door het sluiten van de verouderde kaasfabrieken van **Tuk** en **Wolvega**. Over het voortbestaan van de consumptiemelk- en boterfabriek in **Warga** bestond gisteravond nog geen duidelijkheid. Vandaag zal het bestuur de plannen van directie en raad van advies bespreken.

Het sluiten van de kaasfabriek van **Wolvega** hangt nog af van een nader onderzoek dat samen met de zuivelcoöperatie *De Goede Verwachting* in **Workum** wordt uitgevoerd. In Wolvega wordt onder andere *Mimolette* gemaakt, ten rode Edammer, die bestemd is voor de Franse markt. Die produktie zou kunnen worden overgebracht naar de **Balkster** fabriek van *De Goede Verwachting*. In ruil daarvoor zou de produktie van Leidse en Friese nagelkaas, die *De Goede Verwachting* in **Heeg** fabriceert, naar de Frico-fabriek in **Sint-Nicolaasga** gaan.

Directeur Jan de Vries van *De Goede Verwachting* zegt dat er oriënterende gesprekken tussen beide coöperaties zijn gevoerd. *De Goede Verwachting* heeft zich bereid verklaard deze vorm van uitruil van produkten nader te onderzoeken. Het gat dat in de produktie van het bedrijf in **Heeg** zou vallen kan worden opgevuld door het maken van *Trenta*, de kaassoort waarin melkvet door plantaardig vet is vervangen, en door het maken van de kleinere soorten *Westhte*. *Frico-Domo* zou ook samenwerken met *CCFriesland* op het gebied van melkpoeder. Die samenwerking is gisteravond op een laag pitje gezet.

Niet op de hoogte

De vakbonden worden vandaag van de plannen op de hoogte gesteld. Op 24 mei vorig jaar hebben de bonden gezegd van de directie de toezegging te hebben dat de reorganisatie bij *Frico/Domo* niet gepaard zal gaan met het sluiten van fabrieken. Reorganisatie was noodzakelijk omdat het concern niet met de melkprijs kon meekomen. Dat had tot gevolg dat er boeren naar andere fabrieken overstapten. Als die uittocht te groot zou worden zouden er in het uiterste geval fabrieken worden 'stilgelegd', aldus de bonden toen.

Jonkheer mr. *Feijo Sickinghe*, voorzitter van de raad van advies, heeft in een interview met deze krant op 4 oktober gezegd, dat het aantal tijdelijke krachten tamelijk groot is. Dat vergemakkelijkt een reorganisatie zonder gedwongen ontslagen. Mochten de vakbonden weigeren mee te werken aan het verplaatsen van vaste werknemers, dan komt volgens hem de afspraak over geen gedwongen ontslagen op de tocht te staan. Het overplaatsen van personeel is inherent aan het leven", aldus Sickinghe.

Dick Heinen van de Voedingsbond FNV zei vanmorgen rekening te hebben gehouden met ingrijpende plannen, "maar dat betekend nog niet dat het ook op deze manier zal beuren. Er zijn afspraken gemaakt met de directie. Wat wij vooral ook willen is dat de juridische fusie van de zuivelverenigingen van Frico/Domo onlosmakelijk wordt gekoppeld. Ik ga ervan uit dat die fusie een onderdeel van het pakket is".

Nieuwsblad vh Noorden, 1990-02-01

Actie bij Noord-Nederland voor behoud kaasfabriek Tuk

LEEUWARDEN

Boeren van de ledenraad van zuivel coöperatie *Noord-Nederland* werden vandaag in Leeuwarden warm ontvangen door actievoerende werknemers van de *Noord-Nederland*-fabriek in Tuk. De ongeveer vijftig mannen vormden een 'erehaag' waarlangs de leden van de coöperatie moesten lopen om in de fabriek te kunnen komen.

Met hun actie protesteerden de werknemers tegen plannen om de fabriek in Tuk te sluiten. De ledenraad van de *Noord-Nederland* vergadert vandaag over de reorganisatieplannen die de directie voorstaat. De directie vindt dat er op korte termijn 330 arbeidsplaatsen bij de coöperatie moeten verdwijnen. De kaasfabrieken in Tuk en Wolvega zouden moeten worden gesloten.

Tuk protesteert bij **Frico/Domo**-bestuur

330 banen weg: Acties op komst bij Noord-Nederland

Van onze correspondent

LEEWARDEN - De actiebereidheid van het personeel van de *Noord-Nederland* is groot nu de ledenraad van de coöperatie akkoord is gegaan met de sluiting van de kaasfabrieken in Tuk en Wolvega. Het staat nu vast dat er binnen twee jaar 330 arbeidsplaatsen zullen verdwijnen. De klappen vallen met name bij de kaasfabrieken in Tuk en Wolvega waar de kaasproductie zal worden stopgezet.

Dat het personeel uit Tuk pertinent tegen de reorganisatieplannen van de directie is bleek gisteren voor het h *Noord-Nederland* – Hoofdkantoor in Leeuwarden. Vijftig actievoerende personeelsleden uit Tuk vormden een soort erehaag voor de boeren van de ledenraad die gisteren over de reorganisatie beslisten. De werknemers zijn fel tegen de sluiting van ‘hun fabriek’. De ledenraad bleek gisteren echter niet achter de demonstranten te staan. Eenstemmig werd ingestemd met de reorganisatie. Voor de 330 werknemers die door de plannen hun baan verliezen zullen nieuwe arbeidsplaatsen binnen de onderneming worden gezocht. Directievoerder Boersma stelde gisteren dat er binnen de andere vestigingen van Noord-Nederland genoeg werk is voor de werknemers uit Tuk en Wolvega. „We hebben voldoende vacatures”.

Alle vacatures binnen de onderneming zullen in kaart worden gebracht, waarna „via een uitermate zorgvuldig proces de mensen in Tuk en Wolvega ieder drie alternatieve banen aangeboden krijgen”, aldus Boersma. Woordvoerder Henk Amperse van de Voedingsbond CNV stelt dat de Noord-Nederland-werknemers nu „met een fiks probleem” zitten. „We kunnen eigenlijk weinig anders meer dan actie voeren. Ik denk niet dat de werknemers deze reorganisatie zullen accepteren, daarvoor is het wantrouwen te groot.” Amperse sluit niet uit dat de vestigingen van *Noord-Nederland* binnenkort ‘plat gaan’. De komende dagen zullen de bonden zich samen met hun achterban over eventuele acties beraden.

Leeuwarder Courant 1990-02-02-2

Verzet tegen sluiten twee zuivelfabrieken – Wolvega, Tuk BONDEN: NOVAC EN TAKOMST NIET AKKOORD

WOLVEGA - De tot *Frico/Domo* behorende zuivelverenigingen *Novac* en *De Takomst* hebben gisteren volgens de vakbonden een vraagteken gezet bij de plannen de fabrieken van **Tuk** en **Wolvega** te sluiten. Uit een verklaring van de directie van *Frico/Domo* blijkt dat de voorgenomen reorganisatie eenstemmig door de ledenraad is aangenomen. *Novac*-voorzitter Henk Robaard bevestigt dat. Er zijn wel vragen gesteld, maar „de lijn is uitgezet en op basis van de gegevens die zijn voorgelegd gaan wij akkoord met het sluiten van **Tuk**”. *Takomst*-voorzitter Geert Cnossen: „Er ligt nog een aantal vragen en pas als die zijn beantwoord valt er een definitief besluit”.

Op een vakbondsvergadering in *Ons Gebouw* in **Wolvega** zei CNV'er *Henk Amperse* gisteravond van de directie te hebben gehoord, dat de besturen van *Novac* en *De Takomst* duidelijk voorwaarden stellen. „Kennelijk kun je het woord unaniem op verschillende wijze uitleggen.”

Gisteravond is besloten in eerste instantie geen acties te voeren. Eerst zal er op basis van argumenten worden gesproken, aldus Dick Heinen (FNV). Levert dat niets op dan komt er wel actie, „maar dan in alle lokaties van de coöperatie. Wij zullen dan niet schromen alles uit de kast te halen”.

De voorzitter van de werknemersvergadering in **Wolvega**, Frans Hoekstra, zei dat Takomst-voorzitter Geert Cnossen in het verleden altijd heeft gezegd dat er geen Takomst-fabrieken meer zullen worden gesloten. Hoekstra: „Ik heb hem gebeld en hij heeft gezegd dat ik er van uit kan gaan, dat dat standpunt niet is gewijzigd. Ik heb dan ook nog de hoop, dat **Wolvega** door blijft draaien. Er zijn mogelijkheden genoeg”. Cnossen: „Ik heb nooit gezegd dat er geen Takomst-fabrieken meer worden gesloten. Ik zal dat ook nooit zeggen”.

Adviseur

De ondernemingsraad van *Frico/Domo* heeft gisteren aangekondigd zich voor alle plannen voor de distributie en afzet van kaas te laten adviseren door de al eerder ingeschakelde werkgroep van de Groninger universiteit. Een woordvoerder van de ondernemingsraad zei, dat de directie daar niet vreemd van op keek. Amperse: „Je kunt je afvragen of dan nog sluiting aan de orde moet zijn”.

Het personeel van het eveneens in **Wolvega** gevestigde *Distributiecentrum Noord* van *Frico/Domo* zat met enige jaloerse blikken te kijken naar de collega's van de plaatselijke kaas- en poedervariëteit. „Wij hebben geen Takomst-bestuur boven ons”, zo zei iemand. Ook dit centrum wordt met sluiting bedreigd.

Voor Dick Teakema van 'Noord' is dat onbegrijpelijk. „Er zou nieuwbouw komen, maar de schop die daarvoor in de grond moest is al verroest. Wij draaien positief, elke maand wordt het resultaat beter. Als je vraagt naar de onderbouwing van het sluitingsplan krijg je een ontwijkend antwoord. Wij blijven alleen open, als er klanten in het Noorden zijn die door ons willen worden bediend, terwijl wij aanvankelijk de hele distributie boven de lijn Enschede-Haarlem zouden verzorgen en er wekelijks 30 ton kaas bij zouden krijgen.”

FNV'er Dick Heinen zei dat het uitdiepen van 52 projecten binnen *Frico/Domo* dit jaar *f* 28 miljoen zal opleveren en volgend jaar nog eens *f* 36,9 miljoen zal brengen. „Dat zat er dus altijd al in, maar is er niet uitgekomen. Dat heeft de boeren wel 1,5 tot 2 cent melkgeld gekost. Dan had je een concurrerende prijs kunnen uitbetalen.”

Als je bij de onderhavige reorganisatie ook de eerder aangekondigde maar nog niet uitgevoerde plannen betreft, verdwijnen er volgens Hemen niet 329 maar 563 arbeidsplaatsen. „En dan heb ik nog niet die 104 chauffeurs geteld, die mogelijk ook naar een andere baas moeten”.

Van die 563 arbeidsplaatsen kunnen er 112 verdwijnen door de wao en sollicitaties elders, 144 door het bereiken van de vut-leeftijd en 307 omdat dat uitzendkrachten zijn.

Heinen: „Het verhaal klopt dus precies, alleen moeten er voor degenen die overblijven wel passende functies zijn in het bedrijf, of er moet een programma komen van her- en bijscholing. Nou, forget it, daar hebben wij onze ervaring mee in de zuivel en trouwens ook elders”.

Boeren weg

Iemand in de zaal zei dat er toch wat zal moeten gebeuren. Anders gaan er nog meer boeren weg en mist de coöperatie nog meer melk. Heinen: „Het vertrek van boeren wordt bepaald door de melkprijs. Die denken alleen maar: ikke, ikke en de rest kan stikke. Ik laat mij niet als een hansworst door boeren gebruiken, dan vecht ik mij liever dood. Laat die boeren, die geen bijdrage meer willen leveren aan deze onderneming, weggaan. Dan zijn wij dat oeverloze geouwehoer in de periferie kwijt. Amperse: „Boeren hebben er geen belang bij dat de fabriek

openblijft. In **Dokkum** hebben ze alleen gevraagd wat er met het kaaswinkeltje in het pand zou gebeuren. Als dat maar openbleef’.

De vergadering werd bijgewoond door een delegatie van de PvdA-fractie uit de raad van Weststellingwerf. Fractievoorzitter Jan Menger zei weinig te kunnen doen. Maar men mag in alle gevallen een beroep op zijn club doen, al was het maar om een auto met 'besmette' melk te keren.

Leeuwarder Courant 1990-02-03

Personeel TUK en Wolvega ziet af van acties

TUK - Het personeel van de zuivelfabriek Novac in Tuk heeft gisteravond besloten in eerste instantie af te zien van georganiseerde acties tegen de voorgenomen sluiting. Donderdagavond deden de werknemers van zuivelfabriek *De Takomst* en het distributiecentrum Noord van Frico/Domo in Wolvega al hetzelfde. Eerst zal er op basis van argumenten worden getracht de fabrieken in Wolvega en Tuk open te houden.

De vakbonden, gisteravond in Tuk vertegenwoordigd door CNV’er Henk Amperse en FNV’er Dick Heinen, hebben voor het rangschikken van die argumenten nog tot 16 maart de tijd. Op die dag komt de ledenraad van de zuivelcoöperatie Noord-Nederland opnieuw bijeen. De verwachting is dat tijdens die vergadering het definitieve vonnis over Wolvega en Tuk wordt geveld.

Definitief is echter een betrekkelijk begrip, zegt Heinen, die van sluiting van welke fabriek dan ook niets wil weten. „Op 16 maart gaat het nog maar om een voorgenomen besluit, dat voor advies aan de centrale ondernemingsraad en de vakbonden moet worden voorgelegd.” En mocht er al overeenstemming worden bereikt, dan kan volgens de FNV’er pas met de uitvoering worden begonnen als de juridische fusie van Frico/Domo een feit is.

Op de door zo’n vijftig werknemers bezochte vakbondsvergadering stelde Heinen met nadruk dat ook deze reorganisatie binnen *Noord-Nederland* slecht in elkaar steekt. „Dit is weer kortetermijnpolitiek, die alleen tot doel heeft de boeren een nog hogere melkprijs te betalen. Het echte probleem wordt niet opgelost. Er komt pas rust in het concern als alle acht verenigingen liquideren en *Noord-Nederland* één achterban heeft.”

Leeuwarder Courant 1990-02-03-2

ook in MAP Kaf en Koren

Het blijft stormachtig in de zuivel

KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA

DE WOORDEN IN de werknemersvergadering van de Frico-bedrijven in **Wolvega** waren van meer lading voorzien dan de stemming. In dit deel van de Stellingwerven pleegt men ingetogen te reageren op de zaken, die over de mensen worden uitgestort. Geen wonder dat een organisatie als het *Koninklijk Fries Rundvee Syndicaat* bij het lanceren van al weer een nieuw plan altijd in **Wolvega** begint. Dan kun je er van uitgaan, dat je in volgende, veelal lastiger, vergaderingen kunt zeggen dat de 'leden er tot dusver achter staan.

In de zuivel is het ook zo. De rust in **Wolvega** is echter de buitenkant. Van binnen kan het broeien bij een Stellingwerver en dat leidt niet zelden tot onverwachte reacties, zo onverwacht dat ze zelfs een doorgewinterde vakbondsman kunnen verrassen.

De huidige reorganisatieplannen van *Frico/Domo* worden voor een deel bestookt met oude argumenten. In het verleden is verzuimd orde op zaken te stellen en beleid te maken en die dingen lopen iedereen steeds weer voor de voeten. Ach, het is bekend: op het moment dat er wat moest gebeuren, heeft men te weinig gedaan.

Men heeft bij eerdere reorganisaties de opwellende onrust willen indammen door beloften te doen, die men later moeilijk kon nakomen. Dat spel herhaalt zich nu weer. Vakbonden en ondernemingsraad zijn samen tot de conclusie gekomen, dat hen vier keer is voorgehouden dat bij deze reorganisatie sluitingen van fabrieken niet de inzet zouden zijn. Ze staan nu toch op de rol. Daarmee leggen directie en adviseurs waardevolle munitie op het bord van werknemers en hun organisaties.

De komst van Sickinghe c.s. leek klaarheid in de langzamerhand grotere wordende chaos te scheppen. Heldere en krachtige taal naar de boeren toe en forse kritiek op de vakbonden. Even waren de bonden verstomd, maar naarmate de tijd verstrijkt neemt hun greep op het geheel weer toe.

Sickinghe wil in één forse haal schoon schip maken. Dat is zijn goed recht. Daar is hij zelfs voor ingehuurd. Doch ziet, het lukt niet zoals hij dacht dat het zou lukken. **Warga** dicht, zo stond te lezen in de adviezen van de met Sickinghe meereizende adviseurs van Pieter Winsemius. Dat kun je niet maken, vond directeur Bernard Bijvoet, beseffende dat een groot deel van de basiskracht van de bonden in die plaats is geworteld. Dus werd die optie uit de voorstellen gehaald en grepen de werknemers de zaak aan om althans voor vijf jaar de garantie te krijgen, dat dat bedrijf open blijft.

Je kunt op je klompen aanvoelen, dat de directie het dit keer zonder fabriekssluitingen had willen klaren. Wat een ellende steeds weer, wat een negatieve uitstraling naar buiten toe en wat een gedonder in de eigen gelederen. Er is nu eenstemmig besloten de sluiting van de fabrieken in **Tuk** en **Wolvega**, en vrij zeker ook het *distributiecentrum* in **Wolvega** verder uit te werken.

Je vraagt je af, wat er nog van de oude Frico overblijft. **Makkinga** dicht, **Wommels** dicht, **Dokkum** dicht. **Donkerbroek** dicht, **Tuk** dicht, **Wolvega** dicht en een aderlating van de commerciële tak in Leeuwarden ten behoeve van de vergelijkbare tak in **Raamsdonksveer**. In Drenthe zijn alleen **Ruinerwold**, **Koekange** en **Emmen** gesloten. Het oude Domogebied levert 750.000.000 kilogram melk en verwerkt 1 miljard kilogram. Laat die Drenten maar schuiven. Ze leveren prima werk voor hun achterban en hun totale omgeving.

Sickinghe volhardt echter in het systeem van de grote aanpak. Daaruit moeten de weifelende boeren concluderen, dat er nu toch echt wat gaat gebeuren. En het bestuur? Tja, wat moet je daar van zeggen? „Verder ontbreekt in de bestuurlijke organen kennis en ervaring uit de internationale ondernemingswereld”, schrijft het bureau McKinsey in zijn jongste rapport. Daarmee kun je verschillende tegenargumenten bevechten. Een pracht van een kapstok om als grote organisatorische vernieuwer het een en ander aan op te hangen.

Wat nu nog moet gebeuren, eer **Tuk** en **Wolvega** (twee keer) dichtgaan, is het beantwoorden van een paar in de ledenraad gestelde vragen. Wie profiteert het meest van de uitruil van kaassoorten met *De Goede Verwachting* in **Workum**?, is zo'n vraag. Je ontkomt niet aan de gedachte, dat achter die vraag dit antwoord schuil gaat: **Workum**. Het zal er wel op neerkomen, dat beide bedrijven er beter van worden. Andere antwoorden stuiten op weerstand bij een van beide ondernemingen.

Het kan een voorzichtige aanzet zijn tot een grotere vorm van samenwerking tussen een *vrije fabriek* en een grote coöperatie. De boter van **Workum** is al naar **Warga** gegaan, nu dan de uitruil van kaas van een klein assortiment. Het grote werk blijft nog uit. 'Workum' dekt zich in voor later, meer (nog) niet. De andere vrije fabrieken zoeken vooralsnog hun heil bij elkaar. Het is niet het patroon dat *McKinsey* voorstaat. Een fusie tussen *Frico/Domo* en *CCFriesland* is wenselijker dan ooit, betoogt dit bureau. Die fusie moet tot stand komen door overleg tussen de besturen en de directies van beide ondernemingen „en door aftasten van de bereidheid tot medewerking van de vrije fabrieken”.

Er zijn tal van ontwikkelingen, die voor een dergelijke aanpak pleiten. Symptomatisch is wat er gaande is in West-Duitsland. De kaasfabriek **Nordhackstedt**, om een voorbeeld te noemen, breidt in twee jaar tijd de produktie uit met 50 procent. Rond **Oldenburg** is de grootste Duitse zuivel- coöperatie ontstaan: 2 miljard kilogram melk, net zo groot als *Frico/Domo*. Vandaar dan ook dat Sickinghe deze week de tijd rijp achtte om spijkers met koppen te slaan. Hij ontbood de directeuren en voorzitters van de *vrije fabrieken* voor een gesprek. Het befaamde platformoverleg, dat hij op de jongerendag van *Frico/Domo* al had aangekondigd.

De vrije fabrieken werden daar geconfronteerd met het feit dat de directies van *Frico/Domo* en *CCFriesland* bereid waren tot het aangaan van een fusie. Aangezien de vrije fabrieken voor 30 procent vennoot zijn van *CCFriesland* moesten zij wel even worden gepolst. De plotselinge confrontatie met de fusiebereidheid tussen de beide grootmachten in de noordelijke zuivel deed hen echter terugdeinzen. 'Een overval' zo werd de bijeenkomst gekarakteriseerd. Zij tekenden niet. Sickinghe was een illusie armer en een ervaring rijker. Er zal nog wel een platformoverleg komen, luidt de verwachting, mogelijk meteen wat minder geladen inhoud.

Er staat ook wat tegenover die grootschaligheid. McKinsey heeft doormiddel van de sprekerbeurten van *Pieter Winsemius* altijd een hoge pet op gehad van de firma Heineken. Zoals die het deed, zo moest het. Iedere bierdrinker kon wel aanvoelen, dat het zojuist niet moest. Je zag in elk café andere biermerken over de toeg komen. Gevolg: 700 man er uit bij Heineken, wegens het niet flexibel inspelen op de markt. Groot is alleen mooi, als het flexibel is. De praktijk wijst uit, dat dergelijke factoren niet altijd samengaan. Overigens heeft Heineken met Buckler wel succes, zij het dat ze door een ander (Claustaler) op het idee zijn gebracht. Het probleem is niet dat men hier niet wil fuseren, het probleem hier dat er geen perspectief biedend voorbeeld is *Frico/Domo* kan dat niet, althans voorlopig niet. Een sterke achterban heeft een sterk bestuur dat in staat is een sterke directie te benoemen. Wel, de achterban heeft de vorm van een Amelander duin. Bij elke storm worden er stukken afgeslagen. Zoiets ziek voort in bestuur en directie. Er is behoefte aan windstilte, maar die kan alleen dan optreden, als men zelf geen depressie creëert. Daarin is men tot op heden, ook met de onderhavige voorstellen, niet geslaagd.

Op verzoek OR Noord-Nederland Onderzoek sluiting fabrieken

Van onze redactie economie

OOSTERWOLDE - De Rijksuniversiteit Groningen (RUG) gaat een onderzoek instellen naar de noodzaak van de sluiting van de twee *Noord-Nederland*-kaasfabrieken in Tuk en Wolvega. De ondernemingsraad van de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* geeft de universiteit opdracht voor het onderzoek. Dit heeft FNV-woordvoester .W. Young gisteren bevestigd.

FNV-kaderleden vergaderden gisteren in Oosterwolde over de plannen van de *Noord-Nederland*-directie om de fabrieken te sluiten. Tijdens de vergadering werd gesteld dat sluiting van de kaasfabrieken moet worden voorkomen. De directie van *Noord-Nederland* wil de 330 werknemers van de beide fabrieken bij andere *Noord-Nederland*-bedrijven onderbrengen. Volgens een directiewoordvoerder van het zuivelconcern is er genoeg werk bij de andere vestigingen. Alle vacatures binnen de onderneming zullen in kaart worden gebracht, waarna het personeel van de fabrieken in Tuk en Wolvega andere banen krijgen aangeboden. De werknemers vinden echter dat geprobeerd moet worden om de fabrieken in Tuk en Wolvega open te houden.

Volgens Young moet de werkgelegenheid in de beide plaatsen in ieder geval op peil blijven. Het onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen zal daarop worden gericht.

De ledenraad van de *Noord-Nederland* leek vorige week in eerste instantie akkoord met de sluiting van de fabrieken in Tuk en Wolvega. Personeel van de fabriek in Tuk voerden toen actie bij het hoofdkantoor van *Noord-Nederland* in Leeuwarden. Vijftig actievoerende personeelsleden vormden toen een soort erehaag voor de boeren van de ledenraad die over de reorganisatie moesten beslissen. Op 16 maart spreekt de raad een definitief oordeel uit over de sluitingsplannen van de directie. Voor die tijd zal de universiteit de voorlopige onderzoeksresultaten bekend maken.

Leeuwarder Courant 1990-02-09

Fusiegesprek *CCFriesland* en *Noord-Nederland*

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - Opnieuw gaan *CCFriesland* en *Noord-Nederland*, de grootste zuivelcoöperaties in het Noorden, praten over een fusie. Gistermiddag hebben de directeuren en de voorzitters van beide ondernemingen en hun deelgenoten daarover in beginsel overeenstemming bereikt tijdens een gesprek met jonkheer Feijo Sickinghe, de adviseur van *Noord-Nederland*. Het bestuur van *Noord-Nederland* heeft gisteravond besloten weer te onderhandelen over een fusie. Het bestuur van *CCFriesland* neemt vandaag een besluit.

Het bestuur van *CCFriesland* bestaat voor 70 procent uit bestuursleden van *Noord-Nederland*, de andere zetels worden bemand door vertegenwoordigers van de vrije fabrieken: Oosterwolde, Gerkesklooster, Oudwoude en Workum. Tijdens het gesprek gistermiddag werd van de zijde van de twee grote coöperaties gesteld dat samenwerking met de vrije fabrieken op hoge prijs wordt gesteld.

Het is een bekend gegeven dat enkele bestuursleden bij *CCFriesland*, die de vrije fabrieken vertegenwoordigen, deze onderneming het liefst zelfstandig zien blijven. De vrije fabrieken hebben zich verplicht voorlopig een jaar lang melk aan *CCFriesland* te leveren. Zij zullen in elk geval voorwaarden aan die leverantie stellen als de fusie doorgaat. De sfeer van het gesprek gistermiddag was heel wat beter dan een week eerder toen er ook een balletje over fusieren werd opgegooid.

In 1988 werd al over fusie tussen de beide coöperaties gesproken. Toen het gesprek stokte werd besloten een fusie-formateur aan te stellen. Die is er evenwel niet gekomen. In mei vorig jaar werd bekend dat de fusie in de ijskast werd gezet. „Wy moatte geunbtiger tiden ófwachtsje”, zei *Noord-Nederland*-voorzitter Geert de Jong toen.

Later is besloten dat *CCFriesland* en *Noord-Nederland* zouden gaan samenwerken op het gebied van melkpoeder. Het bestuur van *Noord-Nederland* ging daarmee akkoord, maar het bestuur van *CCFriesland* wenste een betere onderbouwing. Daarop werd het voorstel ingetrokken. Jonkheer Sickinghe heeft nu de draad weer opgepakt.

Volgens *Noord-Nederland*-voorzitter De Jong zou een fusie vrij snel een feit kunnen zijn. De berekeningen zijn bekend. Hij vindt dat men de boeren die bij de fabrieken zijn aangesloten niet te lang in onzekerheid mag laten. Een termijn wilde hij niet noemen, maar hij hoopt al dat het samengaan voor de komende zomer zijn beslag zal krijgen.

Nieuwsblad vh Noorden, 1990-02-10

Zuivelfusie vrijwel rond

LEEWARDEN - De fusie tussen de zuivelcoöperaties *Noord-Nederland* en *ccFriesland* is zo goed als rond. De directies en deelgenoten van de beide zuivelconcerns zijn het bijna met elkaar eens over de voorwaarden. De besturen van de twee bedrijven schaarden zich gisteren achter de directie-plannen.

Door de samenvoeging ontstaat straks een zuivelonderneming met wereldwijd tienduizend werknemers, een jaaromzet van minstens 4,5 miljard gulden en sterke marktposities in vier werelddelen. Al sinds 1988 vinden fusiebesprekingen tussen de directies plaats. Diverse adviescommissies hadden daarop aangedrongen.

Leeuwarder Courant, 1990-02-10

CCFriesland akkoord

LEEWARDEN - Het bestuur van de coöperatieve zuivelindustrie *CCFriesland* in Leeuwarden is gistermiddag akkoord gegaan met het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheden om te fuseren met *Noord-Nederland*. Binnen drie maanden zal het onderzoek zijn afgerond, zo werd meegedeeld. Het bestuur van *Noord-Nederland* had al eerder zijn fiat aan de studie gegeven.

Onder de deelgenoten van *CCFriesland* behoren ook de vrije fabrieken van Workum, Oudwoude, Oosterwolde en Gerkesklooster. Zij hebben een belang van 30 procent in deze coöperatie. *Noord-Nederland* van 70 procent. Nu het bestuur van *CCFriesland* zich achter het voorname heeft geschaard om te fuseren, betekent dat nog niet dat bij een eventueel samengaan de vrije fabrieken automatisch hun aandeel in *CCFriesland* handhaven.

Directeur Jan de Vries van Workum zegt dat zijn coöperatie in beginsel bereid is melk aan *CCFriesland* te blijven leveren. De andere drie willen vooralsnog de resultaten van het onderzoek afwachten en zullen zich daarna op de situatie beraden. Als de fusiepartners niet met de vrije fabrieken tot overeenstemming komen bestaat de mogelijkheid dat een of meer fabrieken uittreden. Op dat moment ontstaat er een juridisch gevecht over het al dan niet betalen van uittreegeld. In de coöperatieve wereld is in beginsel geen uittreegeld verschuldigd als blijkt dat in de nieuwe constructie de voorwaarden zijn verzwaaard.

Vorig jaar is een onderzoek naar de fusie tussen *CCFriesland* en *Noord-Nederland* op de klippen gelopen. Daarna werd nog getracht op een deelterrein (melkpoeder) samen te werken. Ook die besprekingen leidden niet tot een vorm van samenwerking. Aan een totale fusie werd naderhand toch de voorkeur gegeven. Daar wordt dan ook nu het onderzoek op toegespitst.

Zowel bij *CCFriesland* als bij *Noord-Nederland* vindt men dat de toestand de laatste tijd snel is veranderd. *CCFriesland* heeft een reorganisatie achter de rug en bij *Noord-Nederland* heeft adviseur jonkheer Feijo Sickinghe ingegrepen om de gelederen in deze verdeelde coöperatie te sluiten.

Leeuwarder Courant 1990-02-13

Boeren Terkaple eisen hogere melkprijs Frico

TERKAPLE - De verontrusting onder de leden van de zuivelvereniging *De Takomst* in Terkaple en Akmarijp heeft opnieuw de kop opgestoken. Vandaag zal *Noord-Nederland* directeur ir. Bernard Bijvoet naar deze boeren komen om uitleg te geven over de tot dusver uitbetaalde melkprijs. De groep, die een quotum heeft van 10 miljoen kilogram en behoort tot de voormalige coöperatieve zuivelfabriek *De Lege Walden*, (Akmarijp 1968 †) heeft eerder gedreigd met uittreden uit *Noord-Nederland*. Volgens woordvoerder Piet Hoekstra dreigt er 5 tot 6 miljoen kilogram naar het Belgische *Comelco* te gaan.

In een oproep aan verontruste boeren schrijft de groep het oneens te zijn met de uitspraken van Bijvoet over de voorschotmelkprijs. Op de jongerenvergadering in Marum in begin van dit jaar heeft de directeur gezegd dat het verschil tussen *Noord-Nederland* en andere, vooral in Flevoland opererende zuivelondernemingen, niet meer dan 1 tot 2 cent per kilogram zou zijn. De groep zegt een afrekening van een Flevolandse college te hebben waarin staat dat die 95 cent ontving op het moment dat *Noord-Nederland* 79 cent per kilogram uitbetaalde, terwijl de gehalten van Frico:Domo veel hoger zijn.

De actiegroep heeft de afrekening naar Bijvoet, bestuur en advies-college van *Noord-Nederland* gestuurd. Het ging daarbij om de uitbetaling van het Belgische concern *Comelco*, dat actief is in Flevoland. De groep heeft een gesprek gehad met de directie van *Comelco*. Dat heeft geresulteerd in een voorstel van *Comelco*, waarin een garantieprijs werd vermeld en een intre-

de-premie van 1 cent per kilogram melk. De directie van *Noord-Nederland* is daarop gevraagd een melkprijs uit te betalen die met die van andere zuivelondernemingen kan concurreren. Als dat niet het geval is dreigt de groep op te stappen.

„Er is ons de laatste tien tot vijftien jaar steeds beloofd dat het goed zal komen in de toekomst. Wij zijn dat verhaal zat. Ik heb gesteld dat onze toekomst nu is en wij ons belazerd voelen”, aldus de groep, die naast Hoekstra door Jan Jonkman wordt aangevoerd. Bijvoet reageerde daarop met de toezegging naar Terkaple te komen.

Leeuwarder Courant 1990-02-14

Verschil melkprijs met Comelco (België) onverklaarbaar Onrust onder leden!

TERKAPLE - Het verschil in melkprijs tussen *Frico/Domo* en het Belgische concern *Comelco* blijft onverklaarbaar. Gisteravond op een bijeenkomst van *verontruste Frico/Domo-boeren* in Terkaple moest Frico/Domo directeur ir. Bernard Bijvoet toegeven dat er een flink gat in zit ten gunste van *Comelco*. Hij schat dat het verschil 5 tot 7 cent zal zijn, veehouder Piet Hoekstra hield het op minstens 7 cent.

Volgens Hoekstra wil *Comelco* best naar de Lege Wâlden komen om melk op te halen, maar dan moet er wel minimaal 5 miljoen kilogram per jaar voor handen zijn. Volgens hem staat een vrij grote groep op de wip om over te schakelen. Hij zelf hoort ook tot die groep. Samen beschikken die boeren royaal over een plas van 5 miljoen kilogram melk. Ze wachten eerst echter de definitieve uitbetaling van *Frico/Domo* af.

Bijvoet vroeg zich overigens af, of *Comelco* in staat zal zijn die 5 tot 7 cent meer uit te betalen.

„Dat is toch onvertoond”, zo zei hij. Hij zette nog grotere vraagtekens bij het continueren van een dergelijk verschil. “Dit is boven het hele Nederlandse niveau.”

Gelegenheidsvoorzitter Riens Rienstra van Goïngarijp zei na afloop de indruk te hebben dat door de bank genomen het vertrouwen van de aanwezige boeren in *Frico/Domo* wat was toegenomen. Hoekstra was een andere mening toegedaan. Rienstra: „As jo aanstaan de partikulieren oerlevere binne, binne jo nergens”.

Het eigszins herwonnen vertrouwen zou moeten zijn ontstaan na de uitleg die Bijvoet en mededirecteur Jan Bles hadden gegeven over de veranderingen bij *Frico/Domo* gedurende de laatste maanden. De onderneming is doorgelicht, de juridische fusie tussen de zuivelverenigingen is in gang gezet en de fusie met CCFriesland kan bijna niet meer misgaan, of het moet al vreemd lopen, zo werd gezegd.

Bijvoet: “Radicaler dan wat er nu bij *Frico/Domo* gebeurt, zie je het nergens. Dat is exceptioneel. Jammer dat sommigen van de eigen leden nu nog zeggen dat ze er geen vertrouwen in

Leeuwarder Courant 1990-02-13

Hoofdzetel CCF-Frico mogelijk Oranjewoud

Van een onzer redacteuren
LEEWARDEN - Het hoofdkantoor van de zuivelcoöperaties CCFriesland en **Frico/Domo** zal na de fusie niet in Leeuwarden worden gevestigd. Gedacht wordt aan Oranjewoud en eventueel aan Heerenveen.

In Leeuwarden worden vier van de vijf te vormen divisies gevestigd. In het bedrijf van CCFriesland komen de divisies 'consumentenprodukten Noordwest-Europa', de divisie voor de activiteiten in landen buiten de Europese Gemeenschap ('oversea division') en de divisie 'deelnemingen'.

De vestiging van **Frico/Domo** op de Hemrik in Leeuwarden wordt het centrum voor de kaas van het concern. In Beilen, waar ook een fabriek van **Frico/Domo** staat, komt de divisie industriële produkten.

hebben. Als je nu weggaat, verniel je de structuur van het Noorden. Als je *Frico/Domo* vernielt, verniel je ook de andere coöperatieve fabrieken”.

Zijn pleidooi vermocht niet iedereen over de streep te trekken. Hoekstra: “Myn yndruk fan *Frico/Domo* is noch altiten negatyf. Ik ha der noch net folle fertrouwen yn. Ik leau noch net yn dy nije struktuer. Wy bliuwe op 'e wip sitten”.

Bijvoet kreeg uit de vergadering de stellige indruk dat de boeren het reorganisatieproces in het Noorden graag zo snel mogelijk zien verlopen. “Snelheid in alles, er mag beslist geen vertraging optreden. Dat was de ondertoon in deze bijeenkomst”.

Jaar van de waarheid voor noordelijke zuivel

Beter betalende Belgen ondergraven zuivelwereld

De zuivelcombinatie Frico-DOMO²⁶ heeft het moeilijk. Van een hechte eenheid is nog nooit sprake. Helaas is er in het Noorden geen melkoverschot meer en veel boeren snellen weg om hun melk in Belgische tankwagens te gieten. En de zuivelcombinatie kan geen druppel missen. De Belgen geven 7 cent per kilo meer. Voor een gewoon boerenbedrijfje is dat 35.000 gulden op jaarbasis.

Haast is geboden. Terwijl Europa deint en golft, vertoont het grote veehoudersverband Frico-DOMO (*Noord-Nederland*) een ernstige lekkage. Melk vloeit weg doordat boeren het voor gezien houden. Elders lokt het grote geld: een paar cent per kilo melk meer.

Die afbrokkeling kan dodelijk zijn voor de hele noordelijke zuivel. Daarom houdt iedereen de adem in, nu er opnieuw wordt gewerkt aan de vorming van één groot zuivelblok. 'Zo'n verschil bestaat niet, dat kan geen goeie zaak zijn. Voor een jaar misschien. Maar op termijn komt u bedrogen uit als u hier op in gaat.'

Ferm staat B. Bijvoet voor een club weerspannige boeren. Voor de zoveelste keer. Terkaple deze keer, dinsdagavond. De spanning is te snijden. De veehouders J. Jonkman en P. Hoekstra rekenen collega's voor hoeveel geld ze laten liggen door de melk bij de *Frico-DOMO* aan te leveren. De Belgische onderneming *Comelco*²⁷ betaalt zeven cent per kilo meer. "Dat is 35.000 gulden op een gewoon boerenbedrijf."

Bijvoet zet zich schrap. Hij kent het verhaal, al zijn hem nog nooit zulke gigantische verschillen voorgelegd. Hij weet wat er vanavond op het spel staat: tien miljoen kilo op jaarbasis. Melk die zijn coöperatie op dit moment slechter dan ooit kan missen. Dus vertelt hij van alle inspanningen die momenteel worden geleverd om opnieuw een koppositie te kunnen innemen. "Het is heel radicaal wat er bij ons gebeurt. U moet ons nog even de tijd geven." Gemor klinkt in de zaal. "Dit verhaal hebben we nu al acht jaar gehoord. Woorden..."

De combinatie *Frico-DOMO* is in 1982 onder een ongelukkig gesternte tot stand gekomen. Een geforceerde samenbundeling tussen een Friese federatie van zuivelcoöperaties en een hecht Gronings-Drents DOMO-blok. De Friese poot *Frico* was slechts in schijn een eenheid. Samenstellende delen als '*De Foarutgong*' en '*De Takomst*' behielden voorlopig hun eigen cultuur, hun eigen fabrieken. Van één grote organisatie was dan ook geen sprake. Er bestonden veel meer tegenstellingen dan die tussen Groningers en Drenten. De resultaten waren ernaar.

Sindsdien bleef het fout gaan. Jaloers kijkt vandaag de dag de 'Takomst-boer' in Spannum naar zijn buurman over de sloot. Die is lid van de vrije fabriek '*De Goede Verwachting*'. Dat ene slootje scheelt minstens tienduizend gulden per jaar voor dezelfde hoeveelheid melk.

²⁶ In de tekst wordt zowel *Frico-DOMO* als *Noord-Nederland* als naam gebruikt, dit maar zo gelaten! (ZHN)

²⁷ Zie ook – niet geplaatste – knipsel LC 1990-02-21 in systeem

Als zoiets lang duurt, loopt de boer weg. En ze zijn weggelopen, bij tientallen. Hele groepen bij Donkerbroek en Dokkum, individuele 'grootleveranciers' elders. Ze namen afscheid ondanks een fors 'uittrekgeld' en leveren aan handelaren als 'Noordmelk B.V.' in Drachten of 'de Kievit' in Meppel. Zo kan het gebeuren dat hun melk via de handel toch weer in de Coöperatieve kaasbak komt, maar dan een dubbeltje duurder.

Frico-DOMO oftewel 'Melkproductenbedrijven Noord-Nederland' heeft er van alles aan gedaan. Terwijl hoofddirecteur Bijvoet en leden-directeur J. Bles als Hansje Brinkers alle lekken trachtten dicht te stoppen, werd het ene saneringsplan na het andere uitgewerkt. Dat wil zeggen: een basisplan kwam zo verminkt uit het overleg met vakbonden en ondernemingsraden, dat er na korte tijd weer wat anders moest worden uitgevonden. Zo gingen er wel wat fabrieken dicht, maar nooit genoeg. Het personeelsbestand ligt volgens moderne zuivelbegrippen per kilogram melk te hoog. Rond 3500 mensen op 1,9 miljard kg., dat is te veel en te duur. Het aantal managers was tot voor kort navenant.

'Mismanagement' is het scherpe oordeel van FNV-bestuurder Dick Heinen. "Er is veel te weinig aan produktontwikkeling gedaan, aan een gezonde opbouw. Nu zitten ze met de gebakken peren."

Een flinke groep boeren van 'De Takomst' houdt het op een complot van de Drenten. Die hebben er met de Groningers voor gezorgd, dat ze een miljard kilo mogen verwerken bij een eigen levering van 700 miljoen. "Terwijl onze fabriek in **Wommels** dicht moest, hebben ze in **Beilen** dik geïnvesteerd."

Bijvoet geeft toe dat te vaak is toegegeven aan de druk van de 'sociale partners'. "Ik ken dat verwijt, dat wij het compromis hebben gezocht. Maar daar is het nu de tijd niet meer voor. We gaan nu recht op ons doel af."

Helaas heeft 'Noord-Nederland' nooit geluk gehad, en ook nu niet. Toen een nieuw kaaspakhuis in Leeuwarden klaar was, kwam de **superheffing**. Waren de resultaten in vergelijking met de andere reuzen DMV en Coberco prima - kleine streekgenoten als 'Acmesa' (**Assen**), 'De Twee Provinciën' (**Gerkesklooster**) en 'Huisternoord' (**Oudwoude**) deden het bijna altijd beter en betaalden meer voor de melk.

En nu, terwijl er maar liefst 51 projecten ter verbetering van het resultaat worden afgewerkt en het hele Noord-Nederland-management buiten adem rondtuft, slaat het noodlot weer toe. De rente stijgt gigantisch. Dat kost vele miljoenen bij deze coöperatie die veel meer 'vreemd vermogen' op de balans heeft dan collega-bedrijven in het noorden.

De waarheid

"Dit is het jaar van de waarheid", zegt de goeroe van de noordelijke zuivel, drs. Rinse Zijlstra. "Als er dit jaar geen solide basis voor samenwerking blijkt te bestaan, komt die er ook niet meer. Dan zijn we definitief achterop geraakt. Op internationale markten worden nu posities ingenomen. Daar is kapitaal en kracht voor nodig - meer dan elk van de noordelijke bedrijven zelf kan ophoesten. Het is nu of nooit." De nog altijd matige melkprijzen betalende DMV Campina en Melkunie Holland hebben elkaar gevonden in een voor Nederlandse begrippen reusachtig concern. Dat moet nog even wennen aan zijn eigen omvang - maar het kan zich vrij vlot op de Europese markt vertonen. "Wij mogen deze ontwikkelingen niet aan ons laten voorbijgaan," zegt Zijlstra. "Het Noorden is toch het melkveegebied bij uitstek. Een bloeiende zuivel is onmisbaar voor de hele regionale economie. Hier ligt een zware verantwoordelijkheid voor alle coöperatiebestuurders."

De boeren kennen het verhaal van Zijlstra. Hij schreef het samen met twee andere 'wijze mannen' ook al eens op. In een rapport over een mogelijke samenwerking in het noorden taxeerde hij het mogelijke voordeel op minstens veertig miljoen. "Dat bedrag ligt er." Fantasie? Pieter Winsemius, een van de tientallen adviseurs die de afgelopen jaren een flink stuk brood bij de noordelijke zuivelaars hebben verdiend, kwam ook met een berekening. Alleen al een samenwerking tussen 'Noord-Nederland' en ccFriesland zou tientallen miljoenen kunnen opleveren. Heel snel, zonder al te moeilijke reorganisaties.

Te weinig melk

ccFriesland is van de noordelijke coöperaties samen. De producent van Friesche Vlag koffiemelk met een hoofdvestiging in Leeuwarden (nu 1450 werknemers) en een fabriek in Groningen ('De Ommelanden') is groot in Azië en Afrika. Wereldwijd werken er een kleine zesduizend mensen bij dit bedrijf, dat 76 jaar geleden als 'condensfabriek' zijn bestaan begon om overtollige melk nog enige waarde te verschaffen. Helaas is er geen overschotmelk meer in het noorden. Er is te weinig. ccFriesland moet knokken voor elke kilo om z'n productiebedrijven bezet te houden. Voor 1990 is na enig hangen en wurgen een melklevering van 400 miljoen kg. toegezegd door de 'deelgenoten'. Daarvan is 'Noord-Nederland' verreweg de grootste, met meer dan 70% van de stemmen in de Algemene Vergadering. Daar cirkelen de kleintjes omheen. 'De Goede Verwachting', 'De Zuidoosthoek', 'Huisternoord' en 'De Twaalf Provinciën'. Allemaal met betere melkprijzen dan 'Noord-Nederland'. En allemaal onmisbaar, omdat van hun 100 miljoen kilo in het noorden geen druppel gemist kan worden.

ccFriesland ligt nog aan de ketting van zijn deelgenoten. De afgelopen twee jaar moest er honderd miljoen gulden in de onderneming worden gepompt om een crisis te bezweren. Vlot werden 600 medewerkers op zeer vriendelijke voorwaarden weggereorganiseerd. Zo vriendelijk, dat de mensen in de rij stonden voor de 'seniorenregeling', zeg maar pré-VUT. De deelgenoten hebben het allemaal bekostigd. Nu zijn ze baas. De weiverwerking is al bij ccFriesland vandaan gehaald, als een soort ultieme waarschuwing voor wat er kan gebeuren bij het uitblijven van betere resultaten.

Op koers

"We liggen weer goed op koers", zegt hoofddirectielid J. Spoelstra. "We zijn door een diep dal gegaan, maar de onderneming is er scherper door geworden." ccFriesland scoort. Met nieuwe samenwerkingsverbanden in Europa en de rest van de wereld. En met trendy producten op de Nederlandse markt. Toch blijft de onderneming voorstander van hechte samenwerking in het Noorden. Vrijdag voor een week maakten directies en besturen van 'Noord-Nederland' en ccFriesland een plan bekend dat voor de zomer al tot een concreet resultaat moeten leiden. Dan namelijk gaat hoofddirecteur ir. A.J. Kranendonk van ccFriesland met pensioen en moet er een nieuwe invulling voor de hoogste posten komen. 'Noord-Nederland' heeft ook haast. De wegsnellende boeren moeten worden vastgehouden. En de te hulp geroepen 'sterke man' jr. F. Sickinghe moet laten zien dat hij meer kan dan harde dingen roepen en managers uitrangeren. Sickinghe kwam vorig jaar binnen om de tot orkaankracht aangewakkerde storm binnen 'Noord-Nederland' tot bedaren te brengen. Hij kreeg uitgebreide volmachten, snoeide, sneed en kneedde. Maar veel verder dan plannen is hij tot nog toe niet gekomen. "De boeren moeten zich meer opstellen als aandeelhouders", was zijn boodschap eind vorig jaar nog. Dus: "investeren in de opbouw, bereid zijn daarin ook risico's mee te financieren." Zo had Sickinghe ook behartigenswaardige woorden voor de bonden. Die beschouwt hij in ieder geval niet als koersbepalers.

Keihard werken

Van het hele management-team van 'Noord-Nederland' kregen slechts een paar toppers van Sickinghe een royale voldoende. Bijvoet behoort daartoe. Hij mocht blijven, tot grote woede van rebellerende boeren die in hem het vleesgeworden onheil zien. Bijvoet: "Natuurlijk laatje dat niet onberoerd, als ze keihard op de man spelen. Ik heb ook wel eens overwogen om maar op te stappen. Ik ben geen man die tegen wil en dank aanblijft. Maar het bestuur blijkt volledig achter me te staan." Er wordt volgens Bijvoet keihard gewerkt. Aan de fusie, aan een verdere sanering (de fabrieken van **Wolvega** en **Tuk** moeten dicht), aan produktvernieuwing. "Er heerst een andere sfeer dan in het verleden wel eens het geval is geweest." 'Noord-Nederland' rekt zich uit om goede zaken te doen.

Het altijd moeizaam in de SRV-kar meehobbelende produkt YOR is ondanks hevig verzet binnen Frico-DOMO overgeheveld naar ccFriesland. Dat bedrijf geeft er een nieuw smaakje, een nieuwe verpakking en een nieuw gezond imago aan, zodat het straks naast Fristi een ereplaats in de zuiveldrink-schappen krijgt. Het mag voorlopig nog wel in Groningen worden gemaakt, maar Leeuwarden doet de handel.

Bijvoet heeft inmiddels ook afspraken met collega J. de Vries van 'De Goede Verwachting' gemaakt over een goede verdeling van de kaasproduktie. Een ruil van Completa van 'Noord-Nederland' tegen melkpoeder van ccFriesland stuitte even op weerstanden van de vrije fabrieken. Maar er zit volop beweging in dit front.

Eenvoudig

Voor de leek is het eenvoudig. 'Noord-Nederland' heeft de absolute meerderheid binnen ccFriesland en kan zijn zin dus doorzetten. De insider weet beter. 'Noord-Nederland' en ccFriesland willen de kleine deelgenoten in de familie houden. De 100 miljoen kg. melk die zij inbrengen, kost op de vrije markt een dubbeltje per kg. meer. En zoveel winst is er op korte termijn niet op te maken. Aller ogen zijn dus, behalve op Spoelstra, Bijvoet, Kranendonk en Sickinghe, gericht op de zuivelbazen in **Oudwoude**, **Oosterwolde**, **Gerkesklooster** en **Workum**. Durven zij in onverzettelijkheid het risico van een ondergang van 'Noord-Nederland' riskeren, of gaan ze gierend door de bocht? De grootste problemen zijn te verwachten in de Zuidoosthoek, altijd al een eigenzinnige hoek in Friesland. De boeren daar, verbonden met **Winschoten (r)** collega's, laten zich geen minderwaardigheidscomplex meer aanpraten. Hun directeur D. Hoitinga zegt helder: "Een fusie is niet nodig. Het gaat momenteel prima met ccFriesland, wij hebben geen enkele behoefte aan een samenbundeling met 'Noord-Nederland'."

Goed, als ccFriesland zelf die fusie wil, zullen wij dat niet tegen elke prijs blokkeren. Maar als ze aan onze belangen komen, gaan we de barricaden op." De gelauwerde directeur J. de Vries van de **Workumer Goede Verwachting**, vorige week nog in het nieuws met een nieuw plantaardig cholesterol-arm broodbeleg, is zeer positief. 'Proberen' is zijn parool, met een 'positieve grondhouding' met betrekking tot een grote noordelijke samenbundeling. G. Vries van 'De Twee Provinciën' in **Gerkesklooster** wil geen commentaar geven. "We hebben niks aan verbaal geweld. Ik wacht wel op goed onderbouwde plannen, en pas dan kom ik met commentaar." Overigens wil Vries wel kwijt, dat 'Noord-Nederland' zijn eigen vermogen behoorlijk moet versterken en wat meer openheid moet betrachten. "Mensen die direct bij deze zaken betrokken zijn, moeten het te vaak uit de krant vernemen."

Mogelijkheden

Wat gebeurt er als 'Noord-Nederland' als grootste deelgenoot gewoon zijn zin doorzet? Hoitinga: "O, dan zijn er genoeg andere mogelijkheden. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat wij bij

dit proces worden buitengesloten. Het is duidelijk dat we dit met argusogen volgen. *ccFriesland* is er niet voor, om de problemen bij '*Noord-Nederland*' op te lossen. Natuurlijk, als er een weg wordt gevonden die voor beide partijen voordelig is, hebben wij daar vrede mee. Maar anders niet."

Veehouders en coöperaties zijn belangrijk, de bonden hebben in deze stakingsgevoelige industrie zeker ook een stem. Welnu: Dick Heinen was al lang voorstander van een hechte noordelijke samenbundeling. Dat is hij nog. Het verlies aan arbeidsplaatsen kan volgens hem best meevallen, wanneer creatief wordt gewerkt aan produktontwikkeling. Woordvoester Wendy Young van de FNV voegt daar aan toe: "Werknemers hebben nu eindelijk wel eens behoefte aan rust, zekerheid. Daar is stabiliteit voor nodig. En zo lang de partijen zo verdeeld zijn, bereik je die niet. Wij staan dus achter die groei naar meer eenheid." Goede woorden, van veel kanten. Alle reden om door te praten. Nu de boeren nog. Voor hen bestaan de coöperaties. En voorlopig staan er bij Terkaple al weer twintig klaar om hun melk in een Belgische tankwagen te gieten. Tien miljoen kilo - daar kon vroeger een fabriek op draaien.

Klaas Jansma

Leeuwarder Courant 1990-03-08

Deel-akkoord OR. en bonden over Friese zuivelfusie

LEEUWARDEN - De ondernemingsraden, vakbonden en directies hebben gisteren op hoofdlijnen een akkoord bereikt over de fusie tussen *Noord-Nederland* en *CCFriesland*. Dat zei vanmorgen de onderhandelaar van *Noord-Nederland*, Jan Weiland. Voor 1 januari 1993 willen de bonden dat er geen bedrijven of onderdelen daarvan worden gesloten. Volgens Weiland komt de directie tot die tijd niet toe aan drastische maatregelen.

Het eventueel sluiten van de fabrieken in Wolvega en Tuk en het distributiecentrum in Wolvega van de Frico vallen niet onder deze principe-afspraken. De directie heeft ook een voorbehoud gemaakt wat betreft de poedersectoren van *Noord-Nederland* en *CCFriesland*. Over samenvoeging op dat terrein is al in oktober vorig jaar een afspraak gemaakt. De directie wil de intentie die toen is uitgesproken nu overeind houden. Volgens Weiland geldt dat ook voor het samenvoegen van bepaalde staf- en ondersteuningsdiensten.

Besloten is wel dat er geen werk wordt uitbesteed. Voor het raadplegen van ondernemingsraden en vakbonden tijdens een fusie is een formule bedacht. De kaderleden van de Voedingsbond FNV zijn vanmorgen akkoord gegaan met het resultaat dat gisteren werd behaald. Zij hebben wel de eis gesteld dat zodra er aan locaties wordt getornd zij daarbij willen worden betrokken. De Industrie- en Voedingsbond CNV gaat binnenkort het kader raadplegen.

Over het rapport dat Kamann Consultancy in Groningen over de reorganisatie van de kaassector bij *Noord-Nederland* heeft uitgebracht zei Weiland desgevraagd de indruk te hebben dat de bevindingen van dit bureau in beginsel weinig afwijken van wat het door de directie ingehuurde bureau McKinsey ook wil. Weiland: „Over het ingrijpen in de productiecapaciteit zegt Kamann geen ‘ja’ en geen ‘nee’. Een duidelijk conclusie wordt niet getrokken. Wij gaan daar binnenkort nog over spreken.

Friese zuivelfusie bijna een haastklus

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

DE FUSIE tussen Frico/Domo en CCFriesland wordt met grote spoed aangepakt. Er is bijna sprake van een haastklus, maar dat klinkt een beetje denigrerend. Laten wij het er maar op houden dat voortvarendheid de mannen drijft om de noordelijke zuivel op te stoten in de vaart der volkeren. Allicht hebben de jongste melkprijscijfers van *Coberco* de fusiekandidaten een steuntje in de rug gegeven: 88,11 cent per kilogram. Het kan dus wel dat grote coöperaties met iets moois bij hun boeren komen - ook al tel je daar de certificaten bij, het geld dat de boeren zelf in hun onderneming hebben gestopt.

Zoals al jaren is ook nu de vraag wat doen de *vrije fabrieken* van Oosterwolde, Workum, Gerkesklooster en Oudwoude. De reis van directie en bestuur van CCFriesland naar het Verre Ooslen, waarbij op Oudwoude na, alle bij de CCFriesland aangesloten fabrieken waren vertegenwoordigd, was een mooie gelegenheid om de onderlinge verschillen glad te strijken. Je bekijkt uiteraard de vorderingen die de topcoöperatie daar heeft behaald, maar er blijft altijd gelegenheid over om vooral de situatie thuis te bespreken. In den vreemde gaat zoiets dikwijls gemakkelijker.

Als de reis was georganiseerd om de noordelijke zuivel om te smeden tot één hecht bolwerk, waar iedereen die nu bij CCFriesland is betrokken zich in kan vinden, dan is er sprake van een mislukte missie. De standpunten zijn eerder verhard dan dat men dichter bij elkaar is gekomen. Op de vorige week gehouden persconferentie naar aanleiding van de trip werd dat met zorgvuldig gekozen woorden duidelijk gemaakt.

De stroomtocht van de grote roerganger, jonkheer Feyo Sickinghe, langs alle fabrieken, heeft wat dat betreft weinig opgeleverd.

Sickinghe wil hoe dan ook af van de vrije fabrieken in de combinatie Frico/Domo met CCFriesland. Ze zijn lastig, betalen een betere melkprijs uit, zien dat grote blok niet zo zitten, maar hebben wel een stem in het kapittel door hun aandeel in CCFriesland. Kortom: horzels. Ze vragen voortdurend aandacht en je moet er altijd rekening mee houden.

Weinig ruimte

Sickinghe heeft de vrije fabrieken dan ook weinig ruimte gelaten. Het leukste zou zijn als ze mee op gingen in de fusie. Voor de directieleden zou dat geen problemen hoeven op te leveren. Er zijn of komen nog wel een paar leuke posten vrij, zo zij daar ongerust over zouden zijn.

Dat verhaal is tot dusver alleen besteed aan Siebre Jansen, directeur van *De Goede Verwachting* in Workum. Hij gaat over naar Frico/Domo, een bedrijf dat hem kennelijk toch al na aan het hart lag, getuige de opmerkingen van ontevreden Frico-boeren die bij hem aanklopten om te vragen of ze de melk voortaan ook aan *De Goede Verwachting* konden leveren. Jansen hapte in dergelijke gevallen niet zo snel. De boeren moesten vasthoudend zijn om hun melk naar Workum te kunnen krijgen. Nou ja, dan zijn er wel andere gegadigden. Velen handelden overeenkomstig. Verder is er nog geen directeur over de streep getrokken.

De Goede Verwachting staat nog het dichtst bij de fusiepartners, maar door de vervanging van Jansen door ir. Menno Brandsma van de *Friese Zuivelbond* in de directie van *De Goede Verwachting*, heeft deze coöperatie toch de nodige vrije speelruimte behouden. Voorlopig blijft

het bij het laten produceren van boter bij de Frico en het uitwisselen van enkele kaassoorten in de marge van de totale produktie: een vorm van risicospreiding.

Wie niet wil meedoen, moet maar uittreden, luidt de stelling van Sickinghe. Uiteraard niet zonder het betalen van uittreegeld, want zo hoort dat bij coöperaties. Daarover verschillen de meningen en dus is dat een bron van inkomsten voor juristen. CCFriesland en Frico/Domo hebben zich verzekerd van de steun van een rechtsgeleerde: prof. P. van Schilfgaarde, net als CCFriesland-directeur Arie Kranendonk en jonkheer Sickinghe lid van de raad van commissarissen van De Nederlandsche Bank. De andere fabrieken vestigen hun hoop op de jurisprudentie die er is geschapen tijdens het niet doorgaan van de overgang van de coöperatie *Juliana* in Hasselt naar *Coberco*.

MEN ZIET: er wordt niets aan het toeval overgelaten. Er wordt ook driftig getracht namen in te vullen van nieuwe directieleden. Friese zuivelkringen zijn niet krenterig in zulke gevallen. De al eerder bij CCFriesland in beeld zijnde Ogem-man Lenze Koopmans wordt als topman genoemd, zij het dat zijn ster de laatste tijd wat verbleekt. Een notering met stip krijgt evenwel Jan Cuypers, een van de directeuren van *Campina-Melkunie*. Onder hem zou dan een drietal komen, bestaande uit de directeuren Bernard Bijvoet (Frico/Domo) en Jan Spoelstra (CCFriesland). De derde man, wiens naam geregeld opduikt is die van Cees Witvliet, nu directeur van het energiebedrijf van Groningen en Drenthe, maar met sporen in de zuivel, onder andere bij *Melkunie-Holland*.

Het spoedeisend karakter van de fusie wordt niet alleen ingegeven door de drang van de boeren bij Frico/Domo die eindelijk wel eens willen zien dat er iets tastbaars gebeurt, noch uitsluitend door de vakbonden die eveneens vinden dat er een duidelijke lijn naar de toekomst wordt uitgestippeld.

Een van de grote drijfveren is dat men een fusie tussen Frico/Domo en CCFriesland klaar wil hebben, voordat de juridische fusie tussen de zuivelcoöperaties die Frico/Domo vormen een feit is. Frico/Domo heeft nu ruim tweederde van de stemmen in CCFriesland. Deze coöperatie kan in wezen zo beslissen over het al of niet doorgaan van de fusie. In beginsel zijn daar de vrije fabrieken niet voor nodig. Ook al doen die niet mee, ze kunnen op meer zakelijke dan coöperatieve voorwaarden melk onder de nieuwe onderneming houden.

Na een juridische fusie van de Frico/Domo-stammen verandert de stemverhouding aanzienlijk. Nu is het zo dat elke deelgenoot in CCFriesland - dat zijn behalve de vrije fabrieken de zeven Frico/Domo-clubs afzonderlijk - voor de eerste 20 miljoen kilogram per 1 miljoen kilogram een stem heeft. Boven dat quantum wordt er een stem gegeven aan elke 2,5 miljoen kilogram melk. Na een juridische fusie heeft Frico/Domo dus maar één keer 20 miljoen (en dus 20 stemmen), nu is dat nog zeven keer 20 stemmen.

Afgaande op de van eigen boeren ontvangen melk in 1988 komt dat neer op een stemverhouding van 887 tegen 364 in de oude situatie en van 809 tegen 364 in de situatie na de juridische fusie. Vorig jaar is het aandeel van Frico/Domo verslechterd, doordat er miljoenen kilogrammen bij die coöperatie naar andere fabrieken zijn gevloeid, als gevolg van ontevredenheid bij de boeren over de melkprijs. Frico/Domo verloor toen 21 stemmen in CCFriesland, de vrije fabrieken raakten 1 stem kwijt.

De juridische fusie duldt weinig uitstel. Het ontbreken daarvan heeft de coöperatie in de afgelopen jaren voor tal van problemen gesteld, die kortweg zijn terug te voeren op de verschillen

van inzicht tussen Friese en Drents-Groningse boeren. Aan die situatie wil met name Siekinghe zo snel mogelijk een eind maken, want die 'culturen' zijn fnuikend gebleken voor de onderneming. Een voortwoekeren ervan leidt alleen maar tot nieuwe problemen.

Leeuwarder Courant 1990-03-27

Nog geen akkoord noordelijke zuivel

LEEUWARDEN - Het overleg tussen de fusie partners in de noordelijke zuivel - *CCFriesland* en *Noord-Nederland* - met de aan de *CCFriesland* gekoppelde vrije fabrieken heeft gisteren nog geen concreet resultaat opgeleverd. Beide partijen zullen zich de komende tijd buigen over de vraag in hoeverre de vrije fabrieken in de veranderende omstandigheden nog deelgenoot van het grote blok kunnen of willen blijven.

De vrije fabrieken staan op het standpunt dat zij in de loop der jaren een aardige bijdrage hebben geleverd aan het vermogen van *CCFriesland*. De afgelopen twee jaar hebben zij - net als *Noord-Nederland* - bovendien veel geld in *CCFriesland* gestoken, toen het met dat bedrijf voor de eerste keer in zijn bestaan minder ging.

Als de fusie een feit wordt - en die kans is erg groot - willen de vrije fabrieken niet dat alle plussen in feite naar *Noord-Nederland* gaan. Zij willen naast het rendement op het vermogen dat zij bij *CCFriesland* hebben opgebouwd een redelijke vergoeding voor de melk die zij leveren aan de nieuwe coöperatie, voorzover zij deelgenoot blijven.

Juristen bekijken intussen in hoeverre de vrije fabrieken aanspraak op hun vermogen bij *CCFriesland* kunnen doen gelden en of er een mogelijkheid bestaat eventueel uit te treden, zonder dat dat leidt tot financiële gevolgen in negatieve zin. De sfeer van bespreking werd door ingewijden als positief en constructief omschreven.

Leeuwarder Courant 1990-03-27

CCF- en Noord-Nederland-directie vindt stakingen Leeuwarden en Tuk voorbarig

Van een onzer redacteuren

LEEUWARDEN - De directies van *CCFriesland* en *Noord-Nederland* vinden de stakingen in Leeuwarden en Tuk 'voorbarig'. Over de sluiting van bedrijfsonderdelen of van de fabriek is nog geen beslissing genomen. De vakbonden steunen de werkonderbrekingen niet, maar zeggen wel begrip te hebben voor de actie als uiting van onrust. Formeel is er geen verband gelegd tussen de stakingen en de onderhandelingen over een nieuwe zuivel-cao die morgen mogelijk worden afgerond.

Vandaag wordt daar wel intern over gesproken door zowel vak bonden als werkgevers.

Ruim honderd werknemers op twee poederafdelingen van *ccFriesland* in Leeuwarden zijn gisteravond in staking gegaan. Ze vrezen sluiting van de afdelingen 'poederkleinverpakking' en 'verstuiwing' in Leeuwarden. De staking duurt in ieder geval tot tien uur vanavond. In de

kaasfabriek van Tuk *Noord-Nederland* zijn vanmorgen om vier uur zeventig man in staking gegaan. Zij zullen in beginsel morgenvroeg weer aan het werk gaan.

In Tuk protesteren de werknemers tegen de dreigende sluiting van de fabriek. De fabriek staat, evenals de zuivelfabriek van Wolvega, op de nominatie te verdwijnen. Vorige week zijn daar gesprekken over gevoerd. Toen is er geen besluit gevallen. In april worden de gesprekken voortgezet.

Volgens de werknemers is de mogelijke sluiting van Tuk het gevolg van het „onverantwoorde investeringsbeleid” van de directie. Enkele jaren geleden bleek dat een forse financiële injectie het bedrijf uit het slop zou kunnen trekken, aldus Koos van Witteloostuyn (CNV). Die investeringen zijn uitgebleven. De werknemers willen nu op korte termijn een gesprek met de directie.

De werkonderbreking bij *ccFriesland* is een reactie op een tussentijdse rapportage van een interne werkgroep aan de ‘stuurgroep’ die de fusie tussen *ccFriesland* en *Noord-Nederland* begeleidt. In de rapportage suggereert de werkgroep volgens de ondernemingsraad en de vakbonden dat de nieuwe onderneming het meest gebaat is bij het afstoten van de twee afdelingen. „Een fusie is uiterst noodzakelijk, onderstreepten de bonden en de OR gistermiddag. „Maar niet tot elke prijs”, aldus voorzitter Evert Conradie van de ondernemingsraad.

Leeuwarder Courant 1990-03-27

'Afstoten deel *CCFriesland* in strijd met plan'

Vervolg van voorpagina

LEEWARDEN - Het afstoten van de divisies poederkleinverpakking en verstuiving bij *CC Friesland* in Leeuwarden staat volgens de ondernemingsraad haaks op het voornemen de speciaalproducten, zoals kindervoeding, ijsmixen en dieetvoedingen, blijvend in Leeuwarden te concentreren. Jonkheer mr. Feijo Sickinghe, lid van de stuurgroep, adviseerde dat vorige herfst. Overigens deed hij dat als voorzitter van de Raad van Advies van Frico/Domo. Het advies resulteerde in een samenwerkingsovereenkomst tussen de twee zuivelaars.

Evert Conradie, voorzitter van de OR, rekende gisteren voor dat *CCFriesland* de laatste tien jaar

bijna duizend arbeidsplaatsen heeft geschrappt. „Als ook de poederafdelingen verdwijnen, hebben we geen grond van bestaan meer”. In een motie aan de directie heeft het personeel inmiddels geëist dat de poederactiviteiten gehandhaafd blijven. Ze wijst er daarbij op dat elke onderbouwing voor het plan ontbreekt.

Ook zou de werkgroep lak hebben gehad aan de fusievoorwaarden die de ondernemingsraden, de vakbonden en de directies van beide zuivelondernemingen overeen kwamen. Begin maart spraken de drie partijen af dat er voor 1 januari 1993 geen bedrijven of onderdelen daarvan gesloten zullen worden. Het plan van de werkgroep ontbeert bovendien een marktgerichte toekomstvisie, vinden de werknemers. De staking geldt als ondersteuning van de motie.

Woordvoerder Douwe Tamminga van *CCFriesland* noemde de staking in een reactie „voorbarig”. „Voorbarig in die zin dat wij nog volop bezig zijn om invulling te geven aan de toekomstige poederactiviteit. De stuurgroep komt pas half april met een rapport waarin plannen

van de afzonderlijke werkgroepen geïntegreerd zijn. Dat het personeel duidelijkheid wil, is begrijpelijk, maar men zal nog even moeten wachten. De indruk dat de poederactiviteiten op den duur uit Leeuwarden zullen verdwijnen, kwalificeerde hij als „onjuist”.

Ondanks de woorden van Tamminga lijkt het inderdaad de vraag of de in oktober gesloten poedervereenkomst tussen CCFriesland en *Frico/Domo* wel uitgevoerd wordt. Daarin werd onder meer bepaald dat een speciaalprodukt als *Completa* voortaan in Leeuwarden geproduceerd zal worden. Tamminga gistermiddag: „Die overeenkomst was onderdeel van besprekingen tussen twee zelfstandige ondernemingen. In de toekomst is er sprake van één gefuseerde onderneming. We zullen dan opnieuw moeten gaan kijken”.

Gevraagd naar de betekenis van die uitspraak, liet directeur Ale Ypma van de Leeuwarder vestiging weten dat de poederruil tussen de fabrieken in Bedum, Beilen en Leeuwarden, zoals die in oktober werden bedacht, inderdaad heroverwogen zullen worden. „We verkeren in een nieuwe situatie, die we dan ook opnieuw moeten bekijken”, aldus Ypma.

Het is juist die slepende onzekerheid over plannen, nieuwe plannen en vervolgens vernieuwde plannen, die de werknemers deed besluiten te staken. „CCFriesland wie vroeger in bedrijf wer't elkenien grutsk op wie”, zei de stakende ploegchef poederverstuiving Kees Dijkstra gisteravond „mar al dy plannen helpe it fabryk nei syn mallemoer. Eltse kear wolle se wer wat oars as wat se krekt derfoar oankundige hawwe.” Volgens Dijkstra laat de directie zich te veel onder druk zetten door de roep van de boeren om een betere melkprijs. “En dat wylst de boeren folslein gjin idee hawwe wat hjir bart. De measten ha hjir noch nooit west. Se helpe harren eigen koöperaasje oer de kop.”

Leeuwarder Courant 1990-03-28

Einde staking ccF. na belofte directie

LEEWARDEN - De afdeling ‘poederkleinverpakking’ van de Leeuwarder vestiging van het zuivelconcern *ccFriesland* zal niet gesloten, maar juist worden uitgebreid. Die toezegging heeft de directie van *ccFriesland* gisteren aan de ruim honderd stakende werknemers gedaan. Enkele uren daarna zijn de stilgelegde machines weer in werking gesteld.

ccFriesland zal zich na de fusie met *Noord-Nederland* sterker richten op speciale poederprodukten, zoals kindervoeding en ijsmix. Aan het assortiment worden bovendien toetjes en andere nieuwe produkten op poederbasis toegevoegd. „Op termijn is uitbreiding aan de orde”, aldus voorlichter Tjebbe de Jong.

In een gesprek met het inderhaast geformeerde *Aktiecomité Poeder* en vertegenwoordigers van de vakbonden liet de directie weten, dat *ccFriesland* en *Noord-Nederland* na de fusie wel opnieuw zullen bekijken waar de poederproductie het best kan plaatsvinden. De Domo-fabrieken in Bedum en Beilen komen er eveneens voor in aanmerking. Van sluiting in Leeuwarden is in de ogen van de directie echter geen sprake. De werknemers waren daar bang voor na het lezen van een intern poederrapport.

Hoe het met de verstuivingsafdeling in Leeuwarden verder moet, staat nog niet vast. *ccFriesland* en *Noord-Nederland* zullen, eventueel samen met de vrije fabrieken, bekijken hoe de to-

tale noordelijke verstuiwingscapaciteit het best benut kan worden. Aan de hand daarvan zal bepaald worden of er in Leeuwarden aanvullende produktie zal plaatsvinden.

Als er door de verschuivingen in de noordelijke poedersector arbeidsplaatsen in Leeuwarden verdwijnen, krijgen de werknemers gelijkwaardige banen aangeboden. Die zullen zo veel mogelijk in Leeuwarden gezocht worden zo beloofde de directie. Johan Hengs van de ondernemingsraad kwalificeerde de uitkomst van het gesprek met de directie als een aanvaardbare oplossing. „De directie zal zich tot het uiterste in, spannen, hebben ze beloofd. Meer kunnen ze niet doen.”

Signaal

Ook de zeventig stakende werknemers van de kaasfabriek van *Noord-Nederland* in Tuk zijn vanochtend vroeg weer aan het werk gegaan. Zij hebben in tegenstelling tot hun Leeuwarder collega's nog geen zekerheid over het voortbestaan van de fabriek. Die krijgen ze pas eind april, wanneer *Noord-Nederland* met het marktstrategisch plan naar buiten komt. „De actie in Tuk moet worden gezien als een signaal”, aldus districtsbestuurder Bart Bruggeman van het CNV.

Leeuwarder Courant 1990-04-03-2

Ook CNV roept nu op tot zuivelstaking

Vervolg van voorpagina

LEEUWARDEN - Ook de Industrie en Voedingsbond CNV zal vandaag zijn leden in de zuivelindustrie oproepen tot staking. Onderhandelaar Syds Kloosterman zei vanmorgen dat hij dat verzoek aan de kaderleden, die in Driebergen bijeen zijn, zal doen. Dat houdt in dat van vanavond af de CNV- en FNV-leden per fabriek samen zullen vergaderen, of hun vergaderingen per vestiging op hetzelfde tijdstip zullen houden.

Gisteren zijn de onderhandelingen over een nieuwe cao op niets uitgelopen. Voor de Voedingsbond FNV was het feit dat er nog werd onderhandeld geen aanleiding om de actievergaderingen op te schorten. CNV'er Bart Bruggeman riep zijn leden evenwel op daar niet mee aan te doen, zolang er nog gesprekken met de werkgevers worden gevoerd.

De FNV-leden bij Frico in **Warga** besloten een dezer dagen de fabriek voor onbepaalde tijd stil te leggen, echter onder de voorwaarde dat ook het merendeel van de andere consumptiemelkfabrieken in Nederland plat gaat. „We willen niet dat andere fabrieken profijt trekken van onze staking”, lichtte FNV'er Haeije Andringa toe. Mocht dat toch het geval zijn, dan beperkt het protest van de Frico-werknemers zich tot prikacties. In Warga werken 250 mensen, 60 van hen zijn CNV-lid.

Bij *Nestlé* in **Scharsterbrug** is gistermiddag wel de actiebereidheid onder de werknemers gepeild, maar de beslissing over een mogelijke staking is uitgesteld tot donderdag. Een kleine 20 van de in totaal 170 werknemers spraken zich uit voor acties. De actievergadering bij *De Goede Verwachting* in **Workum** is gisterochtend afgeblazen. Men wilde wachten op de uitslag van de nieuwe gespreksronde met de werkgevers. Nu die mislukt is, zullen de vakbondsleden van *De Goede Verwachting* zich vanavond beraden op acties.

De werknemers van *Nestlé* in **Bolsward** vergaderen vrijdag en zaterdag opnieuw over eventuele acties. Gisteravond kwamen slechts 25 van de 217 personeelsleden opdagen bij de actiebijeenkomst. „Te weinig om een staking uit te roepen”, oordeelde FNV-man Tjipke Wielsma. Vanavond komen ook de werknemers van *De Takomst* in **Sint-Nicolaasga** en **Wolvega** bijeen om zich te beraden op acties.

Leeuwarder Courant 1990-04-04

Zondagnacht eerste stakingen in zuivel CAO-onderhandelingen

LEEUWARDEN - Als de werkgevers en de vakbonden in de zuivel voor het komend week-einde nog steeds geen nieuwe cao zijn overeengekomen, gaan zondagnacht de eerste fabrieken in Friesland plat. Bij *De Takomst* en *Frico* in **Wolvega** zal zeker gestaakt worden. Op een gezamenlijke actievergadering gisteravond in **Wolvega** spraken de 62 aanwezige vakbondsleden zich unaniem voor staking uit. Op beide fabrieken werken in totaal 140 mensen.

Ook de werknemers van *De Goede Verwachting* in **Workum** hebben zich in principe achter de acties geschaard. Of het daar tot een staking komt, is echter de vraag. De zestig vakbondsleden die de actievergadering bezochten, beslisten pas later deze week welk actiemiddel het meest geëigend is om een betere cao af te dwingen. In **Workum** werken in totaal 220 mensen.

De *Noord-Nederland*-fabriek in **Marum** krijgt mogelijk eveneens met acties te maken. CNV-voorman Bart Bruggeman noemde het besluit van de werknemers daar „uniek”. Volgens Bruggeman is er nog nooit eerder een staking bij de fabriek in **Marum** geweest. „We zijn er trots op dat nu ook de werknemers in **Marum** zich duidelijk hebben uitgesproken voor werkgelegenheid en werkzekerheid”, aldus Bruggeman. Op de vergadering in **Marum** kwamen 40 van de 120 werknemers opdagen. De overgrote meerderheid stemde voor actie. Een staking voor onbepaalde tijd zal er echter niet komen. De werknemers beraden zich op mildere vormen van protest.

De werknemers van de kaasfabriek in **Sint-Nicolaasga** hebben hun reactie op de stakingsoproep van de beide vakbonden uitgesteld tot volgende week. Er kwamen te weinig mensen op de actievergadering af om een beslissing te nemen: slechts 7 van de 35 werknemers. Datzelfde geldt voor het *Distributie Centrum Noord* in **Wolvega**, waar niet meer dan zes werknemers op de vergadering afkwamen.

Op enkele Friese zuivelfabrieken werd gemord over de actiebereidheid van collega's in de rest van het land. „De collega's in het zuiden houden zich angstig stil”, verwoordde Bart Bruggeman de roep om steun. Woordvoerster *Wendy Young* van de FNV laat echter weten dat enkele grote fabrieken zich inmiddels voor stakingen hebben uitgesproken. Het gaat daarbij onder meer om *Coberco* in **Arnhem** en het *Distributie Centrum* in **Amsterdam**. Districtsbestuurder Dick Heinen van de FNV zei te verwachten dat ook werknemers van de weiverwerkingsfabriek in **Borculo** en de kaasopslag NCZ in **Meppel** zich vandaag en morgen achter de acties zullen scharen.

Zowel de Voedingsbond FNV als de Industrie- en Voedingsbond CNV houden de deur naar de werkgevers ondertussen open. De onderhandelingen liepen afgelopen maandag voor de tweede keer stuk. De bonden vonden het bod van de werkgevers om in twee jaar tijd het aan-

tal flexibele arbeidskrachten met 15 procent te verminderen, ver onder de maat Momenteel is 19 procent van alle werknemers in de zuivel flexibel inzetbaar. De bonden vinden dat percentage veel te hoog De werkgevers menen aan de andere kant dat ze niet zonder een groot aantal losvaste krachten kunnen om effectief te kunnen reorganiseren. Ook de stichting van een scholingsfonds en verlaging van de vut-leeftijd van 60 naar 59 jaar zijn punten van discussie.

Leeuwarder Courant 1990-04-11

***Noord-Nederland* betaalt melkprijs van 84,65 cent**

LEEUWARDEN - De grootste zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* in Leeuwarden betaalt over 1989 een melkprijs uit van 84,65 cent per kilogram. Dat is 0,40 cent minder dan over 1988. Het vetpercentage was 4,43, het eiwitgehalte 3,43 procent. Boven het voorschot komt een tankmelktoeslag van 1,70 cent, een wintermelktoeslag van 0,73 cent, een slotuitkering van 6,65 cent en een bijschrijving op de ledenrekening van 0,87 cent. Daarnaast wordt 0,15 cent voor veeverbetering vergoed.

„In mijn ogen is dit zeer redelijk”, aldus voorzitter Geert de Jong, „gezien de problemen waar *Noord-Nederland* de laatste tijd mee te kampen heeft gehad. Wij zijn redelijk tevreden, maar in de komende jaren moet de prijs nog beter kunnen worden”.

Noord-Nederland heeft het begrip ‘prestatiewaarde’ ingevoerd. Die waarde is behalve uit melkgeld en een toeslag voor veeverbetering van 0,15 cent per kilogram opgebouwd uit een toevoeging aan het eigen vermogen. Die toevoeging bedraagt 0,95 cent per kilogram tegen 0,38 cent vorig jaar. Het ligt in de bedoeling dat voor die toevoeging certificaten worden uitgegeven. De boeren nemen dan direct deel in de onderneming. Eventueel kunnen die certificaten onder voorwaarden worden verhandeld. Er kunnen aantrekkelijke fiscale voordelen aan vastzitten, zo werd gezegd.

Het eigen vermogen van de coöperatie moet worden verbeterd. Financieel-economisch directeur drs. Cees Willemse - hij werd gisteren in de centrale directie benoemd - zegt dat *Noord-Nederland* streeft naar een eigen vermogen dat 35 procent van het balanstotaal is. In 1988 was dat ruim 20 procent, nu zal dat, mede doordat het balanstotaal is gedaald, door deze toevoeging uitkomen op 26 procent.

Noord-Nederland haalde een omzet van f 2,7 miljard. Dat is vrijwel gelijk aan die van 1988. In verhouding heeft de poedersector beter gedraaid dan „de verhalen die over poeder de ronde doen”. Volgens Willemse is dat vooral te danken aan het feit dat het bedrijf zich steeds meer toelegt op poeder in kleinverpakking. Men heeft ook voordeel gehad van het veredelen van wei.

Laagste

De melkprijs van *Noord-Nederland* is tot dusver de laagste van het Noorden. Op een vraag zei voorzitter De Jong dat men vooral het accent op het verhogen van het eigen vermogen heeft gelegd in plaats van op een hogere melkprijs, omdat veel veehouders naar de toekomst willen kijken. „In dat licht bezien is dit nog aan de magere kant”.

Hij zei ook dat *Noord-Nederland* bij de boeren geen overdreven verwachtingen heeft gewekt. „Men zal van ons niet verwachten dat wij van de vloer op de zolder springen”.

Directeur ir. Bernard Bijvoet noemde de melkprijs „voor het noordelijk beeld redelijk”. Vorig jaar werd zo'n f 18 miljoen aan bijzondere baten - onder andere WIR-premie - in de melkprijs gestopt. Dit jaar is die bijdrage beperkt gehouden tot f 6,9 miljoen. Op de personeelskosten werd aanzienlijk bezuinigd. Die kwamen f 11 miljoen lager uit dan de f 190 miljoen van vorig jaar. De eerste resultaten van de reorganisatie bij *Noord-Nederland* beginnen nu door te werken in het resultaat, aldus Willemse. Dat is onder andere te merken in de kaasdivisie.

Noord-Nederland kreeg vorig jaar 1920 miljoen kilogram melk van haar veehouders. Dat was 72,7 miljoen minder dan in 1988. Er werd 130 miljoen kilogram melk bijgekocht vooral in West-Duitsland en Groot-Brittannië. Vorig jaar heeft een aantal boeren de coöperatie de rug toegekeerd vanwege de hoogte van de melkprijs. Er zijn nog steeds boeren die overwegen weg te gaan. Volgens De Jong is het de laatste tijd echter rustig geweest aan het boerenfront. Hij verwacht zeker dat de voortvarendheid waarmee nu wordt gewerkt aan de fusie met *ccFriesland* een positieve invloed op de veehouders zal hebben.

De Jong zei dat de fusiebesprekingen op schema liggen. Aan het eind van deze maand komt er een eerste schets en in september zal een definitief besluit worden genomen. *Noord-Nederland* is van plan het gebied in tien regio's te verdelen van elk zo'n 600 boeren. Aan het hoofd van een dergelijk gebied komt een regiораad van tien leden en uit die leden wordt het hoofdbestuur gekozen. Binnenkort zullen voorlichtingsavonden over de fusie en de melkprijs worden gehouden.

De komende jaren zal men naar de hoogte van het uitteegeld kijken. Dat ligt nu op 10 procent van de melkprijs. Voor jonge veehouders is dat een drempel om lid te worden.

Directie

Over de directie van de nieuwe coöperatie heeft jonkheer mr. Feijo Sickinghe gisteren bij *ccFriesland* meegedeeld dat er in zijn visie plaats is voor vijf mensen aan de top. Drie van die vijf zijn volgens hem: Jan Spoelstra (*ccFriesland*) en Bijvoet en Willemse van *Noord-Nederland*. Cees Witvliet, thans directeur van het Energiebedrijf Groningen-Drenthe, die ook tot de kandidaten behoorde, heeft afgehaakt. Onder de top wordt Anton Roos directeur van de divisie deelnemingen en Wiebren Boersma en Teo Jacobs krijgen het beheer over de kaasdivisie.

Leeuwarder Courant 1990-04-27

Conflict 'vrije' fabrieken over zuivelfusie CCFriesland NN

LEEUWARDEN - Het overleg tussen de vrije Friese zuivelcoöperaties en CCFriesland heeft gisteravond tot een conflict geleid. Vandaag zullen directies en voorzitters de schade overzien en eventueel trachten de breuk te lijmen of een gerechtelijke procedure aan te gaan. Inzet van het conflict is het zichtbaar maken van het aandeel van de vrije fabrieken in het eigen vermogen van CCFriesland. De vrije fabrieken willen dat weten in verband met de fusie tussen CCFriesland en Frico/Domo waarover op 11 mei zal worden besloten.

Bij CCFriesland wilde men vanmorgen alleen meedelen dat de gesprekken met de vrije fabrieken als uitgangspunt hebben dat zij ook na de fusie bij de topcoöperatie blijven betrokken en er melk aan blijven leveren. Daarover zullen binnenkort definitieve voorstellen volgen. Gisteravond was er alleen sprake van informeel overleg tussen de directeuren. De vrije fabrieken hebben een andere lezing. „De vlam is in de pan geslagen”, aldus een woordvoerder.

De vrije fabrieken hebben al een tijd geleden bij CCFriesland aangedrongen op het bepalen van de intrinsieke waarde van hun aandeel in het eigen vermogen. Dat vermogen is ongeveer f 300 miljoen, het aandeel van de vrije fabrieken zou ongeveer f 75 miljoen zijn. De vrije fabrieken wil dat graag op naam gesteld hebben. Aanvankelijk wilde CCFriesland daar niet aan. Na lang aandringen is er gisteravond een tipje van de sluier opgelicht. Daar zitten volgens de vrije fabrieken zoveel mitsen en maren aan vast dat men overweegt een procedure in gang te zetten. Van die ruim f 75 miljoen wordt direct het uittreegeld (ongeveer 35 miljoen) afgetrokken waardoor er over een jaar of vijftien niet meer dan f 8 miljoen over zal zijn, Het feit dat de vrije fabrieken de laatste drie jaar tientallen miljoenen guldens in de reorganisatie van CCFriesland hebben gestoken, maakt voor deze tak van de Friese zuivel de voorstelling van zaken onaanvaardbaar.

De procedure waarmee de vrije fabrieken nu dreigen, is gestoeid op een overeenkomst tussen *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde en CCFriesland. Daarin is een artikel opgenomen dat CCFriesland niets mag ondernemen als alle vrije fabrieken daar tegen zijn. Valt een van die fabrieken buiten de boot dan verschaft dat CCFriesland meer vrijheid van handelen. Op dit moment is het front van de vrije fabrieken echter gesloten; aldus een woordvoerder.

Leeuwarder Courant 1990-05-08

Zuivelfusie stuit nog op bezwaren

LEEUWARDEN - De fusie tussen de zuivelcoöperaties CCFriesland en Frico/Domo wordt nog gestuit door de eis van de zogenoemde vrije fabrieken hun aandeel in het eigen vermogen van CCFriesland zichtbaar te maken. Gisteravond zouden de zuivelverenigingen, die Frico/Domo vormen, een besluit nemen om al dan niet aan de eisen van de vrije fabrieken tegemoet te komen. Dat is niet gebeurd. De tijd dringt, want vrijdag moeten de besturen van CCFriesland en Frico/Domo een besluit over de fusie nemen. De vrije fabrieken vinden dat een dergelijk besluit niet kan worden genomen zolang zij daar niet mee akkoord gaan.

Het conflict ontstond op 26 april. De vrije fabrieken die in beginsel na de fusie wel onder voorwaarden melk aan CCFriesland willen blijven leveren, willen weten wat de waarde van hun aandeel in het vrije vermogen van CCFriesland is. Zij willen dat dat op den duur kan worden uitgekeerd. Dat laatste staat in een brief die de advocaat van de vrije fabrieken, mr. P.E. Mazel uit Leeuwarden, de besturen van de deelgenoten van CCFriesland heeft geschreven. De directies van CCFriesland en Noord-Nederland hebben Mazel vervolgens geantwoord dat er alleen zou worden onderzocht in hoeverre er mogelijkheden zouden zijn het vermogen in de dode hand onder beperkte voorwaarden 'tot leven te brengen'. Daarmee wordt, aldus de directies, overigens afgeweken van de gebruikelijke gedragslijnen in de coöperatieve wereld.

Gisteravond zou er evenwel een besluit vallen. Dat laatste is niet gebeurd. Behalve dat er verschil van mening tussen de partners van Frico/Domo is, speelt er nog een ander aspect een rol.. De partners van Frico/Domo zijn namelijk ook deelgenoot van CCFriesland. Ook hun aandeel in het eigen vermogen van CCFriesland zou dus zichtbaar moeten worden als dat bij de vrije fabrieken ook het geval zal zijn. De partners van Frico/Domo zijn nog geen juridische

fusie aangegaan. Derhalve zal nu moeten worden uitgedokterd op welke manier de knoop kan worden ontward.

Jan van der Meulen uit Garyp, die aanvankelijk voor de zuivelvereniging De Foarútgong van Burgum in het bestuur van CCFriesland zat, heeft besloten zich terug te trekken. In een eerder stadium besloot hij al als bestuurslid van de Foarútgong terug te treden. De leden van De Foarútgong vonden dat hij niet op persoonlijke titel deel van het CCFriesland-bestuur kon uitmaken. Zij hebben nu Roei Brandenburg van Buitenpost als zijn opvolger voorgedragen. Deze bestuurswisseling staat overigens los van het conflict tussen de fusiepartners en de vrije fabrieken.

Leeuwarder Courant 1990-05-12

Ondanks conflict akkoord zuivelfusie

Van een onzer redacteurs

LEEWARDEN - Ondanks het akkoord dat de besturen van Frico/Domo en CCFriesland gisteren hebben bereikt over het verder uitwerken van een fusieplan is het conflict dat de afgelopen dagen is ontstaan met de vrije fabrieken, blijven liggen. Het bestuur van Frico/Domo ging met algemene stemmen met het fusieplan akkoord. In het bestuur van CCFriesland werd een meerderheidsbesluit genomen.

De vertegenwoordigers van de vrije fabrieken, Rutger Fopma van de *Goede Verwachting* van Workum en Geu Vries van *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster, hebben een voorbehoud gemaakt dan wel tegengestemd. Beiden willen dat er eerst overeenstemming met de vrije fabrieken komt. Volgens ingewijden zal er de komende week worden getracht de wallen tussen de deelgenoten van CCFriesland te slechten.

In kringen van Frico/Domo en CCFriesland vindt men het te riskant om zonder de instemming van de vrije fabrieken (Workum, Gerkesklooster, Oosterwolde en Oudwoude) aan de verdere fusie te bouwen. De vrije fabrieken hebben als voorwaarde gesteld dat zij hun aandeel in het eigen vermogen van CCFriesland (ongeveer f80 miljoen) in twaalf jaar uitgekeerd willen hebben. Gedurende die tijd zijn zij bereid jaarlijks ongeveer 120 miljoen kilogram melk te leveren aan de nieuwe combinatie. Daarmee, aldus de vrije fabrieken, wordt een dekking van de vaste kosten van nieuwe onderneming van 7 tot 8 cent per kilogram melk zeker gesteld.

Voorts handhaven de vrije fabrieken de eis dat een door hen aangesteld accountantsbureau nog eens kijkt naar de grootte van het eigen vermogen van CCFriesland. Ook willen de vier fabrieken dat de prijs die zij voor de melk, die zij aan de nieuwe coöperatie leveren, is gebaseerd op de resultaten van alle divisies behalve die van de kaasdivisie. De vrije fabrieken produceren namelijk zelf vooral kaas.

Het besluit om verder aan de fusie te werken houdt in dat het enige tijd geleden uitgebrachte integratieplan als basis voor een definitief fusieplan zal dienen. „De besluiten zijn genomen tegen de achtergrond van een blijven betrokkenheid van de vrije fabrieken bij de nieuwe onderneming , aldus een gisteravond uitgebracht persbericht.

Al eerder werd, zoals bekend, besloten dat jonkheer Feijo Sickinghe, voorzitter van de fusie-directie zal zijn. Sickinghe is vorig jaar door Frico/Domo ingehaald als voorzitter van een adviesraad.

Door een fusie tussen Frico/Domo en CCFriesland ontstaat een van de grootste zuivelcoöperaties van Nederland. Frico/Domo haalde in 1988 een omzet van *f* 2.7 miljard, CCFriesland van *f* 1,8 miljard. Bij Frico/Domo werkten toen 2816 mensen. CCFriesland had toen in Nederland 1928 mensen in dienst, in de rest van Europa 492 en buiten Europa 2581.

Van beide ondernemingen samen wordt 70 procent van de omzet in het buitenland behaald. CCFriesland heeft behalve in Leeuwarden vestigingen in Groningen (*Ommelanden*), de Nederlandse Antillen, Guam, Hongkong, Okinawa, Singapore, Brussel, Appeldorn en Manchester. Bovendien heeft het bedrijf belangen in de veevoerbak Sloten, Food Producers in Hoofddorp en de Zuivel Handelmaatschappij in Oosterwolde. In het buitenland neemt CCFriesland onder andere deel in ondernemingen in Nigeria, Indonesië, Maleisië, Taiwan, Thailand, Frankrijk, Libanon, Saoedi-Arabië, Noord-Jemen en Pakistan.

Frico/Domo verwerkt jaarlijks ongeveer 2 miljard kilogram melk. Daarvan is het grootste deel bestemd voor kaas. Daarna volgen in orde van grootte poeder en consumptiemelkproducten. Het bedrijf heeft vestigingen in Friesland, Groningen en Drenthe.

Leeuwarder Courant 1990-05-15

CCFriesland: in 1990 verdere verbetering

LEEWARDEN - De zuivelcoöperatie CCFriesland in Leeuwarden verwacht dit jaar een verdere verbetering van het resultaat. De prijzen van zuivelproducten staan onder druk, maar daardoor zal de neiging om de restituties (subsidie op export buiten de EG) te verlagen afnemen, zo schrijft de directie. Dat heeft voor CCFriesland tot gevolg dat men op een stabiel niveau kan verkopen. „Onze buitenlandse deelnemingen zullen in de loop van het jaar de voordelen plukken van dalingen van de grondstofprijzen”. Voorzitter Boyen de Boer zei vanmorgen dat in de eerste maanden van dit jaar het hoge prijspeil van 1989 kon worden geëvenaard.

Vorig jaar behaalde het concern, zoals bekend, ook al een bevredigend resultaat van *f* 15 miljoen. Dat saldo kwam er ondanks het feit dat men door verlagingen van de restituties maar liefst *f* 37 miljoen aan exportbijdragen misliep. De omzet daalde met *f* 9,5 miljoen tot *f* 1761,5 miljoen. Zonder koerswijzigingen zou de omzet met *f* 17,3 miljoen zijn gestegen.

CCFriesland zag zijn omzet in Nederland en in de overige Europese landen dalen: respectievelijk van *f* 275 miljoen naar *f* 246 miljoen en van *f* 538 miljoen naar *f* 499 miljoen. Uitbreiding van de activiteiten in de EG heeft derhalve hoge prioriteit. In Azië en Australië stegen de verkopen: van *f* 682 miljoen naar *f* 758 miljoen. Vooral in Zuidoost-Azië verwacht De Boer een forse uitbreiding. Voor bepaalde producten zijn groeicijfers van 30 procent per jaar mogelijk. Meer omzet werd ook behaald in Amerika: van *f* 48 miljoen naar *f* 56 miljoen. In Afrika daarentegen had men te kampen met een achteruitgang van *f* 228 miljoen naar *f* 202 miljoen.

Het betere resultaat - in 1998 werd een voordelig saldo geboekt van slechts *f* 6 miljoen - is voor een groot deel te danken aan de reorganisatie die een paar jaar geleden is ingevoerd. In de laatste drie jaar is het aantal personeelsleden bij CCFriesland in Nederland (buiten Leeuwarden zijn dat Groningen, Vianen en Hoofddorp) gedaald met 550 mensen. Bovendien heb-

ben de aangesloten fabrieken de afgelopen twee jaar f 49 miljoen in de verbetering bijgedragen. CCFriesland investeerde vorig in Leeuwarden voor slechts 17,5 miljoen, naar de buitenlandse deelnemingen ging f 26.5 miljoen.

Hoge prijzen

Over het algemeen heeft men in het buitenland te maken gehad met hoge prijzen voor de grondstoffen. Vorig jaar zijn namelijk de noteringen voor boterolie en mager melkpoeder lange tijd stevig geweest, pas aan het eind van het hield werden die lager. Dat hield in dat de prijzen voor de eindprodukten aanzienlijk moesten worden opgeschroefd met als gevolg dat het resultaat onder druk heeft gestaan.

Voor de Europese Commissie waren die hoge prijzen weer aanleiding de restituties te verminderen. De wereldmarkt, aldus de directie, accepteerde dat niet, dus kwamen er weer voorraden. „Een verdere restitutieverlaging op dit moment moet dan ook met klem worden ontra- den.”

Op het bedrijf in Leeuwarden is het herstel goed te merken. Verbetering van het resultaat en besparing van kosten waren het gevolg. De marktposities werden gehandhaafd en de marges zijn hersteld. De business-units hebben de coöperatie slagvaardiger gemaakt, de marktgerichtheid werd versterkt. Bovendien kwam het bedrijf in een jaar met zeven nieuwe produkten op de markt. Balance, voor een deel op plantaardige basis, ontwikkelt zich goed; het marktaandeel van Choq is groeiende; over Cheers worden geen kwalificaties vermeld en de overige produkten handhaven zich of breiden hun marktaandeel uit. Voor een belangrijk produkt als koffiemelk geldt dat CCFriesland zijn marktpositie licht heeft verbeterd.

Over de afzet van kindervoeding is men goed te spreken. „Wij beschouwen deze markt als een aantrekkelijke markt, gezien de hoge toegevoegde waarde die kan worden gerealiseerd”. De resultaten van de ijsprodukten zijn gunstig beïnvloed door de fraaie zomer van 1989. Tevreden is de directie over het saldo dat is behaald in België en Frankrijk. Dat is minder het geval over het resultaat dat bij Wöhrmann in West-Duitsland werd behaald. De produktie van melkpoeder werd teruggebracht, de afzet van koffiemelk in Duitsland groeide, althans wat betreft cups. Daar werd dan ook flink geïnvesteerd. In Griekenland deed CCFriesland het goed. Nog voor de fusie met Frico/Domo tot stand is gekomen verkoopt CCFriesland daar al Frico-kaas met een resultaat dat de verwachtingen heeft overtroffen. Vorig jaar verwierf het bedrijf een agentschap voor deegwaren in Griekenland.

Sterke teruggang boekte de omzet in Ivoorkust, traditioneel een sterk afzetgebied. De koopkracht loopt er achteruit. CCFriesland moest elders compensatie zoeken en dat is gelukt. Nigeria nam minder ongesuikerde condens af door de produktie van het eigen CCFriesland-bedrijf in dat land. Vooral Libië zorgde er voor dat de handel met Noord-Afrika goed was. In het Midden-Oosten werd meer verkocht, maar de concurrentie van Australië en Nieuw-Zeeland neemt er toe. In Saudi-Arabië wordt de eigen melkproduktie opgevoerd en komen er nieuwe zuivelprodukten op de markt. Dat zal niet zonder gevolgen zijn. In het Verre Oosten behield CCFriesland zijn posities in de belang rijkste markten. De uitvoer naar Taiwan nam toe.

Per land berekend boekte CCFriesland een bevredigend tot goed resultaat in Indonesië, Guam, Hongkong, Zuid-Korea, Singapore (samen met het Zwitserse Wander) en Noord-Jemen. Min-

der waren de revenuen in Thailand, Maleisië, Saudi-Arabië en Nigerië. In Taiwan werd fors geïnvesteerd en op het eiland Saipan bij Guam werd een nieuwe onderneming opgericht.

De directie van CCFriesland denkt dat de veevoerfabriek Sloten, die vorig jaar nog een winst boekte van f9,5 miljoen, dit jaar lager uit de bus zal komen. Dat komt door de lagere resultaten van de kalvermesters. „Om de positie van Sloten te behouden en verder te versterken zal blijvend worden gezocht naar samenwerkingsmogelijkheden”, aldus het jaarverslag.

Voorzitter De Boer heeft goede hoop dat er overeenstemming met de vrije zuivelfabrieken zal over de fusie tussen CCFriesland en Frico/Domo. Als dat lukt kan „een lange periode van studies, overleg met met externe bureaus en dikke rapporten worden afgesloten”.

Leeuwarder Courant 1990-05-17

Nieuw voorstel vrije fabrieken

LEEUWARDEN - De vrije zuivelfabrieken in Friesland (Gerkesklooster, Workum, Oosterwolde en Oudwoude) hebben gisteren de fusiepartners CCFriesland en Frico/Domo een nieuw voorstel gedaan om het conflict over het eigen vermogen op te lossen. De vrije fabrieken stellen nu dat hun aandeel in het vermogen van CCFriesland niet na twaalf, maar na vijftien jaar wordt uitbetaald. Vanaf het achtste tot en met het veertiende jaar volstaan zij met een rentevergoeding.

De fusiepartners hebben het voorstel nog in behandeling. CCFriesland-voorzitter Boyen de Boer heeft vanmorgen op de deelgenotenvergadering gezegd dat er een voor ieder aanvaardbaar compromis binnen bereik ligt. Hij noemde het een positief signaal dat de vrije fabrieken in beginsel twaalf jaar lang melk aan de nieuwe onderneming willen blijven leveren. Vorige week besloten CCFriesland en Frico/Domo de fusiebesprekingen voort te zetten.

Leeuwarder Courant 1990-05-18

'CCFriesland en NN. in drie jaar weer eredivisie'

LEEUWARDEN - CCFriesland en Frico/Domo hebben na de fusie drie jaar nodig om in de nieuwe situatie te groeien, maar dan staat er ook een onderneming die in de top van de Nederlandse zuivel zal meedraaien. De financieel-economisch directeur van CCFriesland, Jan Spoelstra is daar heilig van overtuigd. Gistermiddag, na de persconferentie over het jaarverslag van CCFriesland, zei hij dat niet met cijfers te kunnen onderbouwen. „Wij zetten echter een aantal divisies neer, dat de potentie heeft om ons in drie jaar weer in de eredivisie te brengen. Daar zijn alle ingrediënten voor aanwezig.”

De resultaten over de eerste maanden van 1990 wettigen bij hem de verwachting, dat CCFriesland over dit jaar een melkprijs aan de deelgenoten zal uitbetalen die 'de toets der kritiek kan doorstaan'. CCFriesland betaalt de deelgenoten de voorschot prijs uit. Die is tot dusver gemiddeld 3 cent lager dan die over dezelfde periode vorig jaar. Spoelstra zegt dat CCFriesland nu in staat is de voorschotprijs van vorig jaar te halen. Dat houdt dus in, dat men al 3 cent per kilogram melk kan sparen voor de nabetaling.

Voor het eerst sinds 1987 stijgt bij het bedrijf weer de omzet per werknemer, aldus Spoelstra. De personeelsinkrimping heeft f 31 miljoen opgeleverd. Daar kwam nog f 15 miljoen aan andere besparingen bij en f 30 miljoen aan betere marges dan in 1987. Spoelstra gaf daarmee het succes van de reorganisatie aan.

Dat resultaat is behaald, ondanks het feit dat men dit jaar nu al f 12 miljoen minder aan restituties (subsidies voor export buiten de EG) heeft ontvangen. Sinds februari 1987 zijn de restituties steeds gedaald. Voor condens is het negatieve verschil tot 32 procent opgelopen, voor melkpoeder tot 39 procent.

Directeur Arie Kranendonk is echter van oordeel, dat de Europese Commissie tijdens de onderhandelingen over het wereldwijde verdrag over heffingen en premies (GATT-onderhandelingen) de positie van de EG op de wereldzuivelmarkt niet zal laten schieten. Er gaat nog altijd 15 procent van de melk in de EG als zuivel naar landen buiten de gemeenschap. „Het zou desastreus zijn als dat zou veranderen”.

Deelnemingen

Het bedrijfsresultaat in Leeuwarden was vorig jaar f 23 miljoen. Daar ging f 10 miljoen af voor deelnemingen in het buitenland, die last hadden van de hoge grondstofprijzen. De laatste maanden doen de deelnemingen het beter, aldus directeur Anton Roos. „Hun bijdrage heeft zich zeer goed ontwikkeld.”

Leeuwarder Courant 1990-05-19

Spannende laatste fase van grote fusie

(KAF EN KOREN WILLEM STEGENGA)

DE LAATSTE FASE van de grote noordelijke zuivelfusie wordt nog even spannend.

CCFriesland en Frico/Domo zullen allicht aaneen worden gesmeed, want zo hoog kunnen de spanningen niet meer oplopen. Iedereen, die bij de besluitvorming betrokken is, heeft de buik vol van de rapporten en het eindeloos vergaderen. Men wil wel weer gewoon aan het werk: markten veroveren, posities innemen, marges scoren, flinke melkprijs uitbetalen, kortom, zich bemoeien met zaken waarvoor men in eerste instantie is ingehuurd. Soms vraag je je af hoe het ooit mogelijk is geweest in deze turbulente tijden deze bedrijven te runnen, waarbij 9000 boeren en 7600 werknemers betrokken zijn en waar een omzet wordt gehaald van f 4,5 miljard.

„Elan, daadkracht, gas vooruit”, zei de ongeduldige voorzitter van CCFriesland, Boyen de Boer, deze week op de persconferentie bij het verschijnen van het jaarverslag. Er is al te veel tijd besteed aan interne verhoudingen en te weinig aan de markt.

In wezen spreidde hij daarmee het bedje voor de nog aan te trekken topman voor de nieuwe onderneming. Arie Kranendonk, de vertrekkende directeur van CCFriesland, en jonkheer Feijo Sickinghe, de voorzitter van de fusiedirectie, zijn met zogenaamde headhunters bezig de juiste

man te vinden. Dat moet lukken zou je zeggen. Het is een prachtige kans voor een ambitieuze figuur. Immers: hij komt aan de top van een onderneming die veel vertrouwen bij haar eigen boeren heeft verspeeld; aan de top van een onderneming die nog steeds in een moeilijke fase zit, maar bezig is uit het dal te klauteren.

„Wij zetten een aantal divisies neer dat de potentie heeft om ons in drie jaar in de eredivisie te brengen , zei CCFrieslands financiële man Jan Spoelstra enthousiast. Nu roepen uitspraken over de combinatie van Leeuwarden en eredivisie niet direct een golf van geestdrift op, maar wij nemen maar aan dat de zuivelondernemingen hun Cambuurperiode hebben afgesloten. Je mag veel maar niet alles in Frieslands hoofdstad vergelijken met de plaatselijke voetbalclub.

De nieuwe man krijgt, afgaande op wat men in eigen huis denkt en verwacht, te maken met een onderneming die het alleen maar beter kan gaan dan in het onbestorven verleden het geval is geweest. Dat is een mooie uitdaging, daar moet iemand op willen happen. Als het gaat zoals men hoopt, dan zal alle eer hem toekomen. Sinds zijn komst ... en vul verder zelf maar in.

De boeren zitten te springen om een fris gezicht, want zij zijn, zeker als het om Frico/Domo gaat, uitgekeken op een groot deel van het huidige management. Zij vinden toch al dat de bestaande top te veel door Sickinghe is gespaard. Je kunt er lang en breed over praten, maar de huidige directie is gered door de jonkheer. De man uit Het Gooi heeft al zoveel krediet bij de boeren weten op te bouwen, dat sommigen hem Sickinga noemen. Een beter compliment kan hij nauwelijks krijgen. „Us man” - daar komt het op neer. Sickinghe heeft doorgedramd en dat was nodig ook.

Conclusie

EEN GROOT DEEL VAN het bestuur van Frico/Domo was bereid even achterom te kijken naar de voorbije jaren en kwam tot de conclusie, dat het eigen optreden toch niet de schoonheidsprijs heeft verdiend. Net als de directie heeft ook het bestuur steken laten vallen.

De bestuursleden leken unaniem tot het wijze besluit te komen zich voor het vormen van een nieuw bestuur niet weer kandidaat te zullen stellen. Bijna was die stap gezet, ware het niet dat Machiel Sol uit Wapserveen, bestuurslid van Frico/Domo en vicevoorzitter van CCFriesland, een dergelijke boetedoening te ver ging. Hij wilde wel aanblijven. Je zou bijna denken dat hi, ambities heeft om voorzitter van de nieuwe club te worden, maar die conclusie ligt te veel voor de hand. Sol's opstelling leidde ertoe dat ook de anderen hun beslissing maar even hebben aangehouden.

Fout natuurlijk. Wil je dat de nieuwe onderneming kan rekenen op meer vertrouwen van de achterban dan nu nog het geval is, dan moet je daden stellen die de boeren aanspreken. Een nieuwe topman en een nieuw bestuur zijn lichtende voorbeelden. Daar wil een weifelend lid nog wel enig krediet voor geven, ook al is zijn geduld bijna op. Een bestuur dat geduid heil van de fusie predikt moet niet tegelijkertijd een blokkade opwerpen.

Met enige spanning wordt uitgezien naar de structuur van de nieuwe onderneming. Een coöperatieve weliswaar, met een enkele besloten vennootschap, maar coöperaties zijn niet meer net als vroeger voor één uitleg vatbaar. Op papier natuurlijk wel, maar de praktijk bewijst in hoeverre de theorie klopt. Boeren hechten ook niet meer aan dat oude systeem. Ze hebben er zelf voor gezorgd dat het dogmatische karakter van weleer is verdwenen. Daar is niks op tegen.

Zoals het nu staat blijft de raad van advies, onder voorzitterschap van jonkheer Sickinghe, aan. Die raad van advies heeft baanbrekend en perspectief biedend werk verricht. Nog sterker: de raad van advies heeft zo'n beetje gefungeerd als interim-baas. Wat de raad verordonneerde moest worden uitgevoerd. De marge tussen advies en bevel was uiterst klein.

Er komt een andere topman, er komt een ander bestuur, zij het mogelijk niet met een totaal andere bemanning en er komt een andere ledenraad, voor een deel mogelijk ook van bekende samenstelling. In de gangbare structuur moet daarmee de tent zijn te runnen. De raad van advies zou op de achtergrond moeten functioneren als een club wijze mannen. Zij zeggen wat, wanneer hun wat wordt gevraagd. Ze geven af en toe een signaaltje, of steken in hun oneindige wijsheid eens een vingertje op.

De huidige raad van advies is als de redder in nood binnengehaald, kreeg veel bevoegdheden en nam veel beslissingen. Het is, alleen al menselijk gezien, een grote omschakeling om van gevierde spitsplayer je rustig naar de dug-out te laten verplaatsen. Tot dusver was het nog een kwestie van slikken - anders stapte de raad van advies op. Het werd slikken. De raad heeft het nog aanwezige vertrouwen van de boeren gehandhaafd, niet veiliggesteld. De achterban zal weinig moeite hebben met het verlengen van het contract. Het is alleen wat lastig voor de andere gezagsvoerders.

Niet zelden leiden spanningen tot snelle oplossingen. De manier waarop met name CCFriesland naar buiten treedt, wettigt de verwachting dat dat ook hier het geval zal zijn. De fusie gaat door, of er moet een ramp gebeuren. Het zal blijken dat de nieuwe onderneming voldoende kracht heeft om een concurrerende melkprijs uit te betalen en in te spelen op de markt, zei CCFriesland-directeur Arie Kranendonk deze week. Hij denkt zelfs dat een deel van de verloren gegane werkgelegenheid terugkomt. Daar zijn veel meer mensen bij gebaat dan alleen de direct bij de onderneming betrokkenen. Ook uit dat oogpunt moeten de laatste horden worden genomen, ten koste van wellicht enig eigen belang.

Leeuwarder Courant 1990-05-30

Bond hoopt nog op kans Frico in Tuk

DE BLESSÉ - De Voedingsbond FNV en de Industrie- en Voedingsbond CNV hebben hun hoop op het openhouden van de kaas- en poederfabriek van Frico/Domo in Tuk 'nog niet opgegeven. Op een gisteravond in restaurant De Blessé gehouden vergadering zeiden de districtsbestuurders Dick Heinen (FNV) en Henk Ampense (CNV) dat er wordt gedacht aan samenwerking met een nog niet nader te noemen ander bedrijf, waardoor de werkgelegenheid in Tuk zou kunnen worden gewaarborgd.

Het staat vrijwel vast dat de kaasfabriek in **Wolvega** wordt gesloten. Een besluit over het te sluiten *distributiecentrum* van Frico/Domo in Wolvega is opgeschort, aldus Heinen. Volgens directeur Wiebren Boersma uit Havelte staat het vrijwel vast dat de fabrieken in **Wolvega** en **Tuk** in de loop van september-oktober van dit jaar worden gesloten. De in totaal 130 werknemers kunnen elders in het concern worden geplaatst. Bovendien kan een deel door natuurlijke afvloeiing weg (vut op 59 jaar, of bij veertigjarige dienstverband).

In beide bedrijven wordt al geruime tijd met uitzendkrachten gewerkt. Boersma maakte wel het voorbehoud dat de ondernemingsraad nog advies moet uitbrengen en dat het door de werknemers ingehuurde externe bureau Kamann Consultancy BV in Groningen nog tracht een bedrijf open te houden door er een nieuw produkt in te produceren, „maar ik zie niet dat daar wezenlijks iets uitkomt”.

Volgens Boersma is er in beginsel overeenstemming met *De Goede Verwachting* in **Workum** bereikt om de produktie van rode Commissie-kaas van **Wolvega** naar **Balk** over te hevelen. In ruil daarvoor zou *De Goede Verwachting* de produktie van Leidse, Friese en komijnekaas overbrengen van Heeg naar de Frico/Domo-fabrieken van **Sint-Nicolaasga** en **Burgum**. In Heeg worden dan voor een deel de nieuwe soorten van 'Workum' geproduceerd. De produktie van de grote Goudse kazen in **Tuk** wordt stopgezet, omdat *Frico/Domo* een beetje minder kaas wil produceren.

Voor een nieuwe bestemming van de bedrijven in **Tuk** en **Wolvega** is de directie al benaderd, onder andere door een buitenlandse firma. Dat laatste contact heeft echter geen concrete resultaten opgeleverd. Boersma zei dat men overigens nog niet actief met de verkoop is bezig geweest. Men wil daarmee wachten tot het besluit definitief is.

Leeuwarder Courant, 1990-06-02

Tien kleine Negertjes aan de Pieter Stuyvesantweg....

(COMMENTAAR WILLEM STEGENGA)

Het is bij de fusiebesprekingen tussen *ccFriesland* en *Noord-Nederland* nog een kwestie van 'sturtswylje'. De laatste hindernissen moeten nog even worden genomen. Dat is altijd een moeilijke fase, omdat bij dergelijke processen de neiging bestaat zware beslissingen te verschuiven naar een moment waarop men er niet meer omheen kan. Het gaat in de laatste uren dan ook niet zo zeer meer om zaken, maar om mensen. Wie komt waar?, en wat nog ingrijpender is: wie komt waar niet?

De fusie tussen *ccFriesland* en *Noord-Nederland* heeft een lange wordingsgeschiedenis. Drie jaar geleden voorspelde de toenmalige voorzitter van de Koninklijke Zuivelbond FNZ, Rinse Zijlstra, dat beide coöperaties op den duur één onderneming zouden vormen. De vrije fabrieken zouden zich daarbij aansluiten, tenzij zij voor andere vormen van samenwerking binnen of buiten de provincie zouden kiezen.

Het eerste deel van die voorspelling lijkt uit te komen, het tweede deel niet en het derde deel voor de helft. Het akkoord over de betrokkenheid van de vrije fabrieken bij het grote blok zat enige weken geleden nog vast op een miniem verschil. Grote mensen moesten nog even een kleine beslissing nemen over de manier waarop de vrije fabrieken aanspraak kunnen maken op hun aandeel in het eigen vermogen van *ccFriesland*. Nu die beslissing steeds maar uitblijft, groeit de verwijdering en dat is niet voor het eerst in de geschiedenis.

Op die manier houdt Friesland zijn image van 'unieke zuivelprovincie' nog even overeind. Stel je eens voor dat alles hier in een vloek en een zucht zou kunnen worden beslist, dan was er veel van dat aparte aroma verloren gegaan. Het tekort aan daadkracht om samen beslissingen te nemen manifesteert zich jaar in jaar uit in de Friese zuivel. De zuivel is een pijler van de Friese economie, soms zelfs ons paradepaardje. Je ontkomt niet aan de indruk dat andere bedrijfstakken in deze provincie de neiging hebben zich aan de zuivel te spiegelen.

Terug naar de fusie. Hoe je het ook wendt of keert, op een gegeven moment komt bij elke fusie de plaats van de personen aan de top op de agenda. Met enig gevoel voor understatement en om moeilijke beslissingen wat minder gewicht te geven wordt dit 'het invullen van de pop-

petjes' genoemd. Het aantal frustraties dat daar in de loop der jaren bij fusies uit is voortgevloeid, is bijkans onbeschrijflijk.

CAF-directeur ir. Bartus Hof, zelf ook bij een fusie -betrokken, pleegt te zeggen dat coöperatie-directeuren van zestig jaar en meiden van achttien lentes één ding gemeen hebben: ze zijn allebei aantrekkelijk. Directeuren van die leeftijd kunnen met pensioen. Zij zijn zeker van hun plaats in de toekomst.

Bij de fusie tussen *ccFriesland* en *Noord-Nederland* is - op de topman na - een groot deel van de directie ingevuld. Dat zou dus geen problemen meer opleveren, ware het niet dat plotseling de positie van mr. Anton Roos ter discussie staat. Hij stond op de rol om directeur buitenlandse deelnemingen te worden, maar heeft nu van de enige echte topman in het proces, jonkheer Feijo Sickinghe, de boodschap gekregen dat hij in feite transfervrij is. Wanneer hij naar een andere baas zou willen omzien, zal hem geen strobreed in de weg worden gelegd.

Er schuilt een merkwaardige tragedie achter 's mans loopbaan bij *ccFriesland*. In 1986 werd hij binnengehaald als manager. Hij was al gauw het grote alibi voor het opschroeven van de salarissen en niet te vergeten de pensioenen voor de top de van het bedrijf. Toppers in het bedrijfsleven moest je met een lantaarntje zoeken, zo luidde toen het verhaal. Als je ze had gevonden moest je ze goed betalen, anders ging een ander er mee vandoor.

Op het moment dat Roos werd aangetrokken en zijn prijs werd betaald vonden de andere directieleden dat hun prijs ook moest worden opgeschroefd, anders waren er wellicht andere bedrijven die hun prijs wel zouden willen betalen. *ccFriesland* verkeerde op dat moment voor het eerst sinds zijn lange bestaan in de moeilijkheden. Dat verhinderde het bestuur niet de directionele wensen te honoreren. De initiator van deze 'blijde' herstructurering mag nu omzien naar een ander team. Het heeft wel melkgeld gekost.

Geen opzien

Nu baart het vertrek van iemand uit de top van *ccFriesland* niet direct opzien. Per slot van rekening is daar de laatste jaren een proces op gang gekomen dat veel overeenkomsten vertoont met Agatha Christie's Tien kleine negertjes .

Een, zij het wellicht onvolledige, opsomming van het aantal topfunctionarissen dat de laatste jaren de veste aan de Pieter Stuyvesantweg heeft verlaten, brengt je al gauw tot een getal van zeven. Peter van der Lely (sectordirecteur technische ontwikkeling). Hans Papenhuyzen (sectordirecteur research), Wim Edel (controller), Reinier Diamant (sectordirecteur marketing), Jos van Hoogstraten (sectordirecteur wei). Alle Ypma (directeur vestiging Leeuwarden) en René Breesch (regiodirecteur Verre Oosten). Met name het vertrek van de laatste wordt in brede lage van het bedrijf betreurd.

Voorzover het gaat om mensen die de mededeling kregen dat hun aanwezigheid niet meer op prijs werd gesteld, heeft het vertrek geld gekost. Zo iets gaat met edelmetalen 'handdrukken' gepaard. Het pleit overigens voor het beleid van de leiding dat ze bij een reorganisatie niet alleen oog had voor de mensen op de werkvloer, maar eveneens in de top ging snijden.

Daar zat natuurlijk ook een strategisch belang bij. Elke reorganisatie leidt tot onrust in het bedrijf. Daar ontkom je niet aan. Wanneer je je beperkt tot het laten afvloeien van personeel uit de produktie-afdelingen is het net of zij alleen de oorzaak van de reorganisatie zijn. Zoiets vergroot de onrust. Toen er ook in de top werd gesneden werd bij het andere personeel de indruk gewekt dat er toch wel rechtvaardig werd gehandeld.

Zoiets duurt dan een tijdje en langzaam maar zeker denkt men dat de rust terugkeert. Er ontstaat een nieuwe situatie en de voormannen laten niet na te zeggen dat men nu de toekomst aankan en dat achterom zien weinig zin heeft. Op dat station is *cc Friesland* nu aangekomen. Nu blijkt evenwel dat mensen die met enig machtsvertoon zijn binnengehaald alsnog de aanzegging krijgen elders hun heil te zoeken, of uit eigen beweging opstappen. Voor enkelen geldt dat zij hun uiterste best hebben gedaan in de twee jaar dat het bedrijf door het dal moest. Dat zijn niet de gelukkigste perioden in een mensenleven. Het schenkt echter voldoening, als later blijkt dat je inspanning niet voor niets is geweest, want er staat nu wel weer een bedrijf dat potentie heeft. Als dan blijkt dat er geen plaats voor je is, althans dat je niet de plaats krijgt toegewezen waar je recht op denkt te hebben, kom je van een koude kermis thuis.

Dat nu heeft opnieuw tot onrust onder het personeel geleid. De grootste bijdrage aan die onrust wordt niet geleverd door de mensen die op een zijspoor worden gedirigeerd, maar door diegenen die uit eigen beweging opstappen. Zoiets ligt voor een groot deel aan het klimaat in de eigen onderneming, maar dat is niet het enige aspect. Het heeft ook te maken met de hele situatie in de Friese zuivel, waar men moeilijk tot samenwerking komt. Desondanks blijft Friesland aantrekkelijk voor de toppers uit de managerswereld. Hier valt wat op te knappen.

Leeuwarder Courant 1990-06-16

Akkoord vrije fabrieken met partners zuivelfusie

LEEUWARDEN - Gistermiddag hebben de fusiepartners CCFriesland en Frico/Domo alsnog een principe-akkoord bereikt met de vier vrije fabrieken in Friesland over het zichtbaar maken van het eigen vermogen van die vier in CCFriesland. De raadsman van de vrije fabrieken, mr. Paul Mazel, heeft dat gisteravond desgevraagd bevestigd. Als het akkoord definitief is hangt het doorgaan van de fusie alleen nog af van de beslissing van de aangesloten veehouders. Niemand verwacht echter dat er nog een kink in de kabel zal komen.

Gistermorgen lagen de vrije fabrieken en fusiepartners nog een eind uit elkaar, een paar uur later werd alsnog een brug geslagen over de gapende kloof. Het aandeel van de vrije fabrieken in het eigen vermogen van de met Frico/Domo te fuseren CCFriesland bedraagt ongeveer f68 miljoen. De vier fabrieken (Workum, Oudwoude, Oosterwolde en Gerkesklooster) wilden zekerheid hebben over de bestemming van dat bedrag.

Aanvankelijk werd de eis op tafel gelegd het vermogen over een aantal jaren uit te keren. Over het tijdstip van uitkeren werd geen overeenstemming bereikt. Gistermiddag is men in beginsel met elkaar overeen gekomen dat het eigen vermogen na tien jaar in een lening wordt omgezet en dan rentedragend wordt. Mazel voegde er evenwel aan toe dat de zaak nog nader moet worden uitgewerkt.

Dat laatste geldt ook voor de prijs die de vrije fabrieken krijgen voor de melk die zij aan de nieuwe coöperatie zullen leveren. Mazel zei er desgevraagd van uit te gaan dat de vrije fabrieken de prijs krijgen die zij ook aan hun boeren betalen. De vraag is nog of elke fabriek de 'eigen' prijs beurt of dat er een gemiddelde prijs wordt uitbetaald. Ook dat moet nog nader worden uitgewerkt.

Zonder deze principe-afspraken hadden de vrije fabrieken, zo bevestigde Mazel, de fusie kunnen keren. De *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde had destijds namelijk de voorwaarde in haar

deelnemen in CCFriesland opgenomen dat er geen ingrijpende besluiten zouden worden genomen wanneer alle vrije fabrieken daar niet akkoord mee zouden gaan. Wanneer er een fabriek uit de boot zou vallen zou die clausule vervallen. Tot dusver trokken de vrije fabrieken echter een lijn.

Naam CCFriesland verdwijnt.

De nieuwe zuivelcoöperatie die na de fusie van CCFriesland en Frico-Domo zal ontstaan krijgt de naam 'Friesland' met als toevoeging 'Frico/Domo coöperatie BA'. Dat is gisteren in de overlegvergadering tussen de besturen van de fusiepartners vastgesteld. Het beeldmerk zal gelijk zijn aan het huidige van CCFriesland: drie bogen in de kleuren van de Nederlandse vlag. Uit dat logo zal de aanduiding Dairy Foods Products verdwijnen en worden vervangen door 'Frico-Domo'. Met deze beslissing zal de naam CCFriesland verdwijnen.

Voor het samenstellen van een nieuw bestuur werd een compromis bereikt. De besturen van de Frico-coöperaties wilden namelijk een andere procedure hanteren dan het bestuur van Domo. Zoals bekend, komen er tien regio's. Uit die regio's moet het bestuur van de nieuwe coöperatie worden gekozen. De Domo-leden wilden dat bij enkele kandidaatstelling doen, de Frico-coöperaties wilden de vrijheid hebben twee of meer personen per regio voor te dragen. Zij vrezen dat bij enkele kandidaatstelling de oude stammentwisten weer zullen oplaaien.

Besloten is nu dat elke regio een of meer personen voor het bestuur zal voordragen. De vier veehouders in de raad van commissarissen vormen in dergelijke gevallen een vertrouwenscommissie die een definitieve voordracht zal doen aan de leden van de algemene vergadering die vervolgens een beslissing nemen. Die vergadering wordt gevormd door de bestuursleden van de tien regionen.

Behalve vier veehouders zal de raad van commissarissen ook bestaan uit twee mensen die het vertrouwen van de werknemers hebben. Daarnaast komt er een raad van advies.

In eerste instantie komen er drie categorieën leden: a-, b- en c-leden. A-leden zijn veehouders die rechtstreeks lid van de coöperatie zijn, b-leden zijn die veehouders die nu lid zijn van de huidige deelgenoten van Frico/Domo. Die categorie verdwijnt als de deelgenoten straks zijn vervangen door regio's. De vrije fabrieken vormen de c-leden.

In de laatste dagen van juni worden de ontwerp-statuten van de nieuwe coöperatie ter inzage gelegd bij de Kamer van Koophandel. In oktober zullen de veehouders dan kunnen stemmen over de fusie die met terugwerkende kracht op 1 januari van dit jaar moet ingaan.

Leeuwarder Courant 1990-06-26

'Friesland' wil geen leden kwijt aan vrije fabrieken

LEEWARDEN - De nieuwe zuivelcoöperatie Friesland²⁸ (CCFriesland en Frico/Domo) wil voorkomen dat er straks nog leden overlopen naar de vrije zuivelcoöperaties van Workum, Gerkesklooster, Oosterwolde en Oudwoude. In een voorstel aan die vier fabrieken staat dat iedere bij dit proces betrokken fabriek zich moet onthouden van pogingen leden te werven van een zustercoöperatie. Bovendien moet worden voorkomen dat de melk van een dergelijk lid bij een van de Friese coöperaties wordt verwerkt. Met name Frico/Domo heeft leden verloren

28 'Friesland' zou later veranderen in Friesland-Frico/Domo FFD.

in de afgelopen jaren. Die zijn voor een deel naar particuliere fabrieken gegaan en voor een deel naar coöperaties, die ook deel uitmaken van CCFriesland.²⁹

Gisteren hebben de besturen van CCFriesland en Frico/Domo formeel het fusievoorstel getekend. Met de vier vrije fabrieken, die deelgenoot zijn van CCFriesland, is op hoofdlijnen een akkoord bereikt. Volgens mr. Paul Mazel, raadsman van de vier, zijn er echter nog wat losse einden blijven liggen. „Er moest te snel worden onderhandeld”, zo stelt hij.

Een nog steeds niet opgelost punt is de kwestie van het eigen vermogen dat de vier in CCFriesland hebben zitten. Over tien jaar zal dat worden omgezet in een lening. Wat daarna gebeurt, is nog niet duidelijk. Friesland stelt nu voor in goed 'nabuurship' met elkaar om te gaan. Mazel vraagt zich af, wat dat betekent.

'Friesland' wil er na tien jaar wel een lening van maken en dan een rente betalen die gelijk is aan de gemiddelde rente van de staatsleningen van dat jaar, maar vindt tevens dat de lening afhankelijk is van „een ongestoorde voortzetting van het beleid van de coöperatie”. Het feit of de vrije fabrieken dan bij uittreding een vergoeding zijn verschuldigd is een punt van overweging. Als daar dan geen overeenstemming over wordt bereikt moeten derden een bindend advies geven.

Een ander punt van verschil is de prijs die de vrije fabrieken krijgen voor melk die ze aan de nieuwe coöperatie leveren. De eerste vier jaar betaalt Friesland de gemiddelde prijs die de vrije fabrieken aan hun boeren betalen. Daarna is het de vraag of er een andere prijs moet komen en of die dan ook mede moet worden gebaseerd op de resultaten van de kaasdivisie van Friesland.

Afwezig

Bij het ondertekenen van het fusievoorstel ontbrak de voorzitter van de Domo-verenigingen, Machiel Sol uit Wapserveen. Hij is vice-voorzitter van CCFriesland en van Frico/Domo. Sol liet weten beslist voor de fusie te zijn. Hij was gisteren druk op het aardappelland. Ook de Takomst-bestuurders Lieuwe Tamminga uit Leeuwarden en Piet de Jong uit Scharnegoutum hebben gisteren hun handtekening niet onder het fusie-voorstel gezet. Ook zij zijn in beginsel voor de fusie, maar vinden dat drie onderdelen niet goed zijn ingevuld. Een daarvan is het nog bestaande verschil van mening met de vrije fabrieken. De Jonge en Tamminga zijn nog met Sickinghe in overleg en willen derhalve verder geen commentaar leveren. Bij CCFriesland was wegens ziekte eveneens *Zuid Oost Hoek*-voorzitter Jan van Weperen uit Oosterwolde afwezig. Geu Vries uit Surhuisterveen van *De Twee Provinciën* stemde tegen de fusie, maar tekende wel voor het voorstel de zaak uit te voeren. Door de fusie ontstaat een van de grootste zuivelcoöperaties van West-Europa. Men wil fors investeren in produktontwikkeling en marketing. In eerste instantie zullen tachtig arbeidsplaatsen verloren gaan, maar die hoopt men in de loop van de jaren terug te krijgen.

Het is de bedoeling dat er een hoofddirectie komt met daaronder vier divisies voor verschillende produktgroepen en een afdeling 'deelnemingen' die de buiten Europa gelegen vestigingen zal bestieren. Voorlopig wordt de directie gevormd door Bernard Bijvoet en Cees Willemse van Frico/Domo en Jan Spoelstra van CCFriesland.

„De wenselijkheid van de fusie is op dit moment groter dan ooit”, zo staat in een toelichting. Het werkelijke voordeel wordt op lange termijn verwacht. Op korte termijn hoopt men door

²⁹ Melkopkopers als Noordmelk BV. worden hier niet genoemd!

samenvoeging van de melkpoederproductie en de verpakkingsactiviteiten en door gecombineerde marketing en verkoop van lang houdbare producten voordelen te krijgen.

De tijdelijke raad van commissarissen is die van Frico/Domo Henricus Bos, Blesdijke; Jolle van der Kriek, Aldeboarn; Simon Hulshoff, Marum en Sipke Schilstra, Follega.

Het tijdelijk bestuur bestaat uit Geert de Jong, Akkrum; Geer Cnossen, Nijelamer; Durk Bakker, Damwoude; Boyen de Boer Stiens; Laurens Jensma, Uithuizermeeden; Hendrik Otten, Hijken; Hilco Robaard, Tuk; Machiel Sol. Wapserveen; Jan de Boer Baarlo; Jan Veenstra, Makkinga en Roel Brandenburg. Buitenpost.

De door jonkheer Feyo Sickinghe geleide raad van advies blijft functioneren. Sickinghe heeft een beroep op de zittende bestuursleden gedaan hun functie begin volgend jaar beschikbaar te stellen.

Leeuwarder Courant 1990-06-28

Noord-Nederland boekt 9 pct. hogere omzet in EG.

LEEUWARDEN - De omzet van zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* in de EG-landen (buiten Nederland) is vorig jaar geïcreid van f 672 miljoen naar f 731 miljoen, een stijging van bijna 9 procent. Dat blijkt uit het **jaarverslag**. Ondanks de sombere voorspellingen over de zuivelmarkt denken bestuur en directie van *Noord-Nederland* dat deze markt op wat langere termijn een redelijk stabiel beeld zal tonen. De melkprijzen van 1988 en 1989 zullen evenwel niet direct weer worden gehaald.

De totale omzet van *Noord-Nederland* bedroeg vorig jaar f 2,76 miljard tegen f 2,73 miljard een jaar eerder. Aan melkgeld werd f 1,54 miljard uitbetaald (f 1,6 miljard). Het eigen vermogen steeg van f 105 miljoen naar f 123 miljoen. Tegenover een stijging van de omzet in EG-landen (buiten Nederland) stond een daling van de omzet in eigen land (van f 1,443 miljard naar f 1,417 miljard). De export naar landen buiten de EG bleef vrijwel gelijk: f 614 miljoen in 1989 en f 617 miljoen in 1988.

Noord-Nederland deed minder in kaas. In 1988 ging nog 1,23 miljard kilogram melk in de kaasbak, vorig jaar was dat 1,16 miljard kilogram. Het resultaat was echter beter dan, in 1988. Dat kwam mede door het leggen van het accent op specialiteiten: 7 procent meer productie dan in 1988. De kaasfabriek van Eyssen in Oosthuizen (49 procent van Noord-Nederland) behaalde een gunstiger resultaat dan in voorgaande jaren.

In poeder werd 413 miljoen kilogram melk gestopt (400 miljoen). De productie van mager poeder werd gehalveerd, die van vol poeder nam met 14 procent toe. Vooral de afzet van poeder in kleinverpakking groeide sterk.

Bulkboter

De aanvoer van room steeg met 14 procent, ook doordat *De Goede Verwachting* in Workum de boterproductie naar Werga overhevelde. De boter in kleinverpakking werd minder verkocht. Ook daalde de omzet van boter onder het merk Wheelbarrow in Groot-Brittannië enigszins. De hoge prijzen waren daar de oorzaak van. De afzet van boterolie nam met 20 procent toe. De vraag naar bulkboter voor particuliere opslag steeg en dat leverde betere prijzen op dan boter in pakjes.

Van de aanvoer ging 166 miljoen kilogram (174 miljoen) melk naar de consumptiemelksector. Desondanks steeg de afzet in eenheden met 4.2 miljoen stuks. De groei werd vooral behaald bij karnemelk (9 procent meer) en yoghurt (7.9 procent meer). Yoghurt met verschillende granen die in eigen beheer is ontwikkeld, wordt een 'uniek' produkt genoemd. De 'Molkerij'-produkten leverden een merkbare bijdrage. *Yor* kende een stabiele omzet, van groei was sprake bij de spuitbussen met room en *Bessola*. Er is een lichte aanwijzing dat de vraag naar melk in glas toeneemt.

Meer melk werd verwerkt in de sector die te boek staat als 'overige'. Hier ging 113 miljoen kilogram naar toe tegen 96 miljoen in 1988. Noord-Nederland deed aanmerkelijk meer in gesuikerde condens. Ook van overige speciaalprodukten steeg de omzet. De omzet van koffiecreamers bleef gelijk.

Ziekteverzuim

Bij Noord-Nederland waren in 1988 6343 veehouders aangesloten en vorig jaar 6038. Van de eigen boeren kwam 1.862 miljard kilogram melk (1,947 miljard), van niet leden kwam 58 miljoen kilogram (46 miljoen) en van derden kwam 175 miljoen kilogram tegen 109 miljoen in 1988. Het aantal personeelsleden bedroeg 2815 tegen 2816 een jaar eerder. Het ziekteverzuim varieert sterk van fabriek tot fabriek. In drie vestigingen wil men nu onderzoeken welke manier van aanpak de beste is.

Leeuwarder Courant 1990-08-02

Onenigheid over ontslag directeur

LEEWARDEN - Bij de deelgenoten van CCFriesland heerst onenigheid over het ontslag van directeur mr. Anton Roos. Dat ontslag is tijdens de algemene vergadering van deelgenoten aangekondigd. Het bestuur van de Domo heeft zich, toen de deelgenoten een beslissing moesten nemen, van stemming onthouden.

Domo-voorzitter Machiel Sol zei vanmorgen dat de deelgenoten op geen enkele manier een oordeel hebben kunnen vormen over het ontslag. De informatie, waarop het ontslag is gebaseerd, is niet gegeven. Mr. Roos was bereid zijn schriftelijk verweer uit te reiken tijdens de vergadering maar dat werd, aldus Sol, geweigerd. De Domo-delegatie ging niet akkoord met de poging van adviseur jonkheer Feijo Sickinghe de deelgenoten op een lijn te krijgen.

Sickinghe, aldus Sol, stelde voor eerst met het ontslag in te stemmen en daarna inzage in de stukken te geven. Sol: „Dat hebben wij natuurlijk niet aanvaard”. Mr. Roos heeft een advocaat in de arm genomen om het ontslag aan te vechten.

Volgens de Domo-voorzitter was zijn bestuur wel blij met de toezegging van CCFriesland-voorzitter Boyen de Boer, dat ir. Arie Kranendonk na zijn pensionering in september op geen enkele manier bij de CCFriesland betrokken blijft. Bij de Domo bestond daar 'angst' over, nu Roos aan de kant is gezet en in feite een belangrijke deel van de afdeling buitenland onbe-

Leeuwarder Courant 1990-08-01

CCFriesland zet directeur aan kant

LEEWARDEN - De CCFriesland wil niet langer gebruik maken van de diensten van hoofd-directeur mr. Anton Roos. Roos is nu nog hoofddirecteur buitenlandse deelnemingen van het zuivelconcern. Het besluit om Roos aan de kant te zetten is gisteren genomen op een algemene vergadering van de deelgenoten van de CCFriesland. Roos maakte sinds mei 1986 deel uit van de directie. Het verdwijnen van de hoofddirecteur is een gevolg van de fusie van de CCFriesland met **Frico/Domo**.

mand is. Aanblijven van Kranendonk, zou volgens de Domo, bovendien de fusie met Frico/Domo niet ten goede komen.

Leeuwarder Courant 1990-08-15

Vlak voor fusie: spanning stijgt in noordelijke zuivel

LEEWARDEN - Vlak voor het moment dat de fusie tussen *Noord-Nederland* en *CCFriesland* haar beslag moet krijgen is de spanning de noordelijke zuivel in niet geringe mate toegenomen. Het broeit, zegt de ene ingewijde. Er is een crisissituatie ontstaan, zegt de andere. Feit is dat er zowel in de besturen van *Noord-Nederland* en *CCFriesland* als in dat van de *Domo* in Beilen moeilijkheden zijn gerezen, die in het uiterste geval de fusie in de weg kunnen staan.

De oorzaak van de problemen is voor een deel terug te voeren naar het ontstaan van *Noord-Nederland*. De Drents-Groningse manier om een coöperatie te bestieren liep niet parallel aan de Friese manier. Vorig jaar heeft topadviseur jonkheer Feyo Sickinghe getracht aan deze ‘stamentwisten’ een eind te maken. Hij heeft heel wat oud zeer opgeruimd, maar kennelijk is er toch iets blijven hangen dat moeilijk is uit te bannen.

Op de jongste bestuursvergadering van *CCFriesland* heeft het voortdurend onderhuids en soms openlijkgekrakeel geleid tot een climax. Ik meerderheid van het bestuur vindt dat de Domo haar voorzitter Machiel Sol uit Wapserveen, uit het *CCFriesland*-bestuur moest terugtrekken. Sol is vice-voorzitter van *CCFriesland*. Er is geen vertrouwensbasis meer, zo werd geconcludeerd. Sol heeft daarop vroegtijdig de vergadering verlaten. Datzelfde deed Laurens Jensma uit Uithuizermeeden, die ook namens de Domo in het bestuur van *CCFriesland* zit.

Aanleiding van deze ‘motie van wantrouwen’ vormde het ontslag van mr. Anton Roos als directeur van *CCFriesland*. Het bestuur heeft die beslissing unaniem genomen. Ook Sol stond daar achter. Op het moment dat de deelgenoten van de coöperatie dat besluit moesten bekrachtigen heeft de Domo-delegatie zich van stemming onthouden. Sol, als voorzitter van de Domo, zei in die vergadering dat zijn bestuur zich geen goed oordeel over het ontslag heeft kunnen vormen, omdat het over onvoldoende informatie beschikte. Als Domo-voorzitter stond hij daarmee niet meer achter het besluit dat hij als bestuurslid van *CCFriesland* had genomen, zo oordeelde het *CCFriesland*-bestuur.

Dat bestuur eist nu in feite dat de Domo Machiel Sol uit het bestuur van *CCFriesland* terugtrekt. Bovendien heeft adviseur Sickinghe het Domo-bestuur laten weten dat de houding van Sol de belangen van de veehouders schaadt en de fusie in gevaar brengt. Sickinghe adviseert het Domo-bestuur Sol te bewegen zijn excuses aan te bieden dan wel te overwegen zijn functie in het bestuur van *CCFriesland* en *Noord-Nederland* neer te leggen.

Het Domo-bestuur heeft nog geen besluit genomen. Machiel Sol wil geen commentaar geven op de gang van zaken. Dat laatste geldt ook voor Laurens Jensma. Op 15 oktober moet er een besluit over de fusie worden genomen. Het ontwerp-besluit is echter niet door Sol ondertekend.

‘fout uit 1983 niet herhalen’

Domo heeft zorgen over fusie

BEILEN - Het bestuur van de Domo maakt zich ernstig zorgen over de op handen zijnde fusie tussen de zuivelcoöperaties *Noord-Nederland* en *ccFriesland*. Op 15 oktober moet het fusiecontract worden getekend. Maar het bestuur van de Domo is niet bereid het fusiecontract zoals het er nu ligt, tegenover de eigen boeren te verdedigen, als er geen duidelijkheid komt over de nieuwe divisiestructuur en de financiële gevolgen van de inbreng van *ccFriesland* in *Noord-Nederland*. Dat kan uitstel van de fusie tot gevolg hebben.

Op een aantal regiovergaderingen hebben Domo-voorzitter Machiel Sol en vice-voorzitter Laurens Jensma van hun leden duidelijk te horen gekregen, dat er klare wijn moet worden geschonken.

„Iedereen is voor de fusie. Laten we dat duidelijk stellen. Het is de enige weg, maar er moet klaarheid komen”, aldus Sol. Al bij de ondertekening van het eerste fusiecontract eiste de Domo in een voorbehoud „absolute duidelijkheid”. „Daar houden we nu onze partners aan”. Vooral de ervaringen met de fusie tussen Frico en Domo in 1983 heugen de Drentse boeren nog goed. Toen bleek, dat er na de fusie nog stevig gesaneerd moest worden. „Dat willen we nu niet nog eens. Sickinghe (fusievoorbereider, red.) vraagt ons vertrouwen. Onze leden hebben dat niet meer”, aldus Sol. Mochten de leden toch nog door Sickinghe en zijn adviesgroep over de streep worden getrokken, zonder dat dé gewenste duidelijkheid er is, dan treedt het Domo-bestuur meteen af.

Ernstige zorgen maken Sol en Jensma zich over het gezond binnenbrengen van alle onderdelen in de nieuwe coöperatie. Daarbij gaat het vooral om *ccFriesland*. Eerst moet er worden afgerekend met de vrije fabrieken, daarna is het heel goed mogelijk dat er fors geïnvesteerd moet worden in het buitenlands bedrijf van de *ccFriesland*. Wat dat allemaal moet kosten, is nu niet duidelijk. Het is een groot, open einde, zegt Sol.

De directie had al lang een begin moeten maken met het opzetten en invullen van de gewenste divisiestructuur. Het is niet gebeurd. Waarom niet? „Wisten we dat maar. We vragen er al maanden om, maar we krijgen het gewoon niet boven tafel”, aldus Sol.

Sol en Jenama zeggen met nadruk dat de recente opwindings over hun terugtrekken uit het bestuur van *Noord-Nederland* en het nieuwe geheel niets met de zorg voor de toekomst te maken heeft. Dat ging slechts om het ontslag van directeur Anton Roos. „Overigens, al in juni was bekend dat wij niet in het nieuwe bestuur van *Noord-Nederland* zitting zouden nemen. Daar hebben wij geen zin meer in”, aldus Jensma en Sol.

Voorz. Sol c.s. blijven in besturen NN. en CCFriesland

LEEWARDEN - De leden die deel uitmaakten van het dagelijks bestuur van Domo blijven achteraf hun zetels houden in de besturen van *ccFriesland* en *Noord-Nederland*. Dat heeft Domo-voorzitter Machiel Sol vanmorgen verklaard. Het algemeen bestuur van de coöperatieve zuivelvereniging *Domo* is op zijn eerder genomen besluit, de leden terug te trekken, terug-

gekomen. Het heeft zich achter het dagelijks bestuur opgesteld. Dat houdt dus in dat Sol en Laurens Jensma deel blijven uitmaken van het bestuur van *ccFriesland* en deze twee met Hendrik Otten bestuursleden blijven van *Noord-Nederland*.

Het algemeen bestuur van *ccFriesland* heeft een motie van wantrouwen tegen Sol en Jensma aanvaard. *ccFriesland*-woordvoerder Douwe Tamminga zei vanmorgen geen commentaar te hebben. Hij zei alleen te hebben begrepen dat het algemeen bestuur *Domo* zijn dagelijks bestuur in ere heeft hersteld en ook weer afvaardigt naar de besturen in Leeuwarden.

Leeuwarder Courant 1990-08-23

Sickinghe: Sol moet aftreden

LEEWARDEN - Jonkheer Feijo Sickinghe, voorzitter van de fusiedirectie van *ccFriesland* en *Noord-Nederland*, heeft in een brief aan de bestuursleden van de *Domo* en de deelgenoten van *ccFriesland* met nadruk gepleit voor het terugtrekken van Machiel Sol als bestuurslid van *ccFriesland* en *Noord-Nederland*. Gebeurt dat niet dan zal een fusie niet langer tot de mogelijkheden behoren, aldus de brief.

Volgens het schrijven ligt de huidige blokkade van de fusie niet bij *ccFriesland*. Daar wordt voortvarend aan de divisiestructuur van de onderneming gewerkt. Bij *Domo* bestaat daar ernstige twijfel over. Een onafhankelijke toetsing is volgens Sickinghe volstrekt overbodig. Sol wilde vanmorgen geen commentaar geven. Het *Domo*-bestuur is op dit moment niet compleet wegens verblijf van enkele leden in het buitenland. Eerst als die terug zijn zal het bestuur zich op de situatie beraden.

Bestuur en directie van *ccFriesland* vinden de opstelling van *Domo* onverantwoord. De plannen voor de fusie worden uitgewerkt. Dat gebeurt in nauw overleg met de adviseurs, zo heeft de hoofddirectie vanmorgen het personeel meegedeeld.

Leeuwarder Courant, 1990-08-24

Voorzitter Sol: ‘Domo springt niet weer in blind gat’ Zuivelfusie nog steeds onder spanning

Door Willem Stegenga

WAPSERVEEN - Op de eerstvolgende bestuursvergadering van *CCFriesland* zal *Domo*-bestuurder Machiel Sol gewoon aanwezig zijn. Het bestuur van *CCFriesland* heeft het vertrouwen in hem opgezegd. De eerste vergadering is geweest. Dat was een extra bijeenkomst. Straks zal er ongetwijfeld een reguliere vergadering volgen. „Wat er dan in die bestuursvergadering zal gebeuren? „Ik weet het niet”, zegt Sol op zijn boerderij in Wapserveen. „Wij zien wel.

Als ze mij daar niet langer willen hebben, zal toch eerst de algemene vergadering van deelgenoten eraan te pas moeten komen om mij te ontslaan.”

Sol geeft toe dat er enkele schoonheidsfoutjes kleven aan zijn optreden en dat van het bestuur van Domo tijdens de gebeurtenissen in de laatste weken. De inzet van het jongste conflict was het ontslag van directielid Anton Roos. Het bestuur van *CCFriesland* heette dat besluit unaniem te hebben genomen. Het Domo-bestuur onthield zich naderhand van stemming. Daarmee verspeelde de Domo-bestuurder in het *CCFriesland*-bestuur het vertrouwen.

Sol: „Het is niet waar dat wij unaniem hebben besloten het dienstverband met de heer Roos te beëindigen. Ik heb mij in het bestuur tegen dat ontslag verklaard en Jensma heeft dat ook gedaan. Ypma was al weg van de afdeling buitenlandse deelnemingen, breesh ging naderhand ook weg en als Roos zou worden ontslagen zou die hele afdeling worden onthoofd.”

„Dat is een punt. Het andere is - laat ik mij voorzichtig, uitdrukken - dat ik niet overtuigd ben van de zorgvuldigheid van de gevolgde procedure. Bovendien zou – bij ontslag van Roos - Kranendonk nog de enige zijn die het buitenlands bedrijf zou kunnen runnen en dat zou minder gunstige gevolgen voor de fusie hebben.”

„Jensma en ik hebben dan ook voorgesteld Roos aan te laten blijven. De meerderheid vond echter dat hij moest vertrekken. Het gevolg was dat er een algemene vergadering van deelgenoten moest komen om dat besluit te bekrachtigen. Tegen die vergadering hebben wij ons niet verzet als minderheid in het bestuur. Achteraf zeg je dat wel had moeten doen. Nu is ten onrechte de indruk gewekt dat het om een unaniem besluit ging.”

„De algemene vergadering waarin deze zaak moest worden beslist was een farce. Voorzitter Boyen de Boer zei dat het bestuur had geconstateerd dat Roos niet goed functioneerde. Dat is niet waar. Het bestuur werd geconfronteerd met een onwerkbaar situatie. Roos had voor die vergadering een verweerschrift opgesteld. Hij kreeg niet de gelegenheid dat rond te delen. Ook kreeg de vergadering geen inzage in andere relevante stukken. Die vergadering heeft zich dus geen mening kunnen vormen”, aldus Sol.

Achter de schermen is daarna heel wat gebeurd. Het bestuur van Domo werd onder druk gezet door de complete adviesraad van jonkheer Feyo Sickinghe om de fusie niet op te houden. Het dagelijks bestuur was van mening dat er voor de definitieve besluitvorming duidelijkheid moest komen. Het algemeen bestuur van Domo gaf op dat moment onvoldoende steun aan het standpunt van het dagelijks bestuur. Dat leidde tot het aanbod van het dagelijks bestuur zich uit alle functies terug te trekken. Toen op drie regio-vergaderingen van de Domo die houding van het algemeen bestuur werd gekritiseerd, keerde het alsnog op zijn schreden terug.

Achterstand

Sol zet alle zaken nog eens op een rijtje. Bij de fusie tussen *Frico* en *Domo* in 1983 zijn fouten gemaakt. Dat heeft deze coöperatie direct op een achterstand gezet. „Wij hebben niet de voordelen van een fusie kunnen pakken, omdat wij na de fusie niet snel de noodzakelijke sanering konden doorvoeren. Dat mag ons nu met een fusie met *CCFriesland* niet weer overkomen is onze mening.”

„Wat wij als *Noord-Nederland* de laatste jaren zijn tegengekomen is dat *CCFriesland* ons niet heeft gesteund, maar eerder tegengewerkt. Voor 1983 kocht *CCFriesland* zijn melkpoeder bij Domo in Beilen en betaalde daar een prima prijs voor. Na 1983 werd die klandizie op onverklaarbare wijze beëindigd. *CCFriesland* ging zelf poeder maken en/of kocht die elders. Hetzelfde geldt voor boterolie. Op het gebied van consumptiemelkprodukten hebben wij elkaar de bal ook onvoldoende toegespeeld.”

„Dat zijn uiteraard zaken die nooit aan het bestuur toekomen. Die worden behartigd door de directie. Het ging in die jaren - 1983 tot 1985 heb ik het nu over - *CCFriesland* erg voor de wind. Er is toen enorm geïnvesteerd. Niet altijd terecht achteraf, maar daar dragen wij allemaal de verantwoordelijkheid voor. Steeds werden verliesgevende activiteiten als de weiverwerking en de poederproductie in stand gehouden”

„Bovendien ontstond een dure kostencultuur bij *CCFriesland* door een ruimhartige toepassing van de cao. Als je dat bij *Noord-Nederland* had gedaan, waren de loonkosten er ruim f10 miljoen per jaar hoger geweest”.

„In 1987 stortte de condensmarkt voor een deel in elkaar. Er moest worden ingegrepen door middel van een sanering van het personeelsbestand: vijfhonderd man eruit en de weiverwerking dicht. Die sanering was erg duur. Het budget dat ervoor werd uitgetrokken is achteraf niet eens helemaal voldoende geweest. Maar goed. In die tijd werden wel vooral de pensioenen van de directie opgeschroefd. Als enige in het bestuur heb ik mij daar destijds fel tegen verzet. Kijk, zoiets kom je nu met de harmonisatie met *Noord-Nederland* weer tegen...”

„Op dit moment wordt de indruk gewekt dat het met *CCFriesland* goed gaat en dat alle problemen achter de rug zijn. Inderdaad, het resultaat van de eerste helft van dit jaar mag er zijn. Dat is zelfs erg goed. Dat wordt een deel veroorzaakt door de goede positie van de merkartikelen. De andere zuivelproducten hebben het moeilijk op de markt en fluctueren sterker.”

Zorg

Sol zegt zich desondanks zorgen over *CCFriesland* te maken. „Het bedrijf leunt zwaar op condens en die markt loopt structureel met 3 tot 5 procent per jaar terug. *CCFriesland* is marktleider met koffiemelk maar die markt wordt wel steeds kleiner. De kostencultuur is hoog gebleven, zeker in de sfeer van de secundaire arbeidsvoorwaarden. Bovendien vind ik dat er een complexe structuur is met afdelingshoofden en onderhoofden.”

„Wij zijn de fusie ingegaan. De aanloopfase was goed”, zo zegt Sol. „Er werd besloten een hoofdkantoor in Heerenveen of Oranjestad te zetten. Door het opsplitsen van het concern in divisies krijg je goed vergelijkbare eenheden, die op een gezonde manier met elkaar kunnen concurreren. Elke manager zal er voor zorgen dat hij geen mannetje te veel in dienst heeft. De afstand met Leeuwarden is een garantie voor het daadwerkelijk gedivisioneerd functioneren.” Met nadruk stelt hij: „Met die route zijn wij het van harte eens. Voor ons is dat de weg. Echter, het blijkt dat er nog steeds een andere route denkbaar is: *CCFriesland* in Leeuwarden uitbreiden met een paar divisies. Daar zijn aanwijzingen voor.”

„Je ziet nu dat de route-Heerenveen, om het zo maar te noemen, niet duidelijk wordt opgepakt. *CCFriesland* heeft nog niets in die richting ondernomen. Er zijn daar geen divisies gevormd en de adviseurs krijgen er, naar het lijkt, ook geen greep op. Ik constateer wel dat er in Leeuwarden een verdieping wordt ingericht als bestuursetage. Nog anders: in het bestuur van *CCFriesland* is de route-Heerenveen weer ter discussie gesteld. En dat twee maanden voor de fusie. Tja, dan worden onze twijfels manifest.”

Operaties

Sol zegt dat de Domo niet weer wil fuseren om direct daarna nog met een aantal operaties orden geconfronteerd. Met de fusie op zich is hij het van harte eens, „maar wij willen onze leden wel precies vertellen hoe alles eruit komt te zien. Je moet naderhand het woord ‘teleurstelling’ niet weer in de mond hoeven te nemen.”

„Te maken keuzes dienen slechts gebaseerd te zijn op puur economische gronden. Maatschappelijke gevolgen zijn afgeleiden daarvan. Voorts is de afrekening met de vrije fabrieken nog niet rond. Zij willen dat hun aandeel in het eigen vermogen van *CCFriesland* veiliggesteld zien. Het risico is dat de Frico/Domo-boeren straks de rekening moeten betalen. Dat zie je voor je.”

„Enfin, wij hebben in een vroeg stadium schriftelijk ons voorbehoud gemaakt dat de nieuwe onderneming duidelijk voor de fusie in beeld moet zijn. Wij springen niet weer in een blind gat, om het maar zo Drents mogelijk te zeggen”. aldus Sol.

Leeuwarder Courant 1990-08-24

CCFriesland: zeer verbaasd over twijfels Domo

LEEWARDEN - Het bestuur van CCFriesland heeft gisteravond zijn verbazing uitgesproken over de zorgen en twijfels die er heersen in de Domo-gelederen over de fusie tussen CCFriesland en Frico/Domo. Sinds het fusieproces in gang is gezet hebben Domo-vertegenwoordigers proces Machiel Sol en Laurens Jensma daar nooit blijk van gegeven. Het CCFriesland-bestuur verwijst de bestuursleden van Domo voor deze zaak naar de notulen van de vergaderingen. Het Domobestuur heeft op externe toetsing van het proces aangedrongen. Daar voelt de fusie-directie onder leiding van jonkheer Feijo Sickinghe niks voor. Het hele fusieproces wordt 'gecontroleerd' uitgevoerd.

De bestuursvergadering die gisteravond werd gehouden werd niet door Sol en Jensma bijgewoond. Zij zouden beiden weer worden afgevaardigd, maar Sickinghe heeft inmiddels laten weten dat Sol een fusie in de weg staat en dus wat hem betreft zijn biezen moet pakken. Sol had voor gisteravond afgezegd. Jensma heeft inmiddels bedankt als bestuurslid van Domo om gezondheidsredenen. Vooraf had er overleg plaats met de voorzitters van de bij Frico/Domo aangesloten zuivelcoöperaties.

Het bestuur van CCFriesland heeft met klem aangedrongen dat de fusie onverkort moet doorgaan. Domo is medeverantwoordelijk voor dat proces. Per slot van rekening heeft die vereniging het integratieplan ook ondertekend. Men moet op elkaar kunnen vertrouwen, zo stelt het bestuur van CCFriesland. Recente uitspraken van het Domo-bestuur doen echter vermoeden “dat wij niet op u kunnen rekenen”, aldus het bestuur van CCFriesland in een brief aan het Domo-bestuur.

Bij CCFriesland wacht men nu nog op antwoord op een brief van 13 augustus waarin „ernstig wordt getwijfeld aan de mogelijkheid verder met Sol te kunnen samenwerken”. CCFriesland zegt wel bereid te zijn alle noodzakelijke overleg met Domo te willen voeren.

Drentse behoudzucht ondergraaft fusie

(WILLEM STEGENGA.)

DE BOEREN die betrokken zijn bij de grootste noordelijke zuivelcoöperatie moeten over veel geduld beschikken. Ze hebben zeven jaar gewacht op betere tijden en nu er eindelijk spijkers met koppen zullen worden geslagen, blijft de hamer hangen. Wantrouwen, achterdocht, oud zeer, nieuwe pijn, weet je nog van toen en weet ik welke argumenten worden aangevoerd om kennelijk aan DE GROTE BESLISSING te ontkomen. De voornaamste oorzaak is dat de behoudzucht van de Drenten nog steeds hoogtij viert en de fusie dwarsboomt.

Het verhaal van Domo-voorzitter Machiel Sol klinkt ogenschijnlijk niet onredelijk: eerst duidelijkheid over welke kant het na de fusie uitgaat en pas dan een besluit nemen. Toen Domo en Frico samengingen, is dat namelijk niet gebeurd. Het verhaal van het lijk in de kast bij Domo, toen de papieren op tafel kwamen, is bekend. Domo had voorts nog een vordering van f 39 miljoen in Venezuela, die maar gedeeltelijk was gedekt door kredietverzekeraars. Die vordering dateerde van voor de fusie.

De fusie kwam in 1983 tot stand, het gemmer over de vordering sudderde voort tot 1988.

Steeds kwamen er nieuwe feiten aan het licht die niet waren gedekt door eerdere beweringen. Eerst in 1986 raakten de Frico-directieleden goed en wel op de hoogte van deze taak. Op een gegeven moment werd de kwestie in de doofpot gestopt. De bestuursleden van *Noord-Nederland* moesten een verklaring ondertekenen, waarin stond dat het bestuur van de Domo noch de toenmalige directie van dat bedrijf later nog iets zou worden aangewreven omtrent deze affaire.

Enfin, dat gebeurde. Er lag immers een principe-voorstel te wachten over een eventueel samengaan met *CCFriesland*. Dan moet je oud zeer opruimen. Een paar uur nadat de bestuursleden van *Noord-Nederland* de Venezuela-verklaring hadden ondertekend, eiste Sol dat bij het samengaan met *CCFriesland* de fabriek in Beilen open moest blijven, dat de Domo een gezichtsbepalende positie in de nieuwe constellatie kreeg en dat de organisatorische eenheid van de Domo overeind moest blijven. Domo wilde bovendien zelf uit eigen kring mensen voor vertegenwoordigende organen blijven aanwijzen. Zo niet, dan wilde men niet verder praten. Sol zal toen niet hebben bevroed dat hij tot op de dag van vandaag op zijn wenken is bediend wat betreft de 'gezichtsbepalende positie'.

Alleen met die opstelling heeft Sol natuurlijk wel krediet verspeeld bij de overige bestuursleden. Niet alleen daardoor werd de argwaan tegen de Domo gevoed. Er gebeurde meer. Domo en *Melkunie-Holland* maakten samen deel uit van de *Hollandsche Melksuikerfabriek* in Uitegeest. De Friese bestuursleden leefden altijd in de veronderstelling dat dat uitsluitend een directionele aangelegenheid was.

Eind 1986 - drie jaar na de fusie tussen Frico en Domo - bleek de Friese bestuursleden plotse-ling dat er ook nog een bestuurscommissie voor de HMS was. Pouwel Mulder uit Dwingeloo trad toen uit het *Noord-Nederland*-bestuur en op dat moment kwam ook aan het licht dat hij in de HMS-bestuurscommissie zat. Daar moest namelijk een vervanger voor komen. op een gegeven moment ging de voormalige Domo-directeur Sam Meihuizen uit het FNZ-bestuur. De Friese bestuursleden vonden het niet meer dan logisch dat de nieuwe directeur Bernard Bijvoet hem zou opvolgen. Te laat. De Domo-leden hadden Sol al afgevaardigd.

Akkoord, het zijn oude koeien. Ze verklaren alleen wel waardoor het wantrouwen tegen Sol c.s. is ontstaan. Sol wil er zelf niet over praten, maar het is een feit dat de Domo op eigen houtje een juridisch adviseur in de arm heeft genomen Inzake het ontslag van directeur Anton Roos. Domo wil de handelwijze van een ieder, die in deze affaire een rol heeft gespeeld, wel eens tegen het licht houden.

Het wantrouwen in het Domo-kamp is de laatste tijd ook gevoed. Daar hoeft geen enkel misverstand over te bestaan. De Domoploeg wilde aanvankelijk dat het hoofdkantoor van de nieuwe zuivelcoöperatie in Drachten zou komen. Een dwaze eis natuurlijk, louter gebaseerd op emotionele overwegingen en niet op economische gronden. Dat ging dus niet door. Het werd Heerenveen, een keuze die op dezelfde gronden is af te wijzen, maar als compromis kon het er kennelijk op door.

Vier van de vijf divisies komen in Leeuwarden, 3000 van de 4000 personeelsleden ook, maar het hoofdkantoor moet in Heerenveen. De extra kosten van die manoeuvre vinden de boeren terug in het melkgeld. Met name Groninger coöperators had ik wijzer willen hebben. Wat is er geworden van het aloude adagium 'útkiek'n en naotell'n'? Domo ging er desondanks mee akkoord. De onrust die kennelijk de keuze voor Leeuwarden met zich mee zou hebben gebracht, was van de baan.

Aangezien er op het hoofdkantoor van *CCFriesland* aan de Pieter Stuyvesantweg ruimte te over is, er werkgroepen zijn gevormd die elk kostenpostje moeten beoordelen, is het natuurlijk van de gekke dat je nieuw gaat bouwen of een pand voor een man of tachtig gaat huren. Tot die gedachte zijn inmiddels ook bestuursleden van *CCFriesland* gekomen. Voor het in gereedheid brengen van de bovenste verdieping van het hoofdkantoor is f260.000 uitgetrokken. Misschien kunnen daar de divisiestaven straks toch nog worden gehuisvest. Niet onverstandig, maar wel tegen de afspraken in. Sol c.s. hebben dat onmiddellijk aangegrepen. In een tijd van strijd moet je geen kansen weggeven. Dat is wel gebeurd.

In het Jongste bedrijf volgen de scènes elkaar snel op. De boerenbestuurders van Domo krijgen de raad van advies op hun dak: binnen een half uur besluiten om Sol c.s. uit de besturen van *CCFriesland* en *Noord-Nederland* terughalen, anders volgt er een ontvlechting van de coöperatie en worden de boerenbestuurders hoofdelijk aansprakelijk gesteld. De bestuurders zwichten.

Ze krijgen vervolgens hun eigen boeren over zich heen en zwichten weer. Sol derhalve terug naar de groene tafels in Leeuwarden dat moment staat de raad van advies voor joker. Die raad dringt vervolgens weer aan op het terugtrekken van Sol en stelt nog eens het ultimatum. Nu is de beurt weer aan de boeren van Groningen en Drenthe. Zelfs het Theater van de lach had in zijn goede dagen niet voor een dergelijk scenario kunnen kiezen.

Het is een vreemde manier om met de belangen van 6000 veehouders en 4000 werknemers om te springen. Die veehouders krijgen er schoon genoeg van. Als de fusie nu niet tot stand komt, krimpt hun aantal nog verder in dan al is geschied. Dat vergemakkelijkt wel de fusie, want de getrouwen blijven over. Die worden dan wel opgescheept met morrende werknemers. Het personeel is namelijk het eerste de dupe, als de melk wegstroomt. Ook aan de saneringsmogelijkheden van de noordelijke zuivel komt een eind. Zij maken zich nu vooral ongerust. En terecht.

Ir. Arie Kranendonk bij afscheid:

'Boer moet meer in coöperatie steken'

LEEWARDEN - Er moeten kapitaalkrachtige coöperaties worden gevormd. Dat houdt in dat de boeren meer vermogen in die onderneming moeten achterlaten. Dat zal spanningen oproepen, want die coöperaties worden groter en dus ondoorzichtiger. Het doen en laten zal een goede vertaling naar de achterban vergen. Met die 'stelling' nam ir. Arie Kranendonk gisteren afscheid als **voorzitter van de hoofddirectie van CCFriesland.**

Hij zei er voorts van overtuigd te zijn dat de directie door deskundige buitenstaanders moet worden gecontroleerd. „Zoiets zal het bestuur en de directie niet deklasseren”, vond hij. Alleen grote organisaties zullen in staat zijn niet-melkgebonden activiteiten te ontwikkelen. Die activiteiten moeten zorgen voor een aanvulling op het inkomen van de coöperatie. Op die manier kan er een buffer worden gevormd voor de tijden dat het met de afzet van zuivelproducten minder gaat. Als CCFriesland bij voorbeeld uit haar buitenlandse ondernemingen - waar melk niet altijd de basis is - een winst weet te maken van f 30 miljoen tot f 40 miljoen, houdt dat in dat er een 'potje' is dat goed is voor twee cent van de melkprijs.

Kranendonk zei tegen de deelgenoten: „U hebt, als u uw eigen toekomst zeker wilt stellen geen alternatief. Ik zeg u dat niet als zedenpreker, want die heeft geen effect de coöperatie heb ik gemerkt”. Hij onderstreepte zijn pleidooi voor een grote onderneming met de opmerking dat de verbrokkeling in het Noorden heeft geleid tot een vermindering van de invloed in de vertegenwoordigende organen die hun belang bij de overheid moeten bepleiten. En: „Een aantal concurrenten heeft sneller op de veranderingen ingespeeld en daar word je niet geruster van.”

De scheidende directeur zei dertien van de vijftien jaar met plezier bij CCFriesland te hebben gewerkt. De laatste jaren zijn er wat slippers geweest in de richting van het spelen op de man. Die tijd wil ik graag zo snel mogelijk vergeten”, zo zei hij.

Directeur Jan Spoelstra zei dat er behoefte komt aan een nieuw type manager. Dat is het gevolg van het verkrijgen van belangen in andere landen. Daar moet nu in worden geïnvesteerd. Commissaris Hans Wiegel sprak Kranendonk via het beeldscherm toe. Namens de boerenbonden voerde Hendrik Brandsma (ABTB) het woord. Hij had het, net als veel boeren, nog steeds over de CCF in plaats van ccFriesland. Dat kwam hem op een terechtwijzing van Kranendonk te staan. De directeur kreeg een reis lange de buitenlandse vestigingen van ccFriesland aangeboden.

Fusie zuivelcoöperaties is nu rond

Domo schikt zich, topman staat klaar

LEEWARDEN - Niets lijkt een fusie tussen CCFriesland en Noord-Nederland meer in de weg te staan. De voorzitters van de bij Noord-Nederland aangesloten zuivelverenigingen hebben zich achter de fusie geschaard. Ook voorzitter Machiel Sol van Domo zal de fusie aan zijn

achterban verdedigen. Adviseur jonkheer mr. Feijo Sickinghe deelde gistermiddag mee dat de gerezen conflicten met Sol deze week zijn uitgepraat. Niets wijst er volgens Sickinghe ook op dat de houding van de Domo-voorzitter de komende tijd zal veranderen. „En is sprake van een trendbreuk in de verhoudingen in de noordelijke zuivel.”

Domo-voorzitter Machiel Sol is voor het *CCFriesland*-bestuur ook weer acceptabel. Eerder was het vertrouwen in Sol opgezegd, nadat hij na aanvankelijke instemming zich alsnog tegen de fusie keerde. „We zijn tot de conclusie gekomen dat er dingen gezegd zijn die beter niet gezegd hadden kunnen worden”, verklaarde Sickinghe. „Men is tot de overtuiging gekomen dat we met een zakelijke benadering verder moeten”, zei *CCFriesland*-voorzitter Boyen de Boer.

Bij Domo zal men zich maandag officieel uitspreken over het fusievoorstel. De afgelopen dagen zijn de verschillende bij de fusie betrokken zuivelondernemingen ingelicht over onder andere het perspectief van de nieuwe onderneming. De leiders van de vijf divisies van het nieuwe zuivelbedrijf hebben uit de doeken gedaan hoe in de periode tot en met 1992 door samenwerking *f* 50 miljoen bespaard kan worden. Door de nieuwe uitleg is er volgens Sickinghe nu volop vertrouwen in de fusie. Er ontstaat een zuivelreus met een omzet van *f* 4300 miljoen, een aanvoer van 2100 miljoen kilogram melk en 7300 werknemers.

Het hogere rendement van de nieuwe zuivelreus lijkt vooreerst vooral van *CCFriesland* te komen. Over dit jaar wordt gerekend op een flinke ‘plus’. De boeren kunnen rekenen op een goed resultaat van *CCFriesland*, dat „de toets der kritiek kan doorstaan”. Dat komt voor een deel door betere winstmarges op de consumentenprodukten.

De buitenlandse deelnemingen doen het ook goed, problemen zijn er alleen in Saudi-Arabië en Pakistan. Sickinghe wil uitbreiding van de buitenlandse deelnemingen. „Menigeen loopt nu al likkebaardend om onze buitenlandse deelnemingen heen.” De afgelopen jaren zag *CCFriesland* met name in Europa enkele aantrekkelijke partners aan zijn neus voorbijgaan. Voor kleinere regionale zuivelbedrijven heeft men geen belangstelling. *CCFriesland* voelt zich in de Europese verhoudingen te groot voor het servet, maar blijkt nog te klein voor het tafellaken.

Noord-Nederland richt zich volgens Sickinghe de komende tijd vooral op de herstructurering. De oud-topman van Stork denkt dat de kaasdivisie en de consumptiemelkdivisie flink aan de verbetering van het rendement zullen bijdragen. De poedersector doet het slechter. Dat ervaart men trouwens vooral in het Domo-gebied, want in Beilen wordt vooral melkpoeder gemaakt. Door de fusie zullen met name bij *Noord-Nederland* arbeidsplaatsen vervallen.

Topman

De noordelijke zuivelreus heeft al een nieuwe topman. Sickinghe wilde de naam van de voorzitter van de hoofddirectie nog niet prijsgeven, in afwachting van de datum 15 oktober, wanneer de fusie zal worden bekrachtigd. „Het is een voortreffelijke kandidaat, hij komt niet uit zuivelkringen en ook niet uit de politiek”, was het enige tipje van de sluier dat Sickinghe wilde ophichten. Ook wordt nog gezocht naar een opvolger van de heengezonden mr. Anton Roos.

Het hoofdkantoor van de noordelijke zuivelonderneming komt in Heerenveen. Daar zullen maximaal 75 mensen werken. Volgens Sickinghe komt het hoofdkantoor bewust op afstand van de divisies. „Het moet niet zo zijn dat de divisies de kans krijgen om via-via even een fiat

te halen voor hun beleid”, zo lichtte hij toe. Het is een definitieve keus voor ‘besturen op afstand’. waarbij trouwens ook nog bestuurspolitieke overwegingen hebben meegespeeld. Anders zou in Leeuwarden nog meer het zwaartepunt van de zuivelreus komen te liggen.

Leeuwarder Courant 1990-09-25

Domo: nog sanering CCFriesland nodig

BEILEN - Het bestuur van de coöperatieve zuivelvereniging Domo in Beilen is van oordeel dat er bij CCFriesland in Leeuwarden nog een sanering moet plaatsvinden. Dat geldt vooral voor de divisie 'buitenlandse deelnemingen'. Voorzitter Machiel Sol uit Wapserveen zei vanmorgen: „Uit de analyses blijkt duidelijk dat er nog veel is te doen bij CCFriesland.“

Wat de fusie met Frico/Domo betreft heeft het bestuur van Domo gisteren een 'positieve grondhouding' aangenomen. Sol: „Je kunt stellen dat na de bestuursvergadering van gisteren de fusie een stapje dichterbij is gekomen.” Feit blijft echter dat er volgens Domo bij CCFriesland nog wat moet gebeuren. „Dat moet ook snel gebeuren, maar ik betwijfel of dat voor 15 oktober kan.” Dan namelijk zal er over de fusie worden beslist. Sol: „Dat lijkt mij geen breekpunt, maar in die termen wil ik ook niet spreken.”

CCFriesland heeft een reorganisatie achter de rug, waarbij zo'n 500 arbeidsplaatsen zijn vervallen. Frico/Domo is nog bezig met een reorganisatie. Als die achter de rug is zullen er nog eens 70 tot 80 arbeidsplaatsen vervallen. Die zullen ongeveer gelijk worden verdeeld over beide 'oude' coöperaties. Sol kon vanmorgen niet aangeven of CCFriesland daarmee haar aandeel aan de door hem voor te stane sanering heeft geleverd. „Ik heb daar mijn twijfels over, maar ik weet het niet exact.”

Volgens Sol vindt het Domo-bestuur dat er vorige week op tal van punten meer duidelijkheid is gekomen. „Ons inzicht in het geheel is verruimd. Daar heeft het bestuur gisteren ook positief op gereageerd. Er is meer duidelijk geworden over de positie van CCFriesland en bovendien is het zeker dat het hoofdkantoor in Heerenveen komt”³⁰. Sol wist er op dat naast de sanering bij CCFriesland ook nog overeenstemming bereikt moet worden met de vrije fabrieken over hun aandeel in het eigen vermogen van CCFriesland en er met de sociale partners overleg moet volgen.

Besloten is dat de commerciële staf van de boterafdeling van Wergea naar de divisie industriële producten in Beilen verhuist. Het gaat om zes mensen. De divisie in Beilen heeft in beginsel de vrijheid gekregen een investeringsplan voor zo'n f 30 miljoen in te dienen bij de topdirectie. Het gaat daarbij onder andere om plannen tot het verder tot waarde brengen van de wei. Nu al wordt 65 procent van de wei verwerkt tot industriële speciaalproducten. Beilen wordt in de plannen omschreven als een 'speerpunt-industrie'.

De woordvoerder van de fusiedirectie, Douwe Tamminga, zei vanmorgen dat er op dit moment geen plannen zijn voor een ingrijpende reorganisatie bij CCFriesland. De divisies export en buitenlandse deelnemingen van CCFriesland dragen volgens Tamminga wel degelijk goed bij aan het resultaat van de onderneming. Hij zegt dat de opmerkingen van Domo-kant ook niet stroken met de presentatie die vorige week aan de bestuursleden van de betrokken zuivelcoöperaties is gegeven.

30 Nee dus: bleef Leeuwarden!

Bij CCFriesland is men verbaasd over de reactie van Domo. Men vindt de houding „onbegrijpelijk”, omdat vorige week zo veel informatie is gegeven over „een hechte, sterke onderneming”. Tamminga merkt in dit verband op dat CCFriesland dit jaar tot op heden een melkprijs met „een flinke plus” realiseert, die ongeveer op het niveau van vorig jaar ligt. „Maar wie goed doet, niet altijd goed ontmoet”, luidt het commentaar van Tamminga.

Leeuwarder Courant 1990-09-29

Nieuwe zuivelreus heeft wind in de zeilen

(‘KAF EN KOREN’ WILLEM STEGENGA)

DE NIEUW TE VORMEN zuivelcoöperatie *Friesland*³¹ heeft op het laatst toch nog de wind in de zeilen gekregen. Er moet nog overeenstemming komen met de ondernemingsraden en vakbonden, maar het lijkt er niet op dat uit die onderhandelingen blijvend iets zal voortvloeien. De kwestie met de Domo kan binnenkort ook als afgedaan worden beschouwd.

Domo omarmt de poederfabriek in Beilen. Als die maar overeind blijft, is er niks aan de hand. Die fabriek levert op dit moment geen bijdrage aan de melkprijs van Frico/Domo. Dat is geen wonder, want poeder ligt slecht in de markt. Dat komt de fusie-directie van CCFriesland en Frico/Domo goed uit, want de positie van Beilen bepaalt de kracht van het Drentse tegenoffensief. Onder de huidige omstandigheden kan er van die kant alleen bescheidenheid komen.

Om de boeren rijp voor de fusie te maken heeft de directie Beilen f30 miljoen in het vooruitzicht gesteld, mits Beilen zelf voor dat geld een goed plan ontwikkelt. Behalve voor de Domo-boeren moet dat plan ook genoeg zijn om vakbonden en ondernemingsraden over de streep te trekken. Het is niet 'je dat', maar als je, zoals Domo en vakbonden, steeds hebt gezegd dat je achter de fusie staat, dat je eigenlijk niets anders wilt, dan moet zo'n toezegging voldoende zijn.

De Domo-leden hebben als een soort afleidingsmanoeuvre nog vragen gesteld omtrent het reilen en zeilen bij CCFriesland. Dat gebeurde onder het motto: CCFriesland in Leeuwarden zal voor ons op de knieën. Ze hadden nog munt willen slaan uit het ontslag van buitenland-directeur Anton Roos, maar dat station is gepasseerd. Roos is met een gouden handdruk vertrokken.

Domo-voorzitter Machiel Sol heeft bij het stellen van die vragen echter al gezegd dat het complete antwoord niet voor 15 oktober kan worden gegeven. Daarmee geeft hij aan dat de fusie geramd zit, want op die datum 'sil it heve'.

Er is nog meer dat de fusie in de kaart speelt. De boeren ontvangen een melkprijs die flink onder die van vorig jaar ligt: een cent of zes, zeven per kilogram minder. Per boer betekent dat al gauw een inkomstenderving van f20.000 per jaar. Dat zal de lust om onder betaling van uittrekgeld de fabriek te verlaten, wel bekoelen. Veel veehouders hebben bovendien flink geïnvesteerd en zijn dus andere verplichtingen aangegaan.

Even terzijde: die lage melkprijs had voor de *Koninklijke Zuivelbond FNZ* bij de viering van het negentigjarig bestaan deze week aanleiding moeten zijn met een aanvallend plan te ko-

31 Nieuwe naam zou Friesland Frico Domo (FFD) worden.

men. Dat was kennelijk te veel gevraagd. Het bleef bij wat kanttekeningen bij politieke maatregelen. De bond is niet zwanger van creativiteit.

Het zijn de overschotten die de melkprijs nekken. In de koelhuizen ligt 171.315 ton boter. (boterberg!) Daarvan komt er maar liefst 37.178 ton uit Nederland, wat dat betreft koploper in de EG. Vet is dus het probleem. Dat is het al een hele tijd en dat is een reden te meer van je organisatie een oplossing te vragen.

Kaas

ER IS NOG een aspect waaruit blijkt dat de nieuw te vormen coöperatie de wind in de zeilen heeft. Jarenlang heeft de kaasafdeling bij Frico/Domo minder gefloreerd dan bij de vrije fabrieken. Sinds kort is daar verandering in gekomen. Wielrenner-schaatser Wiebren Boersma uit Havelte heeft een plan gelanceerd onder het in sportkringen bekende motto 'erop en erover'.

Dat begint vruchten af te werpen. Ten opzichte van 1988 heeft de kaasdivisie van Frico/Domo nu al f 10 miljoen verdiend zonder noemenswaardige investeringen. Daarbij is uitgegaan van een simpel principe: een plan opstellen en voortdurend de uitvoering controleren, in een poging af te rekenen met de heersende vrijblijvendheid. Productie en afzet zijn beter op elkaar afgestemd, er wordt meer gedaan met specialiteiten en de organisatie is fors aangepakt. Boersma: „Iedereen weet precies waar hij aan toe is, iedereen weet ook precies wie zijn baas is.”

Opmerkelijk en nieuw is, dat de fabrieken van Marum en Bedum en het verkoop- en distributiebedrijf in Leeuwarden zijn uitgerust met **projectteams**. In zo'n team hebben ook veehouders zitting die geen bestuurlijke functie bij de coöperatie hebben. Op die manier krijg je een compleet oordeel over het tracé van koe tot klant. Het voordeel is ook dat je op die manier de boer direct in contact brengt met de man in de fabriek - en dat kan nooit kwaad.

Frico/Domo heeft nu ook een systeem opgezet waarbij de melk selectief wordt opgehaald. Melk met laag eiwit gaat naar de consumptiemelkbedrijven, melk met veel eiwit naar de kaasfabrieken, om het even simpel te houden. Met de f 10 miljoen uit de kaas heeft deze selectie aan de basis een voordeel opgeleverd dat volgens Boersma neerkomt op 1 cent per kilogram melk.

Het is geen wonder dat bij de Frico de kaas wordt aangepakt. In de eerste plaats viel er kennelijk gemakkelijk wat te verbeteren, in de tweede plaats is kaas een stabiel artikel en in de derde plaats ligt de concurrentie op de loer.

Een voorbeeld van dat laatste: Henk Hoogwegt, voorzitter van de raad van commissarissen van *De Kievit* in Meppel, heeft aangekondigd f 35 miljoen in dat bedrijf te willen investeren en 'een poot in de kaas' te willen houden. Nu produceert *DOC* in Hoogeveen in loondienst kaas voor *De Kievit*. Ongeveer 40 procent van de De Kievit-melk gaat in de kaasbak. „Mochten er zich situaties voordoen zoals fusies of mocht door andere oorzaken deze vorm van samenwerking niet langer mogelijk zijn, dan zullen we niet schromen een kaasfabriek te kopen of in Meppel in een kaasproductie te gaan investeren.”

F-merk

HET FEIT DAT kaas aantrekkelijk is voor veel zuivelaars, houdt in dat je je moet onderscheiden op de markt. Tot dusver zijn de Noordhollandse kaasmakers daar beter in geslaagd dan degenen die hun kaas lieten controleren bij het inmiddels opgeheven station in Leeuwar-

den. Het scheelt een cent of 40 per kilogram. Noord-Holland is een klein productiegebied met veel krediet bij de Nederlandse en Belgische consument. Als je je kaas kunt laten stempelen met het NH-merkje, is dat een plus in de prijs ten opzichte van het hier gebruikte F-merkje. Nu alle kaas in Leusden wordt gecontroleerd, proberen de fabrieken die het F-merkje gebruiken, van dat vignet af te komen.

Bij de opheffing van het controlestation in Alkmaar ging dat anders. Daar werd het NH vignet gehandhaafd. Het bij de opheffing overgehouden geld ging in de promotie-campagne. In Leeuwarden is ook geld over. Daar is nog geen bestemming voor. Geld steken in promotie van het F-merk maakt een flinkere indruk dan het besteden in de bestrijding van het NH-merk. Zelfs al zou het officiële NH-merk op last van de Raad van State - want daar ligt het geval inmiddels - moeten verdwijnen, dan kan een sticker of een certificaat van NH-originaliteit voor vervanging zorgen.

De Friese zuivel zou met dat ,geld van het controlestation met een een flinke aanzet kunnen geven tot het promoten van andere Friese producten. Op die manier zou er toch nog iets terecht komen van het Friese keurmerk. Het is zonde dat 'oude' idee overboord te zetten.

Leeuwarder Courant 1990-10-05

Spanning stijgt bij fusie tussen zuivelcoöperaties

Brief voedingsbond naar veehouders

LEEWARDEN - De spanning tussen de zuivelcoöperaties *CCFriesland* en *Noord-Nederland*, die 15 oktober moeten fuseren, stijgt. Dat blijkt op sommige vergaderingen van deelgenoten, dat blijkt uit de reacties van de ondernemingsraden, dat blijkt uit de verhoudingen binnen de fusiedirectie en dat blijkt ook uit de verstandhouding met de vier vrije fabrieken.

In het Drentse Domo-gebied wordt de 'positieve grondhouding' door zo veel vragen over het reilen en zeilen bij *CCFriesland* vergezeld dat men zich in Leeuwarden afvraagt of daar straks een meerderheid voor de fusie zal stemmen. Op de deze week gehouden vergadering van *De Takomst* in Leeuwarden hebben enkele boeren het vertrek geëist van de directieleden ir. Bernard Bijvoet en drs. Cees Willemse. Beiden waren niet op die vergadering aanwezig. De betrokken boeren zeiden niet met de fusie akkoord te gaan als die directieleden niet eerst opstapen. De vergadering van *De Foarutgong* in Burgum en omstreken is zonder noemenswaardige onrust verlopen.

De ondernemingsraad van *CCFriesland* heeft meer helderheid gevraagd over de periode na de fusie. Komt daar volgende week geen duidelijk antwoord op dan wil die raad dat via een kort geding boven water halen. De Voedingsbond FNV heeft vanmorgen - na een paar dagen dubben over de juiste formulering - een brief naar de boeren van *Noord-Nederland* gestuurd om de bezwaren tegen de fusie uiteen te zetten.

De Voedingsbond: „De problemen in de noordelijke zuivel zijn groot. Zoals al eerder is vastgesteld: ook door verkeerde keuzes van de beide directies. Te veel bulkproducten en te weinig speciaal producten”. De bond vindt dat veehouders en werknemers daar genoeg onder hebben geleden.

De bond wijst erop dat afspraken over de voor de fusie duidelijk omschreven toekomstvisie niet zijn nagekomen. „Als de directies die nu niet op tafel kunnen leggen, wat komt er dan zo meteen in de praktijk van „gezond beleid” terecht?”. Daarmee wordt verklaard dat de bonden ondernemingsraden nog geen ‘ja’ tegen het fusieplan hebben gezegd. De sociale partners verzoeken de veehouders hen de gelegenheid te geven het werknemersstandpunt toe te lichten.

In de fusiedirectie zijn de verhoudingen tussen *CCFriesland* directeur J. Spoelstra en *Noord-Nederland*-directeuren Bijvoet en Willemse er door al deze perikelen niet beter op geworden. De oude tegenstelling tussen Friesland en Drenthe is voor de zoveelste keer opgelaaid. „Ik ontken niet dat er soms een vies spelletje wordt gespeeld”, aldus een bestuurslid. Verschillende Friese bestuursleden hebben de indruk dat de onderdelen waarop het *CCFriesland* minder voor de wind gaat, tot hoofdzaken worden verheven om de nog steeds niet op peil zijnde resultaten van *Noord-Nederland* te camoufleren. Bij *CCFriesland* zegt men echter een melkprijs te kunnen realiseren van 85 cent, *Noord-Nederland* blijft op 75 cent steken.

Voorts is nog steeds de positie van de vrije fabrieken niet duidelijk. Die hebben gevraagd hun aandeel in het eigen vermogen bij *CCFriesland* te concretiseren. Dat stuit op bezwaar bij *Noord-Nederland* leden. In Friese zuivelkringen acht men de kans groot dat de vrije fabrieken en bloc van verdere deelname zullen afzien. Dat zou een gevoelig verlies van melk bij *CCFriesland* betekenen. Bij de vrije fabrieken neemt de melkaanvoer de laatste tijd toe, bij *Noord-Nederland* is er sprake van afname, aldus een *Noord-Nederland*-bestuurder.

Leeuwarder Courant 1990-10-09

Breuk in noordelijke zuivel bijna definitief

Van een onzer redacteuren

LEEWARDEN - De breuk in de noordelijke zuivel tussen de fusiepartners *CCFriesland* en *Noord-Nederland* aan de ene kant en de vier vrije fabrieken (Gerkesklooster, Oudwoude, Workum en Oosterwolde) is vrijwel definitief.

De vrije fabrieken hebben geëist dat hun aandeel in het eigen vermogen van *CCFriesland* er over tien jaar nog moet zijn. Het gaat om f 72 miljoen tot f 80 miljoen. Voor de fusiepartners is dat onaanvaardbaar. Zij zullen nog wel op die eis reageren, maar ingewijden van beide kanten verwachten niet dat de breuk zal worden gelijmd.

Volgens de vrije fabrieken houdt dat in dat zij nu hun al geruime tijd klaar liggende brief, waarin zij voor het lidmaatschap van *CCFriesland* bedanken, vandaag versturen.

De vrije fabrieken leveren jaarlijks ongeveer 130 miljoen van de 400 miljoen kilogram melk aan *CCFriesland*. Het nu zelf verwerken van die melk is volgens directeur Geu Vries van *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster „geen enkel probleem.”

De vrije fabrieken moeten bij het onmiddellijk opzeggen van het lidmaatschap uittrekgeld betalen. Die clause in de overeenkomst met *CCFriesland* vechten zij echter aan. Zij zullen naar de rechter stappen om schadevergoeding te vragen en te vorderen dat het uittrekgeld buiten beschouwing wordt gelaten.

Vrije coöperaties willen CCFriesland 'overnemen'

LEEWARDEN - De vier vrije zuivelcoöperaties in Friesland hebben het voorstel gelanceerd om CCFriesland 'over te nemen'. Dat is gebeurd nadat zij hadden besloten onder de huidige omstandigheden een punt achter het deelgenootschap van CCFriesland te zetten. 'Overname' houdt in dit geval niet in dat de coöperaties van Workum, Gerkesklooster, Oudwoude en Oosterwolde een volledige fusie met CCFriesland aangaan. Zij zoeken het vooral in de hechtere vorm van samenwerking.

In dit plan, dat de vrije fabrieken gisteren aan de fusiepartners CCFriesland en Frico/Domo hebben voorgelegd, krijgt Frico/Domo de positie die de vrije fabrieken zichzelf na de fusie tussen de twee grote coöperaties hadden toegedacht: tien jaar lang melk leveren aan CCFriesland en na tien jaar het aandeel in het eigen vermogen in CCFriesland risicodragend maken. Dat houdt dus in dat er rente over moet worden betaald en dat het bedrag eventueel na verloop van tijd wordt uitgekeerd. Het gaat daarbij om ongeveer 168 miljoen.

De fusiepartners hebben nog niet op het voorstel gereageerd. Zij wilden vanmorgen evenmin commentaar geven. De vrije fabrieken zeggen dat zij in de nieuw te vormen combinatie verantwoordelijk worden voor CCFriesland. Er ontstaat op die manier een blok dat jaarlijks goed is voor de produktie van 75.000 ton kaas (ongeveer 14 procent van het Nederlands totaal), dat een sterke condenspoot heeft, een poederafdeling en een afdeling concumentenprodukten. Samen zouden ze een goed eigen vermogen hebben.

Het plan is nog niet uitgewerkt. *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster heeft haar boeren geschreven: „Bij een akkoord hierover zouden de perspectieven voor de noordelijke zuivel voor alle direct betrokkenen, zowel veehouders als medewerkers, wel eens aanzienlijk beter kunnen zijn dan bij de twijfelachtige fusie tussen Frico/Domo en CCFriesland.” En: “De start van die fusie is gebaseerd op list, onenigheid, wantrouwen en achterdocht.” De rol van de voorzitter van de fusiedirectie jonkheer mr. Feijo Sickinghe wordt in de brief 'dubieus', en zijn optreden 'niet altijd even tactvol' en 'zeker niet coöperatief' genoemd.

Jan de Vries, directeur van *De Goede Verwachting* in Workum acht het verstandig dat de fusiepartners twee maanden rust inbouwen en alle zaken nog eens zorgvuldig op een rijtje zetten. De Takomst-voorzitter Geert Cnossen (*De Takomst* is een deelgenoot van Frico/Domo) zei vanmorgen verheugd te zijn dat er kennelijk toch nog mensen zijn die vertrouwen in CCFriesland hebben. „Ik heb dat ook.”

Gisteren heeft de raad van commissarissen van *De Takomst* vergaderd. Van de zijde van de commissarissen werd gezegd dat zij blijven bij hun eis dat Frico/Domo-directeur ir. Bernard Bijvoet moet vertrekken. De leden hebben dat nu min of meer overgenomen. Sickinghe riep daarna de raad van commissarissen bijeen. De voorzitter van de fusiedirectie heeft ir. Bijvoet op die vergadering, waar de helft van de raad aanwezig was, met verve verdedigd en de commissarissen de les gelezen. Gisteren hebben de commissarissen echter besloten bij hun eis te blijven om Bijvoet voor of vlak na de fusiedatum (15 oktober) weg te sturen. De commissarissen vinden dat Sickinghe best van standpunt kan veranderen.

Het overleg tussen directie, vakbonden en ondernemingsraden heeft vanmiddag geleid tot een voorlopig akkoord. Bonden en ondernemingsraden kunnen zich daar in beginsel vinden, de

fusiedirectie moet het nog bekijken. In dat concept-akkoord staat onder andere dat alle melk van de coöperatie wordt verwerkt in het huidige werkgebied. Als er activiteiten worden beëindigd zal daar ander werk voor in de plaats moeten komen. Over het perspectief van de verschillende divisies komt op korte termijn meer duidelijkheid. Het komt er op neer dat bonden en raden over alle stappen mogen meebeslissen.

Nieuwsblad vh Noorden 1990-10-10

'Vrije Friezen' willen geld Zuivelfusie in Noorden op de tocht

Van onze redactie economie

LEEWARDEN - De breuk tussen de fusiepartners CCFriesland en Frico/Domo aan de ene kant en de vier vrije zuivelfabrieken (Gerkesklooster, Oudwoude, Workum en Oosterwolde) is vrijwel definitief. De vrije fabrieken hebben geëist dat hun aandeel in het eigen vermogen van CCFriesland er over tien jaar nog moet zijn. Het gaat om 72 miljoen tot 80 miljoen gulden. Voor de fusiepartners is dat onaanvaardbaar.

De 'fusiedirectie' onder leiding van Sickinghe stelt dat het gaat om risicodragend kapitaal, wat betekent dat het in het jaar 2000 wellicht minder kan worden uitbetaald. De fusiepartners zullen nog wel op de eis van de vrije fabrieken reageren, maar ingewijden van beide kanten verwachten niet dat de breuk zal worden gelijmd.

Volgens de vrije fabrieken houdt dat in dat zij nu hun al geruime tijd klaar liggende brief, waarin zij voor het lidmaatschap van CCFriesland bedanken, zullen versturen. Alleen een door niemand voorzien 'wonder' kan daar nog verandering in brengen.

De vrije fabrieken leveren jaarlijks ongeveer 130 miljoen van de 400 miljoen kilogram melk aan CCFriesland. Het zelf verwerken van die melk is volgens directeur Geu Vries van *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster „geen enkel probleem”.

De vrije fabrieken moeten bij het onmiddellijk opzeggen van het lidmaatschap uittrekgeld betalen. Die clausule in de overeenkomst met CCFriesland vechten zij echter aan. Zij zullen naar de rechter stappen om schadevergoeding te vragen en te vorderen dat het uittrekgeld buiten beschouwing wordt gelaten.

De vier kleine zuivelcoöperaties hebben nog wel het voorstel gedaan om zelf CCFriesland „over te nemen”. Het gaat dan om een omgekeerde situatie. *Noord-Nederland* zou dan door moeten gaan met melkleveranties en het vermogen (f 170 miljoen) tot 2000 in CCFriesland moeten houden. De vrije fabrieken zijn op hun beurt wel bereid om daarna het vermogen uit te betalen.

Fusie partners willen met vrije fabriek akkoord

LEEWARDEN - De fusiepartners *CCFriesland* en *Noord-Nederland* proberen alles in het werk te stellen met de vier vrije zuivelcoöperaties een akkoord te bereiken. Dat is gisteren besloten op de bestuursvergadering van *Noord-Nederland*. Morgen zal het bestuur van *CCFriesland* zich over deze zaak buigen. Er wordt een voorstel voorbereid waarin het vermogen van de vier vrije fabrieken in *CCFriesland* zodanig wordt 'benoemd' dat er veel kans op een overeenstemming is.

Noord-Nederland voorzitter Geert de Jong zei gisteravond desgevraagd dat de fusie maandag en dinsdag in stemming komt. „Dat is de datum”. Domo-voorzitter machiel Sol zei vanmorgen: „Ik zou niet weten waarom niet”. FNV-bestuurder Dick Heinen is er zelfs stellig van overtuigd dat de fusie volgende week doorgaat.

Gisteren bereikten de werknemersvertegenwoordigers een akkoord met de fusiedirectie. „Daarin zijn, zij het gedwongen, duidelijke lijnen naar de toekomst uitgestippeld, waar ook de boeren zelf belang bij hebben”, aldus Heinen. „Kijk, wij zijn nu voor de derde keer over een fusie aan het bakkeleien. Steeds is het initiatief van de veehouders gekomen. Dan is het toch bevreedend dat juist zij op het laatste moment allerlei reboelje veroorzaken waardoor er weer onnodig risico's worden genomen waar ze zelf de nadelen van ondervinden en de werknemers ook.”

Heinen verder: „Ik weet zeker dat Bijvoet niet vertrekt. Ja, ik heb ook het gerucht gehoord dat de Domo bij vertrek van Bijvoet het vertrek van Jan Spoelstra zou eisen. Bijvoet blijft en dus is dat verhaal van Spoelstra van de baan”. Machiel Sol zei niets te weten van een tegenzet van de Domo als de commissarissen van de *De Takomst* vasthouden aan hun eis om Bijvoet te laten vertrekken.

Op bijeenkomsten in Friesland zijn gisteren de affaires rond de zuivelfusie gekraakt. Ymte Sybrandy zei, als voorzitter van een vergadering van ABTB, CBTB, Friese Mij. en bedrijfsvoorlichting in 't Real Hynder in Wommels: De noordelijke zuivelfusie gaat steeds meer op een klucht lijken. Velen vermaken zich erom, maar de leden moeten het gelag betalen.”

De secretaris van de Friese Kamer van Koophandel ir. Egbert Steenbeek zei gisteravond op een VVD-bijeenkomst in Leeuwarden dat de problemen rond de fusie zijn te wijten aan „kleinzieligheden”. Ze zijn het gevolg van een welvarende periode, waardoor de verschillende partijen niet met beide benen op de grond staan. „Het is de laatste jaren heel goed gegaan in de zuivel en dan krijg je dat. Maar als men hier niet over kleinzieligheden weet heen te stappen, krijgt men in de toekomst de rekening gepresenteerd”, aldus Steenbeek.

Banken blokkeren akkoord in zuivel

LEEWARDEN - De bij de zuivelfusie betrokken banken - met name de Rabobank - vinden het niet verantwoord dat er aan de wensen van de vrije fabrieken wordt tegemoet gekomen. Dat schrijven *CCFriesland* en *Noord-Nederland* vanmorgen aan de vrije fabrieken. Ook de accountants en fiscale adviseurs van de fusiepartners vinden dat de vrije fabrieken te veel vragen.

Het ziet er dan ook niet naar uit dat de vier vrije zuivelcoöperaties vandaag een akkoord zullen bereiken met fusiepartners *CCFriesland* en *Noord-Nederland*. De raadsman van de vier fabrieken, mr. Paul Maul, zei desgevraagd: „Ik heb nog geen overleg met de vrije fabrieken gehad, maar ik kan mij niet voorstellen dat er overeenstemming wordt bereikt.” Waar het allemaal om draait is het aandeel van de vier in het eigen vermogen van *CCFriesland*: f72 miljoen. Dat moet tien jaar lang worden gegarandeerd. Daarna moet het rente opbrengen en in een nog later stadium langzamerhand worden uitgekeerd. De fusiepartners willen daar niet aan. Zij verwijzen naar hun bankiers - met name de Rabobank - hun accountants en hun fiscale adviseurs. De banken willen die f72 miljoen in het voorkomende geval onmiddellijk van het gegarandeerd vermogen aftrekken.

De fusiepartners hebben nu voorgesteld dat het bestuur van de nieuwe coöperatie jaarlijks een bedrag vaststelt dat voor de vrije fabrieken wordt vastgelegd. Dat bedrag is gekoppeld aan het eigen vermogen van de nieuwe coöperatie. Is dat groter dan 25 procent van het balanstotaal dan kan er wat voor de vrije fabrieken opzij worden gelegd. De fusiepartners willen echter niet die f72 miljoen garanderen. Over tien jaar kan dat bedrag kleiner maar ook groter zijn. Mazel zegt met dat voorstel geen kant uit te kunnen.

Topman voor noordelijke zuivelcoöperatie zegt af

LEEWARDEN - De onlangs door jonkheer Feijo Sickinghe gepresenteerde nieuwe president-directeur van de mogelijk deze week te vormen noordelijk zuivelcoöperatie Friesland (Frico-Domo), heeft op het laatste moment voor deze functie bedankt. Het gaat om ir. Herman de Boon, nu lid van de directie van Cebeco-Handelsraad in Rotterdam en daarvoor directeur van de Bloemenveiling Westland in Honselersdijk.

De Boon was al geruime tijd met de fusiedirectie in onderhandeling. Tot twee weken geleden wees alles erop dat hij na de fusie het voorzitterschap van de directie op zich zou nemen. In die directie komen ook Jan Spoelstra (*CCFriesland*), en Bernard Bijvoet en Cees Willemse (*Frico/Domo*). Begin vorige week kwam er echter een kink in de kabel. De Boon liet weten niet naar het Noorden te willen komen.

In het afgelopen weekend zijn er nog pogingen gedaan hem alsnog over te halen het presidentschap van de nieuwe zuivelcoöperatie op zich te nemen. Hij wilde vanmorgen zelf geen commentaar geven. Zijn woordvoerder Jacobs van den Hof zei echter: „Het enige wat ik u kan zeggen is: de heer De Boon werkt bij Cebeco-Handelsraad, de heer De Boon blijft bij Cebeco-Handelsraad.”

Kort geding

De directie van CCFriesland heeft maatregelen genomen tegen de vrije fabrieken. Als die na het tot stand komen van de fusie tussen CCFriesland en Frico/Domo onmiddellijk stoppen melk aan CCFriesland te leveren dan zullen ze voor de rechter worden gedaagd. Op de agenda van de president van de Leeuwarder rechtbank is tijd ingeruimd voor een kort geding.

Woordvoerder Douwe Tamminga van de fusiepartners zei vanmorgen desgevraagd: „Wij gaan ervan uit dat de fusie tot stand komt. Op dat moment dreigen de vrije fabrieken hun melkleverantie stop te zetten. Dat houdt in dat wij voorbereidingen moeten treffen om deze volgens ons onrechtmatige situatie trachten te voorkomen. Wij zullen de rechtbank vragen deze leverantie door te laten gaan. Wij willen ons niet door een leverantiestop laten overvallen”

De vrije fabrieken hebben, nu zij het niet eens kunnen worden met de fusiepartners over de 'benoeming' van hun aandeel in het eigen vermogen van CCFriesland, met het droogleggen van de leverantie bedreigd. Vandaag en morgen moeten de besturen van die fabrieken daar nog een beslissing over nemen.

Het bestuur van *De Takomst*, onderdeel van Frico/Domo, heeft zijn leden dit weekend geschreven de vrije fabrieken het recht te betwisten met onmiddellijke ingang het lidmaatschap van CCFriesland te kunnen beëindigen. Echter: “Daar wij de betrokkenheid van de vrije fabrieken op termijn wenselijk achten zullen wij alsnog proberen de vrije fabrieken te overtuigen van de redelijkheid van het door ons aan hen voorgesteld pakket van de bepalingen.”

Leeuwarder Courant 1990-10-16

Kan weg

'Mislukken van fusie grootste bedreiging voor de landbouw'

Rinse Zijlstra in Heerenveen:

HEERENVEEN - De grootste bedreiging voor de Friese landbouw zou het mislukken van de fusie van de Noord-Nederland en de CCFriesland zijn geweest. „Laat de aanstaande verving van de binnengrenzen van Europa een les zijn. Ook hier in Friesland dienen de oude grenzen te vervagen. Dat is een wezenlijke voorwaarde voor de versterking van de landbouw.”

Dat zei ex-zuivelvoorman en voorzitter van de raad van toezicht van Rabobank Nederland, drs. Rinse Zijlstra, gisteravond op een bijeenkomst van de jongerenraad van de Friese Rabobanken in Heerenveen.

Zijlstra sprak over de kansen en bedreigingen voor de Friese landbouw in relatie met de Europese eenwording na 1992. Hij meent dat de balans naar de positieve kant uitslaat, mits de samenwerking tot stand komt.

Volgens de ex-zuivelvoorman biedt de Europese eenwording goede kansen voor de landbouw, die voor driekwart van haar inkomsten afhankelijk is van de buitenlandse consument. De Nederlandse landbouw behoort, volgens Zijlstra, nog altijd tot de top van de wereld. De organisatie en vakbekwaamheid in de landbouw, de aanwezigheid van verwerkende industrie en de „unieke” financieringsmogelijkheden bieden een voorsprong, die moet worden uitgebuit. Daarmee kunnen de bedreigingen, zoals meer concurrentie, het hoofd worden geboden.

De toenemende concurrentie en het lager aantal steunmaatregelen zal er wel voor zorgen dat het marktrisico voor de Nederlandse boer de komende jaren zal stijgen.

Zijlstra pleitte ervoor de sterke agrarische sector in Friesland te koesteren. Die zal altijd blijven bestaan. Ook als Europa straks een is geworden. „Het heeft geen zin om met een witte zakdoek te gaan zitten snikken, omdat de grootschalige industrie hier niet naar toe komt. Die kiezen allemaal voor de lijn Amsterdam-Eindhoven-Maastricht. Friesland staat daarbij aan de zijlijn, maar dat is niet erg. Moderne landbouw, recreatie en kleinschalige industrie zijn hele belangrijke poten. Daarin ligt voor Friesland de potentie”, aldus Zijlstra.

De superheffing zal binnen vijf jaar verdwijnen, zo verwacht Zijlstra. Wel zal deze voor veel boeren steeds meer als een „corset” om de middel gaan zitten. Optimistisch toonde hij zich over de afloop van de GATT-onderhandelingen. Hij verwacht dat de restitutie in een aantal jaren met 30 procent zal dalen.

Oost Europa

Nederlandse boeren die met de gedachte spelen hun bedrijf naar Oost-Europa te verplaatsen, doen er beter aan die gedachte voorlopig op sterk water te zetten, meent Zijlstra.

Volgens hem is het momenteel veel te ongewis hoe de eigendomsverhoudingen in bijvoorbeeld de voormalige DDR liggen. Er is voorlopig geen peil op te trekken hoe de kansen van het vrije ondernemerschap zullen uitpakken. Daarnaast wees Zijlstra er op, dat de bodem er in de afgelopen decennia zo zeer is vergiftigd door het gebruik van agressieve bestrijdingsmiddelen dat rendabel boeren ook niet mogelijk is.

“Het gebied achter het voormalige ijzeren gordijn heeft een enorme potentie. De Oekraïne was vroeger de graanschuur van Europa en Polen was het aardappelland bij uitstek, maar u moet niet onderschatten wat daar allemaal is vernield. Er is onbelemmerd misbruik gemaakt van de natuur. Het vergt zeker een generatie, en misschien wel langer, voordat die schade is hersteld. De jonge ondernemende agrariër die ambities koestert voor het Oosten, moet die voorlopig maar even op sterk water zetten, aldus Zijlstra.

Leeuwarder Courant 1990-10-16

Bouter neemt Frico distributiecentrum Culemborg over

LEEWARDEN - Kaashandelaar Peet Bouter uit Groot-Amers reeft met de directie van Noord-Nederland overeenstemming bereikt over het overnemen van het distributiecentrum van Frico in Culemborg. Een dezer dagen zal het bestuur van de coöperatie over dat voorstel een besluit moeten nemen. Bovendien zullen de sociale partners om advies worden gevraagd. Bouter had een kaashandel in Raamsdonksveer die was gespecialiseerd in de binnenlandse verkoop. In 1984 werd zijn bedrijf door Frico/Domo overgenomen om meer 'kaasgeur' in de coöperatie te brengen. Bouter kwam in dienst bij de coöperatie. Hij bleef echter meer handelaar dan 'vergadelaar', maar aan dat laatste ontkwam hij niet bij de reorganisatie van Frico/Domo.³²

32 In Kaf en Koren van 1997-10-04 meer over kaashandelaar Bouter – zie MAP-LC-Kaf-en-Koren

Met de overname van het distributiecentrum van de Frico in Culemborg is hij in feite weer terug in de rijen van de zelfstandige handelaren. Hij heeft evenwel met de Frico contracten over de afname van kaas van deze coöperatie afgesloten.

Een voorname taak van het complex in Culemborg heeft Bouter echter gereserveerd voor Albert Heijn. Dat gootwinkelbedrijf liet zijn kaas rijpen en distribueren in en vanuit de panden van Jongeneel in Bodegraven. Toen Jongeneel werd overgenomen moest Albert Heijn omzien naar een andere ruimte. Die is nu gevonden in Culemborg.

Bovendien zal Bouter vanuit Culemborg een aantal specifieke markten voor de Frico en voor bedrijven die aparte kaassoorten produceren beleveren. De distributietaak van het centrum voor de coöperatie wordt overgenomen door het Frico-complex in Raamsdonksveer. In de nieuwe opzet bij Frico/Domo krijgt dat bedrijf een centrale plaats voor de afzet van kaas in Nederland zelf.

Volgens kaasdirecteur van Frico/Domo, Wiebren Boersma, draagt de transactie ongetwijfeld bij tot versterking van het rendement van het bedrijf. Hij omschrijft de overname met: „It kin hast net moaier en dat jildt foar alle partijen”.

Leeuwarder Courant 1990-10-17

Directeur 'Goede Verwachting':

'Breuk vrije fabrieken en 'Friesland' nu definitief'

LEEUWARDEN – “Dit is een slechte dag voor de noordelijke zuivel. Aan de ene kant is er een huwelijk voltrokken en aan de andere kant een echtscheiding uitgesproken. De breuk in de noordelijke zuivel tussen de nieuwe coöperatie 'Friesland' en de vrije fabrieken is namelijk definitief en ik betreur dat ernstig.” Dat zei gisteravond directeur Jan de Vries van de zuivelcoöperatie *De Goede Verwachting* in Workum op het uitblijven van een overeenkomst tussen de gefuseerde coöperaties CCFriesland en Frico/Domo en de vier vrije fabrieken.

Morgen treffen beide partijen elkaar voor de president van de Leeuwarder rechtbank om te laten uitmaken, of het stopzetten van de melkleverantie door de vrije fabrieken en het volgens jonkheer Feijo Sickinghe 'rauwelijks uittreden' rechtmatig is. *De Goede Verwachting* zal daar geen partij zijn. Die coöperatie heeft gisteren besloten nog eens te bekijken of er alsnog een overeenstemming met 'Friesland', zoals de nieuwe coöperatie heet, valt te bereiken.

De Vries: „Wij houden ons echter wel het recht voor om alsnog af te haken. Eerlijk gezegd kan ik de andere drie vrije fabrieken wel voorstellen. Er was op de vergadering over de fusie op geen enkele manier een opening te bereiken.-

De Vries ontkent dat er ook een breuk tussen de vier vrije fabrieken is ontstaan, nu *De Goede Verwachting* in tegenstelling tot de andere drie (Gerkesklooster, Oosterwolde en Oudwoude) voor de fusie heeft gestemd en over het stopzetten van het lidmaatschap een voorbehoud heeft gemaakt. Geu Vries van *De Twee Provinciën* in Gerkesklooster zegt eveneens dat het verband tussen de vier niet weg is. „Als vrije fabrieken zitten wij nog voor een heel groot deel op één lijn. Onenigheid is een veel te zwaar woord. Je moet het zo zien: de omstandigheden worden wat verschillend beoordeeld.”

Noodplan

W Sickinghe heeft gisteren als tijdelijk directeur van 'Friesland' gezegd dat er voor het geval de vrije fabrieken in het gelijk worden gesteld een noodplan klaar ligt. „Je moet ondernemer genoeg zijn zoets op te kunnen vangen. Het gaat om ongeveer 4 procent van de melkaanvoer. Hij zei dat 'Friesland' binnen drie tot vier jaar tot de sterkste ondernemingen op dit terrein in Europa kan behoren. Sickinghe: „Dat baseer ik op het programma dat wij in huis hebben en wij hebben de mensen daarvoor in huis.”

Financieel directeur Cees Willemse gaat ervan uit dat er twee tot drie jaar nodig zijn “om te bereiken wat wij willen: een melkprijs uitbetalen die de toets der kritiek kan doorstaan”. Sickinghe afhoudend: „In de praktijk zal het langer duren. Wij maken nu alleen nog maar kosten. Ik zal dit gezelschap ervan weerhouden” - en hij keek naar de directieleden, red. - „uitspraken te doen waarmee ze op hun bek kunnen gaan.”

De ledenraad van Frico-Domo besloot gisteren met algemene stemmen ten gunste van de fusie. Van de deelgenoten van CCFriesland stemden *Zuid Oost Hoek*, *Huisternoord* en *De Twee Provinciën* tegen. Sickinghe: „Daarmee is de basis gelegd voor een van de grootste concerns in de voedingsmiddelenindustrie: een omzet van f4,5 miljard, waarvan 70 procent in het buitenland wordt gehaald. 7300 werknemers en als je minderheidsdeelnemingen erbij telt zelfs 9000. Bij de nieuwe onderneming zijn 6000 veehouders aangesloten, die 2,2 miljard kilogram melk leveren.”

Nieuwsblad vh Noorden, 1990-10-17

Fusie een feit: Geding tegen ‘vrije Friese’ zuivelcoöperaties

Van onze redactie economie

LEEWARDEN - De fusie tussen de noordelijke zuivelcoöperatie *ccFriesland* en *Noord-Nederland* is een feit. Met de fusie is een einde gekomen aan een periode van veel onzekerheid in de noordelijke zuivel, aldus de directie. Maandagavond bleek al dat een grote meerderheid van de leden veehouders van Noord-Nederland (85 procent) voor de fusie was. De doorgang van de samenwerking stond toen al vrijwel vast, omdat *Noord-Nederland* 70 procent van de stemmen binnen de coöperatie *ccFriesland* in handen heeft. Gisteren ging de deelgenotenvergadering van *ccFriesland* akkoord.

Drie andere deelgenoten van deze coöperatie, de zogenoemde *vrije fabrieken*, zijn tegen de fusie. Deze vrije fabrieken (*De Zuidoosthoek* uit Oosterwolde, *De Twee Provinciën* uit Gerkesklooster en *Huisternoord* uit Oudwoude) krijgen morgenvroeg een kort geding tegen zich aangespannen.

Volgens de statuten van *ccFriesland* en de nieuwe coöperatie, **Friesland (Frico-Domo)** zijn de fabrieken verplicht 15 procent van de melk aan de nieuwe coöperatie te leveren. De drie Friese coöperaties willen zich echter met onmiddellijke ingang terugtrekken en daarmee ook hun melkleveranties stopzetten. Een vierde vrije fabriek, *De Goede Verwachting* uit Workum, heeft wel ingestemd met de fusie.

Kort geding over zuivelfusie in Noorden afgeblazen

Van onze redactie economie

LEEUWARDEN - De nieuwe zuivelcoöperatie *Friesland (FricoDomo)*³³ (FFD.) heeft het kort geding dat vanochtend tegen de drie vrije fabrieken zou dienen, afgeblazen. Volgens beide partijen is de kans groot dat vandaag een oplossing wordt gevonden voor het conflict. Zo niet, dan stapt de zuivelcoöperatie morgen alsnog naar de rechtbank.

Friesland (Frico-Domo) wilde via een kort geding voorkomen dat de drie vrije fabrieken die tegen de fusie hebben gestemd met onmiddellijke ingang hun melkleveranties aan de coöperatie zouden stoppen. Het gaat hierbij om de coöperaties *De Zuidoosthoek* uit Oosterwolde, *Huisternoord* uit Oudwoude en *De Twee Provinciën* uit Gerkesklooster. *De Goede Verwachting* uit Workum heeft zich voor de fusie uitgesproken en blijft de melk gewoon leveren. Directeur G. Vries van *De Twee Provinciën* verwacht dat er vandaag overeenstemming zal komen tussen de beide partijen.

³³ Officiële naam werd later Friesland-Frico-Domo (afgekort FFD.) hier nog als 'Friesland (FricoDomo)' geschreven. ZHN

‘Friesland’³⁴ zuivelreus in Nederland

(Door Willem Stegenga)

De nieuwe zuivelcoöperatie ‘Friesland’ is wat omvang betreft een ‘reus’ in Nederland. En niet alleen in Nederland, ook in Europa. De afnemers van Friesland zullen volgende week meteen al met de nieuwe onderneming worden geconfronteerd. Frico/Domo en CCFriesland, die de nieuwe coöperatie hebben gevormd, bemannen dan namelijk één stard op de Silt in Parijs, de grootste beurs voor voedings- en genotmiddelen ter wereld. Friesche Vlag en Completa onder één dak. Het is even wennen.

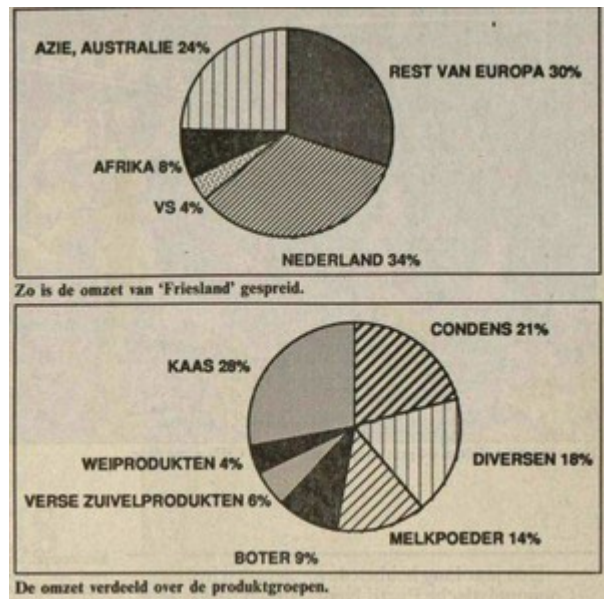
‘Friesland’ is na *Campina-Melkunie* de grootste coöperatie in ons land. In de top-100 van het Financieel Dagblad (industrie, handel en transport) zal deze zuivelindustrie de 22ste plaats innemen. Concurrent *Campina-Melkunie* is 20ste. Na Friesland komt echter een coöperatie als Cebeco-Handelsraad. Zelfs na een eventueel samengaan met Suiker-Unie zal Cebeco net nog kleiner zijn dan de noordelijke zuivelreus.

Om verder nog even de positie van de coöperatie Friesland te bepalen: op het gebied van voedings- en genotmiddelen zal het bedrijf in Nederland op de vijfde plaats komen. *Unilever* staat eerste met een omzet van f 66,3 miljard, Heineken is met f 6,7 miljard tweede, Sara Lee DE is derde met f 5,4 miljard, *Campina-Melkunie* is met f 5 miljard vierde en Friesland volgt dan met een omzet van f 4,4 miljard.

Wij zijn een kaasland en Friesland is een kaasprovincie bij uitstek. Qua omvang behoort Friesland tot de grootste kaasproducenten van Nederland en daarmee van Europa. Van de 600.000 ton kaas, die jaarlijks in Nederland wordt gemaakt, komt er een vijfde deel uit de Frico fabrieken van Friesland.

„Het is een schitterend bedrijf”, zo stelde jonkheer mr. Feijo Sickinghe, de architect, opzichter en uitvoerder van de fusie tussen Frico/Domo en CCFriesland. deze week nog een keer enthousiast vast. Sickinghe kan lang van stof worden als hij voor de zoveelste keer het evangelie van de samenvoeging predikt. De boeren, die maandag in de Harmonie in Leeuwarden over de fusie moesten stemmen, hebben tot twee keer toe met applaus zijn toespraak afgebroken. Dat krijg je als je overtuigd bent van je zaak en als je staat voor een publiek dat dat verhaal al veel vaker heeft gehoord.

Het pleit echter voor Sickinghe dat hij er in is geslaagd de kar tot aan de finish te trekken. Andere topmannen uit het organisatie-leven werden naar de zijlijn verwezen. Winsemius; Bakke-

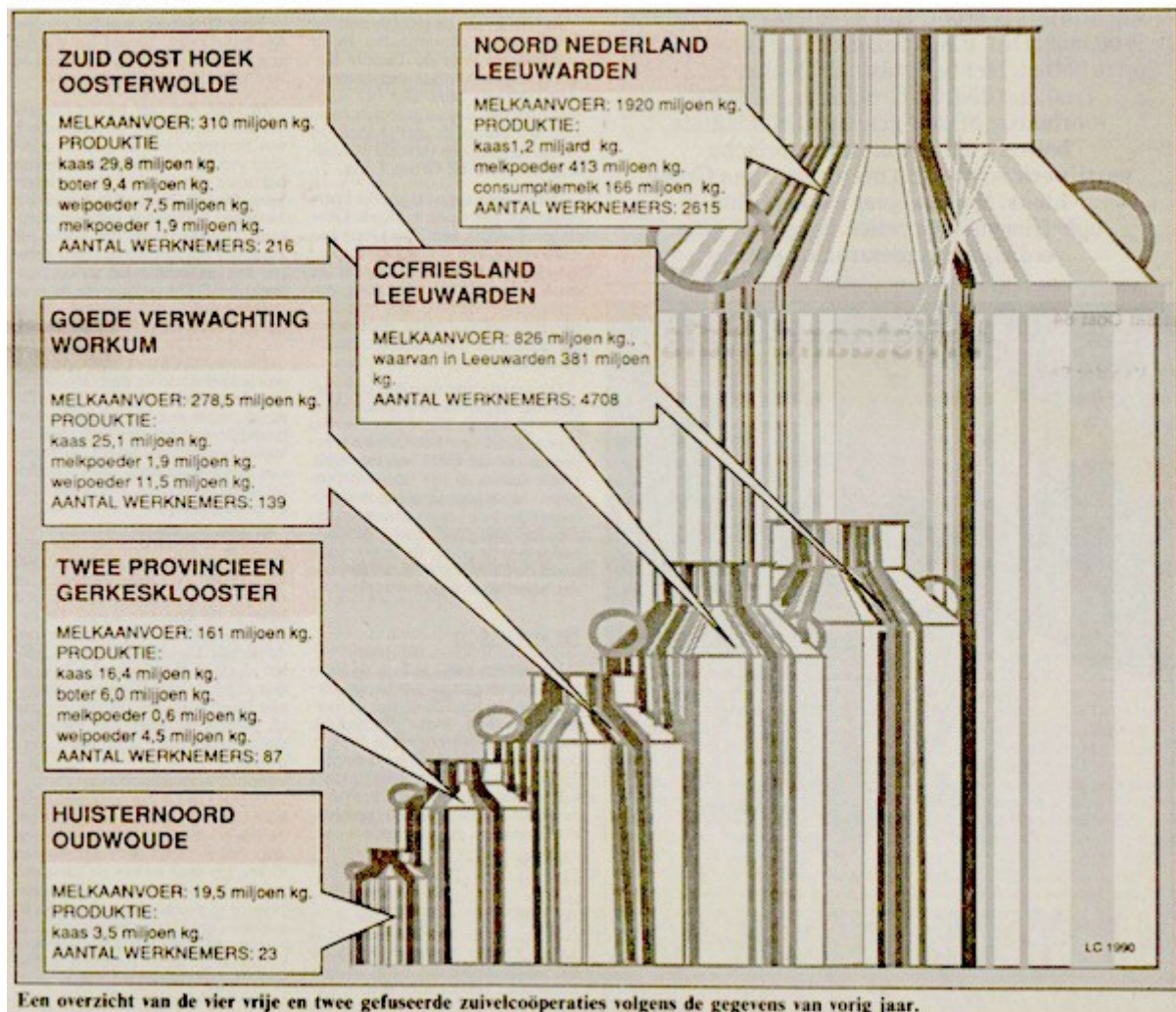
34 De Leeuwarder Courant gebruikt in het begin consequent de naam ‘Friesland’ voor de nieuwe organisatie, dit was daarvoor echter niet veel beter, bijna altijd de naam ‘Frico/Domo’ voor ‘Noord-Nederland. Zo als eerder aangegeven is dit zo veel mogelijk aangepast. (ook ivm. merken ‘misbruik’.) ZHN

nist, Spitsen Co; Horinga en De Koning, om maar een paar voorbeelden te noemen. Zij mochten toekijken, coachen en eens een blessure behandelen, maar Sickinghe stond in het veld.

Sickinghe heeft constant hoog spel moeten spelen. Hij heeft boeren („Het is toch jullie onderneming? Nou dan.”), bestuurders en directieleden de les gelezen, niet geschroomd dreigementen te uiten en in een enkel geval zelfs daadwerkelijk mensen de laan uitgestuurd.

Desondanks hebben boeren uit Friesland en Drenthe kans gezien elkaar voortdurend in de haren te zitten. Drentse achterdocht en Friese arrogantie botsten op alle fronten. Dat en niets anders heeft de fusie drie jaar opgehouden. Zelfs maandagavond toen de boeren moesten stemmen over het samengaan dreigde er nog een kink in de kabel te komen. In het Drentse Westerbork wilde het maar niet vloten. De boeren daar wilden de adjudanten van Sickinghe niet in hun vergadering hebben.

Leeuwarder Courant 1990-10-20

Frico/Domo-directeuren Bernard Bijvoet en Cees Willemse moesten vervolgens alles uit de kast halen om de boeren voor te laten stemmen.

Sickinghe zat laat die avond in een hoekje in het Leeuwarder Oranjehotel te wachten op de laatste uitslag: Westerbork. „Als het fout loopt ga ik onmiddellijk actie ondernemen. Wat dacht u dan. Dit fusie kan nu niet meer worden afgeblazen.”

Hij bekende dat de afgelopen maanden voor hem ‘een bijzondere ervaring’ zijn geweest. „Ik had niet verwacht dat het zo moeilijk zou gaan. Ik was gevraagd te kijken naar de organisatie van Frico/Domo, maar geleidelijk is het verder gegaan. Ik heb een hele hoop nieuwe ervaringen opgedaan. Ik ben er altijd vanuit gegaan dat wanneer je een goed plan in elkaar steekt, dat je daar een brede ondersteuning voor kunt krijgen. Je moet je alleen hier wel veel moeite getroosten.”

Oranjewoud

Er waren al eerder plannetjes gesmeed voor meer samenwerking in de noordelijke zuivel, maar op 9 juli 1987 was het echt raak. Op initiatief van de voorzitter van *CCFriesland*, Boyen de Boer uit Stiens, kwamen toen op het coöperatiecentrum in Oranjewoud de directieleden en de voorzitters van *CCFriesland* zelf, *Noord-Nederland* en de vier vrije fabrieken bij elkaar. De *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde behoorde als vrije fabriek toen nog tot de vurige voorstanders van meer samenwerking. Later zou daar het tij keren en zou deze coöperatie zich juist opstellen als de grote tegenstander van het samengaan van *CCFriesland* en *Noord-Nederland*.

In Oranjewoud ging het aanvankelijk om een breder pakket: alle zes fabrieken moesten bij welke vorm van samenwerking dan ook worden betrokken. Marcus Beetstra en Rinse Zijlstra schreven een rapport waaruit viel af te leiden dat er in het uiterste geval f90 miljoen viel te verdienen als de handen ineen werden geslagen.

Met name de vrije fabrieken (Oosterwolde, Workum, Oudwoude en Gerkesklooster) lieten zich niet door die miljoenen over de greep halen. Douwe Hoitinga van de ZOH in deze krant van 3 november 1987: „Ik moet bast begripen dat wy op koarte termyn in soed lime litte. Men giet lykwols út fan optimale minsken. Dy binne der net. At se der al binne, binne se net mear optimaal as der gin konkurrinsje mear is, want dan wurde se lui.”

Al snel bleek dat een grote zuivelfusie er niet in zat. De vier kleinere coöperaties wilden niet. Dat was geen wonder. Zij hadden steeds een hogere melkprijs weten uit te betalen dan *Noord-Nederland* en melkrijzen bepalen de bereidheid van de boeren om voor of tegen een fusie te zijn.

Het zat Beetstra en Zijlstra dus niet mee, maar hun rapport werd niet zonder meer aan de kant geschoven. De ondernemingsraden van *CCFriesland* en *Noord-Nederland* lieten in maart 1988 door middel van een rapport van de Rijksuniversiteit in Groningen eveneens weten dat hun coöperaties moesten fuseren. Om het in hun eigen bewoordingen te stellen: „De twee halfzusters moeten samengaan en zich niet laten kleineren door de vier stiefzusters, zijnde de vrije fabrieken. Zonder die fusie zal de toekomst er somber uitzien”, aldus de universiteit.

Dat was ook het oordeel van Pieter Winsemius, oud-minister, maar nu directeur van het organisatiebureau Mc Kinsey and Company in Amsterdam. Hij werd begin 1988 gevraagd *CCFriesland* in goede banen te leiden.

Samenwerking in de Friese zuivel is geen dagma, stelde Winsemius, maar daar zonder wordt het moeilijk.

Hij trachtte nieuw elan in de noordelijke zuivelindustrie te brengen. Hij wilde vooral wat doen aan het gevoel van eigenwaarde. „Kun je een in Friesland gemaakte kaas onder een merknaam brengen? Friese Goudse, Friese Edammer, iets in die trant. ‘Fries’ ligt goed in de markt. Als je aan zuivel denkt, denk je toch niet aan koeien die in de Randstad onder een schoorsteen lopen, maar dan denk je aan Friesland. Je basis is steengoed. Je hebt hier het groenste gras van Europa, je hebt de beste boeren.”

Friese zuivel moet je promoten, was zijn doelstelling. Dat kost een miljoen of tien, maar dat bedrag verdien je snel terug. „Ik denk dat je dat beter met z'n allen kunt doen dan alleen.” Het lukte Winsemius niet de fabrieken van zijn gelijk te overtuigen. Zijn promotie-verhaal, werd evenmin overgenomen.

Twee samen

De volgende fase was dat Winsemius genoeg nam met een fusie van lagere orde. Hij vond dat *CCFriesland* en *Noord-Nederland* dan maar moesten samengaan. *CCFriesland* heeft echter ook de vier vrije fabrieken als deelgenoot en dat heeft voortdurend tot spanningen geleid.

In december 1988 dacht de voorzitter van *Noord-Nederland*, Geert de Jong, nog dat de fusie tussen de twee grootste coöperaties in het Noorden in 1989 een feit zou zijn. Hij ging toen al een stapje verder: als die fusie rond is, vergroot het de kans dat er andere samenwerkingsverbanden ontstaan met een of meer gewestelijke coöperaties, en met fabrieken in het buitenland. Hij zou nog even moeten wachten. In de eerste maanden van 1989 kwam er namelijk een breuk in het voorzichtig in gang gezette gesprek tussen *CCFriesland* en *Noord-Nederland*. De directeuren van beide coöperaties leefden op voet van oorlog. De onderlinge tegenstellingen liepen zo hoog op dat in maart 1989 de fusie in de ijskast werd gezet.

De betrekkelijke rust die daarop volgde, werd benut voor het aantrekken van een raad van advies bij *Noord-Nederland* onder leiding van jonkheer mr. Feijo Sickinghe. Hij wist in de eerste plaats de trein weer op de rails te krijgen, hij sprak de boeren toe op een manier die gezag inboezemde. „Sikkinga sei. . . „, was het bewijs van zijn acceptatie.

De fusie is deze week een feit geworden. De vrije fabrieken zijn er niet bij betrokken. Drie van de vier willen niet anders melk leveren aan de nieuwe combinatie dan op zuiver commerciële voorwaarden. De fusie heeft een breuk gebaard.

Veertiende

Wat er nu is ontstaan is een concern dat op de lijst van voedingsondernemingen in Europa de veertiende plaats bekleedt. De omzet van 1,9 miljard ecu is daarvoor bepalend. Een onderneming met een groot aantal deelnemingen. *Noord-Nederland* komt alleen op veertien meerderheidsdeelnemingen en twee 50-procentsdochter (Hollandsche Melksuiker in Uitgeest en De Kaasboer Limburg BV in Kerkrade). *CCFriesland* heeft twaalf 100-procents dochterondernemingen. Daarnaast zijn er nog 27 ondernemingen waarvan het belang varieert van 1,4 procent (Jemen) tot 96 procent (Ommelanden in Groningen).

Beide bedrijven hebben een aantal sterke merken. In Nederland is men marktleider op het gebied van koffiemelk (Friesche Vlag) en heeft men een voorname positie op het gebied van koffiewitmakers met *Completa*. De laatste tijd heeft het merkenbeleid een steeds voornamere positie in beide concerns ingenomen.

Achterstand

De voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, drs. Harm Schelhaas, heeft onlangs op het congres van de internationale zuivelbond in Canada geconstateerd dat de marketing van zuivelproducten nog een aanzienlijke achterstand heeft. „De merkenpositie blijft in het algemeen zwak en de positie op de markt eveneens.”

Schelhaas evenwel over 'Friesland': „Naar verhouding is hun merkenpositie niet zwak, ook niet als je die vergelijkt met andere Europese zuivelondernemingen. Ik doel dan met name op de merken van de nu voormalige *CCFriesland*.”

Hij voegt er echter onmiddellijk aan toe: „Je moet je concurrenten eerder zien bij andere dan zuivelondernemingen. Neem bijvoorbeeld Unilever. Daar hebben ze in het recente verleden toch merkenposities opgebouwd met *Linera* en *Becel* die de zuivel niet kent in die mate.” „Wij zijn overigens verheugd dat de fusie tot stand is gekomen. De positie van de noordelijke zuivel was tot dusver uniek in Nederland. In het Zuiden en in het Westen heb je *Campina-Melkunie* en in het Oosten *Coberco*, maar het Noorden stak af bij de rest. Of ze daar wel eens om zijn uitgelachen? Kijk, ik ben noorderling genoeg om te zeggen: laat ze lachen.”

„Net is geen fusie geweest zonder barensweeën, maar dat hoeft niets af te doen aan de gezondheid van de baby. Ik heb ook niet het idee dat de fusie te laat tot stand is gekomen.” Schelhaas heeft deze week geconstateerd dat in het jaar 2000 zo'n twintig 'fastfood' ondernemingen het grootste deel van de Europese voedingsmarkt beheersen. „Wil je concurrent worden van deze twintig dan moet je groot zijn. Ik kan mij echter voorstellen dat er plaats blijft voor enkele kleinere organisaties. In dat beeld past prima de situatie in het Noorden.”

Leeuwarder Courant-1990-10-30

‘Friesland’ verliest 20 miljoen kilo melk

Door vertrek ontevreden boeren

LEEWARDEN - De nieuwe zuivelcoöperatie Friesland (Frico/Domo) dreigt bij de start 20 miljoen kilogram melk kwijt te raken. Die melk is afkomstig van zo'n 45 ontevreden boeren in Friesland, Flevoland en in mindere mate in Groningen en Drenthe. Zij zijn statutair verplicht tot april volgend jaar hun melk aan de nieuwe coöperatie te blijven leveren. Daarna zijn ze vrij naar een andere fabriek te gaan. Friesland zal nog ge spreken met deze boeren voeren.

De opzegging van het lidmaatschap, die zal worden gevolgd door het moeten betalen van uit-treegeld, is gedaan door leden van *De Takomst* - voornamelijk uit de omgeving van Wommels en De Lege Geaèn - van *Mid-Fryslân*, van *De Foarútong*, van de *Novac* en van de *Domo*. Van de Takomst hebben zestien boeren bedankt.

Het gaat in dit geval vooral om boeren met een greint melkquotum (500.000 kilogram en meer) en die voor een groot deel functies in landbouworganisaties en coöperaties bekleden. Sinds het uittreden van De Torenmeter-boeren van Aldeboarn en omgeving is dit de grootste klap in een keer voor de coöperatie.

In afwachting van de nieuwbouw van het hoofdkantoor bij Heerenveen heeft de nieuwe zuivelcoöperatie Friesland het regiokantoor van de de Friese Rabobank aan de Tesselschadestraat in Leeuwarden gehuurd. Regio-directeur Wytze de Jong zei vanmorgen dat daar overeenstemming over is bereikt. Op 15 november zal de zuivelcoöperatie daar tijdelijk de directie en de concernstaf huisvesten. Het gaat in eerste instantie om een man of zestig.

[...]

De nieuwe zuivelcoöperatie, die is ontstaan uit een fusie tussen CCFriesland en *Noord-Nederland* (Frico/Domo), is op 16 oktober een feit geworden. Het blijkt echter dat de fusie-akte nog steeds niet is getekend. Woordvoerder Douwe Tamminga zei vanmorgen desgevraagd dat dat niet eerder dan 12 november een feit zal zijn.

Het tekenen van de akte wordt vertraagd door het bestuur van Domo. Dat heeft bij de fusie een voorwaarde gemaakt: zijn bestuursleden moeten volledig kunnen functioneren in het overgangsbestuur. Fusie-directeur jonkheer Feijo Sickinghe wilde daar wel aan voldoen.

Het Domo-bestuur moet echter nog schriftelijk verklaren met die toezegging genoeg te nemen. Domo-voorzitter Machiel Sol is ondertussen met vakantie gegaan. Dat zou geen belemmering zijn ware het niet dat de overige bestuursleden met de akkoord-verklaring willen wachten tot het moment dat hij terugkomt.

Leeuwarder Courant 1990-11-15

FNV: Tuk moet openblijven

OOSTERWOLDE - De kaderleden van de Voedingsbond FNV, voorzover ze werkzaam zijn bij de zuivelcoöperatie Friesland (Frica/Domo), hebben gisteravond een motie aangenomen waarin wordt gesteld dat de fabriek in Tuk moet openblijven. In Tuk wordt nu nog kaas gemaakt. Er worden onderhandelingen gevoerd over een samenwerkingsverband met *Ormet* in Almelo. De FNV vindt evenwel dat wanneer die onderhandelingen worden afgebroken de fabriek niet mag worden gesloten.

Douwe Tamminga van Friesland zei desgevraagd dat wanneer het overleg met *Ormet* op niets uitloopt de fabriek dichtgaat. In een eerder stadium is dat al besloten. In dat geval wil de FNV dat er nieuwe activiteiten zullen plaatsvinden. Voorts heeft de FNV gesteld dat het personeel van de Friesland-vestiging in Raamsdonksveer onder de zuivel-cao moet vallen.

Leeuwarder Courant 1990 -11-24

Akte zuivelfusie nu pas getekend

LEEWARDEN - Tussen half twee en twee uur is gistermiddag de akte voor de fusie tussen de zuivelcoöperaties *ccFriesland* en *Noord-Nederland* getekend. Dat gebeurde bijna zes weken nadat de leden van *Noord-Nederland* zich voor een fusie hadden uitgesproken. Gistermorgen hebben de bestuursleden van *Domo*, die voorwaarden aan de fusie hadden gesteld, de laatste belemmeringen uit de weg geruimd. Zij hebben verklaard dat hun afgevaardigden Machiel Sol uit Wapserveen en Hendrik Otten uit Smilde ten volle kunnen functioneren in het overgangsbestuur.

Het voorlopig zuiveren van de lucht in de bestuurlijke organen van de nieuwe coöperatie is volgens ingewijden een gevolg geweest van een tactische manoeuvre van het bestuur van *De Takomst*, een van de zuivelverenigingen van *Noord-Nederland*. Dat bestuur had het tekenen van de akte tot nader order opgeschort om daarmee het Domo-bestuur te dwingen zijn voorwaarden van tafel te halen.

In de gisteren gehouden ledenraadsvergadering is dat laatste gebeurd. Het Domo-bestuur, waarin overigens een minderheid nadere eisen had gesteld, trok alles terug. Dat gold niet alleen het functioneren in het overgangsbestuur, maar tevens zegde Domo toe achter de nieuwe interim-voorzitter Albert Hagting te staan.

Het overgangsbestuur heeft gistermiddag onder leiding van Hagting voor het eerst vergaderd. Daarin is onder andere besloten dat er in december in de tien te vormen regio's bijeenkomsten zullen plaatsvinden voor het vormen van een nieuw bestuur.

Uit elke regio moet een aantal kandidaatbestuursleden komen. Om te voorkomen dat er eindeloze stemmingen moeten worden gehouden, zijn er vertrouwensmensen aangesteld, die al vast op zoek gaan naar gegadigden. Voor Friesland zijn dat Germ Landman, De Hoeve. Siemen Hoekstra, Burgum; Tjerk Bottema, Mantgum; Anne van der Meer, Oudebildtzijl en Tjeerd Wietsma, Ouwsterhaule.

Leeuwarder Courant 1990-11-24

Het blijft wroeten in een modderpoel

(KAF EN KOREN)

DE BOEREN MOGEN dan bijna zes weken geleden in grote meerderheid (85 procent) voor een *fusie tussen CCFriesland en Frico/Domo* hebben gestemd, de hoogmogenden in Leeuwarden en Beilen wilden deze democratische beslissing pas gisteren accepteren. Toen uiteindelijk is de akte getekend. Dat is een grove minachting van de leden. Op de gisteren gehouden ledenraadsvergadering namen enkele leden van het overgangsbestuur dan ook met het schaamrood op de kaken plaats achter de tafel.

Zij moesten constateren dat er nu pas wat lijn in de onderneming komt. Van een goed geolieerde machine is nog geen sprake, van een voltallige directie evenmin en met de vrije fabrieken is nog steeds geen overeenstemming.

Jonkheer Feijo Sickinghe, de grote puinruimer in dit deel van de noordelijke zuivel, gokte verkeerd toen hij op 16 oktober zei dat al die elementen voorhanden waren. „Want mankeert er eigenlijk nog aan ons geluk?“, vroeg hij zich toen af. Wel, op dit moment nog heel veel. De deze week betrokken vergadering - de negende - aan de *Pieter Stuyvesantweg* is rijp voor een boerenbestorming, in welke vorm dan ook. ‘Insubordinatie’ heet het in de krijgsmacht, als je een opdracht van een meerdere aan je laars lapt. Het is in het leger het ergste vergrijp dat je kunt plegen. Hier gebeurt hetzelfde. Geen boer die voor dit luchtledige heeft gekozen. Het is de arrogantie van het bestuur, dat het zo ver heeft kunnen komen.

De jongste troebelen zijn begonnen op de avond van de stemming. In Westerbork, waar de Drentse leden het 'ja'-woord moesten geven, wilden hun bestuursleden Machiel Sol en Hendrik Otten dat er voorwaarden aan de fusie werden gesteld: zij moesten optimaal in het overgangsbestuur kunnen functioneren. Tja, wat wil je. Een paar dagen eerder waren ze nog persona non grata verklaard door interim-directeur Sickinghe.

De meerderheid van het Domo-bestuur (tien tegen vier) was tegen die voorwaarde. Wie schetst achteraf veler verbazing dat in het bijzijn van de directionele afvaardiging (Bijvoet, Willemsen en Bosscha) een akte werd voorgelezen waarin alsnog die voorwaarde stond. Mensen letten doorgaans niet op als er aktes worden voorgelezen, toen ook niet.

Enfin, het stond er en het Rijswijkse notariskantoor *Caminada Heerema en Avenarius* wilde op grond van dat „gegeven die akte niet passeren. Sickinghe, bij gebrek aan een echte directeur zo langzamerhand opgeklommen tot de topman van de nieuwe coöperatie en speciaal be-

last met de afdeling 'het verre buitenland', heette Sol en Otten dan ook maar van harte welkom. Wat moest de man anders? Daarmee was aan de voorwaarde voldaan. Domo moest dat de notaris nog even bevestigen. Dat gebeurde.

In de brief met die bevestiging stond evenwel een nieuwe voorwaarde: het overgangsbestuur zou toch moeten inzien dat er verschil van mening is tussen Sickinghe en de intussen als interim-voorzitter aangetrokken Albert Hagting. Dat moest uit de weg worden geruimd, dan wel als gegeven worden onderkend. De notaris en en Hagting willen daar niets mee te maken hebben. Derhalve ging dit probleem naar de ledenraad.

DE ROL VAN Hagting, kort na zijn aantreden al hoofdrolspeler in het zoveelste bedrijf van deze zuivelklucht, is interessant. Hij was secretaris van de Friese Zuivelbond en directeur van de besloten vennootschap die mede door toedoen van de fusiepartners uit die bond is ontstaan. Frico/Domo en CCFriesland waren namelijk te weinig coöperatief om een flinke klant van de zuivelbond te worden, waardoor die bond zich genoodzaakt zag zelfstandiger wegen in te slaan om werk van derden te kunnen aanpakken. Men wilde het hoofd boven water houden.

De voorzitter van *Frico/Domo*, Geert de Jong, is overigens voorzitter van die bond. Om de fusie wat vaart en gezicht te geven, zocht De Jong Hagting aan voorzitter van het overgangsbestuur te worden. Hagting is ruim een jaar in dienst van de zuivelbond maar had bij zijn aanstelling tegen de ondernemingsraad gezegd minstens vijf jaar te zullen blijven. Geen wonder dat het personeel veel vraagtekens bij deze transfer zette. Als er een nieuw bestuur werd gekozen (mogelijk april 1991) zou hij in de race blijven als voorzitter, of naar de bond en de bonds-bv kunnen terugkeren.

Hagting gaf meteen zijn visitekaartje af. Dat moest ook wel, wilde definitief voorzitter worden. In de periode van Geert de Jong hebben externe adviseurs ruim baan gekregen bij de Frico/Domo en Stckinghe veel macht. Als het van buiten kwam, was het goed. En er kwam veel van buiten, want De Jong is geen krachtpatser.

Sickinghe kreeg de kans de coöperatie als een naamloze vennootschap te bestieren. Boeren vindt hij aardige mensen op vergaderingen. Zij zien ook wel in dat hij (Sickinghe) de beslissingen moet nemen. Een deel van het bestuur begint die abortus van het coöperatieve element de keel uit te hangen. Tijdens vergaderingen komt het dikwijls voor dat De Jong een vraag wil beantwoorden, dreigt te gaan staan, van Sickinghe de hand op de schouder krijgt gedrukt en gedwongen wordt weer te gaan zitten. Sickinghe redt zich er wel mee.

Hagting, ondergeschikt aan De Jong bij de zuivelbond, maar boven hem staande in het overgangsbestuur, is niet van plan de coöperatie op afstand te besturen. Een kaarsrechte man te midden van veel kromme redeneerders. Hij zit er voor de boeren en die hebben het in een coöperatie voor het zeggen. De eerste aanvaringen zijn er dan ook al geweest. Hij heeft al een keer gedreigd op te stappen, als het bestuur te weinig ruimte krijgt.

Tweespalt

HET ALDUS ontstane conflict heeft voor een tweespalt gezorgd in het overgangsbestuur. Er is een groep die zich pal achter Hagting schaart; Sol, Otten, Robaart en Geert de Jong kiezen voor Sickinghe. Deze fractie heeft haar eigen opvatting over besluiten die in het overgangsbestuur worden genomen. Zij vorm ook de backinggroup van directeur ir. Bernard Bijvoet.

Twee maanden geleden moesten Sol en Otten van Sickinghe nog oprassen, nu fietsen ze samen in één ploeg. De sfeer is nog meer verziekt dan al eerder het geval was.

Frico/Domo en *CCFriesland* zouden samen een krachtig noordelijk zuivelblok vormen. Je proefde een nieuw elan onder het personeel op de gezamenlijke stands op beurzen in Parijs en Dusseldorf, je ziet dat het met de kaasproductie en -afzet de goede kant opgaat.

Even leek het erop dat Friesland (*Frico/Domo*) (FFD) - zo heet de nieuwe coöperatie als de akte is getekend - een voortvarende start zou kennen. Er was ruzie gemaakt, eer de fusie een feit was. Die periode had men dus gehad. Optimisten keken zelfs al naar het Zuiden en het Westen. Daar heeft de fusie tussen *DMV-Campina* en *Melkunie-Holland* een smetteloze geboorte gekend en wordt het nu tijd voor conflicten. over de financiering bijvoorbeeld.

Voorlopig hebben die optimisten de handen nog vol aan het Noorden. Zoals met bestuursleden die zeggen niet in het nieuwe bestuur te zullen terugkeren. maar intussen wel de deur hebben opengelaten zo de boeren een beroep op hen mochten doen. Aan het feit dat Herman de Boon niet de top-directeur wordt, omdat zes mensen hem dat hebben afgeraden. In het blad dat de boeren van hun coöperatie krijgen, staat dat bij het aantrekken van een nieuwe topman 'nog minimale vorderingen zijn gemaakt'. Geen wonder, na zo'n afkraker van De Boon. Dezelfde De Boon maakte marktgericht van de gelegenheid gebruik om zich te laten voordragen tot topman van *Cebeco-Handelsraad*, de coöperatie waarvan hij nu lid van de directie is.

Frico/Domo kampt nog steeds met weglopende boeren. Hagting, die in korte tijd vertrouwen bij boeren heeft opgebouwd, en een algemene recessie in de veehouderij kunnen de melkstroom een tijdje op peil houden. Dan namelijk neemt de behoefte af om naar een andere fabriek te gaan. Dat kost uitteergeld en onder slechte omstandigheden kun je dat beter in eigen zak houden.

Voor de vakbonden zijn al deze bewegingen te verontrustend om niet aan de bel te trekken. Zij zouden van alle stappen in het fusieproces op de hoogte worden gesteld. Formeel gebeurt dat ook, alleen de informele zaken worden hun niet bezorgd. Daar zit nou net het meeste in. Bovendien, als er steeds weer met reorganisatie wordt bedreigd, dan zit je als vakbond bij voorbaat al op je stoel te schuiven. De bonden wroeten dus van harte mee in deze modderpoel. De enige die geamuseerd toekijkt, is het gemeentebestuur van Leeuwarden. Hoe langer het duurt eer er definitieve besluiten vallen, des te kleiner de kans dat de top van de coöperatie naar Heerenveen vertrekt.

WILLEM STEGENGA

1991

Leeuwarder Courant, 1991-01-26

‘Ik heb altijd mensen om me heen gehad die meer wisten’

Feijo Sickinghe, een manager met een glimlach

(door Willen Stegenga en Bert de Jong)

Ruim anderhalf jaar na jonkheer mr. Feijo Sickinghes aantreden als voorzitter van de raad van advies heeft de zuivelcoöperatie *Noord-Nederland* intern en extern een drastische verandering ondergaan. Sickinghe heeft er met de andere leden van de raad voor gezorgd dat er een duidelijke, herkenbare onderneming is ontstaan, dat de al heel lang in voorbereiding zijnde fusie met *ccFriesland* rond is gekomen, kortom dat er een coöperatie staat die - als zij het vertrouwen van de boeren krijgt - een rol van betekenis in zuivelend Europa kan spelen en de vertakkingen naar andere werelddelen verder kan uitbuiten.

Wat dreef de topmanager uit Naarden om zich te begeven op het gladde ijs van de coöperatieve zuivel in het Noorden? Een keiharde man, zeggen de boeren. Eindelijk eens iemand die in staat is geweest de vinger op de zere plek te leggen en zonder aanzien des persoons zijn weg te gaan en zijn doel te bereiken. Rücksichtslos, een bulldozer, die met gemak heilige huisjes omver kegelt.

Sickinghe, de man die met zichtbaar genoeg massale boerenvergaderingen in doorgaans te kleine dorpszalen toespreekt en die niet verzuimt de leden van de coöperatie op hun verantwoordelijkheid te wijzen. Weglopen? Bedanken? „Die verhalen en dreigementen, daar word ik zo moe van. Als ze dat zeggen, dan gaan ze maar. Ze moeten nu in deze fase durven zeggen: wij gaan er pal achter staan en niet lopen te zieken.”

Sickinghe, de redder in de nood? „Ik weet het niet. Ik vind nood wat een zwaar woord”, zegt hij in zijn kamer op het hoofdkantoor van Stork in Naarden. Het gebouw heeft de positie die

straks het nieuwe hoofdkantoor van *Friesland Frico-Domo* in Oranjewoud ook moet krijgen: midden in het werkgebied, maar op enige afstand van de productie- en distributiebedrijven. Een voorbeeld. Stork zat jarenlang in de hoek waar de klappen vielen. Sickinghe saneerde. Vorige week liet directielid Hans van den Boogaard weten dat Stork over 1990 een recordjaar achter de rug heeft: f 100 miljoen winst en een orderportefeuille die 20 procent groter is dan een jaar geleden. Van den Boogaard maakt ook deel uit van de raad van advies van *Friesland Frico-Domo*.

Eenvoud

Sickinghe ging als Storktopman in mei 1989 met pensioen, maar hij heeft nog een kamer in dat kantoor in Naarden. Als eenvoud het kenmerk van het ware is, dan straalt die kamer dat uit: een tafel en een paar stoelen, familieportretten die naar een bijzettafeltje zijn verbannen, hier en daar ordners en paperassen. De bewoner zal bij de toewijzing hebben gezegd: laat maar, zo kan het wel. De lunch van drie sneetjes brood, een glas karnemelk en een appel kleurt bij het interieur als gordijnen bij het behang.

Van tijd tot tijd spreidt Sickinghe beide armen als dreigt hij zichzelf de beginselen van de vlinderslag bij te brengen. Hij gebruikt dit gebaar echter om zijn woorden te accentueren. Sickinghe spreekt gelijkmatig, nooit fel, eerder vriendelijk met de neiging uit te wijden. Hij vermijdt ferme taal, maar ontkomt er niet helemaal aan dat er af en toe een woordje tussenglipt dat ook in een productie-eenheid niet zou misstaan: zieken, zeveren, mekkeren, elkaar op de hersens slaan.

Achter elkaar gezet lijkt dat meer dan dat het in werkelijkheid is. Hij relativeert van begin tot eind. Niet alleen de positie van de onderneming en de weg die ze de laatste anderhalf jaar heeft afgelegd, maar zeker zijn eigen inbreng. Op 1 mei, de dag van de Arbeid, werd hij 65 en krijgt hij AOW. „Ik heb wel eens tegen de vakbonden gezegd: ik ben voorbestemd met jullie te onderhandelen.”

Vakbonden

„Bij Stork had ik goede contacten met de bonden. Het was soms moeilijk, maar altijd positief. Er werd nooit misbruik van gegevens gemaakt. Toen ik bij *Noord Nederland* kwam, heb ik eerst eens met meneer Heinen gesproken van de Voedingsbond FNV. Men had mij gewaarschuwd dat het heel anders was bij de Voedingsbond dan bij de Industriebond. Ik heb echter van hem en zijn collega's steeds die kritische steun gehad die ik nodig had.”

„Laat ik dit zeggen: ik ben onder de indruk van hun grote kennis van zaken. Tal van ontwikkelingen die een organisatiebureau als McKinsey signaleerde, wist de vakbeweging al zonder McKinsey. Ja, ja, beslist. Het is mijn ervaring dat dat heel vaak het geval is. Ze spelen een goede rol in ondernemersland. Heel anders bijvoorbeeld dan in Groot-Brittannië. Daar zijn de verhoudingen tussen werkgevers en bonden ongelooflijk archaisch. Hier is het anders. Je slaat elkaar wel eens de hersens in. Als je dan de volgende dag niet ligt te mekkeren, mag dat best.”

Historie

Jonkheer Sickinghe brengt zijn komst naar *Noord-Nederland* in verband met zijn leeftijd. „Als je ouder wordt, groeit je historisch gevoel. De familie Sickinghe heeft heel wat eeuwen in het Noorden, doorgebracht. De eerste Sickinghe van wie de gegevens bekend zijn, was al in 1254 burgemeester van Groningen. Ze hebben ook een tijd in Friesland gewoond. Pas in de eerste helft van de vorige eeuw zijn zij uit het Noorden weggegaan, maar als familie hebben wij nog altijd banden met die sreek.”

„Een nichtje van mij heeft nu weer in Groningen gestudeerd en is daar cum laude geslaagd. Toen ik zestig werd, hebben de kinderen een soort surprise-party richting Groningen opgezet. Daarnaast hebben wij al ruim twintig jaar een zomerhuis in Terhetne. Wij hebben daar alkmervakanties met de kinderen doorgebracht. Bovendien heeft Stork ondernemingen in de drie noordelijke provincies. Ik ken het Noorden dus redelijk goed, ik ken er ook nogal wat mensen. Toen ik dus die vraag kreeg, dacht ik: daar kan ik moeilijk ‘nee’ tegen zeggen.”

„Ach, dan denk je, wellicht ook wat idealistisch, dat je wat voor het Noorden terug wilt doen. Of niet terug doen. Ik moet op mijn beurt ook proberen een bijdrage te leveren aan de ontwikkelingen van het Noorden. Een taak ja, adel verplicht. Zoiets voel je toch wel. Ik denk dat als ik die vraag uit het Zuiden had gekregen ik er zeker ‘nee’ op had gezegd. Wat zou mij daarheen moeten voeren?”

Hij kwam niet alleen. Hij komt er eerlijk voor uit eigenlijk nooit omvangrijke zaken alleen te doen. „Ik heb er altijd voor gezorgd mensen om mij heen te hebben die meer wisten dan ik. Ik geloof niet dat er eerder mensen op deze onderneming waren afgeknapt. Kijk, het maakt natuurlijk een groot verschil, wanneer je adviezen moet uitbrengen of dat je ook de mogelijkheid krijgt die adviezen realiteit te doen worden. Ik heb grote bevoegdheden gekregen om maatregelen te nemen die nodig waren voor het herstel van het rendement.”

Sickinghe had al veel verhalen over de zuivelonderneming *Noord-Nederland* gehoord, maar hij ging die niet allemaal op waarheidsgehalte toetsen. Hij hanteerde het motto: de indruk is belangrijk, maar het gaat om de toekomst en die is van veel meer gewicht dan het verleden. „Je kijkt naar de feiten, naar de cijfers. Bovendien, als je je positief opstelt, win je snel vertrouwen. Dat was nodig. Je moet voor zo’n zaak dingen weten. Ik heb wel eens tegen iemand gezegd: als u het mij nu niet vertelt, spreek ik u daar later op aan. Ik moet zeggen dat de openhartigheid groot was.

„Toen ik kwam, bleek mij dat de kanalen waren verstopt. Dat was heel belangrijk. De mensen konden niet meer met elkaar communiceren. Men had stellingen betrokken en kon daar moeilijk meer overheen kijken. Er was een zekere mate van eeuwenoude argwaan die historisch was bepaald. De zorgen over het resultaat verscherpten die situatie.”

„Jazeker, er lagen adviezen. Ik heb ze gelezen, want je steekt er altijd wat van op, maar je moet toch je eigen oordeel vormen. Ik heb op een gegeven moment McKinsey binnengehaald. Daar had ik al verschillende keren mee gewerkt. Ik kende het bureau erg goed en daarom ben ik er mee in zee gegaan. Ze waren toen al bezig bij *ccFriesland*.”

„Dat bureau heeft uitstekend werk geleverd. Kijk, ze werken met gemengde groepen: een paar van hen, een paar van ons. Zo heb ik het altijd met McKinsey gedaan. Het was dus niet zo dat McKinsey binnenkwam en zei: zo, nu gaan wij eens op eigen houtje door die onderneming stappen. Zo heb ik dat bij Stork gedaan, zo wilde ik het ook bij *Noord-Nederland* doen. Op die manier ligt de acceptatie van de adviezen veel hoger dan wanneer ze alleen zouden werken.”

Een merkwaardig advies van McKinsey was dat Noord-Nederland werd aangeraden zich wat uit de kaas terug te trekken en zich meer op de poeder toe te leggen. De vrije zuivelfabrieken hebben juist furore gemaakt door veel in kaas te doen. Sickinghe bestrijdt het bestaan van dat advies. „Dat heeft McKinsey nooit gezegd. Dat is volkomen uit zijn verband gerukt. Wat ze hebben gezegd is dat bepaalde kaassoorten niet rendabel waren. Er moesten prioriteiten worden gesteld.”

„Dat is op zichzelf helemaal niet vreemd. Dat zie je bij heel veel ondernemingen. Dan ben je toe aan om face-lift. Zoiets hangt vaak samen met het ontstaan. In het Noorden heeft men tal van fusies gekend. *Noord-Nederland* is ook een produkt van fusie numero zoveel. Als het om de kleinere schaal ging, denk ik, dat men het best kon overzien. De kennis is echter niet altijd aanwezig om op grote schaal de zaak te bekijken.”

„Wat zeker niet aanwezig was, was de daadkracht om de moeilijk te aanvaarden consequenties uit de fusies te trekken. Samenvoegen van activiteiten kan men over het algemeen wel opbrengen, maar bij de noodzaak om te rationaliseren komt iedere bloedgroep toch met zijn eigen wensen. Dat is overigens niet iets specifiek voor het Noorden. Ik heb mij laten uitleggen dat er destijds bij de fusie van DMV en Campina ook heel wat problemen zijn geweest”

Spijker

Sickinghe vindt dat het Noorden „een spijker aan de balk verdient” voor de uiterst korte tijd die de operatie heeft geduurd. „Iedereen zat op het moment te wachten dat er wat ging gebeuren. De onderneming was gewoon toe aan herschikking van activiteiten. Dat is heel normaal. Het is ook heel bekend dat men daar voor mensen van buiten binnenhaalt. Kijk maar eens, naar het orderboek van McKinsey. Waar die niet allemaal bezig zijn. En denk maar niet dat er altijd grote problemen zijn, als zij worden ingeschakeld. Men wil gewoon eens van een derde horen: waar staan wij nu vandaag met onze onderneming.”

Op het moment dat Sickinghe c.s. aan het werk gingen deed het bestuur een flinke stap terug. Sickinghe vindt dat een groot compliment waard. „De bestuurders zijn immers erg betrokken bij de coöperatie. Ze zijn bereid er veel tijd in te steken. Ze hebben ook vaak veel inzicht in de problemen, maar ze zaten niet altijd op één lijn. De onderliggende coöperaties, die nu niet meer bestaan, stonden nogal eens tegenover elkaar.” Hij kreeg de ruimte, ook van de boeren die waren uitgekeken op de verhalen dat het volgend jaar beter zou worden, wat dan weer niet lukte.

Als een Karel Lotsy in zijn beste dagen stond Sickinghe voor de troepen. In Naarden, op zijn kantoor: „Ach ja, je moet een stuk inspiratie overbrengen. Het is je verantwoordelijkheid als manager om dat te doen. Je moet mensen enthousiast maken. Het is een illusie, als je meent dat je het alleen af kan. Je kunt een voortreffelijk solist zijn, maar je moet het prettig vinden met anderen samen te werken, anders blijf je niet meer dan een solist.”

Wat er nu staat is een „heel goed gepositioneerde onderneming”, met een sterk produktenprogramma en „uitstekende mensen die alleszins in staat zijn om er een prima bedrijf van te maken”. Sickinghe: „Het stond bekend als een leeuwenkuil en zo’n reputatie poets je natuurlijk niet een-twee-drie weg. Ik kan nu wel zeggen dat dat beeld heel snel aan het vervagen is. En dat wij in staat zijn heel goede mensen te krijgen. Ik krijg nu zelfs brieven van uitstekende lieden die vragen of er ook een functie voor hen is. Vergeet niet dat het een van de grootste ondernemingen in ons land is met veel veel belovende activiteiten, ook internationaal.”

Glimlach

Hij komt nog even terug op het samenwerken, op het teamwork. „Ook als je een heel zware dag hebt gehad moet je ‘s avonds lekker met elkaar kunnen eten. Erg belangrijk is dat. Kees Storm, lid van de raad van bestuur van Aegon, verantwoordelijk voor het hele binnenlandse bedrijf van die maatschappij, heeft een boekje geschreven ‘Managen met een glimlach’. Een heel dun boekje dat je in één adem uitleest. Ik heb dat boekje aan alle hogere leidinggevendenden

van *Friesland Frico-Domo* gegeven met een briefje erbij waarin ik schrijf dat ik denk dat dit ook mijn devies is geweest.”

„Als je niet een zekere mate van ontspanning kent, kun je niet functioneren. Ik relativeer veel. Ik heb nooit de moeilijkheden mee naar huis genomen. Je verslaat de tegenstander; nee, je weerstaat de tegenstander - dat is het goede woord - op het moment dat je in de confrontatie bent. Op het moment dat het voorbij is, is het voorbij. Het knappe is dat de bestuursleden en de directieleden van de coöperatie die kunst ook verstaan.”

Niet alle directieleden zijn echter tot het einde gebleven. Sickinghe, al weer relativerend: „Je moet wel eens ruimte scheppen voor nieuwe verhoudhoudingen. Dat betekent niet dat er grote kritiek wat op personen, maar soms is het voor alle partijen goed dat er nieuw bloed binnenkomt.”

„Om de hele directie weg te sturen, dáár was geen enkele aanleiding voor. Als je iemand eens een andere plaats in het team geeft, als je de opstelling eens wat verandert, dan kun je een ongelooflijk goede bijdrage aan de onderneming leveren.

Sommigen gaan bij de een weg en beginnen bij de ander een voortreffelijke carrière. Je ziet trouwens bij veel ondernemingen voortdurend mensen weggaan en komen.”

Binnenkort treedt André Olijslager als nieuwe topman van de coöperatie aan. Hij heeft geen affiniteit met de zuivel. Sickinghe: „Dat is niet nodig, dat had ik ook niet. Tot dat moment zal ik de onderneming nog sturen. Ik let bijzonder op de afdeling buitenland. Straks overwegen wij of en op welke manier wij de directie met nog een lid willen uitbreiden.”

De voorzitter van het overgangsbestuur deed zijn intrede: Albert Hagting. Sickinghe: „Zijn komst had mijn instemming, maar laat ik zeggen: mijn oordeel is er niet over gevraagd. Dat is niet merkwaardig. Ik had er bij het bestuur namelijk met de meeste nadruk op aangedrongen dat op de dag dat de fusie een feit zou zijn, men dan ook zou zeggen: die meneer wordt voorzitter van het bestuur. Dat is gebeurd en daar heb ik ze zeer mee gecompimenteerd.”

Jazeker, wij hadden toen ook een voorzitter van de directie willen presenteren. Meneer De Boon (Cebeco-Handelsraad Red.) heeft zich onder grote druk van zijn eigen werkgever teruggetrokken. Waren wij erg ver mee. Hij had zich in principe bereid verklaard. Ik vind het een compliment voor de coöperatie dat ze op heel korte termijn weer een nieuwe hebben gevonden.”

Uitstraling

„Kennelijk heeft de coöperatie toch zo'n uitstraling dat iemand zegt: daar ga ik leiding aan geven. Dat iemand eerder heeft afgezegd werkt niet in het nadeel. Mensen voor dit soort functies laten zich daardoor niet afschrikken. Die zeggen: hij niet? Nou ja, gezien de omstandigheden begrijp ik dat ook wel. Dat is het. Het grote voordeel van de man die nu voorzitter van de directie wordt, is dat hij het Noorden kent. Doordat hij in Friesland woont, heeft hij bovendien alle verhalen over de coöperatie gelezen. Hij kan het dus ook in de juiste proporties zien.”

„Of ik de boeren straks nog een keer toespreek, wanneer zij vinden dat de melkprijs te laag is? Dat heb ik bij herhaling gedaan. In de eerste plaats bepaalt straks het bestuur of het met deze raad van advies wil doorgaan. Dat wacht ik eerst maar eens af, misschien zeggen ze wel: meneer Sickinghe, ontzettend bedankt voor wat u hier de afgelopen tijd heeft gedaan, maar wij gaan nu eens andere mensen benoemen.

Kijk Churchill is na de Tweede Wereldoorlog ook na verkiezingen niet teruggekomen.”

„Als ze het graag willen ben ik bereid om door te gaan maar als er anderen komen ook prima. Ik vind het wel verstandig om een raad van advies te houden. Een particuliere onderneming heeft een raad van commissarissen met mensen met grote ondernemingservaring. Bij een coöperatie heeft men die niet, daarom is zo'n raad ook van belang.”

Op de rails

De zaak staat op de rails, zo besluit Sickinghe. „Nu moet er worden ingelopen: erop en erover. Daar zal men de handen vol aan hebben. Samenwerken met anderen? Dat is een zaak van de directie en van het bestuur. Eigenlijk is een coöperatie op zich al een voortreffelijke vorm van samenwerking. De boer is als lid de aandeelhouder die lijfelijk bij de onderneming is betrokken. Heel goed is dat.”

„Er is één grote maar: je moet van hoog tot laag bereid zijn een coöperatie als een normale onderneming te runnen, dat wil zeggen: als een particuliere onderneming. Dus met Schwung en met drive. . .”

„Kijk, om coöperatie loopt een groot risico doordat men zoveel met elkaar moet doen en daardoor soms moeite heeft met het rollenspel: wat is ieders taak? Wat is het terrein van de directie? Waar ligt de verantwoordelijkheid van het bestuur? Je hoeft niet de ervaring van een grote ondernemer te hebben om goed bestuurder te kunnen zijn. Met een goed verstand, met kennis van de zuivel en de bereidheid naar anderen te luisteren kun je de zaak ook bekijken.”

BIJLAGEN

Bijlage-1

Bron: De Melkweg 3^e jaargang nr.3 22 maart 1985

Onze onderneming „Noord-Nederland”

Op 19 december 1982 is de Coöperatieve Melkproductenbedrijven „Noord-Nederland” opgericht. Een jonge onderneming dus. In deze Melkweg blikken we terug in het zuivelverleden en stellen de leden van de hoofddirectie voor.

In de komende maanden belichten we de produkten van „Noord-Nederland” en nemen we een kijkje bij de bedrijven.

De coöperatie zuivelverenigingen, die aan de wieg van „Noord-Nederland” stonden:
Friesche Coöperatieve Zuivel-Export-Vereeniging” W.A. (FRICO) te Leeuwarden;
Coöperatieve Melkproductenbedrijven „DOMO-BEDUM” W.A. te Beilen;
Coöperatieve Zuivelindustrie „De Takomst” W.A. te Wolvega;
Coöperatieve Zuivelindustrie „NOVAC” W.A. te Tuk;
Coöperatieve Zuivelindustrie „De Foarutgong” W.A. te Dokkum;
Coöperatieve Zuivelfabriek „De Eendracht” W.A. te Makkinga;
Coöperatieve Zuivelvereniging „Mid-Fryslân” W.A. te Warga;
Coöperatieve Zuivelvereniging „De Torenmeter” W.A. te Oldeboorn;
Coöperatieve Zuivelfabriek „Het Klaverblad” W.A. te Donkerbroek.

Geschiedenis

Vroeger was het de gewoonte de melk op de boerderijen te verwerken, als huisvlijt dus. Rond de eeuwwisseling kwam daaraan een eind, toen de veehouders hun belangen bundelden en kleine coöperatieve zuivelbedrijven oprichtten. In de loop van deze eeuw besloten deze lokale bedrijven een stap verder te gaan. In een groter samenwerkingsverband kun je gebruik maken van elkaars technologische kennis, machines en verkoopkanalen.

Al in 1898 richtte een aantal Friese zuivelcoöperaties een handelsvereniging op. Zij heette Friesche Coöperatieve Zuivel-Export-Vereeniging, afgekort tot FRICO.

In 1938 staken de besturen en directies van vijftien Drentse zuivelfabrieken de koppen bij elkaar en ontstond D.O.M.O. (Drentsche Onder Melk Organisatie). In de jaren na de oorlog ging DOMO samenwerken met coöperaties uit de provincie Groningen. Schaalvergroting maakt nieuwe denk- en werkwijzen noodzakelijk. Marktgericht produceren, dus niet meer proberen te verkopen wat je maakt, maar maken wat je verkopen kunt.

De veehouders in Friesland, Drenthe, Groningen, Noordwest-Overijssel en de IJsselmeerpolders leveren zo'n tweeënhalf miljard liter melk. Van die grote plas drinken we maar een heel klein beetje op.

Het overgrote deel wordt door zuivelcoöperaties verwerkt, bijvoorbeeld tot kaas, boter en poeder. De Nederlandse productontwikkeling kwaliteitscontrole, internationale distributie en marketing zijn over de hele wereld bekend.

Coöperatieve Melkproductenbedrijven „Noord-Nederland”

In 1979 voegde DOMO zich bij de zeven coöperaties die tot dan toe in FRICO (de verkooporganisatie) deelnamen. Deze acht partners besloten eind 1982 een nieuwe organisatie op te richten, waarbij de productie en verkoop van zuivel en zuivelproducten in één hand terecht kwamen. Die onderneming kreeg de naam Coöperatieve Melkproductenbedrijven „Noord-Nederland” B.A. en telt thans 3.000 medewerkers.

Wij beseffen dat de hele ontwikkeling in de noordelijke zuivel zeer in het kort is weergegeven. Dit is natuurlijk een zaak die veel tijd en inspanning heeft gekost.

De leiding

De centrale directie bestaat uit vijf personen: S. W. Meihuizen, W. Boersma, B. Bijvoet, W. Kranenburg en R. Posthumus. Zij dragen de eindverantwoordelijkheid voor de vier sectoren, die de basis van onze onderneming vormen.

De centrale directie is - we hebben het al gezegd - voor het totale ondernemingsgebeuren verantwoordelijk. Elk van de vijf directieleden heeft daarin een eigen terrein.

De sector kaasproductie en -opslag tot 15 dagen is in tweeën gedeeld. Voor de productiebedrijven Bedum, Bergum, Dokkum, Koekange, Kolderveen en Marum coördineert R. Posthumus het beleid. W. Kranenburg doet dit voor de bedrijven Donkerbroek, bronrijp, Sint Nicolaasga, Tuk, Oosterzee, Wolvega en Wommels.

De consumptiemelksector valt onder S. W. Meihuizen, die tevens de voorzitter van de centrale directie is. De sector kaas en boter (opslag en verkoop) valt onder B. Bijvoet en de eindverantwoordelijke voor de sector melk- en weipoeder is W. Boersma.

Verder ressorteren onder de directie nog enkele stafdiensten.

Om toch van een uniform beleid binnen onze onderneming verzekerd te zijn en de belangen van de sectoren op elkaar af te stemmen, vindt er intensief overleg tussen de directieleden plaats.

Onderwerpen, zoals melkbestemming en productie/technische zaken behoren tot hun vaste aandachtspunten. Zo kun je snel op actuele marktveranderingen inspelen.

Op de produkten die „Noord-Nederland" maakt en de medewerkers die daarbij betrokken zijn, komen we in volgende nummers van De Melkweg terug.

Benoemingen

Met ingang van 1 mei is dr. ir. K. Roetman benoemd tot directeur van het bedrijf in Bedum. Hiermee wordt voorzien in de vacature die is ontstaan door de benoeming van J. J. Cox in Leeuwarden. Roetman is 42 jaar en thans werkzaam als directeur productie bij zuivelfabriek De Kievit b.v. in Meppel. Na zijn studie aan de Landbouw Hogeschool te Wageningen was Roetman achtereenvolgens werkzaam bij het NIZO, DOMO waarvan drie jaar als bedrijfsdirecteur in Beilen - en het COZ in Leusden. De plaatselijke ondernemingsraad is gevraagd om advies uit te brengen.

Met ingang van 25 februari 1985 is D. P. Koorn benoemd tot algemeen bedrijfsleider van de melkinrichting in Warga.

De 37-jarige Koorn is getrouwd en heeft drie kinderen. De familie Koorn hoopt op korte termijn een geschikt huis in de omgeving van Warga te vinden.

Bijlage-02

Bron: 'De Melkweg' 4 oktober 1985

Onze onderneming

Bedrijf Beilen

Een verwerkingscapaciteit van 160.000 liter per uur. We praten over het drogen van melk en wei tot poeder. Bedrijf Bellen is gespecialiseerd in de bereiding van diverse poedervormige soorten. Kaas en boter, in het verleden ook voorkomend in het productieplan hebben hiervoor plaats moeten maken. Naast productiebedrijf herbergt locatie Beilen o.a. de commerciële staf voor de poederafzet en de researchafdeling. In dit artikel beperken we ons tot het productiebedrijf. Later zullen we nog eens afzonderlijk ingaan op de commerciële en de researchafdeling.

Taak binnen „Noord-Nederland“

Ruim 20% van de aangevoerde melk binnen „Noord-Nederland“ vond vorig jaar z'n bestemming in de poeder. Daarnaast werd in eigen bedrijven nog eens 700.000 ton wei verwerkt. Een derde hiervan komt voor rekening van bedrijf Beilen. Daarnaast is Bedum gespecialiseerd in melk- en weipoeder en springen de droogtorens in Dronrijp, Tuk en Wolvega in bij de topaanvoer.

Mede ook door de nieuwe toren, die in mei 1984 gereed kwam kan men in Beilen aan nagenoeg elke gewenste specificatie voldoen.

Zestig verschillende klanteneisen kent men voor de vijf produktsoorten; de volle melkpoeder en magere melkpoeder wat de melkverwerking betreft en ontzout weipoeder (Deminal 90), melksuiker en een eiwit verrijkt weipoeder (Hiprotal) wat de weiverwerking betreft. Hiprotal, het kleinste, maar niet minst belangrijke produkt kent alleen al 10 verschillende specificaties.

De afzet van de poedervormige producten en met name dan de melkpoeder, vindt voor 95% plaats buiten de E.G. Een markt die in sterke mate wordt bepaald door de wereldhandel met aan de ene kant de economische situatie van tal van landen en aan de andere kant met de concurrentie en aanbod hoeveelheden uit Australië, Nieuw Zeeland, Amerika, Canada, etc. Vandaar de fluctuaties in de poederafzet, waar magere en vette jaren zich evenredig doen gelden met het productievolume van volle en magere poeder.

Rol van kleinverpakking

Een jaarlijks steeds groter deel van de vol poederproduktie wordt direct verpakt in consumentgerede verpakking. In blik meestal, in diverse maten van 450 tot 2500 gram. Daarnaast is onlangs ook de beschikking gekomen over een verpakkinglijn voor kartons met aluminium zakjes.

Deze kleinverpakking onder merk, maakt de commercie iets minder afhankelijk van de situaties op de wereldmarkt en bevordert tevens een spreiding van de werkzaamheden over het jaar. Poeder wordt onder de torens in bulk afgezakt, meestal 25 kg zakken en voor verder intern gebruik in „big bags“ van 1000 kg.

Expansievat

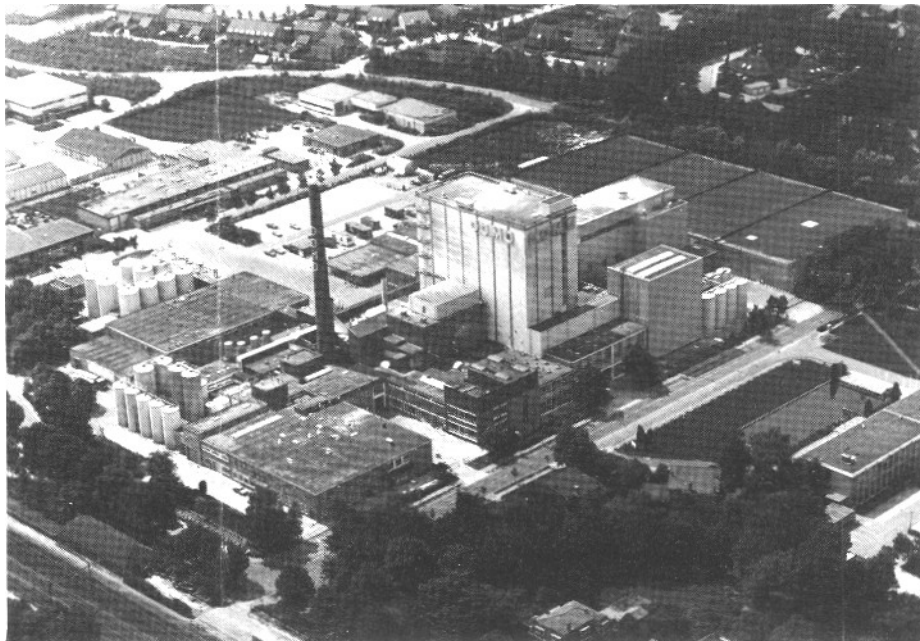
Melkpoeder is t.o.v. andere zuivelproducten relatief lang houdbaar. Vandaar dat poederbedrijven naast het ordergericht produceren een belangrijke taak hebben in de verwerking van de aanvoerpiek van de leden veehouders. Kaasbedrijven zijn nagenoeg vierkant bezet, een constante behoefte geldt ook voor de consumptiemelksector en in zekere mate ook voor de CCFriesland. Rest derhalve dat het verschil in zomer-en winteraanvoer z'n bestemming hoofdzakelijk moet vinden via de poeder. Bedrijfsdirecteur Samshuijzen noemt Beilen het expansievat van de organisatie. Ook incidentele gevallen als commerciële acties in de consumptiemelksector, storingen bij andere bedrijven, noodweer in een bepaald melkwinningsgebied of de minder incidentele superheffingseffecten concentreren zich in de aanvoer van melk naar Beilen.

Dit betekent dat de melkstroom naar Beilen door het jaar heen varieert van 3.000 tot 14.000 ton/week, dit ten opzichte van een nagenoeg constante weistroom van 5.000 ton/week. Door deze door het seizoen fluctuerende melkstroom wordt er veel van de flexibiliteit van de medewerkers gevraagd.

Ca. 270 medewerkers, incl. research en chauffeurs draaien bijna alle denkbare diensten en zijn noodzakelijkerwijs op vele plaatsen in het bedrijf inzetbaar. Gedurende de topaanvoer in voorjaar en zomer draaien de torens 7 dagen per week, gedurende 24 uur per dag. Naarmate de melkaanvoer afneemt worden de weekeinden vrijgemaakt. In de wintermaanden staat de melkverwerking in Beilen op een laag pitje. Dan resteert de weiverwerking en de kleinverpakking poeder. Tijd is er dan voor revisies en opleidingen.

Kwaliteit geeft de doorslag

Met het gegeven dat bij het intro werd vermeld, een verwerkingscapaciteit van 160.000 liter per uur, zal het ook duidelijk zijn dat er in een klein moment van onbedachtzaamheid ook veel fout kan gaan. Vandaar dat voor en gedurende het bereidingsproces - het standaardiseren indampen en verstuiven - regelmatig monsters worden genomen. Kwaliteitsaspecten als zuurtegraad, vet, vocht, oplosbaarheid en sediment, maar ook economische factoren zoals de indikkingsgraad, worden nauwgezet in de gaten gehouden. Om elke stap in het productieproces te volgen is het bedrijfslaboratorium dag en nacht bemand. „Om ons product nog net even beter te laten zijn dat dat van de concurrent, hebben wij ons zelf strenge kwaliteitseisen opgelegd,” aldus bedrijfsdirecteur K. Samshuijzen. Hij staft dit met het feit dat 90% van de productie van melkpoeder in Beilen

Bedrijf Beilen vanuit de lucht.

minder dan 1.000 kiemen telt, terwijl de Z.K.B. norm voor extra-kwaliteit ligt op 50.000. Het besef voor kwaliteit en het afbreukrisico door de grote melkstroom betekent dat veel waarde wordt gehecht aan de hygiëne en opleidingen.

Energie, hoge prioriteit

Poeder maken is een proces waarbij door middel van indampen en verstuiven het water wordt verwijderd en de droge massa overblijft. Voor de hiervoor benodigde warmte wordt gebruik gemaakt van stoom. Tevens is veel elektriciteit nodig voor de pompen en ventilatoren. Sinds 1980 beschikt Beilen over een eigen energie opwekkingscentrale. Door middel van een gasgestookte turbine wordt elektriciteit en stoom opgewekt. Voor een verdere aanvulling in de stoombehoefte wordt naar behoefte bijgestookt. De warme uitlaatgassen daarvan worden indirect nog eens benut voor het opwarmen van de

nieuwe droger. Op deze wijze wordt uit gas een rendement verkregen van 85%, terwijl een elektriciteitsbedrijf dat met het koelwater veel energie verloren ziet gaan niet verder komt dan 45%.

RMO-thuishaven

De thuishaven Beilen coördineert het melkvervoer voor ca. 2.000 veehouders. Van hieruit wordt de melk van de veehouders op zo economisch mogelijke wijze gedirigeerd naar de bedrijven Beilen, Emmen en Koekange als ook naar en van de locaties voor het bulkvervoer, Gasselternijveen en Coevorden. In de winter dient ook Marum melk uit dit gebied aangevoerd te krijgen. Op jaarbasis verrijdt RMO-thuishaven Beilen ca. 460 miljoen liter melk, alle in eigen vervoer. Hiervoor staan 23 RMO's beschikbaar, bijna allen 15-tonners. Daarnaast heeft men twee trucks en 6 opleggers van elk 30.000 liter inhoud voor de locaties in de minder melkdichte gebieden. Een „transportonderneming“ met 67 medewerkers, (incl. planners) deels gestationeerd in Emmen, deels in Beilen.

Jan Bos

In de afdeling kleinverpakking (kvp) staat Jan Bos bij de verpakkingmachine, die kartonnen pakken vult met melkpoeder. „Als je 't vergelijkt met de blikafdeling is hier weinig lawaai“, zegt hij. Vanmorgen om zes uur heeft Bos de lijn gestart. „Dan kijk je of alles goed loopt. Soms zit de poeder stijf in de toevoerbunker en daar moet je kunstgrepen uithalen om 't zaakje aan 't lopen te krijgen“.

Jan Bos vult het planomagazijn bij.

Jan Bos kwam vijf jaar geleden uit bedrijf Bedum in de kvp. Hij is ook regelmatig lecithineerder. Jan Bos: „Vind ik leuker, want dat is zelfstandiger werk.“ Bos loopt tijdens ons gesprek naar het planomagazijn om het bij te vullen. In dit legt hij de platte, lege dozen -de plano's-en controleert of de verpakking in goede staat verkeert. De platte dozen worden in de machine opgevouwen, vervolgens van codenummer en productiedatum voorzien en de onderkant van het aluminium binnenzakje dichtgeseald en de kleppen van de doos dichtgevouwen en gelijkmd. In het omkeerstation van de machine worden de dozen gedraaid en komt de open bovenkant van de doos boven. De pakken worden dan gevuld; eerst grof, vlak daarna tot het juiste gewicht. „Hier doet de machine het werk en wij letten op of alles goed verloopt,“ zegt Jan Bos.

Zijn de volle dozen op weg om - weer machinaal - in een overdoos te worden verpakt, dan controleert de machinebediende zo nu en dan een doos of alle naden goed gesloten zijn. Lekkage van de pakken mag niet voorkomen. „We hebben vandaag vers poeder,“ zegt Jan Bos. „Dit poeder heeft een hoog pakvolume. Kijk maar, het lijkt wel of het poeder na het vullen uit het pak springt.“ Daarom neemt hij ongeveer elke tien minuten de grote stofzuiger en zuigt het poeder van de verpakkingmachine.

„Ook houden we bij waar storing optreedt. Hebben we op één dag vaak op eenzelfde punt een storing, dan moet een monteur komen kijken en het verhelpen,“ vertelt Jan Bos. „Het belangrijkste is dat de verpakking in een goede staat verkeert. Mankeert er iets aan de lege dozen, is bij voorbeeld het binnenzakje te kort of te lang, dan gaat er beslist iets fout. Het is dus zaak dat we dat goed in de gaten houden.“

Eppie Oosting

Als uw verslaggeefster bij de afdeling expeditie komt aanlopen is Eppie Oosting druk bezig met het laden van een vrachtwagen. Pallet voor pallet, vol met zakken hiprotal zet hij met de heftruck in de laadbak. Is de laadbak bijna vol, dan wordt het passen en meten.

Met de grijparmen van de heftruck verplaatst hij handig de pallets tot ze keurig in de laadbak staan. Omdat de laadklep een uitsteeksel heeft die bij het dichtdoen ervan de zakken zou kunnen beschadigen, haalt Oosting een lege poederzak om de volle zakken op de vrachtwagen te beschermen. Eppie Oosting is 15 jaar in dienst. Vroeger werkte hij in de poeder, maar 4 jaar geleden werd hij wegens gezondheidsredenen overgeplaatst naar de afdeling Expeditie. „Het bevalt me hier prima,” zegt hij lachend.

„Je moet't werk hier natuurlijk eerst leren. Maar heb je twee keer iets fout gedaan, dan weet je hoe het niet moet. Je weet dan wat wel en niet kan.” Het poederpakhuis in Beilen staat vol. „En dat moet ook in deze tijd van het jaar,” zegt Oosting. De lading van de volgende drie vrachtwagens gaan via pakhuizen in Veendam en Hogeveen, waar ze tijdelijk worden opgeslagen, naar de Rotterdamse haven. Daar worden ze verscheept naar het land van bestemming. Twee heftrucks laden in ongeveer een kwartier een vrachtwagen met aanhanger. De beide heftrucks zetten de pallets elk aan een kant van de vrachtwagen in de laadbak. Behendig gaan de heftruckchauffeurs met hun vervoermiddel om. Lawaai maken de heftrucks nauwelijks; ze lopen op een accu die elke nacht wordt opgeladen. En er zijn zo ook geen uitlaatgassen, die schadelijk kunnen zijn voor onze producten

Gemiddeld worden per dag - de werktijden zijn van half acht 's morgens tot vier uur 's middags - twintig vrachtwagens geladen. Tussen het laden door zorgen de heftruckchauffeurs er voor dat de kvp kan blijven doordraaien; hun voorraden op de poederzolder op peil blijven, de lege zakken in een container belanden en de volle pallets van de blikafdeling van de rollenband worden gehaald. „Hebben we niets te laden, dan hoeven we ons toch niet te vervelen,” zegt Eppie Oosting.

Eppie Oosting bezig met laden.

Lambert Weerman

„We zijn meer een weekend bedrijf. Dan ontvangen we de meeste melk”, zegt Lambert Weerman. Van zijn tien dienstjaren werkt hij er negen bij de melkontvangst in Beilen. Vanmorgen zijn hij en André Zwiers om 6 uur begonnen. De afdeling is 24 uur per dag bezet. Nu de melkstroom wat afneemt, is sinds begin september de zondagochtendienst er uit. Weerman: „Maar de rest van het weekend zijn er altijd drie man: een stoker en twee man op de melkontvangst.”

Lambert Weerman in de regelkamer.

's Zomers komt hier van vrijdag tot dinsdag de meeste melk binnen. „Komt er bij één van onze fabrieken teveel melk of kan een bedrijf in 't weekend niet alles verwerken, dan gaat de melk naar ons toe", vertelt Lambert Weerman. Deze moderne computergestuurde melkontvangst kwam in april 1978 in gebruik.

Boven de regelkamer bevinden zich de grote plc-kasten. In deze ruimte mag het niet warmer worden dan 20 °C.

„Ik heb de overgang van oud naar nieuw meegemaakt. Ik ben als 't ware in ;t werk meegegroeid", zegt Lambert. Naast het ontvangen van melk en wei, heeft deze afdeling nog meer taken: thermiseren (verhit-ten tot 68 à 70 °C), centrifugeren (of ontromen van bijvoorbeeld RMO-melk), standaardiseren voor de poederproductie en het afleveren

van room bestemd voor Warga en volle melk voor de CC Friesland.

Aan de muur hangt het leidingschema, zo dat de medewerkers het productieproces kunnen volgen. Lambert Weerman: „We kunnen precies zien wat we doen. Maar we moeten natuurlijk steeds goed blijven opletten".

Op een scherpje houden ze bovendien de losplaats voor de grote tankwagens en die voor RMO's (rijdende melkontvangst), het tanklokaal en de afvalput in de kelder in de gaten.

De melk die wordt aangeleverd wordt automatisch gewogen. Daarvoor staat in de regelkamer een printer die is aangesloten op de weegbrug. Aan het begin van ons gesprek wordt er Duitse melk afgeleverd. Vijf keer per dag rijdt deze chauffeur tussen Lathen en Beilen. „Praten wij plat Drents, dan verstaan we elkaar uitstekend, maar je moet niet in 't Nederlands beginnen", lacht Lambert Weerman tegen uw verslaggeefster.

Douwe Hoitinga met pensioen bij Zuidoosthoek: Eén zuivelcoöperatie impuls voor particuliere industrie

„Ik zou het betreuren als de competitiestrijd eruit ging in de zuivel. Als alles in het Noorden onder één coöperatie zou komen, dan zou je zorgen voor nieuwe impulsen voor de particuliere industrie. Die competitie moet blijven. Als ze dat vergeten, dan zet ik hele grote vraagtekens bij de coöperatie; Alles onder één vlag geeft een gevoel van onbehagen.” Douwe Hoitinga, directeur van de zuivelcoöperatie Zuidoosthoek in Oosterwolde, wil niet ingaan op de vraag hoe de noordelijke zuivelwereld er over tien jaar uit zal zien. Dat is koffiedik-kijken. Hij wil wel aangeven welke kant men volgens hem beslist niét op moet gaan. Hoitinga neemt aan het eind van deze maand afscheid. Hij gaat met pensioen,

Douwe Hoitinga: „De ontwikkelingen worden niet stopgezet als je er niet op inspeelt”.

Tekst: Willem Stegenga Foto's: LC/Paul Janssen

Er ligt een vrij bewogen leven in de noordelijke zuivel achter hem. De sporen daarvan zijn nog niet uitgewist. De *Zuidoosthoek* verliet in 1971 de Frico, het samenwerkingsverband tussen een groot aantal Friese fabrieken, dat zorg droeg voor de afzet van de produkten. Enkele jaren geleden kwam men in zwaar weer terecht met CCF. Beide conflicten zijn nog niet opgedroogd. Het laatst heeft zelfs geleid tot een ruzie met de zuivelgigant *Noord-Nederland*.

Het gesprek in Ravenswoud vond op een morgen plaats. Aanvankelijk stond het voor de middag te boek, maar Hoitinga moest die middag om de tafel met de directie van *Noord-Nederland*. Er worden namelijk pogingen in het werk gesteld om de verschillen te overbruggen. Het zijn harde, zakelijke besprekingen, zegt hij. Wat hem betreft spelen persoonlijke verhoudingen geen rol, „mar ik ha net de yndruk dat dat oarsom ek sa is. Soms léze jo wolris wat en dan

tinke jo: Blinder.. Nee jo moatte net al te benaud wêze en net te weromhaldend. Werom soe ik? Dat ha se tsjin my ek net west. Nee, it giet frij hurd om en ta. Plesierich is oars fansels. It grutste plesier wat wy de lêste tiid belibbe ha is dat wy mei de molkpriis goed meikomme kinnen ha”.

Dat zuiveldirecteuren op zestigjarige leeftiid met pensioen gaan is volgens Hoitinga de verdienste geweest van de vroegere secretaris van de Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland, Stallinga. Stallinga is de man geweest die, toen de concentraties om zich heen grepen, ervoor gezorgd heeft dat er richtlijnen kwamen waarin stond dat er geen ontslagen onder het personeel mochten vallen. Hij bouwde meteen een pensioengrens in voor directieleden. Voor de jongeren van toen werd de grens op zestig jaar gesteld. Aan die richtlijnen heeft men zich gehouden, zo zegt Hoitinga. Pas een jaar of drie geleden werden ze verankerd in een sociaal contract. „Men koe der earder muoilik wat fan sizze, want elkenien hat him deroan halden. It feit dat dat bard is, sûnder dat men deroan bun wie, is in bewiis fan goede ferhaldingen”.

Friesland stond in wezen wat model voor het hele land. In tegenstelling met andere delen van et land was het hier niet zo, dat concentratie leidde tot één grote zuivelcoöperatie. *Noord-Nederland* is daar wel een voorbeeld van „mar der binne hjir in pear outsiders bleaun”. De Zuid-oosthoek is daar met Workum, Gerkesklooster en Oudwoude één van. Volgens Hoitinga wil dat niet zeggen dat Friesland daarmee zijn leidende positie in zuivelend Nederland heeft verloren. Een ander is ons niet voorbijgestreefd, vindt hij. „Yn gjin gefal. Allinne, it komt dan wolris wat oars oer en boppedat fleane de stikken der hiir dan ek noch óf. En dus seit elkenien: 'Wat is dat dêr foar in ratjetoe?' Sa komt it dan wolris wat nei buten ta en sa liket it dan ek wol mar dat is it fansels perfoarst net. Dat wy elkoar sa no en dan de earen even waskje is ek net sa slim. Ik tink sels dat it in süne saak is”.

Competitie-element

Veel is volgens Hoitinga terug te brengen op het competitie-element dat van jongsaf aan de coöperatieve zuivelwereld in Friesland heeft beheerst. Het is een gevolg geweest van het streven van de Friese zuivelbond, waarbij alle coöperatieve fabrieken in Friesland zijn aangesloten. Een soort van overkoepelend orgaan dat een deel van de taken van die fabrieken hééft overgenomen. Secretaris Stallinga van die bond stelde destijds dat er een competitieverband moest zijn en dat er bedrijfsvergelijkingen moesten komen. En daarmee is mede de basis gelegd voor huidige verhoudingen „Op oare plakken spile dat nielal net, of folie minder. Dy bunen dêr dienen dat net. Wy hienen hjir bedriuwsanalises. Dat wie al in hiele stap foarüt. Men woe hjir fergelykje: hoe kin it dat de ien folie mear makket as de oare? Dat spile al yn '54, doet ik noch yn Warns wie”.

Het ging onder het motto van: twee weten meer dan één. Je kon van elkaar leren, maar daar ontstond wel een onderlinge strijd uit. Met beide aspecten heeft Hoitinga geen moeite. Hij is er zelfs een voorstander van. In andere regio's kende men dat niet. „Als je dan met collega's sprak van buiten de provincie zeiden ze: 'Jullie met jullie dure Zuivelbond'. „As se in skimpskeut jaan koeenen, dienen se dat”. Inderdaad werd er nogal wat betaald aan omslag, maar wat is duur? Je kreeg er nogal wat voor terug: een technisch en technologisch apparaat waar je wat mee kon. En dankzij die zaak betaalden de Friese fabrieken ook een beste melkprijs uit. “Dêr bin ik fan oertsjúge”.

In wezen is die competitie nog niet afgelopen, alleen zet Hoitinga wel vraagtekens bij de huidige situatie. Vroeger maakte de bond de bedrijfsvergelijkingen. Sinds na een aantal fusies

Noord-Nederland is ontstaan, door een samengaan van de Frico-fabrieken met die van de Drents-Groningse DOMO, is de toestand wezenlijk veranderd. *Noord-Nederland* zei dat men zijn eigen accountantsdienst had en niet meer van die van de bond gebruik wenste te maken.

De basis voor een objectieve vergelijking van de melkprijs ging daarmee verloren. De enige die nu nog vergelijkt, is het agrarisch weekblad *De Boerderij*. Dat blad huurt een aantal medewerkers in die melkprijzen gaan vergelijken. De fabrieken, die aan die vergelijking meedoen, krijgen inzage van de analyse van hun bedrijf. „Jo moatte it dus ha fan de gegevens dy't se jo tastjoere, mar dejinge, dy't himsels weisiferje wol, moat ik noch tsjinkomme“.

De vergelijking is dus niet meer objectief. Noord-Nederland zal zijn reden wel gehad hebben, maar Hoitinga vindt het jammer. De gevolgen zijn volgens hem ook nogal duidelijk: onrust over de uitleg van de melkprijs onder de Noord-Nederlandboeren. De analyse van de Friese zuivelbond heeft nu alleen nog nut voor de vier vrije fabrieken.

Niet samen

De verhoudingen in de Friese zuivel zijn ook weer niet van dien aard dat de vier vrije Friese fabrieken samen ten strijde trekken tegen de grootmachten om zich heen. Iedereen houdt er een eigen filosofie op na, zegt Hoitinga. Het gaat met alle vier goed en dan ontbreekt de noodzaak iets samen te ondernemen. De filosofie van de *Zuidoosthoek* is erop gericht zoveel mogelijk de eigen export te verzorgen. Men is er op ingericht dat bijvoorbeeld de kaas exportrijp kan worden afgeleverd. Als je daar klaar voor bent, kun je zelf je uitvoer verzorgen of ben je aantrekkelijk voor de handelshuizen. Die doelstelling is mede ontstaan door de concentraties aan de im- en exportkant. Het aantal kaashandelaren loopt namelijk terug en wat de *Zuidoosthoek* wil voorkomen is dat men afhankelijk wordt van een gering aantal.

In de aan de *Zuidoosthoek* gelieerde zuivelfabriek van Winschoten wordt Cheddarkaas gemaakt, de grootste kaassoort ter wereld. Die gaat naar Groot-Brittannië en naar Italië. Een paar jaar geleden had men ook nog een hele beste order uit Malta. Maar een jaar later, toen Malta weer een prijsopgave vroeg, ging Nieuw-Zeeland eronder. Kijk, je kunt je hier in Europa met elkaar wel wat verbeelden maar als de Nieuwzeelanders komen dat is hetzelfde als destijds met de staalindustrie: hier in Europa met elkaar afspreken wat minder staal te produceren en Japan en Brazilië nemen het over.

Kaasproductie

Hoitinga neemt dit aanloopje even om op de beheersing van de kaasproductie aan te komen. Het grootste deel van de Nederlandse fabrieken heeft jarenlang afspraken gemaakt over de te maken hoeveelheid kaas. Enkele weken geleden is daar een eind aan gekomen, althans voorlopig. Het Noorden, waar zestig tot zeventig procent van de melk in de kaasbak gaat, zou er alle belang bij hebben. Kon je de prijs mooi op niveau houden. Maar, zegt Hoitinga, wij hebben wel vijftien jaar lang meegemaakt dat ze in het Zuiden zeiden dat ze van vijftien procent van de melk in de kaasbak naar dertig procent wilden. Ze wilden wel meedoen aan de productiebeheersing, maar het Noorden moest wel wat ruimte aan het Zuiden overlaten. „Wy hienen üs dermeisels te pakken. It Súdén hie gjin ófset, dus moasten se dy opbouwe en kamen se üs dus ek noch wer in kear tsjin. Ik bin dus och sa bliid dat dy behearsing der op dit stuit net mear is. Ik fyn dat koarte termynpolityk en dat is seker net yn it belang fan de noardlike boeren. It komt no op de fabrieken sels oan en dat is if meast sûne. Der mar tsiincan en soargje dat jo derby bliuwe“.

Iedereen beweert, zegt Hoitinga, dat wij de prijzen voor de kaas op een dusdanig niveau hebben gehouden dat de melkprijs een behoorlijke ondersteuning kreeg. Dat zou te danken zijn aan die produktiebeheersing. Ga daar nu eens even van uit. En wat zie je nu in het buitenland? Die kaas, dát is het. Het Zuiden breidt maar uit. Kaas is het enige sterke produkt waar wat groei in zit en dat niet afhankelijk is van Brusselse maatregelen. Wat zie je nu in Noord-Duitsland? Er is een grote kaasfabriek ontstaan, die Goudse maakt. Waarom? Waarom zouden ze dat doen? Omdat het goed is. Maar wij hebben dat zelf wel veroorzaakt.

Ik geloof, zegt Hoitinga, dat het verstandig is, daar maar eens afstand van te nemen en te kijken naar wat er gebeurt. Wij hebben in het Noorden met onze kaasindustrie een sterke positie. Dus als wij de concurrentie niet meer aan kunnen, wie kan dat dan wel? Dat is een veel gezondere uitgangspositie. Duitsland neemt eenderde van onze produktie af en wij hebben daar altijd nog een voorkeurspositie. Mede dankzij de kwaliteit en de reclame.

Kwaliteit

Voorzover 'kwaliteit onze reclame is,' is dat volgens Hoitinga toch wel een beetje mede te danken aan de boterknoeierij aan het eind van de vorige eeuw. Sindsdien zijn de eisen in Nederland erg streng geworden. Er is een scherpe controle gekomen. „Een schandaal in de zuivel dat te vergelijken zou zijn met het wijnschandaal, is hier onmogelijk. Die les hebben wit honderd jaar geleden al geleerd”.

Dat neemt niet weg dat er in die honderd jaar nooit meer iets is gebeurd. Hoitinga werd in 1956 benoemd tot directeur van Heeg omdat de daar zittende leiding had gemanipuleerd met het vetgehalte. Die zaak werd onmiddellijk gecorrigeerd. In het begin van de jaren zestig ging plotseling alle kaas zo maar gebreken vertonen. Sake van der Ploeg stelde toen als Kamerlid vragen aan de minister. Volgens hem was het een gevolg van de fusies van de fabrieken. „Het is stopverf geworden,” stelde het socialistische Kamerlid, dat zo nauw verbonden was met de werknemers in de zuivel. Achteraf bleek het door het verbod van de regering te komen om boorzuur in het stremsel te doen. Dat was een conserveringsmiddel en mocht niet meer gebruikt worden. En dat was een ander verhaal dan van diegenen die beweerden: „It moat sa nedich grut en no kinne se al net iens mear tsiis meitsje”. Sterke filters losten het probleem op.

Terug naar De Zuidoosthoek, terug naar de in de aanhef al genoemde conflicten, waarin deze coöperatie verzeild is geraakt in de tijd dat Hoitinga er directeur was. De fabriek vaart een eigen koers en heeft dat door de jaren ook altijd gedaan. Wat vrijbuitigerig? „No, it is net sa dat wy ús buten de wet stelle. Miskien wurde wy sa wolris wat oansjoen, mar sa is it net. Bepaald net”. Een buitenbeentje dan? „Ach, dat wit ik net. Dat sil de bútenwacht miskien sa únderfine, mar sa beskógje ik dat net”. Het is volgens hem begonnen toen de Zuidoosthoek uit de Frico stapte.

De structuur van de Frico stamde uit de tijd dat er nog zeventig fabrieken in Friesland waren die allemaal hetzelfde produceerden. Ze waren ingericht voor het maken van alle soorten kaas en de Frico behartigde de afzet en regelde eigenlijk de produktie. Er moest worden verrekend. Als er een order kwam voor Commissiekaas (rode Edammer), werkte iedereen daaraan mee. Dat leverde geen problemen op. Toen de fusies kwamen werden de producties ontmengd. De ene richtte zich in op de automatisering van Goudse, de andere op die van Edammer. Als er dus een order voor Commissiekaas kwam, ging die naar die fabriek die daarvoor was ingericht. En toen kwam het op de verrekening aan. Het leverde enorme spanningen op. Dat kon niet langer blijven bestaan. Het was een wanhoop. Iedereen was met handen voeten aan het

verrekenstelsel gebonden. Dat kon niet langer en de *Zuidoosthoek* stelde voor de structuur te veranderen.

Het vond geen genade in de ogen van de andere deelgenoten. Men moest plotseling veel commerciëler beginnen te denken. Zelfs heeft de *Zuidoosthoek* nog voorgesteld er één club van te maken, maar dat kon in die tijd nog lang niet. Dus bleef er niets anders over dan dat de *Zuidoosthoek* zelf haar koers ging Varen en eruit stapte. Het kostte de coöperatie anderhalf miljoen gulden, maar de *Zuidoosthoek* stond op eigen benen. „Ik kin it net úntkenne, it lei my ek wat better”.

Verskil

Hoitinga kreeg zijn bestuur en de leden mee. „Sjoch, dêr is hjir ien belangryk ferskil mei de rest fan Fryslan: dat is de mentaliteit tsjinoer it Fryske geweld, om it mar te neamen. De oare taal. De organisaasjes wienen yn hânnen fan de Friezen, dêr waard Frysk praat. Jo krigen hjir dat se harren wat ófsetten tsjinoer Ljouwert. Se wolle hjir by Fryslan hearre, mar se ha wol wát it gefoel fan de underdog. Se wolle graach meitelle en dêr hat it wolris oan mankeard yn 'e Fryske organisaasjes. Dêr úntkomt mon net oan”.

In het begin van de jaren tachtig kwam de volgende geruchtmakende affaire. De *Zuidoosthoek* wilde een fusie aangaan met de fabriek in Winschoten. De deelgenoten in de vergadering van de CCF - waarin alle coöperatieve fabrieken in Friesland deelnemen - stemden de fusie af. De reden werd in eerste instantie niet opgegeven. Men wilde er geen commentaar op leveren. „Ik ha se doe allegear achter de bestjoertafel op 'e man óf frege werom't se it ofstimd hienen. Allinne Beetstra gie oerein en dy sei fan wat hjir bard is, is op it rantsje fan goede trouw. De oaren hâlden harren stil”. Het gevolg was dat er een samenwerkingscontract met Winschoten werd opgesteld in plaats van een fusie. De CCF betaalt jaarlijks een pot uit die in doorsnee één cent per liter melk bedraagt. De *Zuidoosthoek* heeft die pot aan Winschoten wel steeds, uitgekeerd. Het heeft de fabriek in de loop der tijd al een miljoen of twee gekost. „Letter hat hjir in deputaasje west en dy sei dat de eftergrún it belang fan *Noord-Nederland* west hie. Alles moast únder ien paraplu. Wy wienen dúdlik dwaande om dat net te wollen. Men hat doe gebrúk makke fan de machtsposysje om sjen te litten wat de koers wêze moast. Alles wat frij wie, soe bestriden wurde. No, klear, dan witte jo it wachtwurd”.

Gaf dat later de *Zuidoosthoek* wat meer vrijheid om contracten af te sluiten met melkopers als *Noordmelk* en met de nieuwe in het gebied van *Noord-Nederland* gestichte coöperatie *Klaver Vier* in Donkerbroek? Hoitinga: „Dat is in kwestje fan oankeap fan molke en dat is wer in saak dy't delegeard is oan de direksje. It is net sasear in saak fan leden, dy't hjir harren sêchje oer dogge, mar se binne der wol mei op'e hichte brocht. Der is wolris in leveransier (iemand die melk levert aan de *Zuidoosthoek* zonder er lid van te zijn. Red.) dy't seit fan: 'Hea, ha dy no ek al deselde priis en faaks wol in bettere?' No, dan moatte se mar lid wurde”. Leveranciers ontvangen een procent minder voor de melk dan leden. Aan *Klaver Vier* wordt de ledenprijs uitbetaald onder aftrek van de kosten die *Klaver Vier* zelf maakt voor haar organisatie.

Anders een ander

Hoitinga vindt dat je de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten moet houden, maar ze zijn er en je kunt niet zeggen dat het buiten je omgaat. Eén van die ontwikkelingen is, dat *Noord-Nederland* de laatste jaren niet met de melkprijs mee kon komen. Dat heeft onvrede in die geleerden gesticht, waardoor *Klaver Vier* is ontstaan. Dergelijke ontwikkelingen worden niet stopgezet en als je, zo zegt Hoitinga, er niet op inspeelt is er wel een ander die dat doet. Er is han-

del in melk. De *Zuidoosthoek* doet al jaren handel met bijvoorbeeld *De Kievit* in Meppel. Plotse-ling begint *De Kievit* actief te worden in Friesland en Drenthe, door melk rechtstreeks van boeren te betrekken. „Se sitte ek yn ús gebied - it is mar ien boer - en ik bin der ek noch wat grutsk op”. Het argument van: 'zij schieten onder onze duiven', wordt daarmee gelogenstraft, zo zegt hij. „Wat moat ik der no oan dwaan. Ik kin de man ek net keare. Mar it is wol sa dat wy soms de molke fan dy man wer ferwurkje op it momint dat *De Kievit* dy molke net nedich hat”.

Op directieniveau wordt er nu tussen *De Zuidoosthoek* en *Noord-Nederland* gesproken over alles waar verschil van mening over is. „Wy binne no beuzich de stikken oer en wer wat oer de tafel te setten. Jo kinne as *Noord-Nederland* wol sizze dat jo de frije fabriken net iens kenne wolle, mar se binne der fansels wol. Jo steane búten de realiteit as jo jo sa opstelle. Blykber sjocht men dat ek yn, want men wol wol prate. Se fine fansels wol dat wy gjin saken dwaan moatte mei clubs as *Noordmelk* en *Klaver Vier*. Dat kinne jo jo ek wol foarstelle. Dat soarte fan saken wurdt dan wat útwiksele”.

Douwe Harder - vijftig jaar bij Frico - laatste van uitstervend ras **„Ik kon wel in de VUT, maar daar had ik niet veel zin in”**

LEEWARDEN - „We konden als ondernemingsraad altijd een hoop zeggen, maar je moet je natuurlijk over de resultaten niet al te veel illusies maken. Als er beslissingen moesten worden genomen, kwamen die er heus wel. Je hebt je eigen standpunt, maar aan de andere kant van de groene tafel zit de directie, die ook een eigen visie heeft. Vooral in het begin van de jaren zeventig hebben we spannende tijden meegemaakt, het ging toen slecht met de Frico. Er dreigde ontslag voor z'on vijfendertig man. De ondernemingsraad stond aan beide kanten enorm onder druk. Aan de ene kant het personeel en aan de andere kant de directie. Door te onderhandelen hebben we toen samen met de vakbonden dat ontslag kunnen voorkomen. Ik heb in die tijd een hoop geleerd”.

Douwe Harder, vijftig jaar bij de Frico

Dat zegt Douwe Harder uit Leeuwarden. Op zondag 1 mei is hij precies vijftig jaar bij de Frico. Harder is 23 jaar lid geweest van de ondernemingsraad, volgend jaar zal hij ook nog eens vijftig jaar lid zijn van de Voedingsbond FNV. Hij heeft bij de Frico diverse functies gehad, de laatste veertien jaar was hij chef kantine en magazijn. Zijn jubileum bij de Frico heeft een beetje een bijzonder karakter, want Harder zal de laatste zijn die bij het Leeuwarder bedrijf de vijftig jaar volmaakt. Dienstverbanden van een halve eeuw gaan tot de zeldzaamheden behoren.

Als jochie van veertien jaar kreeg Douwe Harder destijds een baantje op de schrabberij, waar de bovenste en onderste kapjes van de kaas werden geschraapt. „Er stond een advertentie in de krant. Ze hadden ongeveer acht jongens nodig, er solliciteerden 108. Het was toen al net zo als nu. Frico stond bekend als een sociaal bedrijf, ik kreeg toen voor die tijd al een knap salaris. Het was daar op schrabberij altijd hartstikke gezellig, we zongen met elkaar en zo”.

Harder legt er de nadruk op dat de Frico als werkgever op sociaal gebied altijd hoog aangeschreven stond. Maar voor hem wilde dat niet zeggen dat hij zijn baas altijd kritiekloos hoorde te bejegenen. Integendeel, kritiek - mits opbouwend - kon het werkklimaat alleen maar verbeteren. En Douwe Harder had al in z'n jonge jaren ondervonden hoe hardvochtig de vorige generatie bazen kon zijn.

Bitter

„Bij de Frico hadden we het goed, maar het was vaak bitter om te ervaren hoe er in andere bedrijven nog feodale toestanden heersten, hoor. Mijn vader is drie jaar werkloos geweest. Op een dag hoorde hij dat een bedrijf uit Meppel een stuk grondwerk zou gaan doen in Leeuwarden. Mijn vader en ik zijn toen samen op de fiets naar Meppel gegaan. Maar toen m'n vader

daar bij die baas op de stoep stond en om werk vroeg, werd de deur voor zijn neus dichtgeslagen. Hij werd gewoon weggejaagd. Hij stond er te huilen als een kind. Dat vergeet ik nooit weer. Moet je nagaan, dat hele eind gefietst naar Meppel en dan zo'n behandeling. Die gebeurtenis was voor mij later aanleiding om bij de vakbond te gaan en mee te strijden voor verbeteringen”.

De keuze, naar school of naar een baas, was destijds in het gezin Harder niet moeilijk. Zoon Douwe moest gaan werken, „ik kon aardig leren, maar dat kon niet uit. Er moest brood op de plank komen. Ik verdiende zeven gulden en mijn zusje bracht vier gulden per week naar huis. Ze werkte op een atelier. Vader was werkloos. Van elf gulden heeft mijn moeder het drie jaar gepresteerd om zonder schulden door de tijd te komen. We hadden geen honger en we waren nog gelukkig ook.”

Werklozen

Weliswaar heeft Douwe Harder zelf nooit zonder werk gezeten, maar hij weet uit die tijd nog heel goed wat werkloosheid in een gezin kan aanrichten. Misschien ook daarom heeft hij later in de ondernemingsraad meegestreden voor de baantjes van zijn collega's. “De overgang van Frico naar de Hemrik gaat ook banen kosten. Modernisering is nodig, maar in dit geval gaat het aantal arbeidsplaatsen van 330 naar 170. Daar had ik wel eens moeite mee. Weliswaar vallen er geen ontslagen, via natuurlijk verloop, vervroegde pensionering en het aannemen van werkkrachten op contract, wordt het personeelsbestand teruggebracht. Maar het is natuurlijk verkapt werkloosheid. Uiteindelijk krijgt de samenleving die 110 werklozen op z'n dak. Ik vraag me wel eens af of een bedrijf, dat aan de ene kant toch ook profiteert van WIR- en EG-premies, aan de andere kant geen verplichtingen heeft wat betreft de werkgelegenheid”.

Douwe Harder is er van overtuigd dat we „binnen een paar jaar” in Nederland een miljoen werklozen hebben. “Het is een sneeuwbaaleffect. Die automatisering en mechanisatie heeft ingrijpende gevolgen”. Harder ziet overigens weinig in werktijdverkorting. „Mensen die om werktijdverkorting roepen, hebben zelf altijd een heel dik salaris. Maar wat moet je met werktijdverkorting, als je een minimum-inkomen hebt en schoolgaande kinderen? De prijzen zullen eerst naar beneden moeten, wil werktijdverkorting wat uithalen. Als er werktijd moet worden ingeleverd, komen een heleboel mensen in de grootste problemen”.

Douwe Harder maakt bij de Frico de 65 jaar vol. Pas na 3 november - z'n 65ste verjaardag, zal hij het bedrijf vaarwel zeggen. „Ik kon wel in de VUT. Maar daar had ik niet veel zin in. Ik heb daar altijd met het meeste plezier gewerkt, 't Was er altijd heel gezellig. En bovendien, vanwege m'n leeftijd heb ik de laatste drie jaar elke vrijdag vrij. Wat wil je nog meer?”

De Frico biedt Douwe Harder komende dinsdag in restaurant „Onder de Luifel” in Leeuwarden van 15.00 tot 17.00 uur een receptie aan.

Ir. Wim de Graaf bij afscheid: Nieuw perspectief voor Friese Zuivelbond

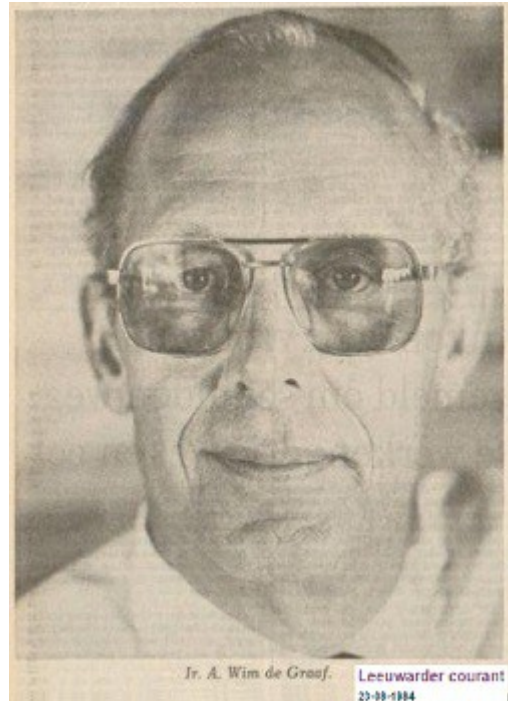
LEEWARDEN - Na 23 jaar verlaat ir. A. Wim de Graaf als secretaris de Friese Zuivelbond en dat gebeurt op een moment, dat de bond zich lijkt te zullen herstellen van de schok, die de oprichting van de Noord-Nederland met zich heeft gebracht. Fricodomo is werk gaan uitvoeren, dat voorheen door de bond voor alle Friese zuivelcoöperaties werd gedaan.

Had De Graaf die ontwikkeling niet aan zien komen, toen de bond steeds wijder zijn wieken uitsloeg? Er zou een verandering komen, meent De Graaf. De tijd, dat de bond over 72 plaatselijke coöperaties ging, was voorbij. Met vier, vijf leden zou de positie van de bond veranderen en minder overheersend worden. De tijd voor aanpassing is echter te kort geweest.

De Wageningse zuivelingenieur De Graaf kwam in 1961 als scheikundige bij de bond. Hij was door zijn voorganger ir. Piet Stallinga aangetrokken om de opkomende problemen met het zuivelafvalwater aan te pakken. Voor De Graaf was het werk in de bond een verademing na zijn periode als ambtenaar. Hij genoot van de vrijheid en het vertrouwen dat hij en anderen in hun werk bij de bond van het bestuur kregen. Bij zijn afscheid biedt het bestuur De Graaf morgen in de Harmonie een receptie aan.

De hele zuivelindustrie was in volle beweging met vernieuwing alom vooral in het technische vlak. In 1973 nam De Graaf de leiding van het secretariaat van de bond van Stallinga over, waarbij hij het beleid kon voortzetten. De bond behield zijn vooraanstaande plaats in de zuivelindustrie. Het bestuur stimuleerde de activiteiten, indien er aanleiding bestond om dat te doen in het belang van de Friese veehouders. Een en ander ging gepaard met een stormachtige ontwikkeling van de melkaanvoer bij de aangesloten fabrieken.

Voor het naderende afscheid heeft De Graaf al vele functies in de zuivel laten schieten o.a. bij de FNZ en het Nizo. Volgend voorjaar stapt hij ook uit het Instituut voor Landbouwcoöperaties en legt hij het voorzitterschap van de raad van toezicht van de Frieslandbank neer. Is dat niet wat vroeg voor iemand van 59 jaar? Och, meent De Graaf: „Ik haw noch s'n soad op priemmen stean”. Hij wil timmeren en met elektriciteit werken. En dan moet hij nog veel leswerk inhalen zoals de geschiedenis van de oorlog van Lou de Jong. Aan dat soort dingen was hij nooit toegekomen. Hij wil ook wat meer van de wereld zien.

Hoofddirecteur W. de Graaf 25 jaar bij CCF

Het denken over prestatie en winst is aan het veranderen'

Hoofddirecteur drs. W. de Graaf is op 1 april 25 jaar werkzaam bij de Coöp. Condensfabriek Friesland in Leeuwarden. In zijn tijd is het bedrijf uitgegroeid tot een concern met ruim 6600 werknemers.

De laatste jaren is er enorm geïnvesteerd. Die groei heeft voordelen, maar volgens De Graaf zeker ook nadelen.

'Praten met mensen in de fabriek is belangrijk.' (Foto: PENN)

'Jeugdige werklozen moeten aan de slag. Tegelijkertijd willend ouderen het wel wat kalmer aan doen. Op dat punt moeten er per bedrijfstak initiatieven komen. Dat zou een stukje van de oplossing kunnen zijn.'

Op 1 april is drs. W. de Graaf 25 jaar verbonden aan de Coöperatieve Condensfabriek Friesland in Leeuwarden. Vooral in de periode waarin hij als lid van de hoofddirectie de "kondens" zag uitgroeien tot een internationaal concern - sinds 1974 - droeg de in Harlingen geboren steenhouwerszoon een brede verantwoordelijkheid: sociale zaken, productie, techniek en engineering en research. Afgestudeerd aan de Nederlandse Economische Hogeschool kwam hij de zuivel binnen als zijn derde baan. Nu, in 1985 heeft zijn coöperatie, die gedragen wordt door 12.000 veehouders in Noord Nederland te maken met ernstige afzetstagnatie in de zeer belangrijke markt Nigeria. Tegelijkertijd echter heeft de CCF haar vleugels wijd uitgeslagen dankzij de overname van Foremost - fabrieken, waardoor het werknemerstotaal tot boven de 6600 groeide. Een "zoon van Friesland" kijkt over de traditionele grenzen van onze melkveehouderij.

Het mooiste van alles vind ik de fabriek. Ik ervaar het als een beperking dat mijn werk zich voornamelijk hier, achter het bureau en in vergaderingen afspeelt. Tegenwoordig kom ik er weer wat vaker dan vroeger, praten met de mensen. Dat contact vind ik ontzettend belangrijk. Ik zeg vaak: mijn deur staat open, hoewel ik weet dat ik weinig tijd heb. Maar ze komen hier wel hoor, mensen die zeggen: de Graaf, ik wil even met je praten. Alleen, in deze functie overzie je de grote lijnen, van de details weet ik vaak niet genoeg om ze verder te helpen. ..

Maar dat directe contact met de productie...: Als ik vanuit mijn raam zie dat er iets mis is, dat de schoorsteen rookt, bel ik: hoe zit dat? Mijn bedrijfsdirecteur vindt het af en toe knap lastig dat ik op de achtste verdieping zit, die had me liever terug op de tweede."

„Deze onderneming heeft natuurlijk een geweldige groei doorgemaakt. Ik kwam hier onverwacht binnenrollen in 1960, had al een baan bij Fokker geaccepteerd als hoofd planning. Ik zat net in Sexbierum de bevestigingsbrief te schrijven toen er telefoon kwam. Van der Woude,

directeur CCF. Ik kende hem uit de tijd van mijn vorige baan. Of ik interesse had voor een betrekking. De volgende dag kwam ik om vijf uur en om half zes was ik medewerker van de CCF. Dat kon toen nog, van der Woude kon razendsnel beslissen. Je zag toen al dat de groei hard ging. Alles kwam vol te staan met machines. Je zag de knelpunten ook aankomen. Maar dat was op te vangen door de fantastische inzet van al die mensen die zich zo sterk verbonden voelden met het bedrijf. Anders hadden we het punt ook niet bereikt waar we nu staan. Het is misschien wat overdreven om te zeggen: de organisatie was van elastiek, maar daar leek het toch wel op.”

Versnelling

„In de tweede helft van de jaren 70 kwam de verandering in een stroomversnelling. We zijn met onze buitenlandse productie-activiteiten begonnen vanuit de verdediging: in landen als Maleisië wenste men een stukje lokale productie en op die wens gingen wij in door recombined-fabrieken te bouwen. Dat wil zeggen dat daar onze producten weer uit botervet, melkpoe-der en water (soms met suiker) werden samengesteld. Die lijn gaf ons de mogelijkheid onze markt te behouden en werd de basis van een internationaal bedrijf. Ik denk dat de recombine-d-fabrieken de melkconsumptie in de wereld hebben gestimuleerd. Voor de deelgenoten - nu] vijf zuivelcoöperaties - is de afstand naar dat buitenlandse deel van de CCF groter geworden. Hoewel, ook zij zijn natuurlijk sterk gegroeid. Vroeger hadden we deelgenoten vergadering met 72 coöperaties.

Nee, ik kan niet zeggen dat de fusie tussen Frico en Domo de sfeer wezenlijk heeft veranderd. De traditie dat er een goeie vertrouwensrelatie bestaat tussen het bestuur dat de deelgenoten vertegenwoordigt en de directie is niet veranderd. Dat blijkt ook wel uit de investeringen die we konden doen. Nieuwe fabrieken in Groningen - *De Ommelanden* -, het Westduitse Appeldorf, Leeuwarden en de aankoop van de Foremost-fabrieken, ik zie dat als een bekroning van de groei.”

„Deze onderneming is van de boeren. Zij hebben de durf gehad om zich voor een deel van hun inkomen afhankelijk te stellen van dit bedrijf en zij hebben dus ook recht op de winsten die daaruit voortvloeien. Wij als directieleden hebben als taak een bijdrage te leveren aan het inkomen van die veehouders door de opbrengst van hun melk te optimaliseren. Dat moeten we presteren met al onze medewerkers, dus met toepassing van een verantwoord sociaal beleid. Dat is trouwens een traditie van de coöperatie, zorgvuldig omgaan met je mensen.

We zitten op het ogenblik midden in de omschakeling die de sterke groei van onze buitenlandse belangen met zich meebrengt. Er is de laatste jaren ook behoorlijk geïnvesteerd, de organisatie wordt op de nieuwe situatie ingericht. In zo'n periode wordt er veel van de mensen gevraagd. Wij trekken dit jaar een miljoen gulden uit voor opleidingen om medewerkers de gelegenheid te geven mee te groeien met functies en taken. Zeker, die groei van de onderneming heeft ook zijn nadelen. De binding wordt misschien onpersoonlijker, er komen meer onzekerheden. Daarom is het zo belangrijk dat traditionele uitgangspunten in het beleid worden verankerd, vastgelegd in regelingen en plannen.

De laatste vijf jaar werken we hier met meerjarenplanningen. Die moet je maken voor de commercie, de financieel economische zaken, de techniek, maar ze zijn net zo goed nodig voor het sociaal beleid. Anders wordt je ondernemingsbeleid onevenwichtig. Ik heb ook nooit moeite gehad met de bevoegdheden die aan een ondernemingsraad werden toegekend. Natuurlijk is het wel eens lastig dat je ter verantwoording wordt geroepen. Maar een goede OR weet wat er in het bedrijf leeft, die heeft andere contacten met de medewerkers dan je zelf hebt. En als directie heb je maar te zorgen dat je je zaakjes voor elkaar hebt. Voorwaarde is

wel dat een ondernemingsraad zijn werk goed kan organiseren. Bij ons loopt dat prima, ze hebben een dag in de week die speciaal voor OR werkzaamheden is gereserveerd. Je denkt niet altijd gelijk over de dingen, maar een OR die zijn taak aankan is enorm nuttig voor een directie.”

Aard van beestje

„Ik reageer primair. Daardoor stoot ik ook wel eens mensen voor het hoofd. Nou ja, dat is de aard van het beestje, daar mag wat mij betreft niks van blijven hangen. Andersom denk ik dat men over het algemeen ook recht op de man af is tegenover mij als er iets scheef zit. Ik heb daar geen enkele moeite mee. Maar het ergste in het werk vind ik, wanneer je soms onplezierige maatregelen moet nemen die iemand aan zichzelf te danken heeft. Ik heb es iemand moeten ontslaan die in declaraties knoeide, daar kan ik een nacht van wakker liggen, dan denk ik: hoe kun je zo stom zijn, hoe kun je je gezin aan zulke risico's blootstellen.”

„Het sociale klimaat in Nederland is veranderd door de nood der tijden. Met 800.000 werklozen ontkom je niet aan de vaststelling dat er een overaanbod is aan arbeid en als econoom zeg ik: dat drukt de prijs.

In Massachusetts in Amerika hebben ze twee miljoen nieuwe banen kunnen creëren door het gemiddeld loonniveau behoorlijk te verlagen. Massachusetts is nu voor Amerikaanse begrippen een land met vrij lage lonen. Maar er is wel werk. In Nederland zijn de lonen in de jaren 60 in de lift geraakt. Tot het midden van die jaren werden de algemene loonronden min of meer vastgesteld door het college van rijksbemiddelaars. Toen door de krapte op de arbeidsmarkt dat stelsel onder druk kwam, werden de lonen vastgesteld in onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers. En in een tijd van een groeiende economie neigt men dan overal naar het hoogste. Ook toeslagstelsels en tarieven bloeiden. En ons sociale zekerheidsstelsel.

De problemen ontstonden toen het minder goed ging, want toen lag alles vast en je ziet duidelijk: momenteel is het denken over winst en prestatie aan het veranderen. Die verandering in het denken herken je al op de scholen. Ik zit in het bestuur van de HTS, daar is de sfeer beslist veranderd. Een 8 is beter dan een 7, want de besten halen het. Hoe je daar ook over denkt, bij het vooruitzicht op werkloosheid is dat de harde werkelijkheid. Het bedrijfsleven kan die werkloosheid niet oplossen, maar er wel aanzetten toe geven, althans voor de korte en middel-lange termijn.

Neem de jeugdige werklozen, een vrij groot aantal van hen heeft een redelijke opleiding achter de rug en zou graag aan de slag willen. Tegelijkertijd werken er tienduizenden ouderen, die het weleens wat kalmer aan zouden willen doen. Als er initiatieven werden genomen om op dat punt wat te doen, bijvoorbeeld bedrijfstaksgewijs, dan zou dat een stukje van een oplossing kunnen zijn.”

„Wij merken op dit moment aan den lijve dat je je als onderneming naar de markt moet richten. Dat geldt op alle niveaus. Als producent heb je natuurlijk het liefste een vierkante bezetting, dan haal je het meeste rendement uit de produktiemiddelen. Maar voor ons verandert de markt, je ziet staatsinkopen toenemen, regeringen die handelspartners worden. De afzet is ook veel onvoorspelbaarder geworden, orders moeten sneller worden afgeleverd en je kunt niet op voorraad produceren, want ook de kwaliteitseisen zijn verscherpt. De uiterste houdbaarheid is in vrijwel al onze afzetlanden een bekend begrip, dus moeten wij als organisatie steeds meer flexibel zijn. Ja, dat betekent ook dat je het verschijnsel uitzendkrachten in ons soort ondernemingen moet accepteren. Anders kun je de pieken nooit verantwoord opvangen. Vroeger was de situatie zo, en nu overdrijf ik weer; je maakte iets en de commercie moest het maar zien te verkopen. Nu ligt dat heel anders. De commercie speurt in de markt naar behoeften en wordt

daardoor ook veel directer bij het werk van bijvoorbeeld en researchsector betrokken. De markt bepaalt immers wat gemaakt wordt en welke winst je daarop kunt halen.

KLAAS JANSMA

Douwe Hoitinga, directeur van honderdjarige zuivelcoöperatie Zuid Oost Hoek in Oosterwolde: 'Wij zijn erg flexibel, dat is onze grote kracht'

Door Willem Stegenga

OOSTERWOLDE Na even tellen komt Douwe Hoitinga, directeur van de coöperatieve zuivelindustrie *Zuid Oost Hoek* in Oosterwolde, op een zeventien fabrieken waaruit de huidige coöperatie is ontstaan.

Op 20 en 21 september viert *Zuid Oost Hoek* haar honderdjarig bestaan. Er zijn van die zeventien nog vier fabrieken over: Oosterwolde, Olterterp, Elsloo en Winschoten. Samen verwerken ze ongeveer 350 miljoen kilogram melk per jaar en bovendien gaat er nog eens 40 miljoen kilogram naar CCFriesland in Leeuwarden.

De positie lijkt fleurig. Een coöperatie van een ideale omvang? Hoitinga: „Dat weet ik niet. Ik weet niet wat een ideale grootte is van een coöperatie. Kijk, niemand kan in de toekomst zien. Zeker is alleen dat de maatschappij verandert en onze omvang niet zodanig is dat wij macht kunnen uitoefenen naar de consument toe.“

Douwe Hoitinga

„Wat wij nastreven is de onderneming op peil te houden en een positie te houden in de markt“. „De vier fabrieken, die wij nu hebben, hebben elk hun specialisatie. Dat geldt vooral wat betreft de kaasproductie, maar daarnaast zijn er nog vier poedertorens, die wij kunnen gebruiken voor vette en hele magere producten. Wij hebben capaciteit over en mede daardoor kunnen wij gemakkelijk inspelen op de ontwikkelingen in de markt. Voor de personeelsbezetting levert dat geen problemen op.“

„Wie hier solliciteert wordt gevraagd of hij eventueel ook eens in een andere fabriek wil werken dan waar hij op dat moment voor wordt gevraagd. Wil hij dat niet dan loopt hij een grote kans niet te worden aangenomen. In de praktijk wordt er echter van die mogelijkheid weinig gebruik gemaakt.“

„Niet een van die vier fabrieken draait constant voor de volle honderd procent. Dat bepaalt je flexibiliteit. Wij gebruiken onze capaciteit aan de hand van wat de markt vraagt. Wekelijks stellen wij de omvang van onze productie vast op grond van de verkoopmogelijkheden. Wij kunnen tal van soorten kaas maken. In Olterterp kunnen wij bij voorbeeld ook Goudse maken, maar die fabriek draait vrijwel uitsluitend voor *Wessanen* voor de productie van *Leerdammer*. Dat gebeurt steeds meer.“

„Ik weet het niet precies aan te geven, maar ik denk toch dat tachtig tot negentig procent van onze Kaas wordt geëxporteerd. Misschien is het percentage nog wel hoger. Wekelijks wordt in Nederland zo'n 11.000 ton kaas gemaakt, waarvan er 3.000 ton is bestemd voor de binnenlandse afzet. Dat houdt in dat al meer dan zeventig procent moet worden uitgevoerd. Waarom zou onze positie dan kwetsbaarder zijn dan die van een ander?“

„Wij leveren alleen op vraag. Wij hoeven niet per sé zoveel kilogram melk per week te verwerken zonder te weten waar wij met de produkten naar toe moeten. Wat wij niet direct kunnen verkopen, maken wij niet. Riant? Tja, dat zou je zo wel kunnen zeggen. Dat komt door die flexibiliteit, de diversificatie van onze produkten en natuurlijk door de kwaliteit. Wij zijn bij voorbeeld naast Wolvega de enige fabriek die Cheddar kan maken, maar die maken wij alleen als wij daar vraag naar krijgen en de prijs goed is. Ik heb geen behoefte aan het maken van kaas die ik misschien over drie maanden nog eens kwijt kan.”

„Wii hadden al vier fabrieken toen de superheffing nog moest worden ingevoerd. Daarna hebben wij minder melk gekregen en dus krijg je onderbezetting. Maar het gaat mij niet om bezetting van een fabriek. Waar het mij om gaat is wat er overblijft. Nogmaals: flexibiliteit is onze kracht en wij maken afspraken die ons passen.”

„Ja hoor, ook met een coöperatie als *Noord-Nederland*. Ik noem die even expliciet, omdat sommigen denken dat wij daar niks mee te maken willen hebben. Kijk, als je samen wat kunt doen en je wordt er samen beter van dan is dat geen enkel probleem. Wij laten daar wel eens iets maken en zij wel bij ons. Zoiets kan. Tja, waarom niet?”

„Onze afzet is geregeld via de exporteurs. Wij zijn voor 20 procent aandeelhouder in Frisian Dairy Trade in Brittil, een exportfirma. Vroeger, toen wij nog bij de Frico zaten, bepaalde de Frico wat wij moesten maken en dan moesten zij dat verkopen. Bij Frisian Dairy Trade is dat anders. Wij nemen daar deel in het kapitaal en als ze kaas willen hebben, moeten ze dat kopen bij degene die het goedkoopste is. Als dat een andere is dan de aandeelhouder moet het daar gebeuren. Dat houdt meteen ook in dat wij daar geen leveringsplicht hebben.”

„Het meeste wordt echter afgezet via andere exporteurs. Hun aantal wordt kleiner, maar er zijn er nog genoeg. En anders moeten wij onszelf maar eens op de markt laten zien, maar daar hebben wij nu nog geen behoefte aan. Wij oriënteren ons nog niet zo in het buitenland. Dat laten wij aan de vakmensen over en aan onze gezamenlijke reclame via het *Nederlands Zuivel Bureau*. Dat betalen de boeren samen en dat is een uitstekende investering.”

„Ons hele Holland-imago is daar vandaan gekomen en natuurlijk van de kwaliteit van onze produkten. Douwe Keizer zou wel zeggen: er moet een Friesland-imago komen, een Fries keurmerk. Wij hebben het Holland keurmerk en daar zou dan nog een Fries naast moeten? Ik zie niet dat iedereen in Italië weet waar Friesland ligt. Misschien is dat in andere streken anders. In Duitsland bij voorbeeld. Dan denken ze daar eerst aan Oost-Friesland en dat wordt daar beschouwd als België hier. Hoewel. Oost-Friesland heeft natuurlijk wel het imago van fris en groen. Dus wie weet...”

„Ja, Noord-Holland heeft wel wat in die richting gedaan. Daar zeggen ze ook dat hun kaas twee kwartjes per kilo duurder is. Kijk, als die kaas nu altijd twee kwartjes meer op zou brengen, zou dat vijf cent meer in de uitbetaling moeten opleveren, maar met het melkgeld kunnen ze meestal niet meekomen. Dus vraag je je af waar die meeropbrengst naar toe gaat en of die er wel is. Ik durf er mijn kop om te verwedden dat Noordhollandse kaas in Duitsland niets meer opbrengt dan de onze.”

„Je moet in de toetjes gaan, zeggen ze dan, in de desserts. Dat levert zo'n toegevoegde waarde op. Nou, de concurrentie is moordend. Dat vreet geld. Je moet dus eerst heel wat waarde uitgeven eer je aan je toegevoegde waarde toe bent.

„In 1980 hebben wij het ultrafiltratie-project van het *Nederlands Instituut voor Zuivel Onderzoek* in Ede overgenomen. Wij zouden dus zo met die desserts kunnen beginnen. Wij experimenteren wel eens met karnemelk en vruchtensappen. Heerlijk is dat en zuiver natuur, maar om er groot in te doen? Daar zijn wij te klein voor.

„Wij hebben op dit moment geen behoefte om ons daar op te werpen. De wei gaat wel via dat procédé en daarmee is nu de hele apparatuur bezet. Soms experimenteren wij wat met geitenkaas en zo. *Frisonne* is er ook op uitgevonden. Toen wij dat testten bij de huisvrouwen - een heel wetenschappelijk opgezet onderzoek - kreeg het produkt als cijfer een 7. Als net nu een 10 was geweest, maar nee, een 7. Kijk, dan heb je het net niet nodig, want er moet heel wat gebeuren eer je van een 7 op een 8 zit.”

„Wij hebben ook gewerkt aan het produceren van een kaasbaklap voor de complete maaltijd voor vegetariërs. Dat lukte. Het idee is ook onderwerp van gesprek geweest met akkerbouwers. Het punt is dat wij er niet aan beginnen als het miljoenen moet kosten. Dan springen wij in een gat en dat kunnen wij ons niet veroorloven. Het wordt natuurlijk anders als er iemand komt die zoiets hier wil laten maken.”

„In overleg met de school voor levensmiddelentechnologie in Bolsward hebben wij op een gegeven moment kaasspreads ontwikkeld. Het resultaat was niet onaardig. Dus ook die kunnen wij hier maken. Het is zelfs niet onmogelijk dat wij in die richting wat gaan doen. Als het een bestseller wordt, dat geldt ook voor die karnemelkprodukten, dan weet ik nog niet waar wij ons toe laten verleiden. Vaststaat, dat wij jaarlijks geld spenderen aan ontwikkelingen, want rust roest.”

Superheffing

„Wat de superheffing betreft zeggen veel boeren nu: laat het maar zo. Het hoeft niet weer anders. Die redenering gaat natuurlijk niet voor eeuwig op. De wereld gaat door en ik moet nog zien of er geen verruiming van de quoterings komt. Als het zuivelpakket voor de consument te duur wordt, gebeurt er natuurlijk wat. Dan neemt de politiek maatregelen, anders kun je op den duur de concurrentie met melkvreemde vetten en eiwitten niet aan. Nou, als er wat verandert, redden wij ons daar wel mee. Misschien nog wel beter dan een ander.”

„Je ziet nu mensen die naar macht streven en verder willen fuseren. Ze doen dat, omdat er concentraties zijn aan de vraagkant, bij de levensmiddelenhandel. Ik weet niet wat ze daarmee bedoelen. In Nederland krijg je toch geen situatie dat er één Albert Heijn is en één zuivelcoöperatie. Laat het nu zo worden dat 80 procent van de levensmiddelenhandel in de EG in handen komt van een klein aantal grote ketens van supermarkten, wel, dan redden wij ons wel met die 20 procent.”

„Het gevolg is wel geweest dat de grote coöperaties enorme grote fabrieken hebben gebouwd, die zes of zeven dagen per week continu moeten draaien. Wie moet dat afzetten? In dat geweld doen wij niet mee. Wij hebben er ook geen last van, in tegendeel. Ik geef het je te doen die hele verkoop te regelen. Ik denk dat die mensen minder rustig op hun stoel zitten dan ik doe. In zo'n positie laat je je allicht verleiden tot het afsluiten van contracten voor de lange termijn. Je moet je spul immers kwijt.”

„Of ze dan onder de prijs duiken? Die verhalen hoor ik ook, maar ik controleer dat niet. Feit is wel, dat ze op een gegeven moment door de bocht moeten. Als ik Albert Heijn was zou ik natuurlijk ook graag contracten afsluiten voor de lange termijn.” Hoitinga wekt de indruk tevreden

den te zijn met de huidige situatie en de veranderingen in de toekomst aan te kunnen. „De boeren”, zo stelt hij, „zijn hier in de loop van de jaren aardig vooruitgegaan. Het is hier allemaal wat moderner opgezet dan op de klei. Hier zijn allemaal ruilverkavelingen geweest en soms is de tweede al aan de gang. Vooral sinds de jaren vijftig is hier sprake van progressie. 'Donder maar door', daar komt het op neer. Dat zeggen ze hier niet met dezelfde woorden, maar ze doen het wel.”

„Ze zijn hier zakelijk en werken hard. Dat zijn ze altijd gewend geweest. Met de akkerbouwers is dat precies zo. Het leeft, je kunt dat ook aan de dorpen zien. Als je dat vergelijkt met de kleistreken....Het is hier feller en fleuriger. Je leeft hier in een bijzonder actieve streek. Dat geldt niet alleen voor de Stellingwerven, maar ook voor Drenthe. Die fleur is niet alleen een kwestie van het hebben van een mooie natuur, maar ook een kwestie van mentaliteit.”

Bijlage-08

Zuivelfabrieken 1982- 1990 Noord-Nederland, 'vrije fabrieken', enz.

Plaats		1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	Opm.
Ameland											
Bedum (Domo)	Kaasf.										Heden
Beilen (Domo)	Poeder										Heden
Bergum (Frico)	Kaasf.										2003
Dokkum (Frico)	Kaasf.										1991
Donkerbroek (Frico)	Kaasf.						1987				
Dronrijp (Frico)	Kaasf.										2010
Emmen (Zuidbarge) (Domo)	Melkinr										?
Groningen Melkinr (Domo)	Melkinr										2008
Groningen Ommel (Domo)	Condens										1995
Koekange (Domo)	Kaasf.						1987				
Kolderveen (Domo)	Kaasf.										1995
Leeuwarden (Frico)											Heden
Makkinga (Frico)				1984							
Marrum (Frico)	Kaasf.										
Marum (Domo)											
Munnekeburen (Novak)											1993
St Nikolaasga (Frico)										2000	
Noordwijk (Domo)											Heden
Oosterzee (Novak)											1993
Ruinerwold (Domo)	Kaasf.			1984							
Tuk (Novak)											1992
Warga (Frico)	Melkinr										1994
Wolvega (Frico)										1990	
Wommels (Frico)								1988			
Zuidwolde (Domo)							1987				
Leeuwarden CCF	Condens										Heden
Assen (Vrije)											2005
Balk (Vrije) DGV											2000
Elslo (Vrije) ZOH											1999
Gerkesklooster (Vrije) DTP											Heden
Heeg (Vrije) DGV											1995
Hoogeveen (Vrije) DOC											Heden
Olterterp (Vrije) ZOH											2003

Oosterwolde (Vrije) ZOH											2005
Opeinde (Vrije)				1984							
Oudwoude (Vrije)											1996
Winschoten (vrije) ZOH											1999
Workum (Vrije) DGV											Heden

Melkprijsvergelijking 'De Boerderij'

Leeuwarder Courant 1985-11-02
(Kaf & koren)

Binnenkort zullen de boeren zich weer kunnen buigen over de jaarlijks terugkerende dans om de melkprijzen: Het agrarisch weekblad *De Boerderij* pleegt elk jaar de prijzen van verschillende fabrieken te vergelijken. Die fabrieken mogen zelf voor de gegevens zorgen. Er zit dus een smaakje aan. Het begint bitterder te worden naarmate de prijs lager uitvalt. Aan het onderzoek wordt de meeste waarde gehecht door die fabrieken die als hoogste uit de bus komen.

Zoals de zaken er nu voorstaan komt *De Boerderij* met de volgende „vergelijkbare” melkprijzen over 1984 vorig jaar:

<i>De Goede Verwachting</i> ,	Workum,	74,60 ct/per kg.
<i>Huisternoord</i> ,	Oudwoude,	74,39 „
<i>De Zuidoosthoek</i> ,	Oosterwolde,	73,90 „
<i>Noord-Nederland</i> ,	Leeuwarden-Beilen,	72,86 „
<i>DMV-Campina</i> ,	Veghel,	72,77 „
<i>Melkunie Holland</i> ,	Woerden,	72,72 „
<i>Coberco</i> ,	Zutphen.	71,37 „
<i>De Twee Provinciën</i> in Gerkesklooster doet niet mee aan dit onderzoek.		

Een jaar eerder – 1983 – lagen de kaarten er enigszins anders heen. Toen was de volgorde:

<i>DMV-Campina</i>	Veghel,	73,78 ct/per kg.
<i>De Goede Verwachting</i>	Workum,	73,46 „
<i>Huisternoord</i>	Oudwoude,	73,45 „
<i>Zuidoosthoek</i>	Oosterwolde,	73,41 „
<i>Melkunie</i>	Worden,	72,66 „
<i>Coberco</i>	Zutphen,	71,83 „
<i>Noord-Nederland</i>	Leeuwarden-Beilen.	71,48 „

Jammer dat er met vooronderstellingen wordt gewerkt en daardoor het werkelijke zicht op de zaak wat wordt versluierd, anders zou *Noord-Nederland* mooi met deze cijfers de boer op kunnen gaan. Men moet het nu doen met het verhaal dat het goed gaat met de kaasdivisie. Dat zal straks ongetwijfeld in de melkprijs over dit jaar terug te vinden zijn. Bij Noord-Nederland bestaat namelijk de indruk dat men zich straks best met de andere grote zuivelcoöperaties kan meten en dat de vrije fabrieken iets in hun nek ontdekken dat wat weg heeft van hete adem.

Overigens moet nog worden afgewacht wat het effect zal zijn van het débacle van de kaashandel *Visser en Zwart* in Lelystad. Bij de *Goede Verwachting* in Workum, waar men deze week toch even bijeen moest zijn om de leden het wegsturen van een directeur te laten goedkeuren, heeft men uitgerekend dat de kaashandel dit jaar de melkprijs met 0,4 tot 0.8 cent zal drukken. Workum heeft dus een verlies geleden dat minimaal f 1.2 miljoen en maximaal f 2,4 miljoen zal zijn. Althans dat hoopt men.

LC 1987-10-17

Zoals de zaken er nu voorstaan komt *De Boerderij* met de volgende „vergelijkbare” melkprijzen **over 1986** vorig jaar:

1	<i>Huisternoord,</i>	Oudwoude,	74,80	„	
3	<i>De Goede Verwachting,</i>	Workum,	74,75	ct/per kg.	
4	<i>DMV-Campina,</i>	Veghel,	74,66	„	
5	<i>De Zuidoosthoek,</i>	Oosterwolde,	74,48	„	
6	<i>Acmesa,</i>	Assen,	74,34	„	
8	<i>De Twee Provinciën,</i>	Gerkesklooster	74,15	„	(buiten fabriek om)
12	<i>Noord-Nederland,</i>	Leeuwarden-Beilen,	74,02	„	
13	<i>Melkunie Holland,</i>	Woerden,	73,75	„	
15	<i>Coberco,</i>	Zutphen.	73,44	„	

doet niet mee aan dit onderzoek.

Verruiming activiteiten op Europese markt CCFriesland zet tering naar de nering

(Tekst Bert de Jong Foto's Wietze Landman)

„Een pijnlijk proces” noemt directievoorzitter ir. Arie Kranendonk de aangekondigde reorganisatie bij CCFriesland. Op korte termijn vervallen er bij de Leeuwarder vestiging van de internationaal werkende zuivelcoöperatie 294 van de ruim 2000 arbeidsplaatsen, maar daarmee is het leed nog niet geleden. In een nieuwe ronde zullen opnieuw zware klappen vallen. De eerste geluiden gaan in de richting van een vermindering met nog eens honderden personeelsleden. De inkrimping zal die van Nestlé (614 mensen) naar verwachting overtreffen.

Het zit de Friese zuivelreus ook niet mee; de verwachte omzet van CCFriesland blijft fors achter bij vorig jaar en de winst van vorig jaar is veranderd in een zwaar verlies. De Leeuwarder fabriek is het slachtoffer van de ingestorte afzet van condensproducten naar olie-exporterende landen als Nigeria. CCFriesland geniet meer dan ooit het profijt van de goede resultaten van de dertig deelnemingen in het buitenland. De CCFriesland deelneming West Africa Milk in Nigeria heeft bijvoorbeeld, ondanks een halvering van de omzet en langdurige stilstand van de fabriek, nog nooit zo'n goed resultaat geboekt als in het afgelopen boekjaar. Een schets van de internationale CCFriesland-onderneming, die meer is dan alleen de hoofdvestiging in Leeuwarden.

CCFriesland maakt in Leeuwarden eigenlijk nog steeds het produkt, waartoe in 1913 door de Friese boeren de opdracht was gegeven. Toen zagen de coöperatieve veehouders dat de particuliere bedrijven zich meer en meer gingen bewegen op de markt voor condensproducten. Prompt viel het besluit om als coöperatieve zuivel die weg ook in te slaan. Geleidelijk aan slo ten zich steeds meer coöperatieve zuivelfabrieken aan bij dit initiatief. De Coöperatieve Condensfabriek Friesland gaf de melk een meerwaarde door er condensproducten van te maken en dat kwam de beurs van de boeren ten goede. Toen in 1916 voor het eerst condens werd gemaakt, werd er 2,5 cent voor betaald tegen 1,5 cent voor kaasmelk.

Nog steeds zit de in juni 1985 tot CCFriesland omgedoopte onderneming in die al die jaren zo succesvolle markt van condensproducten. De condensactiviteiten van de bedrijven in Leeu-

warden, Groningen en het Westduitse Appeldorn zorgen voor liefst tachtig procent van de export. In de Leeuwarder vestiging wordt gecondenseerde melk, melkpoeder en babyvoeding gemaakt.

Bekende binnen en buitenlandse merknamen zijn Friesche Vlag, Peak, Bonnet Rouge, Foremost, Frisolac en Noy Noy en de pas geïntroduceerde chocoladedrank Cnoq.

CCFriesland heeft zich niet beperkt tot Nederland. Al in 1936 opende het bedrijf een verkoopkantoor in Hongkong en daarna is de internationale belangstelling steeds gebleven. Nu zijn er veertig deelnemingen met gemiddeld in totaal 4900 werknemers. In Europa zitten de productiebedrijven in Leeuwarden, Groningen (*De Ommelanden*) en het Westduitse Appeldorn (Wöhrmann). Voorts is de veevoederfabriek Sloten een 37-procents deelneming. Buiten Europa bevinden zich onder andere productiebedrijven in Jakarta, Bangkok, Taipei, Beirut, het Japanse Okinawa, het Amerikaanse eiland Guam, de Nigeriaanse steden Ikeja en Lagos, het Saoedische Jeddah en het Noordjemense Taiz. Daarnaast zijn er rondom in de wereld nog talrijke verkoopkantoren.

Een beeld van de inpakafdeling van blikmelk bij CCFriesland
Vakbondsman Henk Gerber
Directievoorzitter ir. Arie Kranendonk

Versterking

Een belangrijke versterking van de positie van CCFriesland op de internationale markt kwam, toen in april 1984 zeven *Foremostfabrieken* (in Midden Oosten, Nigeria en Azië) voor f 75 miljoen werden gekocht van het Amerikaanse concern McKesson. Deze fabrieken zijn minder toegerust op condensproducten, maar meer op verse zuivelproducten en ijs. Daarmee werd door CCFriesland een andere bedrijfsstrategie gekozen, die de onderneming minder kwetsbaar zou moeten maken. Er loerde eigenlijk vanaf het begin van de jaren tachtig al een gevaar voor CCFriesland; door de instorting van de oliemarkt was er van de zijde van tot dan trouwe klanten als Nigeria, Ivoorkust en Libië minder belangstelling voor gecondenseerde melk. Dit jaar kwam de klap pas echt hard aan voor de gehele condensverwerkende industrie en dus aan CCFriesland. Jarenlang wisten de olie-exporterende landen hun tekort aan deviezen te verbloemen. Steeds opnieuw bleek een land als Nigeria, dat in de goede jaren elf tot twaalf miljoen dozen ingedikte melk importeerde, in staat om geld op te diepen voor aan CCFriesland te verstrekken orders. Dat werd door de voortdurend lage olieprijs en de aanhoudend lage dollarkoers echter steeds moeilijker en dit jaar barstte de bom. Nigeria liet het afweten met grote orders.

CCFriesland zag dat de exportmarkt voor de in Leeuwarden gemaakte gecondenseerde melk (normaal een productie van vier miljoen dozen per jaar) ineenzeeg. Verwacht wordt dat er dit jaar op de wereldmarkt slechts 190.000 ton 6 Oz blikjes kan worden afgezet. De CCFrieslandvestiging in Leeuwarden denkt met een export van 70.000 ton een aandeel van 37 procent te kunnen pakken. In 1982 had CCFriesland met 124.000 ton een aandeel van 39 procent op de toen maar liefst 321.000 ton grote exportmarkt. Dergelijke cijfers pasten ook in de prognoses, die men in 1979/'80 opstelde voor de onderbouwing van de noodzaak van een nieuwe blikmelkfabriek in Leeuwarden. De f 142 miljoen kostende uitbreiding was met een capaciteit van acht miljoen dozen per jaar op de groei gebouwd, maar heeft tot op heden de meeste tijd op halve kracht gedraaid. Toch bleef de directie van CCFriesland al die jaren hopen op betere tijden, al waren er van die kant sombere geluiden te over.

Enige aanleiding om fors in te grijpen had men ook niet, want de onderneming bleef winst behalen. Toch is er in het verslagjaar 1985 al een ommekeer waar te nemen. Toen daalde de omzet met *f* 7 miljoen licht naar *f* 1959 miljoen en duikelde de winst van *f* 76 miljoen naar *f* 44 miljoen, overigens vooral onder invloed van de slechte resultaten bij de veevoederfabriek Sloten. In 1986 werd de situatie echt pijnlijk. Door vooral het teruglopen van de omzet met *f* 112 miljoen bij de vestigingen in Leeuwarden en in mindere mate Groningen kwam de concern-omzet uiteindelijk uit op *f* 1807 miljoen. Door de druk op de marges was de winst met *f* 7,9 miljoen slechts mager, waarbij met name de voorzieningen voor de veevoederfabriek Sloten een belangrijke rol speelden.

Afslanking

De grote schrik kwam deze zomer met de aankondiging dat bij CCFriesland een afslanking doorgevoerd zou moeten worden. De tekorten liepen op en ingrijpen op korte termijn is onvermijdelijk, zo werd later duidelijk. De omvang van de activiteiten bij de Leeuwarder vestiging komt dit jaar zo'n vijftien procent lager uit. CCFriesland heeft nu al *f* 60 miljoen minder exportinkomsten en dat lijkt de tragedie over 1987 te worden. Niet zozeer de ingezakte markt voor condensprodukten, maar veeleer de slechte prijzen op nagenoeg alle exportmarkten spelen CCFriesland parten. De sinds juni van dit jaar onverwacht snelle verslechtering is een gevolg van de sterk toegenomen concurrentie. De condensproducenten zijn uitgeweken van traditionele markten van olie-exporterende landen naar stabielere markten als Griekenland. Daar wordt nu een hard gevecht geleverd, waarbij de prijzen inzet zijn geworden om de markt te veroveren.

Volgens directievoorzitter ir. Arie Kranendonk ziet het er naar uit dat de activiteiten voor een langere periode op een lager niveau zullen liggen. Vandaar de aankondiging dat er in de tweede ronde fors zal worden ingegrepen. „Wij zullen de tering naar de nering moeten zetten om de toekomst voor ons bedrijf veilig te stellen”, zegt Kranendonk. Tea de Wit van Public Relations van CCFriesland wijst er op dat Kranendonk deze week zelf het personeel heeft ingelicht. „Het wordt een tweede ronde die diep ingrijpt, laat daarover geen enkel misverstand bestaan. Kranendonk gaat niet voor niks voor de troepen staan.”

Het organisatie-adviesbureau Bakkenist, Spits en Co heeft in een eerste onderzoek aangegeven dat er 294 arbeidsplaatsen kunnen vervallen, maar tegelijk aangegeven dat er meer mogelijkheden zijn om de zaak bij CCFriesland te saneren. Dat was niet aan dovemansoren gezegd, vooral toen bleek dat het tekort over 1987 niet op *f* 19 miljoen, maar op *f* 38 miljoen zou uitdraaien. Bakkenist, Spits en Co zal nu op verzoek van de directie een vervolgonderzoek instellen. Nog voor het einde van dit jaar moet dat op tafel liggen.

Organisatie

Een van de belangrijke aanbevelingen van Bakkenist, Spits en Co in dat vervolgonderzoek zal zijn om de organisatiestructuur van de CCFriesland te veranderen. Van een zogenaamde functionele organisatie wil het adviesbureau toe naar een gedecentraliseerd model. „Daar liggen mogelijkheden, CCFriesland moet zich tenslotte richten op nieuwe markten”, licht Ted de Wit toe.

„Er is nu sprake van een verkokering van de deeltaken, in feite van bureaucratie. Wat men in feite wil is het creëren van zogenaamde profit-centers. Je krijgt verschillende werkmaatschappijen die met budgetten werken. Het rendement van elke handeling moet helder worden”, verklaart Henk Gerber van de bond NCHP voor middelbaar en hoger personeel, de groep waar met name de klappen zullen vallen. „Ik denk dat het functioneren van een ieder straks zal

worden getoetst aan de inpasbaarheid binnen CCFriesland. We moeten overigens maar eens kijken of dat niet te veel op de spits zal worden gedreven, merkt Gerber verder op.

Afstemmen

CCFriesland heeft zich voorgenomen om de onderneming af te stemmen op de kleinere condensmarkt. Vooral blijft men actief op de bestaande markten om daar in ieder geval het CCFriesland-aandeel veilig te stellen. Ondanks de enorme concurrentie en de daarbij horende lage prijzen is CCFriesland toch marktleider in Griekenland. De helft van de Griekse markt voor die 14,5 Oz blikken is in handen van *De Ommelanden* in Groningen. De markt voor deze 14,5 Oz blikken sinds 1982 is gehalveerd van 350.000 ton tot 178.000 ton vorig jaar.

Bovendien probeert CCFriesland op de stabielere markten een positie te verwerven. Daarbij wordt met name gedacht aan de EG. „Maar dan gaat het wel om produkten met een hoge toegevoegde waarde”, waarschuwt Ted de Wit. Hij wijst op de ontwikkeling van nieuwe produkten, waar men nu enige jaren actief mee bezig is bij CCFriesland. Onlangs werd de chocoladedrank Choq geïntroduceerd en men heeft succes met de kleine kuipjes koffiemelk. „En er staat nog een mooi produkt aan te komen”, zegt De Wit heel geheimzinnig. „We kunnen ze echter niet even uit de mouw schudden, nu het plotseling slechter gaat met de export van condensmelk. Aan de nieuwe produkten gaat een voorbereidingstijd van zeker twee jaar vooraf”

CCFriesland slaat met de introductie van nieuwe produkten een weg in, die men jaren geleden heeft verlaten. In het kader van een reorganisatie werden in 1983 de produktie van Rivella en E10 verkocht aan Heineken en in 1984 Pastachoca aan De Ruyter. Als diversificaties buiten de traditionele zuivelsector werden ze op advies van het eerdergenoemde organisatiebureau Bakkenist, Spits en Co afgestoten. Daaronder bevonden zich ook nog vruchtessappen, ijswafels, diëtprodukten, kindervoeding en bakkerijgrondstoffen. Het leverde geen rendement voor CCFriesland; bij een omzet van f 120 miljoen werd een verlies geleden van f 10 miljoen. „Het is niet onverstandig geweest, ik denk eigenlijk dat sommige van de kopers van die produkten het nu eigenlijk wel weer kwijt willen”, merkt De Wit op.

„Nieuwe produkten moeten in dezelfde branche terecht komen als bijvoorbeeld de koffiemelk. Kijk, als je bij een supermarkt koffiemelk komt brengen, dan kun je gemakkelijk zeggen: kijk, hier heb ik de chocolademelk. Zo hoort het met nog te introduceren produkten ook te zijn”, zegt De Wit. „Het moet in de cultuur van een bedrijf passen”, merkt vakbondsbestuurder Gerber daarover op. „Ik blijf van mening dat in kleinschalige produktie rendement is te halen, maar kleinschaligheid is niet zaligmakend”.

Belemmering

Belemmering voor het ontwikkelen van nieuwe produkten en dus het pakken van nieuwe markten is de afspraak met de deelgenoten van CCFriesland, in casu de van oorsprong Friese coöperatieve zuivelfabrieken: *Noord-Nederland*, *Zuid Oost Hoek*, *De Goede Verwachting*, *Twee Provinciën*, *Huisternoord*. CCFriesland mag zich volgens die afspraak niet op de terreinen van die coöperaties begeven. Kaas kan er bijvoorbeeld niet worden gemaakt bij CCFriesland, al wordt er nu wel gewerkt aan het ontwikkelen van een kaassoort die kan worden geproduceerd bij de dochterondernemingen in landen als Thailand of Indonesië op basis van recombined milk'. Om dezelfde reden mag de Leeuwarder fabriek van CCFriesland geen verse zuivelprodukten maken. Van de toetjesmarkt mag CCFriesland bijvoorbeeld niet snoepen en zelfs de produktie van chocolademelk leverde even bedenkingen op bij *Noord-Nederland*.

De door de eenzijdige produktie van condensprodukten erg kwetsbare CCFriesland-vestiging in Leeuwarden is eigenlijk gedwongen om stilletjes af te wachten tot de markt beter wordt. „Wij zijn condensmensen”, merkt De Wit koeltjes op. „We kunnen ons nu geen paniekreactions veroorloven, maar dat is ook niet nodig. We zouden ons de haren uit net hoofd trekken, als we ons nu van condensmarkten terugtrekken en het wordt over enige tijd beter”. Ir. Kraendonk geeft ook aan dat CCFriesland in het verleden ten opzichte van andere zuivelprodukten vele jaren hoog heeft gescoord. „Het noorden van Nederland is reeds zeer sterk afhankelijk van kaas en een zekere spreiding van risico over verschillende produkten blijft voor de veehouder van groot belang”.

Voorzitter Boyen de Boer van CCFriesland ziet de noodzaak van afslanking en een koersaanpassing en is blij dat met de aankoop van de Foremost-bedrijven al een stap in die richting is gezet. „De noardlike suvel hat afbid sterk west, omt dy him net allinnich rjochtet op tsiis, mar ek op oare produkten as kondins. Boppedat hawwe de Fryske boeren geweldige bedragen ynfestearde yn de molkeferwurking en dêr is in düdlike opdracht by jün: der sinten mei fertsjinje. Wy moatte as bestjoerders de kommende jierren soargje dat dat sa bliuwt.”

De directie van CCFriesland had voor de Leeuwarder vestiging de accenten al in een eerder stadium willen verleggen. „De ambysje is der fan dy kant wol west om de risiko's te sprieden, mar CCFriesland hat in te beperkte opdracht troch de betingsten fan de dielgenoaten. Op de Europeeske merk moast it yn kondins socht wurde. Mar ast dan sjochst nei de potinsje dy't dizze ündernimming nat, dan moast dy óffreegje of dat wol altijd sa ferstannich is. Wy moatte no sjen dat wy dit op in goede wize stjoere. De mooglikheden moatte ündersocht wurde om de legere molkoanfier fan de noardfike boeren foar in sa heech mooglike priis óf te setten. Oare suivelprodukten kinne mooglik in gruttere bydrage leverje. En fan CCFriesland kin men net sizze dat der neat oan ündersyk dien is. Jierren lang stienen wy bekend omt wy san protte oan research dienen.”

Hoge kaasprijs

Niettemin zouden de meeste Friese veehouders het verkiezen om op dit moment hun melk tot kaas te laten verwerken. De kaasprijs is de laatste maanden tot recordhoogte gestegen en dat betekende een forse verhoging van de melkprijs. Dat resultaat wordt nu geremd door de resultaten van CCFriesland, reden waarom nu een offer van 1,48 cent per kilogram melk van de boeren wordt gevraagd. Overigens wordt het probleem van CCFriesland op dit moment juist door die kaasprijs zo scherp naar buiten gebracht. De prijs die CCFriesland voor elke kilogram melk betaalt is gekoppeld aan de kaaswaarde, waardoor nu dus dure grondstof moet worden aangekocht. Als de kaasnotering (nu f6,95) een kwartje lager zou zijn geweest, zou het verlies van CCFriesland ongeveer f 10 miljoen kleiner zijn uitgevallen.

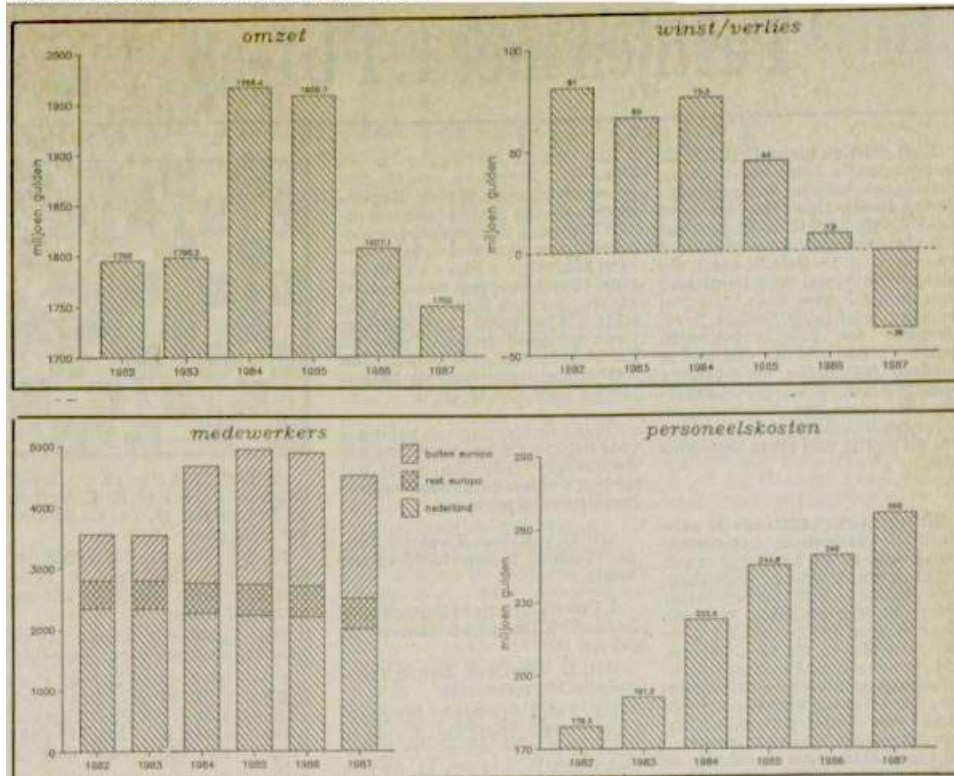
De gevolgen van de ingestorte condensmarkt zijn voor CCFriesland minder groot door de buitenlandse deelnemingen, die over het algemeen naar tevredenheid aan het resultaat bijdragen. In die zin is de overname van de zeven Foremostbedrijven geen ongelukkige stap geweest. Het levert CCFriesland de naar nu blijkt broodnodige risicospreiding. „Het is nog een gelukkige zaak dat de onderneming buitenlandse vestigingen heeft. Misschien moet je eigenlijk wel concluderen, dat CCFriesland zich toch wat te veel op de grote volumes is gaan richten. Een monopolitische positie brengt toch grote risico's met zich mee”, vindt Gerber.

Voor CCFriesland is een en ander zeker reden in meer landen zuivelmarkten in handen te krijgen. „We kunnen daar produkten proberen te introduceren, maar we kunnen ook een positie in andere landen kopen”, licht Ted de Wit toe. Een poging is gaande om in het nieuwe EG-lid

Spanje een positie in de verse zuivel te verkrijgen. De eerste onderhandelingen zijn echter op niets uitgelopen. De te verwerven zuivelfabriek bleek technisch in te oude staat te verkeren.

„Wy sille ús mear en mear rjochtsje op de EG-merk. De saak kin fersterke wurde mei produkten mei in hege tafoegde wearde. Us goede merken yn in grut tal lannen kinne ús derby fan pas komme. Ik tink net yn it earste plak oan nije úndernimmings yn de EG. Wy moatte mei de besteande bedriuwen de merken sjen te pakken. Dat is yn Grikelan al hiel goed slagge.”, aldus voorzitter De Boer.

Leeuwarder courant : hoofdblad van Friesland 17-10-1987

Leeuwarder courant : hoofdblad van Friesland 17-10-1987

